ॐ

पंडित श्री मोहन विजयजी विरचित

श्री चंदराजानो रास.

याने

शियल महात्म्य तथा कर्मना चित्र विचित्र
स्वरुप प्रदर्शक पद्यात्मक चरित्र

तेनुं

शुद्ध गुजराती भाषांतर अने रंगीन चित्रोसहित
छपावी प्रसिद्ध करनार

शा० भीमसिंह माणेक

मुंबई

श्री निर्णय सागर प्रेसमां मुद्रितकर्यो

विक्रम संवत् १९६१ ई. स. १९०५

प्रस्तावना.

सर्व दर्शनवालाउं ब्रह्मचर्य व्रतनी पुष्टि करे छे. परंतु जे प्रकारनी पुष्टि जैनदर्शनमां प्रदर्शित करेली छे ते पुष्टि अन्यदर्शनीउंना ग्रंथो अवलोकन करतां भाग्येज दृष्टि पथे आवशे. बाह्यथी ब्रह्मचर्य तथा अभ्यंतरथी ब्रह्मचर्य शुं शुं छे ते अन्यमतियो जाणवानेज असमर्थ छे. तेवी समजण सर्वज्ञ प्रणीत ज्ञानना जाणपणा शिवाय प्राप्त थई शकतीज नथी. चंदराजाना रासमां ब्रह्मचर्य व्रतनी अनुपम पुष्टि छे.

कवि मोहन विजयजी महाराजे आ रासनी जे रचना करी छे तेमां पदनी लालित्यता, अर्थनी गौरवता. झमझमक विगेरे एवी तो सुंदर रीते बतावेल छे के वांचनारने वारंवार अमुक ढालो वांचता हर्ष उत्पन्न थाय छे. जे जे स्थले जे जे रसमय रचनानी आवस्यकता लागी ते ते स्थले ते ते रसनुं पोषण करवामां कोइपण प्रकारनी खामी राखी नथी.

विद्यावृद्धि ना आ नवा जमानामां कविताना तथा गद्य रचनाना ग्रंथना शोखीला वाचक सज्जनो आ ग्रंथने पोताना हाथमांथी पण वांचता वांचता छोडता नथी.

आ ग्रंथ जो के गुजराती भाषानी पद्य रचनामां रचायेलो छे तो पण तेमां केटला एक स्थले कवितानो भाग वाचक वर्गने कठिन लागवाथी केटलाएक गृहस्थो तरफथी तेनुं सरल गुजराती भाषांतर करावी भाषांतर सहित मूल रास छपावी प्रसिद्ध करवामा आवशे तो वांचनाराउंने बहुज लाभकारक थशे एवी सूचना वाली मागणी थतां आ ग्रंथ अमोए संक्षिप्त गुजराती भाषांतर सहित प्रसिद्ध करेल छे. जेथी वांचक वर्गने लाभ मलशे तो अमे अमारो प्रयास सफल थयो मानीशुं.

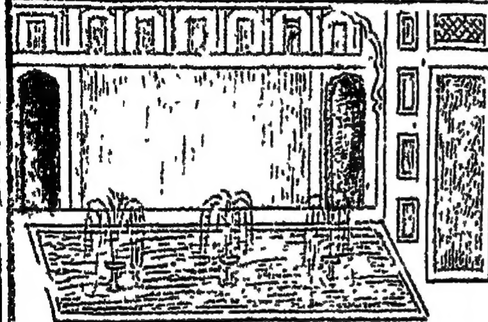
आ ग्रंथमां मतिदोषथी कांइ पण भूल चूक थइ होय तेने माटे वाचक सज्जनोनी क्षमा मागी मिछामि दुक्कड चाहीए छीए.

मुंबई संवत १९६१ माहा सुद ५

ली.
भीमसिंह माणक
हा.
भाणजी माया.

अनुक्रमणिका.

ॐ

श्री सिद्धचक्राय नमः

अथ चंद राजानो रास प्रारंभः

॥ दोहा ॥

प्रथम धराधव तिम प्रथम, तीर्थंकर आदेय ॥
प्रथम जिणंद दिणंद सम, नमो नमो नाभेय ॥ १ ॥

अर्थ ॥ प्रथम राजा, तेमज प्रथम तीर्थंकर अने प्रथम जिनेंद्र एवा श्री नाभिराजाना पुत्र रुषभदेवभगवंत जेओ सूर्य समान महातेजस्वीछे तेओने वारंवार नमस्कार थाओ ॥ १ ॥

अमितकान्ति अद्भुत शिखा, शिर भूषित सोहाह ॥
प्रगट्यो पद्मद्रह थकी, सिंधु सलिल प्रवाह ॥ २ ॥

अर्थ ॥ अपरिमित कान्तिवाली, मस्तक उपर सुशोभित एवी जेमनी अद्भुत शिखा, जाणे पद्मद्रह थकी सिंधुनदीना जलनो प्रवाह उत्साहथी प्रगट्यो होय, तेवी देखायछे ॥ २ ॥

क्षुधासही केवल लही, दीधुं प्रथमज मात ॥
जननीवत्सल एमजे, तेजगजात सुजात ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ जेओए क्षुधाने सहनकरी केवलज्ञान प्राप्तकर्युं अने जे प्रथम मातानेज आप्युं, एवा जननीवत्सल
र आ जगत्मां एकज उत्तम जन्म्याछे ॥ ३ ॥

जासवंश अवतंस सम, प्रभुतायुक्त सुभुक्ति ॥
विलसि मुकर निवासमे, वरी वधू जे मुक्ति ॥ ४ ॥

। वंश आभूषण समानछे अने जेमने प्रभुता साथे उत्तम भोगविलासछे, तेम
तुवनमां केवलज्ञान रूप विलास पामी मुक्तिरूप स्त्रीने जेओ वरेलाछे ॥ ४ ॥

लघु वय इछा इक्षुनी, पारण दिनपण तेह ॥ ॥ ए ॥
मिष्ट इष्ट प्रभुने सदा, मीठो मंगल एह ॥ ५ ॥ पामेछे अने

/वालवयमां प्रभुने शेलडीनी इछा थइहती अने जे प्रभुने पारणाने दिवसेपण प्राप्त
वस्तु उत्तम मंगल रूप होवाथी प्रभुने प्राप्तथतां प्रभु पण मीठो मंगल कहेवायछे

गणधर द्वादश अंगिका, धारक सूत्र कहेव ॥ ॥ १० ॥
जंगमनाण तणा जलधि, पुंडरीक प्रणमेव ॥ ६ ॥ ।नदी पण ते दिशामां

अर्थ ॥ बार अंगने धारण करनारा, सूत्रना कथन करनारा अने ज्ञानना जंगम
णधरने प्रणाम करूंछुं ॥ ६ ॥ ।लंकरी ॥

तुं वरदा तुं शारदा, सचराचर आभास ॥ ।के खरे ॥ ११ ॥
कहेतां शील संबंधनो, वस मुज मुख आव

अर्थ ॥ हे सरस्वति! तमे वरदान आपनारछो अने स्थावर जंगम सर्व पदार्थोमां तमे प्रकाशी रह्यांछो ते आ शियल संबंधी रासनी रचना करवामां मारा मुख रूप मंदिरमां निवास करो ॥ ७ ॥

गुरू दरियो जरियो गुणे, तरियो किणविध जाय ॥
जास अकथ उपकार जर, प्रणमुं तेहना पाय ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ गुणोथी परिपूर्ण एवो गुरु रूपी समुद्र कोनाथी तर्यो जाय, जेमनो उपकारनो समूह कही शकाय तेवोनथी, एवा गुरूना चरणमां हुं प्रणाम करूंछुं ॥ ८ ॥

चंद नरिंद तणो रचुं, शील गुणें सुचरित्र ॥
श्रोता श्रुति जूषण निपुण, परमधर्म सुपवित्र ॥ ए ॥

अर्थ ॥ हुं चंद राजानुं शियल गुणथी भूषित एवुं उत्तम चरित्र रचुं छुं, जे चरित्र श्रोताउना कानने आजूषणरूप, बुद्धिवालुं अने परम धर्म युक्त होवाथी बहुज पवित्रछे ॥ ए ॥

एह कथा रस आगले, मुधा सुधा आयास ॥
ते सांजलजो रस रसिक, कविजन वचन विलास ॥ १० ॥

अर्थ ॥ आ कथा रसनी आगल अमृत मेलववानो प्रयास करवो ते वृथाछे. तेथी हे रसमां रसिक एवा पुरुषो कविजननां वचननो विलास सांजलजो ॥ १० ॥

मधुर कथा रचना मधुर, वक्ता मधुर तेम होय ॥
मधुर एतो दीये मधुरता, जो होय श्रोता कोय ॥ ११ ॥

अर्थ ॥ जे मधुर कथा होय तेनी रचना मधुर होय, तेम वक्तापण मधुर होय पण जो तेमां कोइ श्रोता उत्तम होयतो ते मधुरता पण उत्तम प्रकारनी आयछे ॥ ११ ॥

॥ ढाल पेहेली ॥ देशी चोपाईनी ॥

जंबुद्वीप जोयण लखजाम, जंबुवृक्ष शोजित उद्दाम ॥
उत्तर कुरु पुर्वार्द्धे तेह, जंबुनदमय अतिससनेह ॥ १ ॥

। जंबू नामना वृक्षथी सुशोजित अने उत्कट एवो लाख योजनना विस्तारवालो जंबुद्वीपछे, तेना गमां उत्तर कुरुछे, जे सघलो जंबुनद नामना सुवर्णथी व्यापछे ॥ १ ॥

पउमवेदि चिउं दिशि मनोहार, मध्यपिठ वरु ज़ोयणविस्तार ॥
ऊंचो मणिमय जोयणचार, ते उपर जंबु तरूसार ॥ २ ॥

गरे दिशाए मनोहर पद्मवेदिका छे. तेना मध्य पीठ उपर एक योजन विस्तारवालो गोजन ऊंचो एक मणिमय जंबु वृक्षछे ॥ २ ॥

वयर कंदे आरीठ, खंध वैडूर्य मयी सुगिरिठ ॥
खंधे गाउ आठ, चोविस गाउ विरू एमपाठ ॥ ३ ॥

मयछे, तेनो कंद अरिष्ट मणिमयछे, तेनां थडीयां वैडूर्य मणिमयछे. ते वृक्षनुं श गाउछे एवो पण कोइ ठेकाणे पाठ छे ॥ ३ ॥

शाखा चार पोहोंली दो कोश, आयत पन्नर कोश उक्कोस ॥
सिद्धायतन विडमने अग्र, देव अणाढीउं रक्षक उग्र ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ तेनी चार शाखउं बे बे कोश पोहोळीछे, वळी ते लंबाई अने ऊंचाईमां पन्नर कोश प्रमाणछे. तेना अग्र उपर सिद्धायतनछे, जेनो रक्षक अणाढीउं नामे उग्र देवताछे ॥ ४ ॥

कंचन शाखा प्रशाखारूप, रयण वैडूर्य पलास अनूप ॥
तवणिज्जमय यश वृत्त विवृद्ध, जंबुनद पल्लव सुप्रसिद्ध ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ तेनी शाखा अने प्रशाखा सुवर्णनीछे, तेना अनुपम पांदडां वैडूर्य रत्नमयछे. वळी सुवर्णमय ते वृक्ष यश अने वृत्तांतथी वृद्धि पामेलोछे. तेनां सुवर्णमय पल्लवो प्रसिद्धछे ॥ ५ ॥

राजत विद्रुमें पुष्प फलपूर, शास्वत जंबुतरू ससनूर ॥
जंबुवद्ध बीजांछे समीप, थइ प्रथा तेणे जंबुद्वीप ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ तेनां पुष्प अने फलना समूह घणां शोभी रह्यांछे. आ प्रमाणे ते जंबुवृक्ष शास्वत अने तेजथी प्रकाशी रहेलछे. तेनी नजीक बीजा अनेक जंबु वृक्षोछे. आवीरीते जंबुवृक्षथीज तेनी जंबु द्वीप एवी प्रख्याति थइ छे ॥ ६ ॥

तिहां षट खंडथी भारहवास, अष्टमी चंद समो सुप्रकाश ॥
क्षेत्र सकलथी उत्तम एष, जिहां सिद्धाचलतीर्थ विशेष ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ तेमां छ खंडवाळो आ भरतक्षेत्र अष्टमीना चंद्र जेवो प्रकाशितछे. ते सर्व क्षेत्रोमां उत्तम क्षेत्रछे, कारणके त्यां सिद्धाचल नामनुं पवित्र तीर्थ सर्वथी विशेषछे ॥ ७ ॥

गंगा सिंधु जिहां निम्नगा, चऊद चऊद सहस नदी मगा ॥
साढा पचवीश आरयदेश, बीजा आर्य नहीं लवलेश ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ ज्यां गंगा अने सिंधु नामनी नदीउं, चौद चौद हजार नदीउंनी साथे रहेलीछे, जेमां साडी पचवीश आर्य देशछे, बाकीनो एक पण आर्यदेश नथी ॥ ८ ॥

मध्यखंड ते भारहतणो, पूरवदेश तिहां सोहामणो ॥
-पामे जिणदेश, वदे जिनवर तिहां ज्ञान विशेष ॥ ९ ॥

ां अति सुशोभित पूर्वदेश आवेलोछे; जे देशमां सूर्य उदय पामेछे अने ान प्रासकरेछे ॥ ९ ॥

॥ ६ ॥ ...शे संचरे, सोल कला ते तव अनुसरे ॥
...ण दिशि परवरी, देशतणो एम अतिशयचरी ॥ १० ॥

...रे चंद्रमा संचरेछे त्यारे तेने सोल कला प्राप्त थायछे. गंगानदी पण ते दिशामां ...श महत्वतावाळो गणायछे ॥ १० ॥

तिहां नगरी एक आभापुरी; अखिलवस्तु शोभालंकरी ॥
लंकापण शंका मन धरे, अलका सलकी न शके खरे ॥ ११ ॥

अर्थ ॥ ते देशमां आज्ञापुरी नामनी एक नगरीछे. जे नगरी सर्व वस्तुर्उनी शोज्ञाथी अलंकृतछे. ते नगरीनी शोज्ञापासे लंका पण पोतानी शोज्ञामाटे शंका धारण करेछे अने अलकापुरी तो ते नगरी पासे उन्नी पण रहीशके तेमनथी ॥ ११ ॥

चोराशी चौटां विस्तार, जगती सम उत्तंग प्राकार ॥

उत्तम जनगण तेणें संकीर्ण, राजमार्गे बहु मणिय विकीर्ण ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ ते नगरीमां चोराशी चौटां छे, जगतीना कोट जेवो तेनो ऊंचो कोटछे. तेमां उत्तम मनुष्योनीज वस्तीछे अने ज्यां राज्यमार्गमां घणां मणिर्उनो विस्तारछे ॥ १२ ॥

वर्ण सुवर्णे पूजित सर्व, दाने रविसुत होय अगर्व ॥

धनपति कठिन मेरू अधिकार, ते गुण जनमें नहीय लगार ॥ १३ ॥

अर्थ ॥ त्यां वसनारा सर्व उत्तमवर्णो सुवर्णथी पूजितहता. तेर्उना दानथी दातार कर्ण पण गर्व रहित थाय एम हतुं. सुवर्णनो मेरू धनपति उतां कठिनछे पण त्यां वसनारा लोकोमां तेवो गुण नहतो ॥ १३ ॥

व्यापारी ज्ञारी धनपात्र, नारी निरूपम निर्मल गात्र ॥

देरा देव सेवे बहु न्नेव, कह्युं पुर वर्णन करि संखेव ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ त्यांना व्यापारीर्उ बहु धनवान हता. स्त्रीर्उ निरूपम अने निर्मल गात्रवालीहती अने लोको देव देरासरनी बहु प्रकारे सेवा करताहता. आप्रमाणे संक्षेपमां तेनगरी वर्णवीछे ॥ १४ ॥

राज्यकरे वीरसेन नरेश, जास प्रज्ञाव अरि लहे रूषि वेष ॥

देवल दंमादिक उपमाय, पुरमां एहवो नृपनो न्याय ॥ १५ ॥

अर्थ ॥ ते आज्ञापुरीमां वीरसेन नामे राजा राज्य करतो हतो. जे राजानी शक्ति एवी हती के तेना शत्रुर्उ तेना प्रज्ञावथी मुनिनो वेष लइ ज्ञागी जाताहता. देवालयना दंडनी उपमाजेवो नगरमां राजानो न्याय थतो हतो ॥ १५ ॥

वीरमती पटराणी तास, विलसे विषयिक ज्ञोग विलास ॥

जेहनो सुखदेखी सुरवंश, ज्रूषण अहनिशकरे प्रशंस ॥ १५ ॥

अर्थ ॥ राजा वीरसेनने वीरमतीनामनी पटराणीहती, तेनी साथे राजा विषयज्ञोगना विलासमां आनंद करतो हतो. जेनुं सुख देखीने देवतार्उना वंशमां आज्रूषण रूप एवो इंद्र पण निरंतर तेनी प्रशंसा करतो हतो ॥ १६ ॥

चरित्र पीठिका पेहेलीढाल, मोहनविजये कही रसाल ॥

श्रोता सुणजो तजि व्याघात, आगल अति मीठीछे वात ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ आ चरित्रनी पीठिका रूप अने रसिक एवी पेहेलीढाल श्री मोहनविजयजी ए कहेलीछे. हे ! श्रोतार्उ ! हवे विक्षेपनो त्यागकरी सांज्ञलजो. आगल घणी मीठी वात आवेछे ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

एहवे आव्या नगरीए, सोदागर शिरदार ॥

बहु मोला घोमातणा, करवाने व्यापार ॥ १ ॥

अर्थ ॥ एकदा ते आभापुरीमां घणा किंमती घोडाओना व्यापार करवाने उत्तम सोदागर आवी चढ्या॥१॥

कुकड कंधा लहुकना, उलट कटोरा चक्ष ॥
गति अधीक मन पवनथी, जंगम तक्ष विपक्ष ॥ २ ॥

अर्थ ॥ ते घोडाओना कांध कुकडाओना जेवाहता. तेओनी आंखो विशाळ अने तीक्ष्णहती. तेओनी गति मन अने पवनथी पण अधिक हती अने तेओ जाणे पांखो विनाना चालता गरूड होयतेवा लागता हता ॥२॥

वीज झबुका जेम अलख, दृढवपु नलिय प्रचंड ॥
खुराघात पडतालथी, करे गिरि खंडोखंड ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ वीजळीना झबकारानी जेम क्षणमां अलक्ष्य थइ जाय तेवा हता. तेमनां शरीर दृढ हतां अने नाळो प्रचंडहती. तेओ पोतानी खरीओना आघातथी पर्वतना खंडेखंड करे तेवाहता ॥ ३ ॥

तेजी तुरकी हंसला, कंबोजा एराक ॥
पाणीपंथा काबली, जाति अनेक ऊडाक ॥ ४ ॥

' तेओनी तेजी, तुरकी, हंसला, कंबोज, एराक, पाणी पंथा, काबली एवी अनेक जातिओ हती ॥४॥

नृपे एवा हयवरा, आव्या जाण्या जाम ॥
सोदागरने धनदइ, लीधा सघला ताम ॥ ५ ॥

त्तम घोडाओ आव्याछे एवी वात राजाना जाणवामां आवता, तेणे सोदागरने द्रव्य ...नी लीधा ॥ ५ ॥

... तुरंगम तेहमां, अति उत्तम आकार ॥
... नृप लह्यो नहीं; तेहनो वक्राचार ॥ ६ ॥

...ति उत्तम आकारवाळो घोडो हतो, जेनी उपर राजानो व... ...रा ...तो तेनुं जाण पणुं राजाने थयुं नही ॥ ६ ॥ ॥

...रें, नृपति थयो असवार ॥
... सहित, गयो गहन कांतार ॥ ...त थता हता.

...र स्वारी करवा सारू तेने तैयारकरी तेना... जेवी तेनी ...रनी ...आ सहित गयो ॥ ७ ॥

... सर्वे ... वखाणे ... चतुर्भुज नाव्या, राधाजी करेरे जलक्रीडा तजी
अथवा सुरति महिनानी देशीधो पद्ममकरंद देशी ॥
...सर, कानन फेरे तुखार ॥ ८ ॥ ११ ॥ ...करी
...था असवार ॥ मृग संबर ... थोकीवार खजा लेकी ॥ देव
... ...मां वस पड्या, जेम नारकी स...(रस) लीधो अने तरव आंकणी ॥१॥

... हवे राजाओ वनमां घोडाने फेरवतां फेर ... ...वानी सर्व सामग्री व्याकुल कर्या. दरेक झाडे झाडे घोडेस्वारो ... अने केसरीसिंह तेओपण घेरीले, तेम मृग, साबर अने ससलां ...

वंधन छोडी ते बालानां, बहु आदरे बोलावी ॥
रे नृपपुत्री निरूपम रूपा, एहने वश केम आवीरे ॥ सू० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ पछी राजाए ते बालाने वंधन छोडी बहु आदरथी बोलावी के, हे अनुपम रूपवती सुंदरी, आ तापसने वश केम थई? ॥ २ ॥

आज्ञानगरीनो जे राजा, ते केम प्रीतम ताहारो ॥
केहनी तुं पुत्री कहे मुज आगल, जय मत आणीश माहारो रे ॥ सू० ॥ ३

अर्थ ॥ आज्ञानगरीनो राजा, ते केम तारो प्रीतम थाय? तुं कोनी पुत्रीछुं ते मारी आगल जणा मारो जय जरापण राखीश नहीं ॥ ३ ॥

बाला सुकुमाला, वचन रसाला पजणे ॥ करी घुंघट निज
प्रीतम प्रीछी, योगी जय मन न गणे रे ॥ सू० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ ते सुकुमार अने विशाल हृदयनी बाला रसमय वचनो बोली अने पोतानो पति जाणीने वस्त्रनं घुंघट कर्यो. अने तेणीए मनमां योगीनो जय गण्यो नहीं ॥ ४ ॥

आज्ञापुरथी पचवीश जोयण, पद्मपुरी अति वारू ॥
तिहां नृप पद्मशेखर अलवेशर, शुरवीर शिर दारू रे ॥ सू० ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ आज्ञापुरीथी पचविश योजन अति सुंदर एवी पद्मपुरी नामे नगरी छे; तेमां पद्मशेखर नामे राजा छे. जे शूरवीर पुरुषोना मस्तकमां शिरोमणि छे ॥ ५ ॥

रतिरूपा तेहनी पटराणी, शारदा रूपसमाणी ॥
चंद्रावति हुं तेहनी पुत्री, जिनधर्मिजग जाणीरे ॥ सू० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ ते पद्मशेखर राजाने रति जेवी रूपवाळी शारदा नामे राणी छे. तेनी चंद्रावती नामे पुत्री हुं छुं. जे जगत्मां जिनधर्मी तरीके जाणिती छुं ॥ ६ ॥

वालकता गई मुज तनु प्रगटी, यौवन वय ठकुराई ॥
तातें मुज निरखी मनमाहे, वरचिंता निरमाईरे ॥ सू०॥ ७ ॥

अर्थ ॥ मारुं बालक वय वीत्या पछी मारा शरीरमां यौवन वयनी ठकुराई प्रगट थई. एक वखते मने यौवनवती जोईने, पिताना मनमां वरनी चिंता उत्पन्न थई ॥ ७ ॥

एहवे एक निमित्तिये आवि, निमित्त प्रकाश्युं एह ॥
आज्ञानगरी पति ए पुत्री, केरो कंत गुण गेहरे ॥ सू० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ एवामां कोई एक निमित्तिए आवी मारा पिता पासे निमित्त प्रकाश्युं, के आज्ञानगरीनो गुणवान राजा आ तमारी पुत्रीनो पति थशे ॥ ८ ॥

मात पिता जाणी अति हरषित, नैमित्तिकने सनमान्यो ॥
हुं पण अति रोमांचित हुई, प्रीतमनाम पहिचान्यो रे ॥ सू० ॥ ९ ॥

[illegible]ता अत्यंत हर्ष पाम्यां; तेमणे ते निमित्तिआनुं घणुं सन्मान कर्युं अने [illegible]मांचित थई गई ॥ ९ ॥

तटिनी जल क्रीडाने कारण, सहित सखी हुं आवी ॥
एणें तिहां कुटिल जटिलें मुजने, ईंद्रजालें जरमावी रे ॥ सू० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ एक वखते हुं सखीओनी साथे नदीमां जल क्रीडा करवाने गइ हती, त्यां आ कपटी तापसे मने जालमां जमावी दीधी ॥ १० ॥

दृष्टि बंधन सहूनी करीने, अपहरी मुज सपराणी ॥
पुष्करणी जालीये उतारी, ए वनमांहे आणीरे ॥ सू० ॥ ११ ॥

अर्थ ॥ तेणे सर्वनी दृष्टि बंध करीने मने हरी लीधी. पछी मने वापिकानी जालिमांथी उतारी आ वनमां दाखल करी ॥ ११ ॥

मुजवखते तमे इहां पधार्या, संकटथी छोडावी ॥
अंतरजामी तमे गुण सागर, शी कहूं वात बनावी रे ॥ सू० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ आ वखते तमे अहीं पधारी मने संकष्टमांथी छोडावी लीधी. अंतर्यामी अने गुणना सागर रूप एवा तमारी वार्त्ता शी कहुं? ॥ १२ ॥

पोतानी नारी उगारी, तेहमां शो पाड चडावुं ॥
मागण होउं तो कीर्त्ति बोलुं, जश पडहो वजडावुं रे ॥ सू० ॥ १३ ॥

अर्थ ॥ तमे तमारी पोतानी स्त्रीने उगारी तेमां हुं शो पाड मानुं? जो हुं मागण होउंतो कीर्त्ति बोलुं अने तमारा यशनो पटह वगडावुं ॥ १३ ॥

उलख्यामें एहवे आचरणे, तमे वालेसर महारा ॥
नहितर इणवेला कुण आवे, पतिविण करवा वाहाररे ॥ सू० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ में तमने आचरण उपरथी उलखी लीधा छे, तमे मारा वाहाला छो, नहींतो पति सिवाय आ वेलाए मने वाहार करवा कोण आवे? ॥ १४ ॥

वसुधा पति वीरसेन प्रशंसे, तेहने घणी सनमानी ॥
कीधी मुख आगल मन हरणी, जेहुंती नार पोतानीरे ॥ सू० ॥ १५ ॥

अर्थ ॥ त्यारपछी राजा वीरसेने प्रशंसा करी तेनुं घणुं सन्मान कर्युं अने ते मन हरणी बालाने पोतानी आगल करी. जे पोतानी स्त्री हती ॥ १५ ॥

वन अतिक्रमि थईने सोपाने, तेह उलंघी जाली ॥
पुष्करणीथी बाहेर आव्यां, जलथी देह पखाली रे ॥ सू० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ पछी ते पगथीआनी श्रेणिथी वन उल्लंघन करी पेली जालिमां थई शरीरने प्रक्षालन करी वापिकामांथी बाहेर आव्यां ॥ १६ ॥

सेनासवि आवीने पोहोती, प्रणम्यो पृथिवी पाल ॥
मोहनविजये अतिहि रसाली, त्रीजी प्रकाशी ढाल रे ॥ सू० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ सेनापति त्यां आवी पोहोंच्यो अने राजा वीरसेनने प्रणाम कर्यो. आ प्रमाणे श्री मोहन विजयजीए आ त्रीजी ढाल प्रकाश करी. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

सकल सुजट क्षिति मुकुटने, करजोडी कहे जाम ॥
नवि नीकलिये एकला, इम मृग माटे स्वाम ॥ १ ॥

अर्थ ॥ सर्व सुजटो पृथ्वीना मुगटरूप राजाने हाथ जोडीने कहेवा लाग्या के हे स्वामी, आवी रीते मृगने माटे एकला नीकलवुं न जोइर्ये ॥ १ ॥

रतन जतन करि राखवा, तुमने नर शिरताज ॥
सज्जनथी डुर्जन घणा, मोहोटाने महाराज ॥ २ ॥

अर्थ ॥ हे! लोकोना शिरताज महाराज, तमारां जेवां रत्नने तो यतना करीने राखवां जोइए. हे महाराज, मोटा पुरुषोने सज्जनथी दुर्जन घणा होय ठे ॥ २ ॥

धावल पगथी धूंसीयें, उढाए जरतास ॥
जे जेहवा नर तेहने, तेहवा होय प्रयास ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ हे! राजा, धावलीथी पग लुंवायछे, अने जरीयान वस्त्र उढाय छे, तेम जेवो माणस होय तेवो तेने प्रयास आयछे ॥ ३ ॥

मोटुं नाग्य जुजावली, कुसलें मलिया नूप ॥
पण ए कन्या कोण अछे, कहियें तास स्वरूप ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ अमारूं मोटुं नाग्य के जे आप जुजावली राजा पाछा कुशल–क्षेम प्राप्त थया. आ कन्या कोण छे, तेनुं स्वरूप कहो ॥ ४ ॥

हय पुष्करणी जालिका, योगी कन्या खेद ॥
अवनीशे अनिमेषमें, नाख्यो सघलो नेद ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ राजाए विपरीत शिक्षावाला अश्वनी, वापिकानी, जालीनी, योगीनी अने कन्याना संकष्टनी वधी वात जणावी तत्काल तेनो बधो नेद खुल्लो कर्यो ॥ ५ ॥

सवि सामंत थया खुशी, नृपनी करे प्रशंस ॥
ख्याग त्याग वाचा अचल, धन क्षत्री अवतंस ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ ते सांजली वधा सामंतो खुशी थया अने राजानी प्रशंसा करवा लाग्यो के, दान अने वचनथी अचल एवा क्षत्रीय कुलमां आनूषण रूप तमने धन्य ठे ॥ ६ ॥

लेइ कन्या सेना सहित, नृपति थयो असवार ॥
आव्या निज नगरी तिहां, वरत्या जय जयकार ॥ ७ ॥

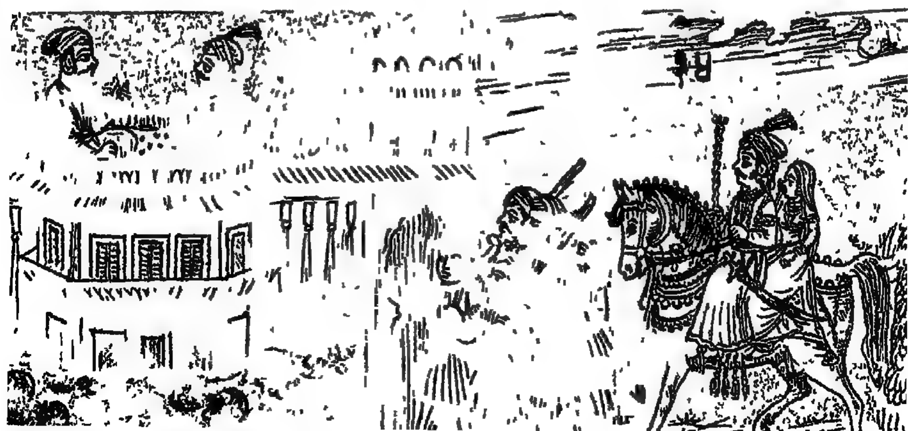
अर्थ ॥ राजा कन्याने लई सेना साथे घोडेस्वार थयो अने पोतानी नगरीमां आवी पोहोंच्यो. त्यां जय जयकार वरती रह्यो ॥ ७ ॥

॥ ढाल चोथी ॥

इण सरवरीयारी पाल, आंबा दोय रावघां ललना ॥ ए देशी ॥

खबर करी तत्खेव पद्मशेखर जणी ॥ ललना ॥ छे आभापुरी मांहेके
पुत्री तुम तणी ॥ ल० ॥ वहेला मलवा काजके राज पधारजो ॥ ल० ॥
प्रेक्ष वचन मन आणिके लाज वधारजो ॥ ल० ॥ १ ॥

अर्थ ॥ तत्काल ते राजकन्याए पोताना पिता पद्मशेखरने खबर करी के, तमारी पुत्री आभानगरीमां छे. माटे मलवाने वेला पधारजो, अने मनमां विवेक वचन लावीने आपनी लाज वधारजो ॥ १ ॥

तातथी मलवा काज जाणी सुता आतुरी ॥ ल० ॥ पद्मपुरीपति तुरत
आव्यो आभापुरी ॥ ल० ॥ आदरदे वीरसेन मल्या हेजे घणे ॥ ल० ॥
चंद्रावती संबंध सयल मांडी कह्यो ॥ ल० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ पोतानी पुत्री पिताने मलवाने माटे आतुर छे एम जाणी पद्मपुरीनो पति पद्मशेखर राजा तत्काल आभापुरीमां आव्यो. राजा वीरसेन घणा आदरथी अने हेतथी तेने मल्यो. पछी तेणे चंद्रावतीना संबंधनो सर्व वृत्तांत कही संभलाव्यो ॥ २ ॥

अति उछरंगे उछंग धरी निज बालिका ॥ ल० ॥ तातें प्रकाशी
प्रगटके हित परनालिका ॥ ल० ॥ पद्मशेखर करजोडी कहे
वीरसेनने ॥ ल० ॥ ए मोहोटो उपगारअमने तुमे कर्यो ॥ ल० ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ पछी राजा पद्मशेखरे पोतानी बालिकाने हर्षथी उत्संगमां बेसारी अने अतिशे अंतरना हेतनी परनालिका प्रगट करी बतावी अने पछी पद्मशेखरे हाथ जोडी वीरसेनने कह्युं के, तमे अमारो आ मोटो उपकार कर्यो छे ॥ ३ ॥

तमगुण अपरंपार के केम जणीजीयें ॥ ल० ॥ ए कन्या शिरताजके
राज परिणीजीयें ॥ ल० ॥ धूरथी निमित्त वचनथी एह तुम गेहनी
॥ ल० ॥ मानी वचन महाराज राखो रीत तेहनी ॥ ल० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ हे राजा, तमारा अपरंपार गुणो छे, तेनो बदलो केवी रीते आपी शकाय, पण हे मुगटध राजा तमे आ कन्याने परणो. आजथी आ बाला वचनथीज तमारी स्त्री थई चुकी छे. मारूं वच स्वीकारी तेनी रीत राखो, एटले तेनी टेक राखो. ॥ ४ ॥

लग्न लेवाकी शुद्ध तुरत परणावीया ॥ ल० ॥ शशिवदनी मृगनय-
णीयें सोहला गावीया ॥ ल० ॥ वीरमतीविण नगरवासी सवि हर-
खिया ॥ ल० ॥ वाहला घर ससनेह तणा मेह वरषीया ॥ ल० ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ पछी राजाए तुरत लग्ननो शुद्ध दिवस नक्की करी ते बंन्नेने परणाव्यां. ते प्रसंगे चंद्र जेवा मुखवाली मृगनयणी सुंदरीओए मंगल गीत गायां. मात्र एक राजानी राणी वीरमती शिवाय नगरना बधा लोको हर्ष पाम्या. स्नेही संबधीओना घरमां स्नेहना मेघ वर्षवा लाग्या ॥ ५ ॥

पद्मशेखर परणावी इम निज अंगजा ॥ ल० ॥ निज नगरे गयो
ताम ते नृपनी लेइ रजा ॥ ल० ॥ चंद्रावतीथी वीर नृपति सुख भो-
गवे ॥ ल० ॥ दिन दिन नवले नेहशुं दीहां जो गावे ॥ ल० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ राजा पद्मशेखर आ प्रमाणे पोतानी पुत्रीने परणावी, राजा वीरसेननी रजा लइ सत्वर पोतानी नगरमां गयो. राजा वीरसेन चंद्रावतीनी साथे सुख जोगववा लाग्यो. प्रत्येक दिवसे नवा नवा प्रेममां मग्न थवा लाग्यो ॥ ६ ॥

वीरमति चित्त शोक संबंध वहे सदा ॥ ल० ॥ चंद्रावती मनमांहे
न आणे ते कदा ॥ ल० ॥ जे जेहने मन प्रेम हुवे जे उपरे ॥
॥ ल० ॥ तेहने शोकने लोक कहो कांई करे ॥ ल० ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ राणी वीरमती हमेशां चित्तमां शोक कर्या करती हती, पण चंद्रावतीना मनमां तेनुं कांइ पण लागतुं नहीं. जे जेने मनमां जे उपर प्रेम उपजे, कहो जाइ तेना मनमां शोक शुं करवा होय? ॥७॥

चतुर चंद्रावती चित्त पियुनुं जालवे ॥ ल० ॥ प्रीतम गुण बहुजांति
मधुर स्वरें चालवे ॥ ल० ॥ कोइक पुण्यवंत जीवते गर्भे उपनो
॥ ल० ॥ चंद्र सुपनथी सुचित सुत होशे जूपनो ॥ ल० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ हमेशां चतुर चंद्रावती पोताना पतिनी मरजी उगावती हती. अने प्रियतमना बहु गुणने मधुर स्वरथी गाती हती. एम करतां कोइ पुण्यवंत जीव चंद्रावतीना गर्भमां आव्यो ते वखते राणीने चंद्रनुं स्वप्न आव्युं. जेथी राजाने सारा चरित्रवालो पुत्र थशे. ॥ ८ ॥

प्रसव्यो पुत्र रत्न चंद्रावतीयें तदा ॥ ल० ॥ हर्ष्यो नृपजिम द्रुमक
पामीने संपदा ॥ ल० ॥ दीधा अरथी धनके सयण संतोषीया
॥ ल० ॥ सयणाजणी पकवान थकी अति पोषीया ॥ ल० ॥ ९ ॥

अर्थ ॥ समय आवतां चंद्रावतीए पुत्रने जन्म आप्यो. जेम निर्धन द्रव्य पामीने हर्ष पामे तेम राजा पाम्यो. उत्तम याचकोने दान आपी संतोष पमाडया अने तेमने पक्वान्न जमाडी पुष्ट कर्या. ॥ ९ ॥

दीधुं बालक नामके चंद्र जयंकरू ॥ ल० ॥ दीपे सुत ससनूरके
दूजो दीनकरू ॥ ल० ॥ वृद्धि पामे सुत पांच धावें पालीजतो
॥ ल० ॥ अंगुठे पीयूष सुरंगो पीजतो ॥ ल० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ ते पुत्रनुं नाम विजयकारी चंद्र एवुं पाडयुं. ते पुत्र तेजना नूरथी जाणे सूर्य होय तेम दीपतो हतो. पांच धावमाताओथी पालन थतो ते पुत्र वृद्धि पामतो हतो. अने पोताना अंगुठामां अमृतने पीतो हतो ॥ १० ॥

सुत देखी वीरसेन जनम लेखे गणे ॥ ल० ॥ अति रलियायत होयते
कहितां नवि बने ॥ ल० ॥ खेल नव नव खेलते बाल पणा घणा
॥ ल० ॥ चंद्रावती वीरसेन जतन राखे घणा ॥ ल० ॥ ११ ॥

अर्थ ॥ ते पुत्रने देखी राजा वीरसेन पोतानां जन्मने लेखे गणतो हतो. तेना मनमां एवो आनंद आवतो ते कही शकतो नहीं. राजा कुमार बालपणाना नव नवा खेल खेलतो हतो. चंद्रावती अने वीरसेन तेनी घणी यतना राखता हता. ॥ ११ ॥

१६

चंदकीरण सम चंद्र कुंवर शोजानिलो ॥ ल० ॥ जीम सुरतरूनो छोरू वधे दिन दिन जलो ॥ ल० ॥ मनमथ सरिखो बालक दीसे फूटरो ॥ ल० ॥ सुललित वचने तेहके बोले परवरु़ो ॥ ल० ॥ १२॥

अर्थ ॥ चंद्रनी कलानी जेम शोजतो ते चंद्र कुमार जेम कल्प वृक्षनो छोड वधे तेम दिन दिन प्रत्ये वधवा लाग्यो. ते बाल कुमार कामदेव जेवो स्वरूपवान् हतो. ते मीठां वचनो बोलवा लाग्यो. ॥ १२ ॥

चंद्रावती निज धर्म मांहे कुशली घणुं ॥ ल० ॥ तास प्रसंगथी नृप तजे हिंसक पणुं ॥ ल० ॥ वीरनृपतिने चित्त वसी जिन वासना ॥ ल० ॥ शिख्यो जिननी जक्ति सुसाधु उपासना ॥ ल० ॥ १३ ॥

अर्थ ॥ राणी चंद्रावती जैन धर्ममां घणी कुशल हती, तेना प्रसंगथी राजाए हिंसकपणुं छोडी दीधुं. वली तेना चित्तमां जिन धर्मनी वासना वसवाथी ते जिन जक्ति अने उत्तम साधुनी उपासना शीख्यो. ॥१३॥

सत संगति गुण होय जिहां अचिरिज किस्यो ॥ ल० ॥ लटथी जमरी होयते संगति फल इस्यो ॥ल०॥ निपजाव्या प्रासाद जला जिन राजना ॥ ल० ॥ वृत धारी बहु रंग संतोष्या साजना ॥ ल० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ सत्संगथी गुणथाय, तेमां शुं आश्चर्य छे? जुवो ने एलनो कीडो जमरी थई जाय छे. ए संगतिनुं फल छे. राजाए जिनराजनो सुंदर प्रासाद कराव्यो अने वृत धारीउने साज करी संतोष कर्यो ॥ १४ ॥

इम करतां सुत चंद्र वर्ष थयो आठनो ॥ ल० ॥ सुरगुरु समोवड तेह कलागुण पाठनो ॥ ल० ॥ चोथी ढाल रसाल कही प्रीते घणी ॥ ल० ॥ हवे मोहन कहे वातते वीरमतीतणी ॥ ल० ॥ १५ ॥

अर्थ ॥ एम करतां चंद्र कुमार आठ वर्षनो थयो, ते कला गुण पठन करी बृहस्पतिना जेवो थयो. आ प्रमाणे आ चोथी ढाल घणी प्रीतिथी कही संजलावी. हवे श्री मोहन विजयजी राणी वीरमतीनी वार्ता कहे छे १५

॥ दोहा ॥

ऋतुवसंत प्रगटीतिसे, सफल थया सहकार ॥
काम कला कोकिल कहे, जनने वारंवार ॥ १ ॥

अर्थ ॥ एक वखते वसंत ऋतु प्रगट थई हती, आंबाना वृक्षो सफल थवा लाग्या, कोयल पक्षी लोकोने वारं वार टहुकाथी काम कला कहेवां लाग्यां. ॥ १ ॥

केसु अति कुसुमित थयां, रंग सुरंगा लाल ॥
खेले फाग वसंत नृप, तेहनो लाल गुलाल ॥ २ ॥

अर्थ ॥ केसुडानां पुष्पो विकास पामी लाल रंग प्रगट करवा लाग्यां. राजा लाल गुलालथी फाल्गुन वसंत खेलतो हतो ॥ २ ॥

सुमन थइ वनघन प्रजा, मधुनृप आव्यो जाणि ॥
फल दल दल लेई जेटणो, स्तवे विहंगी वाणि ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ वसंत रूपी राजाने आवेलो जाणी घाटी वन लता रूपी प्रजा पुष्पथी वधावी फल दल रूपी भेट आपवा लागी अने पक्षिर्ज मधुर वाणीथी स्तुति करवा लाग्यां. ॥ ३ ॥

अण घटिता चंपक कुसुम, मुकुलित वृक्ष समीप ॥
जाणुं ऋतु राजात्तणी, कीधा मंगल दीप ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ वृक्षोनी समीप कलीरूपे रहेलां चंपकनां पुष्पो जाणे वसंतऋतु रूपी राजाना आगल मंगल-दीप कर्या होय तेवा लागता हता ॥ ४ ॥

सपरिवार आज्ञानृपति, प्रजा सहित सोहंत ॥
आव्यो वनमां कामवश, रमवा काज वसंत ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ आज्ञानगरीनो राजा वीरसेन कामदेव वश थई परिवार साथे प्रजाजन सहित वसंत रमवाने वनमां आव्यो ॥ ५ ॥

छांटे केसर छांटणां, लाल गुलाल सोहंत ॥
सोहे मध्याने गगन, जाणे थयो प्रभात ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ वसंत क्रीडामां लाल गुलाल साथे केसरनां छांटणां थवा मांड्यां ते जाणे मध्यान्ह काल छतां प्रभात थयो होय तेम देखावा लाग्युं ॥ ६ ॥

चंद कुमर सेवक सहित, कुसुम थकी क्रीडंत ॥
वीरमतीने देखिने, मन निसनेह धरंत ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ चंद कुमार सेवकोनी साथे पुष्पक्रीडा करे छे, ते जोइ राणी वीरमती मनमां स्नेह धरे छे ॥ ७ ॥

॥ ढाल पांचमी ॥

वीछल वालोरे छमियाजीने लागुं पाय एवर आलोरे॥ एदेशी ॥
राजा राणी रंगथीरे, खेले अनोपम खेलरे ॥ नवली दीठी
नारीयो, तिहां शशि वदनी गजगेल ॥ सुणो भवि प्राणीरे, चंद
नरिंद संबंध ॥ अतिरस अति रस आणी रे ॥ १ ॥ ए आंकणी ॥

अर्थ ॥ राजा वीरसेन अने राणी वीरमती अनोपम रंगथी खेले छे, त्यां बीजी गजेंद्रना जेवी गतिवाली नवनवी चंद्र वदनी नारीर्ज पण जोवामां आवे छे. हे भविप्राणी मनमां अतिरस लावी आ चंदराजानो रास सांभलो. ॥ १ ॥

काचित सुत केडें करीरे, ऊभी चंपक छायरें ॥
आंबा मालें फुलणां, बांधी बाल हिंडोले माय ॥ सु० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ कोइ माता बालकने केड उपर तेडी चंपक वृक्षनी छाया नीचे ऊभी रही हती, कोइ आंबानी डाल साथे फुलणुं बांधी बालकने हींचोलामां हींचोलती हती ॥ २ ॥

कोइ करधरी निज बालनेरे, भीडे हीयडा साथरे ॥
केइ शिखावे हींडावतुं, निज सुतना ग्रही हाथ ॥ सु० ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ कोइस्त्री पोताना बालकने हाथमां लइ हृदय साथे प्रेमथी दबावती हती तो कोइ पोताना बाल पुत्रने हाथ पकडी हींडवाने शीखवती हती ॥ ३ ॥

रमकडां बहु जातीनांरे, सुखडली वलि देइरे ॥
रोता राखे बालने, इम तरू तरू नारी केइ ॥ सु० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ कोइनारी झाडे झाड फरी पोताना बालकने जात जातनां रमकडां अने वली सुखडी आपी छाना राखती हती ॥ ४ ॥

स्तन पयपाने पोषतीरे, सुत सुर तरूनो छोड रे ॥
युवती इम वनमें बहु, मनमानां पोहचाडे कोड॥ सु० ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ कोइ युवती पुत्रने कल्प वृक्षना छोड जेवो मानी स्तन पानथी पोषती हती. आ प्रमाणे स्त्रीओ वनमां पोत पोताना मनना कोड पूरा करती हती. ॥ ५ ॥

देखी वीरमती तदारे, मुख मेले नीशासरे ॥
वन क्रीडा भूलीगई, थयुं व्याकुल चित्त उदास ॥ सु० ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ आ देखाव जोइ राणी वीरमती मुखम थी निशास नांखवा लागी अने वनक्रीडा भुली गई. तेनुं चित्त व्याकुल अने उदास थइ गयुं ॥ ६ ॥

दैवने दे उलंभडोरे, कुंवर न दीधो केम रे ॥
सुतविण हुं शा कामनी, जिम मन विण कारिमो प्रेम ॥ सु० ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ ते दैवने उलंभो आपवा लागी के, हे दैव! मने पुत्र केम न आप्यो? जेम मन वगरनो प्रेम होय तेम पुत्र विना हुं शा कामनी! ॥ ७ ॥

जिम मंदिर दीपक विनारें, जिव विण जिम देहरे ॥
जिम कुसुमविण वासना, जिम जलविण उनह्यो मेह ॥ सु० ॥ ८ ॥
ज्ञानविना जेहवी दयारे, मानविना जिम दानरे ॥
असन जिस्यो दशनो विना, वलि कंठविण जिम गान ॥ सु० ॥ ९ ॥

अर्थ ॥ जेम दीपकविना मंदिर, जेम जीवविना देह, जेम सुगंधविना पुष्प, जेम जलवगरनो मेघ, ज्ञानविना जेवि दया, मानविना जेवुं दान, जेम लवणविना भोजन अने जेम कंठविना गायन--तेम पुत्रविना हुं शा कामनी छुं? ॥ ८ ॥ ९ ॥

अंगज लेइ उछंगमांरे, न रमाड्यो जिणे नाररे ॥
ते कां सरजी संसारमां, धिक् धिक् तस अवतार ॥ सु० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ जे नारीए उत्संगे लई पुत्रने रमाड्यो नथी, ते नारी आ संसारमां शा माटे सरजी छे? तेना अवतारने धिक्कारछे ॥ १० ॥

पुत्रविना शुं कीजीयेरे, जनपद नगर भंडार रे ॥
संयमी पंखी प्राहुणां, कोइ नावे तस आगार ॥ सु० ॥ ११ ॥

अर्थ ॥ घणा देश शेहेर के भंडार होयतो पण पुत्र विना ते शा कामना ? जेने पुत्र न होय तेने घेर संयमी, पक्षी, अने कोइ अतिथिपण आवता नथी. ॥ ११ ॥

में कुण कुण पूर्वे भवेरे, मोटां पातक कीधरे ॥
केसर वरणो नानडो, एवो एके देव न दीध ॥ सु० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ में पूर्वभवे शां मोटां पाप कर्यां हशे के जेथी केसर जेवा वर्ण वाळो नानकडो एक पुत्र पण दैवे दीधो नहीं ॥ १२ ॥

इम कहेती धरती लखेरे, सजल सलुण नयणरे ॥
थया अणगमता काननें, निज वालि सखीनां वयण ॥ सु० ॥ १३ ॥

अर्थ ॥ आ प्रमाणे कहेती वीरमती नीचुं जोई भूमि उपर लखवा लागी. तेना सुंदर नेत्रमां जल आवी गयां. ते वखते पोतानी वाली सखीनां पण वचन कानने अणगमतां थई पड्यां. ॥ १३ ॥

पूछे तिहां सघली सखीरे, बाई तुमे केम एम रे ॥
दीसोछो आमण डुमणा, केणे डुहाव्यां कहो धरीप्रेम ॥ सु० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ ते वखते सघली सखीए मली तेने पुछवा लागी के, बाई तमे आम चिंताथी दुर्बला केम दीसो छो ? तमने कोणे दुःख्यां छे ते प्रेम धरीने कहो. ॥ १४ ॥

कंत ए काम सहोदरूरे, ए वन खेले वसंत रे ॥
चंद सपत्नी पुत्र ए, तुमे किम दीसो सचिंत ॥ सु० ॥ १५ ॥

अर्थ ॥ आ तमारा स्वामी कामदेव जेवा स्वरूपवान् छे, ते आ वनमां वसंत खेली रह्या छे, वली आ तमारी शोकयनो पुत्र चंदकुमार केवो सुंदर छे! ते छतां तमे चिंता वाळां केम लागो छो ? ॥ १५ ॥

पण न जणावे कोइनेरे, वीरमती मन वात रे ॥
पूरव पुण्ये आविउ, शुक आंबाडाले सुजात ॥ सु० ॥ १५ ॥

अर्थ ॥ राणी वीरमती कोइने आ मननी वात जणावतां नथी. तेवामां पूर्वना पुण्यथी कोइ शुक पक्षी आंबानी डाल उपर आवी बेठो ॥ १६ ॥

मोहनविजयें मनोहरूरे, भाखी पांचमी ढालरे ॥
श्रोतानिसुणजो सुवटो, कहेशे हवे वचन रसाल ॥ सु० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ श्री मोहन विजयजीए आ पांचमी मनोहर ढाल कही छे. हवे ते शुक पक्षी जे रसिक वचन कहेशे ते श्रोताओ ध्यानथी सांभलो. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

हित आणी जाणी घणुं, राणीने दिलगीर ॥
बोल्यो नरवाणी तिहां, आंबा डाले कीर ॥ १ ॥

अर्थ ॥ ते शुक पक्षी राणीनुं हितजाणी अने तेने घणी दिलगिर देखी आंबानी डाळी उपरथी मनुष्य वाणी बोल्यो. ॥ १ ॥

रे ! सुंदरी रूदती थकी, रंगभंग करे केम ॥
शी चिंता ले कहे मुखे, जाणुं कांइक जेम ॥ २ ॥

अर्थ ॥ हे सुंदरी तुं रूदन करीने रंगनो भंग केम करे ले? तारे शी चिंता ले? ते मने कहे, ते कांइक मारा जाणवामां आवे ॥ २ ॥

वीरमती निसुणी वचन, निरखे उंचो जाम ॥
शुक दीठो सोहामणो, वचन रसिलो ताम ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ ते सांजली वीरमतीए उंचुं जोयुं, त्यां रसिक वचन बोलनारो ते सुंदर शुक जोयो. ॥ ३ ॥

नृप प्रेमदा अचरज लही, कहे वचन बहुभांत ॥
शु तुं पूछे पंखिया, मुज मनडानी वात ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ राजप्रमदा वीरमती आश्चर्य पामीने बहु भ्रांतिथी वचन बोलीके, हे ! पंखिडा, तुं मारा मननी वात केम पुछे ले? ॥ ४ ॥

फल भक्षी पक्षी लघु, अंबर चारी एक ॥
वनवासी तिर्यंच तुं, कहेवाये अविवेक ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ वली तुं एक फल खानारो, अने आकाशमां उडनारो, एक लघु पक्षी छुं; वली तुं वनमां रहेनार अविवेकी तिर्यंच् पक्षी कहेवाय. ॥ ५ ॥

डुख भांगे जो तुज थकी, तोकोइ कहिये गुह्य ॥
जण जण आगल ते कहे, जे कोइ होय अबुध ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ जो ताराथी डुःख भांगे तेम होय तो हुं मारी गुह्य वात कहुं. जे कोइ अबुध—अज्ञानी होय ते प्रत्येक जन आगल पोतानी वात कह्या करे ले. ॥ ६ ॥

तव शुक त्रटकीने कहे, राणी किम पोमाय ॥
जे जे पंखीथी हुवे, ते नरथी नवि थाय ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ पछी शुक पक्षीये ताटकीने कह्युं के, हे ! राणी केम शंका लावे ले? जे जे काम पंखीथी होय ते माणसथी थतुं नथी. ॥ ७ ॥

॥ ढाल लठी ॥

॥ चांदलियानी देशी ॥

कहे राणी रे रे सूडा, एम बोल म बोलो कूडा ॥ नरथी पंखी
केम रूडारे, रंगीला ॥ तव विबुध वचन शुक बोले, राणीना श्रु-
ति पट खोले ॥ कहो पंखीने कोण तोले रे ॥ रंगीला ॥ १ ॥

अर्थ ॥ राणीये कह्युं के,हे शुक, एवुं कुडुं बोल नहीं ! माणसथी ते पंखी केम उत्तम होय?ते सांजली शुक एवां विद्वत्ता भरेलां वचन बोल्यो. जे सांजली राणीना श्रवण पट खुली गया. तेणे कह्युं के जगत्मां पक्षीनां जेवुं कोण ले?

दामोदरनो जगमां जडवा, समरथ नहीं कोई तस नडवा ॥ जुउ तेहने गरू
ड ठे चडवारे ॥ रंगीला ॥ कवि मुख मंकण वर दाई, श्रुति वेद पुराणे
गाई ॥ थई सघले हंस वडाई रे ॥ रंगीला ॥ २ ॥

अर्थ ॥ आ जगत्मां विष्णु जे कोइ वीर नथी, तेने पराजव करवाने कोइ समर्थ नथी. ते विष्णुने चडवाने गरूड पक्षी ठे. वली कविर्जना मुखना आजूषणरूप अने वरदान आपनारी, वेद अने पुराणोमां सघले हंसनी वडाइ गणावी ठे. ॥ २ ॥

एक पंखीडाने काज, मेल्या केइ विहंगम राज, रतनागर आण्यो
वाजरे ॥ रंगीला ॥ थइ हूंती कामातुर नारी, तस सूवटे राखी
वारी ॥ शुक बहुतेरी तें शुं न धारीरे ॥ रंगीला ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ एक पक्षीनी खातर कोइ कोइ मोटा पक्षी राजाने ज्ञाति बाहेर मुकी रत्नाकरने हराव्यो हतो. वली कामातुर थयेली नारीने एक शुक पक्षीए वारी हती, ते शुक बोहोतेरी शुं नथी जाणी? ॥ ३ ॥

वली नल संबंध अवधार, थयो दमयंती जरतार ॥ तेतो हंस-
तणो उपगार रे ॥ रंगीला ॥ अमे एक अक्षर जो वाचुं, तिणे
जीव दयायें राचुं ॥ कहो ए खोटुं के साचुं रे ॥ रंगीला ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ वली नलराजा दमयंतीनो जर्त्ता थयो हतो, ते पण एक हंसनो उपकार हतो. तेमज जो अमे एक अक्षर वांचीए तो जीव दयाथी राजी थइए. कहो ए खोटुं के साचुं? ॥ ४ ॥

पंखी ठे आगम जाखी, रह्यो पांचमुं गुण ठाणुं राखी ॥ तस शास्त्र
अठे केइ साखी रे ॥ रंगीला ॥ अमे वातो सघली जाणुं, न्यायें
अमे आप वखाणुं ॥ इठ साचुं मानवथी ताणुं रे ॥ रंगीला ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ पक्षी आगम जाखीने पांचमे गुण ठाणे रह्यो ठे. तेनी शाख शास्त्रमां पुराय ठे. तेथी हे! राणी, अमे सघली वातो जाणीए, अने पोतानी प्रशंसा करीए ठीए, ते न्यायेठे. हुं मनुष्यथी मोटाईने माटे हठथी ताणुं ठुं, ते वात साची ठे. ॥ ५ ॥

ईम निसुणी हर्षिराणी, कहे शुक तुंतो ठे प्रमाणी ॥ घणो डा-
ह्योने मीठी वाणीरे ॥ रंगीला ॥ मुज प्राण समो तुं जाण्यो,
वखतें तुं इणवन आव्यो ॥ एहवो कोणे जणाव्यो रे ॥ रंगीला ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ आ प्रमाणे सांजली राणी हर्ष पामी बोली के, हे शुक, तुं प्रमाणिक ठुं, तेमज घणो डाह्यो ठुं. तारी वाणी मीठी लागे ठे. तुं मने प्राण जेवो वाहालो लागे ठे. आ वखते तुं वनमां आव्यो ते तने कोणे बताव्युं? ॥ ६ ॥

तव शुके इम इम उत्तर जाख्यो, विद्याधरे मुजने जांल्यो ॥ [illegible]ाण-
समो करी राख्यो रे ॥ रंगीला ॥ सोवन पंजरमां रेहेतो, ते खेचर जे
जे कहेतो ॥ ते सघलो हुं सद्दहेतो रे ॥ रंगीला ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ ते सांजली शुकपक्षीए उत्तर आप्यो के एक विद्याधरे मने पकमी प्राण समान करी राख्यो हतो. हुं सुवर्णना पांजरामां रहेतो हतो, ते विद्याधर जे जे कहेतो ते सघलुं हुं जाणतो हतो. ॥ ७ ॥

एक दिन विद्याधर तेह, कर धरीने माहरो गेह ॥ गयो मुनिवं
दन ससनेह रे ॥ रंगीला ॥ ऋषि निरखी पातक नीठो, उपदेश
कह्यो तेणे मीठो ॥ तव मुजने पंजरमां दीठो रे ॥ रंगीला ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ एकदिवसे ते विद्याधर मने हाथमां लई कोइ मुनिने स्नेहथी वंदन करवा गयो. मुनिनां दर्शनथी मारां पाप नाशी गयां. मुनिए मधुर उपदेश कर्यो. त्यां मने पांजरामां रहेलो दीठो. ॥ ८ ॥

तिर्यंच् बंधन अधिकार, कह्यो विवरी आगल अनुसार ॥ मुज छोरुवी
कर्यो उपकार रे ॥ रगीला ॥ इहां आव्यो हुं रमतो रमतो, केइ वन उप-
वन अति क्रमतो ॥ बेठो तरू दीठो मन गमतो रे ॥ रंगीला ॥ ए ॥

अर्थ ॥ मुनिए आगमशास्त्रने अनुसारे तिर्यंचने बांधवामां केटलुं पाप थाय छे ते अधिकार विस्तारथी जणाव्यो, अने उपकार करी मने पांजरामांथी छोडावी दीधो. त्यारपछी केटलां एक वन तथा उपवनने उल्लंघन करी रमतो रमतो हुं अहीं आवी चड्यो. अने आ वखते मन गमतो हुं वृक्ष उपर बेठेलो जोवामां आव्यो ॥ ए ॥

कही तुज आगल पोतानी, जे वात हुती कहेवानी ॥ तिणे
मुजथी कांइ न छानीरे ॥ रंगीला ॥ रे राणी वाणी सुण माहरी,
जुठी नही देउं उलारी॥कहे चिंता जांजीश हुं तारीरे॥ रं०१०॥

अर्थ ॥ आप्रमाणे जे मारी पोतानी खरी वात कहेवानी हती, ते में तारी आगल कही दीधी छे. हवे तुं तारी वात माराथी छानी राखीश नहीं. हे ! राणी, मारी वाणी सांजल. हुं जुठुं कहेतो नथी. जे तारी चिंता हशे, ते हुं जांगी नांखीश ॥ १० ॥

तव राणी हृदय विमासी, जाण्यो शुक शास्त्र विलासी ॥
सुत चिंता तास प्रकाशी रे ॥ रंगीला ॥
मंत्र यंत्र जमीने तुं जाणे, कुण जाण पणुं ते प्रमाणे ॥
जो तुं काम नावे इण टाणे रे ॥ रंगीला ॥ ११ ॥

अर्थ ॥ पछी राणी वीरमतीए हृदयमां विचारतां ते शुक पक्षीने शास्त्रनो विलासी जाण्यो. अने पोतानी जे पुत्रनी इच्छा हती ते तेनी आगल प्रगटपणे जणावी कह्युं के, हे! शुक, तुं मंत्र, यंत्र, औषध जाणे छे. जो तुं मारा आ कार्यमां न आवे तो पछी तारुं जाणपणुं शा कामनुं ! ॥ ११ ॥

दशरावे जे नवि दोडे, कहो शुं करीए तिण घोडे ॥ घणो जाण
तुं शुक कहे थोडेरे ॥ रंगीला ॥ तुं प्यारो प्राणथी कीर, में
मान्यो करीने वीर ॥ तुं मोटो साहस धीर रे ॥ रंगीला ॥१२॥

अर्थ ॥ ज्यारे वार आवे ते वखते जे घोडो न दोडे तो पछी कहो ते घोडो शा कामनो ? तेम तुं

घणो जाण छुं पण थोडुं कहे छे. हे ! कीर, तुं मने प्राणथी पण प्यारो छुं अने में तने वीर—भाई करीने मान्यो छे. वली तुं मोटो साहसिक अने धीर छुं ॥ १२ ॥

तुज आपुं नवलखो हार, वली कुर कपूर आहार ॥ हुं मानीश
बहु उपकार रे ॥ रंगीला ॥ आण तुं हवे माणस ओले, कहुं
तुजने भावे भोले ॥ हवे हुं छुं ताहरे खोले रे ॥ रंगीला ॥१३॥

अर्थ ॥ हे ! भाई, तने नवलखो हार आपीश, वली उत्तम कर्पूरनो आहार करावीश, अने हुं तारो बहु उपकार मानीश. माटे हवे तुं मने माणसनी ओलमां लाव्य. हुं तने भोले भावे कहुं छुं, अने हवे हुं तारे खोले छुं ॥ १३ ॥

शुक भाखे देइ दिलासा, रे राणी मकर विमासा ॥ प्रभु पूरशे
ताहरी आशा रे ॥ रंगीला ॥ थाईश तुज दिशि दाता, तुं छे
माहरी धर्मनी माता ॥ चिंता तज धर तुं शातारे ॥ रंगीला ॥१४॥

अर्थ ॥ शुक दिलासो आपी बोल्यो. हे राणी, तुं खेद करीश नहीं, प्रभु तारी आश पूर्ण करशे. हुं तने दिशा बतावी सुख दाता थईश. तुं मारी धर्मनी माता छे, चिंता छोडी दे अने हृदयमां शाता धर्य ॥१४॥

कही मोहन विजयें ढाल, ए छठी निपट रसाल ॥ तमे सुणजो
बाल गोपालरे ॥ रंगीला ॥ जे परदुःख भंजन सुरा, ते सघली
वातें पूरा ॥ तस प्रगटिया पुण्य अंकूरा रे ॥ रंगीला ॥ १५ ॥

अर्थ ॥ आप्रमाणे श्रीमोहन विजयजीए रसिक एवी छठी ढाल कही. ते तमे बाल गोपाल सांभलजो जे पुरुषो परदुःख भंजन अने शूरा छे, तेओ सघली वाते पूरा होय छे, अने तेमनां पुण्यना अंकूरा प्रगटे छे॥१५॥

दोहा ॥

हितवाणी राणी निसुण, शुक कहे तजी संवाद ॥
ए वनमां उत्तर दिशे, अछे ऋषभ प्रासाद ॥ १ ॥

अर्थ ॥ शुके कह्युं, हे राणी, तुं संवाद छोडीने तारा हितनी वाणी सांभल. आ वनमां उत्तर दिशामां एक ऋषभ प्रभुनो सुंदर प्रासाद छे ॥ १ ॥

तिहां चैत्री पुनिमनिशा, उछव करवा काज ॥
आवशे अनुपम अपछरा, लेई नाटिकनो साज ॥ २ ॥

अर्थ ॥ ज्यारे चैत्री पूर्णिमानी रात्रि आवशे त्यारे ते प्रासादमां एक अनुपम अप्सरा एक नाटकनो साज लई उत्सव करवाने आवशे ॥ २ ॥

मुख्या एक तेहमां अछे, नीलांबर साम्राज ॥
तास वस्त्रजो कर चढे, तो तुज सीजे काज ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ तेओमां एक नीलां वस्त्रवाली मुख्य अप्सरा छे. तेनुं वस्त्र जो तारे हाथ आवे तो तारुं कार्य सिद्ध थाय ॥ ३ ॥

१०

२०

पहिलां चैत्री पुन्यमे, विद्याधरने संग ॥
आव्यो हुं ए देहरे, तिणे सविलहुं प्रसंग ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ पहेली चैत्री पूर्णिमाए पेला विद्याधरनी साथे हुं ते प्रासादमां आव्यो हतो, तेथी आ प्रसंगजाणुं छुं ॥४॥

रे !जननी ते रजनीयें, विण सजनी धरि हेत ॥
तिहां जाजे एकाकिनी, चूकीशमां संकेत ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ हे ! माता, ते रात्रिये सखीओ वगर तुं एकली त्यां प्रेमथी जाजे. ते संकेत चूकीश नही ॥५॥

इम कही अंबर मारगें, शुक चाल्यो गुण गेह ॥
वीरमती तस विरहथी, नयणे दाख्यो नेह ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ आप्रमाणे कही गुणना स्थानरुप शुक पक्षी आकाश मार्गे चाल्यो. ते वखते राणी वीरमतीए तेना विरहथी नेत्रमां स्नेह वताव्यो ॥ ६ ॥

नृप आदि नर नागरिक, खेली फाग प्रकाश ॥
पूरमां सवि संध्या समय, आव्या निज आवास ॥ ७ ॥

अर्थ॥ हवे राजा वीरसेन विगेरे सर्व नगरजनो वसंत खेलीने संध्याकाळे नगरमां पोतपोताना आवासमां आव्या.

॥ ढाल सातमी ॥ हमीरियानी देशी ॥

चैत्री पूनम अनुक्रमे, आवी परम पवित्र ॥ सनेही ॥
आव्युं वचन शुक राजनुं, वीरमतीने चित्त ॥ सनेही ॥
स्वारथ सहुने वालहो ॥ १ ॥ ए आंकणी ॥

अर्थ ॥ अनुक्रमे चैत्रमासनी पवित्र पुनम आवी, ते समये वीरमतीने शुकराजनुं वचन मनमां याद आव्युं. स्वार्थ सौने व्हालो होय छे ॥ १ ॥

स्वारथ जगमंडाण ॥ स० ॥
उद्यम जीव करे घणो, प्रापति करम प्रमाण ॥ स० ॥ स्वा० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ आ जगतनुं मंडाण स्वार्थ उपर छे, तेने आधारे जीव घणो उद्यम करे, पण कर्मप्रमाणे प्राप्तिथायछे ॥२॥

थई संध्या शशि उगम्यो, सोल कलायें शुद्ध ॥ स० ॥
जाणीयें काम नरेशनो, चक्र गगन प्रति बुद्ध ॥ स० स्वा० ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ संध्याकाळ थयो. चंद्र सोल कलाए प्रकाश्यो. जाणे कामदेवरुपी राजानुं आक[illegible]मां जागतुं चक्र होय तेवो ते देखावा लाग्यो ॥ ३ ॥

अंगतणी रखवालिका, तेहने जणावी गेह ॥ स० ॥
वेश परावर्त राणीयें, कीधो अधिके नेह ॥ स० ॥ स्वा० ॥४॥

अर्थ ॥ ते समये राणी वीरमतीए पोताना अंगनी रक्षण करनारी विश्वासु दासीने घर जणावी अधिक स्नेहथी वेशनो फेरफार कर्यो ॥ ४ ॥

एकाकी पुर बाहिरे, आवी एकाकी तेह ॥ स० ॥
जोया न होयतो जोयजो, नारी चरित्र ते एह ॥ स० ॥ स्वा० ५ ॥

अर्थ ॥ पोते एकली नगरनी बाहेर नीकळी पडी. ते स्त्री चरित्र न जोयुं होय तो जोई लेजो ॥ ५ ॥

उज्वल चंद्रनी चंद्रिका, वनशोभा बहु भंत ॥ स० ॥
चाली वनमो चावली, ते चतुरा निहचंत ॥ स० ॥ स्वा० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ चंद्रनी उज्वल चांदनीथी वननी शोभा घणी प्रकाशती हती, तेमां ए चतुर बाळा निश्चिंत थई चालती हती ॥ ६ ॥

दीठुं जिनमंदिर तिहां, सोवन कळश सनूर ॥ स० ॥
श्रम परिहरवा कारणे, जाणीयें बेठो सुर ॥ स० ॥ स्वा० ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ ते समये सुवर्णना प्रकाशथी सुशोभित जिन मंदिर जोवामां आव्युं. ते सुवर्णनो कळश जाणे दिवसना श्रमने उतारवाने सूर्य बेठो होय तेवो लागतो हतो ॥ ७ ॥

पवने पताका फरहरे, आकर्षण करे सान ॥ स० ॥
वीरमती हरषी घणी, सद्य चढी सोपान ॥ स० ॥ स्वा० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ तेनी पताका पवनथी फरकती हती, जाणे लोकोने बोलाववा आकर्षणनी सान करती होय तेम देखाती हती. ते जोई राणी वीरमती घणो हर्ष पामी तत्काळ तेना पगथीआं उपरचडी ॥ ८ ॥

भरत पिता भेट्या भलें, लळि लळि प्रणम्या पाय ॥ स० ॥
अविनयखामि प्रछन्नपणे, रहि केडे हित [illegible]य ॥ स० ॥ स्वा० ॥ ९ ॥

अर्थ ॥ तेणीए भरत चक्रवर्त्तिना पिता श्री ऋषभ[illegible] प्रभुने भेटी वारंवार चरणमां नमी प्रणाम कर्या. अने एक तरफ गुप्त रीते रही अविनयने [illegible] खमावी आत्मानुं हित कर्युं ॥ ९ ॥

अप्सरगण आव्यो [illegible], प्रणम्या ऋषभ जिणंद ॥ स० ॥
द्रव्य पूजा पहे[illegible] करी, शुचितायें सानंद ॥ स० ॥ स्वा० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ तेवा समयमां [illegible]ली अप्सराओनो गण आव्यो, तेमणे प्रभुने प्रणाम कर्यो. प्रथम आनंदथी शुचिपणे द्रव्य पूजा करी[illegible] ॥ १० ॥

भाव [illegible] पूजा भवभयहरू, प्रारंभे रस लुब्ध ॥ स० ॥
[illegible]प तरप संगीतथी, नाटक नाचे शुद्ध ॥ स० ॥ स्वा० ॥ ११ ॥

अर्थ ॥ पछी रसमां लुब्ध थयेली ते सुंदरीओए संसारना भयने हरनारी भाव पूजा आरंभी शुद्ध संगीतथी नृत्य करी नाटक करवा मांड्युं ॥ ११ ॥

सारीगम पधनी स्वरे, यंत्र करत भेद कोडि ॥ स० ॥
ताधीधौंना गति मृदंगनी, वाजे विकट परमोड ॥ स० ॥ स्वा० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ सारी गम पधनी ए सात स्वरो साथे वीणायंत्रमां कोटी भेद थवा लाग्यो. तां तां धिक् धिक् ए प्रमाणे मृदंगनी गति चालवा लागी ॥ १२ ॥

एक तालो त्रगमो चोतालित, सुर फागने जेत मान ॥ स० ॥ ब्रह्म, ताला दिक
तालनां, विकट बहु अभिधान ॥स०॥ स्वा ॥१३॥ नाटकनाची अपछरा, श्रमपामी
तेणिवार ॥स०॥ वस्त्र उतारी आपआपणां, गइ पुष्करणी मजार ॥स०॥स्वा० ॥१४॥

अर्थ ॥ एक ताल, त्रिताल, चोताल, वसंतना सूरनो ताल, अने ब्रह्मताल विगेरे विविध नामवाला ताल प्रवर्त्तवा लाग्या ॥ १३ ॥ ते अप्सराओ नाटक नाची बहु श्रम पामी गई, पछी पोत पोतानां वस्त्रो उतारी त्यां रहेली एक वापिकामां गई ॥ १४ ॥

हसे रमे क्रीडा करे, सहु कोइ निरबीक ॥स०॥ राणी अवसरअटकली, आवी
वस्त्र नजीक ॥ स० ॥ स्वा० ॥ १५ ॥ नीलवस्त्र शुकने कह्ये, अप हर्युं प्रछनवृत्ति
॥ स० ॥ द्वारजडी प्रभुचरणनुं, शरण ग्रह्युं दृढ चित्त ॥ स० ॥ स्वा० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ ते सर्व अप्सराउं हास्य करती निर्भय थई क्रीडा करवा लागी. तेवामां ते अवसरनो लाभ लेवाने राणी वीरमति तेउंना वस्त्र नजीक आवी. ॥ १५ ॥ पेला शुकराजना कहेवा प्रमाणे तेणीए गुप्तरीते नीलवस्त्र हरी लीधुं. पछी प्रभुना चरणनुं शरण लइ दृढ चित्तथी द्वार पासे उभी रही. ॥ १६ ॥

कारिज सिद्ध थयुं हवे, चिंते थई उजमाल ॥ स० ॥
मोहनविजयें मनोहरू, पभणी सातमी ढाल ॥ स० ॥ स्वा० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ पोतानुं कार्य सिद्ध थयुं एटले तेनुं चित्त उज्वल थइ गयुं. आ प्रमाणे श्री मोहनविजये मनोहर एवी सातमी ढाल कही. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

जल मज्जन करी बाहिरे, आवी सघली जाम ॥ नीलांबर मुख्यातणो,
तिहां नवि दीठुं ताम ॥ १ ॥ निज निज वस्त्रने अपछरा, उलखी
पहिर्या सर्व ॥ मुख्या वस्त्रविना रही, पूछे थई अगर्व ॥ २ ॥

अर्थ ॥ सर्व अप्सराउं जलमां स्नान करी बाहेर आवी, त्यां पेली मुख्य अप्सरानुं नीलवस्त्र जोवामां आव्युं नहीं. ॥ १ ॥ बीजी अप्सराउंए पोत पोतानां वस्त्रो उलखी पेहेरी लीधां. ते मुख्य अप्सरा एकज वस्त्र विनानी रही. ते गर्व छोडी बीजीउंने पुछवा लागी. ॥ २ ॥

हासामिस नीलुं वसन, जोकिणे अपहर्युं होय ॥ आपो बहेनी हुं कहुं,
करजोडीने दोय ॥ ३ ॥ सहु समखाईने कहे, हेमुख्यामहाराय ॥
हासुं तुम अंबर तणुं, ते अमथी किम थाय? ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ ते बोली के, हे! बेनो, कोइए उपहास्यने खातर मारूं नील वस्त्र हरी लीधुं होय तो ते मने आपो. हुं तमने बे कर जोडीने विनंति करूं छुं. ॥ ३ ॥ पछी बधी अप्सराउंए सोगन खाईने कह्युं के, हे! मुख्या, तारा वस्त्रनी हांसी अमाराथी केम थाय? ॥ ४ ॥

आसंगो किणविध हूवे, जास धरीजे आस ॥ खोटो मधरो
स्वामिनी, अम उपर विश्वास ॥ ५ ॥ देवल उघाडुं हतुं, दीधां
दीसे द्वार ॥ ए मांहे निश्चे हशे, वस्त्र चोर निरधार ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ हे ! स्वामिनी, जेनी उपर अमे आशा राखीए छीए एवी अम उपर तमे आ खोटो विश्वास राखो नहीं. ॥ ५ ॥ आ देवल उघाडुं हतुं अने तेनां द्वार दीधेलां देखाय छे, तेथी तेनी अंदर जरूर कोइ वस्त्रनो चोर हशे. ॥ ६ ॥

मुख्यादिक सघली मली, आवी देहरा बार ॥
कहे उघाडो कवण छो, मानो अम मनुहार ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ पछी मुख्या विगेरे अप्सराओ एकठी मली देहराना द्वार आगल आवी. तेओए कह्युं के, द्वार उघाडो. तमे कोण छो ? अमारूं वचन मान्य करो. ॥ ७ ॥

॥ ढाल आठमी ॥

॥ तुंगियागिरि शिखर सोहे ॥ ए देशी ॥

देव वनिता एम पभणे, वस्त्र सोंप सनूररे॥ रात थोडी प्रात थशे, जावुं अतिहि दूररे, देव वनिता एम पभणे ॥१॥ ए आंकणी ॥ विबुध वस्त्र ए काम न आवे, नर तणे सही सान रे॥ जाणशुं अम नृत्य निरखी, कर्युं तें ए दान रे ॥दे०॥२॥

अर्थ ॥ अप्सराओए कह्युं के, तमे अमारूं वस्त्र सोंपो, हवे रात्री थोडी रही, प्रातः थई जशे अमारे अति दूर जावुं छे. ॥ १ ॥ तमे जो माणस हशो तो तमने आ देवतानुं वस्त्र काम आवशे नहीं, ते मानजो. जो तमे वस्त्र आपो तो तमे अमारूं नृत्य जोइ दान कर्युं एम जाणशुं. ॥ २ ॥

वाथवा कोई काज माटे, हर्युं होये जो एहरे ॥ आप पाछो अमे ताहरो, काज करशुं तेहरे ॥ दे० ॥ ३ ॥ नरहुओ वा नारि हुओ, उघाडो ए कपाट रे ॥ वचन छे अम तणुं खोटी, करोछो श्यामाट रे ? ॥दे०॥४॥

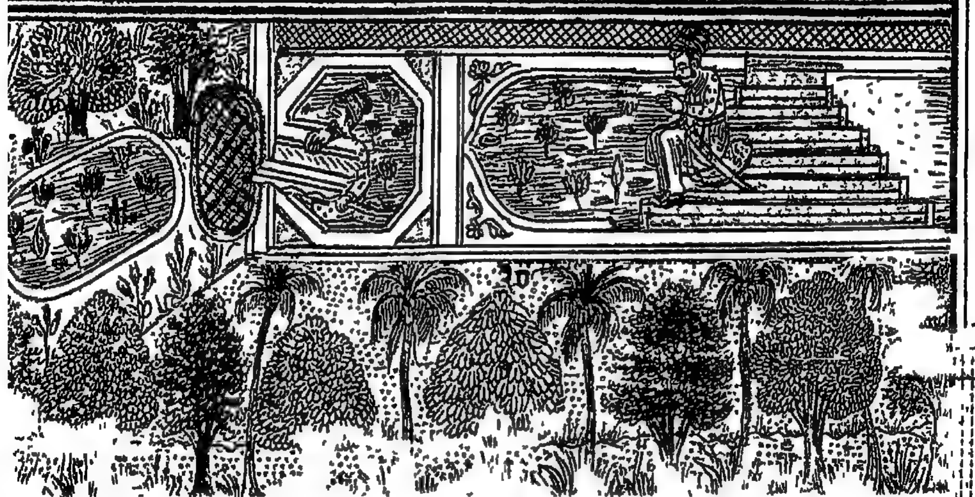
अर्थ ॥ अथवा जो कोइ कार्य माटे ए वस्त्र हर्युं होय तो तमे पाछुं आपो. अमे तमारूं कार्य सिद्ध करीशुं. ॥ ३ ॥ तमे नर हो के नारी हो, पण आ कमाड उघाडो, अमे तमने वचन आपीए छीए. शा माटे वृथा खोटी करो छो ? ॥ ४ ॥

द्वार तत्क्षण वीरमतीयें, उघाड्यां अवि दंभ रे ॥ अपछरा तव नारी निरखी, रही पामी अचंभरे ॥ दे० ॥ ५ ॥ कहे राणी मधुर वाणी, तो आपुं पटकूल रे ॥ काज मारुं करो जो कोइ, थइने अनुकूल रे ॥दे० ॥६॥

अर्थ ॥ ए सांभली वीरमतीए दंभ छोडी तत्काल द्वार उघाड्यां. त्यां अप्सराओ स्त्रीने जोईने आश्चर्य पामी गई. ॥ ५ ॥ राणी मधुर वाणी बोली. हे ! देवीओ, ! जो तमे अनुकूल थईने मारूं कार्य सिद्ध करो तो हुं तमने ते वस्त्र आपुं ॥ ६ ॥

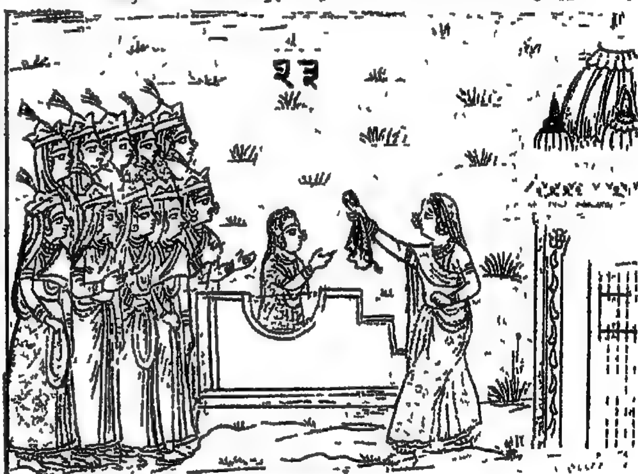
कहे मुख्या अरे सजनी, छेकिस्यो तुज काजरे ?॥ वस्त्र ए हुं पछे लेईश, कहो छोडी लाज रे ॥ दे० ॥ ७ ॥ कहे राणी शोक माहरे, तेहने सुत चंद रे ॥माहरे सुत नही तेथें, कर्या एहवा फंदरे ॥ दे० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ मुख्या बोली, अरे सजनी, कहे, तारे शुं कार्य छे ? जे कार्य होय ते लज्जा छोडीने कहे, हुं

२२

२४

वस्त्र पछी लईश. ॥ ७ ॥ राणी बोली, मारे एक शोक्य छे, तेने चंद नामे पुत्र छे अने मारे पुत्र नथी, तेथी में फंद करेल छे. ॥ ८ ॥

वचन शुकने इहां आवी, वस्त्र लीधुं एह रे॥ कही मननी वात खोली, टालो चिंता तेहरे ॥ दे० ॥ ए ॥ ताम मुख्या अवधि प्रयुंजी, कहे सुण तुं नार रे ॥ जाग्यमां सुत नथी ताहरे, निसुण एह विचार रे ॥ दे० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ एक शुकराजना कहेवाथी हुं आहीं आवी अने आ वस्त्र में हरी लीधुं. आ प्रमाणे खुल्ली वात कहुं छुं. हवे मारी चिंता दूर करो. ॥ ए ॥ पछी मुख्या अप्सराए अवधि ज्ञानथी जोईने कह्युं के हे ! स्त्री, तारा जाग्यमां पुत्र नथी, आ विचार सांजल जे. ॥ १० ॥

गगन चरणी शत्रु हरणी, विविध करणी रूप रे ॥ नीर तरणी आदि विद्या, देउं तुज्ज अनूप रे ॥ दे० ॥ ११ ॥ राज्य ताहारूं प्रजातारी, चंद पण सुत तुज्झरे ॥ खेद म धरिश अवर सुतनो, वचन मान तुं मुज रे ॥ दे० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ हुं तने आकाशमां चालवानी, शत्रुने हरनारी, विविध कार्य करनारी अने जलने तारनारी अनुपम आदि विद्या आपुं. ॥ ११ ॥ ए विद्याने प्रजावे राज्य, प्रजा अने चंद कुमार पुत्र तारा अइने रहेशे. तुं बीजा पुत्रनो खेद करीश नहीं. आ मारूं वचन मानजे. ॥ १२ ॥

पण रखे तुं चंदसुतने, कदी देती छुःखरे ॥ राखजे तुं पुत्रनी पेरे, होशे एहथी सुखरे ॥ दे० ॥ १३ ॥ जूपकांता सुणी एहवुं, अतिहि हुई निराश रे ॥ तोहि पण ते ग्रही विद्या, अपछराने पास रे ॥ दे० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ पण रखे तुं ते चंद पुत्रने दुःख आपती, तुं एने पुत्रनी जेम राखजे, एथी तने सुख थशे. ॥१३॥ राणी आ वचन सांजली घणी निराश थई गइ. पण तेणीए अप्सरा पासेथी ते विद्या ग्रहण करी १४

वस्त्र पाछुं तास आप्युं, खमीने अपराध रे ॥ अपछरा गई वस्त्र लेई, थानकेनिराबाधरे ॥ दे० ॥ १५ ॥ वीरमती हवे लेइ विद्या, ऋषज्ज प्रणमी पाय रे ॥ फरि पाछी घरे आवी, लह्युं नही कांइ रायरे ॥ दे० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ पछी अपराध खमावी तेणी ए वस्त्र पाछुं आप्युं, ते वस्त्र लइ अप्सरा निराबाधपणे पोताने स्थानके गइ. ॥ १५ ॥ वीरमती विद्या लइ श्री ऋषज्ज प्रजुना चरणमां नमी पाछी घेर आवी. आवातनी राजाने कांइ पण खबर न पमी. ॥ १६ ॥

थयुं प्रजात दिणंद उग्यो, नृपवधु मन रंग रे ॥ साधवा विद्या ते निज चित्तने, करी विविध प्रसंग रे ॥ दे० ॥ १७ ॥ थई विधासिद्ध सम्जीतर न कर तुं सकल जंजाल रे ॥ मोहन विजयें जली जाखी, आठमी ए ढ ॥ स० ॥ वी० ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ प्रजात काले ज्यारे सूर्यनो उदय थयो, एटले ते राणीए तेजीने श्वेत करे छे. राजा पोताना करी ते विद्या साधवा मांडी ॥ १७ ॥ सर्व विद्या सिद्ध थइ तने ! आ जरावस्थावाहेरनो प्रकाश करे छे, तुं आ आठमी रसिक ढाल कही छे. ॥ १८ ॥ , नरक आपनारूं छे, तेमां तुं केम मोह पामी रहे छे ?॥१८॥

॥ दोहा ॥

वीरमती विद्याथकी, मदमाती निरबीह ॥ जिम अहि पंखालो
थयो, जिम पाखरीयो सिंह. ॥ १ ॥ मंत्रादिक योगे करी, कंतादिक
वस कीध ॥ अतिही वीरमती थई, देश विदेश प्रसिद्ध ॥ २ ॥

अर्थ ॥ आ विद्याथी राणी वीरमती मदमाती अने निर्भय थई. ते पांखवाला सर्पनी जेम तथा पाखरीआ सिंहनी जेम देखावा लागी. ॥ १ ॥ तेणे मंत्रादिकना योगथी पति वगेरेने वश करी लीधा. अने एथी ते देश विदेशमां प्रख्यात थइ. ॥ २ ॥

चंद कुंवर मोटो थयो, ताते पंडीत पास ॥ विद्या शीखावी सकल, शस्त्र
शास्त्र सुविलास ॥ ३ ॥ जोग योग लक्षण गणित, शब्द काव्य रस
छंद ॥ इत्यादिक मांहे थयो, घणो निपुण सुत चंद ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ अहीं चंद कुमार मोटो थयो. पिताए तेने पंडितोनी पासेथी शास्त्र अने शास्त्रना विलास सहित विद्याउं शिखावी. ॥ ३ ॥ कुमारचंद जोग, योग, लक्षण, गणित, शब्द, काव्य, रस अने छंदमां घणो निपुण थयो. ॥ ४ ॥

गुणशेखर पुत्रीजणी, परणावी बहु प्रेम ॥ नारी नाम गुणावली, अ-
भिनव रंजा जेम ॥ ५ ॥ नित नित नवलां आजरण, निति नित
नवला वेष ॥ नित नित नवली रति कला, करे चंद सुविशेष ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ गुणशेखर राजानी गुणावली नामे पुत्री के जे रंजाना जेवी स्वरुपवान हती, तेने घणा प्रेमथी चंद कुमारने परणावी. ॥ ५ ॥ चंद कुमार नित्य नवां नवां आजूषणोथी, नव नवा वेषथी अने नव नवी रति कलाथी तेनी साथे विलास करवा लाग्यो. ॥ ६ ॥

चंद्रावतिथी चंदने, चाहे घणो विमात ॥
श्रोता सांजलजो हवे, निपट रसीली वात ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ अपर माता वीरमती चंदने तेनी सगीमा चंद्रावतीथी पण अत्यंत चाहती हती. हे ! श्रोताउं, आगल रसिली वार्त्ता सांजलजो. ॥ ७ ॥

॥ ढाल नवमी ॥

---- हमारे लागनां, जिन तित लागे घाय बहुरियां ॥ ए देशी ॥
पन्यदासमे, जोवरावे शिर केश ॥ सनेह ॥ चंद्रावति पासे तिहां,
-ण ॥ सनेह ॥ वी० ॥ १ ॥ उबेचिकुर करी कांकसी, सींचे
॥ शोहे राणीनी आंगुलि, कसवटी कंचन रेह ॥ स० ॥ २ ॥
...नेहथी पोताना मस्तकना केश चंद्रावतीनी पासे जोवरावतो हतो
...सिंचन करती हती. ते वखते सुवर्ण रंगनी प्रजावाली

दीठुं पली नृप मस्तकें, उज्ज्वल जेम शशि रेख ॥ स० ॥ राणी वदन कैरव परें, संकोचाणुं विशेष ॥ स० ॥ वी० ॥ ३ ॥ चंद्रावति कहे कंतने, प्रीतम प्रगट्यो दूत ॥ स० ॥ तुम जयपण न गण्यो किशो, मोटो खोटो धूत ॥ स० ॥ वी० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ वाल उंलतां राजाना मस्तकमां चंद्र जेवुं उज्ज्वल एक पली जोवामां आव्युं. ते जोई राणीनुं मुख कमलनी जेम विशेष संकोच पामी गयुं. ॥ ३ ॥ चंद्रावतीए पोताना स्वामीने कह्युं के, हे प्रियतम एक दूत प्रगट थयो, ते मोटा धूतारा दूते तमारा जयने पण गण्यो नहीं. ॥ ४ ॥

तुमथी अरि वार्या रह्या, पण एक न रह्यो एह ॥ स० ॥ ईम निसुणि राजा कहे, इहां कुण दूत छे तेह ॥ स० ॥ वी० ॥ ५ ॥ ते किम आवे अंते उरे, उलंघि आण वारू ॥ स० ॥ एहने अति देउं सजा, ते एकवार देखारू ॥ स० ॥ वी० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ हे ! राजा, तमाराथी शत्रुउं वार्या रह्या हता, पण आ एक दूत वार्यो रह्यो नहीं. ते सांजली राजाए कह्युं, अहीं कोण दूत आव्यो छे? ॥ ५ ॥ ते दूत मारी आज्ञा उलंघीने अंतःपुरमां शीरीते आवे? तेने बताव्य, हुं सजा करूं. ॥ ६ ॥

जोय नृपति अरहुं परूं, दूत न दीठो ताम ॥ स० ॥ तव राणी कहे रायने, आकुल केम हुआ आम ॥ स० ॥ वी० ॥ ७ ॥ अंदर किम आवी शके, दूत धरावे देह ॥ ॥ स० ॥ आव्यो दूत जरा तणो, धवल पली शिर एह ॥ स० ॥ वी० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ राजा आम तेम जोवा लाग्या, पण दूतने दीठो नहीं, त्यारे राणीए कह्युं, आम आकुल व्याकुल केम थाउं छो? ॥ ७ ॥ जे दूत देह धारी होय ते अंदर केम आवी शके? पण आ तो जरावस्थानो दूत मस्तकमां पलिआ रूपे आव्यो छे. ॥ ८ ॥

निसुणी रायने ऊतर्यो, क्रोध चड्यो हतो जेम ॥ स० ॥ आवी खरी जाणी जरा, एहवे अनोपम देह ॥ स० वी० ॥ ९ ॥ बाल्यो काम सदाशिवें, लोक कहे छे एम ॥ स० ॥ तेम बाली नहीं किम जरा, शोच न होतो जेम ॥ स० ॥ वी० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ ते सांजली राजाने जे क्रोध चड्यो हतो, ते उतरी गयो. अने आवा अनुपम देहमां जरावस्था आवी, ते खरी रीते जाणी लीधी. ॥ ९ ॥ लोको कहे छे के, शंकरे कामदेवने बाली नांख्यो, पण आ जरावस्थाने केम न बाली, के जेथी कोइने शोक न थात. ॥ १० ॥

रजकवधूसम ए जरा, श्यामता तजि करे श्वेत ॥ स० ॥ राजन कहे निज चित्तने, रे रे चेतन चेत ॥ स० ॥ वी० ॥ ११ ॥ बाह्य प्रकाश जरा करे, भीतर न कर तुं केम ॥ स० ॥ राज्य नरक दायक सदा, त्यां किम मुंज्यो एम ॥ स० ॥ वी० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ आ जरावस्था धोबीनी स्त्रीना जेवी छे के जे श्यामता त्यजीने श्वेत करे छे. राजा पोताना चित्तने कहे छे के, हे चेतन ! तुं चेती ले. ॥ ११ ॥ हे ! चेतन ! आ जरावस्थाबाहेरनो प्रकाश करे छे, तुं अंतरनो प्रकाश केम करतुं नथी ! राज्य हमेशां नरक आपनारूं छे, तेमां तुं केम मोह पामी रहे छे ? ॥ १२ ॥

रे ! आतम ! करशे तुने, परमातम गुण अंश ॥स०॥ गुण ए जोय जरा तणा, कागजणी करे हंस ॥ स० ॥ वी० ॥ १३ ॥ कारिका नित्य तणी जरा, आणा एहनी अखंम ॥ स० ॥ दंत सखा रसना तणा, तसधे पातन दंड ॥ स० ॥ वी० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ अरे ! आत्मा, तने परमात्मानो अंश गुण करशे. अने जरावस्थानो गुण तो कागडाने जेम हंस गुण करे तेवो छे. ॥१३॥ आ जरावस्थानी आज्ञा अखंडपणे प्रवर्त्ते छे, तेनी आज्ञा जिव्हाना सखारूप एवा दांतने पाडी देवानो दंड आपे छे. ॥ १४ ॥

पलित ए खड्ग जरा तणुं, काम सुजट हणनार ॥ स० ॥ तो चतुरा तजिने हवे, लेउं संजम जार ॥ स० ॥ वी० ॥ १५ ॥ नृप चंद्रावतिने कहे, थाशुं अमे अणागार ॥ स० ॥ जोग जोगवतां आविउ नृपति तणो उद्गार ॥ स० ॥ वी० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ आ माथानुं पलि छे ते कामदेव रूपी सुजटने हणवानुं खड्ग छे, तो हे ! चतुरा स्त्री, हवे आ बधुं छोडी दई संयमनो जार ग्रहण करशुं ॥ १५ ॥ राजाए राणी चंद्रावतीने कह्युं के, अमेतो हवे अणागार थईशुं. अने राजाने आ उद्गार जोग जोगवतां आव्यो. ॥ १६ ॥

विषयने वचने राणीए, जोलव्यो घणोहि जूपाल ॥ स० ॥
नवि जोलवाणो मोहन कहे, नवली नवमी ढाल ॥ स० ॥ वी० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ राणीए विषयनां वचनथी राजाने घणो लोजाव्यो, पण ते लोजायो नहीं. श्री मोहनविजये आ नवली नवमी ढाल कही छे. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

वीरमती चंद्रावती, घणो समजावे कंत ॥ वचन न माने नारिनां, थयो संयमी एकंत ॥ १ ॥ पीयुने कहे चंद्रावती, हुं पण लेइश दीख ॥ वीरमतीने चंद सुत, सोंप्यो देई शीख ॥ २ ॥

अर्थ ॥ राणी वीरमती अने चंद्रावती राजाने घणुं समजाववा लागी तो पण राजाए तेमनुं वचन न मान्युं अने एकांत संयमी थवा तत्पर थयो. ॥ १ ॥ चंद्रावती राणीए पोताना स्वामीने कह्युं के हुं पण तमारी साथे दीक्षा लईश, एम कही पोताना पुत्र चंदने शिखामण आपी वीरमतीने सोंप्यो. ॥ २ ॥

राज्य समर्प्युं चंदने, खोले दीध विमात ॥ वीरसेन चंद्रावती, ग्रह्यो संयम विख्यात ॥ ३ ॥ मुनि सुव्रत जिन राजाने, वारे केवल नाणे ॥ राजऋषी चंद्रावती, पाम्यां पद निरवाण ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ अपर माता वीरमतीए चंदने खोले लई राज्य अर्पण कर्युं. अने वीरसेन अने चंद्रावतीए प्रख्यात पणे संयम ग्रहण कर्यो. ॥ ३ ॥ ते वखते मुनि सुव्रत स्वामीनो वारो चालतो हतो; राजर्षि वीरसेन अने साध्वी चंद्रावती केवल ज्ञान पामी निर्वाण पदने प्राप्त थयां. ॥ ४ ॥

वीरनृपति चंद्रावति, तास तणा अवदात ॥ कह्या करी संक्षेपथी, सुगुण सुणी हरषात ॥५॥ वीरमतीने चंदनुं, सुणो चरित्र चित्त लाय ॥ पण निसुणी करता रखे, अंध आरसी न्याय ॥ ६ ॥

૨૬
૨૭

૨૮
૨૯
૩૦

૩૧
૩૨

अर्थ ॥ आ प्रमाणे वीरसेन अने चंद्रावतीनुं उज्ज्वल वृत्तांत संक्षेपथी कह्युं, जे सांजळी सद्गुणी पुरुष हर्ष पामे छे. ॥ ५ ॥ हवे वीरमती अने चंदनुं चरित्र ध्यान दइ सांजळो. पण ते सांजळीने रखे आंधला पासे आरसी जेवुं करता नहीं. ॥ ६ ॥

चंदनरिंद गुणावलि, वीरमति जे विमाय ॥
एहनी जिम हुई कथा, ते तिमद्दिज कहेवाय ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ राजा चंद, राणी गुणावली अने अपर माता वीरमती, तेओनी जे कथा बनी ते यथार्थ कहेवामां आवशे. ॥ ७ ॥

॥ ढाल दशमी ॥

हवे राणी पदमावती ॥ तथा मेरो मन मान्यो पठाण शुं ॥ ए देशी ॥
वीरमती कहे चंदने, बेसीने एकत्र ॥ चिंता रखे धरतो कशि,
हुं छुं ताहरे छत्र ॥ वी० ॥१॥ कहेतो इंद्रासन इंद्रनुं,आणुं मति
मंत ॥ कहेतो बांधु पायगे, रविरथ रेवंत ॥ वी० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ एक वखते वीरमतीए पोतानी सपत्नीना पुत्र चंदने एकांते बेसीने कह्युं के, पुत्र! तुं कोइ जातनी चिंता करीश नहीं, हुं तारा शिरनुं छत्र छुं. ॥ १ ॥ हे! बुद्धीमान्, जो तुं कहे तो इंद्रनुं इंद्रासन लावी आपुं, जो कहेतो पायगामां सूर्यना रथनो रेवंत अश्व लावीने बांधुं. ॥ २ ॥

कहेतो, ऋद्धि कुबेरनी, जरूं लेई जंडार ॥ कहेतो कंचन गिरि लेइने,
धरूं ताहरे आगार ॥ वी० ॥ ३ ॥ कहे तो सुरनी कन्यका, परणावुं
तुज ॥ जूठ रखे सुत मानतो, एहवी शक्ति छे मुज ॥ वी० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ जो कहे तो कुबेरनी समृद्धि तारा जंडारमां जरूं; कहेतो सुवर्णनो पर्वत (मेरू) लावीने तारा घरमां राखुं. ॥३॥ जो कहेतो देवतानी कन्या तने परणावुं. आ विषे रखे तुं जुठुं मानतो, मारी एवी शक्ति छे.

वचन न लोपीश महारूं, यौवनने हो जोर ॥ हुं राची रस वेलडी,
विरची विषनी कोर ॥ वी० ॥ ५ ॥ महारा वचन विना कोइ, रखे
करतो काम ॥ छिद्र न जोइश माहरां, जो वांछे आराम ॥ वी० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ हे! पुत्र, यौवननुं जोर राखी मारूं वचन लोपीश नहीं, जो हुं राजी रहीश तो रसनी वेल छुं. अने जो नाराजी थईश तो विषनी वेल छुं. ॥ ५ ॥ जो तुं सुख आराम इछतो होय तो [illegible] कांइ काम करीश नहीं अने मारां छिद्र जोइश नहीं. ॥ ६ ॥

चंद कहे करजोडीने,निसुणो तुमे मात॥ कथन न लो[illegible]
छे जो माथे जात ॥ वी० ॥ ७ ॥ तात तमे माता तमे[illegible]
रूप ॥ अन्न दाता त्राता तमे, तमे माहरे जूप ॥

अर्थ ॥ चंद कुमारे हाथ जोडीने कह्युं के, हे ! माता ! तमे सांजलो. [illegible]
तमारूं वचन लोपीश नहीं. ॥ ७ ॥ तमे मारा पिता छो, तमे माता छो,
छो, तमे रक्षक छो, अने तमे मारा राजा छो. ॥ ८ ॥

हुं अन्न शेर तणो धणी, ए छे तुम तणुं सर्व ॥ तुम करूणा ते म्हारे, धन संख्यायें खर्व ॥ वी० ॥ ए ॥ वीरमती हरखी घणुं, सुणी चंदनी वाण ॥ चुंचकारी कहे वालुआ, तुं छे जीवन प्राण ॥ वी० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ आ सर्व तमारुंज छे, हुं तो मात्र शेर अन्ननो धणी छुं. तमारी कृपाथी मारे खर्व संख्या जेटलुं द्रव्य छे. ॥ ए ॥ चंदनी आवी वाणी सांजली वीरमती घणो हर्ष पामी. पछी तेणीए चुंबन लइने कह्युं के, हे! वत्स, तुं मारा जीवननो प्राण छुं. ॥ १० ॥

राज रमणी विलसो सुखें, मुजथी मत बीहीश॥ कोमि कल्याण हुउ तुजने, इम दिउं छु आशीश ॥ वी० ॥ ११ ॥ इम कही वीरमति गई, निज मंदिर ताम, राज्य करे चंद नरवरू, अजिनव सुत्राम ॥ वी० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ हे! पुत्र! तमे राजा अने राणी सुखे विलास करो, माराथी जरापण जय राखशो नहीं. तमारुं कोटि गमे कल्याण थाउ एम हुं आशीष आपुं छुं ॥ ११ ॥ आ प्रमाणे कही वीरमती पोताना मंदिरमां चाली गई. राजा चंद नविन इंद्र जेम राज्य करवा लाग्यो. ॥ १२ ॥

गुण सुरसरिता गुणावली, चंद चतुर हंस ॥ काम कला कुवलय लता, विलसे सुप्रशंस ॥ वी० ॥ १३ ॥ दोगंडुक सुरनीपरे, विलसे सुख तेह ॥ पुण्य कर्या जेणे पूरवे, तेहनां फल एह ॥ वी० ॥ १४ ॥

र्थ ॥ राणी गुणावली गुणनी गंगारूप छे. अने चंदराजा हंस समान छे, ते बंन्ने वच्चे कामकला रूप कमललता प्रशंसनीय पणे विलास करती हती. ॥ १३ ॥ ते राजदंपती दोगंडुक देवतानी जेम सुख विलास करतां हतां. जेउए पूर्वे पुण्य कर्या होय तेनां फल आवां छे. ॥ १४ ॥

पाणी दूध तणीपरे, दंपतीने प्रेम ॥ जुगति जोमी बिहु तणी, जिम मणिने हेम ॥ वी० ॥ १५ ॥ अहर्निश वीरमती तणुं, चित्त जालवे राय ॥ तिमहिज राणी गुणावली, नित प्रणमे पाय ॥ वी०॥१६॥

अर्थ ॥ जल अने दुधनी जेम ते दंपतीने प्रेम हतो. अने मणि अने सुवर्णनी जेम तेनी जोडी मली हती. ॥ १५ ॥ राजा चंद हमेशां वीरमतीनुं मन राखतो हतो. अने राणी गुणावली हमेशां वीरमतीन चरणोमां पडती हती. ॥ १६ ॥

चंदन नरींद तणो थयो, जग सुजश विशाल ॥
विजयें सुधा समी, कही दशमी ढाल ॥ वी० ॥ १७ ॥

शालपणे जगतमां प्रवर्त्यो मोहनविजये अमृत जेवी आ दशमी ढाल कही.॥१७॥

॥ दोहा ॥

तिपति समो, राजे चंद नरींद ॥ तखते शोजे अति चलें दिणंद ॥ १ ॥ मदजलतनु काली घटा, दंत ॥उसपरें दरबारमां, उन्नत अति मातंग ॥ २ ॥

३३

अर्थ ॥ राजा चंद लघुवयथी कामदेव जेवो शोजतो हतो. अने उदय गिरि उपर सूर्यनी जेम ते तख्त उपर दीपतो हतो. ॥ १ ॥ तेना दरबारमां गजेंद्रो मदजल रूपी काली घटाथी, अने दांत रूपी विजलीथी मेघनी जेम उज्ज्वल हता. ॥ २ ॥

नासा केसर पिचरकी, फीण अबीर वसंत ॥ हीष धमाल गुलाल
गति, खेले तुरग वसंत ॥ ३ ॥ नृपमयंक वाणी सुधा, प्रजाकर्ण
जिमसीप ॥ अवितथ मोती निपजे, सदा शरद उद्दीप ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ तेना घोडाउ नासिका रूप केसरनी पीचकारीथी अने फीणरूपी अबीलथी, हेषारव रूपी धमालथी अने वर्णरूपी गुलालथी वसंत खेलता होय तेम देखाता हता. ॥ ३ ॥ राजा रूपी चंद्रमांथी वाणी रूपी अमृत नीकली प्रजाना कर्ण रूपी छीपमां आवी सत्यरूपी मोतीने नीपजावतुं हतुं, तेथी शरदृतुनुं उद्दीपन थयुं हतुं. ॥ ४ ॥

नितनित नवलां जेटणां, मुख आगल दीयंत ॥ कीधां धान खला
मनुं, रुतु आवे हेमंत ॥ ५ ॥ जयहिमथी आनन कमल, दाधावेपथु
शीत ॥ अनमी जे आवी नम्या, तिहां शिशिर सुपवित्त ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ राजा चंदना मुख आगल नित्य नित्य आवतां नव नवां जेटणां रूपी धान्यनां खलां थवाथी हेमंत ऋतु देखाती हती ॥ ५ ॥ जयरूपी बरफथी मुखरूप कमलने संकोच करता अने शरीरमां शीतनी जेम कंपारो छोडता एवां नहीं नमनारा शत्रुउ आवीने नमवाथी शिशिर ऋतुनो पवित्र देखाव थतो हतो॥ ६ ॥

नयपुर नचघर नचवनें, नही जक कोई न आध ॥ अन्य देश राजा
जणी, सदा डुरंत निदाघ ॥ ७ ॥ विलसे सुख नृपपद तणा, नित नित
चंद जूपाल ॥ आतपत्र धारी थका, थयां अंग रखवाल ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ बीजा देशना राजाउने नगर, घर अने वनमां रही शकातुं नथी, तेथी तेउनी प्रत्ये हमेशां डुरंत ग्रीष्म ऋतु हतो ॥ ७ ॥ राजा चंद प्रति दिन राज्यपदनां सुखमां विलास करतो हतो. तेनी उपर छत्र धारी अने अंग रक्षको बन्या हता ॥ ८ ॥

॥ ढाल अग्यारमी ॥

॥ कर्म परीक्षा करण कुमर चाल्यो रे ॥ ए देशी ॥

पंमित पांचसे पूजित परषदारे, सवि सुरगुरु प्रतिरूप ॥ अद्भुतवेत्ताते षट्-
शास्त्रनारे, गुणथी रंजित जूप ॥ पं०॥१॥ सोगत सांख्य जैन नैयायिकारे, वैशे-
षिक चार्वाक ॥ निजनिज युक्ति करे षट् दर्शनीरे, एकएकथी आर्वाक ॥पं०॥२॥

अर्थ ॥ चंदराजानी परिषदामां पांचसो पंडित पूजाता हता, तेउ बृहस्पति जेवा अने अद्भुत षट्शास्त्रना वेत्ता हता. तेउना गुणोथी राजा रंजित थतो हतो ॥ १ ॥ तेनी सजामां बुद्ध, सांख्य, जैन, नैयायिक, वैशेषिक, चार्वाक विगेरे पंमितो पोत पोतानी युक्ति करता हता, अने ते सर्वे षट्दर्शनीउ एक एकथी चडीयाता थता हता. ॥ २ ॥

शून्यपणुं चार्वाकमति कहेरे, माने प्रत्यक्ष प्रमाण ॥ वस्तु सकल छे क्षणिक अनुमानथी रे,ए सौगत मति जाण ॥पं०॥३॥ शब्दप्रमाण प्रमाणे वैशेषिकारे, सांख्य शब्द सानुमान॥प्रगटानुमान शब्द उपमानने रे,एनैयायिक सान ॥पं०॥४॥

अर्थ ॥ चार्वाक मतवाला जगत्ने शून्य गणी प्रत्यक्ष प्रमाणने मानता हता; बौद्ध मतवाला " सर्व वस्तु क्षणिक छे " एम अनुमान प्रमाणथी मानता हता ॥ ३ ॥ वैशेषिक मतवाला शब्द प्रमाण मानता हता, सांख्य मतवाला शब्द अने अनुमान प्रमाणने मानता हता, अने न्याय मतवाला प्रगट अनुमान, शब्द अने उपमानने मानता हता ॥ ४ ॥

प्रत्यक्ष अने अनुमान प्रमाणने रे, जाखे जैन अनूप ॥ कोइ कहे ए कर्त्तीये कर्यो रे, सुंदर जगत् सरूप ॥पं०॥५॥ जगत् ए ज्ञानमयी कोइक कहेरे, स्वजाव जनित कहे कोय ॥ कोइ कहे जग शशकशृंगोपमारे, वंध्या सूत सम होय ॥ पं० ॥६॥

अर्थ ॥ जैनमतवाला प्रत्यक्ष अने अनुमान प्रमाणने मानता हता. कोइ आ जगत्ना सुंदर स्वरूपनो कर्त्ता एम मानता हता ॥५॥ कोइ आ जगत्ने ज्ञानमय कहेता हता. कोइ जगत्ने स्वजाव जनित कहेता हता, कोइ ससलाना शींगडा जेवुं एने वंध्याना पुत्र जेवुं असंजवित कहेता हता. ॥ ६ ॥

घटपटघटना ईम सहुको घटे रे,अंधगयंदने न्याय ॥ व्युत्पत्ति शब्दतणी करे शाब्दिकारे,उदर जरण उपाय ॥पं०॥७॥ वेदोच्चार करे बहु वेदीयारे,करता कर आस्फाल ॥ साहित्य पाठी साहित्य उच्चरे रे, प्रश्न करे जूपाल ॥ पं० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ न्याय जाणनारा घटपटनी घटनाथी सर्व घटावता हता; शब्द जाणनारा उदरनुं जरण करवाना उपायरूप शब्दनी व्युत्पत्ति करता हता ॥ ७ ॥ वेदीआ लोको हाथ उछाली वेदनो उच्चार करता हता. साहित्य जाणनाराउ साहित्य कहेता हता, अने राजा चंद प्रश्न करता हता ॥ ८ ॥

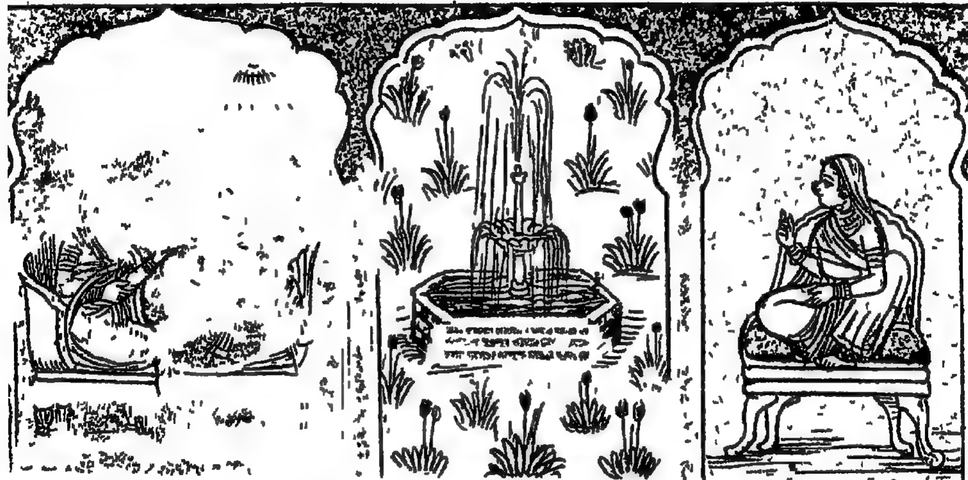
काव्य करे वेत्ता अलंकारना रे,पूरे समस्या संघ॥ वांचे पुराण पौराणीक परवडारे, रामायण संबंध ॥पं०॥९॥ जल अन पय तरू फल दल फूलनारे,गुण कहे जोई शास्त्र ॥ निपुण आदान निदान चिकित्सा विषेरे, वैदइशा बुद्धिपात्र ॥ पं० ॥१०॥

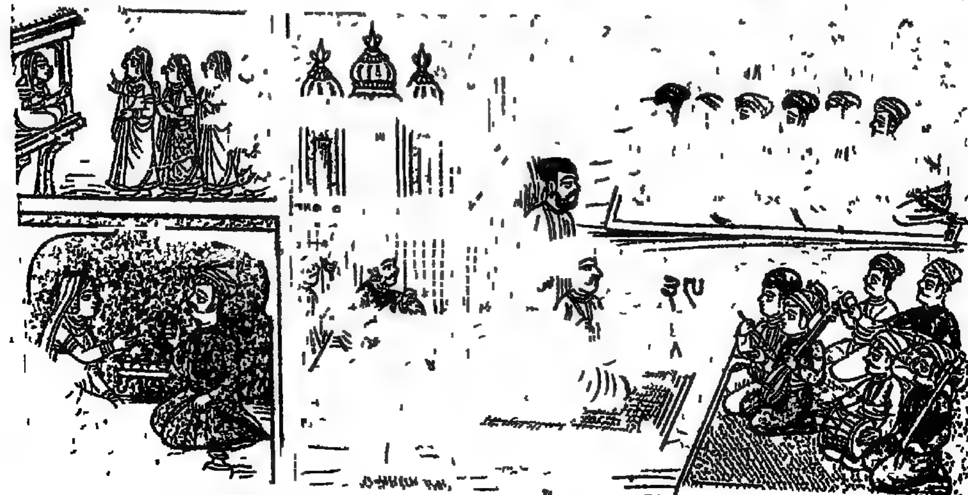
अर्थ ॥ अलंकार जाणनारा काव्य करता अने समस्या पूर्त्ति करता हता, अने पुराणीउ पुराण अने रामायण वांचता हता ॥ ९ ॥ निदान अने चिकीत्सा करवामां कुशल एवा बुद्धिमान वैद्यो शास्त्र जोइने जल, अन्न, वृक्ष, फल, पत्र अने पुष्पना गुण कहेता हता ॥ १० ॥

घन मूल वर्ग मूलादिक गणितनो रे,अति परिचय छे जास ॥जाणे सम छेदादिक मानने रे,करे पंचांग प्रकाश ॥पं०॥११॥ साधे रव्यादिक ग्रह गगने थकारे, वर्ते ग्रहण शशिसूर ॥ जाणे खगोल अने जूगोलने रे, हृदय सिद्धांते पूर ॥ पं० ॥१२॥

अर्थ ॥ केटलाएक घन मूल अने वर्गमूल विगेरे गणितनो परिचय करनारा हता, अने तेउ समच्छेद विगेरे जाणी पंचांगनो प्रकाश करता हता ॥ ११ ॥ केटलाएक सूर्यादिक ग्रहोने आकाशमांथी साधता हता, सूर्य चंद्रनु ग्रहण वर्त्तता हता अने हृदय सिद्धांतथी खगोल अने जूगोल जाणता हता ॥ १२ ॥

नृप दरबार एहवा ज्योतिषीरे, जाणे नक्षत्र ग्रहचार ॥ रंज्यो तेहने चंदनरेसरूरे, आपे गरथ ज्ञंडार ॥पं०॥१३॥ रूपक गीत छंद तुक दूहडारे, कहे इम विविध बनाय ॥ पिंगल पाठी पामे चंदनो रे, पगपग लाख पसाय ॥ पं० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ नक्षत्र अने ग्रहचार जाणनारा एवा ज्योषिर्ठ राजाना दरबारमां हता तेमना गुणोथी रंजन थतो चंदराजा तेमने ज्व्यना ज्ञंडार आपी देतो हतो ॥१३॥ पिंगल पाठी कविर्ठ विविध जातनां रूपक, गीत, छंद, तुक अने दोहा बनावी चंदराजा पासेथी पदेपदे लाखोनां इनाम लेता हता ॥ १४ ॥

एहवी चंद नरिंदतणी सज्ञारे,चकित होये शशिसूर ॥ ज्ञगिनी जाणे इंद्र सज्ञातणीरे,दिन दिन प्रबल पडूर ॥पं०॥१५॥ जीमऊडुगणमां दीपे निशाकररूरे, सुरगणमां जिम इंद ॥ तिम सचिवादि सज्ञाये शोज्ञतो रे,वावो चंदनरिंद ॥पं०॥१६॥

अर्थ ॥ आवी चंद राजानी सज्ञा जोइ चंद्र अने सूर्य चकित थइ जता हता अने ते सज्ञा जाण इंद्र सज्ञानी बेन होय तेम दिन दिन प्रबल रूप धरती हती ॥ १५ ॥ जेम नक्षत्र गणमां चंद्र शोज्ञे, देवताना गणमां जेम इंद्र शोज्ञे, तेम मंत्री विगेरेनी सज्ञामां सुंदर चंदराजा शोज्ञतो हवो ॥ १६ ॥

पंडित मोहन विजये ज्ञली कहीरे, एह इग्यारमी ढाल ॥
श्रोता सुणजो सहु मन थिरकरी रे, आगल वात रसाल ॥ पं० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ पंडित मोहनविजये आ उत्तम अग्यारमी ढाल कही छे. हे ! श्रोता जनो ! हवे ध्यान दइने सांज्ञलो. आगल रसिक वारता आवशे ॥ १७ ॥

॥दोहा॥ एकदिन तेह गुणावली, ज्ञोजनपिछ संतोष ॥ पोते पण तृपति थइ, आवी बेठी गोख ॥ १ ॥ करे सखी केई पवन, आपे केइ मुखवास ॥ केई जल अमृत ज्ञरी, दासी उज्ञी पास ॥ २ ॥

अर्थ ॥ एक वखते राणी गुणावली ज्ञोजन करी संतोषथी तृप्त थइ गोखे आवीने बेठी ॥१॥ कोइ सखी तेने पवन नांखती हती,कोइ मुखवास आपती हती अने कोइ दासी अमृत जेवुं जल पासेलइ उज्ञी हती ॥ २ ॥

केइ विलेपन ग्रही रही, कुमकुम छांटे केई ॥ केइक उज्ञी आगले, दरपण करमां लेई ॥ ३ ॥ केइ हसाडे साहसे, दीपे दंत उदार ॥ वायु थकी दाडिम फले, जाणे थइ दरार ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ कोइ विलेपन लइ उज्ञी हती, कोइ कुमकुमने छांटती हती, अने कोइ हाथमां दर्पण लइ आगल उज्ञी हती ॥ ३ ॥ कोइ साहसथी हसावती हती, ते वखते तेना सुंदर दांत वायुथी फलीने फाटी गयेला दाडिम जेवा लागता हता ॥ ४ ॥

केई राणी कंठे ठवे, पंच वर्ण शुज्ञ दाम ॥ जाणुं अतिफुल्लित थयो, मदन तणो आराम ॥ ५ ॥ जाणी चंदनी पदमिनी, करे रवि मुदित आयास ॥ पण ग्रुदले राणी वदन, लह्यो अधिक विकास ॥६॥

अर्थ ॥ कोइ राणीना कंठमां पंचवर्णी हार नांखती हती,ते हार जाणे काम देवनो बाग प्रफुल्लित थयो

होय तेम शोजतो हतो ॥ ५ ॥ पद्मिनी होय ते चांदनीने जाणी रविना कीर्ण मेलववानो प्रयास करे छे. पण आ चंदनी राणीनुं मुखकमल चांदनीमां पण अधिक विकास पामतुं हतुं ॥ ६ ॥

रवि रथ खेंचीने रह्यो, मध्यान्हे आकाश ॥
जोवा नृप कांता तणो, रूप रंग सुविलास ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ सूर्य मध्यान्ह काले पोतानो रथ खेंची आ राणीनां रूप रंगनो विलास जोवाने रह्यो होय तेम देखावा लाग्यो ॥ ७ ॥

॥ ढाल बारमी ॥

॥ धन धन संप्रति साचो राजा ॥ ए देशी ॥

एहवे वीरमती तिहां आवी,वेश रची बहु भांत रे ॥ करवा गोष्टि गुणावली साथे मध्यान्हे एकांतरे ॥ एहवे वीरमती तिहां आवी ॥१॥ दीठी गुणावलीये आवंती, निजमंदिरमांहे सासूरे ॥ बाई विनय करो कहे सजनी,बहु थावुं शुं फासू रे ॥ए०॥२॥

अर्थ ॥ ए समये मध्यान्ह काले वीरमती घणो सुंदर वेष धरी गुणावली साथे एकांते गोष्टी करवाने त्यां आवी ॥ १ ॥ पोताना मंदिरमां सासुने आवती जोइ गुणावलीने तेनी सखीए कह्युं के, बाइ विनय करो, तेनी आगल मोटाइ राखवी ॥ २ ॥

हाल हुकम तुमचो अम ऊपर,पण तुम ऊपर एहनो रे ॥ तुम प्रीतम एहने कहे चाले,जे जेहनो ते तेहनो रे ॥ए०॥३॥ एहवे सजनी वचने हसती,ऊठी जर्ये आज्ञ-रणे रे ॥ दोडी गुणावलि विनयथी लागी, सासूजीने चरणे रे ॥ ए० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ हाल तमारो हुकम अमारी ऊपर छे अने तेनो हुकम तमारी ऊपर छे, वली तमारा स्वामी पण तेना कह्यामप्रमाणे चाले छे, जे जेनो ते तेनो समजवो. ॥ ३ ॥ एवां सखीनां वचन सांभली आभूषणोथी भरपूर थयेली गुणावली ऊठीने हसती दोडी अने विनयथी सासुनां चरणमां पडी ॥ ४ ॥

भाखे कृतारथ मुजने कीधी,जे तुमे इहां पाउ धार्या रे ॥ धन्य घडी धन्य आज-नीवेला,सघलां काज सुधार्यां रे ॥ए०॥५॥ बाइजी आज करी तुमे मुजने, मेरुथकी पण मोटी रे ॥ कल्पलता मुज आंगणे प्रगटी,कहेती नथी कांइ खोटी रे ॥ए०॥६॥

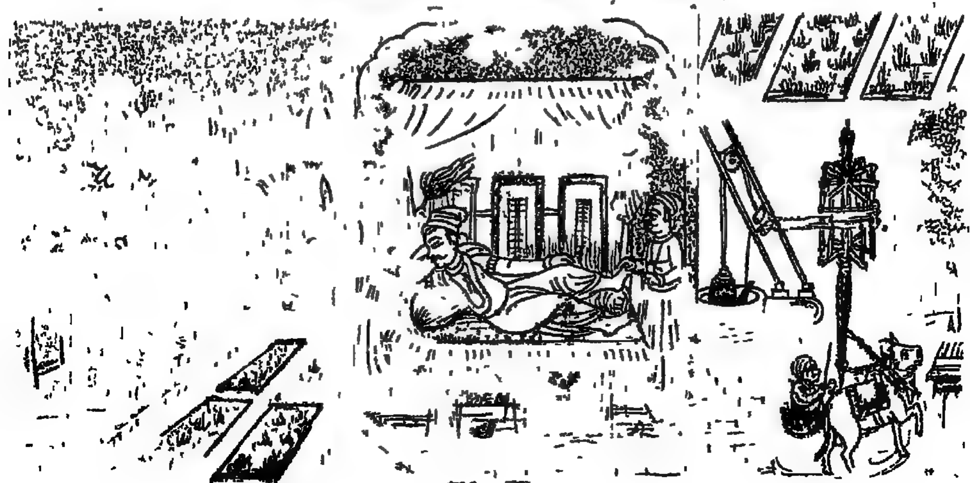
अर्थ ॥ हे! सासुजी, तमे अहीं पगलां कर्यां तेथी मने कृतार्थ करी आजनी घडी धन्य छे, तमे मारां सघलां कार्य सुधार्यां ॥५॥ हे! बाइजी,आजे तमे मने मेरु पर्वतथी पण मोटी करी. आजे मारा आंगणामां कल्पलता प्रगट थइ. आमां जरापण हुं खोटुं बोलती नथी ॥ ६ ॥

हरखी वीरमती वहू वचने, आशिष् दे बुचकारी रे ॥ ताहरो सुहाग सदा होजो अविचल,जिहां लगे जग ध्रुवतारी रे ॥ए०॥७॥ सासूडीने अधिक सनेहे, आसने लेइ बेसाडी रे ॥ बेठी गुणावली बेहु करजोडी, मुख आगल मनुहारी रे ॥ ए० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ पोतानी पुत्रवधूनां आवां वचनथी वीरमती घणो हर्ष पामी अने चुंबन करी तेने आशीष् आपी के, ज्यां लगी आ जगत् अने ध्रुवनो तारो रहे त्यां लगी तारुं सौभाग्य सदा अविचल रहेजो ॥७॥ पछी पोतानी सासुने अधिक स्नेहथी आसने बेसाडी गुणावली बे हाथ जोडी तेनी सामे बेठी ॥ ८ ॥

वीरमती अति विनये रंजी, वहुअरने सनमानी रे ॥ तुं कुलवंति बहु गुणवंति, विनयवति नही छानी रे ॥ए०॥ ए॥ तुज मुख विनय वचन जे प्रगटे, तेहमांशी अधिकाई रे ॥ वरशे तेहमांहे शुं केहेवुं, शशीहुंति जे सुधाई रे ॥ ए० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ तेना अति विनयथी राजी थयेली अने वहुथी घणुं सन्मान पामेली वीरमती बोली के, हे! वधु! तुं कुलवंती, वहु गुणवंती, अने विनयवती छुं, ते वात छानी नथी ॥ ए ॥ तारा मुखमांथी विनय वचन नीकलेछे, तेमां शी नवाइ छे ? चंद्र मांथी अमृत झरे तेमां शुं कहेवुं? ॥ १० ॥

कमलथकी सौरभ्य जे प्रसरे, तिहां अचरज शुं धरवुं रे?॥ इक्षु रसमां जे मधुरता होवे, तिहां संदेह शो करवो रे ॥ ए०॥११॥ तिम तुं रूप विनय हे वहुअर, जीवजो क्रोड दीवाली रे ॥ थइ तुं मुजने प्राणथी वाहाली, मनमानी तुं बाली रे ॥ए०॥१२॥

अर्थ ॥ कमलमांथी सुगंध प्रसरे तेमां शुं आश्चर्य? इक्षुरसमांथी मधुरता नीकले तेमां शो संदेह? ॥ ११ ॥ हे! वधु, तेवी रीते तारामांथी विनय थाय तेमां शुं आश्चर्य ? तुं क्रोड दीवाली जीवजो. हे बाला, तुं मुजने प्राणथी पण वाहाली लागे छे ॥ १२ ॥

जे जोइये ते कहेजे मुजने, न गणिश इहमां अचंजो रे ॥ चंदजो कहीये दुहवशे तुजने, तो हूं देईश उलंजो रे ॥ए०॥१३॥ चंदविचे तुजविचे नही अंतर, बेहु नयणां समबेहु रे ॥ सासू वहु उपर हेत राखे, तेहमां कहेवुं केहुं रे ॥ ए० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ जे जोइए ते मने कहेजे, एमां कांइ अचंजो राखीश नहीं. जो चंद तने जरापण दुजवे तो हुं तेने उलंजो दइश ॥ १३ ॥ चंद अने तारी वच्चे मारे जरापण अंतर नथी. मारे बे आंख सरखी छे. सासु पोतानी वहु उपर हेत राखे, तेमां शुं कहेवानुं होय ? ॥ १४ ॥

में परखी तुजने वहु बेटी, तुजमां नहीं छुंसा तुंसो रे ॥ कहियें कथन न लोपीश माहरूं, एहवो आव्यो जरोसो रे ॥ ए० ॥ १५ ॥ जो मन माहरा पूठल चालीश, कहेण करीश जो माहरूं रे ॥ तो ए विद्या आदे मह्रारू ते सघलुं छे तहारुं रे ॥ए०॥१६॥

अर्थ ॥ में तने पुत्री रूपे गणी छे, वली तारामां कांइ खटपट नथी. मने जरूंसो छे के, तुं मारूं वचन लोपीश नहीं. ॥ १५ ॥ जो तुं मारा मन प्रमाणे अनुसारीने चालीश अने मारूं कहेण करीश तो आ जे मारी विद्या छे ते सघलुं तारूंज छे. ॥ १६ ॥

इम सासु वहुअर परचावी, हीयडा आगल राखी रे ॥
बारमी ढाल रसाल वचनथी, मोहन विजये जाखी रे ॥ ए० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ आप्रमाणे कही सासुए वहुने हृदयथी चांपी आलिंगन कर्युं. आ बारमी ढाल श्री मोहनविजये रसिक वचनथी कहेली छे. ॥ १७ ॥

दोहा ॥

वीरमती लटपट करे, गुणावलीयी ताम ॥ पण जोली समजे-
नही, सासू तणा विराम ॥ १ ॥ दास सवि आपापणुं, जइने
काम करंत ॥ सासु वहुअरने कहे, अवसर लहि एकंत ॥ २ ॥

अर्थ ॥ एवी रीते वीरमती गुणावली साथ लटपट करवा लागी. पण ए भोला दिलनी वहु सासुना इरादाने समजी नहीं. ॥ १ ॥ पछी सर्व दासीउं जइ पोतानुं काम करवा लागी. ए अवसरे एकांत जोइ सासुए वहुने नीचे प्रमाणे कह्युं. ॥ २ ॥

रे वत्से तुं नृप सुता, मुज सुत तुज भरतार ॥ ते मदथी गणती
हुईश, सफल करी संसार ॥ ३॥ तुं मनमां लेती हुईश, हूं रूडी
निरधार ॥ पण हुं लेखे नवि गणुं, रे! वधु तुज अवतार ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ हे! वत्से, तुं राजपुत्री छे, अने मारो पुत्र तारो स्वामी छे, एवा मदथी तुं तारा संसारने सफल मानती हईश. ॥३॥ वली मनमां मानती हश्श के, हुं रुडी छुं. पण हुं तारा अवतारने लेखामां गणती नथी.॥४॥

निसुणी कहे गुणावली, सासूजी कहो केम ॥ विण गुनहे मुजने तमे,
कुवखाणो छो एम ॥ ५ ॥ हय गय रथ कंचन रयण, घणा तेम पट-
कूल ॥ सकल वस्तु छे माहरे, परिकर पण अनुकूल ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ ते सांजली गुणावली बोली, हे ! सासुजी, तमे आम केम बोलो छो? गुना वगर मारी निंदा केम करो छो? ॥ ५ ॥ अश्व, गज, रथ, सुवर्ण, रत्न अने घणां पटकुल वस्त्र तथा सर्व वस्तु मने मळे छे, वली मारो परिवार पण मने अनुकूल छे. ॥ ६ ॥

बाई मुज सरखी सुखी, कुण नारी संसार ॥
तुम सरिखी सासू छते, लेखे मुज अवतार ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ हे! बाइजी, मारा जेवी बीजी कइ स्त्री संसारमां सुखी छे? वली तमारा जेवी मारे सासु छे; तेथी मारो अवतार लेखे छे. ॥ ७ ॥

॥ ढाल तेरमी ॥

॥ तमे पीतांबर पेहेर्याजी मुखने मरकलडे ॥ ए देशी ॥

सासु कहे कर साहीजी, वचन कोई भांतनो ॥ वहूतें न लह्यो
कांइजी, मरोरू ए वातनो ॥ १ ॥ अधरतणे फुरकारेजी, समजे
जे कोइ ॥ ते संसारे सारेजी, विरला कोइ होइ ॥ २ ॥

अर्थ ॥ सासुए कह्युं के, हे! वहु, आ वचननो अने आ वातनो मरोड तारा जाणवामां आव्यो नहीं. ॥ १ ॥ जे एक होठना फरकवा उपरथी समजी जाय, तेवा कोइ आ संसारमा विरला छे. ॥ २ ॥

जाणपणो जगमांहेलो, वहूअर दोहेलो ॥ मूरख ते पण चा-
हेजी, धन करी सोहेलो ॥ ३ ॥ रूपे कोई न हरखेजी, गुण
हरखे सहू ॥ आउल कुसुमने सरखेजी, दीसे छे तुं वहू ॥ ४॥

अर्थ ॥ हे! वधू, आ जगत्मां जाणपणुं दोहेलुं छे! मूर्ख होय ते पण धननो उपज्ञोग चाहे छे. ॥३॥ कोइ रूपथी हर्ष पामे नहीः सर्वे गुणथी हर्ष पामे छे. हे! वधु, तुं तो पुप्पना जेवी मृदु लागे छे. ॥ ४ ॥

पहेरी उंढी तुं जाणजी, वस्त्र क्षीरोदकी ॥ पण तुजमां एक दाणोजी, समजण कयां थकी ॥ ५ ॥ एकदिश चार वेदजी, एक दिश चातुरी ॥ न्नेदालक लहे न्नेदजी, सुण कामातुरी ॥६॥

अर्थ ॥ तु डुधनां जेवां उजलां वस्त्रने उंढी जाणे ठे पण तारामां समजणनो एक दाणो पण नथी. ॥ ५ ॥ एक तरफ चारे वेद अने एक चातुरी ठे, तेनो न्नेदतो खरो न्नेडु होय ते जाणे. हे! कामातुर स्त्री, ते सांन्नल. ॥ ६ ॥

जाणती हूश्श हुं माहीजी, पण पशु सारखी ॥ अमे चतुराई ताहारीजी, बोलतां पारखी ॥ ७ ॥ निसुणी सासू वाणी जी, बोली गुणावली ॥ निपट एम अजाणीजी, किम मुज अटकली ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ तुं एम जाणे ठे के, हुं डाही हुं पण तुं तो पशु सरखी ठुं. अमे तारी चतुराइने बोलवामांज पारखी लीधी. ॥७॥ सासुनी आवी वाणी सांन्नली गुणावली बोली के, हे! बाइजी! मारी अक्कलनी तमे जाण्या विना केम अटकल करी. ॥ ८ ॥

माहारा मनथी हूं जाणुंजी, सहुथी हुं माही ॥ आप किस्युं हूं वखाणुंजी, पण तुमे नवि चाही ॥ ए ॥ प्रीतम तम सुत जेहवोजी, माहारे मन मीठो ॥ त्रिभुवनमां नर एहवोजी, बीजो न कोई दीठो ॥ १० ॥

अर्थ ॥ हुं मारा मनथी जाणुं हुं के हुं सउथी डाही हुं, पण हुं मारा पोतानां वखाण करूं ते शाकामनां? तमे तो पण चाही नहीं. ॥ ए ॥ तमारा पुत्र जेवो स्वामी मारे मनतो बहु मीठो ठे, त्रण भुवनमां बीजो कोइ तेवो नर दीठो नथी. ॥ १० ॥

हूंतो बखतावारजी, बाईजी तमे सुणो ॥ माहरो ए अवतारजी, किम करी अवगुणो ॥ ११ ॥ वीरमती तव न्नाखेजी, सांन्नल वहुआरू ॥ तुं जे एवडी राखेजी, हुंस ते शासारू ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ हे! बाइजी सांन्नलो हुं तो धन्य हुं, मारो अवतार तमने अवगुण न्नरेलो केम लाग्यो? ॥११॥ वीरमती बोली, हे! वहु, सांन्नल, तुं आवडी हौंश शामाटे राखे ठे? ॥ १२ ॥

ए चंद नृपती कुण लेखेजी, एहने कुण जाणे ॥ अवर जो तुं नर देखेजी, तो हठ नवि ताणे ॥ १३ ॥ सायर लहेर शुं जाणेजी, मींडक कूपनो ॥ कुबजा ते शुं प्रमाणेजी, गुणरति रूपनो ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ ए चंदराजा शा लेखामां ठे, अने कोण उंलखे ठे? जो तें बीजा नर जोया होत तो आवी हठ करते नहीं. ॥१३॥ कुवानो देडको समुद्रनी लेहेरने शुं जाणे? कुब्जा स्त्री रतिना रूपनो गुण शुं समजे?॥१४॥

जिणे नालिअर नवि दीठाजी, थलिया बापडा ॥ माठे लागे मींठांजी, तास कोठिबडा ॥ १५ ॥ नागरजन डुर साहीजी शुं लहे जंगली ॥ जाणे शुं बनात वसाइजी, उढी जिणे कंबली ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ जे जे बीचाराए नारीएलनां फल दीठां न होय तेउने कोठीवडां मीठां लागे छे. ॥ १५ ॥ जंगली लोकोने नगरजनना वैजवनी शी खबर पडे? जेणे कांबल उढी होय ते वनातनी लेहेजत शुं जाणे?॥१६॥

सरसुधी जाई आवेजी, हय जिनदासनो ॥ रविहय भेद न पावेजी, गमन विलासनो ॥ १७ ॥ जेणे प्रवहण नवि दीठांजी, प्रीयतस तुंबडां ॥ शास्त्र सुण्यां नही मीठांजी, तस रूचे डुंबडा ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ जिनदासनो घोडो के जे सरोवर सुधी जाई ने आवे ते सूर्यना घोडानी गति विलासनो भेद शी रीते जाणे? ॥ १७ ॥ जेणे वहाण दीठां नहोय तेने तुंबडां प्रिय होय छे, जेणे मधुर शास्त्रो सुण्यां न होय तेमने डुंबडां (ढुलुल) उपर रूचि थाय छे. ॥ १८ ॥

जाणशुं हलद पेटीजी, बलदजे घांचीनो ॥ तुं तो छे सुण बे-टीजी, मांकड मांचीनो ॥ १९ ॥ एकेक नर छे एहवाजी, रूपे सुंदरा अभिनव रतिपति जेहवाजी, प्रगट पुरंदरा ॥ २० ॥

अर्थ ॥ घांचीनो बलद हल खेडवानुं शुं जाणे? तेम हे ! बेटी ! तुं तो मांचीनो मांकड छुं. ॥ १९ ॥ बीजा एक एक पुरूष रूप वडे एवा सुंदर छे के जाणे नवीन कामदेव होय अथवा प्रगट इंद्र होय तेवा लागे छे ॥ २० ॥

मोहनविजये भाखीजी, ढाल ए तेरमी ॥
चरित्र करीने साखीजी, सुगुण भणी गमी ॥ २० ॥

अर्थ ॥ श्री मोहन विजये आ तेरमी ढाल कही, ते चरित्रवडे करीने वाचतां सद्गुणी पुरुषोने गमी छे.

॥ दोहा ॥

माताजी इम मत कहो, चंदथी अधिक अनेक ॥ पण तुम कुल उद्योत कर, चंद चंदसम एक ॥ १ ॥ सिंह जणे एक सिंहणी, बहू वनमां शीयाल ॥ कोइक मृगकस्तुरिउ, अवर मृगोनी माल ॥ २ ॥

अर्थ ॥ गुणावलीए कह्युं. हे ! माता ! एम कहो नहीं ! बीजा अनेक पुरुषो चंद्रथी अधिक हशे पण तमारां कुलने उद्योत करनार चंद्रना जेवा तो एकज चंद छे. ॥ १ ॥ सिंहण एकज सिंहने जणे छे ! वनमां शीयाल घणां थाय छे. कस्तुरी मृग कोइज होय अने बीजां मृगलानी तो श्रेणि होय छे. ॥ २ ॥

किहां चंद किहां अवर, अंतर प्रात वियाल ॥ चंद चरण नख सा-रिखा, बीजा सवि भूपाल ॥ ३ ॥ तोलाए गयवर जिहां, खर ते वलि पासंग ॥ चोलरंगसम चंद नृप, बीजा रंग पतंग ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ तमारा पुत्र चंद क्यां? अने बीजा नर क्यां? तेमनी वच्चे घणो अंतर छे. बीजा सर्व राजाउं चंदना चरण नखना जेवा छे. ॥ ३ ॥ ज्यां मोटा गजेन्द्र तोलाय त्यां गधेडा पासंगमां जाय छे ! तेम चंद-राजा चोलना रंग जेवा छे अने बीजा पतंगना रंग जेवा छे. ॥ ४ ॥

जिहां तरु सुरतरु सारिखा, सफल सुशोभित होय ॥ मूलाफल वलि झाडमां, लेखे नाणे कोय ॥ ५ ॥ बाई तुम सुत सारिखो, नहीं कोइ अवर संसार ॥ मुज शिरते प्रीतम छते, लाखेणो अवतार ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ ज्यां कल्प वृक्ष जेवां वृक्षो सफल अने सुशोभित होय त्यां मूलानां फलने कोइ फाडमां लेखे नहीं. ॥ ५ ॥ हे! बाइजी, तमारा पुत्र जेवो कोइ बीजो संसारमां नथी. तेवो पुरुष मारा शिरपर स्वामी छे तेथी मारो अवतार लाखेणो छे. ॥ ६ ॥

भाग्ये आव्यो भागमें, ते म्हारे भगवान ॥
भाणे आव्युं जेहने, ते तेहेनें पकवान ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ जे भाग्यथी मारे भाग आव्यो ते मारे भगवान् छे. भाणे जेने जे आव्युं ते तेने पकवान्न छे. ॥७॥

॥ ढाल चौदमी ॥

॥ डोरी माहरी आवे हो रसिया कडतले ॥ ए देशी ॥

वीरमती कहे निसुण गुणावली, छे मुज चंद सुजात ॥ सलूणी ॥ कहुं हुं हुं तो ए तुज आगले, उठे आवी जे वात ॥स०॥वी०॥१॥ पण बहुरत्ना एह वसुंधरा चंदथी अधिक अनेक ॥स०॥ देश विदेश जो तें निरख्यो हुवे तो तुं जाणे सुविवेक ॥स०॥वी०॥२॥

अर्थ ॥ वीरमती बोली. हे! गुणावली! सांभलो, ए मारो पुत्र चंद उत्तम छे. हुं तो तारी आगल जे वात होवे आवी ते कहुं छुं. ॥ १ ॥ पण आ पृथ्वी बहुरत्ना छे. चंदथी अधिक अनेक पुरुषो छे. देश विदेशमां जो तें जोया होय तो तेनो विवेक तारा जाणवामां आवे. ॥ २ ॥

तें एक दीठी एह आभापुरी, तुजने एटली गम्य ॥स०॥ वात शुं जाणे अवर पुरीतणी, शुं लहे रम्य अरम्य ॥स०॥वी०॥३॥ तिणे अवतार अलेखे तुज गणुं, सांभल न धरीश रीश ॥स०॥ दीठा नही जो विनोद इणे क्रते, तो पछीक्यारे जोईश ॥स०॥वी०॥४॥

अर्थ ॥ तें एक आभापुरी दीठी छे, एटले तने एटलीज गम छे. बीजी नगरीनी वात तुं शुं जाणे? अने आ रमणीय छे आ अरमणीय छे पनी तने शी खबर पडे! ॥३॥ तेथी करीने हुं तारो अवतार अलेखे गणुं छुं. आ सांभल जे, रीस करीश नही. जो आवा समयमां तें विनोद जोया नहीं तो पछी कयारे जोइश ॥ ४ ॥

हुं तुज वखते सासू सांपडी, तुं हजी आणे संकोच ॥स०॥ कौतुक कोईन दीठो तें वहु, ए मुज सबल आलोच ॥स०॥वी०॥५॥ वनना कुसुमतणी परे ताहरो, ए जाए अवतार ॥ स० ॥ तुं शुं सराहिस मानव भव भणी, नवि जोईश देशाचार ॥स०॥वी०॥६॥

अर्थ ॥ तारा योग्य वखतमां मारा जवी तने सासु मली अने तुं हजी संकोच लावे छे, हे, वहु! तें कांइ हजु कौतुक जोयुं नहीं, ए मने प्रबल विचार थया करे छे. ॥ ५ ॥ वननां पुष्पनी जेम तारो अवतार व्यर्थ जाय छे. जो तुं देशाचारने जोईश नहीं तो पछी आ मानव भवनो शो लावो लइश! ॥ ६ ॥

नव नव तीरथ नव नव गिरिवरा, नव नव नगर निवेश ॥ स० ॥ नव नव कुंड नवी नवी निम्नगा, वन उपवन सुविशेष ॥ स० ॥ वी० ॥ ७ ॥ नव नव नरवर नव नव नृप वधू, नव नव भात विनोद ॥ स० ॥ नव नव रंग सुरंगा मानवी, नव नव गीत स्वरोद ॥ स० ॥ वी० ॥ ८ ॥ विविध पवित्र चरित्र विदेशनां, जे निरखे तस धन्य ॥ स० ॥ तेतो वलि माताये पुत्रीउ, जोई होशे

अन्य ॥ स०॥वी०॥ए॥ अश्वमुखा हयकर्णा मानवी, कर्णोपगरणा ए तेम ॥स०॥
इगचरणावली गूढ दशनधरा, शुद्धरदा वलि तेम ॥ स० ॥ वी० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ नव नवां तीर्थो, नव नवा पर्वतो, नव नवां शेहेरो, नव नवा कुंडो, नव नवी नदीउं, नव नवां उपवनो, नव नवा नरवरो, नव नवी राणीउं, नव नवा विनोदो, नव नवा रंग वेरंगी मानवीउं, नव नवां गीत स्वर, अने विविध जातना पवित्र विदेशनां चरित्रो जे निरखे छे तेने धन्य छे अने तेवी पुत्रीउंने कोइ माताज जन्म आपे छे. ॥ ७ ॥ ८ ॥ ए ॥ कोइ देशमां अश्वमुखा मानवी छे; कोइ देशमां घोडाना जेवा कानवाला मानवी छे; कोइ ठेकाणे कर्णना उपकरणा मानवी छे; कोइ ठेकाणे घणा चरणवाला थाय छे; कोइ गुप्त होठवाला थाय छे अने कोइ ठेकाणे उज्वल दांतवाला थाय छे. ॥ १० ॥

दीठां विण शुं जाणे बापडी, तुं शुं नारीने छल ॥ स० ॥ हवे तुं अशन सुखेकरी,
बेठी फांद पंपोल ॥ स०॥वी०॥११॥ न्यारो पेडो छे चतुराईनो, चतुरनी दूर ब-
लाय ॥स०॥ चातुरी मूल ए पंच प्रकारथी, शास्त्रे एम कहाय ॥ स० ॥ वी० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ तेवा माणसो जोया विना तुं बापडी शुं जाणे? अने शुं तुं स्त्रीउंनी हारमां गणाय छे? हवे तुं खान पान करी उंधी पेहेरीने फांद काढी सुखे बेठी तेमां शुं थयुं? ॥ ११ ॥ चतुराईनो पेडो तो न्यारोज छे. चतुरनी वात जुदीज छे. अने चतुराई पांच प्रकारथी मळे छे, एम शास्त्रमां कह्युं छे. ॥ १२ ॥

तुजथी ए रूडापंखेरूआ, कौतुक निरखे अनंत ॥स०॥ ताहरे रंकतणां गुल्लनी परे,
सकल पदारथ कंत ॥ स० ॥ वी० ॥ १३ ॥ नेह अने निसहनेहनी वातडी, ते किम
जाणी रे जाय ॥स०॥ जे कोई नर परदेश फिर्यो हुए, छुंडी नवि ते छोलाय ॥स०॥वी॥१४॥

अर्थ ॥ ताराथी तो पक्षी पण उत्तम छे के जेउं जमीने अनंत कौतुक जुए छे अने तारे रांकना गोळनी जेम सर्व पदारथ एक स्वामीज छे. ॥ १३ ॥ स्नेहज अने स्नेह वगरनी वात जाणी केम थाय? जे माणस परदेशमां फर्यो होय ते कोइ दुर्जनथी छोलवाई जाय नहीं. ॥ १४ ॥

घरसूरा ने वलि मठ पंडिया, ते अण समजूरे दोय ॥स०॥पण परभूमि फरी आदर लहे,
विरला तेहवारे कोय ॥स०॥वी०॥१५॥ पाम्यानुं फल एह जे दीजीयें, कोईने लव
लेश ॥स०॥ जीवितनुं फल एह जे जोईयें, कौतुक तीर्थ विदेश ॥ स०॥वी०॥१६ ॥

अर्थ ॥ जे पुरुष घरशूरा अने मठपंडित होय ते बंने जातना पुरुषो अणसमजु छे. पण जे परभूमिमां फरीने आदर पामे तेवो पुरुष कोइ विरलो होय छे. ॥ १५ ॥ कोइने लवलेश आपीए ते पाम्यानुं फल छे; अने जे देश फरी तीर्थ के कौतुक जोइए ते जीवितनुं फल छे. ॥ १६ ॥

सासुयें इम परचावी वहूअणी, ए कही चौदमी ढाल ॥ स० ॥
मोहनविजय कहे भवि सांभलो, आगल वात रसाल ॥ स० ॥ वी० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ आ प्रमाणे सासुए पोतानी वहुने कह्युं. आ चौदमी ढाल कही, श्री मोहनविजय कहे छे के, हे भविप्राणी! सांभलो आगल रसिक वात आवशे. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

सासु वचन गुणावली, निसुणी जंपे एम ॥ बाई देश विदेश ते,
जोया जाए केम ॥१॥ इछाचारी कौतुकी, वली निरंकुश जेह ॥
मननी मोजे संचरे, देश विदेशे तेह ॥ २ ॥

अर्थ ॥ गुणावली आवां सासुनां वचन सांजली बोली, हे! बाइजी! देश विदेश आपणाथी केम जोवाय? ॥ १ ॥ जे स्वेछाचारी, कौतुकी, निरंकुश अने मनमोजी होय ते देश विदेशमां विचरे छे. ॥ २ ॥

हूं नृपनी पटरागिणी, बाहिर पग न देवाय ॥ बाईजी कहो
मुज थकी, एवातो किम थाय? ॥ ३ ॥ तुम वचनामृतथी थयुं,
जोवाने मन जोर ॥ पण किम करीये चरणने, नाची जोवे मोर ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ हुं तो राजानी स्त्री छुं तो कहो बाइजी माराथी बाहार पगशी रीते देवाय? अने ए वात केम बने? ॥ ३ ॥ तमारां वचनामृतथी मने देशांतर जोवानी जोरथी उत्कंठा थइ छे, पण केम करुं? मोर नाचीने चरणनी सामुं जोवे छे तेम मारे पण छे. ॥ ४ ॥

जे अणशिख्युं कीजियें, ते आवे किम वग्ग॥आरूतरे तेतो जले,
पण किम तरशे कग्ग ॥ ५ ॥ हूं अबला प्रीतम थकी, अधक्षण
न रही दूर ॥ किम तेहथी करीये कपट, साखी छे शशि सूर ॥६॥

अर्थ ॥ जे शिख्यावगरनुं करवा जाईए ते वगमां केम आवे? पाणी उपर तरशे पण कागलथी शी रीते तराशे? ॥ ५ ॥ हुं अबला छुं; वली मारा प्रियतमथी अर्धी क्षण पण दूर रही नथी, तो हवे तेनाथी कपट केवी रीते कराय? चंद्र अने सूर्य तो तेना साक्षी छे. ॥ ६ ॥

कवही कपट होवे प्रगट, जो जाणे प्राणेश ॥ तिहां आरु आवे नहीं,
जोया देश विदेश ॥ ७ ॥ प्रीतम विण परदेशडे, नारीयें न जवाय ॥
पंखी पुरुष अने पवन, जिहां चावे तिहां जाय ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ जो कदाचित् करेलुं कपट प्रगट थाय अने ते प्राणेशना जाणवामां आवे तो ते वखते जोयेला देश परदेश आडा आवे नहीं ॥ ७ ॥ कोइपण स्त्रीए प्रियतम विना परदेश जवाय नहीं. पक्षी पुरुष अने पवन ज्यां मरजी पडे त्यां जइ शके छे. ॥ ८ ॥

॥ ढाल पंदरमी ॥

॥ कपूर होवे अति उजलो रे ॥ ए देशी ॥

वहुने वीरमती कहेरे, वातो विविध बनाय ॥ कारज जे नारी करेरे, ते नरथी न-
विथाय ॥ जविकजन, निरखो नारि चरित्र॥ ए आंकणी॥१॥ हरिहरब्रह्म पुरंदरा रे,
वनितायें वश कीध॥मुनिवर सरिषा जोलव्यारे, ग्रंथें नाम प्रसिद्ध ॥ ज० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ वीरमतीए वहुने विविध वातो बनावी कहेवा मांडी. अरे! बाइ, तमे शुं जाणो! जे कार्य नारी करे ते नरथी पणा बनतुं नथी. हे जविक जन! हवे नारी चरित्रने निरखो. ॥ १ ॥ हरि, हर, ब्रह्मा अने

इंद्र जेवाने पण वनिताए वश कर्या छे; अने मोटा मुनिवर सरखाने पण भोलवी नांख्या छे. जेमनां नाम ग्रंथोमां प्रसिद्ध छे. ॥ २ ॥

भोलि नारि चरित्रनो रे, पाम्या नही कोई पार ॥ जे नवि भोलव्या नारियें रे, ते विरला संसार ॥ ज० ॥ ३ ॥ नारि विषम गिरिवर चढेरे, वश आणे अहिराज ॥ अति गंभीर नदी तरे रे, युवती कपट जिहाज ॥ ज० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ अरे ! भोली वहु ! कोइ पुरुष नारी चरित्रना पारने पाम्यो नथी. जे नारीथी भोलवायानथी, तेवा पुरुषो संसारमां विरला छे. ॥ ३ ॥ नारी मोटा विषम गिरि उपर चडी जाय छे अने मोटा शेष नागने पण वश करे छे. कपटना वाहाणरूप युवति मोटी गंभीर नदीने पण तरी जाय छे. ॥ ४ ॥

सिंहथकी नवि उसरे रे, खेले अखिला खेल ॥ राची जेहवी सुरलतारे, विरची विषनी वेल ॥ ज० ॥ ५ ॥ पीउथी जे बीहति रहे रें, तास जनमअकल ॥ नारीने कुण शीखवेरे, चरित्र ग्रहीने हक्क ॥ ज० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ स्त्री सिंहथीपण बीती नथी. ते बधा खेल खेली जाणे छे. जो ते राजी थइ होय तो कल्पलता अने नाराज थई होय तो विषलता छे. ॥ ५ ॥ जे स्त्री पतिथी भय पामती रहे तेनो जन्म कष्टरूप आयछे. नारीने नारी चरित्र हृदयमां छापी कोण शीखवे छे ? ॥ ६ ॥

मोर इंमा कुण चितरे रे, हंस भणी गति सार ॥ कुण शीखवे मृगराजने रे, करिवर कुंभ प्रहार ॥ ज० ॥ ७ ॥ जाति स्वभाव शिख्याविनारे, आवे गुण निरधार ॥ भीति चंद नरिंदनीरे, न धरीश चित्त मजार ॥ ज० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ मोरनां इंडांने कोण चीतरे छे ? हंसने गति कोण शीखवे छे अने गजेन्द्र उपर प्रहार करवाने केसरी सिंहने कोण बतावे छे ? ॥ ७ ॥ जाति स्वभावना गुणो शीख्या विनाज आवे छे. तेथी हे ! वहु, तुं तारा मनमां चंद राजानी बीक राखीश नहीं. ॥ ८ ॥

गगन गामनी विद्याथकी रे, जोशुं विनोद विख्यात ॥ रात रमी घरे आवशुं रे, होशे जाम प्रभात ॥ ज० ॥ ९ ॥ जे रामत रमशुं निशारे, ते शुं जाणशे राय ॥ चंचा पुरुष ते शुं वली रे, पुरुषमांहि कहेवाय ॥ ज० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ मारी पासे आकाशगामी विद्या छे, तेनाथी बधा प्रख्यात विनोद जोइ बधी रात्रि रमी ज्यारे प्रभात थशे त्यारे तो पाछा घरे आवीशुं ॥ ९ ॥ जे आपणे रात्रे रमत रमीशुं ते राजा शीरीते जाणी शके? जे पुरुषआकृति चाडीयो कर्यो होय ते शुं पुरुषमां गणाय छे ? ॥ १० ॥

शुं थयुं चंद जो जाणशे रे, पण केम खेल मूकाय ॥ जेम मशक उतपातथी रे, सदन शुं मूकी जवाय ॥ ज० ॥ ११ ॥ वचन सुणी सासुतणां रे, हरषि गुणावली चित्त ॥ जोईश सासु सहायथी रे, नवली क्रीमा नित्य ॥ ज० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ कदी चंद जाणे तोपण शुं थयुं? आपणे खेल केम छोडी देवाय? मशलाना उत्पातथी शुं घर मुकी नाशी जवाय छे ? ॥ ११ ॥ आवां सासुनां युक्तिवालां वचन सांभली गुणावली मनमां हर्ष पामी अने सासुनी सहायथी नित्य नित्य नवली क्रीडा जोइश एम खुशी थवा लागी ॥ १२ ॥

ए सासुमांहे अछे रे, बहु विद्या अभिराम ॥ तेणे लेई नवि शके रे, नरपति महारूं नाम ॥ ज० ॥ १३ ॥ राणी सासुने कहे रें, हुं छुं तम तणी गोद ॥ देखाडो सुखेरे, नवला देश विनोद ॥ ज० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ वळी आ सासुमां घणी विचित्र विद्याओ छे, तेथी राजा मारूं नाम लइ शकशे नहीं. ॥ १३ ॥ राणीए सासुने कह्युं, बाइजी! हुं तमारे आधीन छुं. मने सुखेथी नवनवा देश अने विनोद बतावो. ॥१४॥

पण बाईजी माहरी रे, तुम हाथे छे लाज ॥ नही अलगी तुम वचनथी रे, तुमे माहरे शिरताज ॥ ज० ॥ १५ ॥ अद्भुत जे कौतुक हूवे रे, ते देखाडो आज ॥ जे कोइ बेठी नाचवा रे, घुंघटनुं शुं काज ॥ ज० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ पण हे ! बाईजी ! मारी लाज तमारा हाथमां छे. हुं तमारां वचनथी जुदी रहीश नहीं, ! तमे मारा शिरताज छो. ॥ १५ ॥ हवे जे अद्भुत कौतुक होय ते मने बतावो. जे नाचवा बेठी तेने पछी घुं-घट करवानुं शुं काम छे ? ॥ १६ ॥

पण कोइ मंत्र प्रयोगथी रे, वास करजो भूपाल ॥
मोहन विजये हेजथी रे, कही पनरमी सुंदर ढाल ॥ ज० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ पण कोइ मंत्र प्रयोगथी तमे राजाने वश करजो. आ प्रमाणे मोहनविजये सुंदर पंनरमी ढाळ कही.

॥ दोहा ॥

वश आवी जाणी वहु, सासु कहे ते वार ॥ छे विद्या अवस्वापनी, मुज पासे निरधार ॥ १ ॥ कहे तो नगरी जन भणी, करूं द्दषदने तुल्य ॥ नृप करवो आपण वसु, तेहमां शुं बहु मुल्य ॥ २ ॥

अर्थ ॥ पोतानी वहु वश थई एवुं जाणी सासु वीरमती बोली के, मारी पासे अवस्वापनी विद्या छे. ॥ १ ॥ जो कहेतो बधी नगरीना लोकोने पथर जेवा करी नांखुं, तो पछी एक राजानो वश करवो तेमां शी वीसात छे. ॥ २ ॥

कौतुक जोवा जो थयुं, मन तुज विश्वावीश ॥ तो सांभल तुजने कहुं, अचरज एक जगीस ॥ ३ ॥ नगरी कोश अढारसे, विमल पूरी छे एक ॥ महिपति मकरध्वज तिहां नृप वश कीध अनेक ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ जो विश्वनां कौतुक जोवानुं बराबर मनथयुं होयतो सांभळ, तने एक मोटुं आश्चर्य कहुं ॥ ३ ॥ अहींथी अढारसो कोस उपर विमलपुरी नामे एक नगरी छे तेमां मकरध्वज नामे राजा छे. तेणे अनेक राजाओने वश कर्या छे. ॥ ४ ॥

तनुजा नामे प्रेमला, लछी सुंदर देह ॥ विधिना हाथे निरमसी, निपट करीने नेह ॥ ५ ॥ सिंहलपुर सिंहरथ नृपति, सुत क-नक ध्वज राज ॥ तेहने परणशे प्रेमला, मुहुरत रजनी आज ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ तेने लक्ष्मीना जेवा सुंदर देहवाळी प्रेमला नामे एक पुत्री ळे. तेने विधिए घणो स्नेह धरीने पोताने हाथे निर्माण करी ळे. ॥ ५ ॥ सिंहल पुरमां सिंहरथ नामे राजा ळे, तेनो पुत्र कनकध्वज आज रात्रिना मुहूर्त्तमां ते प्रेमलानी साथे परणशे. ॥ ६ ॥

कौतुक जोवा सारिखुं, अछे आजतो तेह ॥
जो आवेतो तुज भणी, हुं देखाडुं तेह ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ आजे जोवा जेवुं ते कौतुक ळे. जो तुं आवे तो तने ते बतावुं. ॥ ७ ॥

॥ ढाल सोलमी ॥

॥ नणदल बिंदलिदे ॥ तथा ॥ सीता रूपे रूडी, जाणो आंबा डाले सुडी हो, सीता कोणे हरी ॥ ए देशी ॥

सासु वहुने राणी, घणो हीयडे हेज भरांणी हो ॥ संगत फल एहवां,
तुमे सासुजी गुण धामी, हुंतो पुरण वखते पामी हो ॥ सं० ॥ १ ॥
कोश अढारसे इहांथी, एक रजनीये पहोंचीये किहांथी हो ॥ सं० ॥
कोई देवी होय ते जाय, पण मनुष्य थकी केम थाय हो ॥ सं० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ सासुनां आवां वचनथी राणीना हृदयमां हर्ष थयो. संगतनां फळे तेवां होय ळे. राणी कहे हो! सासुजी, हुं पूर्ण वखते तमारा जेवी गुणीयल सासुने पामी ळुं. ॥१॥ ते नगरी अहींथी अढारसो कोशळे, त्यां एक रात्रिमां शी रीते पोची शकाय? जो कोइ देवी होय तो ते त्यां जइशके. मनुष्यथी केम जइ शकाय? ॥२॥

सुण वहु सासु जंपे, वहु कोश सुणी किम कंपे हो ॥सं०॥ एक गगन गामिनी मुज पासे, ळे विद्या परम विलासे हो ॥सं०॥३॥ लाख जोजन जइ आवुं, पण एटलामां शुं जावुं हो ॥सं०॥ ए एक डगलुं माहारुं, चित्त कायर म करीश ताहारुं हो॥सं०॥४॥

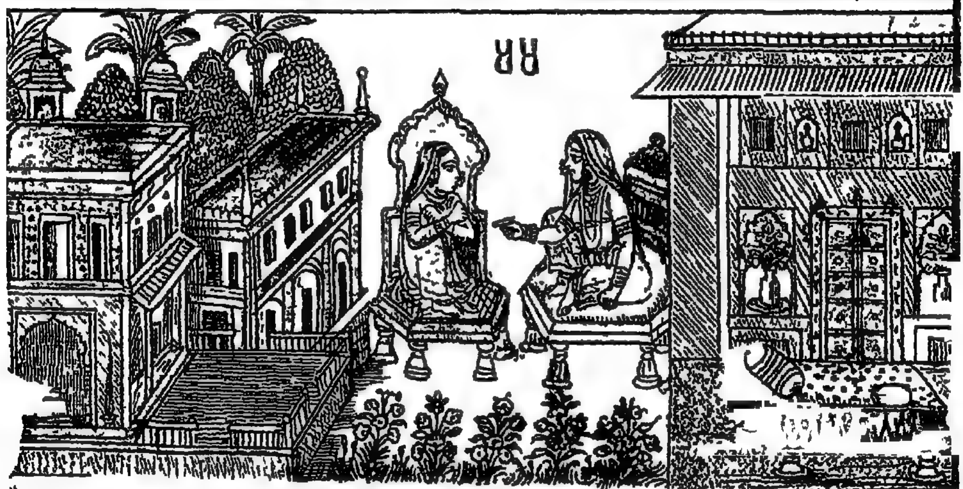
अर्थ ॥ सासुए कह्युं, हे! वहु सांभळो, घणा कोशनुं नाम सुणी केम कंपी चाले ळे? मारी पासे आकाश गामी विद्या उत्कृष्टपणे विलास पामे ळे. ॥ ३ ॥ हुं तो एक लाख जोजन जइ आवुं तेवी ळुं, तो एटलामां शुं जावुं ळे? आ तो मारुं एक डगलुं ळे! तुं तारा चित्तने कायर करीश नहीं. ॥ ४ ॥

निसुणी गुणावली रंजी, जाणी वीरमतीने अगंजी हो ॥सं०॥ एहतो विद्या सारी, तुम बाइजी बलिहारी हो ॥सं०॥५॥ सुणी सासुजी, किम ताकमो मेलशो ताणी हो ॥सं०॥ इमणाथी सजा जे पूराशे, ते जिहां लगे संध्या थाशे हो ॥ सं० ॥६॥

अर्थ ॥ ते सांभळी गुणावली राजी थइ अने पोतानी सासुने चमत्कारी जाणी बोली के, बाइजी, ए विद्या तो वहु सारी, तमने बलिहारी ळे. ॥ ५ ॥ हे सासुजी! मारी वाणी सांभळो, आवो ताकडो शी रीते मेळवशो? इमणांथी अहिं एवी सजा एकठी थशे के जे संध्या काळ सुधी चालशे. ॥ ६ ॥

एक पहोर निशा जब जावे, तव पीउडो महोले आवे हो ॥सं०॥ वलि हास विलासे सजनी, इम करतां होवे मध्य रजनी हो ॥सं०॥७॥ एक पहोर पोढे नृप रागे, वलि पाछले पहोरे जागे हो ॥सं०॥ क्षण अवकाश न पावुं, तो हुं किम तुमसंगे आवुं हो ॥सं०॥७॥

अर्थ ॥ ज्यारे एक पोहोर रात्रि जशे त्यारे प्रियतम मेहेले आवशे, पछी हास विलास करतां मध्य रात्रि थइ जशे. ॥ ७ ॥ राजा रागथी एक पोहोर पोढे छे, अने पछी पाछले पोहोरे जागे छे, एवी रीते हुं एक क्षण पण अवकाश,पामती नथी तो पछी हुं तमारी साथे शी रीते आवुं ? ॥ ८ ॥

तव सासु देइ दिलासा,वहु जोय तुं मुज विलासा हो ॥सं०॥एतो छे कार्य सोहिलो,आज तुज पति आवशे वहिलो हो ॥सं०॥९॥ पीउ परचावीने विलासे,पछी आवजे तुं मुज पासे हो ॥सं०॥ इम वहूने घणो परचावी, निज मंदिरे सासु आवी हो ॥सं०॥१०॥

अर्थ ॥ सासुए दिलासो आपी कह्युं, अरे! वहु! तमे मारो विलास जुओ, आ कार्य तो सेहेलुं छे, आजे तारो पति वहेलो आवशे. ॥ ९ ॥ तुं तारा पतिने विलासथी संतुष्ट करी अने सुवाडी मारी पासे आवजे. आ प्रमाणे पोतानी वहुने घणो संतोष आपी सासु पोताने मंदिरे आवी. ॥ १० ॥

सासुनां वचन संजारे,मन राणी एम विचारे हो ॥सं०॥ मुज सासुतो गुण पात्र, ए तो घर सरखी नही पात्र हो ॥सं०॥११॥ ए तो कहि गई वातो मोहोटी,पण दीसे छे सासु खोटी हो॥सं०॥आज आवशे जो वहिलो प्यारो,तव एहनो आवे पतिआरो हो ॥सं०१२॥

अर्थ ॥ पछी गुणावली सासुनां वचन संजारी मनमां विचार करवा लागी के, मारी सासु गुण पात्र छे. पण आ घरनी योग्यता प्रमाणे ते ठीक न कहेवाय. ॥११॥ ए सासु तो मोटी मोटी वातो कही गइ, पण ते खोटी लागे छे. आजे जो प्रियतम वेहेला आवे तो तेनो पतियार मालम पडी जशे ॥ १२ ॥

हवे वीरमती कपटाई,तुमे सांजलो सहु चित्तलाई हो॥सं०॥ संध्या पहिली सघा, तिणे साधवा मांडी विद्या हो॥सं०॥१३॥सुर प्रगट्यो वचने बांध्यो,किम नारी मुजने आराध्यो हो ॥सं०॥ साजाखे आकर्ष्या अर्थे,कोइ कोइने तेडे नहीं व्यर्थे हो ॥सं०॥ ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ हवे अहिं वीरमतीए जे कर्युं ते सौ चित्त दइने सांजलो. तेणीए संध्या पेहेली पोतानी विद्या साधवा मांडी. ॥ १३ ॥ तेवामां विद्यानो अधिष्टायक देव जे वचनथी बंधायो हतो ते प्रगट थयो, तेणे कह्युं. अरे! स्त्री! तें मने केम आराध्यो? ते बोली. में कोइ कार्यने अर्थे तमारुं आकर्षण कर्युं छे. कोइ कोइने वृथा तेडे नहीं. ॥ १४ ॥

कोइ एहवो रचो तमे फंद,मुजपुत्र अछे नृप चंद हो ॥सं०॥ कांइ तुमथी एहवुं थावे,सुत दिवस छते घर आवे हो ॥सं०॥१५॥ सुर कहे एहमां शुं करवुं,अंजली जलमां शुं तरवुं हो ॥सं०॥ राणी मन वात ते जाणी,देव रचे ते सुणो प्राणी हो ॥ सं० ॥१६॥

अर्थ ॥ हे देव! तमे कोइ एवो फंद रचो के मारो पुत्र चंद छे ते हुं धारुं तेम करे. तमाराथी कांइ ऐवुं बने के, ते मारो पुत्र दिवस छतां घेर आवे? ॥१५॥ देवताए कह्युं, अरे बाइ, एमां ते शुं करवुं छे? अंजलि जेटला जलमां शुं तरवुं? राणीना मननी वात जाणी हवे देवता जे रचे ते सर्व सांजलो. ॥ १६ ॥

वीरमती शोलमी ढाले, करे कपट ते पुत्र विचाले हो ॥ सं० ॥
कहे मोहन शीयल अटंको, तस वाल न होवे वंको हो ॥ सं० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ आ सोलमी ढाले वीरमती कपट करी पुत्रने चलित करे छे. मोहन विजय कहे छे के, शीयलमां अटंक एवा ते चंदनो एक वाल पण वांको नहीं थाय. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

दुर्जन जन मन जेहवी,श्याम घटा घन घोर ॥ उत्तर वाली उल्हही,
मोर करे झींगोर ॥ १ ॥ दहदिश दमके दामिनी, जिम मनमथ कर-
वाल ॥ गुहिरो अति गाजे गयण, कोरण वहे विचाल ॥ २ ॥

अर्थ ॥ ते समये दुर्जन लोकोना मन जेवी उत्तरमांथी मेघनी घन घोर श्याम घटा चडी आवी अने मोर टौका करवा लाग्या. ॥१॥ जाणे कामदेवनी तरवार होय तेवी विजली दशे दिशामां चमकवा लागी. आकाशमां गर्जना थवा लागी अने चारे तरफ घमघोर थइ रह्यं. ॥ २ ॥

जलधारा निवरू पडे, शीतल पवन प्रसार ॥ सक्कर ककर सम उडे,
उरूमंडे जलधार ॥ ३ ॥ एहवी घनमाला रची,अति सुविशाला जाम ॥
कहीने वीरमती जणी, सुर पोतो निज ठाम ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ जलनी घाटी धारा पडवा लागी; शीतल पवन प्रसरवा लाग्यो. साकरनी जेम ,करा उडवा लाग्या अने झरूी साथे जल धारा परूवा लागी. ॥ ३ ॥ आवी विशाल मेघमाला रचीने अने ते वीरमतीने जणावीने ते देवता पोताने स्थाने चाली गयो. ॥ ४ ॥

प्रसर्यो घन तिम चिहुं दिशे,सज्ञा विसर्जीराय ॥ मंदिर आव्यो
दिन उते,राणी विस्मय थाय॥५॥ सासु वचन तणो थयो,राणीने
विश्वास ॥ दोकर जोरूी गुणावली, उन्नी प्रीतम पास ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ आवी रीते चारे दिशामां मेघने प्रसरी गयो जोइ राजाए सज्ञाने विसर्जन करी अने दिवस उतां ते राणीना मंदिरमां आव्यो. ते जोइ राणी गुणावली विस्मय पामी गइ. ॥ ५ ॥ आथी राणीने सासुना वचन उपर विश्वास आव्यो. गुणावली बे हाथ जोडी पोताना प्रियतमनी पासे उन्नी रही. ॥ ६ ॥

आज घणा वहिला तमे, आव्या मंदिर एम ॥
दीसो आमण डुमणा, कहो प्राणेश्वर केम? ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ ते बोली हे ! प्राणेश्वर ! आज तमे मंदिरमां घणा वेला पधार्या अने आम आकुल व्याकुल लागो छो. तेनुं शुं कारण ते कहो. ॥ ७ ॥

॥ ढाल सत्तरमी ॥

आवी उरहीजा परी हे ॥ के वेरण मत तरसाचे जीवके ॥ रतन सोनाररूी हे ॥एदेशी॥

चंद कहे राणी जणी हे ॥ के साजन, विणसतु वरसे मेहके ॥ नवली चंदनी
हे, के ललना केरां जुउ चरित्र के ॥ शीतल पवन ऊकोलथी हे ॥ केसा० ॥
कंपे कोमल देह के ॥ न०॥१॥ गंगातट वेलु जिसी हे ॥केसा०॥ सखरबिछाई
सेज के ॥ परनां उसीसां धर्या हे ॥ केसा०॥ राणी मनमे हेजके ॥ न०॥२॥

अर्थ ॥ चंद राजाए राणीने कह्युं, प्रिया, आ ऋतु विना मेघ वर्षे छे, (हे जविउं चंदनी नवल नारीनुं चरित्र जुउं.) हे! बाला, आ शीतल वायु वाय छे, जेथी मारी कोमल काया कंपी चाले छे. ॥ १ ॥ ते

वखते गंगानी रेती जेवी कोमल शय्या बिछावी अने सुंदर छंसीकां मुकवामां आव्यां, आथी राणीना मनमा आश्चर्य थयुं. ॥ २ ॥

बेठो पर्यंके पीउड्हे ॥ केसा० ॥ घरमां बांधी कान के ॥ नारी आपे नेहशु के॥ केसा०॥ मृगमद अंबर पानके ॥न०॥३॥ आसव नवनव जातिनां हे ॥ केसा०॥ राणी करावे पानके॥ नारायणादिक तेलना हे॥केसा०॥करे अभ्यंग विधानके॥न०॥४॥

अर्थ ॥ प्रियतम कान बांधी घरमां पलंग उपर बेठो. राणी गुणावली स्नेहथी कस्तुरी अने अंबर आपवा लागी. ॥ ३ ॥ वली राणी नव नवी जातना आसव (सरबत) ना पान करावी ने नारायण प्रमुख सुगंधी तेल चोलवा लागी. ॥ ४ ॥

अगर चंदनअंगीठिका हे ॥ केसा०॥ पसर्यो परिमल पूरके ॥ तेणे नृप तनुथी थयो हे ॥केसा०॥ शीत पराभव दूरके ॥न०॥५॥ सुखभर सेजें पोढीउहे ॥ केसा०॥ चंद चतुर तेणि वारके॥चतुरा चरण चंपी करे हे॥केसा०॥आदर विविध प्रकारके॥न०६

अर्थ ॥ अगर चंदननो सुगंध प्रसराव्यो. आथी राजाना शरीरमां शीतनो पराभव थइ गयो. अने ते दूर थइ गइ. ॥ ५ ॥ पछी सुखथी भरपूर थइ चतुर चंदराजा शय्यामां सुइ गयो. अने चतुरा गुणावली विविध प्रकाराना आदरथी तेनां चरणने चांपवा लागी. ॥ ६ ॥

राणी जगाडे रायने हे ॥केसा०॥ क्षण क्षण सो सो वारके ॥ क्षणवारें करी रीसडीहे ॥ केसा०॥ वनिताने वसु धारके ॥न०॥७॥इम करतां संध्या थई हे ॥ केसा०॥ पाम्यां चंद विश्राम के ॥ राखे सुरत जाग्या तणी हे ॥ केसा०॥ वनिता पगपग जामके ॥न०॥७॥

अर्थ ॥ वली राणी गुणावली राजाने जगाडवा लागी, क्षणे क्षणे सो सो वार जगाडे छे अने वली क्षणवारे ते वनिता रीस करवा लागी. ॥ ७ ॥ एम करतां संध्याकाल थयो एटले चंद राजा विश्रांत थइ सुइ गयो. राणी पोहोरे अने पगले पगले जागवानी सुरत राखवा लागी. ॥ ८ ॥

उठे क्षण बेसे वली हे ॥केसा०॥ चंचल राणी चित्तके ॥ संभारे ते गुणावली हे ॥ केसा०॥सासूनो संकेत के ॥ न०॥९॥ निरखे अंबर अंतर हे ॥केसा०॥ कपट निद्रायें भूपके ॥ राणी नवि जाणी शकी हे ॥ के० ॥ वालिम केरुं स्वरूपके ॥ न० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ ते चंचल गुणावली क्षण वार उठती अने क्षणवार बेसती हती अने चपल चित्तथी सासुनो संकेत संभारती हती. ॥ ९ ॥ राजा कपट निद्रा करी वस्त्रनी अंदरथी जोवा लाग्यो. पतिनुं आ आचरण राणी जाणी शकी नहीं. ॥ १० ॥

वनिता चल चिंता घणी हे ॥केसा०॥ जाणीने राजानके॥ मांडी मनथी विचारणा हे ॥केसा०॥एतो कोइक विज्ञानके ॥न०॥११॥ कां करे एह दुःशीलता हे ॥केसा०॥प्रकृ सुशीला एहके॥ बिगडी कोइक दुःसंगथी हे ॥के०॥ एहमां नही संदेह के ॥न०॥

अर्थ॥राजा चंद विचारमां पडयो के, आ वनितानुं चित्तचपल देखाय छे. तेना मनमां को

थयो छे. अथवा कांइक जाणवानुं छे. ॥ ११ ॥ आ स्त्री सुशीला छे एतो प्रगट पणे जणाय छे. ते छतां आवी कुःशीलता केम करे छे ? अथवा कोइ कुसंगथी ते बगडी छे एमां संदेह नथी. ॥ १२ ॥

मुज सरिखो प्रीतम छते हे ॥केसा०॥ केहथी बांधी प्रीतके॥नीच संगति नारी हुए हे॥ केसा०॥ एहवी दीसे रीतके ॥न०॥१३॥ सोहेला सोवन नवी गमे हे ॥ के०॥ कुत्सित टंकण खारके ॥ जिम मूर्छित अंगारथी हे ॥के०॥ थिर रहे ए घनसारके ॥ न० ॥१४॥

अर्थ ॥ मारा जेवो पति छतां तेणीए कोनी साथे प्रीति बांधी हशे? अथवा नीचना संगथी नारी बगडे छे, एवी रीति छे. ॥ १३ ॥ नठारो टंकणखार उत्तम एवा सुवर्णने गमतो नथी अने अंगाराथी मूर्छा पामेलुं कपूर स्थिर रहे छे. ॥ १४ ॥

प्रिय अंगार चकोरने हे ॥ केसा० ॥ बकुलने मदिरा दायके ॥ जो कोई वस्तु भली हुवे हे ॥ केसा० ॥ मध्यम तास सुहायके ॥ न० ॥ १५ ॥ तिम माहारी पटरागणि हे ॥ केसा० ॥ इम मुजने भरमाय के ॥ किहां इक जावा मन करे हे ॥ केसा० ॥ पण मुजथी संकोचायके ॥ न० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ चकोर पक्षीने अंगारा प्रिय लागे छे. बोरसलीना वृक्षने मदिरा पल्लवित करे छे. जो कोइ भली वस्तु होय तेनी सहाय मध्यम होय छे. ॥ १५ ॥ तेम आ मारी पटराणी मने भरमावीने कांइ जवानुं मन करे छे पण ते माराथी संकोचाय छे. ॥ १६ ॥

पण किम डाह्या आगले ॥ केसा० ॥ चाले कपट डूमाल के ॥
सत्तरमी भाखी भली हे ॥ केसा० ॥ मोहन विजये ढाल के ॥ न० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ पण डाह्या माणस आगल कपटनो डोल शी रीते चाली शके ? आ प्रमाणे मोहन विजये सत्तरमी ढाल कही छे. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

छल ताकी संध्यासमय, गुणावली गजगत्ति ॥ गृहथी बाहिर परवरी, नरपति लही निरत्ति ॥ १ ॥ खुणसधरी लेई खड्ग, कंते कीधी केड ॥ भली गइ काली निशा, न लह्यो नारि निवेड ॥ २ ॥

अर्थ ॥ संध्यानो समय थयो एटले गुणावली छलताथी गजेन्द्रना जेवी चाल चालती राजाने निद्रामां जाणीने बाहेर नीकली. ॥ १ ॥ पछवाडे राजा तीक्ष्ण खड्ग लई तेनी केडे पड्यो. काली घोर रात्रि थई तो पण तेने जोइ शकी नहीं. ॥ २ ॥

थइ संध्या सासु जूए, वधू तणी ते वाट ॥ एहवे उघडाव्यां आजाई गुणावलीयें कपाट ॥ ३ ॥ वीरमती हरखी घणुं, वहुने चंवदर दीध ॥ कीरति निज विद्यातणी, लघुताथी तिणे कीध ॥ ४॥

हवे, सासु वीरमती संध्याकाल थयो एटले वहुनी वाट जोती हती. तेवामां गुणावलीए आवीने कमाड उघाडवा कह्यां. ॥ ३ ॥ वीरमतीए घणो हर्ष धरी वहुने आदर आप्यो अने तेणीए लघुताथी पोताना विद्यानी कीर्ति करी. ॥ ४ ॥

५६

वचन थकी आवी इहां प्रीतमथी प्रछन्न ॥ नवि मुकाणो तुम
तणो, बाइजी दाख्तिन्न ॥ ५ ॥ जेह हवे मुजने कहो, ते हुं करूं
प्रमाण ॥ वहिली जिम जाउं वली, जागशे जीवन प्राण ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ वहु बोली–बाइजी, हुं तो तमारा वचन उपर प्रियतमथी छुपी रीते अहिं आवी छुं. तमारो प्रेम माराथी मुकाणो नहीं. ॥ ५ ॥ हवे मने जे कहो ते प्रमाणे करूं अने जेम बने तेम वेहेली जाउं. नहीं तो मारा जीवन प्राण जागी जाशे. ॥ ६ ॥

चंद नृपति द्वारांतरें, अवलोके अवदात ॥
थइ संपे सासू वहु, करवा मांमी वात ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ चंदराजा द्वार उपर उभो रही आ चरित्र जुए छे. सासु वहुए एकसंप थइ वात करवा मांडी.॥७॥

॥ ढाल अढारमी ॥

॥ नाह अबोला लेइ रह्या ॥ ए देशी ॥

वीरमती कहे रे वहु, उपवन लगे जावो ॥ कंबा एक कणे-
रनी, दोडी लेइ आवो॥१॥ नारी कांई जाणे नही, मति तुछ क-
हावे ॥ ते पण राति पडे, पानहीथी जावे ॥ ना० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ वीरमती वहुने कहे छे, तुं उपवन सुधी जा अने कणेरना वृक्षनी एक कंबा (सोटी) लइ दोडती आव. ॥ १ ॥ राणी गुणावली कांइ जाणती नथी. स्त्रीनी मति तुछ होय छे, ते पण रात पडे त्यारे गमे ते करे छे. ॥ २ ॥

मंत्री आपीश तुजने, तेह कणेयर कंबा ॥ जिहां प्रीतम पोढ्यो
हुवे, जाजे तिहां अविलंबा ॥ ना० ॥ ३ ॥ देजे तुं निरजय थकी,
तस छबका तीन॥ तेहथी चंद नरेशरू, होसे निद्राधीन ॥ ना० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ ते करेणना वृक्षनी कंबा हुं तने मंत्री आपीश. पछी ज्यां तारो पति पोढ्यो होय त्यां सत्वर जइ पहोंचजे ॥ ३ ॥ ते कंबावडे तुं निर्जय थइ त्रणवार छबकारजे एटले ते चंदराजा निद्राधीन थइ जशे ॥४॥

आवशुं प्रात समय थये, आपण बीहुं ज्यारे ॥ चंद महीपति जागशे,
सेजमीथी त्यारे ॥ ना० ॥ ५ ॥ वचन सुणी सासूतणां, वहु तुरत
उजाणी ॥ रात तणी राजातणी, कांइ जीति नाणी ॥ ना० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ ज्यारे आपण बंन्ने प्रातःकाले आवशुं त्यारे चंदराजा शय्या उपरथी जागशे. ॥ ५ ॥ आवां सासुनां वचन सांजली तत्काल वहु उजमवाली थइ. ते वखते तेणीने रात्रिनो के राजानो कांइ जय लाग्यो नहीं.।६।

राजा पण केडे थयो, जाणीने अबला ॥ पण चढुक समजे नही, सां-
कल्या एणे सबला ॥ ना० ॥ ७ ॥ वाडीमांहे राणी गइ, निशि निपट
अंधारी ॥ ते सघलुं खोटूं दिवा, बीहे छे जे नारी ॥ ना० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ राजा चंद तेने अबला जाणी केडे पड्यो. पण ऋद्धिकपणे जाण्युं नहीं के ते अबलाए कोइक सबलाने सांकली लीधा छे. ॥ ७ ॥ अंधारी रात्रे राणी एकली वाडीमां गइ. कहेवाय छे के जे स्त्री दिवसे पण भय पामे छे. पण ते सघलुं खोटुं छे. ॥ ८ ॥

कुंअली कंबा कणेरनी, राणीये लीधी ॥ तत्क्षण ते आवी फरी,
सासूने दीधी ॥ ना०॥ ए॥ चंद तो आव्यां पाधरो, जिहां छे निज
सज्जा ॥ जाणे हमणां आवशे, कंबा लेइ भज्जा ॥ ना० ॥ १० ॥

अर्थ॥ राणीए कणेरनी कुमली कंबा लीधी अने तत्काल पाछी फरी ते सासुने आपी.॥ए॥ राजा चंद पधार्यो ज्यां शय्या हती त्यां आव्यो. तेणे जाण्युं के ते स्त्री कंबा लइने पोतानी शय्या पासे हमणा आवशे.

सेज उपर एक वस्तुनो, करी पुरुष पोढाड्यो ॥ चंदनृपे तेह उपरे,
एक वस्त्र उढाड्यो ॥ ना० ॥ १० ॥ दीपक पुंठे छिपी रह्यो, जिम स्त्री
नवि देखे ॥ पुरुषतणा छल आगलें, नारी कुण लेखे ॥ ना० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ राजा चंदे वस्त्रनो पुरुष करी शय्या उपर सुवार्यो अने तेनी उपर एक वस्त्र उढाड्युं. ॥ ११॥ पोते दीपकनी पछवाडे स्त्री देखे नहीं तेम छुपाइ रह्यो. पुरुषना छल आगल स्त्री शा लेखामां छे? ॥ १५ ॥

वीरमतीये वहुजणी, वांसे करथापी ॥ ते कणयरनी कांबली, मंत्रीने आपी ॥ ना० ॥ १३॥ भयनाणीश मन भूपनो, धीरज चित्त
धरजे ॥ जे विधि में भाख्यु अछे, ते विधि तुं करजे ॥ना० ॥ १४॥

अर्थ ॥ पछी वीरमतीए वहुना वांसामां करनो आपो मार्यो अने ते कणेरनी कंबाने मंत्रीने आपी. ॥१३॥ हे वधू, तुं मनमां राजानो भय राखीश नही अने चित्तमां धीरज राखजे. अने जे विधि में कह्यो छे ते विधि तुं करजे. ॥ १४ ॥

राणी ताम उतावली, कंबा लेइ आवी ॥ भुली चतुर थइ आतुरी,
नवि जोयो जगावी ॥ ना० ॥ १५ ॥ कपट पुरुषने उपरे कंबा छबकावी ॥ चंद चिंते धन्य मातने, वहु रूडी शीखावी ॥ ना० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ राणी गुणावली कंबा लईने उतावली उतावली आवी अने ते चतुर थइ ने भुली गई अने पोताना स्वामीने जगाडी पण जोयो नहीं. ॥ १५ ॥ तेणीए आवी पेला कपट पुरुष (बनावटी पुरुष) नी उपर कंबाने त्रणवार पछाडी. दीवा पाछल उभेलो चंद मनमां चिंतवे छे के, माताने धन्य छे के तेणे वहुने सारी शिक्षा आपी. ॥ १६ ॥

राणी कृतकृत्या थइ, गइ सासू पासे ॥ नृपपण चरित्र निहालवा, थयो
नारीने वांसे ॥ ना० ॥ १७ ॥ तिम जइ उभो द्वारांतरे, नवि बीहे
राजा ॥ कठण हृदय बीहे कीशु, लख वाजे जो वाजा ॥ ना० ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ राणी कृतार्थ थई सासु पासे आवी, राजा पण तेमनुं चरित्र जोवाने तेमनी पाछल पड्यो. ॥ १७ ॥ राजा प्रथमनी जेम द्वार पासे उभो रह्यो. जरा पण भय पाम्यो नहीं. लाखो वाजां वागे तो पण जे कठण हृदयनो होय ते बीए नहीं. ॥ १८ ॥

मोहन विजयें अढारमी, कही ढाल पवित्र ॥
श्रोता आगल सांजलो, सासु वहुनां चरित्र ॥ ना० ॥ १९ ॥

अर्थ ॥ मोहन विजये आ अढारमी पवित्र ढाल कही. हे ! श्रोता जनो, हवे ते सासु वहुनां चरित्र सांजलो.

॥ दोहा ॥

वहुयें सवि मांमी कह्यो, कंबतणो अधिकार ॥ दीधी शाबासी घणी, सासुये तेणिवार ॥ १ ॥ नाखे एम गुणावली, तुमे अवधारो मात ॥ नगरलोक जागे सहू, रखे लहे कोइ वात ॥ २ ॥

अर्थ ॥ वहुए आवी कंबानुं बहु वृत्तांत मांमीने कह्युं, ते सांजली सासुए तेने घणी शाबासी आपी. ॥ १ ॥ गुणावलीए कह्युं, हे माता, एक वात विचारो. अत्यारे नगरना सर्वे लोक जागे छे रखे कोइ वात जाणी जाय. ॥ २ ॥

जो कोइ नृपने जइ कहे, तो मुज गति शी थाय ॥ तेणे ए नगरी लोकनो, कोइक करो उपाय ॥ ३ ॥ कहे सासू सुण रे वहू, मुजने तुं शुं कहीश ॥ माहरे तो इमहिज गया, पापड वणतां दिश ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ जो कोइ आवात जाणी राजाने कहेशे, तो पछी मारी गति शी थाय ? तेथी तमे आ नगर लोकोनो कांइक उपाय करो. ॥ ३ ॥ सासू बोली—हे वहू, तुं मने शुं कहीश! माहरे तो तेवा केटला एक पापड वणता दीसता हता. ॥ ४ ॥

मुज गृहद्वारावधि लगे, न होए नींद प्रवेश ॥ पण नगरी जन सवि थशे, निद्रावश सुविशेष ॥ ५ ॥ चंद विचारे हुं इहां, उन्नो एहने द्वार ॥ ए विद्या मुज उपरे, नही चाले निरधार ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ मारा घरना द्वार सुधी निद्रानो प्रवेश थवानो नथी. बाकी सर्वे नगरीना लोको विशेष निद्राने वश थइ जशे. ॥ ५ ॥ अहिं चंदराजाए विचार्युं के हुं तेना घरने द्वार उन्नो छुं तेथी ए विद्या मारी उपर चालशे नहीं. ॥ ६ ॥

वहुने बेसारी तिहां, वीरमती स्वयमेव ॥
गर्न गृहमांहे गइ, आनंदे ततखेव ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ पछी वीरमती वहुने त्यां बेसारी पोते तत्काल आनंदथी अंदरनां गृहमां चाली गइ. ॥ ७ ॥

॥ ढाल उगणीशमी ॥

॥ छांणां वीणण हुं गइ रे ॥ ए देशी ॥

वीरमतीयें रच्युं रे, अनुपम गर्दनी रूप ॥ सनेहा सांजलो ॥ द्वारतणे छिद्र रहीरे, निरखे कौतुक नूप ॥ स० ॥ १ ॥ गर्दजरूपे ते करे रे, क्रूरस्वरे खर नाद ॥ स० ॥ तिणे नगरी मांहे थयो रे, निद्रानो उनमाद ॥ स० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ पछी वीरमतीए गधेडीनुं रुप लीधुं. सर्वे स्नेही सांजलजो. राजाचंद द्वारनां छिद्रथी ते कौतुक

जोतो हतो. ॥ १ ॥ तेणीए गधेडीना रूपे क्रूर स्वरथी खरनो नाद कर्यो, तेथी आखी नगरीमां निद्रानो उन्माद वधी पड्यो. ॥ २ ॥

नगरी लोक मूर्छित थयारे, वीरमतीयें विरुद्ध ॥ स० ॥ चक्रीदलजो नीसरे रे, तो पण न लहे शुद्ध ॥ स० ॥ ३ ॥ इम विद्या अवस्वापिनीरे, मूकी मन उल्लास ॥ स० ॥ सासु रूपे मूलगेरे, आवी वहुअर पास ॥ स० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ वीरमतीनी विरुद्ध एवा नगरीना लोको मूर्छित थई गयां. ते वखते कदी चक्रवर्त्तीनुं दल नीकले तोपण कोइने शुद्ध रहे नहीं. ॥ ३ ॥ आ प्रमाणे वीरमतीए मनमां उल्लास लावीने अवस्वापिनी विद्या मूकी, पछी पोताना मूल रूपे ते वहुनी पासे आवी. ॥ ४ ॥

रे वहू में केहवुं कर्यूं रे, नगरी लोक विकाय ॥ स० ॥ बार मणो नाजो घुरे रे, तोहे पण शुं थाय ॥ स० ॥ ५ ॥ चालो चंदनी वाडीयें रे, तिहां छे प्रथम सहकार ॥ स० ॥ तिहां बेसीने जाय शुं रे, विमल पुरीयें लगार ॥ स० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ ते बोली—अरे वहु, में केवुं कर्युं ? नगरीना लोक अचेत थइ गया. कदि आ वखते बार मणनो नाजो धुरे तोपण शुं थाय ? ॥ ५ ॥ हवे चालो चंदनी वाडीए जइए, त्यां एक आंबानुं वृक्ष छे, ते उपर बेसीने विमलपुरीमां जइ पहोंचीशुं. ॥ ६ ॥

नगरी कोश अढारसें रे, छे अलगी अति तेह ॥ स० ॥ पण तुजने अनिमेषमें रे, देखाडीश भरी नेह ॥ स० ॥ ७ ॥ निसुणी वचन विमातनां, रे सहसा चंद नूपाल ॥ स० ॥ वाडी मांहे गयो वही रे, दीठो वृक्ष रसाल ॥ स० ॥ ८ ॥

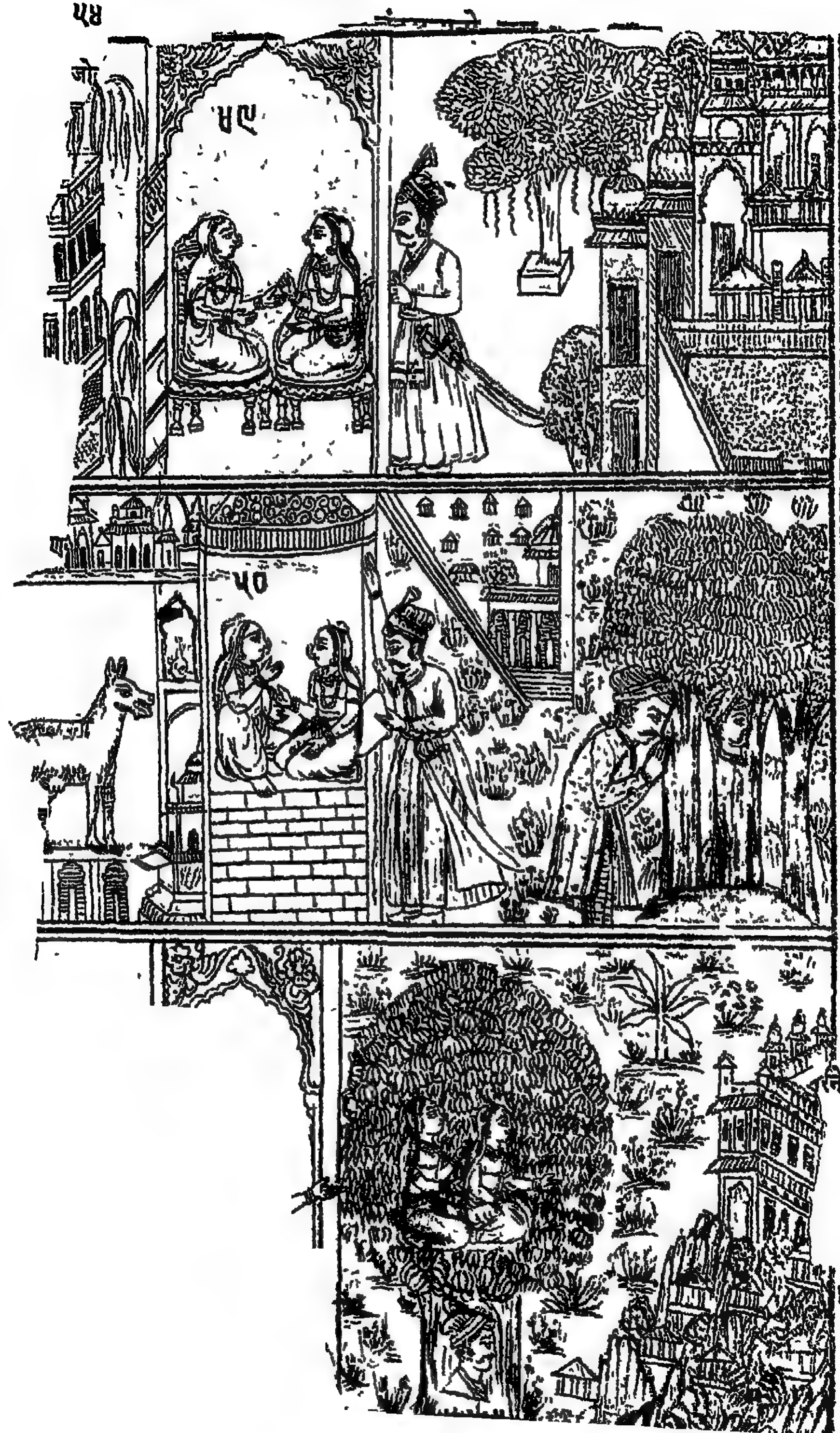
अर्थ ॥ ते नगरी अहींथी अढारसो कोश अलगी छे. तो पण एक निमेष मात्रमां तने स्नेहथी देखाडीश. ॥ ७ ॥ आवां अपरमातानां वचन सांजली राजा चंद वाडीमां गयो त्यां एक आंबानुं वृक्ष जोवामां आव्युं. ॥ ८ ॥

तस कोटर मांही रह्यो रे, छानो लेइ करवाल ॥ स० ॥ कौतुक जोवा चंदनुं रे, चित्त थयुं उजमाल ॥ स० ॥ ९ ॥ नृपचिंते मुजनारिमां रे, अवगुण नही एक टांक ॥ स० ॥ कुंगर फेरविया फिरे रे, ए सवि मातनो वांक ॥ स० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ ते वृक्षनी कोटरमां हाथमां खड्ग लइ गुप्तरीते रह्यो, अने चंदनुं चित्त कौतुक जोवाने उत्कंठित थयुं. ॥ ९ ॥ राजाना मनमां एम आव्युंके, मारी स्त्री गुणावलीमां जरापण अवगुण नथी. कुंगरने फेरववो होय तो फरी शके. आ बधो मारी अपर मातानो वांकछे. ॥ १० ॥

ए कोटर मांहे रही रे, जोउं सकल चरित्र ॥ स० ॥ नारी विमलपुरी जाइ रे, शुं शुं करशे विचित्र ॥ स० ॥ ११ ॥ एहवे बिहु सासू वहु रे, आवी तिणे आराम ॥ स० ॥ नृप चिंते लेतीखरे रे, बीजे तरु विश्राम ॥ स० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ हवे आ कोटरमां रहीने तेनुं बधुं चरित्र जोउं, ते नारी विमलपुरीमां जइने शुं शुं विचित्र करशे ! ॥ ११ ॥ एहवामां सासु अने वहु बने तेउद्यानमां आव्यां. पेला कोटरमां बेठेला राजा चंदने चिंता थइ के रखे ते बीजा वृक्षमां विश्राम करे ! ॥ १२ ॥

४९
५०

तो इहां रहीश हुं झूलतो रे, कौतुक जोइश केम ॥ स० ॥ तिणे सहकारे एह-
वेरे, आवी बिहु धरी प्रेम ॥ स० ॥ १३ ॥ नृपने तिणे निरख्यो नही रे, कोटर
मांहे तेण ॥ स० ॥ बेठी सहकारे चढीरे, सासुवहु हरषेण ॥ स० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ जो तेम थशेतो पछी हुं अहिंआ झुलतो रहीश अने पछी तेमनुं कौतुक शी रीते जोइश! राजा एम चिंतवेछे त्यां बंने स्त्री प्रेम धरीने ते वृक्षपासे आवी. ॥ १३ ॥ तेमणे कोटरमां रहेला चंदरा जाने निरख्यो नही अने ते बंने सासु वहू हर्ष धरती आंबाउपर चडीबेठी. ॥ १४ ॥

वीरमतीए सहकारनेरे, दीधो कंब प्रहार ॥स०॥ विमलपुरी देखाडतुं रे, अमने
अहो सहकार ॥ स० ॥ १५ ॥ वीरमती वचने तदा रे, चाल्यो तरु आकाश
॥ स० ॥ देव विमान तणी परे रे, अप्रतिहत गति तास ॥ स० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ पछी वीरमतीए आंबाना वृक्षनी उपर पेली कंबानो प्रहार कर्यो अने कह्युं के, हे आंबानावृक्ष तुं अमने विमलपुरी देखाड. ॥ १५ ॥ वीरमतीनां आवां वचनथी ते वृक्ष देवताना विमाननी जेम न अटकाय तेवी रीते आकाश मार्गे चाल्युं. ॥ १६ ॥

इगणीशमी ढालमां रे, पाम्यो नृपति प्रमोद ॥ स० ॥
मोहन विजय कहे सुणो रे, आगल विविध विनोद ॥ स० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ आ ओगणीशमी ढालमां राजा चंद घणो हर्ष पाम्यो. श्री मोहनविजय कहे छे के, आगल विविध प्रकारनो विनोद थशे. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

नृप कोटर आवरणथी, रह्यो अप्रगट सुजाण ॥ केवल आवरणे
जिस्यो, जीवने केवलनाण ॥ १ ॥ मनथी पहिलो संचरे, गगने ते
सहकार ॥ निरखे देश विदेश नृप, वन उपवन विस्तार ॥ २ ॥

अर्थ ॥ वृक्षना कोटरना आवरणथी अप्रगट रहेलो राजा चंद केवल आवरणथी आवृत एवा केवल ज्ञाननी जेम देखातो हतो. ॥ १ ॥ ते आंबानुं वृक्ष मनथी पण वधारे वेगमां चालवालाग्युं. त्यां बेठो राजा चंद देश, विदेश, वन तथा उपवनना विस्तारने जोतो हतो. ॥ २ ॥

चाले चंद्रातप विचे, ते तरु मंत्र प्रभाव ॥ जेहवी क्षीर समुद्रमां,
तरती दीसे नाव ॥ ३ ॥ रे रे निरख गुणावली, वीरमती कहे
एम ॥ नगरीउं जो केहवी अछे, सुंदर अलका जेम ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ मंत्रना प्रभावथी चंद्रनी कांतिमां चालतुं ते वृक्ष, क्षीर समुद्रमां जेम तरतुं नाव चाले तेम देखातुं हतुं. ॥३॥ वीरमती बोली—हे गुणावली, जो, कुबेरनी अलका नगरीजेवी आ नगरीओ केवी सुंदर लागे छे?॥४

नवरंगा गंगा निरख, पुण्य प्रसंगा जेह ॥ कलिमल कंद निकंदवा,
असि पुत्रीसमएह ॥ ५ ॥ इंदीवर नयणे निरख, कालंदी पंकिल्ल ॥
ए धरणी तरुणी तणो, जाण सही धम्मिल्ल ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ जो, आ नवीन रंगवाली गंगानदी छे, जेनो पवित्र प्रसंग छे एवी ए गंगा कलिकालना मल रूपी कंदने नाश करवाने तरवार जेवी छे. ॥ ५ ॥ आ कादववाली श्याम यमुना नदी छे तेने तारा नेत्र रूपी कमलथी निरख. ते नदी पृथ्वी रूपी स्त्रीनो जाणे चोटलो होय तेजी लागे छे. ॥ ६ ॥

कर संज्ञायें गगनथी, निरखाडे हित आण ॥
देश नगर वन शैल द्रह, वापी नदीअ निवाण ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ वीरमती हेतकरी हाथनी संज्ञाथी आकाशमांरही नव नवा देश, नगर, वन, पर्वत, द्रह, वापिका, नदीउं अने नवाणो गुणावलीने बतावती हती. ॥ ७ ॥

॥ ढाल वीशमी ॥

॥ अरज अरज सुणोनें रूडा राजीया होजी ॥ ए देशी ॥

एहतुं एहतुं जोय गुणावली होजी, अष्टापद गिरि एह ॥ भरतें भरतें कराव्यो चिहुं मुखो होजी, कंचनमणि जिन गेह ॥ निरख निरख विनोद ए नव नवा होजी ॥ ए आंकणी ॥१॥ संभवादि संभवादि चार दक्षिण दिशा होजी, एहवो प्रगट छे पाठ ॥ पश्चिम पश्चिम द्वार जिनेश्वरा होजी, सुपार्श्वादिक आठ ॥ नि० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ हे गुणावली जो, आ अष्टापद पर्वत छे. तेमां भरतचक्रीए चोमुख कांचनमणिनो जिन प्रासाद कराव्यो छे. आ नवनवा विनोदने निरखीले. ॥ १ ॥ ते विषे एवोपाठ छे के, तेनी दक्षिण दिशामां संभवनाथ विगेरे चार तीर्थंकरो छे, तेना पश्चिम दिशाना बारमां सुपार्श्व विगेरे आठ तीर्थंकरो रह्याछे. २

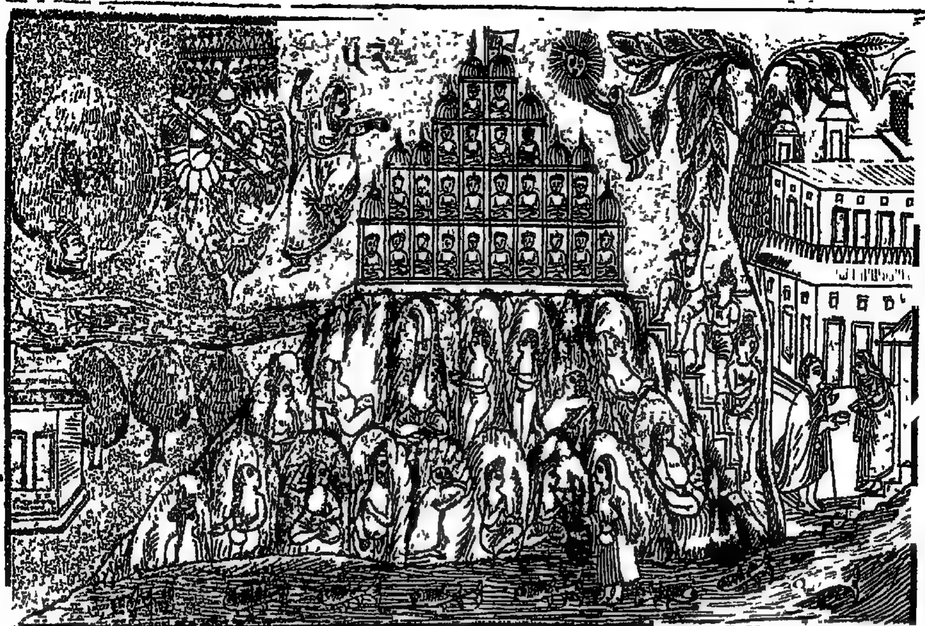
धर्मादि धर्मादि दश तीर्थंकरा होजी, छे उत्तर दिशि एह ॥ ऋषभ ऋषभ अजित दोय जिनवरा होजी, प्राची दिशि ससनेह ॥ नि० ॥ ३ ॥ इहां जिन इहां जिन नाम उपार्जशे होजी, दश मुख लंका भूपाल ॥ तीरथ तीरथ एह जगमां वडो होजी, सुर नदी वलय विशाल ॥ नि० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ तेनी उत्तर दिशामां धर्मनाथ विगेरे दश तीर्थंकरो छे अने पूर्व दिशामां श्रीऋषभ अने अजितनाथ ए बे तीर्थंकरो छे. ॥३॥ लंकानो राजा रावण अहिं आवीने जिननाम कर्म उपार्जन करशे. तेनी आसपास वलयाकारे गंगानदी छे, एवो आ गिरि जगत्मां मोटुं तीर्थ छे. ॥ ४ ॥

तिमज तिमज देखाड्यो दूरथी होजी, पर्वत शिखर समेत ॥ रे! वहू रे! वहू तमे करो वंदना होजी, हियडे आणीजी हेत ॥ नि० ॥ ५ ॥ पहिलो पहिलो बारमो बावीशमो होजी, चोवीशमो जिन जाण ॥ चारे चारे विना विंशति जिना होजी, तास निर्वृत्ति निरवाण ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ तेवी रीते दूरथी समेत शिखरनो गिरि बताव्यो अने कह्युं के, अरे वहु, तमे हृदयमां हेत लावी आ तीर्थने वंदना करो. ॥ ५ ॥ पहेला, बारमा, बावीशमा अने चोवीशमा तीर्थंकर ए चार जिनशिवाय वीश तीर्थंकरोना निर्वाण आ समेतशिखर उपर थयाला छे. ॥ ६ ॥

संप्रति संप्रति सत्तर तिर्थंकरा होजी, पाम्या इण गिरि मुक्ति ॥ इहां वलि इहां वलि त्रिण त्रिभुवन धनी होजी, लहेशे अविचल मुक्ति ॥ नि० ॥ ७ ॥ तिमवे तिमवे भार जुउ वहू होजी, वली अर्बुदाचल इष्ट ॥ एहवे एहवे आव्यो पंथमें होजी, श्रीसिद्धाचल तिष्ठ ॥ ८ ॥

५३

क्यों हे,
पांचमो

अर्थ ॥ हाल सुधीमां सत्तर तीर्थंकरो आ पर्वत उपर मुक्ति पाम्या छे अने हवे त्रण जगत्पति तीर्थंकरो अहिं अविचल मुक्तिने प्राप्त करशे. ॥ ७ ॥ तेम करता वैजार गिरि आव्यो एटले वीरमती कहे, हे वधू,जुवो आ वैजारगिरि, जुवो आ अर्बुदाचल (आबु) गिरि,एम करतां मार्गमां सिद्धाचल तीर्थराज आव्यो. ८

सुण वहू सुण वहू तीर्थए मोटको होजी, नामे दुरित पलाय॥ तो जिए तो जिए नयणे निहालीउ होजी,तस तिहुं अण जस गाय ॥ए॥ पूरव पूरव नवाणुं समोसर्या होजी, जग गुरु आदि जिणंद ॥सिद्ध सिद्ध अनंता इहां हुआ होजी,केइ थया ज्ञानदिणंद॥नि०॥१०॥

अर्थ ॥ वहु, सांजलो आ सर्व तीर्थमां मोटो छे, तेनुं नाम लेवाथी पाप दूर भागी जाय छे, तो जेणे नेत्रथी जोयो होय तो तेना यशने त्रण जुवनना लोको गाय छे. ॥ ए ॥ अहिं पूर्वे नवाणुं पूर्व समोसर्या छे अने जगद् गुरु श्रीआदिनाथ प्रजुपण अहिं समोसर्या छे, ते शिवाय अहिं अनंत सिद्ध थया छे अने कइक ज्ञानना सूर्य थया छे (केवल ज्ञान पाम्या छे.) ॥ १० ॥

प्रथम प्रथम उद्धार श्रीजरतनो होजी,बीजो तेम दंडवीर्य ॥ त्रीजो त्रीजो उद्धार इशानें द्रनो होजी,चोथो महेंद्रपति धीर्य ॥११॥ ब्रह्मेंद्रे ब्रह्मेंद्रे कर्यो पांचमो होजी,छठो जुवनपति कीध ॥ सगर सगरनो सातमो आठमो होजी,व्यंतरपति सुप्रसिद्ध ॥ नि० ॥१२॥

अर्थ ॥ आ तीर्थनो प्रथम उद्धार श्रीजरतचक्रीए कर्यो हतो, बीजो उद्धार दंडवीर्ये कर्यो छे, त्रीजो उद्धार इशानइंद्रे कर्यो छे अने चोथो उद्धार धीर एवा महेंद्रपतिए कर्यो छे. ॥ ११ ॥ पांचमो उद्धार ब्रह्मेंद्रे कर्यो हतो, छठो उद्धार जुवनपतिए कर्यो हतो. सातमो उद्धार सगर राजाए कर्यो हतो,अने आठमो उद्धार व्यंतरपतिए करेलो प्रसिद्ध छे. ॥ १२ ॥

नवमो नवमो उद्धार चंद्रयशातणो होजी, चक्रधर दशमो उद्धार॥ आगे आगे उद्धा वली हुशे होजी,रामादिकना उद्धार॥१३॥इणि गिरि इणि गिरि आव्याथी हुवे होजी, सफल मानव अवतार॥ त्रिविधे त्रिविधे करो तुमे वंदना होजी,ए जवतारणहार ॥ १४॥

अर्थ ॥ नवमो उद्धार चंद्रयशाए कर्यो हतो,अने दशमो उद्धार चक्रवर्तीनो हतो. एम रामप्रमुखना बीजा उद्धारो आगल थशे. ॥ १३ ॥ आ गिरिए आववाथी मनुष्यनो अवतार सफल थाय छे. तेथी हे वहु, तमे मन वचन कायाए करी तेने वंदना करो, ए तीर्थ जवमांथी तारनार छे. ॥ १४ ॥

आगे आगे वली निरखो वहू होजी,तीरथ श्रीगिरनार॥ मुगति मुगति वधू इहां परणशे होजी, राजुलनो जरतार॥नि०॥१५॥ पुंमरिक पुंमरिक गिरिवर सारिखो होजी,महिमा उदधिथी उंड॥ खूतो खूतो पद गजमल्लनो होजी, तिणे इहां गजपद कुंम ॥ नि० ॥१६॥

अर्थ ॥ आगल जुओ, आ श्रीगिरनारनुं तीर्थ छे. अहिं राजेमतीना स्वामी श्रीनेमनाथ प्रजु मुक्तिरूपी वधूने परणशे. ॥ १५ ॥ आ पुंमरिकगिरि पुंमरिकना सरखो छे,तेनो महिमा समुद्रथी ऊंमो (गंजीर) छे; अहिं ऐरावत गजेंद्रनो चरण खुचवाथी एक हाथी पगलानोकुंड थयेलोछे. ॥ १६ ॥

तीरथ तीरथ एम नवनवा होजी, अवलोकावे रसाल ॥
पन्नणी पन्नणी वींशतिमी जणी होजी, मोहनविजये ढाल ॥ नि० ॥ १७॥

अर्थ ॥ आ प्रमाणे वीरमती पोतानी वहु गुणावलीने नवनवा तीर्थो बतावती हती; आ रसिक एवी विशमी ढाल श्रीमोहनविजये कही छे. ॥ १७ ॥

दोहा ॥

नदी समुद्र अलगां थकी, रे वहू तुं अवलोक ॥ मध्य द्वीप
वींटी रह्यो,विविध रतनना थोक॥पहोलो जोयण लाख दो,लांबो
वलयाकार ॥ वारि वृद्धितिम ऊंड पण,तटथी तास विचार ॥ २ ॥

अर्थ ॥ वीरमती कहे छेः–हे ! वहु, आ नदी अने समुद्रने अलगां करी जुवो, ते मध्यद्वीपने वींटाइने रहेलो समुद्र छे. तेमां जातजातना रत्नोना थोकछे. ॥ १ ॥ ते पेहेलो समुद्र बे लाख योजन लांबोछे, ते वलयाकारे रहेलो छे, तेज प्रमाणे तेना जळनी वृद्धि अने ऊंडाइ तेना तटथी जणाय छे. ॥ २ ॥

पट जोयण दश सहस तिहां,ऊंडो जोयण हजार ॥ सोल सहस
जोयण तिहां,ऊंची शिखा विचार ॥ ३ ॥ ते ऊपर दोय कोशनी,
वेल वृद्धि सदीव ॥ चिहुं दिशें कलसाकार चउ, भाखे भुवनपईव ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ दश हजार योजन तेनो पटछे, हजार योजन ते ऊंडो छे अने सोल हजार योजन तेनी ऊंची शिखा (शग) छे. ॥ ३ ॥ ते ऊपर बे कोश हमेसा वेल आवे छे, तेनी चारे दिशाए कलशना जेवी आकृतिए चार भुवनपति शोभेछे. ॥ ४ ॥

तल मुख जोयण सहस दस, दल इग जोयण सहस्स ॥ पोहला ऊंडा
इग लख, मान सदा इम तस्स ॥५॥ तिहां जल रक्षक सुर घणा, सदा
[illegible] ए. एहनो प्रबल प्रभाव ॥ ६ ॥

[illegible] पहोळाइ छे अने एक हजार योजन तेनु दळ छु छे, अने एक लाख पाहोळा ने ऊंडा छे. आ प्रमाणे तेनुं मान छे. ॥ ५ ॥ त्यां जलना रक्षको घणा देवता छे अने ते शाश्वता छे, [illegible]वो ते लवण समुद्रछे. तेनो प्रभाव पण प्रबल छे. ॥ ६ ॥

इम वातो करते थके, ते सहकार सुरंग ॥
आव्यो विमलपुरी भणी, सीमाये अनुषंग ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ आम सासु वहु वार्त्ता करतां हतां, त्यां ते आम्रवृक्ष आनंद साथे विमल पुरीना सीमाडार आव्यो. ॥ ७ ॥

॥ ढाल एकविशमी ॥

॥ तुने कान बोलावे हो नवरंग चूडावाली ॥ ए देशी ॥

राणी नव पल्लव नव कुसुमा, निरखे तिहां वनराजी ॥ ते शोभाये सुरपतिनुं वन,ऊर्द्धलोक गयो लाजी ॥ रूडे चंद निहाले ॥ हो नवरंग नारी चेष्टा ॥ ए आंकणी ॥ १ ॥ अंब कदंब निंबतरू जंबु, मुनिद्रुम ताल तमाला ॥ नाग पुन्नाग प्रियंगु सुरंगा, मधुप न्यग्रोध विशाला ॥ रू० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ राणी गुणावलीए त्यां नवपल्लव वाली अने नवीन पुष्पथी सुशोभित वननी श्रेणि दीठी. तेनी एवी शोभा हती के जेने देखी इंद्रनुं नंदनवन लज्जापामीने ऊर्ध्व लोकमां चाल्युं गयुं छे. चंदराजा रुडी रीते नारीनी नवीन चेष्टा जोवेछे. ॥ १ ॥ तेमां आंबा, कदंब, लींबडा, जांबू, सप्तपर्ण, ताड, तमाल, नागरवेल, नागकेशर, प्रियंगुलता, महुडा, अने विशालवड हता.॥ २ ॥

उपवन तेम मनोहर निरखे,जाई जुई नवमल्ली ॥ चंपक केतकी कुंद से-
वंत्री, उज्वल फुली वली ॥ रू०॥३॥ उज्वल कुसुम ते दहदिशि फुल्यां,
परिमल पवन सुहायो॥ज्योतिष् चक्र गगनथी मानुं,अवनी उपर आयो ॥४॥

अर्थ ॥ ते वृक्षोथी मनोहर एवुं उपवन जोता हता. वली तेमां जाइ, जुइ, नवमल्लिका, चंपो, केतकी, डोलर अने सेवंत्रीना वृक्ष उज्वलपणे फुल्या हता. ॥ ३ ॥ दशे दिशामां उज्वल पुष्पो फुली रह्यां हतां, तेना सुगंधने पवन प्रसारतो हतो. जाणे पृथ्वी उपर ज्योतिष्चक्र आव्युं होय तेम देखातुं हतुं. ॥ ४ ॥

जल उज्वल जलाशय केरु, चंदनीयें करी दीपे ॥ नौतन धरणी चंद ए
प्रगटयो,गगन चंदने जीपे ॥ रू०॥५॥ आयत पृथु चक्र अवसाने, जल
भृत वापी जगीसा ॥ मानुं विमलपुरीनी निज द्युति,जोवाना आरीसा ॥रू०॥६॥

अर्थ ॥ चंद्रनी कांतिथी जलाशयनुं जल उज्वलपणे दीपतुं हतुं. जाणे आकाश चंद्रनी स्पर्धानी पृथ्वी उपर बीजो नवीन चंद्र प्रगट थयो होय तेम लागतुं हतुं. ॥ ५ ॥ तेना छेडा उपर विशाल अने गोलाकार वापिकाओ जलथी भरेली हती,ते जाणे विमलपुरीने पोतानी कांति जोवाना अरीसा होय तेवी देखाती हती.६

आगल नगरी निरखी राणी,विस्मय करी मन हिंसे ॥ जे कैलास कहावे
ते एवा, रोहणाचल दीसे ॥रू०॥७॥ प्रति मंदिर दीपकथी नगरी,नेत्रो-
पमाये हरखे ॥ मानुं वनमां आव्यो जाणी, चंदनरिंदने निरखे ॥ रू० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ ते नगरीने आगल जोइ राणी विस्मय पामी मनमां विचार करवा लागी के, जे कैलासपर्वत कहे छे, ते आ हशे ? अथवा रोहणाचल कहे छे, ते हशे? ॥ ७॥ ए नगरी नेत्रनी उपमाने पामेला प्रत्येक मंदिरना दीपकथी जाणे वनमां आवेला चंदराजाने हर्षथी नीरखती होय तेम देखाय छे. ॥ ८ ॥

पूछे राणी कहो तुमे बाई, ए नगरी ते केही ॥ वीरमती कहे निसुणो
वहूजी,विमलपुरी ते एही ॥रू०॥९॥ इम कही ते सहकार गगनथी,तत्-
क्षण आव्यो हेठो ॥ मूकयो उपवन मांहे तेणे, नृपति जूएछे बेठो ॥रू०॥१०॥

अर्थ ॥ राणीए पुछ्युं, बाइजी, कहो, आ कइ नगरी? वीरमती बोली-हे वहु, जे विमलपुरी कहेवाय छे तेज आ. ॥ ९ ॥ एम कह्युं, तेवामां तो ते आम्रवृक्ष तत्काल आकाशथी नीचे उतर्यो. वीरमतीए तेने उप-वनमां मूक्यो, राजा चंद बेठो बेठो ते जुवेछे ॥ १० ॥

सासु वहू बेहू उतर्यां तरुथी,नगरी साहमी चाली ॥ मांहो मांहे ताली देती,
करती अतिही खुशाली ॥रू०॥११॥ नरपति पण ते बेहु न जाणे, तिम पूंठल
परवरिउ ॥ विद्या एम विमातनी निरखी,तोही पण नव डरीउ ॥ रू० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ सासु अने वहु बंने वृक्ष उपरथी नीचे उतर्यां, मांहे मांहे ताळी देतां अने अति खुशालीवतावतां ते नगरीनी सामे चाल्यां. ॥ ११ ॥ राजा चंद ते बंने जाणे नहीं तेवी रीते तेमनी पाछळ पाछळ चाल्यो. पोतानी अपर मातानी आवी विद्या जोइ तोपण ते जरापण डर्यो नहीं. ॥ १२ ॥

ते जेम बेहु चडवडती चाली, तिमद्विज नृपति विराजे ॥ अनुक्रमे एम करतां आव्या,नगरीने दरवाजे ॥ रू० ॥१३॥ वहुनो हाथ ग्रहीने सासू, नगरी कीध प्रवेश ॥ पावन पोळ मांहे मन हरषे, आव्यो चंद नरेश ॥ रू० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ ते बंने जेम चालती तेम राजा पण पाछळ चालतो. एम चालता अनुक्रमे नगरीने दरवाजे आव्यां. ॥ १३ ॥ सासूए वहुनो हाथ पकडी नगरीमां प्रवेश कर्यो. राजा चंद पण मनमां हर्षपामी नगरीनी पवित्र पोळमां आव्यो. ॥ १४ ॥

सासूए वहुने तेडीने,नगरी अवलोकावी ॥ पाणिग्रहण तणो जिहां मंडप, ते बेहु तिहां आवी ॥ रू० ॥१५॥ गीत नृत्य वाजित्र विविध गति, धवल मंगल बहु होवे ॥ गुणावली तिम वीरमती बेहु, अति मनरंगे जोवे ॥ रू० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ सासुए वहुने तेडीने बधी नगरी बतावी. पछी बंने ज्यां पाणिग्रहणनो मंडप हतो त्यां आवी. ॥ १५ ॥ त्यां गीत, नृत्य, विविध जातनां वाजित्रो अने घणां धवल मंगल थातां हतां. गुणावली अने वीरमती बंने मनमां आनंद पामी ते जोती हती. ॥ १६ ॥

नगरी मांहे आव्यो राजा, मन वंछित सवि सीधी ॥ सेवक निजस्वामी आदेशे, नृपने प्रणिपत्य कीधी ॥ रू०॥१७॥ श्रोता निसुणो आज्ञास्वामी,विविध विनोद ते करशे ॥ विमल पुरीये प्रेमला लछी,चंद नरिंद ते वरशे ॥ रू० ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ राजा नगरीमां आव्यो, तेणे पोताना मननी वांछना सिद्ध करी. सेवके पोताना स्वामीनी आज्ञाथी राजाने प्रणाम कर्यो. ॥ १७ ॥ हे श्रोताओ सांभळो, आज्ञानगरीनो राजा चंद अहिं विविध जातना विनोद करशे अने विमलपुरीनी प्रेमला लक्ष्मी चंदराजाने वरशे. ॥ १८ ॥

एकविश ढाळे चंद चरित्रनो, एह प्रथम उल्लास ॥
पंडित रूपविजय सुपसाये, मोहन वचन विलास ॥ रू० ॥ १९ ॥

अर्थ ॥ एकविश ढाळे चंद राजानां चरित्रनो प्रथम उल्लास पूरो थयो. पंडित रूपविजयजीना पसायथी श्रीमोहनविजयनां वचननो आविलास छे. ॥ १९ ॥ सर्व गाथा ॥ ५१४ ॥

॥ इति श्रीप्राकृत प्रबंधे चंदचरित्रे वीरसेनदिक्षा चंदनजन्मवीरमतीविद्या प्राप्ति वधू विप्रतारण वचनरचना विमलपुर्यागमनरूपाभिराभिश्चतस्रभिः कलाभिः प्रतिपादितः प्रथमोल्लासः ॥

॥ प्रथम उल्लास समाप्त. ॥

॥ अथ द्वितीयोल्लासः प्रारभ्यते ॥

॥ दोहा ॥

शांति सुधारस सकल विभु, परम सौख्य दातार ॥ सोलसमो
जिनवर नमुं, जगगुरु जगदाधार ॥१॥ चंद नरिंद चरित्रनो,बीजो
रचिश उल्लास ॥ शील कला कलना थकी, प्रगट जास सुप्रकाश ॥ २ ॥

अर्थ ॥ शांति रूप अमृत रसे भरेला, सर्वना स्वामी, परम सुख जे मोक्ष तेने आपनारा, जगत्‌ना गुरु अने जगत्‌ना आधार रूप एवा सोलमां तीर्थंकर श्रीशांतिनाथ प्रभुने नमुं छुं. ॥ १ ॥ हवे चंदराजाना चरित्रनो बीजो उल्लास रचीश, जेमां शीलव्रतना कलाना वर्णननो उत्तम प्रकाश प्रगट थाय छे. ॥ २ ॥

रचना प्रथम चरित्रनी, करी घणे कविरत्न ॥ तो पण सुगुणे
आणवो, लेखे मुज परयत्न ॥ ३ ॥ जगमां वचनादिक अधिक,
यद्यपि कला अशेष ॥ धेनु सकल पयदायिनी, पण सुरधेनु विशेष ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ आ चरित्रनी प्रथम घणां कविरत्नोए रचना करी छे तोपण, उत्तम गुण कहेवामां मारो प्रयत्न लेखे छे ॥ ३ ॥ जगत्‌मां जो के सर्व कलाओछे पण तेमां वचनादिकनी कला अधिक छे. बीजी सर्व गायो दुध आपनारी छे पण कामधेनु विशेष कहेवाय छे. ॥ ४ ॥

ताम्र तणुं कंचन करे, पारद जेम अनूप ॥ तेम विरसनो
रस करे,वचन रसायन रूप ॥५॥ मीठ वचने रस दीये,
मीठो चंद संबंध ॥ तिम निसुणो मीठी सभा,ए सोनुं ने सुगंध ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ जेम पारो तांबानुं अनुपम सुवर्ण बनावे छे, तेम रसायण रूप वचनो विरसने सरस करी दे छे. ॥ ५ ॥ आ चंदराजानुं चरित्र मीठुं छे, अने तेनां मीठां वचन होय तो रस आपे छे तेम हवे जो मीठी सभा तेने सांभले तो ए सोनुं अने सुगंध छे. ॥ ६ ॥

आव्यो छे नगरी तणी, पहिली पोले राय ॥ निसुणो आगल
तेहनो, जे संबंध कहेवाय ॥ ७ ॥ प्रथम पोल रक्षक जना, करे
वखाण अखंड ॥ जय जय चंद नरिंद तुं, गुण गण रयण करंड ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ राजा चंद विमलपुरीनी पेहेली पोले आव्यो छे, हवे तेनो जे संबंध आवे ते सांभलो. ॥ ७ ॥ ते राजाने जोइ पेली पोलना रक्षकजनो अखंडपणे वखाण करवा लाग्या के, हे चंद राजा, तमे जय पामो. जे तमे गुणोनागणरूपी रत्नोना करंडीया रूप छे. ॥ ८ ॥

भले तुमे करुणा करी, आज मिट्यो उच्चाट ॥ बीज निशाकर
जिम अमे,जोता हूंता वाट ॥ पाउ धारो आगल तमे,चंद चरित्र
विचित्र ॥ सिंहलपुर स्वामी तणी, कीजे सभा पवित्र ॥ १० ॥

अर्थ ॥ हे राजा, तमे करुणा करी भले पधार्या, आज अमने उचाट मटी गया. बीजना चंद्र

अमे तमारी राह जोता हता. ॥ ए ॥ विचित्र चरित्रवाला हे! चंद राजा तमे आगळ पगलां करो, अने सिंहलद्वीपना स्वामीनी सजाने पवित्र करो ॥ १० ॥

वचन सुणी सेवक तणां, चिंते चित्तनरिंद ॥
अपरिचित्ते परिचितपरें, किम करी जाण्यो चंद ॥ ११ ॥

अर्थ ॥ आवा सेवकोनां वचन सांजळी राजाचंद चित्तमां विचार करवा लाग्यो के, आ अपरिचित लोकोए परिचितनी जमे हुं चंदराजा एम शी रीते जाणी लीधुं. ॥ ११ ॥

॥ ढाल पहेली ॥

॥ ईडर आंबा आंबली रे; ईडर दाडिम द्राख ॥ ए देशी ॥

कहे नगरी आजा धणी रे, निसुणो अहो प्रतिहार ॥ कुणछे चंद नरेशरूरे अईछ तुज आकार ॥ चतुरनर ॥ बोल विचारी बोल ॥ ए आंकणी ॥१॥ चंदतो गगने उगि-योरे, बीजो ते कुण चंद ॥ जावादे हठ किम करेरे, फोगट एशा फंद ॥ च० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ आजानगरीनो राजा चंद बोल्यो अरे प्रतिहार, सांजळ, चंदराजा कोण छे? तुं आकृति जोइ भुल्यो. हे चतुरनर, विचारीने बोल. ॥ १ ॥ चंद तो आकाशमां उग्यो छे, बीजो चंद कोण छे ? मने जवादे हठ केम करे छे? आवा फोगट फंद शा करे छे? ॥ २ ॥

पय प्रणमी कहे पोलीउरे, कांई छिपो मामूर ॥ ढांक्यो किमरहे छाबके रे, जल हल उग्यो जे सूर ॥ च० ॥ ३ ॥ छानी किम करीने रहे रे, मृग मद केरी वास ॥ साचा तुमने उंलख्या रे, थाछ चंद प्रकाश ॥ च० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ प्रतीहार चरणमां नमी बोल्यो—हे राजा, तमे छुपावोमां. जाजलमान प्रगट थइ ऊगेलो सूर्य छावडे ढांक्यो केम रहेशे? ॥ ३ ॥ कस्तुरीनी सुगंध शी रीते छानी रहे? में तमने साचे साचा उंलखी लीधा छे, राजा चंद प्रकाश थाओ. ॥ ४ ॥

हठ करीने कर ग्रही रह्यो रे, मांडी खेंचा ताण ॥ नृप कहे वलगे छे किशुं रे, अलगो रहे तुं अजाण ॥ च० ॥ ५ ॥ तुं भूलो कुण रातनो रे, शठ हठ मांडे केम ॥ दीसे सूतो अगासडे रे, अणजाण्युं कहे केम ॥ च०॥ ६ ॥ झाले चंदने मुखथकी रे, भूलीशमा अविवेक ॥ चंद सरीखा तो हशे रे, पोहवी उपर अनेक ॥ च० ॥ ७ ॥ कुण उलवे निज नामने रे, एहवो कुण छे धुठ ॥ किम लेश देवा विना रे, इम कांई जंपे जूठ ॥ च० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ पछी प्रतीहार हठ करी तेनो हाथ पकडी उजो रह्यो, मांहे मांहें खेचताण थवा लागी. राजा चंदे कह्युं, अरे जाइ केम लडे छे? तुं अजाण छुं. माराथी अलगोर हे. ॥५॥ अरे शठ, तुं रात्री ए जुली गयो लागे छे. आवी खोटी हठ शा माटे मांडे छे? तुं अगासे सुतो होइश, आवुं अणजाण्युं केम कहे छे? ॥ तुं चंदने मुखथी झाले छे, अविवेकथी भुलीशमा, चंदना जेवा पृथ्वीउपर अनेक हशे. ॥ ७ ॥ नामने उंलवीदे एवो कोण दुष्ट होय? तुं लेवा देवा विना शामाटे जुठुं बोलेछे? ॥ ८ ॥

पोळें लागत ताहरी रे, जोये लागत होय ॥ तो आपुं नागीश नही रे, दीधे डुर्बल कुण होय ॥ च० ॥ ए ॥ एके किम आडो फरे रे, टांके ले शा माट ॥ वेला वनमां बहु थई रे, मात जोती हशे वाट ॥ च० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ जो आ पोळनो तारो कांइ लागो होय तो हुं आपुं, हुं नागी जाइश नहीं. देवामां कोण डुर्बल होय? ॥ ए ॥ तुं मने आमो फरीने केम रोकेछे, अने शामाटे टोंके छे? मने वनमां घणी वेला थई छे, मारी माता वाट जोती हशे. ॥ १० ॥

कहे सेवक प्रजु तम तणुं रे, ग्रहतो अढारसें कोश ॥ जावाद्यो जोलामणी रे, मुजशुं मकरो रोष ॥ च० ॥ ११ ॥ तुम सरिखा मोहोटा मृषा रे, जाखे इम जो अछेह ॥ तो किम जार धरे धरा रे, किम जग वरषे मेह ॥ च० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ प्रतिहार बोल्यो हे प्रजु, तमारुं गृहतो अहिंथी अढारसो कोश दूरछे, मारी साथे जोलामणी करवी जावाद्यो, रोष करशो नहीं. ॥ ११ ॥ तमारा जेवा महान पुरुषो ज्यारे आम मृषा बोलशे तो पछी आ पृथ्वी केम जार उपाडशे अने जगत् उपर मेघ केम वर्षशे? ॥ १२ ॥

तुम जेवा सेवुं अमे रे, तिणे सवि लहिए निरति ॥ जिहां जेहवा नर सेवियें रे, तिहां तेहवी फल पत्ति ॥ च० ॥ १३ ॥ मुज स्वामीने तुम थकी रे, कारिज छे महाराज ॥ मानो माहरी वीनती रे, चंद गरीब निवाज ॥ च० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ तमारा जेवा पुरुषोनी अमे सेवा करी ए छीए तेथी अमने बधी समजण परुछे,ज्यां जेवा नरने सेविए त्यां तेवां फलनी प्राप्ति थायछे. ॥ १३ ॥ हे महाराज, मारा स्वामीने तमारी साथे एक काम छे, तेथी हे गरीब निवाज चंदराजा, मारी विनंति मान्य करो. ॥ १४ ॥

नृप विचारे मातजी रे, जो सांजलशे नाम ॥ लहिणानुं देवुं थशे रे, ऊगडानुं नही काम ॥ च० ॥ १५ ॥ सेवक वचने नरवरू रे, आव्यो आगल सार ॥ पगपग प्रणमे चंदने रे, बहुलो जन परिवार ॥ च० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ राजा चंदे मनमां विचार्युं के, जो मारूं नाम माता वीरमती सांजलशे तो लेणानुं देवुं थइ जशे, माटे हवे वधारे ऊगडो करवानुं काम नथी. ॥ १५ ॥ पछी सेवकनां वचनथी राजा आगल चाल्यो. घणो परिवार ते चंदराजाना चरणमां प्रणाम करतो हतो. ॥ १६ ॥

मोहनविजये पहिली कही रे, बीजा उल्लासनी ढाल ॥
आगल अति मीठी कथा रे, सुणजो थइ उजमाल ॥ च० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ श्री मोहन विजये आ बीजा उल्लासे पहेली ढाल कही. आगल घणी मधुर कथा आवशे, सर्वे उत्साह धरी सांजलजो. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

कीधी संप्रतिहार चद, बीजी पोल प्रवेश ॥ तिहां पण रक्षक कहे नमी, आवो चंद नरेश ॥ १ ॥ अम स्वामी तुम वाटडी, जोये घणुं सदीव ॥ चाहे क्षायिक जावने, जिम संसारी जीव ॥ २ ॥

अर्थ ॥ राजा चंदे आगल बीजी पोलमां प्रवेश कर्यो. त्यांपण ते पोलना रक्षके नमीने कह्युं के, चंद राजा पधारो. ॥ १ ॥ अमारा स्वामी हमेसा तमारी राह जोवेछे. संसारी जीव जेम क्षायिक जावने चाहे तेम तेओ तमने चाहे छे. ॥ २ ॥

तुम आवे अमजूपनी, होशे कारिज सिद्धि ॥ जेम चक्र प्रगटये
थके, चक्रीघर नव निधि ॥ ३ ॥ जूप कहे रे चंदने, त्रम जूलो
छो केम ॥ जाषे कनक तरू जिम कोइ, दोडे लेवा हेम ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ जेम चक्रवर्त्तीने चक्र प्रगट थवाथी नवनिधि सिद्धथाय. तेम तमारा आववाथी अमाराना कार्यनी सिद्धि थशे. ॥ ३ ॥ राजा ए कह्युं–जेम सुवर्णनुं वृक्ष जासवाथी त्रमित माणस सोनुं लेवाने दोडेछे. तेम अरे प्रतिहार, तमे चंदना त्रमथी केम जुलोछो ? ॥ ४ ॥

जण्या जणाछ जाईयो, सहुए एक निशाल ॥ जे आगल सेवक तमे,
जणे तेह जूपाल ॥ ५ ॥ तुम नृपहूंती माहरे, कुण दिननो पहि-
चान ॥ शुं कारिज छे मुज थकी, एतो त्रीजो तान ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ अरे जाईओ, तमे सर्वे एक निशाले जण्या जणाओछो. जेनी आगल तमे सेवकछो ते राजा-पण जलो लागे छे. ॥ ५ ॥ तमारा राजानी साथे मारे कया दिवसनी पिछाण छे, वली तेने मारी साथे शुं काम छे ? ए तो वली त्रीजो तान छे. ॥ ६ ॥

दीसो छो धूरत तमे, किहां शीख्या अविवेक ॥
चंद चंद एहवुं कही, धूत्या होशे अनेक ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ तमे बधा धूर्त्त लागो छो, आवो अविवेक क्यां शीख्याछो ? तमो ए चंद चंद एवुं कहीने अनेकने धूती लीधा हशे. ॥ ७ ॥

॥ ढाल बीजी ॥

॥ वाला अलगा रहो ॥ ए देशी ॥

रक्षक कहे अमे सिंहल नृपना, सेवक तुं मन जाव्याजी ॥ अमने एक
संकेत कहीने, पोले पोले पठाव्या ॥१॥ साचुं बोलोजी, चंद नरिंद म-
हाराज, साचुं बोलोजी ॥ ते संकेते तो तुमे स्वामी, नगरी मांहे आव्या
जी ॥ चंद नरिंद कहीने तेथी, अमे तुमने बोलाव्या ॥ सा० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ रक्षक बोल्यो–महाराज, अमे सिंहल राजाना मनगमतासेवक छीए. ते राजाये एक संकेत कहीने अमने पोले पोले पढावी बेसार्याछे. ॥ १ ॥ हे चंदराजा, तमे सत्य बोलो. ते संकेतथी तमे आ नगरीमां आवोछो अने तेथीज अमोए तमने चंदराजा कहीने बोलाव्या छे. ॥ २ ॥

नृप कहे ते संकेत कहो मुज, कहे अनुचर करजोडीजी ॥ सिंहल जूपे अमने
तेडी, जाख्युं अंतर छोडी ॥ सा० ॥ ३ ॥ पूरव पोले जइने बेसो, पहोर राति
जब जावेजी ॥ पोलमांहे दोय नारीकेडे, एक पुरुष जे आवे ॥ सा० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ चंदराजा बोल्यो. ते संकेत मने जणावो. सेवके हाथ जोडीने कह्युं, हे महाराज, अमारा स्वामी सिंहलराजाए अमने बोलावी अंतर् गोफीने आ प्रमाणे कह्युं. ॥ ३ ॥ हे सेवको, तमे पूर्वने दरवाजे जइने बेसो, एक पोहोर रात्रि गया पछी पोलमां बे स्त्रीनी केडे एक पुरुष जे आवे. ॥ ४ ॥

तेहने चंद नरिंद कहीने,नमजो आदर देईजी॥मुज पासे तुमे आवजो वहिला,तेहने संगे लेई॥सा०॥५॥ स्वामी वचने अमे प्रति पोले,बेठा थइने धीठाजी ॥ एहवे दो नारिने पूंठल, पोले तमने दीठा ॥ सा० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ तेने चंदराजा कहीने नमस्कार करी आदर आपजो अने तेउने साथे तेडी मारीपासे वेहेला आवजो. ॥ ५ ॥ एवा अमारा स्वामीनां वचनथी अमे प्रत्येक पोल उपर धीठ पणे बेठा हता, तेवामां आ पोलमां बे स्त्रीनी पाछल आवता तमने जोया. ॥ ६ ॥

तेहथी आभा नगरी स्वामी,चंद नरिंद प्रमाणुंजी॥सिंहल नृपवचनथी जाण्या,बीजुं किम करी जाणुं ॥सा०॥७॥ स्वामी वचन ते किम लोपाये, मनमां तुमे अवधारोजी॥ते माटे तमे सिंहल नृपना,मंदिर सुधी पधारो ॥सा०॥८॥

अर्थ ॥ ते संकेतथी हुं तमने आभा नगरीना स्वामी चंदराजा जाणुं छुं. आ बधुं अमारा स्वामीनां वचनथी जाण्युं छे, नहीं तो शीरीते जाणुं ? ॥ ७ ॥ तमे मनमां विचारोके स्वामीनुं वचन अमाराथी केम करीलोपाय? माटे हे राजा, तमे सिंहल राजाना मंदिर सुधी पधारो. ॥ ८ ॥

लाख वचन जो कहिये तोपण, मोटा केम वश थावेजी ॥ काने झाल्यो केम करीने,कोइथी गज घर आवे ॥सा०॥९॥ सुललित वचन सुणी सेवकनां, मनमां चंद विचारेजी ॥ जो माहरा इहां किंकर होवे,तो ते एहने वारे ॥ सा० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ अमे लाखो वचन कहीए तोपण मोटा लोको केम वश थाय? मोटो गजेंद्र काने झाल्यो केम करी घरमां आवे? ॥ ९ ॥ सेवकनां आवां सुंदर वचन सांभली चंदराजाए मनमां विचार्युं के, जो मारा सेवको अहिं हाजर होय तो तेउ आ प्रतिहारने वारे. ॥ १० ॥

मात तणो भय सिंहल नृपनो, वली एहवो पलचेझोजी ॥ हूं एकाकी नगर परायो, करवो केम निवेडो ॥सा०॥११॥ समजाव्या पण ए नही समजे, करवी शी कचपच एहथीजी॥जेहवुं जेहथी कारिज थाये,बांध छोड ते तेहथी ॥सा०॥१२॥

अर्थ ॥ मारे अहिं मातानो भय, वली आ सिंहल राजानो आवो आग्रह, हुं एकलो अने आ नगर पारकुं तो हवे आनो निवेडो केम लाववो.? ॥ ११ ॥ आ लोको समजाव्या समजता नथी. हवे एमनी साथे शी माथाकूट करवी ? जेनाथी जेवुं कार्य थाय, तेनी साथे तेवी बांध छोड करवी ते युक्त छे. ॥१२॥

चंद कहे तुमे चालो भाई, जिहां कहो तिहां हुं आवुंजी ॥ मुंढामुंढ तुमारा नृपने, आवीने समजावुं ॥ सा० ॥१३॥ आगल चंदने सेवक पुंठे, आवे जूआ जूआजी ॥ साथे पोल तणा जे रक्षक,आवी भेला हूआ ॥ सा० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ आवुं विचारी चंदराजा ए कह्युं, चालो भाइ, ज्यां तमे कहो त्यां हुं आवुं, तमारा राजाने मोढे

थइ हुं तेमने समजावुं. ॥ १३ ॥ एम कही चंदराजा आगल चाल्यो अने सेवको पाछल जुदा जुदा आववा लाग्या. अने जे बीजी पोलोना रक्षको हता, तेउं पण आवीने जेला थया. ॥ १४ ॥

खमा खमा चंद रायने करता,पग पग तिम मनुहारजी॥ ते ईम करता आव्या तेडी, सिंहल नृप दरबार॥सा०॥१५॥ राजाने आगलथी जणाव्युं, चंद महीपति आव्याजी॥ सिंहलराये निशाण सुरंगा, जीत तणा वजडाव्या ॥ सा० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ चंदराजाने पगले पगले खमा खमा कहेता तेउं तेने सिंहल राजाना दरबारमां तेडी लाव्या. ॥ १५ ॥ सेवकोए जइ राजाने आगलथी जणाव्युं के चंदराजा आवे छे. एटले सिंहल राजाए विजय निशाननां वाजां वगडाव्यां. ॥ १६ ॥

आदर देइ तेड्या मंदिर, चतुर चंद महीपालजी ॥
बीजा उल्लास तणी कही बीजी, मोहनविजये ढाल ॥ सा० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ तेणे आदर आपीने चतुर एवा चंदराजाने पोताना मंदिरमां तेडया. श्रीमोहनविजये आ बीजा उल्लासनी बीजी ढाल कही. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

सिंहल नृपे चंदने, गृह आवंतो दीठ ॥ धाईने जाई मल्यो, लोचन अमीय पइठ ॥ १ ॥ भले पधार्या चंद नृप, वीरसेन कुल चंद ॥ आज कृतारथ हुं थयो, आज घणो आणंद ॥ २ ॥

अर्थ ॥ सिंहल राजाए ज्यारे चंदराजाने पोताने घेर आवतो जोयो ते वखते ते नेत्रमां हर्षना अश्रु लावी दोडीने तेने जेटी पडयो. ॥ १ ॥ ते बोल्योके, वीरसेन राजाना कुलमां चंद्र समान एवा चंदराजा भले पधार्या, आज हुं कृतार्थ थयो अने मने घणो आनंद थयो. ॥ २ ॥

उत्कंठा मिलवातणी, हुंती घणी माहाराज ॥ पूर्व लेख लख्या थकी,सफल थई ते आज ॥३॥ दूर थका पण तुमे हता, मनहुती आसन्न॥दूर सूर जिम धरणीथी,विकसे पंकज वन्न ॥४॥

अर्थ ॥ मने तमने मलवानी घणी उत्कंठा हती, पण ते पूर्वना जे लखेल लेख ते प्रमाणे आजे सफल थइ. ॥ ३ ॥ जेम सूर्य पृथ्वीथी घणो दूर छे तथापि कमलना वन विकाश पामे छे. तेम तमे दूर हता तो पण मारा मनती नजिक हता. ॥ ४ ॥

किहां चकोर हिमकर किहां,किहां मोर किहां मेह ॥ अलगा तो पण ढूकडा,साचो जिहां सनेह ॥५॥ संबंधे जे सांजरे, शी अधिकाई तेह ॥ विण संबंधे सांजरे, सयण वडप्पण एह ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ क्यां चकोर पक्षी अने चंद्रमां ! क्यां मोर अने मेघ! तेउं घणा अलगा छे तथापि ज्यां साचो स्नेह छे तो तेउं नजिक छे. ॥ ५ ॥ जे संबंधथी सांजरे, तेमां शी नवाइ ? पण जे संबंध वगर सांजरे ते सज्जननी वडाइ छे. ॥ ६ ॥

सिंधु व्यसन उदये शशि, संबंधे तिम होय ॥ विण संबंधे शीत गुणे, प्रीति कुमुदिनि जोय ॥७॥कपट वचन रचना इसी,सिंहल राये कीध ॥ निज सिंहासन बेसवा, चंद नृपतिने दीध ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ चंद्रना उदयथी समुद्रने क्षोज्ञ थाय, ते संबंधने लीधे छे अने संबंध वगर चंद्रनी शीतलताथी पोयणीने प्रीति जोवामां आवे छे. ॥ ७ ॥ आ प्रमाणे सिंहल राजाए कपटनी रचना करी अने चंद राजाने बेसवाने पोतानुं सिंहासन आप्युं. ॥ ८ ॥

॥ ढाल त्रीजी ॥

॥ नायतारे तमे चालया गढईफरे रे, धणने लेजो साथ रे लाल जोवन वसिउ नाय तो रे ॥ ए देशी ॥

साहिबारे सिंहल नृप आदेशथी रे, बेठो गुणावली कंतरे लाल ॥ देश विदेश जिहां तिहां रे, पोषाये ज्ञाग्यवंत रे लाल ॥ ज्ञाग्य प्रबल नृप चंदनुं रे ॥ ए आंकणी ॥ १ ॥ सा० ॥ योजन योजन रस कुंपिकारे, पग पग प्रगटे निधान रे लाल ॥ अणवाहाला वाहला होये रे, मोहोटुं ज्ञाग्य प्रधान रे लाल ॥ज्ञा०॥२॥

अर्थ ॥ सिंहल राजानी आज्ञाथी गुणावलीनो स्वामी चंदराजा सिंहासन उपर बेठो. ज्ञाग्यवंत देश के विदेशमां जाय तो पण पोषायछे तेम चंद राजानुं ज्ञाग्य प्रबल छे. ॥ १ ॥ जेनुं सारुं ज्ञाग्य होय तेने योजने योजने रसकूंपी मले छे, तेने पगले पगले ऽव्यना निधान प्राप्त थाय छे अने जे दुश्मन होय ते वाहाला मित्र थाय छे. सर्व ठेकाणे ज्ञाग्य प्रधान छे. ॥ २ ॥

सा० सिंहल नृप कहे चंदने रे, छो कुशल्या माहाराज रे लाल ॥ अंतरयामी छो तमे रे,रायजादा शिर ताज रे लाल ॥ज्ञा०॥३॥ सा० चाहे चातक जिम मेहने रे, वछजणी जिमगायरे लाल॥तिम अमे तमने चाहतारे,दिन एता माहारायरे लाल॥ज्ञा०॥४

अर्थ ॥ सिंहल राजा चंद राजा प्रत्ये बोल्या, केम महाराजा कुशल छो? तमे अमारा अंतर्यामी अने मस्तकना ताज छो. ॥ ३ ॥ हे महाराजा, आटला दिवस थया, चातक जेम मेघने चाहे, अने गाय जेम वाछराने चाहे तेम अमे तमने चाहीए छीए. ॥ ४ ॥

सा० ते तमे आज पधारिया रे,लेखे थयो अवतार रे लाल॥शा पुरुषानो मेलो मले रे, जो तुषे किरतार लाल॥ज्ञा०॥५॥सा० शी कीजे परदेशमां रे, तमतणी ज्ञक्ति नरिंदरे लाल ॥ तुम मुख शशि दीठे थयुं रे,विलसित मन अरविंदरे लाल ॥ ज्ञा० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ ते तमे आजे खेछाए पधार्या, तमारा मलवाथी मारो अवतार लेखे थयो. जो किरतार प्रज्ञु संतुष्ट थाय तो शा(सज्जन) पुरुषनो मेलाप थाय छे. ॥ ५ ॥ हे राजा, परदेशमां तमारी शी ज्ञक्ति करीए? तमारो मुख चंद्र जोवाथी मारुं मन रूप अरविंद विकाश पाम्युं छे. ॥ ६ ॥

सा० इहां तो अमतणी मानजो रे,आदर ते मनुहार रे लाल॥जिम दुर्बल माता तणे रे,ज्ञामणडे व्यवहार रे लाल॥ज्ञा०॥७॥सा० गज बगस छोथें सही रे, तुमतणी मोकुं वींझरे लाल॥तो अमे तुमने शुं आपीये रे,जेणे तमे पामो रीझ रे लाल॥ज्ञा०॥८॥

अर्थ ॥ अहीं अमाराथी जे बने ते आदर मानी लेजो.दुर्बळ माता पोताना बाळकने मात्र हुलामणाथी प्रेमनो व्यवहार करे छे. ॥ ७ ॥ हाथी अश्व विगेरे वाहनोथी तमे मोज करोछो तो अमे तमने शुं आपीए के जेथी तमे रीझाइ जाओ? ॥ ८ ॥

सा० तमे पाउ धार्या होत जो रे,अम तणे देश कदेयरे लाल॥तो नजरे करता अमे रे,गाम नगर पुर केयरे लाल ॥जा०॥९॥सा० अमे अवसर चूकूं नहीरे,रखे अम जाणता मूढरे लाल ॥ इहां तमे अमे बेहु सारिखा रे,कहीये छे तमने अगूढरे लाल ॥१०॥

अर्थ ॥ जो तमे अमारा देशमां कदि चरण पधराव्या होत तो अमे तमने गाम, नगर के पुर क्यारना नजर कर्यां होत. ॥ ९ ॥ अमे हवे अवसर चुकीशुं नहीं, रखे तमे अमने मूढ जाणता, अहीं तमे अमे सरखा छीए. आ वात तमने खुल्ले खुल्ली कहीए छीए. ॥ १० ॥

सा० एहवा सिंहल रायना रे, निसुणी वचन विलासरे लाल॥चंद वदन थकी कर्यो रे,दंत मयुष प्रकाशरे लाल॥जा०॥११॥सा० चंद भरोसे मुझनेरे, एवडुं शुं सनमानरे लाल ॥ हूं परदेशी प्राहुणो रे, तमे मोटा राजान रे लाल ॥ जा० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ सिंहल रायना आवा वचन विलास सांजळी, चंदराजा पोताना मुखमांथी दांतना कीरणोने प्रकाश करता बोल्या. ॥ ११ ॥ मारी उपर चंदराजानो भरुसो राखी आटलुं बधुं सन्मान शुं आपोछो? हुं एक परदेशी मेमान छुं अने तमे मोटा राजा छो. ॥ १२ ॥

सा० चतुर थई चूको कशुंरे,खोटो भरमे सुजाणरे लाल ॥ शी मनुहार ए कारमीरे, कुण दिननी उलखाणरे लाल ॥जा०॥१३॥सा० चंद पूरव दिशानो धणीरे,हुंतो क्षत्री पुत्ररे लाल ॥ देखी पेखी विण स्वारथेरे, किम कहिये उत्सूत्ररे लाल ॥जा०॥१४॥

अर्थ ॥ हे राजा, तमे चतुर अने सुज्ञ थइ केम चुको छो ? आ खोटो भ्रम छे. तमारे अने मारे कया दिवसनी उलखाण? ते विचारो ॥ १३ ॥ चंदराजा पूर्व दिशानो स्वामी छे, हुं तो एक क्षत्रिय पुत्र छुं, स्वार्थ वगर देखी पेखीने शामाटे खोटुं बोलीए? ॥ १४ ॥

सा० दीठो तमे चंद सारिखोरे,मुज मांहे अनुसाररे लाल॥ ते भूले भूलो खरे रे, सरिखा केई संसाररे लाल॥जा०॥१५॥सा०राचे गुण जाण्या विना रे,सरिखा सरिखे कुण रे लाल॥बेहु उज्ज्वल पण सांभळो रे,कपुंर किहां किहां लुणरे लाल ॥ जा०॥१६॥

अर्थ ॥ तमे मने चंद जेवो देखो छो, मारामां तेना जेवो अनुसार (अणहार) हशे. रखे तमे भुलोछो. आ संसारमां कइक सरखे सरखा मळी आवे छे. ॥ १५ ॥ गुण जाण्याविना सरखे सरखा जोइने कोण राजी थाय? जुवोने कर्पूर अने लुण बने उजलां छे पण गुणमां केटलो फेर छे? ॥ १६ ॥

सा० मूकी द्यो जोलामणी रे, कहे सिंहल महीपालरे लाल ॥
मोहनविजये त्रीजी कहीरे, बीजा उल्लासनी ढालरे लाल ॥ जा० ॥ १७ ॥

अर्थ॥ हुं सिंहल राजाए कह्युं,आवुं जोळपण मूकीद्यो. मोहनविजये आ बीजा उल्लासनी त्रीजी ढाळ कही. १७

॥ दोहा ॥

सुपुरुष छानो किम रहे, आचारे अवसूंब ॥ लख जो जलमे छिपाडीये, जिम तरी आवे तुंब ॥ १ ॥ मृगमद परे छाना रहो, गुण पण अंबर चूर ॥ प्रगट करे ते तुम भणी, रहो जो यद्यपि दूर ॥ २ ॥

अर्थ ॥ आचारथी उज्ज्वल एवो सत्पुरुष ओलखाया विना छानो रहे नहीं. तुंबडाने लाखवार जलमां डुबाडी बुडावीए तो पण ते तरी आवे छे. ॥ १ ॥ कस्तुरी लगावी छाना रहो पण तेना वस्त्र साथे लागेला गुण तमे दूर रहेशो तो पण तमने प्रगट करशे. ॥ २ ॥

अवधि गणंते साहिबा, हवे मल्या छो आज ॥ नाम कहो थाओ प्रगट, हठ न करो माहाराज ॥ ३ ॥ एम कहेते थके आवीओ, सिंहल मंत्री ताम ॥ कपटी कुटिल कदाग्रही, डुर्मति हिंसक नाम ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ हे साहेब, केटला दिवसनी अवधि गणतां आज तमे मली आव्या छो. हे महाराजा, हवे तमारुं नाम कहो अने प्रगट थाओ, हठ करो नहीं ॥ ३ ॥ एम कहेतामां ते वखते सिंहल राजानो मंत्री तत्काल आवी चडयो. ते कपटी, कुटिल अने कदाग्रही हतो; वली तेनुं डुर्मति एवुं हिंसक नाम हतुं. ॥ ४ ॥

जल कहे तिहां थल पण नही, चलवे काकडमाल ॥ रवि उदयास्त लगे सदा, खोटिहालने चाल ॥ ५ ॥ प्रणमी चंद नरिंदने, बेठो तेह आसन्न ॥ तिणे प्रारंभी कुटिलता, करी वदन सुप्रसन्न ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ ते ज्यां जल कहे त्यां स्थलपण न होय. ते बधुं डाकडमालथी चलवे सूर्य उगे त्यारथी अस्त थाय त्यां सुधी ते खोटी हाल चाल करे. ॥ ५ ॥ ते मंत्री चंदराजाने प्रणाम करी तेनी नजिक बेठो; पछी तेणे मुख प्रसन्न करीने कुटिलता आदरवा मांडी. ॥ ६ ॥

॥ ढाल चोथी ॥

नंद सलूणा नंदना रे लो ॥ तें मुने नांखी फदमां रे लो ॥ ए देशी ॥

सांभलो चंद नरेसरूरे लो॥ रायजादा अलवेसरूरे लो ॥ आज विहंगम मीठ- डारे लो, नयणे तुमने दीठडारे लो ॥ १ ॥ सिंहल नृपनी विनतिरे लो, तमे नथी मानता श्यावतीरे लो॥ न करो इम बहु कानीयेंरे लो, रढीयाला रढमानीयेंरे लो ॥ २ ॥

अर्थ ॥ हे पृथ्वीपति रायजादा तमे हुं कहुं ते सांभलो. आज मारे पक्षीओ मधुर थया (सारां शुकन थयां) के जेथी तमे मारा नयनवडे जोवामां आव्या. ॥ १ ॥ हे राजा, तमे अमारा सिंहल राजानी विनति शामाटे नथी मानता? एवी घणी हठ करो नहीं, हे रढीआला रढ मानीए. ॥ २ ॥

जूठे किम कुल ढलवोरे लो, शुं तमे बालक भोलवोरे लो॥ अछतुं अमे नथी भाष- तारे लो, वाद तजो थाओ छतारे लो ॥ ३ ॥ मानता नथीशे वांकडेरे लो ॥ अहो आभा नगरी धणीरे लो, आशा तमथी अछे घणी रे लो ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ तमे जुठुं बोली तमारा कुलने केम गोपवो छो? शुं तमे बालकनी जेम भोलवो छो? अमे असत्य

बोलता नथी माटे वाद करवो छोडी दइने छता थाओ. ॥ ३ ॥ तमे अमारा शा वांके मानतानथी ? हवे संकडामणमां आव्या छो, क्यां जाशो ? अरे आजा नगरीना धणी, अमारे तमारी पासेथी घणीआशा छे.४

देवि वचने अमे उलख्या रे लो,नाम ठाम कुल पारख्या रे लो॥मांगे अंधारुं कूटीये रे लो,ते वाते किम छूटीये रे लो॥५॥ रात थोडी वेशतो घणा रे लो, थैं छो साच कोकामणा रे लो॥तमने शुं कहीये वलीरे लो, पाणी न खमे पातलीरे लो ॥६॥

अर्थ ॥ अमे देवीनां वचनथी तमने उळखी लीधा छे- वळी तमारां नाम,ठाम अने कुल पारखी लीधां छे. जो डांगथी अंधाराने कूटवा मांडीए तो ते वातथी केम छुटाय ? ॥ ५॥ रात थोडी छे अने वेष घणाछे. माटे हे! कोकामणा राजा, हवे सत्य कहो. तमने वळी शुं कहीए? पातळी होय ते पाणीने खमे नहीं. ॥६॥

हरणी पण ऊंची वहीरे लो,थोडी घणी रयणी रहीरे लो॥ अति ताण्युं खमतुं नथीरे लो,बीजा नथाउ एकथी रे लो ॥७॥ लागो सचिव हठ सुंदरू रे लो,बोल्यो चंद नरेशरू रे लो ॥ शुं कारिज छे चंदथीरे लो, अवर जला शुं कोइ नथीरे लो?॥८॥

अर्थ ॥ हरणी पण ऊंची आवी छे- एटले मृगशर नक्षत्रना तारा ऊंचे आव्या छे, तेथी रात घणी थोडी रही छे- हवे अति ताण्युं खमे तेम नथी, अने तमे एकथी बीजा थता नथी. ॥ ७ ॥ मंत्री हठ करी सुंदर पणे बोलवा लाग्यो त्यारे चंदराजा बोल्यो, तमारे चंदराजानुं तेवुं शुं काम छे ? शुं कोइ बीजा तेना जेवा जला नथी ? ॥ ८ ॥

आजा नगरीये हुं रहुं रे लो, हवे तमने साचुं कहुं रे लो ॥ चंद करे तेहुं करुं रे लो, मानजो ते सघलुं खरुं रे लो ॥९॥ सिंहल नृप हरख्यो घणुंरे लो, लाग्युं वचन सोहामणुं रे लो ॥ थयुं तनु फणस तणी परेरे लो,हिंसक वली इम उच्चरे रे लो॥१०॥

अर्थ॥ ल्यो, हुं तमने साचे साचुं कहुं छुं के हुं आजानगरीमां रहुं छुं. जे चंदराजा करे ते हुं करुं, आतमे सघलुं खरुं मानजो. ॥ ९ ॥ सिंहल राजा घणो हर्ष पाम्यो, तेने आ वचन घणुं सारुं लाग्युं. तेनुं शरीर फणसना फळनी जेम प्रफुल्लित थयुं. ते वखते हिंसक मंत्री बोल्यो. ॥ १० ॥

अहो प्रजु ए आजाधणी रे लो, चिंताटाळशे आपणी रे लो ॥ छानुं शुं छे चंद राजथी रेलो, कारिज विणशे लाजथी रे लो॥११॥चंद चतुर चित्त चिंतवे रे लो, ए हिंसक इम शुं लवे रे लो ॥ कारिजशुं एहवुं हशे रे लो, ते किम करी मुजथी थशे रे लो ॥१२॥

अर्थ ॥ हे प्रजु, आ आजानगरीना धणी छे, ते आपणी चिंता टाळशे. चंदराजाथी आपणे शुं छानुं राखवानुं छे, लाज राखशुं तो आपणुं काम बगडशे. ॥ ११ ॥ चतुर चंदराजा चित्तमां चिंतववा लाग्यो के, आ हिंसक मंत्री शुं लवे छे? एवुं शुं कारज हशे, अने ते माराथी केम करीने थशे ? ॥ १२ ॥

आव्यो वश हुं शुं करुं रे लो, ए धूरत टोळुं खरू रे लो ॥ एहनी गतिमें पारखी रे लो, यात्रा नही घर सारखी रे लो ॥ १३ ॥ सिंहल कहे शीशोचमें रे लो, चंद पड्या शुं आलोचमें रे लो ॥ ठग करीरखे तमे जाणता रे लो, रखे कंटकमे ताणता रे लो॥१४॥

अर्थ ॥ हुं अहिं आवी वश थइ पड्यो; हवे शुं करुं! आ तो बधुं धूतारानुं टोळुं छे. तेमनी गति में पा-

रखी लीधी. घर जेवी यात्रा होय नहीं. ॥ १३ ॥ सिंहले शीघ्रताथी कही वाह्युं के, हे चंदराजा, विचारमां केम पड्या? रखे तमो अमने ठग जाणता अने रखे अमोने कांटामां ताणता ? ॥ १४ ॥

संशय धरो छो शा थकी रे लो, कहीये छिये इम आतुर थकी रे लो ॥
पर उपकारने कारणे रे लो, सुत कोइक माता जणे रे लो ॥ १५ ॥
दिनकर अजवालुं करे रे लो, कुण तस पेसकसी धरे रे लो ॥ वृक्ष
फले फल फूलथी रे लो, मणि वेचाये बहु मूलथी रे लो ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ तमे शामाटे संशय करो छो? अमे आ आतुरताथी कहीए छीए. पर उपकारन माटे कोइक माता पुत्रने जणे छे. ॥ १५ ॥ सूर्य प्रकाश आप्या करे छे, तेने कोण पेशकसी (कर) भरे छे? वृक्षो फल फुल आपेछे अने मणि बहु मूल्यथी वेचाय छे. ॥ १६ ॥

निश दिन जे सरिता वहे रे लो, तस कुणशीक्षापण कहे रे लो ॥
सरस निरस तृण आदरीरे लो, आपे दूध पयोधरी रे लो ॥ १७ ॥
उपकारी तुम जेवडा रे लो, ते जग थोडा दीठडा रें लो ॥ तुम उ-
पर आशा खरी रे लो, कारज करो करुणा करी रे लो ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ नदी रातदिवस वह्या करेछे तेने कोण शिखामण आपेछे ? गाय अने भेंस नीरस घास खाइने आदरथी सरस दूध आपे छे. ॥ १७॥ तमारा जेवा उपकारी जगत्‌मां थोडा जोवामां आवे छे, अमे तमारी उपर खरी आशा राखी छे, माटे करुणा करीने अमारुं कार्य सिद्ध करो. ॥ १८ ॥

ढाल ब्रह्मा मुख भासनी रे लो, सुंदर बीजा उल्लासनी रे लो ॥
पुण्य घणुं ए भूपनुं रे लो, मोहन कहे कविरूपनुं रे लो ॥ १९ ॥

अर्थ ॥ आ बीजा उल्लासनी सुंदर चोथी ढाल कही छे. मोहनविजय कहे छे के, ए राजानुं अने कविना रूपनुं घणुं पुण्य छे. ॥ १९ ॥

॥ दोहा ॥

सिंहल नृप सिंहलप्रिया, तिम हिंसक मंत्रीश ॥ कुष्टि कनकध्वज त-
नुज, कपिला धावजगीस ॥ १ ॥ छठो चंदनरेसरू, मध्यपरिछद
एह ॥ जिम पंचेन्द्रिये सहित, मन सोहे ससनेह ॥ २ ॥

अर्थ ॥ सिंहलराजा, सिंहलराजानी प्रिया, हिंसक मंत्री, कुष्टि (कोडीयो) कनकध्वज पुत्र अने कपिला धाव्य ॥ १ ॥ तेमां छठो चंदराजा—जे मध्य परिछेदमांछे—ते पांचइंद्रियोमां जेम मन शोभे तेम पांचेमां शोभे छे. ॥ २ ॥

तव आभापति उच्चरे, अहो सिंहल भूपाल ॥ कहो काज पडदो
तजी, जिमहूं लहूं दयाल ॥ ३ ॥ पांचे चिंतातुर तमे, दीसो छो
कहो केम ॥ बाहिरतो विवाहनो, मांड्यो मोहोछाव एम ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ आभापति चंद बोल्यो, अरे सिंहलराजा, तमे पडदो छोडी जे कार्य होयते कहो. जेथी हुं ते

विषे दया जावे विचारूं. ॥ ३ ॥ तमे पांचे जण चिंतातुर केम लागो छो? अने अहिं बाहेर तो विवाहनो महोत्सव मांड्यो छे. ॥ ४ ॥

नाम ठाम कुल गोत्र मुज, किम जाणो सहु कोय ॥ ते सघलुं
मांडी कहो, जे कांइ व्यतिकर होक ॥ ५॥ जावुं छे आज्ञापुरी,
थई जाशे प्रजात ॥ कह्या विना किम जाणीयें, तुम मनमांनी वात ॥६॥

अर्थ ॥ तमे सौ मारुं नाम, ठाम, कुल अने गोत्र शीरीते जाणो? ए बधुं जे कांइ वृत्तांत होय ते मने मांडीने कहो. ॥५॥ मारे आज्ञापुरीमां जावुं छे, रखे प्रजात थई जाशे. तमारा कह्याविना तमारामननीवात शीरीते जाणीशकाय? ॥ ६ ॥

॥ ढाल पांचमी ॥

॥ मन मोहनां लाल ॥ ए देशी ॥

सिंहल नृप आदेशथीरे, मन मोहना लाल ॥ हिंसक थयो वाचाल हो,
जग सोहना लाल ॥ वीर नृपति सुत साहिबारे ॥ म० ॥ विनति करुं
महीपाल हो ॥ज०॥ त्राता धाता कार्यना रे ॥म०॥ दायक शाता स्वाम
हो ॥ज०॥ श्यो परूदो तुमथी हवे रे ॥म०॥ अहो आशा विश्राम हो ॥ज०॥१॥

अर्थ ॥ सिंहल राजानी आज्ञाथी हिंसक मंत्री वाचालथयो. अर्थात् ते बोल्यो के, जगशोजित वीरराजाना कुमार, हुं तमने विनति करुं छुं ॥ १ ॥ हे राजा, तमे त्राताछो, अमारा कार्यना कर्त्ताछो, शातानादाताछो अने स्वामीछो हवे तमारी वचे शो पडदो राखवो. कारण के तमे अमारी आशाना विश्राम छो? २

किम दोहग संताडीयें रे ॥म०॥ लेवा जावुं तक्र हो ॥ज०॥ नाचे बांधी घूघरा रे ॥म०॥
शो तिहां घूंघट वक्र हो ॥ज०॥३॥ सेवक रहे सेवा विषे रे ॥म०॥ तिणे केही करवी
लाज हो ॥ज०॥ अवधारो थई एकमना रे ॥म०॥ अम उलंग महाराज हो ॥ ज० ॥ ४॥

अर्थ ॥ छास लेवा जावीने दोणी संताडवी? ज्यारे घुघरा बांधीने नाचवुं होय तो पछी वांको घुंघट शामाटे ताणवो.? ॥ ३ ॥ सेवक सेवामां रहे तेमां तेणे शामाटे लज्जा राखवी? हे महाराज, आप एक चित्तथइ अमारा अभिप्रायने बराबर ध्यानमां राखो. ॥ ४ ॥

ए सुत सिंहल रायनो रे ॥ म० ॥ कनकध्वज सुकुमाल हो ॥ ज० ॥
प्रेमलालछी एहने रे ॥ म० ॥ परणी आपो कृपाल हो ॥ ज० ॥ ५ ॥
पर उपकारी सेहरा रे ॥ म० ॥ ए छे तुमथी काम हो ॥ ज० ॥
हो जो अमथी तेहवा रे ॥ म० ॥ छे जेहवुं तुम नाम हो ॥ ज० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ हे कृपालु, आ कनकध्वज नामे कोमल कुमार सिंहलरायनो पुत्र छे तेनी साथे प्रेमला लक्ष्मीने परणावी आपो. ॥ ५ ॥ तमे पर उपकारि छो, तेथी आ काम तमाराथी थवानुंछे. जेवुं तमारुं नामछे तेवा तमे अमारी साथे वर्त्तजो. ॥ ६ ॥

प्राचीपति कहे सचिवने रे ॥म०॥ इम किम कहो उच्छूत्रहो ॥ज०॥
में तो सांजळ्युं प्रेमला रे ॥म०॥ परणशे सिंहल पुत्र हो ॥ ज० ॥ ७ ॥
हूं तो ते जोवा जणी रे ॥ म० ॥ आव्यो बुं निश एणह रे ॥ ज० ॥
कनकध्वज परणे नही रे ॥ म० ॥ कहो ते कारण केण हो ॥ ज० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ पूर्वदिशाना पति महाराजाए मंत्रीने कह्युं के, तमे आवुं अघटित केम कहोछो ? में तो सांजळ्युं छे के, प्रेमला सिंहलराजाना कुमारने परणशे ॥ ७ ॥ हुं तो आ रात्रे ते महोत्सव जोवाने आव्यो छुं. कनकध्वज कुमार तेने परणे नहीं तेनुं कारण शुं छे? ते कहो. ॥ ८ ॥

कनकध्वज वधू प्रेमला रे ॥ म० ॥ इम सवि जाणे संसार हो ॥ ज० ॥
तो किम कूडे बोलडे रे ॥ म० ॥ मुजने चढावो छो जार हो ॥ज० ॥ ९ ॥
चंद जणी हिंसक कहे रे ॥ म० ॥ सिंहल नृपनो जे जातहो ॥ ज० ॥
कुष्टि पूरव कर्मथी रे ॥ म० ॥ छे अकथानी वात हो ॥ ज० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ कुमार कनकध्वजनी वधू प्रेमला छे एम सर्व जगत् जाणेछे ते छतां तमे आवा कुडा बोलथी मारा उपर जार केम चडावोछो? ॥ ९ ॥ हिंसक मंत्रीए चंदराजाने कह्युं के, सिंहल राजानो कुमार पूर्वकर्मना योगथी कोढीओ छे. ए वात कथी जाय तेवी नथी. ॥ १० ॥

लेख लिखितथी प्रेमला रे ॥ म० ॥ केरो हुउ विवाह हो ॥ ज० ॥ पण
स्वामी ए वातनो रे ॥ म०॥ तुम हाथे निरवाह हो ॥ ज० ॥ ११ ॥
पवन प्रयोगे जइ चढ्यो रे ॥ म० ॥ जिम जर दरीये नाव हो ॥ज०॥
तुम सरीखा खेवट थकी रे ॥ म० ॥ कोइक फावे दाव हो ॥ज०॥१२॥

अर्थ ॥ लेख लखवाथी प्रेमलानो विवाह थयो छे, पण हे ! स्वामी, ए वातनो निर्णय हवे तमारे हाथे थवानो छे. ॥ ११ ॥ पवनना तोफानथी जेम वाहाण जरदरीए जइ चडे तेम आ बन्युं छे. हवे तमारा जेवा चतुर खलासीथी वखते कोइ दाव फावतो आवे तेम छे. ॥ १२ ॥

ए सिंहल अवनीशनी रे ॥ म० ॥ हवे तुम हाथे लाज हो ॥ ज० ॥
आशा अंबर जेवडी रे ॥ म० ॥ छे तुमथी माहाराज हो ॥ ज० ॥१३॥
हिंसकने शशिनृप कहेरे ॥ म० ॥ किम अज्ञान ए कीध हो ॥ ज० ॥
शुं छे वेर प्रेमला थकी रे ॥ मं० ॥ कनकध्वजने जे दीध हो ॥ज०॥१४॥

अर्थ ॥ हे महाराज, ए सिंहलराजानी लाज हवे तमारे हाथे छे. अने तमाराथी अमे आकाश जेवडी आशा राखीने बेठा छीए. ॥ १३ ॥ राजा चंदे हिंसक मंत्रीने कह्युं के, तमे आवुं अज्ञान केम कर्युं? तमारे प्रेमला साथे शुं वैर हतुं के तेने कनकध्वज जेवा कोढीआने आपी ? ॥ १४ ॥

केम बिगाडो सहु मिली रे ॥ म० ॥ इम अबला अवतार हो ॥ ज० ॥
किम सांसहे ए वातथी रे॥ म० ॥ कलिमल हरकीरतार ॥ ज० ॥१५॥

मकरध्वज नृपनी सुता रे ॥ म० ॥ में किम परणी जाय हो ॥ ज० ॥
ते पण तमने आपवी रे ॥ म० ॥ ते मुजथी किम थाय हो ॥ज०॥१६॥

अर्थ ॥ तमे सर्व मळीने आ अवळानो अवतार केम बगाडो छो? आवी वात कलिकाळना मलने हरनारा परमेश्वर केम सहन करे? ॥१५॥ मकरध्वज राजानी पुत्री माराथी केम परणी जाय? तेम ते तमने आपवी ते पण माराथी केम थाय? ॥ १६ ॥

चंदतणी चतुराइये रे ॥ म० ॥ रंज्यो सिंहल नृप हो ॥ ज० ॥ पांचमी
ढाल मोहन कही रे ॥ म० ॥ बीजे उल्लासे अनूप हो ॥ ज० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ राजा चंदनी आवी चतुराईथी सिंहल राजा राजी थयो आ प्रमाणे श्री मोहनविजयजीए बीजा उल्लासनी पांचमी मोहन ढाल हे ! मोहन कही छे ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

चंद नृपति हिंसक भणी, कहे वचन एकंत ॥ इम किम मुजने उप-
दिशो, अणघटता उदंत ॥ १ ॥ मुज तुम मेळो आजनो, जोरे कीधो
चंद ॥ मुज आगल मांड्या तमे, फोगट कूडा फंद ॥ २ ॥

अर्थ ॥ चंदराजा हिंसक मंत्रीने एकांते कहे छे, के हे ! मंत्री तमे अण घटतावृत्तांतनो उपदेश मने केम आपो छो? ॥ १ ॥ तमारो ने मारो आ मेलाप करवामां आव्यो छे तेमां तमे मारी आगळ फोगटना फंद मांडी बेठा ते ठीक नहीं. ॥ २॥

निपट कपट रचना विकट, शी मुज आगल मित्त ॥ जावाद्यो काढण
नथी, हे हिंसक सुविदित्त ॥ ३ ॥ पोढी कन्या प्रेमला, कोढी ए व-
राज ॥ ए जोडी छोडी दियो, न करो एह अकाज ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ अरे मित्र, आवी कपटनी विकट रचना मारी आगळ शा माटे करो छो? हे विद्वान मंत्री, ए वात जावाद्यो. तेमां कांइ सार नथी. ॥ ३ ॥ ए मकरध्वजनी कन्या उत्तम छे, अने जे तेनो पति करवा धारो छो ते कोढीओ छे. माटे ए जोडीने करवी छोडीद्यो. आवुं अकार्य न करवानुं करो नहीं. ॥ ४ ॥

देश कवण तुम नृपनो, कवण नाम किहां वास ॥ किम अनुचित सं-
बंध ए, मेळ्यो करो प्रकाश ॥ ५ ॥ साचुं सवि संक्षेपथी, कहो मुजने
प्रछन्न ॥ तुम केरुं निसुण्या पछी, राजी करशुं मन्न ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ तमारा राजानो कयो देश छे? तेमनुं नाम शुं? तेमनो निवास क्यां? तमे आवो अनुचित संबंध केम मेळव्यो? ते प्रकाश करो. ॥ ५ ॥ ते साचे साचुं गुप्त होय ते पण कहो. तमारुं वृत्तांत सांभळ्या पछी अमे मनने राजी करीशुं. ॥ ६ ॥

अथ हिंसक संक्षेपथी, भाखे कथा स्वकीय ॥
ग्राहक बुद्धे सांभळे, चंद राय कमनीय ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ पछी हिंसक मंत्री पोतानी कथा संक्षेपथी कहेवा लाग्यो. अने ते मनोहर राजा चंद ग्राहक बुद्धिए सांभळवा लाग्या. ॥ ७ ॥

॥ ढाल ७मी ॥

॥ रामचंदके बाग ॥ चपो मोरी रह्यो री ॥ ए देशी ॥

मनोहर सिंधु देश, परिसर सिंधू नदीरी ॥ गंगा समद्दह हूंति, आवी सरित् वदीरी ॥ १ ॥ गिरिवर शिखर पडूर, डुरथी जूरि गमेरी ॥ गगने शंकाणो सूर, निरखे रथांग भ्रमेरी ॥ २ ॥

अर्थ ॥ सिंधुनदीना प्रदेश उपर मनोहर एवो सिंधु देश छे. ज्यां सिंधुनदी गंगा नदी जेवा मोटा द्रहवाळी आवी रहेली छे. ॥ १ ॥ जेमां दूरथी देखाता मोटा पर्वतना शिखरो घणां ऊंचां छे, के जेने सूर्य आकाशमां शंका पामी रथना चक्रना भ्रमथी जुवे छे. एटले जाणे रथचक्र होय तेवा धारे छे. ॥ २ ॥

जिहां करे सरिता संकेत, उगमी जल निधि जावा ॥ दूत पणुं करे तेम, विचमा फिरती नावा ॥ ३ ॥ नहीं जन मांहे खार, सहुको सरल स्वजावी ॥ देश गुणे माधुर्य, महोदधिमां पण आवी ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ ज्यां समुद्रप्रत्ये जती एवी सरिताउ संकेत करे छे अने तेनी वचमां फरती नाविकाउ तेमां दूतपणानुं काम करे छे. ॥ ३ ॥ ते देशना लोकोमां कोइ द्वेषी नथी. सर्व सरल स्वजावी छे. ते देश खारा समुद्रमां आवेलो छे तथापि माधुर्यना गुण वालो छे. ॥ ४ ॥

जिहां गज सरज शरीर, मदझर गुहिरा गाजे ॥ वन घन नित्य सपंक, निरखी घनाघन लाजे ॥ ५ ॥ अहो आजा नगरीश, छे इम देश नवीनो ॥ तिहां अति मुख्य प्रसिद्ध, सिंहल नगर नगीनो ॥६॥

अर्थ ॥ जे देशमां हाथीउनां शरीर रज जरेलां छे अने ते मदझरता गाजे छे. घाटावनमां कादववाला ते हाथीउने जोइ मेघ पण लज्जा पामे छे. ॥ ५ ॥ हे ! आजानगरीना राजा, एवो ते नवीन सिंधु देश छे, तेमां अति मुख्य रीते प्रसिद्ध एवुं सिंहल नगर छे. ॥ ६ ॥

मुगता चतुःपथ मांहे, विगलित पार परारी ॥ जाणे करी जन जार, दंतुर हूई धरारी ॥ ७ ॥ सुरपुर सहोदर जाण, जिणे निरख्यो ते जाणे ॥ ए आगल नर कोण, लंका देखी वखाणे ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ जेना चोकमां परंपराए गली पडेलां मोतीउ जाणे लोकना जारथी दबाइने पृथ्वीए दांत बाहेर काढ्या होय तेवां देखाय छे. ॥ ७ ॥ जेणे ते नगर जोयुं होय ते तेने स्वर्गना नगरनुं सहोदर जाणे छे. तेनी आगल लंकाने जुवे तोपण तेना वखाण कोण करे? ॥ ८ ॥

गढ मढ मंदिर पोल, तिम चौउटा चोराशी ॥ जे जन तिहां उत्पन्न, ते सही पुण्य विलासी ॥ए॥ तिहां कनकरथ जूप, रूपे काम जिश्योरी ॥ अरि तरु नमनने काज, पवन प्रचंड निश्योरी ॥ १० ॥

अर्थ ॥ ते नगरनां किल्लो, मढ, मंदिर, दरवाजा अने चोराशी चचरां अति सुंदर छे. तेमां जे माणस उत्पन्न

श्राय ते खरेखरा पुण्यना विलासी छे. ॥ ए ॥ ते नगरमां रूपमां कामदेव जेवो कनकरथनामे राजा छे. जे शत्रुरुपी वृक्षोने नमाववाने प्रचंड पवन जेवो छे. ॥ १० ॥

पटराणी महाभाग, एह छे कनकवतीरी ॥ पतिभगती रतिरूप,
सुकृतकारि सतीरी ॥ ११ ॥ प्राकृत पुरुष हुं तास, स्वामी हिंसक
नामे ॥ मुजने नृप बहुमान, पहोचुं सघले कामे ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ तेने कनकवती नामे महा भाग्यवती पटराणी छे. जे पतिनी भक्तिवाली, रतिजेवा रूपवाली, सुकृत करनारी अने सती छे. ॥११॥ हुं हिंसक नामे तेनो प्रकृतिपुरुष एटले प्रधान छुं. राजा मने बहुमान आपेछे अने हुं राज्यना सर्वकाममां पोंहोचीशकुंछुं. ॥ १२ ॥

वाहलुं सहुने काम, वाहलुं चाम नहीं री ॥ साची ए जगरीत,
चंदजी जाणो सहीरी ॥ १३ ॥ चोथी ए कपीला धाव, ब्रह्मा पुत्री
जिसीरी ॥ पियूष पयोधर एह, नहीं जगनारि ईसीरी ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ हे राजा चंद, सर्व ने काम वाहालुं होय छे; कोइने चाम एटले त्वचावालुं शरीर वाहालुं होतुं नथी अने ए जगत्नी साचीरीत छे. ॥ १३ ॥ चोथी कपिला नामे तेने धात्री (धाव्य) छे, जे ब्रह्मानी पुत्री सरस्वती जेवीछे. तेना स्तन अमृतथी भरेलाछे. जगत्मां तेना जेवी कोइ स्त्री नथी. ॥ १४ ॥

हय गय रथ सुपदाति, गणतां सुरगुरु भूले ॥ एहनी ऋद्धि नि-
हालि, धनदो पण नवि फूले ॥ १५ ॥ ए नृपने दरबार, शत्रुकार
सुरंगा ॥ लज्जाती हूई तेण, पूर्वाभिमुखी गंगा ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ तेना घोडा, हाथी, रथ अने पेदल ने गणता देवतानागुरु बृहस्पति पण भूली जाय छे. तेनी समृद्धिने जोइ कुबेर भंडारी पण फुल मारी शकतो नथी. ॥ १५ ॥ ए राजाना दरबारमां शत्रुना पराभवने माटे एवी सुरंगा (खाइ) छे, जेनाथी लज्जापामीने गंगानदी पूर्वाभिमुखी एटले पूर्व दिशा प्रत्ये जनारी थइ गइ छे. ॥ १६ ॥

सकल प्रजा धनपात्र, सधजा सोध उत्तंगा ॥ नृप रजाथी सर्व,
विगर सजाते सुरंगा ॥ १७ ॥ पंडित मंडित वाद, नाद सुकंबु वि-
राजे ॥ तिम जनव्रजनो साद, दधितिणे गाजतो लाजे ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ तेनी सर्व प्रजा धनपात्र छे. तेनी नगरीमां ध्वजावाला उंचा मेहेलो छे अने राजानी आज्ञाथी सर्व लोको भारे शिक्षा वगरना होवाथी सदा आनंदमां रहे छे. ॥ १७ ॥ त्यां पंडितोना पोताना मतने मंडन करवाना ध्वनिओ शंखना जेवा शोभेछे अने शेहेरमां लोकोना समूहनो नाद एवो चाले छे के जेथी गर्जना करतो समुद्र शरमाइ जाय छे. ॥ १८ ॥

चपला अचपल भाव, थइ पुरमांहे रही री ॥ जाणे नको द-
रिद्र, एहमां कूड नही री ॥ १९ ॥ एहवे आगल वात, तुमने
यथास्थित भाखी ॥ तुमथी कांई तिलमात्र, अंतरको नहीं राखी ॥ २० ॥

अर्थ ॥ ते नगरमां चपला एवी लक्ष्मी स्थिर थइने रही छे. त्यां कोइ दरिद्री जोवामांज आवतुं नथी.

॥ १९ ॥ हे राजा चंद, आ प्रमाणे जे वात हती ते में तमारी आगल यथार्थ पणे कही छे. तेविषे तमारी आगल जरापण अंतर राखेल नथी. ॥ २० ॥

ए बीजे उल्लास, छठी ढाल सुरंगी ॥
एहथी आगल वात, मोहन कहे अति चंगी ॥ २१ ॥

अर्थ ॥ आ बीजा उल्लासमां मनोहर एवी छठी ढाल श्री मोहन विजयजीए कहेली छे. हजु आगल तेनाथी पण रसिक वात आवशे. ॥ २१ ॥

॥ दोहा ॥

ए राणी कनकावती, बेठी निज आवास ॥ हिअडे सुत चिंता धरे,
मुख मेल्हे निःश्वास ॥ १ ॥ सजल नयण छाती सकुच, सखी वचन
न सुहाय ॥ जिम तट बाहिर माछली, जण विहूणी अकुलाय ॥ २ ॥

अर्थ ॥ एकवखते राणी कनकावती पोताना मंदिरमां बेसी मन मुखमांथी निसासा मुकती हृदयमां पुत्रनी चिंता करवालागी. ॥ १ ॥ तेना नेत्रमां आंसु आव्यां हतां, स्तनवाली छाती धडकती हती, सखीनां वचन तेने गमतां नहतां. जेम कांठा उपर माछली तरूफडे तेम ते आकुल व्याकुल थती हती. ॥ २ ॥

राजा आगल धसमसी, दासी कहे विरतंत ॥ आवीने नृपति
तुरत, बोलावे एकंत ॥ ३ ॥ हे वनिते चंद्रानने, इम केम तुं दि-
लगीर ॥ आंसुथी जीनो कर्यो, किम इम दखणी चीर ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ राजानी आगल दासीए आवी ते वृत्तांत जणाव्यो, तत्काल राजाए एकांते आवी तेने बोलावी. ॥ ३ ॥ हे चंद्रमुखि वनिता, तुं दिलगीर केम थाय छे? तें तारा आंसुथी तारा वस्त्रना पालवने केम जीनो कर्यो? ॥ ४ ॥

केणे लोप्युं होये वचन, तो तस जाषो नाम ॥ जिम तेहने देउं
सजा, एहवां न करे काम ॥ ५ ॥ धणकण कंचण मणि रयण, देश
नगर जंमार ॥ खामी नही कोइ वस्तुनी, तुं मुज प्राणाधार ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ हे वाला, जेणे तारुं वचन लोप्युं होय तेनुं नाम आप. अरे! हुं तेने शिक्षा आपुं जेथी ते फरीवार एवां काम करे नहीं. ॥ ५ ॥ हे! प्रिया! धन, धान्य, सुवर्ण, मणि, रत्न, देश, नगर अने जंडार तैयार छे. मारे कोइ वस्तुनी खामी नथी. तुं मारी प्राणाधार छुं. ॥ ६ ॥

॥ ढाल सातमी ॥

॥ थापरवारी हुं साहिबा, काबिल मत चालो ॥ ए देशी ॥

प्रेमदा प्रीत मने, कहे जरी दीरघ श्वासा ॥ स्वामी तुम सुप्रसा-
दथी, संपूरण आशा ॥ १ ॥ वचन उलंघी कुण शके, तम सुन-
जरे स्वामी ॥ प्राणेश्वर तुम सारिखो, हूं जाग्ये पामी ॥ २ ॥

अर्थ ॥ लांबा नीसासा मूकती कनकवती राणीए पोताना प्रियतमने कह्युं के, हे स्वामी, तमारा प्रसादथी

मारी सर्व आशाओ संपूर्ण छे. ॥ १ ॥ हे स्वामी, ज्यां सुधी तमारी मारी उपर सारी नजर छे, त्यां सुधी मारूं वचन कोण उल्लंघन करी शके? हुं सारा भाग्यथी तमारा जेवा स्वामीने पामी छुं. ॥ २ ॥

पहेरुं वेष ते नव नवा, जे शचिये न दीठा॥ भोजन मुखने भावतां, करुं बहु विध मीठां ॥ ३ ॥ क्षण क्षण भूषण नव नवां, मणि रयणे जरीयां ॥ निरखी सुर शंसय धरे, जे ए केणे घरीयां ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ हे! नाथ! इंद्राणीए पण जे जोया नहोय तेवा नव नवा वेष हुं पेहेरूं छुं; वली मुखे भावे तेवां बहु प्रकारनां मधुर भोजन करूंछुं. ॥ ३ ॥ हे स्वामी, मणि रत्नोथी जडेलां एवां नव नवां आभूषणो हुं क्षणे क्षणे पेहेरूं छुं, जेने जोइने देवताओ 'आ कोणे घड्यां हशे' एवो संशय करे छे. ॥ ४ ॥

मृग मद सोधा अरगजा, सखी हाथ न सूके ॥ मधुकर तेणे परिमले, मुज संग न मूके ॥ ५ ॥ जाणुं तो छे सुख घणां, पण तृण समजाणुं ॥ अनोपम एक अंगजविना, जीवित अप्रमाणुं ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ कस्तुरी अने अगरुचंदनथी मारी सखीओना हाथ सुकाता नथी; तेनी सुगंधथी भमराओ मारो संग छोडता नथी. ॥ ५ ॥ हुं विचारुं तो मारे घणां सुख छे, पण ते बधां हुं तृण जेवा गणुं छुं. पण एक अनुपम पुत्रविना मारुं जीवित नकामुं छे. ॥ ६ ॥

कानन कुसुम तणी परे, मुज अवतार अलेखे ॥ सुत विण धनवंतने सहू, रवि उदय उवेखे ॥ ७ ॥ तनु धूसरी तलहूरिया, तोतलाता हसता ॥ पडता रडता लोटता, जिमता कसमसता ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ वननां पुष्पनी जेम मारो अवतार अलेखे जाय छे. पुत्र वगर कदि धनवंत होय तो पण तेनुं मुख सर्वे सूर्यना उदय वखते जोता नथी. ॥ ७ ॥ पुत्रना शरीर धूलथी धूसरा थइ गया छे, जेना माथा उपर केशनाखडुरीआ छे, जे तोतलुं बोली हसे छे, जे पडे, रडे, आलोटे अने जमता करे छे, ॥ ८ ॥

रवि साहमा उभा रही, आतप प्रारथता ॥ वारी करता विवदता, असमंजस कथता ॥ ९ ॥ शेरीयें फिरता थका, थई दंका सवारा ॥ एहवा सुत सुखजेहने, धन्य तस अवतारा ॥ १० ॥

अर्थ ॥ वली जे सूर्यनी सामे उभारही तडाकामां पण छाया साथे सामा थाय छे, जे विवाद करी जेम तेम बोलता फरे छे. ॥ ९ ॥ जे लाकडी उपर स्वारी करी शेरीमां फरेछे, एवा पुत्रनां जेने सुख छे तेना अवतारने धन्य छे. ॥ १० ॥

कीर्त्ति विस्तारक संपदा, सुतवंश विस्तारू ॥ जससुत तेहने वनविषे, वसवुं पण वारू ॥ ११ ॥ सुतथी संपत् संपजे, गतप्रास लहीजे ॥ वृद्धपणे सुतथी पीयु, आनंद रस पीजे ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ संपत्ति कीर्त्तिने वधारे छे अने पुत्र वंशने वधारनार छे, तेथी जेने पुत्र छे तेने वनमां वसवुं पण सारुं छे. ॥ ११ ॥ पुत्रथी संपत्ति सार्थक थाय अने प्राप्त लइए ते पण लेखे थाय अने हे! पति, वृद्धपणामां पुत्रथी आनंद रस पीवाय छे. ॥ १२ ॥

सुतनी चिंता साहिबा, मुज मनडे खटके ॥ मन मोहन ते दिन केहो, सुत मुखने मटके ॥ १३ ॥ बेठी बुं ते आलोचमें, नही चिंता बीजी ॥ निसुणी पन्नएयुं नरवरे, मुखथी कहे जी जी ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ हे स्वामी, ते पुत्रनी चिंता मारा मनमां खटके छे, पुत्रना मुखने मटकेथी मारूं मन मोहन पामे ते दिवस क्यारे आवशे? ॥ १३ ॥ हुं तेना विचारमां बेठी बुं. मारे बीजी कांइ चिंता नथी. ते सांजली राज मुखथी जी जी एम कही बोल्यो. ॥ १४ ॥

प्राण प्रिये चिंता तजो, जुठ हरषित होइने ॥ एतो मोटी वातडी, नवि हाथे कोइने ॥१५॥ प्रयत्न मंत्रादिक योगना, करशुं सुविलासे ॥ ताहरे जाग्ये लिख्यो हशे, तो अंगज थाशे ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ हे! प्राणप्रिया! चिंता छोडीदो. हर्षित थई जाओ. ए वात मोटीछे, ते कोइना हाथमां नथी.॥१५॥ आपणे सारा आनंदथी मंत्रादिकना प्रयोग करवामां प्रयत्न करीशुं. तेम करतां जो तारा जाग्यमां लख्यो हशे तो पुत्र थाशे. ॥ १६ ॥

राणीने राजा हसी, देईने दिलासी ॥ तेडाव्यो मुजने तिहां, मूकीने दासी ॥ १७ ॥ मुज आगल वनिता तणी, कही वात विस्तारी ॥ में पण नृपने विनव्युं, एक बुद्धि विचारी ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ आ प्रमाणे राजाए पोतानी राणी कनकावतीने दीलासो आपी एक दासी मोकलीने मने तेडाव्यो. ॥ १७ ॥ राजाए पोतानी राणी विषेनी बधी वात मारी आगल विस्तारथी कही बतावी. पछी में एक बुद्धिए विचारी राजाने विनंति करी. ॥ १८ ॥

अठम तपथी नरवरू, कुल देवी आराधो ॥ तास वचन अनुजायिथी, सुतनुं सुख साधो ॥ १९ ॥ नृपति मन रंज्यो घणुं, एह वाते स्वामी ॥ आगल चंदजी सांजलो, सुकथा रस पामी ॥ २० ॥

अर्थ ॥ हे नरवर, अठम तप करी तमे कुलदेवीनी आराधना करो. ते देवीनां वचनने अनुसरी पुत्रनुं सुख साधो. ॥१९॥ ए वात सांजली राजानुं मन खुशी थयुं. हे! चंदराजा, हवे आगल ते कथा रसथी सांजलो.

बीजा उल्लासनी सातमी, कही ढाल रसाल ॥
ए आगल मोहन कहे, घणी वात विशाल ॥ २१ ॥

अर्थ ॥ आ बीजा उल्लासनी सातमी रसिक ढाल कही, श्री मोहन विजयजी कहे छे के, आगल घणी विशाल वात आवशे. ॥ २१ ॥

॥ दोहा ॥

ए राजाये प्रहसमे, करी योति सुप्रकाश ॥ कुल देवी आराधवा, कर्या त्रण्य उपवास ॥ १ ॥ त्रीजे दिन तप जप थकी, सुचिता की अनूप ॥ प्रगट थई कुल देवता, मनोहर सुंदर रूप ॥ २ ॥

अर्थ ॥ राजाए हर्ष पामीने पोतानुं तेज प्रकाशित कर्युं अने कुलदेवी आराधवाने प्रथम त्रण उपवास कर्या. ॥ १ ॥ त्रीजे दिवसे तप अने जप करवाथी प्रसन्न थइ, अनुपम सुंदर मनोहर रूपवाळां कुल-देवी प्रगट थयां. ॥ २ ॥

चतुरंगुल क्षितिथी अधर,कुसुम दाम अमलान॥अनिमिष नयन
शक्ति अति,दिन दिन वधते वान॥३॥कर सायुध सुप्रसन्न मुखे,
लोचन करुणा पात्र ॥ पद कटि नूषण वर मुखर,पावन निर्मल गात्र ॥४॥

अर्थ ॥ ते देवी पृथ्वीथी चार आंगल उंचे रह्यां हतां. नहीं करमायेलां पुष्पनी माला पेहेरी हती, तेनां नेत्र निमेष वगरनां हतां, तेनामां शक्ति घणी हती अने प्रतिदिन तेनो वान (वर्ण स्वरूप) वधतो हतो. ॥ ३ ॥ तेना करमां आयुध हतां, मुख प्रसन्न हतुं, नेत्रमां करूणा हती, कटिनां आनूषणथी अने पगना फांजरथी ते मधुर शब्द करती हती. तेनुं शरीर पवित्र अने निर्मल हतुं. ॥ ४ ॥

पहवी कुल देवी तिहां,थई प्रसन्न मनरंग ॥ कहे किम आराधी
नृपति, मुजने अधिक उमंग ॥ ५ ॥ हुं तूठी तुज उपरे, जूठी
नहीं लिगार ॥ माग माग आपिश तुने, मन चिंतित निरधार ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ आवां कुलदेवी मनमां प्रसन्न थइने बोल्यां, हे राजा, मने केम आराधी? मारा मनमां अधिक उमंग छे. ॥ ५ ॥ हुं जरापण जुठुं कहेती नथी, खरेखर तारी उपर संतुष्ट थइ छुं. जे मन वांछित मागवुं होय ते मागीले. ॥ ६ ॥

प्रगट वचन देवी तणां, निसुणी तव राजान ॥
कर जोडी सुत विनति, पत्नणे तास प्रधान ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ कुलदेवीनां आवा वरदाननां वचन प्रगट रीते सांजली राजा पोतानी पुत्र विषेनी मुख्य विनंति बे कर जोडी करवा लाग्यो. ॥ ७ ॥

॥ ढाल आठमी ॥

॥ वारी हुं उदया पुर तणी ॥ ए देशी ॥

तुं कुलदेवी सेवी सदा, कुल वृद्धि समृद्धि करणार ॥ सखीरे ॥ अहो
जननी सुत कारणे,मेंतो कीधो एह प्रकार ॥ सखीरे॥तुंकु०॥ए आंकणी
॥ १ ॥ आसन सुतथी सांकडुं, तिम हैयडुं ज्ञान संकीरण ॥ स०॥ गृह
संकीर्ण साधुथी, ए तो होये जो सुकृत जीर्ण ॥ स० ॥ तुं० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ हे कुलदेवी, जो सर्वदा तमने सेव्यां होय तो तमे कुलनी वृद्धि अने समृद्धि करनारां छो. हे माता, पुत्रने माटे में आ प्रकारे प्रयास कर्यो छे. ॥ १ ॥ हे माता, जो पूर्वनां जुनां सुकृत होय तो माण-सने पोतानुं आसन पुत्रथी संकीर्ण होय,हृदय ज्ञानथी संकीर्ण होय अने घर साधु पुरुषोथी संकीर्ण होय,

तुमे पण पूजा किण विधे,अंगजविण पामशो एम ॥स०॥ प्रारथना पूर्या विना, कुल देवी कहाशो केम॥स०तुं०॥३॥सायर तटवासी जना, तसहोय जो दारिद्र साज॥स०॥तेहनी लाज सायर तणी, तटवासी तणी नही लाज ॥स०॥तुं॥४॥

अर्थ ॥ हे देवी ! मारे पुत्र न होय तो तमे पण आवी रीते पूजा क्यांथी पामशो ? अने मारी प्रार्थना पूरी कर्याविना तमे शी रीते कुलदेवी कहेवाशो ? ॥ ३ ॥ समुद्रने किनारे रहेनारा लोकोने जो दारिद्र रहे तो समुद्रनी लाज जाय छे, तेमां कांइ ते समुद्रतटना वासीउंनी लाज जती नथी. ॥ ४ ॥

तेम कुलमां जो सुत नही, ते लाज तुने छे मात ॥स०॥ आपो अंगजवर मुने, शतवात तणी एक वात॥स०॥तुं०॥५॥वनिता वचन आग्रह थकी,एम आराधीमें तुज ॥ स० ॥ ते माटे सुप्रसन्न थई,सुत आप तुं जननी मुज ॥ स०॥ तुं०॥६॥

अर्थ ॥ तेम जो कुलमां पुत्र न होय ते लाज तमारी जाय छे तेथी सो वातनी एक वात के, हे माता! तमे मने पुत्रनुं वरदान आपो. ॥ ५ ॥ हे जननी ! मारी स्त्रीना आग्रहथी में तमारी आराधना करी छे, माटे प्रसन्न थइने तमे मने पुत्र आपो. ॥ ६ ॥

कुलदेवी नृपने कहे, तुज वचने हुई संतुष्ट ॥स०॥ सुत थाशे एक ताहरे, पण तेहनी देह सकुष्ट ॥स०॥ तुं०॥७॥ इम निसुणी नृप उच्चरे,मुज रोग रहित द्यो जात ॥स०॥पाये पडुं करूं विनति,अवधारो अरज मुज मात ॥ स०॥ तुं० ॥८॥

अर्थ ॥ कुलदेवीए राजाने कह्युं, हे राजा, तारां वचनथी हुं संतुष्ट थइ छुं. तारे एक पुत्र थशे, पण तेना शरीरमां कुष्ट (कोढ) नीकलशे. ॥ ७ ॥ देवीनां आवां वचन सांभली राजाए कह्युं, हे माता ! तमे मने रोग विनानो पुत्र आपो. हुं तमारा चरणमां पडीने विनंति करुं छुं. आमारो अरज मनमां धारो.॥८॥

तव देवी कहे भूपने,थई डाह्यो मूढ कां होय॥स०॥बांध्यां करम जेणे खरां,तस टाली न शके कोय ॥स०॥तुं०॥९॥ जिन चक्री हरि हलधरा, ते भोगवे कीधां कर्म ॥स०॥ जीव दुःखी ते नवि होवे,जिणे कीधो पूरण धर्म ॥ स०॥ तुं०॥१०॥

अर्थ ॥ देवीए राजाने कह्युं, हे राजा ! तुं डाह्यो थइने मूढ केम थाय छे?जेणे जे खरां कर्म बांध्यां होय तेने कोइ पण टाली शके नहीं. ॥ ९ ॥ हे राजा ! श्रीजिनेश्वर, चक्रवर्त्ती अने बलदेव, तेउं पण करेलां कर्मने भोगवे छे. जे प्राणी पूर्ण रीते धर्म करे छे ते जीव कदि दुःखी थतो नथी. ॥ १० ॥

सुत कुष्टी दीधोतुंने,वर टाली न शके तेह ॥स०॥ तुज वखते मुज मुख थकी, एम नीकल्युं वायक एह ॥स०॥तुं०॥११॥ नृप कहे तुं तूठी थकी,किम समर्प्यो कुष्टी जात ॥स०॥ तस कारण देवी कहे,सुण वछ तुं माहरी वात ॥ स०॥तुं०१२॥

अर्थ ॥ हे राजा ! में तने कोढीआ पुत्रनुं वरदान आप्युं. ते कोइथी फेरवी शकाय तेम नथी. कारण के, मारा मुखथी जें वचन नीकली गयुं ते फरशे नहीं. ॥ ११ ॥ राजाए कह्युं, हे देवी ! तमे संतुष्ट थईने आवो कोढीयो पुत्र केम आप्यो? देवी बोल्यां—हे वत्स! तेनुं कारण शुं छे ? ते मारी वात सांभल. ॥ १२ ॥

मुज वल्लज सुरसेहरो,दोय देवी छुं अमे तास ॥स०॥ नित नित नवला जोगवुं,
प्रिय हुंती जोग विलास ॥ स०॥ तुं०॥१३॥ मुजथी छानो नाहले, मुज शोकने
दीधो हार ॥स०॥ तेहनी निरत मुजने थई,तिणे प्रगव्यो हियडे खार ॥स०तुं॥१४॥

अर्थ ॥ सुरशेखर नामे मारो एक पति छे, तेनी अमे बे देवीओ स्त्रीओछीए.अमे बंने प्रियनी साथे नित्य नव नवा जोग जोगवता हता. ॥ १३ ॥ एक वखते ते पतिए माराथी छानो मारी शोक्यने हार आप्यो. तेनी मने जाण थवाथी मारा हृदयमां खार उत्पन्न थयो. ॥ १४ ॥

वलगी अमे बिहु बेनडी,करी कंते तेहनी जीर ॥स०॥मुजने कटुक लागु घणुं,
तिणे हुई हुं दिलगीर ॥स०॥तुं०॥१५॥ चिंतातुर बेठी हती, एहवे आकर्षी मुज
॥ स० ॥ हुं इहां आवी धसमसी,ए तुजने कह्युं में गुज ॥ स०॥ तुं० ॥१६॥

अर्थ ॥ अमे बंने बेनोए तेनी वढवाड करी. ते वखते पतिए ते शोक्यनो पक्ष कर्यो. तेथी मने घणुं मावु लाग्युं अने हुं हृदयमां दिलगीर थइ. ॥ १५ ॥ हुं चिंतातुर थइ बेठी हती, तेवामां तें मने आराधीने बोलावी एटले हुं रीसमां धमधमती आवी. आ गुह्य वात में तने जणावी छे. ॥ १६ ॥

आराधी दुमनी थकी,तेणे थाशे कुष्टी पुत्र ॥ स० ॥ अमे देवी थई नवि जपुं,
मुखथी एहवुं उत्सूत्र॥स०॥तुं०॥१७॥ अछतायी तो छतो जलो,इम हृदय विमासे
जूप ॥स०॥ देवी वर शिरपर धर्यो,गइ पोहोती देवी अनूप ॥ स०॥ तुं० ॥१८॥

अर्थ ॥ मारुं मन कचवातुं हतुं ते वखते तें आराधी, तेथी तारे कोढीओ पुत्र थाशे. हवे देवी थइने अमे मुखथी उत्सूत्र (विपरीत-करे तेवुं) वचन बोलीशुं नहीं. ॥ १७ ॥ मुदल न होवाथी कोढीओ पण [illegible] ते मागे आवो [illegible] हृदयमां विचार करी राजाए देवीना वरदानने माथे धर्युं. पछी ते अनुपम कुल-देवी पोताने स्थाने चाली गइ. ॥ १८ ॥

बीजा उल्लासनी आठमी, कही मोहन विजये ढाल ॥ स० ॥
कहे हिंसक आजा धणी,वलि निसुणो वात रसाल ॥स०॥ तुं०॥१९॥

अर्थ ॥ आ बीजा उल्लासमी आठमी ढाल श्रीमोहन विजयजीए कही छे. हिंसक मंत्री कहे छे-हे आजानगरीना राजा चंद हवे आगल रसिकवात सांजलो. ॥ १९ ॥

॥ दोहा ॥

निज थानक पहोती सुरी,पूरे तप राजान॥देवी वर राणी जणी,
जाख्यो वधते वान ॥ १ ॥ मुजने पण तेणी कह्यो, सफल सुरी
विरतंत ॥ में तस दीधी धारणा, करशे जलुं जगवंत ॥ २ ॥

अर्थ ॥ कुलदेवी पोताना स्थानमां पोहोची गइ. राजाए ते तपस्या पुरी करी. पोतानी राणीने राजाए वधता उमंगे ते वरदाननी वात कही. ॥१॥ पछी राजाए मने बोलावीने पण ते देवीनो सर्व वृत्तांत कह्यो. पछी में तेने धारणा आपी के, जगवंत तमारुं जलुं करशे. ॥ २ ॥

राजन देवी वचनथी,जो एहवोए थाय॥ तो तस कुष्ट निवारशुं,
करशुं विविध उपाय ॥ ३ ॥ राणी मुज वाणी थकी, रंजी चित्त
मझार ॥ कोइक जीव तिणहिज निशा, उदर धर्यो अवतार ॥४॥

अर्थ ॥ वली में कह्युं के, हे राजा,कुलदेवीना वचनथी कदि ते कोढीओ पुत्र थाय, पछी विविध उपाय करी तेना कोढने आपणे निवारशुं. ॥ ३ ॥ मारां वचन सांभलीने राणी चित्तमां राजी थइ. रात्रे तेना उदरमां कोइ जीवे अवतार धर्यो. (गर्भधारण कर्यो.) ॥ ४ ॥

भूमि निलयमें भामिनी,राखी जतने भूप॥जिम लोभीनी संपदा,
रहे सुरंगे कूप ॥ ५ ॥ गर्भ स्थिति पूरे थये, प्रसव्यो सुत
सुकुमाल ॥ निसुणी सुभग वधामणी, आपे तव भूपाल ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ जेम लोभी माणस पोतानी संपत्ति सुरंगामां के कूवो करी तेमां गुप्तराखे तेम राजाए पोतानी गर्भिणी राणीने भूमिगृह (भोयरा) मां जतनाथी राखी. ॥ ५ ॥ गर्भनी स्थिति पूरी थतां कोमल पुत्रनो प्रसव थयो. ते उत्तम वधामणी सांभली राजाए तेने इनाम आप्युं. ॥ ६ ॥

॥ ढाल नवमी ॥

थां हारो सहेर भलो योधाणो राजाजी॥ अवर भलेरो थांहारो मेरुतोजी ॥एदेशी॥
सुत उत्सव मांड्यो भूप रा०॥ भेर भूंगल वजडावीयांजी॥बांध्यां तोरण सरिसा
द्वार राजिंदा, धवल मंगल वजडावीयांजी ॥१॥जायो पुत्र रतन ससनूरे ॥रा०॥
नगरमां वात ते विस्तरीजी॥ घणुं हरख्या नागर वृंद॥रा०॥जिम घनथी कादंबरीजी॥२॥

अर्थ ॥ राजाए पुत्र जन्मनो महोत्सव आरंभ्यो. भेरी, भुंगल वगेरे वाजीत्रो वगडाव्यां. राजद्वार उपर लीलां तोरण बांध्यां अने धवल मंगल गवराव्यां. ॥ १ ॥ तेजस्वी पुत्र रत्नना जन्मनी वात आखा नगरनां प्रसरी गइ. नगरना लोकोना समूह मेघने जोइ मयूरनी पंक्तिनी जेम घणो हर्ष पाम्या. ॥ २ ॥

कर्यो चंद्रादिक विधि सर्व ॥रा०॥पुरजनथी प्रछन्न पणेजी ॥ सुत केरुं कनकध्वज
नाम ॥रा०॥ ठहाप्युं आदर घणोजी ॥३॥ सुत जन्म वासरथी तेह ॥रा०॥ पीडित
कुष्टी रोगथीजी ॥ नवि औषध टेकी होय ॥रा०॥ पुरव कर्म प्रयोगथीजी ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ नगर लोकोथी गुप्तपणे चंद्रादिक (जातकर्मादिक) सर्व विधि कर्यो अने घणा आदरथी पुत्रनुं नाम कनकध्वज एवुं पाडयुं. ॥ ३ ॥ पुत्र जन्म्यो तेज दिवसथी कुष्टरोग वडे पीडावा लाग्यो. पूर्वकर्मना योगथी ते उपर कोइ औषधनी टेकी लागती नथी. ॥ ४ ॥

सुत वाधे भूमि ग्रहमांहे ॥रा०॥ खाणमे रयण तणी परेजी॥ पुरवासी सघला लोक॥
रा०॥ मनमांहे अचरिज धरेजी ॥५॥ जन आवे नृप दरबार ॥रा०॥ कुंवर तणुं मुख
निरखवाजी॥लेई देश विदेशी ललाम ॥रा०॥ भूषण तिम हिंज नवनवाजी ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ जेम खाणमा रत्न वधे तेम पुत्र भूमिगृह मां वधवा लाग्यो. सघला नगरवासी लोक मनमां

आश्चर्य धरवा लाग्यां. ॥ ५ ॥ लोको नवनवा देश विदेशी रत्नां आभूषणो लइ कुमारनुं मुख जोवाने राज दरबार आववा लाग्यां. ॥ ६ ॥

हूंतो उत्तर देउं तास ॥रा०॥ रूप अधिक नृप जातनोजी ॥ सुरकुंअर इसो नही स्वर्ग ॥रा०॥ संशय नही ए वातनोजी ॥७॥ कोई दुष्ट नयन संताप ॥रा०॥ होवे हेत कुहेतथीजी ॥ लघु बालक भूंईरां मांहिं ॥रा०॥ राखीये तिणे संकेतथीजी ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ आवता लोकोने हुं उत्तर देतो के, राजकुमारनुं रूप अधिक छे. एवो स्वर्गमां देवकुमार पण नहीं होय. ए संशय वगरनी वात छे. ॥ ७ ॥ कोइ दुष्टदृष्टिवाळो आवे तेनी दृष्टि पडे तो संताप थाय अने हेतमां कुहेत थइ जाय. तेथी अमे ए लघुबालकने भोंयरामां राखीए छीए. ॥ ८ ॥

सहू माने साची वात ॥रा०॥ कोइ भेद लहे नहीजी ॥ पुरवासीने दीए शीख ॥रा०॥ उत्तर एम कही कहीजी ॥९॥ सुप्रसंशा थई पुरमांहिं ॥रा०॥ कुंअर कुलो ऊर उपन्योजी ॥ कहे सहुको मुखथी एम ॥रा०॥ प्रगटी पुन्याई भूपनीजी ॥१०॥

अर्थ ॥ आ वात सर्वे साची मानता, कोइ तेनो भेद लेतु नहीं. आ प्रमाणे उत्तर आपी आपी नगर ना लोकोने समजावी शीख आपता हता. ॥ ९ ॥ आथी नगरमां 'राजाने घेर कुलनो उद्धार करे तेवा कुमार अवतर्या अने राजाना पुण्य प्रगट थया' एम सहु कोइ मुखथी कहेवा लाग्या. ॥ १० ॥

मुख निरखवुं रविने दुर्लभ ॥रा०॥ धन्य कुंअर अवतारनेजी ॥ कह्या यतन करवा अनंत ॥रा०॥ शास्त्रे उत्तम सारनेजी ॥११॥ इम लोक वचनथी ते वात ॥रा०॥ देश विदेशे विस्तरीजी ॥ ब्रह्मा पण नलहे भेद ॥रा०॥ परचित्त वृत्ति कपटचरीजी ॥१२॥

अर्थ ॥ 'आ कुमारना अवतारने धन्य छे के जेनुं मुख सूर्यने निरखवुं दुर्लभ छे. कारण के, उत्तम पदार्थोनी अनंत जतना करवाने शास्त्रोमां कह्युं छे.' ॥ ११ ॥ आ प्रमाणे लोकोनां वचनथी ते वात देश विदेशमां विस्तार पामी. बीजानी कपट भरेली चित्तवृत्तिनो भेद ब्रह्माना जाणवामां पण आवतो नथी. १२

एहवे लेइ किरियाणा कोडि ॥रा०॥ अमारापुरना व्यवहारीयाजी ॥ एणे विमलपुरीयें तेह ॥रा०॥ व्यापारे पाउ धारीयाजी ॥१३॥ ईहां मकरध्वज भूपाल ॥रा०॥ महके सुजस पडहो घणोजी ॥ व्यापारीये भेट्यो राय ॥रा०॥ पाम्युं मान घणुं घणुंजी ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ एवा समयमां अमारा नगरना व्यापारीउ कोटी करियाणा लइ विमलपुरीमां आव्या. त्यां व्यापार करवाने चरण धारण कर्यां. एटले मुकाम कर्यो. ॥ १३ ॥ विमलपुरीमां मकरध्वज नामे राजा हतो. तेनी सत्कीर्त्तिनो पडघो घणो वागी रह्यो हतो. ते व्यापारीउ राजाने मळवा आव्या. तेउने घणुं मान प्राप्त थयुं. ॥ १४ ॥

नृप व्यापारी करेवात ॥रा०॥ आवी सुता तव प्रेमलाजी ॥ जई बेठी तात उछंग ॥रा०॥ पिंडीभूत चोसठ कलाजी ॥१५॥ नव यौवना शशि मुख शुद्ध ॥रा०॥ तस स्तुति करतां नवि बणेजी ॥ परदेशी पाम्या अचंभ ॥रा०॥ दीठी सुता आदर घणेजी १६

अर्थ ॥ राजा अने व्यापारीउ वच्चे वात थती हती, तेवामां राजानी प्रेमला नामे पुत्री आवी, ते पिता

ना उत्संगे जइ बेठी. जाणे पिंमाकारे चोसठकला एकठी थइ होय तेवी ते लागती हती. ॥ १५ ॥ ते नव यौवनवाली हती. तेनुं मुख शुक्ल पक्षना चंद्र जेवुं हतुं, तेनी स्तुति करीए तो पार आवे तेम न हतुं ते कुमारीने घणा आदरथी जोइने विदेशी व्यापारीउं आश्चर्य पाम्या. ॥ १६ ॥

ढाल नवमी बीजे उल्लास ॥ रा०॥ मोहनविजये ए कहीजी ॥
मन हरषे चंद नरिंद ॥ रा० ॥ हिंसक मुख हारद लहीजी ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ आ बीजा उल्लासनी नवमी ढाल श्रीमोहनविजये कही छे. हिंसकमंत्रीना मुखनो आवो हार्द लइ राजा चंद मनमां हर्ष पाम्या. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

अमपुर व्यापारी जणी, पूछे विमल पुरीश ॥ तमे कुण पुरथी आवीया,
कुण तिहां नूप जगीश ॥ १ ॥ अम आगल जाषो तमे, तास सकल
अधिकार ॥ तेणे पण अम नूपनो, मांड्यो यश विस्तार ॥ २ ॥

अर्थ ॥ विमलपुरीना राजाए ते अमारा नगरना व्यापारीउंने पुछ्युं. तमे क्या नगरथी आव्या? ते नगरमां राजा कोण छे.? ॥ १ ॥ ते सर्व वृत्तांत मारी पांसे कहो. पछी ते व्यापारीउंए अमारा राजाना यशनो विस्तार कहेवा मांड्यो. ॥ २ ॥

सिंधु देश सिंहल पुरी, अलकाने अवतार ॥ राज्य करे तिहां कनक-
रथ, गुण पूरण वसुधार ॥ ३ ॥ कनकध्वज सुत तेहने, कामरूप सुवि-
चार ॥ विधाताये तस सारिखो, नवि निर्म्यो संसार ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ सिंधुदेशमां सिंहलपुरी नगरी छे. ते जाणे अलकापुरीनो अवतार होय तेवी लागे छे. तेमां गुणोथी पूर्ण एवो कनकरथराजा राज्य करे छे. ॥३॥ तेने कामदेव जेवो स्वरूपवान् अने सारा विचारवालो कनकध्वज नामे पुत्र छे. विधिए आ संसारमां तेना जेवो कोइ निर्माण कर्यो नथी. ॥ ४ ॥

कोई कुनयन जीतिथी, राखे जुइरा मांह ॥ तस दरिस ए जोवा
तणो, सहुने अधिक उछाह ॥ ५ ॥ अम हूंती केती कहुं, कुंअर
रूप प्रशंस ॥ एहमां जूठ रखे गणो, अहो अवनी अवतंस ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ कोइनी कुदृष्टि न पमे तेवा भयथी तेने भोंयरामां राखे छे. तेना दर्शन करवानो सर्वने अधिक उत्साह छे. ॥ ५ ॥ हे पृथ्वीना आजूषण रूप राजा! अमे ते कुंवरना रूपनी प्रशंसा केटली करीए.? तेमां तमे रखे जुठुं मानता. ॥ ६ ॥

एम निसुणी हरख्यो घणुं, मकरध्वज जूपाल ॥
कीधा एम देशी जणी, शुचिवेशी सुविशाल ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ आ सांजली राजा मकरध्वज घणो हर्ष पाम्यो. ते अमारा देशना व्यापारीउं तरफ तेणे पोतानी विशाल दृष्टि आरोपण करी. ॥ ७ ॥

॥ ढाल दशमी ॥

॥ हरीया मन लागो ॥ ए देशी ॥

मकरध्वज नृप सांजली,कनकध्वजनी ख्यात रे ॥ आज्ञापति निसुणो, व्यापारी कीधा विदा,कह्युं वली आवजो प्रजातरे ॥ आज्ञा० ॥१॥ विमलपुरी मांहे करे, व्यापारी व्यापार रे ॥आ०॥मकरध्वजे तेडावीने,मंत्री बुद्धि जंमाररे ॥आ०॥२॥

अर्थ ॥ हे आज्ञापति! राजा मकरध्वजे आ प्रमाणे कनकध्वजनी विख्याति सांजली ते व्यापारीउने विदाय कया, अने कह्युं के प्रजातकाले पाबा आवजो. ॥ १ ॥ ते व्यापारीउं विमलपुरीमां व्यापार करवा लाग्या. पबी राजा मकरध्वजे बुद्धिना जंडार रूप पोतानो मंत्री बोलाव्यो. ॥ २ ॥

कनकध्वजना रूपनी, संजलावी सवि वात रे ॥ आ०॥मंत्री कहे अम आगले, किम तस कहो अवदातरे ॥ आ० ॥३॥ नृप कहे प्रेमला मुजसुता, वर प्रापति थई एहरे ॥आ०॥ ए सरिखो वर जो मिले, तो मुज उपजे सनेहरे ॥ आ०॥४॥

अर्थ ॥ तेनी आगल कनकध्वज कुमारना रूपनी वार्त्ता कही संजलावी. मंत्री ए कह्युं, तमे मारी आ- कुमा.नेनी वार्त्ता केम करो बो ? ॥ ३ ॥ राजाए कह्युं, मारी प्रेमला कुमारी वरने योग्य थइ बे. जो तेने मुख वर मले तो मने घणो स्नेह उपजे. ॥ ४ ॥

अनंतकनकध्वज सारिखो,नही कोई वर संसार रे ॥आ०॥ जो मन माने तुमतणुं, ...नो करीये निरधार रे ॥ आ० ॥५॥ मंत्री निसुणी विनवे, तमे निसुणो महा- राय रे ॥ आ० ॥ परदेशीनी वातडी, ते किम मानी जाय रे ॥ आ० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ ए कनकध्वज जेवो वर कोइ आ संसारमां नथी. जो तमारुं मन मानतुं होय तो आपणे आ कार्य करीए. ॥ ५ ॥ मंत्रीए ते सांभली राजाने विनंति करी के, हे राजा ! एक वात सांजलो. एवा परदे- शीनी वात आपणाथी केम मनाय? ॥ ६ ॥

जूंडो जलो पण आपणो, परदेशे शंसाय रे ॥आ०॥ पोतानी माता जणी, किणे शाकिनी कहिवायरे ॥ आ० ॥७॥ कंटक प्रिय निज देशना, कुसुम विदेशी न कांय रे ॥ आ० ॥तेम ए वचन व्यापारीनां,अम मन किम पति आयरे ॥आ०॥८॥

अर्थ ॥ पोतानो जुंडो होय के जलो होय पण ते परदेशमां वखणाय. पोतानी माताने कोण डाकण कहे? ॥ ७ ॥ पोताना देशना कांटा प्रिय लागे बे अने विदेशनां पुष्प पण प्रियं लागतां नथी, तेम आ वि देशी व्यापारीनां वचन उपर अमने केम विश्वास आवे? ॥ ८ ॥

कोइ अवर जो कुंअरनो,रूप वखाणे आय रे॥आ०॥तो ते वाते साहिबा,अम मन निश्चय थायरे ॥ आ० ॥ ए ॥ एम निसुणी नृप हरखीयो, कुंअरी विसर्जि गेहरे ॥ आ० ॥ ततखण रयवाडी चढ्यो, सेन सहित ससनेहरे ॥ आ० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ हे स्वामी! जो कोइ अवर माणस ते कुंवरनुं रूप वखाणे तो आपणा मनमां तेना रूपनो नि-

श्रय थाय. ॥ ए ॥ ते सांजली राजा हर्ष पाम्यो. पढी प्रेमला कुमारीने घरमां विदाय करी तत्काल स्नेह सहित मोटी सेना लइ शीकारे नीकल्यो. ॥ १० ॥

मृग मृगयाने कारणे,पुहतो नूप कांतार रे ॥ आ०॥केडेथी आवी मिल्या,मंत्री थइ असवार रे ॥ आ० ॥११॥ केई श्वापद सापद कर्या, सश्रम थयो नूपाल रे ॥ आ० ॥ लीधो विसामो जइ, ऊंची सरोवर पाल रे ॥ आ० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ राजा मृगया करवाने जंगलमां आवी पोहोच्यो अने तेनी पढवाडे मंत्रीर्ज घोडे स्वार थइ तेने जइ मल्या. ॥११॥ ते वनमां राजाए कइक प्राणीर्जने आपत्तिमां नाख्या. पढी राजाने श्रम पड्यो, एटले ते विसामो लेवाने एक सरोवरनी ऊंची पाल उपर बेठो. ॥ १२ ॥

एहवे कोइक देशना, सोदागर धनवंत रे ॥ आ० ॥ जल पीवा आव्या वही, ते सरपाले महंत रे ॥ आ०॥१३॥ निर्मल जल पीधुं तिणे, पाढा निवर्त्या जाम रे ॥ आ० ॥ बोलाव्या मकरध्वजे, अति आदरथी ताम रे ॥ आ० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ तेवामां कोइ देशना धनवान् सोदागरो ते सरोवरनी मोटी पाल उपर जल पीवाने आव्या. ॥ १३ ॥ सरोवरना निर्मल जलनुं पान करी ते जेवामां पाढावल्या, तेवामां राजा मकरध्वजे तेमने आदरथी बोलाव्या. ॥ १४ ॥

तमे परदेशी पंथीया,विचरो देश विदेश रे ॥आ०॥ जो दीठो होयतो कहो, अचरिज कोइ विशष रे ॥ आ० ॥१५॥ दीसो विचक्षण गुण धरा, पूरो अम मन कोमरे ॥ आ०॥ तव नृप आगल विनवे, सोदागर कर जोमरे ॥ आ० ॥१६॥

अर्थ ॥ राजाए पुढ्युं, तमे परदेशी मुसाफरढो; देशविदेशमां विचरो ढो; जो कांइ पण विशेष आश्चर्य दीठुं होय तो ते कहो. ॥ १५ ॥ तमे विचक्षण अने गुणवान् देखार्ज ढो, माटे कांइ चमत्कारी वात कही मारा मनना कोड पूरा करो. पढी ते सोदागरो राजानी आगल कर जोमी विनववा लाग्या. ॥ १६ ॥

बीजा उल्लासनी मोहने, नाखी दशमी ढाल रे ॥ आ० ॥
चंद आगल ए वातडी, करे हिंसक सुविशाल रे ॥ आ० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ श्रीमोहनविजयजीये बीजा उल्लासनी दशमी ढाल कही ढे. आ विशालवार्त्ता हिंसक मंत्री चंदराजा पासे कहे ढे. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

स्वामी सोदागर अमे, पोहोता सिंधु देश ॥ सिंहल नगरी कनकरथ, दीठो एक नरेश ॥ १ ॥ कनकध्वज इक तास सुत, रूप रंग जंडार ॥ देश विदेशे तेहनो,थयो कीर्त्ति विस्तार ॥ २ ॥

अर्थ ॥ हे स्वामी! अमे सोदागरो सिंधुदेशमां गया हता, त्यां सिंहलनगरीमां कनकरथ नामे एक राजा जोवामां आव्यो ॥ १ ॥ तेने कनकध्वज नामे एक पुत्र ढे, ते रूप रंगनो जंडार ढे. तेना रूप गुणनी कीर्त्तिनो देश विदेशमां घणो विस्तार थयो ढे. ॥ २ ॥

पण भुइरामांहे रहे, बाहिर नाणे राय ॥ तस तनु जो लागे पवन,
तो कुसुम जिम कुमलाय ॥ ३ ॥ रूप अलौकिक तेहनुं, पण नवि
निरख्यो केण ॥ ए अचरिज निसुण्यो अमे, लोक तणे वयणेण ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ पण राजा ते कुमारने भोयरामां राखे छे. कोइ दिवस बाहेर काढता नथी. कारणके, जो तेना शरीरे पवन लागे तो ते पुष्पनी जेम कुमली जाय छे. ॥ ३ ॥ तेनुं अलौकिक रूप छे पण कोइए तेने नीरख्यो नथी. अने आ आश्चर्य लोकोना मुखथी सांजल्युं. ॥ ४ ॥

निसुणी सोदागर विदा, कर्या ताम नूपाल ॥ वर निरधार्यो मनथकी,
घणो थई उजमाल ॥ ५ ॥ व्यापारी वचने थयो, नूप जणी विश-
वास ॥ वनथूंती संध्या समय, आव्यो निज आवास ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ ते सांजली राजाए ते सोदागरने विदाय कर्या अने पोते उत्साह धरी पोतानी पुत्रीमाटे तेनेज वर धार्यो. ॥ ५ ॥ ते व्यापारीउनां वचन उपरथी राजाने पूर्ण विश्वास आवीगयो. वनमां संध्या काल थयो पछी पोताने घेर आव्यो. ॥ ६ ॥

नूपे सोदागर वचन, संजलाव्यां मंत्रीश ॥
तेणे पण सुप्रशंस्यो घणुं, सुंदर वर सजगीश ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ राजाए ते सोदागरनां वचन मंत्रीने संजलाव्यां. अने कह्युं के, तेमणे पण ते वरनी सुंदरता विषे घणी प्रशंसा करी. ॥ ७ ॥

॥ ढाल अगीयारमी ॥

॥ हांरे लाल नवारेलगरना सोनीका, मारे वीछीयडो घमी लावरे लाल ॥ गोरीने पाये वीछीउ जमकाव्यो माजिम रातरे लाल ॥ प्यारो लागे वीछीउ ॥ ए आंकणी ॥

हांरे लाल मकरध्वजने विनवे, तस मंत्री मीठी वाचरे लाल ॥ स्वामी श्रवण न पतीजीये, जे निरखीये नयणे ते साचरे लाल ॥ मकरध्वजने विनवे ॥ ए देशी ॥१॥ कोइक सेवक आपणो, तिहां जइ जुए तस रूपरे लाल ॥ ते पाछो आवी इहां, करे वर्णन तेम अनूपरे लाल ॥म०॥२॥

अर्थ ॥ मंत्रीए मधुरवाणीथी मकरध्वजने विनंति करी के, स्वामी सांजलवा उपर प्रतीति न कराय. जे नेत्रथी जोइए ते साची वात समजवी. ॥ १ ॥ कोइ आपणो सेवक त्यां जइ तेना रूपने जुवे अने ते पाछो अहीं आवी ते अनुपम रूपनुं वर्णन करी बतावे. ॥ २ ॥

तो साचे परणाववी, ए प्रेमला लछी तास रे लाल ॥ ए न्हानी नही वातडी, करवो बोल्यो छे तपास रे लाल ॥ म०॥३॥ मंत्री वचने व्यापारीया, तेडाव्या नूपे ताम रे लाल ॥ देई आदर नरवर कहे, कीजे एक महारूं कामरे लाल ॥ म०॥४॥

अर्थ ॥ तो पछी आ लक्ष्मी जेवी प्रेमलाने तेनी साथे परणाववी आ वात नानी सुनी नथी. तेनो पूरो

तपास करवो जोइए. ॥ ३ ॥ पछी मंत्रीनां वचनथी राजाए ते व्यापारीउंने बोलाव्या. तेमने आदर आपी राजाए कह्युं, के, तमो एक मारुं काम करो ॥ ४ ॥

तमे वहिला सिंहलपुरे, जाउ मुज तेम्ही प्रधान रे लाल॥ कुंअरनुं रूप देखाडजो, आणा लेई तुम राजान रे लाल ॥ म० ॥ ५ ॥ मुज कुंअरी सरिखुं हुवे, ते कुंवर रूप सोहाहरे लाल ॥ तो तमे सही निरधारजो, श्रीफल देई विवाहरे लाल॥म०॥६॥

अर्थ ॥ तमे मारा एक प्रधानने साथे तेम्ही सिंहलपुरमां सत्वर जाउं. त्यां राजानी आज्ञालइ ते प्रधानने कुंवरनुं रूप बतावजो. ॥ ५ ॥ ते कुमारनुं रूप जो मारी कुंवरी जेवुं होय तो तमे उत्साहथी श्रीफल आपी विवाह-लग्न निर्धार जो. ॥ ६ ॥

पाड तमारो मानशुं नही भुलीये ए उपगाररे लाल ॥ तव व्यापारी विनवे ए कामे किसो इसो भार रे लाल ॥ म० ॥७॥ इहां तम पुत्री प्रेमला, तिहां कनकरथनो पुत्र रे लाल ॥ ए बिहुमां कहेवुं किशुं, ए बेहु सरिखुं घर सूत्र रे लाल ॥म०॥८॥

अर्थ ॥ आ काम करवाथी अमे तमारो पाड मानीशुं. ए उपकार भुलीशुं नहीं. ते सांभली व्यापारी बोल्या-महाराज,! एकाममां आटलाबोधो भार केम मूको छो ? ॥ ७ ॥ अहिंआ तमारी कुमारी प्रेमला अने त्यां कनकरथना कुमार कनकध्वज तेवंनेमां शुं कहेवानुं होय ? तेबंनेनुं सरखुं घरसूत्र थशे ॥ ८ ॥

खोड नही ए जोडीये, छोडीजे स्वामी वकील रे लाल ॥ ए वाते महाराजनी, कोडीनी नवी कीजे ढील रे लाल ॥म०॥९॥ अमथी जे थाशे चाकरी, तेहमां नहीं राखीये उभरे लाल ॥ लाज होये जे वातमां, ते वाते कुण करे छोभरे लाल ॥ म० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ हे महाराज! ए जोडीमां कोइ जातनी खोड नथी. तमे खुशीथी वकिलने (मंत्रीने) मोकलो. आवातमां जरापण ढील करवी नहीं. ॥९॥ अमाराथी जे कांइ सेवा थशे, तेमां जराए उंछाश नहीं राखीए. जे वातमां लाज होय ते वातमां कोण न्यूनता राखे! ॥ १० ॥

तव मकरध्वज हरषीउ, व्यापार कीध पसाय रे लाल ॥ चार मंत्री बुद्धिआगला, तस संगे सोप्या राय रे लाले ॥म०॥११॥ ते व्यापारी चलिआ, संगे करी चार प्रधान रे लाल ॥ हरष भर्या वाटे वहे, निरखंतावन सानुमान रे लाल॥ म० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ ते सांभली राजा मकरध्वज हर्षपाम्यो अने ते व्यापारीउंने प्रसन्न कर्या. पछी राजाए पोताना चार बुद्धिमान् मंत्रीउंने तेउंना संगमां सुप्रीत कर्या. ॥११॥ ते व्यापारी चार प्रधानोने संगे लइने चाल्या मार्गमां वन अने पर्वतो हर्षथी नीरखता हता. ॥ १२ ॥

सिंहल नयरी आवीया, व्यापारी मंत्री तेह रे लाल॥ पोहोता सहू आपापणे, गृह मंत्री सहित ससनेह रे लाल ॥म०॥१३॥ भोजन जुगते संतोषीआ, थई संध्या प्रगव्यो दीप रे लाल ॥ तेव्यवहारी आवीआ, कनकरथराय समीप रे लाल ॥ म० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ तेम करतां ते व्यापारी मंत्रीउंनी साथे सिंहल नगरीमां आव्या, त्यां मंत्रीसहित ते स्नेह धरता पोत पोताने घेर गया. ॥ १३ ॥ मंत्रीउंने युक्तिथी भोजन करावी संतोष पमाड्यो. त्यां संध्या कालथयो, एटले दीपक प्रगट कर्या. पछी व्यापारी कनकराजानीपासे आव्या. ॥ १४ ॥

नेटयो नृपधरी नेटणुं, कही देशनी वात रे लाल ॥ विधिशुं विमल पुरीतणा, संजला-
व्या सकल अवदात रे लाल॥म०॥१५॥तिहां कनकध्वजनां रूपना, सविलोके कीधां व-
खाण रे लाल ॥ मकरध्वज तिहां राजिउ, निसुणी घणुं हरख्यो सुजाण रे लाल॥म०॥१६॥

अर्थ ॥ राजाने नेटी नेट आगल धरी. पछी देश विदेशनी वात करी. ते प्रसंगे विमलपुरीनो सर्ववृत्तांत विधिथी संजलाव्यो. ॥ १५ ॥ तेउंए जणाव्युं के, अमे सघलाए कुमार कनकध्वजना वखाण कर्यां. ते सांजली त्यांना सुज्ञ राजा मकरध्वज घणो हर्ष पाम्या. ॥ १६ ॥

तिणे नृपे अमने तेडी, पूछ्या वली सकल स्वरूप रे लाल ॥ यथारथ अमे पण कह्युं,
तिणवाते खुशी थयो नूपरे लाल ॥म०॥१७॥ प्रेमला लछी तेहने, छे पुत्री रूप निवा
सरे लाल ॥ तुम सुतथी विवाहनो, मांड्यो छे राये प्रयास रे लाल ॥ म० ॥१८॥

अर्थ ॥ राजाए अमने तेडावी कुमारनुं सर्व स्वरूप पुछ्युं. अमो ए जे यथार्थ हतुं ते कह्युं, तेवा तथी राजा खुशी थया. ॥ १७ ॥ ते राजाने प्रेमला नामे लक्ष्मीसम स्वरूपवान् पुत्रीछे. तेनो विवाह तमारा पुत्र साथे करवाने राजाए प्रयास करवा मांड्यो छे. ॥ १८ ॥

पजणी ढाल इग्यारमी, एतो मोहन विजये उल्लास रे लाल ॥
आगल चंदजी सांजलो, कहुं तमने वात प्रकाश रे लाल ॥ म० ॥ १९ ॥

अर्थ ॥ श्रीमोहन विजयजीए आ अगीयारमी ढाल उल्लासथी कहीछे. हिंसकमंत्री कहेछे, हे चंदराजा, तमने जे आगल प्रकाशकरुं ते सांजलो. ॥ १९ ॥

॥ दोहा ॥

ते माटे मकरध्वजे, अम साथे राजान ॥ मुकया छे मंत्रीश्वरा,
चारे बुद्धिनिधान ॥ १ ॥ आवी अमे तुम नेटीया, आसंगे सु-
जगीश ॥ पण उजा द्वारांतरे, ते चारे मंत्रीश ॥ २ ॥

अर्थ ॥ राजा मकरध्वजे अमारीसाथे बुद्धिना नंडाररूप पोताना चार मंत्रीउने ते माटेज मोकल्याछे. ॥ १ ॥ अमे तो तरत आवीने आपने मल्याछीये अने ते चारे मंत्रीउ द्वार उपर आवीने उजाछे. ॥ २ ॥

तव व्यवहारी वचनथी, अति हरख्यो राजान ॥ दास पासे तेडावीया,
प्राहुणडा परधान ॥ ३ ॥ प्रणिपति करी नेटयो नृपति, आणी अधिक-
उमेद ॥ चिहुं मुख स्तुति तिम नवनवी, जिम ब्रह्मा मुख वेद ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ ते व्यापारीनां वचनथी राजा अतिहर्ष पाम्यो अने ते मीजमान थयेला मंत्रीउने सेवकने मोकली पासे तेडाव्या. ॥ ३ ॥ चारे मंत्रीउंए अधिक उमेद धरी राजानी नेट करी; जेम ब्रह्मा चारे मुखथी वेद उच्चारे तेम तेउंए चारे मुखे नव नवी स्तुति करी. ॥ ४ ॥

चिरं नंद सानंद नृप, इम कही उजा तेह ॥ हरषित थया सिंहल
धणी, सन्मान्या ससनेह ॥ ५ ॥ बेसाड्या मंत्रीसरा, पुछी कुशल
प्रवृत्त ॥ किहांथी आव्या किहां लगे, केणे पठव्या मित्त ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ 'हे राजा ! चिरकाल आनंद सहित रहो,' एम कही तेओ उभा रह्या. तेथी सिंहलपति खुशी थया अने तेमने स्नेह सहित सन्मान आप्युं ॥ ५ ॥ ते मंत्रीओने आसन उपर बेसारी कुशल वृत्तांत पुछयुं. पछी कह्युं के, तमे क्यांथी आव्या अने क्यां सुधी जाशो? तमने कोणे मोकल्या छे.? ॥६॥

चार मांहि छे एक चतुर, अवसर वचन प्रवीण ॥
मांडी वात नरेशथी, जिम करी कहे कुलीण ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ ते चार मंत्रीओमां एक घणो चतुर अने अवसरे बोलवामां प्रवीण हतो, तेणे कुलीन पुरुषनी जेम राजानी साथे वात करवा मांडी. ॥ ७ ॥

॥ ढाल बारमी ॥

॥राग रामगिरी॥आज हुं गईती समवसरणमां॥अद्भुत कौतुक दीठुं रे॥ए देशी॥

मंत्री कहे एक राज सभामां,सोरठथी अमे आव्या रे ॥ मकरध्वज राजा अम केरो,तिणे तुम पासे पठाव्या रे॥मं०॥१॥अहो सिंहल प्रभु तुम नगरीना,आव्या एह व्यापारी रे ॥ इहांणे आवी राजा आगल, वात सयल उचारी रे ॥ मं०॥२॥

अर्थ ॥ ते मंत्री कहे छे. हे राजा ! अमे आ राजसभामां सोरठ देशमांथी आव्या छीए. अमारा राजा मकरध्वज छे, तेमणे अमने तमारी पासे मोकल्या छे. ॥ १ ॥ हे सिंहल प्रभु ! आ तमारा नगरना व्यापारी त्यां आव्या हता, तेमणे आवीने आ बधी वात राजानी आगल कहेली छे. ॥ २ ॥

रूडी तुम तणी कीर्त्ति विस्तारी,व्यापारीये इक मांडे रे॥परदेशे जे होए आपणनो, ते रूडुं देखाडे रे ॥ मं० ॥३॥ तुम सुत रूप प्रशंसा कीधी, ते न बने कांइ कहेतां रे ॥ अहो स्वामी प्रस्तावे कहिवाये, दश लहेता दश वहेता रे ॥ मं० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ आ व्यापारीओए तमारी उज्ज्वल कीर्त्ति घणी विस्तारी. जे पोतानो देशी विदेशमां होय ते आपणुं सारी करी बतावेछे. ॥ ३ ॥ तेमणे तमारा पुत्रनी एवी प्रशंसा करी के, ते अमाराथी कही शकाय तेवी नथी. दश लहे अने दश वहे--ए कहेवत प्रमाणे हे स्वामी ते वात प्रस्तावे कहेवाय छे. ॥४॥

तिमज वली वणजारे भाखी, तम सुत रूप प्रशंसा रे ॥ नृप सुत रूडो तिहां शो अचरज,हंस कुले होए हंसा रे॥मं०॥५॥पुत्री एक अमारा नृपने,नामे प्रेमला लछी रे ॥ तुम सुतथी विवाहतणी गति, अंतर गतिथी इछी रे ॥ मं० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ तेम वली कोइ वणजारे पण तमारा पुत्रना रूपनी प्रशंसा कहेली हती. ते घटे छे. राजानो पुत्र स्वरूपवान् होय तेमां शुं आश्चर्य छे ? हंसना कुलमां तो हंसज थाय छे. ॥५॥ अमारा राजाने एक प्रेमला लछी नामे पुत्री छे. तेमणे ते पुत्रीनो विवाह तमारा पुत्र साथे करवाने अंतरथी इछा करी छे. ॥६॥

जो एहवो वर वरवा आवे, अंगण रूडुं दीसे रे ॥ एकन्या ए वर निरधार्यो, जोडी मेली जगदीशे रे ॥ मं० ॥७॥ ए व्यापारी अमे चिहुं मंत्री, दीधा संग लगाईरे ॥ मूक्या स्वामी तमारे चरणे, सुतथी करण सगाई रे ॥ मं० ॥८॥

अर्थ ॥ तमारा पुत्र जेवो वर वरवाने आवे तो आंगणुं सारुं लागे. ए कन्यानो ए वर निर्धारी मुक्योछे.

आ योग्य जोडी जगत्पतिए मेलवी छे. ॥ ७ ॥ आ तमारा व्यापारीओए अमो चार मंत्रीओने साथे दीधा छे अने तमारा कुमारनी साथे सगाइ करवाने अमोने मोकल्या छे. ॥ ८ ॥

ए कारण स्वामी आव्या छुं,करीअ घणी सुघडाई रे ॥ अम भूपे कह्युं ते अमे जाव्युं, हवे तम हाथे वडाई रे॥मं०॥९॥तमे जिम सिंहल देश तणा पति,तिम ते पति सोरठनो रे ॥ छे सरिखुं नाकार म कहिशो,काम नहीं इहां हठनोरे॥१०॥

अर्थ ॥ हे स्वामी ! ते संबंधने माटे अमे सुघडाइ करीने आव्या छीए. अमारा राजाए जे कह्युं ते अमे कही बताव्युं! हवे तमारा हाथमां वडाइ छे. ॥९॥ हे राजा! तमे जेम सिंहल देशना राजा छो. तेम ते सोरठना राजा छे. तमे बंने सरखा छो. माटे ना पाडशो नहीं. आ विषे हठ करवानुं काम नथी. ॥ १० ॥

किहां सोरठ किहां सिंहल जनपद,आव्या भूमि उल्लंघी रे॥मेल्या विवाहविना नवि जाउं, अमे चारे एक संगी रे॥मं०॥११॥ उपदिशो उत्तर एहनो विचारी, कहे सिंहल शिरदारो रे॥रे जाईअ तमे पाणी पहिलां,मोजा कांई उतारो रे ॥१२॥

अर्थ ॥ क्यां सोरठ देश ? अने क्यां सिंहलदेश ? अमे घणी भूमि उल्लंघन करीने अहीं आव्या छीए. अमे एक संगे रहेनारा चारे मंत्रीओ विवाहनो निर्णय कर्या विना जइशुं नहीं. ॥११॥ तमे एनो उत्तर विचारीने आपो सिंहलना सरदारोए कह्युं, अरे जाइओ! तमे पाणी पेहेला मोजा केम उतारो छो ? ॥ १२ ॥

उतावल कीधे रस नवि होवे,धीरपणामां सवादो रे ॥ पालीअरू उतावल केरा, धीरा केरा प्रासादो रे॥मं०॥१३॥ तुम नृपने मूके तुमे आव्या,घणुंज घणुं भली कीधी रे ॥ जे तमे वात कही ते अमे पण,माथे चढावी लीधी रे ॥ मं० ॥१४॥

अर्थ॥ उतावल करवामां रस होतो नथी. धीरजमांज स्वाद होय छे. उतावलथी पालो थाय छे अने धीरजथी मेहेल थाय छे.॥ १३ ॥ तमे तमारा राजाना मोकल्या आव्या ते घणुं सारुं कर्युं. तमे जे वार्त्ता कही ते अमे माथे चढावी लीधी छे. ॥ १४ ॥

थाउ स्वस्था विचारी तमने,एहनो उत्तर देशुं रे॥ दूर देशांतरथी तमे आव्या, किम दिलगीर करेशुं रे ॥मं०॥१५॥ रे सचिवो माहारो बालूडो,हजीअ लगे छे छोटो रे ॥ विवाहनी वातुं तव करशुं, जब थाशे सुत मोटो रे ॥ मं० ॥१६॥

अर्थ ॥ तमे जरा स्वस्थ थाओ. अमे विचारीने तेनो उत्तर आपीशुं. तमे आटले दूर देशांतरथी आव्या. तेमने अमे दीलगीर केम करीशुं ? ॥ १५ ॥ हे मंत्रीओ! मारो कुमार हजी बालक छे. ज्यारे ते मोटो थाशे त्यारे तेना विवाहनी वात करीशुं. ॥ १६ ॥

हजीय लगण अंगण नवि दीठुं,छुइंरां मांहे रहे छे रे ॥ आज लगण खोले न रमाड्यो, विवाहनुं शुं कहे छे रे ॥ मं०॥१७॥ दीठा विण तुम नृपनी पुत्री, केम सगाई कीजे रे॥जो उतावल तमने होवे,जोवो वर कोई बीजे रे ॥ मं० ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ हजु सुधी मारा कुमारे घरनुं आंगणुं पण दीठुं नथी. ते हजी ओंयरामां रहेछे. आज सुधी तेने खोले बेसारी रमाड्यो नथी, त्यां तो तमे विवाहनी वात शुं कहो छो? ॥ १७ ॥ तमारा राजानी पुत्री जोया वगर, सगाइ केम कराय ? जो तमारे उतावळ होय तो कोइ बीजे ठेकाणे जइ वर जुवो. ॥ १८ ॥

मूक्या इम कही सचिव उतारे, प्रतिदिन उत्तर वाले रे ॥
कही मोहने बीजे उल्लासे, रस घणो बारमी ढालेरे ॥ मं० ॥ १९ ॥

अर्थ ॥ आ प्रमाणे कही ते चार मंत्रीओने उतारे मोकल्या. तेवी रीते हमेसा उत्तर वाल्या करे. श्रीमोहन विजये आ बीजा उल्लासनी बारमी ढाल कही. ॥ १९ ॥

॥ दोहा ॥

सिंहल नृपे मुजने कह्युं, करवो किशो उपाय ॥ इम दिन दिन देशा उरी, भोलवीया किम जाय ॥१॥ धन्या कन्या सुत सगद, किम रहिशे प्रछन्न ॥ वात वमी वेधे पमी, परदेशीने वयन्न ॥ २ ॥

अर्थ ॥ एक वखते सिंहल राजाए मने कह्युं, हे मंत्रि हिंसक, हवे शो उपाय करवो? आवी रीते प्रति दिन देशावरी लोको केम भोलव्या जाय? ॥ १ ॥ आ कन्या धन्य छे पण आपणो पुत्र रोगी छे, ए वात गुप्त केम रहेशे? आ वात खरेखर परदेशीनां वचनथी मोटा वेधमां पमी. ॥ २ ॥

हिंसक कूम न कीजीये, कूड कुकर्म कुठार ॥ गुणथी हूणो कूम छे,
कूम कलि अवतार ॥ ३ ॥ आशा भर मंत्रीश्वरा, जे आव्या छे
एह ॥ साच कही संप्रेडीये, भलो भलपण तेह ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ हे हिंसक मंत्री! कदिपण कूड करवुं नहीं. कूड एवुं कुकर्म कूवाडा जेवुं छे. कूड ए गुणने नाश करनार अने कलियुगनो अवतार छे. ॥ ३ ॥ जे आ मंत्रीश्वरो आशा भर्या आव्या छे, तेमने सत्यवात जणावीने आपणे विदाय करीए. तेज भलानी भलाइ छे. ॥ ४ ॥

सुर कन्या सम प्रेमला, एतो कोढी जात ॥ देखत पेखत
कुण करे, अणघटती ए वात ॥५॥ कूड घणां कीधां हशे,
पूर्व भवे निश्शंक ॥ तो सुत कनकध्वज भणी, थयो सकुष्ट कलंक ॥६॥

अर्थ ॥ तेनी पुत्री प्रेमला देवकन्या जेवी छे अने आपणो पुत्र कोढीओ छे. देखी पेखीने आवी अण घटती वात कोण करे. ॥ ५ ॥ पूर्व भवे निःशंक थइने घणां कूडा काम कर्या हशे, तो आपणो कुमार कनकध्वज कुष्टना रोगथी कलंकित थयो छे. ॥ ६ ॥

मुज मन तो चाले नहीं, करतां ए अन्याय ॥
हिंसक जे तुजने रुचे, ते तुं कर हित लाय ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ आवो अन्याय करतां मारुं मन चालतुं नथी. हे मंत्री हिंसक! तने जे रूचे ते तुं हित लावीने कर्य. ॥ ७ ॥

॥ ढाल तेरमी ॥

॥ जूठा बोलारे यादवा ॥ तेने कली न शके कोय ॥ ए देशी ॥

हांजी हांजी के सिंहल रायने में कह्युं, तुम सुत कर्म वसेण ॥ कुष्टी छे पण ते हजी, नवि जाण्यो छे केण ॥ मीठो जूठो संसारमां ॥ १ ॥ जूठ छे संपत्ति मूल ॥ जूठे कोट पालटीये ॥ जूठे वश प्रतिकूल ॥ मी० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ में सिंहल राजाने कह्युं, हे स्वामी! तमारो कुमार कर्मना वशथी कुष्टी छे. पण ते हजी कोइना जाणवामां नथी. आ संसारमां जूठी वात मीठी लागे छे. ॥ १ ॥ संपत्तिनुं मूल जूठमां छे. जूठथी कोट पलटाइ जाय छे. अने जे प्रतिकूल होय ते पण जूठथी वश थइ जाय छे. ॥ २ ॥

हां० ॥ एता दीह जे कुंअरे ॥ राख्यो सुत शे काज ॥ जूठतो मूलथी एहवो ॥ करवो न हतो महाराज ॥ मी० ॥३॥ हां० ॥ बीहो छो जूठ थकी हवे, ए शो बालक खेल ॥ दीहां जिहां लगे पाधरा, तिहां लगे रूपारेल ॥ मी० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ हे महाराज ! आटला दिवस सुधी कुंवरने भोंयरामां केम राख्या? मूलथी ए जूठाइ करवीज नहती. ॥ ३ ॥ हवे तमे जूठथी बीहो छो ए केवी वात कहेवाय? आवो बालकनो खेल केम करो छो? ज्यां लगी पाधरा दिवस होय त्यां लगी रुपारेल होय छे. ॥ ४ ॥

हां० ॥ आव्या जे परदेशथी, मोटी राखीजी चाह ॥ राजिंद केम न कीजीये, मन गमतो विवाह ॥ मी० ॥ ५ ॥ हां० ॥ कुल देवी आराधशुं, करशुं पुत्र निरोग ॥ हीयडाथी रखे हारता, मेलशुं सर्व संजोग ॥ मी० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ हे राजेंद्र ! जे मोटी चाहना राखी परदेशथी अहिं आव्या छे, तेमना मनने गमतो विवाह केम न करीए. ॥ ५ ॥ स्वामी, आपणे कुलदेवीनी आराधना करीशुं अने पुत्रने निरोगी करीशुं. रखे हृदयमां हारी जता. सर्व संयोगने मेलवशुं. ॥ ६ ॥

हां०॥ चोरीये नर जे पेसशे, राखशे तेहनी सार ॥ कोडी एकनी शोचना, राखशोमां वसुधार ॥ मी० ॥ ७ ॥ हां० ॥ सिंहलराय सुणी इस्युं, मुजने ढाली शेष ॥ जोगव तुं ताहरुं कर्युं, हुं न लहुं लवलेश ॥ मी० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ हे पृथ्वीपति ! जे माणस चोरी करवा पेशे ते तेनी (पोतानी) सारवार राखे छे. तमे एक कोडी मात्रनी शोचना राखशो नहीं. ॥७॥ सिंहलराजाए ते सांजलीने मने कह्युं के, हे मंत्री ! तुं तारुं कर्युं जोगव्य. हुं तेमां लव लेश जाग लहीश नहीं. ॥ ८ ॥

हां०॥ इम कहितां तिहां आवीया, ते चारे मंत्रीश ॥ सिंहल भूपने विनव्युं, सुण अवनीना ईश ॥ मी० ॥ ९॥ हां० ॥ वातडीये विरमाविया, अमने एता दीह ॥ जोरें प्रीत बने नहीं, रे क्षत्रीवर सिंह ॥ मी० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ एम कहेता त्यां चारे मंत्री आव्या. तेओए सिंहलराजाने विनंति करी के, हे पृथ्वीपति, ! अमारी एक अरज सांजलो. ॥ ९ ॥ अमोने आटला दिवस वार्त्ता करतांज वीतावी दीधा. हे क्षत्रिय सिंह, बलात्कारे प्रीति थाय नहीं. ॥ १० ॥

हां०॥ बीजी कोइ कन्यका, परणशे तुमचो पुत्र ॥ तो अमे चोरी शी करी, श्यों उलव्यो घर सूत्र ॥ मी०॥११॥ हां०॥ नृप सुतने नृपनी सुता, परणे एह प्रतीत ॥ ते तो तुमे करता नथी, नवली जगमां रीत ॥ मी० ॥१२॥

अर्थ ॥ ज्यारे तमारो पुत्र कोइ बीजी कन्या परणशे, तो अमे शी चोरी करी अने कोनुं घरसूत्र बगा-

ड्युं ! ॥ ११ ॥ राजाना पुत्रने राजानी पुत्री परणे ए वात प्रतीत छे. ते वात तमे करता नथी ए जगत्मां नवी रीत छे. ॥ १२ ॥

हां०॥ तुम सुतनी अम कन्यका,स्त्री कहेवाणी आज ॥ ते बीजाने आप-
शुं, शी रहेशे तुम लाज ॥ मी० ॥१३॥ हां०॥लछी चाली आवी घरे,कुण
उवेषे तेह ॥ किम डाह्या थइ साहिबा, अवसर चूको एह ॥ मी० ॥१४॥

अर्थ ॥ अमारा स्वामीनी कन्या तमारा पुत्रनी स्त्री कहेवाणी, हवे ते अमे बीजाने आपशुं तो पछी तमारी शी लाज रहेशे? ॥ १३ ॥ घेर लक्ष्मी आवे तेनी कोण उपेक्षा करे? हे साहेब! आप सुज्ञ थइने आ अवसर केम चुको छो? ॥ १४ ॥

हां०॥में तव रायने विनव्युं,अवधारो अरदास॥ आश विलुद्धा आविआ,
ते किम कीजे निराश ॥मी०॥१५॥ हां०॥ पाय उपाडीजे आवीया, फोगट
फरशे केम ॥ ए कनकध्वज प्रेमला, परणे वधशे प्रेम ॥ मी० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ ते समये में राजाने विनंति करी के, स्वामी, आ मंत्रीउनी विनंति ध्यानमां ल्यो. ते आशा ज-रेला आव्या छे तेमने निराश केम कराय? ॥ १५ ॥ जे परदेशथी पग उपाडी आव्या छे, ते पाछा फोगट केम फरशे. ? आ कनकध्वज अने प्रेमला परणे, तेथी तेमनो प्रेम वधशे. ॥ १६ ॥

हां०॥नृपथी उपर वट थई, में मेल्यो विवाह ॥ भूप जणी गमिउं नही,
देखी निपट कुराह ॥ मी० ॥१७॥ हां०॥ श्रीफल ताम अंगीकर्युं, वहेच्यां
फोफल पान ॥ हीयडे रंग रली थया, ते चारे सुप्रधान ॥ मी० ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ पछी राजानी उपर वट थइ में विवाहनी हा पाडी. अंदर राजाने तेमां कपट लागवाथी ते वात गमी नहीं. ॥ १७ ॥ तेमनुं श्रीफल अंगीकार कर्युं. सर्वने फोफलपान वेहेंचवामां आव्यां.तेथी चारे प्रधानो हृदयमां आनंद मग्न थइ गया. ॥ १८ ॥

हां०॥ तेरमी बीजा उल्लासनी, मोहने जाखी ढाल ॥
आगल चंदजी सांजलो, कूड कथा सुविशाल ॥ मी० ॥ १९ ॥

अर्थ ॥ श्रीमोहन विजये बीजा उल्लासनी तेरमी ढाल कही छे. हे चंदराजा ! तेनी आगळ जे विशाळ कूड थयां छे ते सांजलो. ॥ १९ ॥

॥ दोहा ॥

सयण सयल जेलां मल्यां, थई वधाई जोर ॥ गुणिअण घणा गह
कीया, जिम पावस ऋतु मोर ॥ १ ॥ ते चिहुं जण हरखी कहे, कीधो
अम उपकार ॥ पण अमने ते कुंअरनो, देखाडो देदार ॥ २ ॥

अर्थ ॥ सज्जनो एकठां मल्यां. जोरथी वधामणीउं प्रवर्त्तवा लागी. वर्षा ऋतुमां मयूरनी जेम घणागुणी पुरुषो हर्ष पामवा लाग्या. ॥ १ ॥ ते चारे प्रधानोए हर्षथी कह्युं, मंत्रीराज, तमे अमारो मोटो उपकार कर्यो, पण अमोने ते कुमारनी मूर्त्ति देखाडो. ॥ २ ॥

जीम अम स्वामी आगले,कहीओ जइ विरतंत॥कनकध्वज जोवा जणी,

घणी अमने मन खंत ॥३॥ थाशे कृतारथ प्रेमला, परणीने महाराज ॥

नयणे देखाडी अमजणी, करो कृतारथ आज ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ ते कुंवरने जोइ अमे ते वृत्तांत अमारा राजानी पासे जणावीए. कुमार कनकध्वजने जोवानी अमने घणी खंत छे. ॥ ३ ॥ हे महाराज! राजकुमारी प्रेमला तेने परणीने कृतार्थ थाशे अने अमोने नजरे बताजी आज कृतार्थ करो. ॥ ४ ॥

में तव बुद्धि रची कह्युं, कुंअर रहे मोसाल ॥ इहांथी जोयण दोढसें,

अलगो जणे निशाल ॥ ५ ॥ पण जूमी गृहमां रहे, एक धाव तस

संग ॥ अध्यापक बाहिर रही, कला शिखावे चंग ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ हे चंदराजा! ते वखते में बुद्धिनी युक्ति रची कह्युं के, कुमार तेमना मोशालमां रहे छे. ते अहींथी दोढसो योजन छे. त्यां अलगा रहीने निशाले जणे छे. ॥ ५ ॥ त्यां पण जूमिगृहमां रहे छे. तेनी साथे मात्र एक धाव्य छे. तेनो अध्यापक (शिक्षा गुरु) पण बाहेर रहीने उत्तम कलाउं शीखवेछे.॥६॥

ते दरिसण अति दोहिलो, तुम चीहुं ए शी आश ॥ रवि पण फरसी

नवि शकयो, तो तुमशी गुंजाश ॥ ७ ॥ प्राहूणडे हठ मांडीउ, कुंअर

निरखण जाम ॥ ते चिहूं तेडी आवीउ, माहरे मंदिर ताम ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ तेमना दर्शन अति दुर्लज छे. तमारा चारेने तो ए आशा शी राखवी. ? सूर्य पण तेने फर शकतो नथी, तो तमारी शी गुंजास छे ? ॥ ७ ॥ ते मीजमानोए कुंवर जोवानी हठ करवामांडी पछी ते चारे मंत्रीने तेडी घेर आव्यो. ॥ ८ ॥

॥ ढाल चौदमी ॥

॥ कानूडे एम शुं कीधुं रे, माहरुं मनडुं हरीने लीधुं रे ॥ ए देशी ॥

[illegible] मंत्री रे ॥ तैलादिक योगे नवराव्या रे,

केशर घनसार अंगाव्यारे ॥ १ ॥ आसण वासण मंडाव्यांरे, जोजन जुगते शुं

जमाव्यारे ॥ तिम दीधां पान सोपारी रे, कर्या सीत समीर बेसारी रे ॥ २ ॥

अर्थ ॥ सोरठ देशमां जनारा ते मंत्रीउने मंदिरमां बेसार्या. पछी तैल विगेरेनो योग करी तेमने न्हवराव्या अने केशर कपूरना विलेपन कर्या,॥१॥ पछी आसनपर बेसारी पात्र मंडाव्यां. तेमां उत्तम जोजन पीरसी प्रेमथी तेमने जमाड्या. पछी पानसोपारी आपी बेसारीने शीतल पवन ढोलाव्या. ॥ २ ॥

चाह चूरण पाव्या खांडी रे,इम तेहथी लटपट मांडीरे॥आजूषण मणिमां जरी-

यांरे, आगल लेई तेहने धरीयांरे ॥३॥ सनूमान्या जूषण आपी रे, जग लोज-

समो नही पापीरे ॥ परदेशी करे वली आडोरे,अमने नृप पुत्र देखाडोरे ॥४॥

अर्थ ॥ पछी चाहनाथी खांडेला चूर्ण खवराव्यां. एवी रीते तेमनी लटपट करवा मांडी. पछी मणिजडित आजूषणो तेमनी आगल धर्यां. ॥ ३ ॥ आजूषणो साथे पोशाक आपी सन्मान कर्युं. आ जगत्मां

૭૫

૭૬

૭૭

૭૮

ोजना जेवो कोइ पापी नथी. तेटलुं कर्यां छता पण ते परदेशी मंत्रीउं ए आकुं पुछ्युं के, अमने ते ाजपुत्र बतावो. ॥ ४ ॥

में जाख्यो कुंअर रूपालो रे फरि फरि शुं उत्तर वालोरे ॥ जे वाते तुम नृप खीजे रे,ते वातो अमे किम कीजे रे ॥५॥ सात गलणो गली जल पीजेरे कीजे कपट कोई थल बीजेरे॥ए कुंअर नथी कांई छानोरेतुमे जाईछ सही करी मानोरे॥६॥

अर्थ ॥ में खात्रीथी कह्युं छे के, कुंवर रूपाळा छे. वारेवारे शुं पुछो छो, जे वाते तमारा राजा गुस्से थाय, ते वात अमे केम करीए?॥ ५ ॥ सात गळणे गळीने पाणी पीए छीए. जो कपट करवुं होय तोबीजे ठेकाणे करीए. ए कुंवर कांइ छानो नथी, ए वात सही करीने मानजो. ॥ ६ ॥

अमे कीधुं छे काम विमासीरे,नहीं होए तुमारी हांसीरे॥अम योग्य नही ए ठेकाणुं रे,तुम वचन अमे न लोपाणुं रे ॥७॥ कोई शुकन जले तुमे आव्यारे, कर्यां कारज सवि मन जाव्यारे ॥प्रेमला सरखी नही बीजीरे, मन साचे गौरी पूजीरे ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ अमे आ काम विचारीने कर्युं छे. आ कार्यमां तमारी हांसी थशे नहीं. अमारे योग्य तमारुं ठेकाणुं नथी, पण तमारुं वचन अमाराथी लोपी शकाणुं नहीं. ॥ ७ ॥ तमे कोइ सारा शुकने आवेला के जेथी तमे मन गमतुं कार्य कर्युं. प्रेमला जेवी कोइ बीजी जाग्य शाळी नहीं. तेणीए साचा मनथी गौरीनी पूजा करी हशे. ॥ ८ ॥

हठ एम करो शा माटेरे,अमे वेच्यो अरहट रोटो साटेरे॥तुमे न करो निपट ठगाई रे,थई लेख लिखित सगाईरे ॥ए॥ फोसलाव्या वश नवि आव्यारे,कोमि कोमि टके ललचाव्यारे॥तव पाछो उत्तर नवि कीधोरे,जाणो मांज निलाडे कीधोरे ॥१०॥

अर्थ ॥ हे मंत्रीउं, तमे कुंवर जोवानो हठ शा माटे करो छो? अमे एक रोटला माटे सोनैयो वेच्यो छे. हवे तमे ठगाइ करो नहीं. एतो लेखे लखेली सगाइ थइ चुकी.॥ ए ॥ एवी रीते फोसलाव्या पण तेउं वश थया नहीं, पछी तेमने कोटी कोटी रूपीआ आपवानुं कही ललचाव्या. तरतज तेउं ए पाछो उत्तर आप्यो नहीं. जाणे डाम दीधो होय तेम थइ गया. ॥ १० ॥

हुंता जे नीला पीलारे, पण देखी टका थया शीलारे ॥ फेरव्या वचने तेणे चारे रे, अमे कहूं छुं लगन दिन क्यारेरे ॥११॥ नृप पासे सहु फिरि आव्यारे, पंडित जोशी तेमाव्यारे ॥ षट्मासे लगन निरधार्युंरे, फिरि पाछुं किणे न पचार्युंरे ॥१२॥

अर्थ ॥ जे लीलापीला थता हता, ते रूपीआ देखीने शीला थइ गया. ते चारे ने वचनथी फेरवीदीधा अने पुछयुं के, हवे लग्ननो दिवस क्यारे छे? ॥ ११ ॥ सर्वे फरीने राजा पासे आव्या. त्यां पंडित जोषीउंने बोलाव्या. तेमणे त्यारथी छ मासे लग्न निर्धार्यां. ते पाछुं कोइए फेरव्युं नहीं. ॥ १२ ॥

सनमान्या सिंहल जूपेरे,शीख मागी चिहुं जणे चोपेरे॥चाल्या परदेशी हरषी रे,वाटमली सोरठनी निरखीरे॥१३॥आगलथी दाम चलाव्यारे,इम करतां विमल पुरी आव्यारे ॥ जूपतिने प्रणमी सुणाईरे, चोकस कीधी जे सगाइरे ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ सिंहल राजाए तेमनुं सन्मान कर्युं. चारे जणे सत्वर जवाने शीखमागी. पछी शीख आपवाथी ते चारे विदेशी हर्षथी सोरठनी वाट जोता चाल्या. ॥ १३ ॥ तेमणे मखेला रूपीआ आगलथी मोकला-व्या. तेउं विमलपुरीए आवी पोहोच्या. राजाने प्रणाम करी संजलाव्युं के,प्रेमला लछ्मीनी सगाइ करी.॥१४॥

मकरध्वज चिहुनें प्रसिद्धारे,चार लाख पसाय ते दीधारे॥कांइ कूडुं हीये नवि आएयुं रे,घोलुं सवि दूध ते जाएयुं रे॥१५॥ पुंठलथी अमे सुप्रसिद्धिरे, सामग्री जाननी कीधीरे ॥ सिणगार्या गज रथ घोडारे, जानश्या सबल सजोमरि ॥१६॥

अर्थ ॥ राजा मकरध्वज खुशी थयो. ते चारे प्रख्यात मंत्रीउने प्रसादथी चार लाख सोनैया आप्या; तेना हृदयमां कांइ पण कपट लाग्युं नहीं. जेटलुं धोलुं तेटलुं दुध जाएयुं. ॥ १५ ॥ पाछलथी अमे प्रसिद्ध पणे जाननी सामग्री तैयार करी. हाथी, घोडा अने रथ शणगार्या. समान वयना सरखा सबल जानैया तैयार कर्या. ॥ १६ ॥

पुरलोक मिली सहु पुछेरे,एह हलफल कारण शुं छे रे॥ञाखे सहु एहवुं जणाई रे,नृप नंदन परणवा जाई रे ॥१७॥ रूपे जे जे आफरीआरे,पुरवासी जोवा टर-परीआ रे ॥ अमे कीधी सयल सजाई रे, मोटां निसाण वजाई रे ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ नगरना लोको मलीने पुछवा लाग्या के, आ धामधूम थवानुं शुं कारण छे ? त्यारे सर्वे कहेवा लाग्या के, राजकुमार परणवा जाय छे. ॥ १७ ॥ कुमारना रूपने माटे जे लोको आफरी गया हता, तेउ तेने जोवाने तरफडीआ मारवा लाग्या. पछी अमे सर्व प्रकारनी तैयारी करी मोटा निशाण वगडाव्यां.॥१८॥

ढाल चौदमी बीजे उल्लासे रे कही मोहन वचन विलासे रे ॥
इम जे जे हिंसक कहे छे रे, हारद नृप चंद लहे छे रे ॥१९॥

अर्थ ॥ बीजा उल्लासनी आ चौदमी ढाल श्रीमोहनविजये वचनना विलासथी कही छे. एम हिंसक मंत्री जे जे कहेछे तेनो हार्द चंदराजा लेता जाय छे. ॥ १९ ॥

॥ दोहा ॥

जोलो सिंहल नृपति, जाषे मुज शिरताज ॥ रे झुंडा कन्या तणो, कांइ बिगाडे काज ॥ १ ॥ चोरीमां चावुं थशे, कनकध्व-जनुं रूप ॥ किम परणशे प्रेमला, इम मुज जाषे नृप ॥ २ ॥

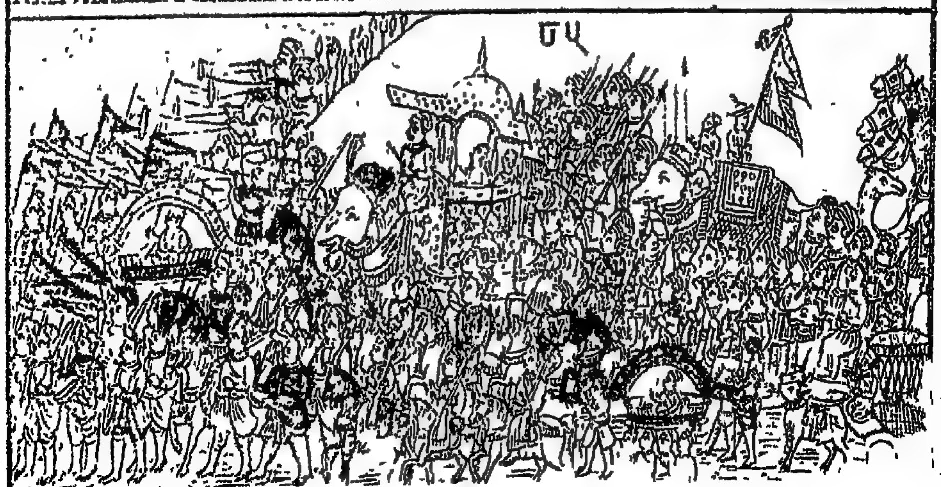
अर्थ ॥ मारा मस्तकनो ताज जोलो सिंहलराजा बोल्यो. अरे! झुंडा हिंसक मंत्री, ते कन्यानुं कार्य शा माटे वीगाडेछे? ॥ १ ॥ वली कनकध्वजनुं रूप चोरीमां प्रगट थशे. मने एवुं जासे छे के, पछी प्रेमला तेने शी रीते परणशे? ॥ २ ॥

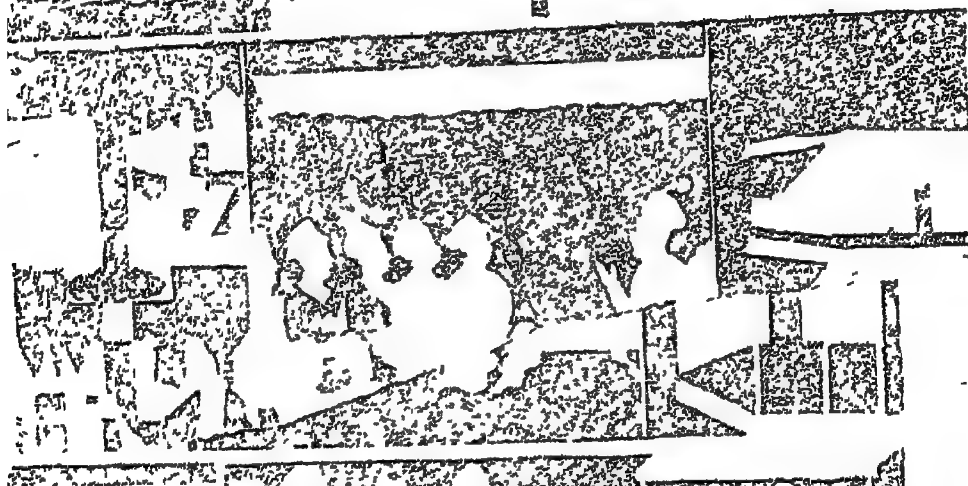
आराधी कुल देवता, थई प्रगट सुप्रवीण ॥ क्षण क्षण किम तुं मुजने, आकर्षे थई दीण ॥ ३ ॥ नृप जणे माता सुणो, करे अयुक्त प्रधान ॥ पण तुम हाथे जीतवुं मूज एह छे तान ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ पछी अमे कुलदेवीने आराधी, एटले ते प्रवीण देवी क्षणमां प्रगट थयां अने कह्युं के,अरे! राजा

तुं दीन थइ क्षणे क्षणे मने केम आकर्षी बोलावे छे ? ॥ ३ ॥ राजा बोल्यो. माता सांभलो, आ प्रधान अयुक्त कार्य करे छे. पण मारे तो तमारे हाथे जितवानुं छे. अने मूलथी मने एज तान छे. ॥ ४ ॥

रोग रहित ए सुत करो, तुं कुल त्राता संत ॥ आवे छींक यदा
तदा, सहु दिनकर निरखंत ॥५॥ तव देवीये उपदिश्युं,कर्म रोग
नवि जाय ॥ पण वारिश चिंता सकल,कोइक करी उपाय ॥६॥

अर्थ ॥ हे माता ! तमे कुलनी माता छो, आ कुमारने रोग रहित करो. ज्यारे छींक आवे त्यारे सर्व सूर्यनी सामुं जुवे छे. ॥ ५ ॥ त्यारे देवीए उपदेश कर्यो के, राजा ! कर्मनो रोग जतो नथी, पण कोइक उपाय करीने तारी सर्व चिंता टाली नाखीश. ॥ ६ ॥

लगन समय आभानृपति, नारि विमात सहेत ॥ आवी पर-
णशे प्रेमला, ए तुम अम संकेत ॥७॥ एम कही देवी गई, थई
धीरज मनमांह ॥ सिंहल नृप हूउ खुशी, जान सजी उछांह ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ ज्यारे लग्ननो समय आवशे, त्यारे प्रेमलाने आभा नगरीनो राजा नारी तथा विमाता साथे आवी परणशे, ए अमारो संकेत छे. ॥ ७ ॥ आ प्रमाणे कही ते देवी चाली गइ. राजाना मनमां धीरज आवी, पछी सिंहलराजा खुशी थयो अने उत्साहथी जान तैयार करी. ॥ ८ ॥

॥ ढाल पंदरमी ॥

॥ कसीयाने तंबु ठाकोर मारा खडाकीया हो माहरा साहिबा ॥ ए देशी ॥

कसीयाने तंबु सिंहल राये खडा कीया हो ॥माहारा०॥ निज कुल देवी तणे रे वचन,रसियाने केसरीया कमधज कीधा जानीयाहो ॥मा०॥ जाणो के विकसित पंकज वन ॥क०॥१॥ कालोने मतवालो वरसालानो महोदरूरे ॥मा०॥ मदझर शिण गार्या मातंग,मांडी अंबाडी पडदावाली जरकेसी हो॥विण ऋतु भाद्रवडानो हो रंग

अर्थ ॥ सिंहल राजाए कसी तंबु खडा कर्या. अने पोतानी कुलदेवीनां वचनथी रसिआ अने केशराआ ॥ तैयार कर्या. ते जाणे विकाश पामेलुं कमलवन होय तेवा लागे छे. ॥ १ ॥ मेघनो जाणे सहो- [illegible]य तेवा मदझरतो कालो हाथी शणगार्यो. तेनी उपर जरकसी पडदावाली एक अंबाडी मांडी. ते [illegible]गर भाद्रवडाना रंग जेवी लागती हती. ॥ २ ॥

[illegible]नकध्वज ते मांहे चाहेशुं बेसाडीउ हो ॥मा०॥निपट कपट यतन करी बहु भंत, [illegible]कोइही नवि जाण्यो जे अमे आण्यो जानमें हो ॥मा०॥ पोढी आडी मांडी खोढी अनंत ॥क०॥३॥ परछुंती पधराव्या आव्या ए आडंबरे हो ॥मा०॥ ऋमता अनुक्रमे सुंदर पंथ,आवीने अमे मलिया विमलपुरीना रायने हो॥मा०॥एहमां जूठ नथी कांइ अंत ॥४॥

अर्थ ॥ ते अंबाडी उपर कनकध्वजने कपट भरेली घणी जातनी यतनाथी बेसार्यो. तेने जानमां लाव्या छे एम कोइना जाणवामां आव्युं नहीं. तेनी आडी मोटी चोकी वाली दोढीउं बेसारी दीधी. ॥ ३ ॥ मोटा आडंबरे आवेला अमने नगरमां पधराव्या. अनुक्रमे सुंदर मार्गे चालता अमे आवी विमलपुरीना राजाने मल्या. आमां कोइ जुठुं नथी. ॥ ४ ॥

दीधो छे उतारो अवधारोजी अम जाणी हो ॥मा०॥ जोजन योजन युगति अतुल्ल, पाणी ग्रहणनी रजनी राजन ए छे आजनी हो॥मा०॥वरशे अमसुत प्रेमलालच्छ॥क० ५ कुलदेवी संकेते तुमचे हेते सेवका हो ॥मा०॥ कही तस नाम अने रे निसाण, ए पुरनी उककोले साते पोले मूकीया हो ॥मा०॥ अवसर दिवस तणो अवसान ॥ क०॥६॥

अर्थ ॥ राजाए अमोने उतारो दीधो. जोजन पाननी युक्ति घणी उत्तम करी छे. हे राजा चंद! आजे ते पाणिग्रहण करवानी रात्रि छे. अमारा कुंवर प्रेमला लक्ष्मीने आज वरशे. ॥ ५ ॥ कुलदेवीना संकेत प्रमाणे तमारुं नाम अने निशाण कही आ नगरना साते दरवाजे सेवकोने मोकलाव्या छे. लग्ननो अवसर दिवसना अस्त थये छे.॥ ६ ॥

नारी बिहुंनी जोडे केडे तुमने निरखिया हो ॥मा०॥ प्रणम्या तेहुणे कही नृप चंद, पधराव्या मनभाव्या हेजे तमने अम लगे हो॥मा०॥अमे पण देखी पाम्या आनंद॥क०॥७॥ भाखी ए जे वातो हुंती सातो धातनी हो ॥मा०॥ तुमथी साच वयनो अंश, एहमां जो कोइ कूडुंतो, अम नृपना पय छबूं हो ॥मा०॥ अहो अहो आभापुर अवतंस ॥क०॥८॥

अर्थ ॥ तेवामां बे स्त्रीओनी जोडे तमने नीरख्या. राजा चंद छो एम जाणी प्रणाम कर्यो. पछी मन भावता एवा तमने अहीं अमारा लगी पधराव्या. अने अमे देखीने आनंद पाम्या.॥ ७ ॥ हे आभा नगरीना अलंकार, जे खरेखरी वात हती, ते तमारी आगळ निवेदन करी छे. तमारी साथे साचवटनोज अंश छे. जो आमां कांइ कूडुं होय तो मारा राजानो पगे हाथ छे. ॥ ८ ॥

अवधारो विनतडी सारो कारज माहरूं हो ॥ मा० ॥ परणी आपे ए प्रेमला नार, भाडे जो नही परणोतो अमे धरणो घालशुं हो ॥ मा० ॥ हवे अम शरणो इण संसार ॥ क० ॥ ९ ॥ ए पांचे जीवाडो ओडो आणो चंदजी हो ॥ मा० ॥ हवे रखे हंसाडो दुर्जन अम, जाशो जो करी ताडो आणो पाडो जागशे हो ॥ मा० ॥ नरपति केरुं छे सदन आसन्न ॥ क० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ हे राजा, अमारी विनंति ध्यानमां लइ आ कार्य सिद्ध करो. ए प्रेमला लक्ष्मीने भाडे परणी आपो. जो नापाडशो तो अमे पाछा जइशुं नहीं; हवे आ संसारमां तमारुं शरण छे. ॥ ९ ॥ हे राजाचंद, ए पांचे ने जीवाडो; आ आडुं आव्युं ते काढो. रखे हवे दुर्जनोने हसावता, जो तमे ताड करी चाल्या जाशो तो पछी अहीं आक्रोश पाक्रोश जागशे. अहीं राजानुं घर नजिक छे. ॥ १० ॥

पहिलां पण नर भाडे लाडे परण्या छे घणा हो ॥ मा० ॥ तो इहां तुमने नही कोइ दोष, रयणी तो विहाणी रहेशे कहाणी जुगो जुगे हो० ॥ मा० ॥ किम तुमे थई रह्या महीनो पोस॥ क० ॥ ११ ॥ तुममांहे अम सुतमां अंतर को डीनो नही हो ॥ मा० ॥ अम कुलदेवी वचनथी चंद, आनंदे इम चंदे छंदे सांजल्युं हो ॥ मा० ॥ अंशक हिंसक वाळाजी फंद ॥ क० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ हे राजा,पूर्वे आवी रीते घणा पुरुषो भाडे परण्या छे. तेथी तमने आ कार्य करवामां कांइ दोष

नथी. आ रात चाली जशे अने जुगेजुग आकहाणी रही जशे. तमे पोष मासनी जेम थंडा केम थइ रह्या छो? ॥ ११ ॥ तमारा अने मारा पुत्रमां कोरीनो पण अंतर नथी. हे चंद्रराजा, कुलदेवीनां वचनथी अमे कहीए छीए. आप्रमाणे चंद्र राजाए हिंसक मन्त्रीना फंदने गणी वधु सांजली लीधुं. ॥ १२ ॥

सिंहल नृपने चंदे परमानंदे विनव्युं हो ॥ मा० ॥ ए तुम करवी न घटे अनीत, हिंसकने उलंजो दीजे केही वातनो हो ॥ मा० ॥ दीसे छे तुमची खोटीजी रीत ॥ क० ॥ १३ ॥ परणीने किम आपुं पाछी आछी गेहिनी हो ॥ ॥ मा० ॥ किणविध लाजवीयें क्षत्रीवट, राजाये मन्त्रीये चंदनुं चितरुं रीजव्युं हो ॥ मा० ॥ जिमतिम करीकूम कपट ॥ क० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ पछी चंद्रराजाए परम आनंदथी सिंहल राजाने विनंति करी के, आवुं अनीतिनुं काम करवुं तमने घटित नथी. आ बाबत आ हिंसक मंत्रीने कइवातनो उलंजो देवो ? आ तेनी रीत घणी खोटी छे. ॥ १३ ॥ कदि जो हुं परणुं तो पछी ए स्त्रीने पाछी केम आपुं. ! तेम करी क्षत्रिवटने केम लजाडुं.! पछी राजा अने मंत्रि हिंसके चंदना चित्तने घणा घणा कुड करीने रीझव्युं. ॥ १४ ॥

छेकी मत आलोची चंदे हाकारो जण्यो हो ॥ मा० ॥ हरषित मन हूउ सिंहल महीपाल ॥ जाषी मोहन विजये ए बीजा उल्लास नीहो ॥ मा० ॥ पावन पनरमी ढाल रसाल ॥ क० ॥ १५ ॥

अर्थ ॥ छेवटे चंद्रराजाए छेडो विचार करी हापाडी; एटले सिंहलराजा हर्ष पाम्यो. श्रीमोहन विजयजीए आ बीजा उल्लासनी पवित्र अने रसिक पंदरमी ढाल कही छे. ॥ १५ ॥

॥ दोहा ॥

चंचल चंद चकोर जिम, नवि चूको अविसाण ॥ कर पीडण जावीवशे, कीधो ताम प्रमाण ॥ १ ॥ सिंहलराये चंदनुं, कीधुं परमपवित्र ॥ पहेराव्यो बहु मूलनो, वरनो वेश विचित्र ॥ २ ॥

अर्थ ॥ चकोरपक्षीनी जेम चंचल एवो चंदराज अवसान चुक्यो नहीं. जावि योगे पाणिग्रहण करवानुं कबुल कर्युं. ॥ १ ॥ सिंहल राजाए चंदना शरीरने परम पवित्र कर्युं. अने वरनो बहूमूल्यवालो विचित्र वेश तेने पेहेराव्यो. ॥ २ ॥

रथसेजवाला सज कीया, जोड्या वृषज्ञ तुरंग ॥ रणण जणण बहु रणऊणे, रंगाचंगसुरंग ॥ ३ ॥ लुंब कुंब ऊावा लुलित, शणगारी सुखपाल ॥ जाणीये हरख समुद्रमां, नावा तरय विशाल ॥ ४ ॥

अर्थ॥रथनी साथे बलद अने घोडा तैयार करी जोड्या. ते सुंदरपणे आनंदथी टणटण शब्द करवा लाग्या. ॥ ३ ॥ लुंब कुंब करतां सणगारेला सुखपाल जाणे हर्षना समुद्रमां विशाल नाव तरता होय तेम देखाया॥४॥

गणणे गुडीउं गयण लगें, पंचरंग बहुजंत ॥ जाणीयें सुरकन्या मणी, वरराजा निरखंत ॥ ५ ॥ फरहरीया नेजा पवन, खिंखणीउ ऊणणंत ॥ खबर करे मनु सुरजणी, चंद जेह परणंत ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ पंचरंगी बहुजातनी गौरीउं आकाश सुधी ऊंचे रही जोती हती, ते जाणे देव कन्याउं मली व रराजाने निरखती होय तेवी लागती हती. ॥ ५ ॥ नेजा पताका पवनमां फरकवा लाग्या. तेमां रहेली घुघ रीउंनो घमकार थवा लाग्यो. ते जाणे चंदराजा परणे छे-ए खबर देवताने आपती होय तेम जणाय छे. ॥६॥

ढंद टकोरा गरुगडे, वाजे गुहिर निसाण ॥ नादे पूराणो गयण,
संकाणो सुरराण ॥ ७ ॥ सांबेला शिणगारीया, मह मह गंध म
हिल्ल ॥ वरघोडे जोडे चडे चढीआ लगन पहिल्ल ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ ढंदना टकोरा गाजता हता. गंजीर निशान वागी रह्यां हतां. आकाश नादथी जराइ गयुं. तेथी देवराज इंद्र शंका पामवा लाग्यो. ॥ ७ ॥ सांबेला शणगारवामां आव्या. जेउं सुगंधथी बेहेकी रह्यां हतां; लग्नना समय उपर वर घोडानी साथे चड्या हता. ॥ ८ ॥

॥ ढाल सोलमी ॥

आव्या चोमासाना दाहाडारे, चडजो चाखडीयें ॥ सासु पूछे
वहूवात, आवे वर लटकंतो ॥ ए देशी ॥ राग मल्हार ॥
जोवे विमलपुरीनावासी, गोखे गोखे मृगाक्षी रे ॥
थता एवा तम· ज आवे सिंहलनो छावो, परणवा प्रेमलालछी रे ॥ १ ॥

अलंकार, जे ख·रीना लोको जोवा आव्या. मेहेलना गोखे गोखे मृगना जेवा लोचनवाली स्त्रीउं आवी जो आमां कांइ छे· आ प्रेमला लक्ष्मीने परणवाने सिंहलनो राजकुमार परणवा आवे छे. ॥ १ ॥

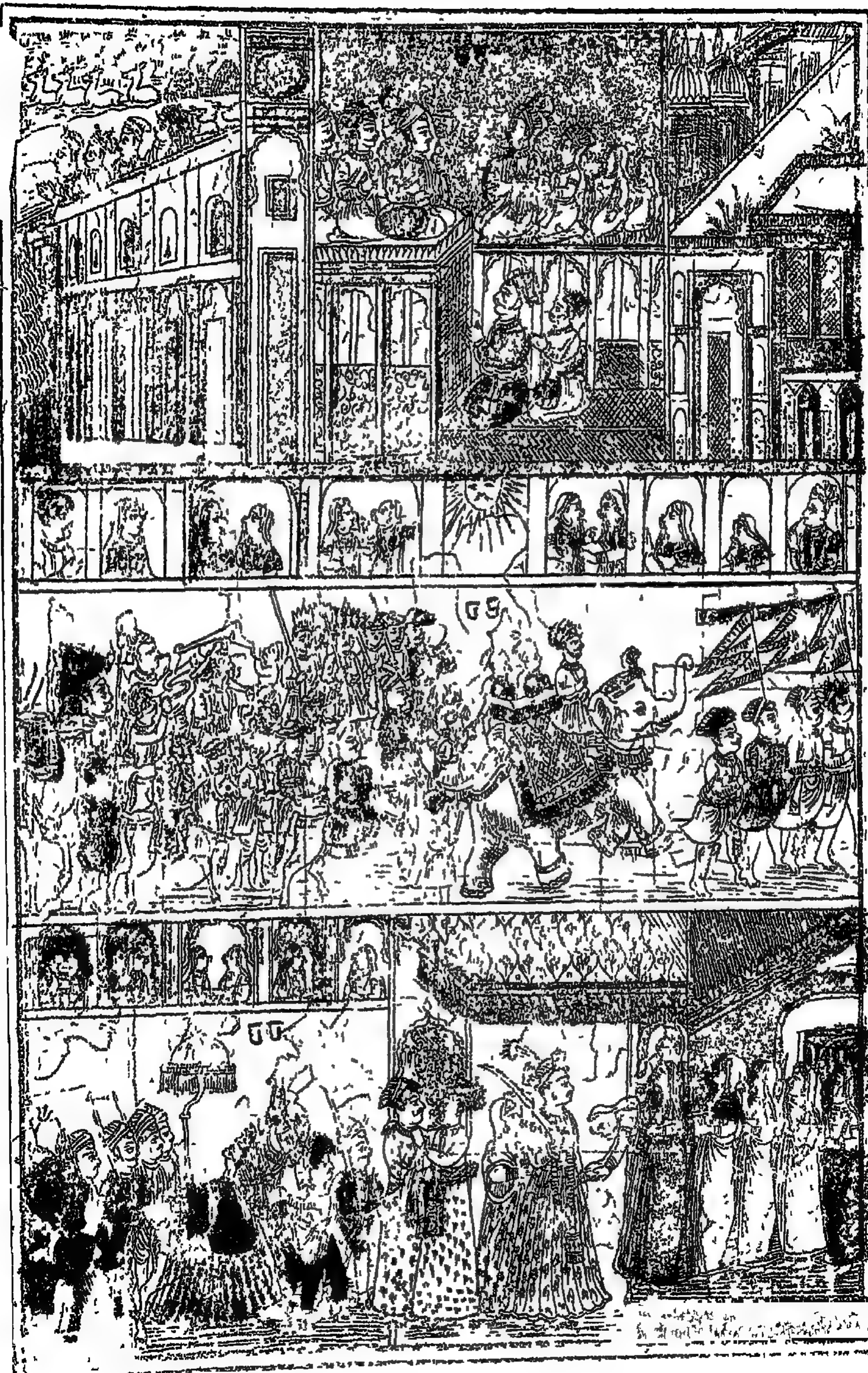
अवधारो विन लटकंतो, कनकध्वज नरराज ॥ गलियें अटकंतो ॥ ए आं
माडे जो नही ·· स्वरसमे दीवा. जगमगेत, रवि निशि मानी रे ॥ पण
··· परणवा चंदने मानुं कीधा किरणने जानी रे ॥ आ० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ आ कनकध्वज राजा लटकंतो अने गलीए गलीए अटकंतो आवे छे. आ हजारो दीवाउं झ गमगे छे. तेथी रात्री मानीने सूर्य तो न आव्यो पण आ कीरणोने जोइ चंद्र (चंद) परणवा आवे छे. एम हुं मानुं छुं ॥ २ ॥

चंद चड्यो दिन करने वाहाने, ए पण अचरिज जाणो रे ॥ चंद तणे
ठामे कनकध्वज, सोहला मांहे गवाणो रे ॥ आ० ॥ ३ ॥ पंखा पवन
करंता जनने, फिर फिर कहे मम बीजो रे ॥ नही नही नही ए क
नकध्वज, एतो वर कोण बीजो रे ॥ आ० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ सूर्यने वाने चंद चड्यो-ए आश्चर्यनी वात छे. तेम चंदने ठेकाणे कनकध्वज गवाणो ए पण आश्चर्यनी वात छे. ॥ ३ ॥ लोकोने पवन करता पंखाउं जाणे कहेता होय के, तमे खीजशो नहीं, आ क नकध्वज वर नथी पण कोइ बीजो छे. ॥ ४ ॥

कानेरे जेहवो वर सांजलता, तेहवोज नयणे दीठो रे ॥ आपण
डा नृपतनुजा केरो, पूरव पातक नीठो रे ॥ आ० ॥ ५ ॥ अहो

धाता धन एहनी माता, जायो सुत देदारूरे ॥ एहने आग
ल सुर कुण लेखे, रूप बन्यो ले वारू रे ॥ आ० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ ते समये लोको वातो करवा लाग्या के, जेवो वर आपणे काने सांजलता तेवोज आपणे जोयो ले. आपणा राजानी पुत्रीनां पूर्वनां पाप तो नाशी गयां. ॥ ५ ॥ अहो, विधाता तने धन्य ले. अहो आनी माताने धन्य ले, जे आवा पुत्रने जन्म आपे!आनुं रुप एवुं बन्युं ले के, तेनी आगल देवपण शा लेखामां ले?६

इम पुरमांहे सुंदर वर वर, घर घर निपट सुहाव्यो रे ॥
ढोल मृदंग निशान वाजंते, वरवा तोरण आव्यो रे ॥ आ० ॥७॥
सोरठ मारू राग खंजाती, रंगेरंग बनाया रे ॥ कीलती रातत
णा स्वर कीणे, सोहवे सोहला गाया ॥ आ० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ एम नगरमां घेरघेर ए सुंदर वरनी प्रशंसा चाली. एम करतां ढोल, मृदंग अने निशान वगाडतो ए वर वरवाने तोरण आव्यो. ॥ ७ ॥ ते वखते सोरठ, मारु अने खंजाती रागनो रंग गाजी रह्यो. कीलती रात्रे ए मधुर जीणा स्वर सुशोजितपणे गवाता हता. ॥ ८ ॥

सिंहल राजा जूठो मंत्री, पगपग वर पडखावे रे ॥ वरनी लागत लेता लेता,
तोरण सूधी आवे रे आ० ॥ ए ॥ जे विध तोरण करवो हूतो, सासुयें ते विध
लीधा रे ॥ सुरगुरु ते पण जाखी न शके, उन्नव जे जे कीधा रे ॥ आ० ॥१०॥

अर्थ ॥ सिंहलराजा अने जुठो मंत्री वरने पगले पगले पडखावे ले, वरनी लागत लेता ते तोरण सुधी आवे ले. ॥ ए ॥ जे विधिए वरने तोरण कराय ते विधि सासुए लेवा मांड्यो. ते वखते जे जे उत्सवकर्यो तेनुं वर्णन देवता गुरु बृहस्पति पण कहीश के तेम नथी. ॥ १० ॥

माहिरामांहे आण्यो वरराजा, अयुगत वयणे गाई रे ॥ धन्या कन्या प्रेमला
लछी, तेपण तेहवी बनाई रे ॥ आ० ॥ ११ ॥ अहो अहो लोक कहे कनकध्वज,
प्रेमला लछी तेहवी रे ॥ मनमथ रायने ए रतिराणी, जुगती जोकी जेहवी रे ॥१२॥

अर्थ ॥ अयुक्त—न गाजे तेवां वचनोनां गीत गाइ वरराजाने मायरामां लाव्या. कन्या प्रेमला लक्ष्मीने पण धन्य ले, तेने पण तेवी बनावी. ॥ ११ ॥ लोको कहेवा लाग्या—अहो आ कनकध्वज अने प्रेमला लक्ष्मीनी जोडी मन्मथराय अने रतिराणीनी जोड जेवी जुगते मली ले. ॥ १२ ॥

रहेजो अखंड ए वर वहु जोकी, रखे प्रज्ञु लागती खामी रे ॥ एहने ऊंनोवायु
न होजी, वारी हुं अंतर जामी रे ॥ आ० ॥१३॥ वीरमती वली तेम गुणावली, नयरी
निरखी आवी रे ॥ कौतुक जोवा मंडप उनी, रसचरि रंग लगावी रे ॥ आ० ॥१४॥

अर्थ ॥ वली आशीष आपे ले के, आ वर अने वधूनी जोडीने प्रज्ञु अखंम राखजो. तेमां रखेखामी आवशो नहीं; हे अंतरजामी, एने उनोवा पण वाशो नहीं. हुं तेनी उपर वारी जाउं छुं. ॥ १३ ॥ वीरमती अने गुणावली बधी नगरीने निरखी त्यां आवी. पढी रसचरी रंग लगावी कौतुक जोवाने मंडपमां उन्नी. १४

एहवे लगन तणी थई वेला, वरकन्या पधराव्यां रे ॥ चोरीये चारे मंगल वरती,

वेद विदे परणाव्या रे ॥ आ० ॥ १५ ॥ तेहवे गुणावली कहे सासुने, ए वरतो उल
खीतो रे ॥ बाई तुमतणो ए नानडीयो, वीशे विश्वा वदी तो रे ॥ आ० ॥१६॥

अर्थ ॥ एवामां लग्ननी वेला थई एटले वर कन्याने पधराव्यां. चोरीमां चारे मंगल वर्त्तीं वेद जाणनारा गृही गुरुए तेमने परणाव्या. ॥ १५ ॥ तेवे समे गुणावलीए सासुने कह्युं, बाइजी, आ वरतो उलखीतो छे. वली तमारोए विशवसा नानडीओ छे होय एम लागे छे. ॥ १६ ॥

सासुये वहुतुं कह्युं नविमान्युं, जोवे मन थिर राखी ॥ बीजा उल्ला
सनी मोहन विजये, सोलमी ढाल ए भाखीरे ॥ आ० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ सासुए वहुनुं कह्युं मान्युं नहीं अने मनने स्थिर राखी जोवा लागी श्रीमोहन विजये आ बीजा उल्ला सनी सोलमी ढाल कही छे. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

बाई वर बीजो नही, ए मुज प्रीतम कोक ॥ थई खरी ए प्रेमला,
साची सुंदर शोक ॥ १ ॥ आव्या जिम आपण बेहु, तीम किम
आव्या एह ॥ बाईजी मुज उपन्यो, ए साचो संदेह ॥ २ ॥

अर्थ ॥ गुणावली कहे छे–हे बाइजी, आ वर बीजो कोइ नहीं, मारो प्रितम चंद छे. आ प्रेमला लक्ष्मी मारी खरेखरी सुंदर शोक्य थइ. ॥ १ ॥ हे बाइजी, मने एक संदेह थाय छे के, जेम आपणे बंने आव्या तेम ए केम आव्या हशे ? ॥ २ ॥

कहे सासू कचपच मकर, मुधा मधर संदेह ॥ चंद रह्यो आ
भापुरी, वर कनकध्वज एह ॥ ३ ॥ हूं जे कहेती चंदथी, छे
रूडा नृपचंद ॥ प्रगट निरख तुं पारखुं, शुं झंखे छे चंद ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ सासु कहे छे–हे गुणावली, तुं कचपच कर नहीं अने एवो खोटो संदेह न कर्य–चंदराजा तो आभापुरीमां रह्यो अने आ तो कनकध्वज वर छे. ॥ ३ ॥ हुं कहेती हती के, जे राजकुमार कनकध्वज चंदथी रुडा छे, ते पारखुं तुं प्रगटपणे जो. अहीं चंदने शुं झंखे छे. ॥ ४ ॥

तुज पीयु मंत्र्यो मंत्रथी, गारुडीयें जिम नाग ॥ तिहां जाशुं
तव छूटशे, मान वचन महा भाग ॥ ५ ॥ चंद तणे भोले वहू,
भुलीशमां धरी हुंस ॥ सरिखा जगत्मां, छे मुगधे लखपुंस ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ हे महाभाग वधू, तारोपति गारुडी जेम मंत्रथी नागने मंत्री राखे तेम त्यां राखेलो छेते ज्यारे त्यां जइशुं त्यारे छुटशे ए मारु वचन मानजे. ॥ ५ ॥ हे वधू ! चंदनी आकृति उपरथी तुं भोलवी जइश नहीं. हे मुग्धे ! आ जगत्मां लाखो पुरुषो सरखे सरखा मलता आवे छे. ॥ ६ ॥

माने नही गुणावली, सासू वचन लगार ॥ सभा
सहू हवे सांभलो, वरकन्या अधिकार ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ आप्रमाणे सासुए कह्युं, तोपण गुणावलीए सासुनां वचन जरापण मान्यां नहीं. हवे सर्व सज्जन वर कन्यानो अधिकार सांजलो. ॥ ७ ॥

॥ ढाल सत्तरमी ॥

दिल लगावो वाउुर वरणी ॥ ए देशी ॥

श्री मकरध्वज राजा हरख्यो, निरखि रूप जामाता ॥ मन हरणी प्रेमला परणी, हुई कनकध्वज घरणी ॥ मन० ॥ ए आंकणी ॥ नरनुं रूप अनोपम एहवुं, किम घमी शक्यो विधाता ॥ म० ॥ १ ॥ बेटी जेहवी गुणनी पेटी, वर पण तेहवो पामी ॥ म० ॥ जोग संयोगे अविचल जोमी, रहेजो न होजो खामी ॥म०॥२॥

अर्थ ॥ राजा मकरध्वज जमाइनुं रूप जोइने मनमां हर्ष पाम्यो. मनोहर प्रेमला लक्ष्मी परणी कनकध्वजनी गृहिणी थइ. आवुं नरनुं अनुपम रुप विधाता केम घडी शक्यो? ॥ १ ॥ जेवी पुत्री गुणनी पेटी छे, तेवा ते वरने प्राप्त थइ. हवे जोगसंयोगे आ जोडी अविचल रहे जो. तेमां कांइ खामी आवशो नहीं. २

हाथ मेलावा मोचन वेला, दीधा गज रथ घोमा ॥ म० ॥ मणि मुक्ताफल सोनूं रुपुं, असन वसन संजोडा ॥म०॥३॥ जूषण रहित जूषण बहु जाजन, सुंदर सेज तलाई ॥ म० ॥ जे मुख माग्युं तेते आप्युं, पण नवि जाणि खलाई॥ म० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ कर मोचन (हाथेवालो छोडवा) वखते राजाए हाथी, घोडा, रथ, मणि, मुक्ताफल, सोनुं, रुपुं, जोजन, वस्त्र आप्यां. ॥ ३ ॥ निर्दोष आजूषण, घणापात्रो, सुंदर सेज अने तलाइ जे मुखे माग्युं ते आप्युं. तेमनी खलता कांइपण जाणवामां आवी नहीं. ॥ ४ ॥

वरकन्या कंसार आरोग्या, परिमित कवल सरखे ॥ म० ॥ घुंघटना पटमांहे प्रेमला, वालिमनु मुख निरखे ॥ म० ॥ ५ ॥ हुं बलिहारी धाता ताहारी, मुजवरसुर अवतारी ॥ म० ॥ हुं परवारी जग निरधारी, नारी अवर विचारी ॥ म० ॥ ६ ॥

अर्थ॥ वर कन्या परिमित अने सरखा कोलीया लइ कंसार आरोग्या प्रेमला घुंघटना पटमांथी पोताना वालमनुं मुख नीरखवा लागी. ॥ ५ ॥ प्रेमला कहे छे– हे विधाता, तने बलिहारी छे. मारोपति देवनो अवतार छे. जगतूंनी बीजी नारीओने विचारतां हुं तो परवारी छुं. ॥ ६ ॥

एहवे दाहिण नयन फुरकी, हरखी तेहवी विलखी ॥ म० ॥ डाह्यापणे न जणाव्युं कोइने, रही समजी मन सरखी ॥ म० ॥ ७ ॥ लामे कोमे लाडो लाडी, परण्या हुई वधाई ॥म०॥ दाने माने अर्थी संतोष्या, जीत निसाण वजाई ॥ म० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ तेवा समयमां प्रेमलानी जमणी आंख फरकी. एटले जेवी हरखी हती तेवीज विलखी थइ गइ. डाह्यापणने लीधे ते वात्त कोइने जणावी नहीं; मनमां समजीनेज रही. ॥ ७ ॥ एवी रीते लाडो अने लाडी कोडथी परण्यां. बधे वधामणी प्रसरी गइ. दान अने मानथी याचकोने संतोष्या अने विजय निशाण वगडाव्यां.८

एहवे कंचन चोकी मांडी, दाव मांड्यो अतिहासे ॥ म० ॥ दंपती सामा सामां बेठां, रमवा सारी पासे ॥ म० ॥ ए ॥ कोमलकर कमले लइ पासा, चंद करे चालवणी ॥ म० ॥ जिम सिंहलादिक कोइ न जाणे, कही समस्या आलवणी॥म०॥१०

अर्थ ॥ ते पछी सुवर्णांनी चोपाटमांडी; अति हास्यथी दाव मांडी ते स्त्री पुरुष सामे साम सोगठा पासे रमवा बेठां. ॥ ए ॥ राजाचंद पोताना कर कमलमां पासा लइ चालाकी करवा लाग्या अने जेम सिंहल राजा विगेरे कोइ जाणे नहीं तेवी रीते नीचे प्रमाणे समश्या कही. ॥ १० ॥

॥ गाथा ॥

आजा पुरंमि निवसइ, विमलपुरे ससिहरो समुग्गमिउं ॥
अपछि अस्सपिम्मस्स, विहि हत्थे हवइ निव्वाहो ॥ १ ॥

अर्थ ॥ आजा नगरीमां रहेनारो चंद्र विमलपुरमां उग्यो छे. हवे तेनो निर्वाह विधिने हाथे थाय छे.१

चंदनृपति एम गाथा कइने, रणझण पासा नाखे ॥ म० ॥ चिंते चतुरा प्रेमलाल छि, प्रीतम ए शुं जाखे ॥ म० ॥ ११ ॥ बीजो जेद किशो नविलाधो, नारीए लीधा पासा ॥ म० ॥ दाखवा पियुनेनिज चतुराइ, गाथा कीध प्रकासा ॥ म० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ चंदराजा ए गाथा बोलीने रणझण करता पासा नाखतो हतो. ते सांजली चतुर प्रेमला लक्ष्मी प्रियतम आ शुं बोले छे तेनुं चिंतवन करती हती. ॥ ११ ॥ बीजो जेद कांइ मल्यो नहीं; पण ते नारीए पासा लीधा अने पोतानी चतुराइ बताबा नीचेनी गाथा प्रकाश करी. ॥ १२ ॥

॥ गाथा ॥

वसिउं ससि आगासे, विमलपुरे उग्गमउ जहा जहा सुरकं ॥
जेणाजिमुउं जोगो, स करिस्सइ तस्स निव्वाहो ॥ १ ॥

अर्थ ॥ चंद आकाशे वस्यो छे अने विमलपुरीमां उग्यो होय तो "जहा सुखं" (जले उग्यो). जेणे तेनो निर्वाह करशे. ॥ १ ॥

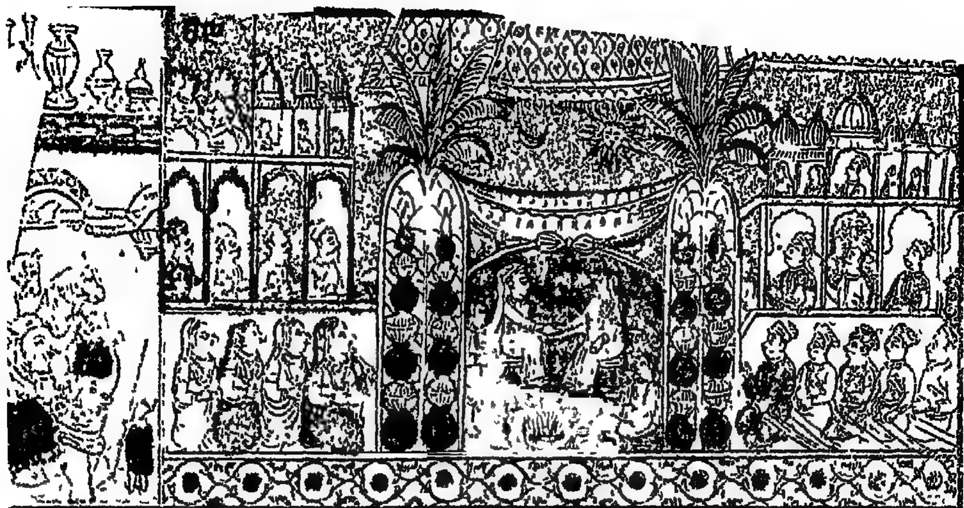
प्रेमला एम कहीने पासा, नाखे हेज जराणी ॥ म० ॥ हरख्यो चंद विचारे चित्तमें, निपुणाये वात न जाणी ॥ म० ॥ १३ ॥ नाखे पासा इम रस वाह्या, पुनरपि कथता गाथा ॥ म० ॥ प्रगटपणे समजावे पीउडो, निजवनिताने सनाथा ॥ १४ ॥

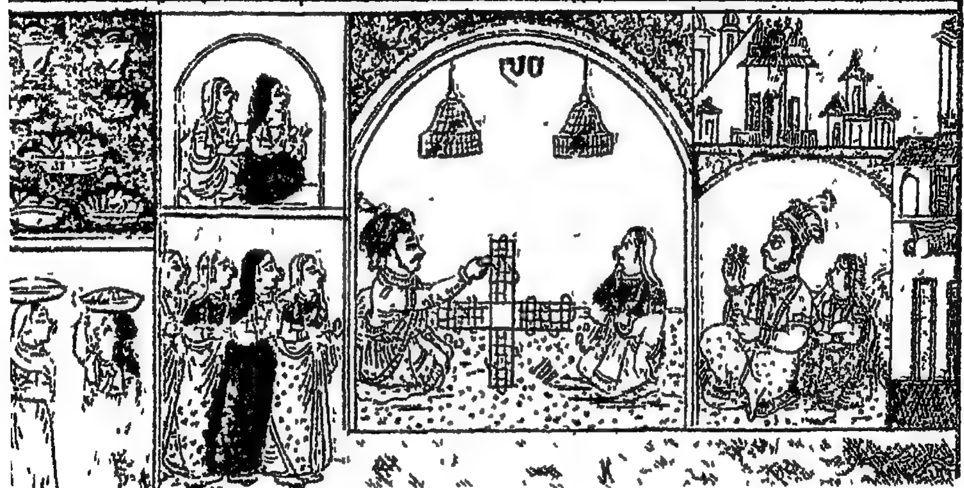
अर्थ ॥ ए गाथा बोली प्रेमलाए पासा नाख्या. तेनो चित्तमां विचार करी चंदराजा हरख्यो के आ निपुण स्त्रीए वात जाणी नथी. ॥ १३ ॥ एवी रीते बंने स्त्रीपुरुष वारंवार ए गाथा कहेतां कहेतां पासा नाखतां हतां. पछी प्रियतमे प्रगटपणे पोतानी सनाथ स्त्रीने समजाववा मांड्युं. ॥ १४ ॥

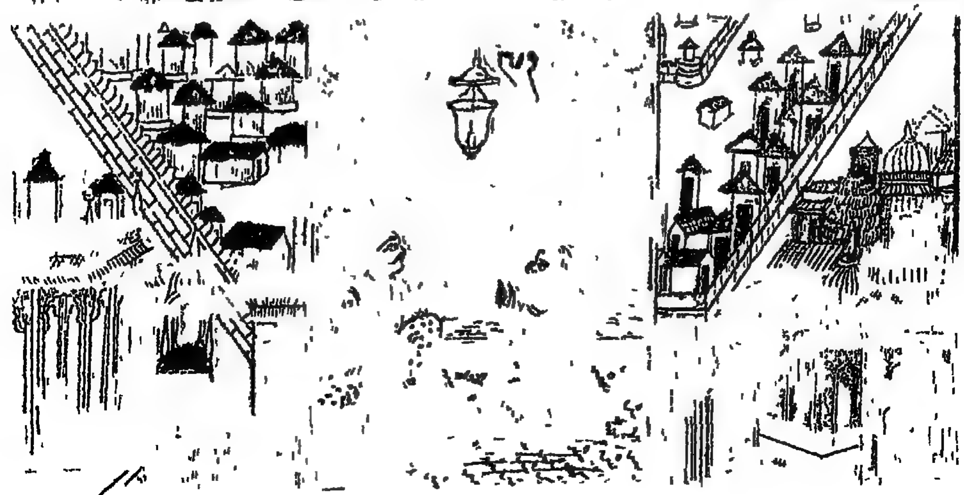
पुरवदिशि एक आजा नगरी, चंद नृपति तिहां राजा ॥ म० ॥ छे तस मंदिर रमवा जेवा, सारी पासा ताजा ॥ म० ॥ १५ ॥ नवि छे एहवी क्यांहिं सजाइ, तेहो यतो इहां रमिये ॥ म० ॥ फोगट इण रमवे गुणवंती, रातडली किम गमीये ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ चंद कहे छेः—पूर्व दिशामां एक आजा नगरी छे. त्यां चंदराजा छे तेना मंदिरमां सोगठी अने पासा ताजा छे; ते रमवा जेवा छे. ॥ १५ ॥ एवी नवी सजाइ अहीं क्यांही छे? जो तेवी होय तो आपणे रमीए. हे गुणवंती आम फोगट रमवाथी रात्रि केम निर्गमन थाय? ॥ १६ ॥

एम कही जव पासा परख्या, कंते रमतां दावे ॥ सतरमी
ढाल ए बीजे उल्लासे, कही मोहन मन जावे ॥ म० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ एम कही स्वामीए रमवाने दावे पासा नाख्या. श्री मोहनविजये मनमां जाव धरी बीजा उल्लासनी आ सत्तरमी ढाल कही छे. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

वचन सुणी वालिम तणां, चमकी नारि तिवार ॥ असमंजस एशुं कह्युं, कांइक खरो विचार ॥ १ ॥ सिंहलदेश सिंहलपुरी, तिहांथी आव्या तेह ॥ मुजने परणी अति हठे, मुखे किम नाएयुं तेह ॥ २ ॥

अर्थ ॥ पोताना पतिनां आवां वचन सांजली प्रेमला चमकी गइ. आ पति आवुं अघटित केम कहे छे.? आमां कांइक खरो विचार लागे छे. ॥ १ ॥ सिंहल देशनी सिंहलपुरीमांथी ए आव्या छे, अने अति हठथी मने परण्या, ए वात मुखमां केम लावता नथी. ॥ २ ॥

किहां पूरव आजापुरी, किहां चंद किहां सार ॥ एतो ऊंमी वात छी, अवसर करीश पचार ॥ ३ ॥ सिंहल सुत मिषथी रखे, ए मुज परणे चंद ॥ लह्यो जेद में वचनथी, दीसे फंद असंद ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ पूर्वमां रहेली आजापुरी क्यां? चंदराजा क्यां? आ वात तो ऊंडी लागे छे. तेनो प्रचार अवसरे करीश. ॥ ३ ॥ रखे सिंहल राजाना पुत्रना मिषथी आ चंदराजा मने परणता हशे. आवो जेद तेमनां वचन उपरथी जणाय छे. आ वातमां घणो फंद छे. ॥ ४ ॥

इम करते पुरो थयो, सारी पासा खेल ॥ ललना लीन थई गई, मूरति मोहन वेल ॥ ५ ॥ लगी लगन चित्त चटपटी, जागी पूरव प्रीति ॥ रागी त्रिकरणथी थइ, नवल सनेही रिति ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ एम करतां सोगठी पासानो खेल पूरो थयो. मोहन वेलजेवी मूर्त्ति जोइ ललना लीन थइ गइ. ॥ ५ ॥ ॥ तेना चित्तमां चटपटी लागी अने पूर्वनी प्रीत जाग्रत थइ अने ते बाला नवल स्नेह रीते मन वचन कायामां पूर्ण रागी थइ. ॥ ६ ॥

वालिम वचन न विसरे, वनिताने क्षण एक ॥ उत्सुक चित्तो ऊलक्यो, जुर्ड नारी विवेक ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ ते प्रेमी वनिताने पोताना व्हालानां वचन क्षणवार पण विस्मरण थतां न हतां. अने तेणीए तेनुं उत्सुक चित्त ऊलखी लीधुं. जुवो नारीनो विवेक केवो छे? ॥ ७ ॥

॥ ढाल अढारमी ॥

॥ नथरो नगीनो माहारो साहिबो, ढोला मारु घडी एक करहो फुकारहो ॥एदेशी ॥

सिंहल नृप कहे चंदने, राजिंद मोरा सुत लारुकमा ऊठहो ॥ रात थोमी रामत घणी ॥ रा० ॥ जुर्ड विचारी पुंठहो ॥ सकलगुणे एतो साचनो शुरो नृपचंदजी ॥ रा० ॥ जाग्यतणी बलिहारीहों, ए आंकणी

॥ १ ॥ दुर्लभ मेलो ए मुकतां ॥ रा० ॥ वहेतुं नथी तुममन्न हो, को
डी मेला एहवा मेलशुं ॥ रा० ॥ अम तुम जोइए जतन्नहो ॥ स० ॥२॥

अर्थ ॥ सिंहलराजा चंदने कहे छेः–हे! लाडकवाया पुत्र! छठ रात थोरी छे अने रमत घणी छे. पाछल विचारी जुवो. सर्व गुणे पूरो अने सत्यनो शूरो ए चंदराजा छे. त्यारथनी वलिहारी छे. ॥ १ ॥ आवो दुर्लभ मेलो छोडता तारुं मन थतुं नथी, पण एवातो कोटी गमे मेला मेलवशुं. अमारे अने तमारे तेवा यत्न करवा जोइए. ॥ २ ॥

वातडली वेधालीये ॥ रा० ॥ उठ्यो चंद तस जोयहो ॥ तेजी न सहे ताजणो
॥ रा० ॥ कह्युं अकह्युं केम होय हो ॥ स० ॥ ३ ॥ रण शूरा शुरा जले ॥ रा० ॥
वचन शुराते शुरहो, एक वचनने कारणे ॥ रा० ॥ परिहरि परणी दूरहो ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ आवा मर्मनांवचन सांजली तत्काल चंदराजा उठी नीकळ्यो. तेजी घोडी चाबुकने सहन करती नथी. जे वचन कह्युं छे ते न कह्युं न थाय. ॥ ३ ॥ जे रणशूरा छे ते जले शूर हो, पण जे वचनना शूरा तेज शूरा छे. एक वचने कारण चंदे परणेली नारीने दूर छोडी दीधी. ॥ ४ ॥

रथ असवारी सनारीथी ॥ रा० ॥ कीधी दीधां दानहो ॥ सिंहल नृपगृह उत
र्या ॥ रा० ॥ हरख्या सहु राजान हो ॥ स० ॥ चंद नृपति वली प्रेमला ॥रा०॥
बेठा पुण एकंतहो ॥ पण चतुरानिज नाथनुं ॥ रा० चंचल चित्त निरखंतहो ॥६॥

अर्थ ॥ पछी नारी साथे रथनी स्वारी करी. याचकोने दान आप्यां, सिंहल राजा घेर उतर्या अने सर्व लोको अने राजाउ हर्ष पाम्या. ॥ ५ ॥ चंदराजा अने प्रेमला फरीवार एकांते बेठां. ते वखते प्रेमलाए पोताना पतिनुं चित्त चंचल जोयुं. ॥ ६ ॥

रंग हतो जे परणतां ॥ रा० ॥ ते रंग नही खेलंतहो ॥ ए रंगमें ते रंगमें ॥ रा०॥
अंतर अनंतानंत हो ॥ स० ॥ ७ ॥ करपल्लवीये हिंसके ॥ रा० ॥ एहवे समश्या
कीधहो ॥ चंदे स्वारथीया तणी ॥ रा० ॥ जाणी विदा जे दीधहो ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ जे रंग परणती वखते हतो, ते रंगनो खेल देखातो नथी. आ रंग अने ते रंगमां अनंतगणो तफावत छे. ॥ ७ ॥ पछी हिंसके करपल्लवी (करचे) थी समश्या करी. ते जोइ चंदे जाण्युं, जे तेणे स्वार्थी थइ मने विदाय गीरी आपी. ॥ ८ ॥

पण आ मेलो ए रातडी ॥ रा० ॥ सांजरशे अवतारहो ॥ ए घमी विसरशे नही॥
रा० ॥ साखी सरजण हारहो ॥ स० ॥ए॥ वीछरुता वहाला थकी ॥रा०॥खरी दो
हिली वातहो ॥ ए हवे चंद चकोरने ॥ रा० ॥ चितचमी ते विमातहो ॥ स० ॥१०॥

अर्थ ॥ पण आ मेलो अने आरात आ अवतारमां सांजरशे. तेमज आ घमी कोइ दिवस जुलाशे नहीं. तेना साखी परमेश्वर छे. ॥ए॥ पोताना वाल्हा थकी जुदुं पडवुं ए खरी दोहली वात छे, एवे समये चंदरुप चकोरने पेली अपरमात चित्तमां याद आवी. ॥ १० ॥

जाती रखे तरु वेशने ॥ रा० ॥ साची विमासण एहहो ॥ जे चाहे परणो प्रिया ॥
रा० ॥ जूठो तेथी श्यो नेहहो ॥ स०॥११॥ जेम अहि छंडे कंचुकी ॥ रा० ॥ उठ्यो
नारी उवेखहो ॥ रे पिउ पूछे प्रेमला ॥रा०॥ उगोगे केण विशेषहो ॥स०॥ १२ ॥

अर्थ ॥ रखे ते वृद्ध लइने जाय ए खरेखरुं विचारवानुं छे. अने जे आ जाडे स्त्री परण्यां, तेनी साथे खोटो स्नेह शुं राखवो? ॥ ११ ॥ जेम सर्प कंचुकीने त्यजीदे, तेम ते प्रेमलानी उपेक्षा करी बेठो थयो. त्यारे प्रेमलाए पुछ्युं, प्रियतम, तमे केम उठो छो ? ॥ १२ ॥

कहे पिउदेह चिंताजणी ॥ रा० ॥ जाइश एह अनुषंगहो ॥ नारीपण जारी जरी ॥रा०॥ जाणी कपट थइ संगहो ॥स०॥१३॥ पिउवारी पण नविरही ॥रा०॥ नवली गति कोइनेहहो ॥ चंदनो दाव फाव्यो नहीं ॥रा०॥ आव्यो करी शुचिदेहहो ॥१४॥

अर्थ ॥ चंदे कह्युं, देह चिंता माटे जवुं छे. तेथी हुं आ घरनी पासे जइ आवुं. प्रेमला ते कपट जाणी झारी जरी साथे चाली. ॥ १३ ॥ पतिए साथे आववाने वारी पण ते वारी रही नहीं. नेहनी गति कोइ नवली छे. चंदनो दाव फाव्यो नहीं. ते देहनी चिंता मटाडी शौच करी पाछो आव्यो. ॥ १४ ॥

अन्योक्ते हिंसक कहे ॥रा०॥ वहेलो था निशि जूपहो ॥ दिनकर जो तुज देखशे ॥रा०॥ पडशे प्रगट सविरूप हो ॥स०॥१५॥ निसुणी चंद नरेसरु ॥रा०॥ क्षणक्षण आवे डुवारहो ॥ कुसुम पुंठल जेम वासना ॥ रा०॥तेम दुइसंगे नारहो॥स०१६

अर्थ ॥ ते समये पेला हिंसक मंत्रीए अन्योक्तिथी कह्युं के, हे राजा ! रात्रि छे त्यांसुधी उतावल कर्य. जो सूर्य तने देखशे, तो पछी आ बधुं स्वरूप प्रगट थशे. ॥ १५ ॥ ते सांजली चंदराजा द्वार आगल आव्या करे अने पुष्पनी साथे वासनानी जेम प्रेमला तेना संगमां रह्या करे. ॥ १६ ॥

छेल शक्यो नही छेतरी ॥ रा०॥ नेहे घेली नारहो ॥ जोरे करग्रही कंतनो॥रा०॥ आण्यो गेह मोझारहो ॥ स० ॥ १७ ॥ सेजे बेसार्यो हेजथी ॥रा०॥ मांडीघणी मनुहारहो ॥ क्षणक्षणमें एम केम करो ॥रा०॥ कहो मुज प्राणाधारहो ॥ स० ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ चंद छेल पोतानी प्रेम जरेली प्रियाने छेतरी शक्यो नहीं. ते पोताना कांतनो जोरथी कर पकडीने घरमां लावी. ॥ १७ ॥ हेत करीने तेने शय्या उपर बेसार्यो. अने घणी विनंति करवा मांडी, पछी कह्युं के, हे मारा प्राणाधार! क्षणे क्षणे आम केम करो छो? ते कहो. ॥ १८ ॥

मोहने बीजा उल्लासनी ॥ रा० ॥ जाखी अढारमी ढाल हो ॥सत्यवादी जननी जणे ॥ रा० ॥ चंद जिस्या महीपाल हो ॥ स० ॥ १९ ॥

अर्थ ॥ श्रीमोहन विजयजीए आ बीजा उल्लासनी अढारमी ढाल कही. चंद जेवा सत्यवादी राजाने कोइकज माता जन्म आपशे. अथवा चंद जेवा राजाने सत्यवादी माताज जन्म आपे.॥ १९ ॥

॥ दोहा ॥

क्षण बाहिर क्षण जीतरे, एम केम करो अधीर ॥एतो कारण मुजजणी, कहो नणदीना वीर ॥ १ ॥ मांड्यो प्रथम समागमे, कपट निहेजा कंत ॥ किम रहेशे इण लक्षणे, प्रीतरीत मतिमंत ॥ २ ॥

अर्थ ॥ हे नणदीनावीर. क्षणमां बाहेर अने क्षणमां अंदर एम अधीराइ केम करो छो? तेनुं कारण मने कहो. ॥ १ ॥ हे कांत, प्रथमनाज समागममां तमे आवुं कपट करवा केम मांड्युं. ? हे बुद्धिवंत, तेवा लक्षण राखशो तो पछी प्रीतिनी रीत केम रहेशे? ॥ २ ॥

प्रथमज कवले मक्षिका, शो तेमांहे सवाद ॥ स्वामी अबला उप
रे, एवको शो उन्माद ॥ ३ ॥ पेहेली रामतमां प्रभु, काढी बेठा
वेश ॥ आगल केम निरवाहशो, मुजथी नेह विशेष ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ पेहेलाज कोळी आमां मक्षिका आवे तो पछी तेमां शो स्वाद ? हे स्वामी, अबलानी उपर आवो उन्माद शुं करो छो ? ॥ ३ ॥ हे प्रभु, पेहेलीज रमतमां वेष काढीने बेठा तो पछी मारी साथे आगल स्नेहनो निर्वाह केम करशो ? ॥ ४ ॥

मूकीयो चलचित्तता, करो सुरंगो नेह ॥ जिणे तुमथी खलता
तस मुख पडशे खेह ॥ ५ ॥ वाला तुम मलवा तणो, अलजो
हूतो अनंत ॥ पण मननी मनमां रही, इण आचरणे कंत ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ चित्तनी चपलता छोडी द्यो. सुरंगी नेह करो. जेणे तमारी साथे खलता करी छे तेना मुख उपर धूल पडशे. ॥ ५ ॥ हे व्हाला, तमने मलवानो कोड अनंत हतो, पण हे कांत तमारां आवां आचरणथी ते मननी वात मनमां रही. ॥ ६ ॥

जे गाथा कहीछे तुमे, पामीउं तस भेद ॥ जावा
नही देउं हवे, ते तुमे जाणो वेद ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ जे गाथा तमे कही हती, तेनो भेद हुं समजी छुं. तेथी हुं तमने जावा दइश नहीं. तेनो वेद तमे जाणो. ॥ ७ ॥

॥ ढाल छंगणीशमी ॥

हुं तुज आगल शी कहुं केशरीआलाल ॥ ए देशी ॥

अलवेसर अवधारीये ॥ केशरीया लाल ॥ अबलानी अरदासहो ॥ के० ॥ पा
डीआशना पासमां ॥ के० ॥ केम हवे कीजे निराशहो ॥ के० ॥ रहोरहो राजे
सरा ॥ रहो०॥के०॥ १ ॥ कहो ते करुं हुं कबुलहो ॥ के० ॥ पण फोगट शाने
दहो ॥ के० ॥ करी करी कूडा कुशूल हो ॥ के० ॥ रहो० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ हे केसरीआ लाल, आ अबलानी अरज अवधार जो. मने आशाना पाशमां पाडीने हवे केम निराश करो छो ? माटे हे राजेश्वर, अहिं रहो. ॥ १ ॥ जे तमे कहो, तेहुं कबुल करुं, पण मने आवा कुडा कुशूलथी फोगट शामाटे वालो छो ? ॥ २ ॥

महिल कहिल कारी इस्या ॥ के० ॥ टहिलनी हुं करणारहो ॥ के० ॥
तोपण मनमाने नही ॥ के० ॥ अहो जोवन शिणगारहो ॥ के०॥रहो०
॥ ३ ॥ हुं तुम पगनी उपानही ॥के०॥ तुमे मुज शिरनामोरहो ॥के०॥
गोद बिछाउं पाये पडुं ॥ के० ॥ केम रह्या मुंह मचकोडहो ॥के०॥ रहो० ॥४॥

अर्थ ॥ हे यौवनना शृंगार, आवी सर्व सामग्री छे. हुं वचन प्रमाणे वर्त्तनार अने टेहलनी करनार छुं,

ते छतां तमारुं मन मानतुं नथी. ॥ ३ ॥ हुं तमारा पगनी मोजडी छुं, अने तमे मारा माथाना मोड छो. हुं गोदडी बीछावुं छुं अने पगमां पडुं छुं; ते छतां तमे मुख मरडीने केम रह्या छो ? ॥ ४ ॥

जे मन राखी शकी नही ॥ के० ॥ ते खमजो अपराध हो ॥ के० ॥ बाल
क बुद्धे लहेती नथी ॥के०॥ रखे कांइ राखता खाध हो ॥के०॥रहो०५॥
विमलपुरी नगरी किहां ॥ के० ॥ किहां आजा अवदात हो ॥ के० ॥
किहां अमतुम मेलावडो ॥के०॥ थइ कोइ लिखित ए वातहो ॥के०॥रहो०॥६॥

अर्थ ॥ जे तमारुं मन राखी शकी नहीं ते मारा अपराध क्षमा करजो. हुं बालक बुद्धि छुं. कांइ समजती नथी; रखे कांइ मनमां खेद राखता. ॥ ५ ॥ विमलपुरी नगरी क्यां ? अने उज्वल एवी आजा नगरी क्यां ! अमारो अने तमारो मेलाप क्यां ? आ वात कोइ पूर्व लखेथी थइ छे. ॥ ६ ॥

अणजाएयुं जातुं नथी ॥ के० ॥ रखे कही गणता गमारहो ॥ के० ॥ छे
ल शकोनही छेतरी ॥के०॥ ते तुमे राखो करार हो॥ रहो ॥के०॥रहो०॥७॥
जाण्यो ग्रह पीके नही ॥ के० ॥ तेहमां मीन न मेष हो ॥ के० ॥ एम क
रतां जो उवेखशो ॥ के०॥ तो तुम शोजा विशेष हो ॥ के०॥ रहो०॥८॥

अर्थ ॥ कांइ वात अजाणी रहेली नथी, रखे तमे मने गमार करी गणता ? हे छेल,तमे एवो करार करी राखजो के मने छेतरी शकशो नहीं. ॥ ७ ॥ जाणे तो ग्रह पीडे नहीं, ए वातमां मीन मेष नथी एम करतां जो तमे मारी उपेक्षा करशो तो तमारी शोजा विशेष थशे. ॥ ८ ॥

रढीआला रढमानीए ॥के०॥ निपट न थाउ कठोरहो ॥ के० ॥ मोटा
इ किण वातनी ॥ के०॥ थाशोजो चाकरी चोरहो ॥ के०॥रहो०॥ ए ॥
तम सुसरे नवि डुहव्या ॥ के० ॥ लहेणे देणे लगार हो ॥ के० ॥ ला
लच होय कोइ वातनी ॥के०॥ कहो सुखे न करो विचारहो ॥के०॥ रहो० ॥१०॥

अर्थ ॥ हे रढीआला, रढ मानो. अत्यंत कठोर थाओ नहीं. जो तमे चाकरी चोर थशो तो पछी कइ वातनी मोटाइ गणाय? ॥ ए ॥ तमारा सासराए तमने लेवादेवामां लगारपण दूजव्या नथी. जो कोइ वातनी हजु लालच होय तो सुखे कहो, जरापण विचार करो नहीं. ॥ १० ॥

होवे जमाइ लाडका ॥ के० ॥ जेम रुसे तेम रंगहो ॥ के० ॥ पण विण
स्वारथ रुसणुं ॥के०॥ तेतो बालक ढंगहो ॥ के० ॥ रहो० ॥ ११ ॥ एतो
दशामुनिराजनी ॥ के० ॥ तमने नघटे एहहो ॥ के० ॥ ए वेला रसनी
खरी ॥ के० ॥ केम करी दीजे छेहहो ॥ के० ॥ रहो० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ जे लाडका जमाइ होय ते तो जेम रीसाय तेम रंग आवे. पण जे स्वार्थ वगर रीसाइ बेसे ते तो बालकना ढंग छे. ॥ ११ ॥ आम स्त्रीने छोडी चाल्या जवुं, ए दशा तो मुनिराजनी छे. तमने ए घटतुं नथी, आ वेला तो बराबर रसनी छे. ते उपर शी रीते छेद अपाय? ॥ १२ ॥

सारी पासानी वातडी ॥ के० ॥ लखीबे हैडे जेहहो ॥ के० ॥ वालिम
ते नवि विसरे ॥ के० ॥ नही तिलमात्र संदेहहो ॥ के० ॥ रहो०॥१३॥
जोरे छवेखी जो जायशो ॥के०॥ पणहुं मखीश विहाणहो ॥के०॥ पूरवदि
शि आजापुरी ॥ के० ॥ चूखीश नहीं अहिगाण ॥ के० ॥ रहो० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ हे वाहाला, सोगठी पासा वखते तमे जे वात कही हती, ते मारा हृदयमां लखाइ गइ छे. ते कदि विसरी जवानी नथी. तेमां तिलमात्र पण संदेह नथी. ॥ १३ ॥ जो तमे मने जोरथी छवेखीने चाल्या जशो, तोपण हुं तमने मखीश. तमारी आजापुरी पूर्वदिशामां छे. ए रहेठाण हुं चुखीश नहीं. ॥ १४ ॥

चंद कहे हव शुं करो ॥ के० ॥ दुर्जन करशे अदेखहो ॥ के० ॥ अणु न
घटे वाधे नही ॥ के० ॥ जे विधि लखिया लेखहो ॥ के० ॥रहो०॥१५॥
अकथ कथाछे अंगने ॥ के० ॥ बांधी मुठी लाखहो ॥ के० ॥ चतुर थइ
चूके किस्युं ॥ के० ॥ मन हटकीने राखहो ॥ के०॥ रहो० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ चंदे कह्युं, तमे आवो हठशो करो छो? दुर्जनो आपणी अदेखाइ करशे. जे विधिए लेख लख्या होय, ते अणुमात्र पण घटता के वधता नथी. ॥ १५ ॥ हे अंगना, ए कथा कहेवाय तेवी नथी. बांधी मुठी लाखनी छे. तुं चतुर थइने केम चुके छे? तारुं मन हठावीने धीरज राख. ॥ १६ ॥

रहेतां वचन रहेनही ॥ के० ॥ नेहपण नवि मूकायहो ॥ के० ॥ अही
अणजाणे छछुंदरी ॥ के० ॥ पन्नग जेम पस्ताय हो ॥ के०॥ रहो०॥१७॥
तोए पण ते प्रेमला॥ के०॥ माने नही लवलेशहो ॥ के० ॥ अहो धन्य
जन जेणे जीतीया ॥ के० ॥ दुर्जय नेह कलेश हो॥के० ॥ रहो०॥१८॥

अर्थ ॥ जो अहीं रहुं तो वचन रहे तुं नथी अने जातां स्नेह मुकातो नथी. जेम सर्पे अजाणे. छुंछर-गली होये पछी ते पस्तावो करे छे तेम थयुं छे. ॥ १७ ॥ तथापि प्रेमला लवलेश पण मानती नथी. अहो! तेवा माणसने धन्य छे के जेणे दुर्जय एवा स्नेहना दुःखने जिती लीधा छे. ॥ १८ ॥

बीजा उल्लासनी मोहने ॥ के० ॥ कही छंगणीशमी ढालहो ॥ के० ॥ प्रेमलाल
छीने चंदनी ॥ के० ॥ आगल वात रसाल हो ॥ के० ॥ रहो० ॥ १९ ॥

अर्थ ॥ श्रीमोहन विजये आ बीजा उल्लासनी ओगणीशमी ढाल कही छे. प्रेमला लछी अने चंदनी आगल रसिक वात आवशे. ॥ १९ ॥

॥ दोहा ॥

प्रेमला पालव नवि तजे, चंदघणुं अकलाय ॥ एहवे हिंसक धसमसी,
आप्यो भृकुटी चडाय ॥ १ ॥ कठिन वचन कहीने तिणे, पालव पक
ड्यो जेह ॥ मूकाव्यो माटीपणे, विषम करमगति एह ॥ २ ॥

अर्थ ॥ प्रेमला चंदनो पालव छोडती नथी. राजाचंद घणो अकलाय छे तेवामां हिंसक मंत्री भ्रगुटी

चडावीने आव्यो. ॥ १ ॥ तेणे कठण वचनो कही; जे पाखव पकड्यो हतो, ते बलात्कारे मूकाव्यो. कर्मनी गति एवी छे. ॥ २ ॥

गोरी ऊरडीमें गइ,करी सचीवनी लाज ॥ परणी घरणी परिहरी, चाल्यो चंद महाराज ॥ ३ ॥ सिंहल नृपने जइ कह्युं, सिद्धां सघलां काज ॥ पण [illegible]रीतणी, तुम हाथे छे लाज ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ प्रेमला गौरी मंत्रीथी ल[illegible]जकाढी ऊरडीमां गइ. पछी चंदराजा परणेली गृहिणीने परिहरी चाल्यो गयो. ॥ ३ ॥ सिंहल राजानी पासे आवी कह्युं के, सघलां कार्य सिद्ध थयां, पण ए रुदन करती सुंदरीनी लाज तमारा हाथमां छे. ॥ ४ ॥

शीखलइ सिंहलतणी, आभा धणी तेवार ॥ ग्रही करवाल उतावलो, आव्यो जिहां सहकार ॥ ५ ॥ धरी धीर पेठो धसी, कोटरमांहे अबीह ॥ गिरि कंदरमांहे जिस्यो, जइ विराजे सिंह॥६॥

अर्थ ॥ आभा नगरीनो पति चंदराजा सिंहल राजनी शीख लइ हा[illegible] खड्ग लइ ज्यां पेलुं आंबानुं वृक्ष हतुं त्यां आव्यो. ॥ ५ ॥ धीरज धरीने ते वृक्षना कोटरमां [illegible] ते पर्वतनी गुहामां सिंहनीजेम शोभतो हतो. ॥ ६ ॥

अंबा कर कंबा ग्रही, आवी वधू समक्ष ॥ चढी तिहां वाही छडी, चाल्यो गगने वृक्ष ॥ ७ ॥ अर्धजाम रही जामिनी, ते अवसर सहकार ॥ पूरवदिशि आभापुरी, तिहां मंडी अवगार ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ पेली तेनी माता हाथमां कंबा लइ वहूनी समक्ष आवी. अने ते उपर चडी गइ. पछी वृक्ष आकाशमां चाल्यो. ॥ ७ ॥ ज्यारे रात्री अर्ध पहोर बाकी रही, ते वखते ते आम्र वृक्ष पूर्वदिशामां आवेली आभापुरीमां आव्युं. ॥ ८ ॥

॥ ढाल विशमी ॥

॥ हो कोइ आन मिलावे साजना ॥ ए देशी ॥

हो वीरमती कहे रे वहू, निरखी ॥ तें नगरी एहहो॥हो कनकध्वज कि हां देखती, जो तुं रहेती गेहहो ॥ वी० ॥ १ ॥ हो दिनप्रते कौतुक एहवा, देखाडीश हुं तुज हो॥ हो पुरीश होंश हुं ताहरी, जोमनराखीश मुजहो ॥वी०॥२॥

अर्थ ॥ वीरमती कहे छे के, हे वधू, तें ए नगरी केवी जोइ ! जो तुं घेर रही होत तो कनकध्वज राजाने क्यांथी जोत ! ॥ १ ॥ हुं तने दिन दिन प्रत्ये आवा कौतुक देखाडीश. जो तुं तारुं मन मारी तरफ राखीश, तो हुं तारी बधी होंसो पुरी करीश. ॥ २ ॥

हो मुज विण कोण अतिक्रमे, ए आकाशनो पंथ हो ॥ के निसुण्या सिद्धां तमें, वलि चारण निर्ग्रंथहो॥वी० ॥३॥ हो पंखीनी गति केटली, बार जोयण लगे सीमहो॥ पण मुग्धे मुज मंत्रनी, गति तुं जाण अनीमहो ॥वी०॥४॥

अर्थ ॥ हे सुंदरी, मारा शिवाय आ आकाशनो मार्ग कोण उल्लंघन करी शके ? सिद्धांतमां आकाशमां गमन करनारा चारणमुनिओज संजलाय छे. ॥ ३ ॥ हे मुग्धा! पक्षीनी गतिनी सीमा बार योजन सुधी छे. पण मारा मंत्रनी गति सीमा वगरनी छे. ॥ ४ ॥

जिहां किहां पवन न संचरे, तिहां मारो संचारहो ॥ तेते कारज हुं करुं, जे न करे किरतार हो ॥ वी० ॥ ५ ॥ कहे सासुने गुणावली, सघली ए साची वात हो ॥ परतक दीठुं में पारखुं, रुडी आजनी रातहो ॥ वी० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ ज्यां पवन पण संचरे नहीं, त्यां मारो संचार थाय छे. जे कार्य किरतार न करी शके, ते कार्य हुं करुं छुं. ॥ ५ ॥ गुणावलीए पोतानी सासुने कह्युं के, तमे कहोछो ते बधी वात साची छे. में तो प्रत्यक्ष पारखु जोयुं. आजनी रात्रि रुडी छे. ॥ ६ ॥

पण तमे बाइजी पांतर्यां, एक वाते निरधार हो ॥ आज जे परण्यो प्रेमला, ते म्हारो जरतार हो ॥ वी० ॥ ७ ॥जो एहमां कुडुं पडे,तो मुज देजो गाल हो॥ सासु कहे रहो रहो वहु, देती मुज सुत आलहो ॥ वी० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ हे बाइजी पण तमे एक वाते अजाण्या रह्या छो. जे आज रात्रे प्रेमलाने परण्या ते मारा जर्तार छे. ॥ ७ ॥ जो ते वात खोटी ठरे तो मने गाल आपजो. ते सांजली सासु बोली, अरे वहु, राखो, मारा पुत्र उपर एवुं आल चडावो नहीं. ॥ ८ ॥

जे नर निरखीश रुअडा, ते शुं कहीश तुं चंद हो ॥ जाण्युं में डाहापण ता हरुं, मुज वशछे मुज नंदहो ॥ वी० ॥ ९ ॥ चंद सुणी चित्त चिंतवे,रखे मुज कहेती विमात हो ॥हो परण्युं पाधरुं आणशे, जो ए जाणशे वातहो॥वी०॥१०॥

अर्थ ॥ जे पुरुषने तुं सुंदर देखीश, ते बधाने शुं तुं चंद कहीश ? में तारुं डाहापण जाण्युं. मारो चंद पुत्र तो मारे वश छे. ॥ ९ ॥ ते वात सांजली चंद मनमां विचार करे छे के, मारी विमाता रखे आ वात ध्यानमां लेती ! जो ए जाणशे तो पछी आ परणवुं पाधरुं लावशे. ॥ १० ॥

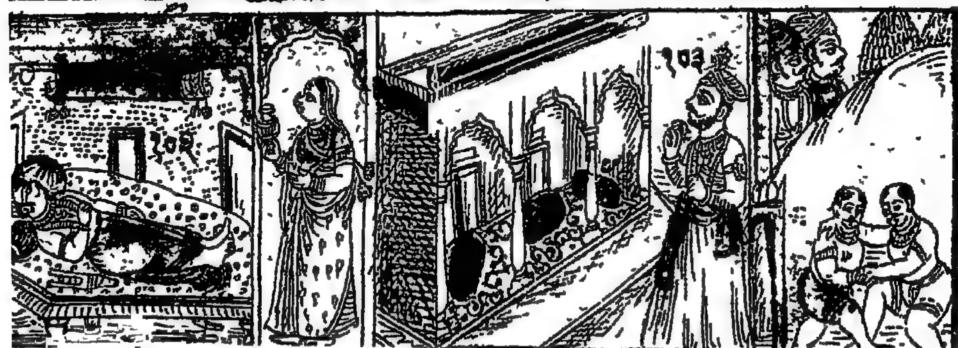
एम पंथे वहेतां थकां, निरखतां कौतुक कोडहो ॥ हो पुरगिरिवर उल्लंघता, नमता तीर्थ करजोड हो ॥ वी० ॥ ११॥ तेहवे दीठा दूरथी, आजापुरी अहि ठाण हो ॥ तेहवे करायुध बोलीया, दिनतणा आगेवानहो ॥ वी० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ एम मार्गे वृक्ष उपर चालतां, कोटी कौतुको निरखतां, शेहेर तथा पर्वतोने उल्लंघता अने तीर्थने वेकर जोडी नमता तेओ चाल्यां आवे छे. ॥ ११ ॥ तेम करतां तेमण दूरेथी आजापुरीने दीठी. ते समये दिवसना आगेवान एवा कुकडाओ बोलवा लाग्या. ॥ १२ ॥

पामी अचरिज देखीने, प्राची दिशि आनंद हो ॥ हो उदय थया उछंगमें, दिनकर जेम नृपचंद हो ॥ वी० ॥ १३ ॥ प्रह विकसी सुवसी जिसे, नजचारी सहकार हो ॥ आवी उतर्यो आराममें, निज थानक निरधार हो ॥ वी० ॥ १४ ॥

वातुं आश्चर्य जोइ पूर्व दिशा आनंद पामी अने चंदराजानी जेम तेना उत्संग- १३ ॥ प्रभात विकाश पाम्युं, अने सुगंध प्रसरवा लाग्यो. ते समये आकाश पोताना स्थानमां आवीने उतर्यो. ॥ १४ ॥

१००
१०१

१०२
१०३

१०४

१०५
१०६
१०७

आपणी ए आजापुरी, ए आपणडो बाग हो ॥ रे वहू तरुथी उतरो, कहेसासु महाजाग हो ॥ वी० ॥ १५ ॥ मह्रा रुहथी बिहुं उतरी, कोटर केडे तेहहो ॥ हो चंदजणी जोवे नही, पुण्यतणुं फल एह हो ॥ वी० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ सासुए कह्युं, हे महाजाग्यशाळी वहु ! आ आपणी आजापुरी आवी, आपणो बाग छे, माटे हवे आमवृक्ष उपरथी उतरो. ॥ १५ ॥ ते बंने आवृक्ष उपरथी उतरी. तेनी पछखेना कोटरमां चंदराजा छे, तेने कोइ जोइ शक्युं नहीं, ए पुण्यनुं फळ छे. ॥ १६ ॥

शुचि थावा सासु वहू, गइ पुष्करणी जामहो ॥ कोटरमांहिथी निकल्यो, चंद नरेश्वर तामहो ॥ वी० ॥ १७ ॥ आनंदे मंदिर आवियो, हैडे धरतो हेज हो ॥ हो नौतन वेषरची करी, सुखजर सूतो सेजहो ॥ वी० ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ ते पछी सासु अने वहु बंने पवित्र थवाने वापिकामां न्हावा गइ, एटले चंदराजा तत्काल कोटर मांहीथी बाहेर नीकळी गयो. ॥ १७ ॥ ते आनंदथी पोताने मंदिर आव्यो. हृदयमां हाम धारण करतो ते नवो वेष धारण करीने पाछो शय्या उपर सुखे सुतो. ॥ १८ ॥

हो हसतां रमतां आवियां, सासु वहु पण गेह हो ॥ वीशमी ढाल मोहने कही, बीजा उल्लासनी एह हो ॥ वी० ॥ १९ ॥

अर्थ ॥ सासु अने वहू हसतां रमतां घेर आव्यां. श्रीमोहन विजये आ बीजा उल्लासनी विशमी ढाळ कहीछे.

॥ दोहा ॥

वीरमती कंबा दइ, गुणावलीने ताम ॥ पहोती नवरंग नेहशुं, कुटिला तव निजधाम ॥ १ ॥ प्रचला पुरनी अपहरी, कोइक मंत्र प्रयोग ॥ तत्क्षण नरनारी सकल, जाग्रत थयां अशोग ॥ २ ॥

अर्थ ॥ पछी वीरमतीए पेली कंबा गुणावळीने आपी अने ते कुटिला स्त्री नवरंग स्नेह धरती पोताने घेर आवी पोहोची. ॥ १ ॥ कोइ मंत्र प्रयोगथी नगर उपर नाखेली प्रचला निद्राने हरी लीधी एटले नगरना सर्व नरनारी शोक रहित पणे जाग्रत थयां. ॥ २ ॥

थयो प्रात सवि साचवे, जेजे निज षट्ट कर्म ॥ जप अध्ययनादिक सकल, प्रारंभे निज धर्म ॥ ३ ॥ वात थइ जे रातनी, नही केणे निरत्ति ॥ गुणावली राणी तणी, निसुणो हवे प्रवृत्ति ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ प्रातःकाळ थयो, सर्व लोको पोतपोतानां षट्ट कर्मो साचववा लाग्यां अने जप, अध्ययन विगेरे पोतानो सर्व धर्म आरंभवा लाग्यां. ॥ ३ ॥ रात्रे जे वात बनी, तेनी कोइने खबर पडी नहीं. हवे गुणावळी राणीनुं वृत्तांत सांजळो. ॥ ४ ॥

मंदिर पेठी धसमसी, निरख्यो सेजे नाह ॥ कंतेपण निरखी प्रिया, करकंबासोछाह ॥ ५ ॥ में पापिणीए कंतने, एम निछाव श कीध ॥ सुतो कंत जगाडवा, कंबा छबका दीध ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ ते गुणावली मंदिरमां उतावली पेठी, त्यां शय्या उपर पतिने सुतेलो जोयो. अने पतिए पण हाथमां कंबावाली ते प्रियाने उत्साहसहित जोइ. ॥ ५ ॥ गुणावलीए विचार्युं के, में पापिणीए मारा स्वामीने आम निद्रावश कर्यो अने पाछी सुतेला कंथने जगाडवाने ते कंबा उबकारी. ॥ ६ ॥

कपटे आलस मोडिने, जाग्यो चंद नरेश ॥ राणी अणजाणी थकी, चाखे वचन विशेष॥७॥

अर्थ ॥ चंदराजा कपटथी आलस मरडी बेठो थयो; ते वखते राणी गुणावली अजाणी थइने बोले छे.७

॥ ढाल एक वीशमी ॥

जागो जागो हो मारा भ्रमर सुजाण के, निद्रुनी वेरण परिहरो ॥ ए देशी ॥ रयणी विहाणी प्रह थयो, तमे उठोहो नणदीना वीरके॥ रुडापंखी कुकडा, सहु पेहेलां हो जागे थइ धीरके ॥ निद्रुनी नाह निवारीए ॥ ए आंकणी ॥१॥दिन उदयेहो सूवे नर कोयके, जेहसूतां रवि उगमे॥ तस वीरज हो धीरज नवि होय ॥२॥

अर्थ ॥ हे नणंदना वीर, रात्रि वीती गइ, प्रातःकाल थयो तमे जाग्रत थाओ. जुवो आ सुंदर पक्षी कुकडा सर्वेनी पेहेला धीर थइने जागे छे. तेथी हे ! नाथ ! निद्राने निवारो. ॥ १ ॥ दिवस उगतां कोण सुइ रहे ? जे नर दिवस उगतां सुवे तेने वीर्य अने धैर्य होतां नथी. ॥ २ ॥

जेनर होयनिरुद्यमी, वली मूरख हो शेखर होय जेह के ॥ वेला करण नरेश नी,उंघरुीये हो फोगटगमे तेहके०॥नि०॥३॥राति अलेखे आजनी,तमे कीधां हो नवि आज विलास के ॥ में तुमकाजे उजागरो,जोगवीने हो कीधो आयासके ॥नि०॥४॥

अर्थ ॥ हे राजा, जे पुरुष निरुद्यमी होय अथवा मूर्खनो शेखर होय ते निद्राथी करणराजानी वेला फोगट गुमावे छे. ॥ ३ ॥ हे नाथ, आजनी रात्रि तो तमे अलेखे करी. तमे आज विलास पण कर्या नहीं. में तमारे माटे उजागरो जोगवीने प्रयास कर्यो. ॥ ४ ॥

जागवतां नवि जागिया, सोइणके हो कांइ पाम्या छो राज के ॥ के परण्या कोइ गेहिनी, एम सुख भरहो सूताछो आजके ॥नि०॥५॥ जागो निद्रालु नाहला, उदया चलहो उदयो दिनकार॥अंतर्यामी प्रातनो,निरखावो हो मुजने दीदारकेनि०॥६॥

अर्थ ॥ हे प्रिय, तमे जगाडतां जाग्या नहीं. शुं कांइ अस्वस्थ छो? के कोइ बीजी स्त्री परण्या छो.? आजे आम सुखभर केम सुता छो.? ॥ ५ ॥ हे ! निद्रालुनाथ, ! जाग्रत थाओ. दिवसने करनार सूर्यनो उदय उदयाचल उपर थयो छे. हे अंतर्यामी, आ प्रातःकालनो देदार मने बतावो. ॥ ६ ॥

उभी भरी गंगाजली,दंत धावन हो करी करो मुखशुद्ध के ॥ ए वेला नरवर करे, आखाडे हो उठी मल्लयुद्ध के ॥ नि०॥७॥ अवसर राज सभातणो, थयो जागो हो सासुना जातके ॥ देशे उलंभो जो जाणशे,आवीने हो तमने विमातके ॥ नि० ॥८॥

अर्थ ॥ हुं गंगाजली (झारी) भरीने उभी छुं. हे नाथ, दांतण करीने मुखने शुद्ध करो. आ वेलाएतो राजा उठी कसरत शालामां मल्लयुद्ध करे छे. ॥ ७ ॥ हे सासुना जाया, हवे जागो, राज सभा करवानो अवसर थयो छे. जो आ खबर तमारी माता जाणशे तो आवीने तमने ठबको आपशे. ॥ ८ ॥

जाग्यो कपट निद्रातजी, स्त्रीवचने हो हलफलतो चंद के ॥ रेरे वेला बहु थइ, नवि जाण्यो हो उदयो जे दिणंद के॥ नि०॥ए॥ रजनीए जे थयुं मावहुं, घेराणुं हो तेह थी मुज दिलके ॥ तेणे सेजडीथी उठतां, थइ मुजने हो राणीजी ढीलके नि० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ आ प्रमाणे स्त्रीनां वचनथी राजाचंद कपट निद्रा छोडी बेबाकलो जागी उठ्यो. अने कहेवा लाग्यो के, अरे बहु वेला थइ गइ. सूर्यनो उदय थयो ए वाततो जाणवामांज आवी नहीं. ॥ ए ॥ राजा चंदे कह्युं के, हे राणीजी, रात्रिए मावतुं थयुं हतुं, तेथी मारुं दिल घेराइ गयुं. तेथी करीने शय्यामांथी उठतां मने वार थइ छे. ॥ १० ॥

तमे पण दीसो उजागरां, आचरणे हो जाणु हुं एम के ॥ आज तो वात घणी जली, दिन उदयथी हो तमे मांड्यो जे प्रेमके ॥ नि०॥ ११॥
वात रसीली आजनी, लागे छे हो बानिकनो रंग के ॥ जाणीए किहां क क्रीडा करी, आज एवा हो दीसे छे ढंग के ॥ नि० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ तमारां आचरण उपरथी जणाय छे के, तमारे पण उजागरो थयो लागे छे. तेमां आजनी वात तो घणी सारी छे के तमे सूर्यना उदयथी प्रेम करवा मांड्यो. ॥ ११ ॥ आज वात रसिली अने रंगी ली लागे छे. जाणे तमे आज कोइ ठेकाणे क्रीडा करी होय तेवो ढंग वर्त्ताय छे. ॥ १२ ॥

कहोजी कहो मुज आगले, रातडीए हो रामत किहां कीध के ॥ पछी अमने प्रतिबोधजो, कही कहीने हो वातो अप्रसिद्धके ॥ नि० ॥ १३ ॥
कहे राणी राजा जणी, रामतडी हो जाणुं नवि कोय के ॥ हुं किहां जाउं साहिबा, ए मूकी हो चरणांबुज दोयके ॥ नि० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ हे राणी, मारी आगल वात कहो, तमे आज रात्रे क्यां रमत रम्यां ? पछी अमने अप्रसिद्ध वातो कही प्रतिबोध आपजो. ॥ १३ ॥ राणीए राजाने कह्युं, हुं कोइ जातनी रमत जाणती नथी. हे साहेब, आ तमारां बे चरण कमल मुकीने हुं क्यां जाउं ? ॥ १४ ॥

जोली जेद लहे नही, मुखे मीठी हो करे पिउथी वात के ॥ तमे पिउ क्यां एक आजनी, रमी आव्या हो दीसोछो रातके ॥ नि० ॥ १५ ॥ हुं अबला आज्ञा विना, किम विण कहे हो बाहिर धरुं पायके ॥ रे रढी आला राजिया, मछराला हो मानो महाराय के ॥ नि० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ ते जोली स्त्री कांइ जेद समजे नहीं अने पोताना प्रिय साथे मीठी मीठी वार्त्ता करवा लागी अने पुछ्युं के, हे प्रिय ! आजनी रात तमे क्यांइक रमी आव्या हो, तेम लागो छो. ॥ १५ ॥ हुं अबला स्त्री तमारी आज्ञाविना घरनी बाहेर पग केम मुकुं ? हे रढीआला, अने मछराला राजा, ए मारी वात जरुर मानजो. ॥ १६ ॥

मोहने बीजा उल्लासनी, एकवीशमी हो कही सुंदर ढाल के ॥ जावी कथा नृपचंदनी, एह आगल हो अनिष्टी छे रसाल ॥ नि० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ मोहन विजये बीजा उल्लासनी आ एकवीशमी सुंदर ढाल कहीछे. चंद राजानी आवी कथा आगल अति रसिली छे. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

वचन सुणी वनिता तणां, चिंते चंद नरेश ॥ वांक नही वनिता तणो, वांक विमात विशेष ॥ १ ॥ एकज रजनी संगते, नारी थइ निःशंक ॥ जे कांइ चरित्र न जाणती, वदती वचन अवंक ॥२॥

अर्थ ॥ वनितानां वचन सांजली चंदराजा चिंतववा लाग्यो के, आ स्त्रीनो वांक नथी, पण आमां विमातानो विशेष वांक छे. ॥ १ ॥ एक रात्रिनी संगतथी आ स्त्री शंका वगरनी थइ गइ; नहीं तो आ स्त्री कांइ स्त्री चरित्र जाणती न हती अने वांकां वचन बोलती पण न हती. ॥ २ ॥

लाग्यो संग विमातनो, तेणे पलटाणी नारि ॥ जेम विष होय वरासथी, नालिकेरने वारि ॥ ३ ॥ दुःसंगतिथी साधुजन, पामे विकृति विकार ॥ यंत्रघटी संगत थकी, जल्लरी सहे प्रहार ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ आ स्त्रीने अपरमानो संग लाग्यो, तेथी पलटाइ गइ. जेम वरासनो नालीयरना जलमां संबंध थवाथी विष थाय छे, तेम थयुं. ॥ ३ ॥ नठारी संगतथी सज्जन पण विकार पामे छे. घटीयंत्रनी संगतथी झालरने प्रहार सहन करवो पडे छे ॥ ४ ॥

दुष्ट संग अंगार सम, रस विरसे एक रंग ॥ श्याम करे शीतल हुंतो, उष्ण तपावे अंग ॥५॥ नारि, वारि, तरवार, सम नेत्र, तुषार, नरेश ॥ जे जेम वाले तेम वले, वालणहार विशेष ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ दुष्ट माणसनो संग अंगारा जेवो छे. ते एक रंगी रसने विरस करी नांखे छे. जो अंगारो शीतल होय तो अंगकालु करे अने उनो होय तो अंगने तपावे छे. ॥ ५ ॥ स्त्री, जल, तरवार, नेत्र, घोडो, अने राजा एटला जेम वलावनार होय तेम वले छे. वलावनारनी बलिहारी छे. ॥ ६ ॥

प्राणनाथ कहे हे प्रिये, मूको नारि चरित्र ॥ रातरम्या किहां आजनी, पेहेरी वेश विचित्र ॥ ७ ॥ भोलववा पिउ भामिनी, कल्पित कहे अवदात ॥ अवधारोजी विनवुं, राततणी जे वात ॥८॥

अर्थ ॥ प्राणनाथे कह्युं, हे प्रिया, हवे स्त्री चरित्र करवा छोडी द्यो. आवो विचित्र वेष पेहेरीने आजनी रात्रि क्यां रम्यां. ? ॥ ७ ॥ पोताना प्रियने भोलववाने भामनीए एक कल्पित वृत्तांत कहेवा मांड्यो. हे ! नाथ, हुं रातनी जे वार्त्ता कहुं, ते ध्यानमां ल्यो. ॥ ८ ॥

॥ ढाल बाविशमी ॥

॥ सलूणी योगणी रुडीवे ॥ एदेशी ॥

गिरि वैताढ्य विशाला नगरी, मणिप्रभ खेचराधीश ॥ चंदलेखा तस गेहिनी, अतिविलसे सुख निशदिश ॥ १ ॥ सलुणा सुणजो नारि चरि

त्र ॥ अरेहां पण अवसाने पवित्र ॥ स० ॥ आंकणी ॥ कीधां एक म
नावी आज्ञा, खेचर अवर अनेक ॥ रीत ए सत्पुरुषो तणी, जिन्न
जिन्न जणी करे एक ॥ स० ॥ २ ॥

अर्थ॥वैताढ्यगिरि उपर विशाला नामे एक नगरी छे. त्यां मणिप्रज्ञ नामे एक विद्याधरनो राजा छे; तेने चंद्रलेखा नामे स्त्री छे. तेउ रात्रि दिवस सुख विलास करतां हतां. सज्जनो, आ नारी चरित्र सांजलजो. जे अवसाने (छेवटे) पवित्र गणाशे. ॥ १ ॥ बीजां घणा खेचरोने तेणे आज्ञा मनावीने एक कर्या हतां, सत्पुरुषोनी ए रीति छे के, जे जिन्न जिन्न होय तेने एकत्र करे. ॥ २ ॥

यात्रादिक गुरु मुखथी निसुणी, प्रगट्यो जाव अनंत ॥ ताम विमान रचीनवुं,
सकलत्र जेट्या जगवंत ॥ स० ॥ ३ ॥ ते विद्याधर आजनी, आव्यो आजारा
ति ॥ जे घन इहां वुठ्यो हतो, तेणे पसर्यो प्रजंजन जांति ॥ स० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ ते मणिप्रजने, गुरुना मुखथी यात्रादिकनो प्रजाव सांजली अनंत जाव प्रगट थयो. तत्काल एक नवुं विमान रची ते स्त्री सहित जगवंतने जेटवा चाल्यो. ॥ ३ ॥ जगवंतने जेटी ते विद्याधर आज रात्रे आजानगरी उपर आव्यो. जे मेघ अहीं आजे वर्ष्यो हतो तेनाथी घणो वायु प्रवर्त्तवा लाग्यो. ॥४॥

अटक्युं विमान न चाले गगने, कीधां कोडि प्रकार ॥ पामी अचरज खेचरी,
तेणे विनव्यो निज जरतार ॥ स० ॥ ५ ॥ विणरुतु इहां केम वुठ्यो वरषा,
केम थंजाणु विमान ॥ करीए प्रसाद ए मुजने, खेचर तणा सुलतान ॥स०॥६॥

अर्थ ॥ तेथी आकाशमां विमान अटकी गयुं. तेणे कोटी उपायो कर्या पण विमान चाले नहीं. ते जोइ खेचरी आश्चर्य पामी अने तेणीए पोताना पतिने विनववा मांड्यो ॥ ५ ॥ हे ! खेचर पति ! वर्षा ऋतुविना अहिं वर्षाद केम वर्ष्यो ! अने आपणुं विमान केम थोजायुं ? ते वार्त्ता मेहेरबानी करी मने जणावो. ॥६॥

खेचर कहे ए वचन अगोचर, रे नारि न कहाय ॥ करीए कथा जे पारकी,
आपणने नफो शो थाय ॥ स० ॥ ७ ॥ बमणो हठ मांड्यो खेचरीए, स्त्री हठ
जगडुर्वारि ॥ मणि प्रजे निज कांताजणी, कीधो पाछो सकल प्रकार ॥ स०॥ ८ ॥

अर्थ ॥ खेचरमणिप्रजे कह्युं, हे स्त्री ए वात अगोचर छे. ते कहेवाय तेवी नथी. अने पारकी वात करवामां आपणने शो नफो थाय ? ॥ ७ ॥ खेचरीए बमणो हठ कर्यो. स्त्रीनो हठ जगत्मां दुःखे निवारवा योग्य छे. पछी मणिप्रजे पोतानी स्त्रीने सघलो प्रकार कहेवा मांड्यो. ॥ ८ ॥

आजापुरपति उपर सुरकोइ, कुपितछे वैरविकार ॥ नृपने अति परितापवा,
तेणे विरच्यो ए जलधार ॥ स० ॥ ए ॥ ते नृपनी पुण्याश्चर्ये, थंन्युं आपणुं एह
विमान ॥ ए कारण छे हे प्रिये, क[illegible] न परधान ॥ स० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ आजानगरीना राजा उपर कोइ देवता [illegible] कोप पाम्यो छे. राजाने अति परिताप करवा तेणे आ मेघने रच्यो छे. ॥ ए ॥ पण ए राजा[illegible] आपणुं विमान थोजायुं छे. हे स्त्री, तेनुं ए कारण छे. त्यारे चंद्रलेखा मुख्य वचन बोली. ॥ १०॥

छे कांइ सामर्थ्य प्रीतम तुममें, जेम एह उगरे भूप ॥ तो उपगार करो प्रभु, उपगार छे धर्म सरुप ॥ स० ॥ ११ ॥ विद्याधर कहे मुजथी शुं होवे, पण एक जाणुं उपाय ॥ तेह जो नृपमाता करे, तो विघन विलय सवि जाय ॥ स० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ हे प्रियतम, आ आजानगरीना राजा उगरे एवुं कांइ सामर्थ्य तमारामां छे ? तो हे! प्रभु तेना उपर उपकार करो. ए धर्मनुं स्वरुप छे. ॥ ११ ॥ विद्याधरे कह्युं, माराथी शुं थइ शके, पण हुं एक उपाय जाणुं छुं. पण जो ते राज माता करे तो आ सर्व विघ्न विनाश पामी जाय. ॥ १२ ॥

आवी विद्याधरी निजपति लेइ, वीरमतीनी पास ॥ तुज सुतने कल्याणनो, रे बाइ सुण अवकाश ॥ स० ॥ १३ ॥ बिंब मनोहर सोलमा जिननो, थापो थान पवित्र ॥ पंचमंगल दीवो करी, भरो फूलनो पगर विचित्र ॥ स० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ पछी ते विद्याधरी पोताना पतिने लइ वीरमती माता पासे आवी, अने कह्युं. हे! बाइ,तारा पुत्रना कल्याणनो उपाय तुं ध्यानथी सांभळ्य. ॥ १३ ॥ सोलमां तीर्थंकर श्रीशांतिनाथनुं मनोहर बिंब पवित्र स्थानमां स्थापन कर्य. तेनी आगळ पंच मंगळ दीवो करी विचित्र पुष्पोनो पगर (अंजलि) भर्य. १४

मारी विद्याधरी वली नृपपत्नि, तेम तुं नृपनी विमात ॥ जिनगुण गाइ राती जगो, करो ज्यां लगी थाय प्रभात ॥ स०॥१५ ॥ पछी एक आपुं कणयर कंवा, फरसो भूप शरीर ॥ तो सूत ए वीरसेननो, सज्ज होवे फरी वरुवीर ॥ स० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ आमारी विद्याधरी, राजानी पत्नी, अने तुं राजमाता ए बधा जिनगुण गातां गातां ज्यांसुधी प्रभात थाय त्यांसुधी रात्रि जगो करो. ॥ १५ ॥ पछी एक कणेरनी कंबा आपुं, तेनाथी राजाना शरीरनो स्पर्श करो. जेथी ते वीरसेननो शुरवीर पुत्र चंदराजा फरीथी सज्ज थशे. ॥ १६ ॥

बाइए तरत तेडावी मुजने, सयल सुणावी वात ॥ विद्याधर वचने अमे, प्रभु भक्तिथी निगमी रात ॥ स० ॥ १७ ॥ श्री जिनराजनो रास रम्या अमे, तुम माटे प्राणेश ॥ कंबाथी तुमने जगावीने, गयो विद्याधर निज देश ॥ स० ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ पछी तमारी माताए मने तेडावीने सर्व वार्त्ता संभळावी. ए विद्याधरनां वचन अमे प्रभु भक्तिमांज बधी रात्रि निर्गमन करी. ॥ १७ ॥ हे प्राणेश, अमे पछी तमारे माटे श्रीजिनराज स रम्यां अने ते विद्याधर तमने कंबाथी जगाडी पोताना देशमां चाल्यो गयो. ॥ १८ ॥

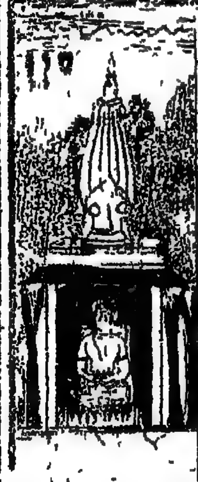
ए आजुनी रजनी रामत, पिउजी में कीधी प्रकाश ॥ मोहने ढाल बावीशमी, कही मनोहर बीजे उल्लास ॥ स० ॥ १९ ॥

अर्थ ॥ हे! प्रिय ! आप्रमाणे आजनी रात्रिनी रमतनो वृत्तांत में प्रकाश कर्यो. श्रीमोहन विजये आ बीजा उल्लासनी बावीशमी मनोहर ढाल कही छे. ॥ १९ ॥

॥ दोहा ॥

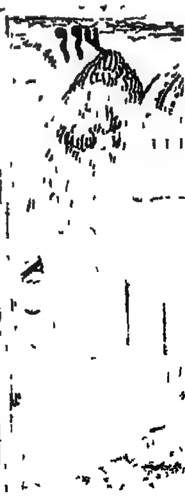
चंद कहे चतुरा निसुण, ए कह्यो साचो मर्म ॥ जे होय नारि पतिव्रता,तेहनो एहिज धर्म ॥ १ ॥ अकृत करे पिउ कारणे, सुकृत करे विशेष ॥ प्रकृति ए सतीयो तणी, होय पुराकृतदेष ॥ २ ॥

༡༡༢

༡༡༤

अर्थ ॥ चंद राजाए कह्युं, हे चतुरा, तमे जे साचो वृत्तांत कह्यो, ते सांजल्यो. जे स्त्री पतिव्रता होय तेनो एवोज धर्म छे. ॥ १ ॥ पतिने माटे न करवानुं करे अने विशेषथी सुकृत करे, ए सतीउंनी संस्कार पामेली प्रकृति होय छे. ॥ २ ॥

सुतथी माता हित करे, पतिजक्ति होय नार ॥ शी अधिकाइ ते
हमें, छे जगस्थिति व्यवहार ॥ ३ ॥ मुज कारण उजागरो, कर्यो तमे
बहुरीत ॥ जली थइ करुणा करी, अम तुम साची प्रीत ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ माता पुत्र उपर हेत करे अने स्त्री पति जक्ति करे, तेमां शुं अधिक छे ? ए तो जगत् स्थितिनो व्यवहार छे. ॥ ३ ॥ तमे मारे माटे बहु प्रकारे उजागरो कर्यो, ए मोटी दया करी. तमारीमारा उपर साची प्रीति छे. ॥ ४ ॥

जुठुं केम कहो तमे, मान्यां वचन विराम ॥ जो जुठुं जाषो तमे,
तो वायस होय श्याम ॥ ५ ॥ जो प्रजु रास रम्यो नही, मुज
माटे तमेनार ॥ तो सायर खारो हुवे, दिनकर वमे तुखार ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ तमे जुठुं शामाटे बोलो.! तमारां वचन में शांतिथी मान्यां छे. जो तमे जुठुं बोलो तो कागमो श्याम थइ जाय. ॥ ५ ॥ हे स्त्री,! जो तमे मारे माटे जिन प्रजुनो रास न रम्यां हो तो सागर खारो थाय अने सूर्यमांथी फाकलनुं वमन थाय. ॥ ६ ॥

तुम विण कुण पतिना जतन, करे अवर संसार ॥
आव्यो मालव देशनो, चांपल देनें जार ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ आ संसारमां तमारा शिवाय बीजी कोण स्त्री पतिनी जतना करे. मारे घेर तो मालवदेशनुं रत्न आव्युं छे. ॥ ७ ॥

॥ ढाल त्रेवीशमी ॥

सखीरी आयो वसंत अटारमो, सुरिजन खेले फाग चतुरजन सोहना ॥ ए देशी ॥

सखीरी चंद कहे चंद्राननें ॥ चंद्रा० ॥ तुम वचने छे प्रतीत ॥ सुगुण जन सांजलो
॥स०॥ पण मुज विनति चित्त धरो ॥ चि० ॥ कहे कहेवाये ए रीत ॥ सु० ॥ १ ॥
न० ॥ रास मंरूल जिनराजनो ॥ जि० ॥ उदय किहांथी थाय ॥ सु० ॥
स० ॥ एहवुं जाग्य किहां थकी ॥ किं० ॥ जे जिनगुण गवराय ॥ सु० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ चंद्र कहे छे– हे चंद्र मुखी, मारे तमारां वचन उपर प्रतीति छे. पण सद्गुणीजन, सांजलो अने मारी विनंति मनमां धरो. ए कहेवानी रीत छे. ॥ १ ॥ श्रीजिन प्रजुनो रास क्यांथी उदय थाय. अने श्रीजिनराजनागुण गवाय एहवुं जाग्य क्यांथी होय ? ॥ २ ॥

स०॥ जिननी जक्ति जो कीजीये ॥ जो० ॥ तो लहीये जवपार ॥सु०॥स०॥ केवल ल
हीने ते होवे ॥ते०॥(पाठांतरे)॥ जिन गुणगातां बहु थया ॥ब०॥ ज्योति वधु जरतार

॥ सु० ॥ ३ ॥स०॥ जेम तमे प्रज्ञुगुण आलवी ॥आ०॥ मुजने कीध कल्याण ॥सु०॥
स० ॥ तेम अमे पण सुपनुं लह्युं ॥ सु० ॥ मध्य निशाने प्रमाण ॥ सु० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ जो श्रीजिनराजनी जक्ति करवामां आवे तो संसारनो पार लेवाय छे. श्रीजिन प्रज्ञुना गुण गाथाथी घणां स्त्री पुरुष ज्योतिरूप (तेज स्वरूप-मुक्त) थया छे. ॥ ३ ॥ जेम तमे प्रज्ञुना गुण गाइ मारुं कल्याण कर्युं. तेम मने पण आजे मध्य रात्रे स्वप्न आव्युं हतुं. ॥ ४ ॥

॥स०॥ तुमे आ आजानगरीथी ॥ न०॥ जोयण अढारसे सीम ॥ सु० ॥
स०॥ जाणुं विमलपुरीतमे गया ॥त०॥ सासुपण छे समीप ॥ सु० ॥५ ॥
स० ॥ तिहां कोइक नर परणतो ॥ प० ॥ देखो छो बेहु तेह ॥ सु० ॥
स० ॥ जाग्यो एहवे हुं इहां ॥ हुं० ॥ कौतुक सुपन स्योएह ॥सु०॥६॥

अर्थ ॥ जाणे तमे आज्ञानगरीथी अढारसो योजन उपर रहेली विमलपुरीमां गया, त्यां तमारी सासू पण समीप हतां. ॥ ५ ॥ तमे बंन्ने ए त्यां कोइ पुरुषने परणतो जोयो हतो, ए पछी हुं जागी गयो. ए स्वप्नानुं शुं कौतुक हशे. ॥ ६ ॥

स० ॥ तुम कथने मुज सुपनमे ॥ सु० ॥ अंतर रजनी दीस ॥ सु० ॥
स० ॥ ए बेहुंमांहि कियुं खरुं ॥की०॥ ए जाणे जगदीश ॥ सु० ॥ ७ ॥
स० ॥ में जाएयुं अनुमानथी ॥ अ० ॥ सुपननीशी परतीत ॥ सु० ॥
स० ॥ सुपन दृष्टांते संसारनी ॥सं०॥ खोटी कही छे रीत ॥ सु० ॥ ८ ॥

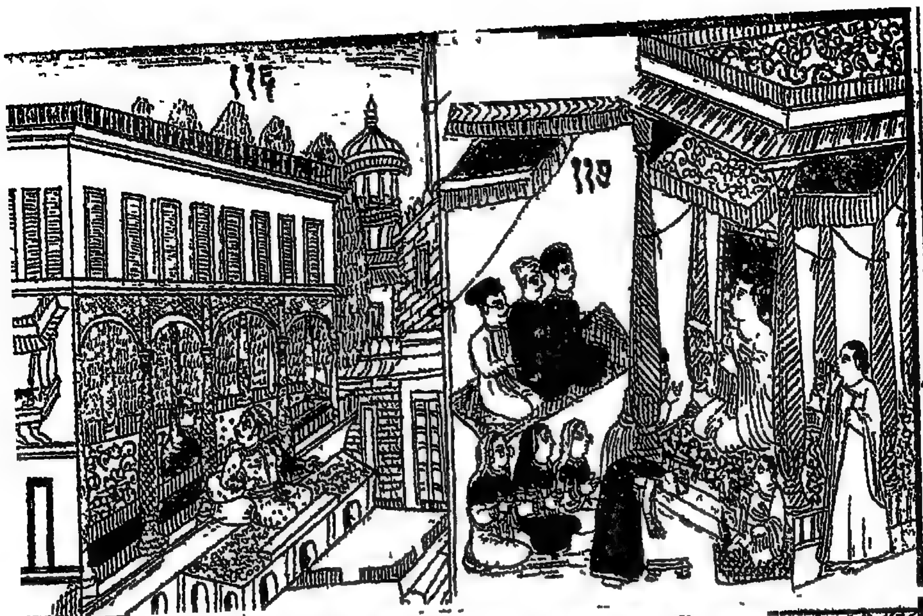
अर्थ ॥ तमारा कहेवामां अने मारा स्वप्नामां रात्रि दिवसनो अंतर छे. ए बेमां कयुं सत्य छे. ए पूजा जाणे ॥ ७ ॥ में अनुमानथी जाण्युं के, स्वप्ननीशी प्रतीति छे. कारण के, संसारनी रीत खोटी कहेवामां स्वप्नानुं दृष्टांत अपाय छे. ॥ ८ ॥

॥स० ॥ तमे अनुजवीयुं ते खरुं ॥ ते० ॥ खोटुं निद्रा जाल ॥ सु० ॥
स०॥ साची सदैव होवे सती ॥हु०॥ कहे एम चंद जुपाल ॥सु०॥ ए ॥
स०॥ पिउ वचने विस्मित थइ ॥ वि० ॥ निसुणी निशा संबंध ॥ सु० ॥
स०॥ पण पिउ खोटो पाडवा ॥पा०॥ कल्प्यो एक प्रबंध ॥सु० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ जे तमे अनुजव्युं ते खरुं छे. अने हमेसा सती स्त्री साची होय. आप्रमाणे चंद राजा ए कह्युं. ॥ ए ॥ पतिनां वचनथी रात्रिनो संबंध सांजली राणी विस्मय पामी गइ. पण पोताना पतिने खोटो पाडवा तत्काल एक नवो प्रबंध कल्पनाथी उजो कर्यो. ॥ १० ॥

॥स० ॥ कहे राणी स्वामीसुणो ॥ स्वा० ॥ शिव सेवक हुतो एक ॥सु०॥
स०॥ सुपनमे दीठुं देहरुं ॥दे०॥ सुखडी जर्यों सुविवेक ॥ सु० ॥ ११ ॥
स० ॥ उठी उघांगले नोतर्या ॥ नो० ॥ निज न्यातिला सर्व ॥ सु० ॥
स०॥ पाछो आवीने जुए ॥ ने० ॥ खाली शिव उपवर्ग ॥ सु० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ राणी कहे छे—हे राजा, सांजलो. एक शिवनो सेवक हतो, ते विवेकीए स्वप्नामां सुखडीथी ज

१२२

रेलो एक शिवनो प्रासाद जोयो. ॥ ११ ॥ ते उपरथी तत्काल उठीने पोतानी सर्व ज्ञातिने नोतरुं आप्युं अने पछी ज्यां शिव मंदिर जोवा जाय त्यां ते तो खाली जोवामां आव्युं. ॥ १२ ॥

॥ स० ॥ अपहरी इशे सुखाशिका ॥सु०॥ जाणे हो सेवक मूढ ॥सु०॥
स०॥ देइ प्रासाद पूज्या विना ॥पू०॥ पोढयो ज्ञातिथी गूढ ॥सु०॥१३ ॥
स०॥ पोहोर दिवस रह्यो पाछलो ॥पा०॥ ज्ञात जगाडे हो जोय ॥सु०॥
स०॥ कह्युं रे मूर्ख भोजनतणी ॥भो०॥ ढील करे एम कांय ॥सु०॥१४॥

अर्थ ॥ तेणे जाण्युं के, शंकरे बधी सुखडी लइ लीधी, तेथी ते मूढ पूजन कर्या वगर देरुं बंध करी ज्ञातिथी गूढ पणे जइ ते देहेरामां सुइ गयो. ॥ १३ ॥ ज्यारे दिवसनो पाछलो पोहोर बाकी रह्यो एटले जमवाने आवेला ज्ञातिजनो तेने जगाडवा लाग्या. अरे मूर्ख, जाग्रत था. भोजननी ढील केम करे छे.?॥१४॥

॥स०॥ भोज्य सामग्री दिसे नही ॥दि०॥ सहीतो तें हांसु कीध ॥सु०॥
स०॥ ज्ञाति भणी उत्तर इस्यो ॥उ०॥ शंकर पूजके दीध ॥ सु० ॥१५॥
स०॥ क्षण एक थोभो जो तुमे ॥भो०॥ भरुं सुखभीये प्रासाद ॥ सु० ॥
स० ॥ सुपनमें देखुं पुरव परे ॥पू०॥ तो जमाडुं सवाद ॥ सु० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ वली अहिं भोज्यपदार्थनी सामग्रीपण जोवामां आवती नथी. शुं तें उपहास्य कर्युं छे? ते सांभली ते शिव भक्ते ज्ञातिने नीचे प्रमाणे उत्तर आप्यो. ॥ १५ ॥ जो तमे एक क्षणवार खमो, तो पाछो पूर्वनी जेम स्वप्नामां आ प्रासाद सुखडीथी भरेलो देखुं तो हुं तमने जमाडुं. ॥ १६ ॥

॥सा०॥ सहू कहे सुपननी सुखडी ॥सु०॥ तेणे केम भांजे भूख ॥ सु० ॥
स०॥ पस्तावो पूजारो करे ॥पू०॥ खोटो ए सुपन सलुख ॥ सु० ॥ १७ ॥
स०॥ तेम तमे सुपन मांहे प्रभु ॥मां०॥ विमल पुरी मुज दीठ ॥ सु०॥
स० ॥ हुंतो उभी तुम आगले ॥तु०॥ जूठ शुं बोलो अनीठ ॥सु०॥१८॥

अर्थ ॥ सर्वे बोल्या–अरे आतो स्वप्नानी सुखडी, तेनाथी भुख केम भांगे? पूजारे पछी पस्तावो कर्यो अने कह्युं के, स्वप्नानी वात उपर विश्वास करवो नहीं. ॥ १७ ॥ तेम हे नाथ, तमे स्वप्नामां मने विमल पुरीमां दीठी. ते स्वप्नानी वात छे. हुं तो अत्यांरे तमारी आगल उभी छुं. तमे आवुं खराब जुठुं शुं बोलोछो?१८

॥स०॥ जाते वलते छत्रीशसें ॥ छ० ॥ कोश होवे महाराज ॥ सु० ॥
स०॥ वातते मानवानी नही ॥ न०॥ आवे ए वाते लाज ॥ सु० ॥१९ ॥
स० ॥ रे राणी राजा कहे ॥ रा० ॥ हुंतो करुं छुं हास ॥ सु० ॥ स० ॥
मुजने तारां वचननो ॥ व० ॥ पुरो छे विशवास ॥ सु० ॥ २० ॥

अर्थ ॥ हे महाराज,! ते विमलपुरी जतां आवतां छत्रीशसो कोश थाय छे. ते वात न मानवी जोइए एवी वात तो कहेतां पण लाज आवे. ॥ १९ ॥ राजाचंदे कह्युं, हे राणी, हुं तो तारी मस्करी करुं छुं. मने. तारां वचननो पूरो विश्वास छे. ॥ २० ॥

स० ॥ रंगरली राजा अछे ॥ रा० ॥ सहु कोअछे निज गेह ॥ सु० ॥
स०॥ आगल संबंध मीठस्यो ॥मी०॥ तेम वली नवले नेह ॥सु० ॥ २१॥
स० ॥ त्रेवीशे ढाले कह्यो ॥ ढा० ॥ मोहने बीजो उल्लास ॥ सु० ॥
स० ॥ श्री जिन धर्म थकी लहे ॥थ०॥ चंद नरिंद प्रकाश ॥सु०॥ २२ ॥

अर्थ ॥ राजा पोताना रंगे खुशी रह्यो. बीजा पोतपोताने घेर रह्या छे; हवे आवातनो संबंध आगल मीठो आवे छे. तेमां वली नवीन स्नेह जरेलो छे. ॥ २१ ॥ आ बीजा उल्लासनी त्रेवीशमी ढाल श्रीमोहन विजये कही छे. राजाचंद श्रीजैन धर्मथी पोतानुं तेज प्राप्त करे छे. ॥ २२ ॥

॥ इति श्रीचंद चरित्रे प्राकृत प्रबंधे चंदसिंहलमिलनस्वरूपा (१) कनकध्वजकथाश्रवणरूपा (२) नाटकपाणिग्रहणात्मिका (३) पुनरा भापुरीनगरीगमनका (४) आभिश्चतसृभिः कलाभिः प्रबोधोद्वितीयो ल्लासः समाप्तः ॥ सर्व गाथा १०एए

श्रीचंद्राजाना चरित्रना प्राकृत प्रबंधमां, १ चंद अने सींहल राजानो मेलाप, २ कनकध्वजनी कथानुं श्रवण, ३ चंद्राजाए नाटके करेलुं पाणिग्रहण, अने ४ पुनः आभापुरीमां गमन ए चार कलाउथी युक्त एवो आ बीजो उल्लास समाप्त थयो.

॥ सर्व गाथा १०एए ॥

॥ अथ तृतीयोल्लास प्रारज्यते ॥

॥ दोहा ॥

अविनाशी काशीधणी, शिववासी हरितंग ॥ स्वर्ग निवासी दा स जस, नमो पास जिन रंग ॥१॥ चिदाकार चिद्ज्ञानघन, चि दानंद चिद्रूप ॥ चिदाभास करुणाथकी, होवे त्रिलोकी जूप ॥२॥

अर्थ ॥ जे विनाशने पामता नथी, जे काशी नगरीना स्वामी, मोक्षमां निवास करनारा अने जेना शरीरनो रंग नीलो छे, वली जेनी देवताउ सेवा करे छे एवा श्रीपार्श्वनाथ प्रभुने हर्षथी नमस्कार आउं छीए ॥ १ ॥ जे चैतन्य आकृतिवाला छे, जे चैतन्य ज्ञान समूह रुप छे, जे आनंद स्वरूप छे जे चैतन्य रूप छे, एवा चैतन्य स्वरुपी परमात्मानी करुणाथी आत्मा त्रण लोकनो नाथ थाय छे. ॥ २ ॥

॥जे दर्शन दर्शन विना, दर्शन ते प्रतिपक्ष ॥ दर्शन दर्शन होय जिहां, ते दर्शन प्रत्यक्ष ॥३॥ जंग जाल नरबाल मति, रचे विविध आयास ॥ तिहां दर्शन दर्शन तणो, नही निदर्शना जास ॥४॥

अर्थ ॥ जे दर्शन आतम स्वरूपना अनुजव विनानुं छे, ते दर्शन (मत) विरोधी मतवालुं छे अने जे दर्शनमां आत्मस्वरुपना अनुजवरुप सम्यग् दर्शन थाय छे तेज दर्शन प्रत्यक्ष दर्शन छे. ॥ ३ ॥ जे पुरुष अज्ञान बुद्धिथी अनेक प्रकारना प्रयास करी वचनोना जंग जालनी रचना करे छे तेना मतमां शुद्ध आतम दर्शननो अनुजव नथी परंतु ते मात्र दर्शनाजास छे. ॥ ४ ॥

ललित त्रिनंगी नंगनर, नैगमादि नय नूरि ॥ शुद्धा शुद्ध तरो क्तथी, नाषे जगगुरु सूरि ॥५॥ मान्यो कर्त्ता तो किशुं, अणमान्ये शो विशेष ॥ मन मान्यो मान्याविना, न गइ ममता रेष ॥६॥

अर्थ ॥ जे जगद्गुरु सूरि नगवंत डे ते त्रिनंगीथी सुंदर, युक्तिना समूहवाला, नैगमादि घणां नयथी युक्त अने शुद्ध अशुद्धनो निर्णय करी अति शुद्ध एवां वचनो बोले डे. ॥ ५ ॥ कदि जगत्नो कर्त्ता माने तो शुं एमां शो विशेष डे? ज्यांसुधी मनमान्यो माने नहीं त्यांसुधी एक रेखामात्र पण ममता गइ नथी, एम जाणवुं. ॥ ६ ॥

मत मत जनक ममत्वता, सिद्ध जनक अममत्व ॥ धन्य गणे सम ना वथी, मत अनेक एकत्व ॥ ७ ॥ जे सम दर्शी सरख गति, आत्म शक्ति संप्राप्त ॥ ते नर चंद नरिंद परे, त्रिभुवन होवे व्याप्त ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ जुदा जुदा मतने उत्पन्न करनारी ममता डे अने निर्ममता सिद्धिने उत्पन्न करनारी डे. जे अनेक मतमां समनावथी एकत्व गणे तेवा नरने धन्यडे. ॥ ७ ॥ जे पुरुष समदृष्टिवालो, सरलगति राखनारो अने आत्म शक्ति जेणे सम्यक् प्रकारेप्राप्त करी डे ते पुरुष चंदराजानी जेम त्रण भुवनमां प्रसिद्ध थाय डे.

चंद तृतीय उल्लास अथ, निसुणो सुजग अखंम ॥ जास मधुरताथी थइ, खंड ते खंमो खंड ॥ ९ ॥ कवि श्रोता कारण करे, ग्रंथरचन आ यास ॥ समजे कोण श्रोता विना, कविजन वचन विलास ॥ १० ॥

अर्थ ॥ हे सुनगजनो, हवे चंदराजाना रासनो त्रीजो उल्लास अखंडितपणे सांनलो. जेना माधुर्यनी आ गल खांम शरमाइने खंडे खंड थइ गइ. ॥ ९ ॥ कविउं श्रोताने माटेज ग्रंथ रचवानो प्रयास करे डे. कारण के, उत्तम श्रोताविनां कविलोकना वचनना विलास कोण समजे.? ॥ १० ॥

यथा शक्ति वक्तावदे, क्षयोपशम अनुसार ॥ पण श्रोता नेदालका, ते विरला संसार ॥ ११ ॥ एक चित्त हुंती सना, निसुणो हवे अधि कार ॥ गुणावली हवे चंदथी, केवा करे प्रकार ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ वक्ता हंमेसा पोताना क्षयोपशमने अनुसारे यथाशक्ति वदे डे पण तेना नेदने जाणनारा श्रोताउं आ संसारमां विरला डे. ॥११॥ सना बधी एक चित्त थइ आ चालतो अधिकार सांनलो. हवे राणी गुणावली चंदनी साथे केवी युक्तियो करे डे? ॥ १२ ॥

॥ ढाल पेहेली ॥

हो मतवाले साजना, रजनी आजनी रहीने रे ॥ ए देशी ॥

॥पूरव पतिने गुणावली, विनवे बेहुकर जोमी रे ॥ सुपनतणी आंटी तमे, वालिमजी द्यो ढोमी रे ॥ वात चित्त विमासी कीजीये ॥ १ ॥ जे वाते रस वाधे रे ॥ जे नर अणघटती कहे, ते श्यो स्वारथ साधे रे ॥ वात० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ गुणावली पतिने बे हाथ जोडी विनवे डे. हे वालिम, तमे स्वप्नानी वातनी जे आंटीवाली

छे ते छोडी दो. आपे वार्त्ता विचारीने करवी जोइए. ॥ १ ॥ जे वात करवाथी रस आवे तेज करवी जोइए अने जे वात अणघटती होय ते कहेवाथी शो स्वार्थ सधाय.?॥ २ ॥

कीधो रजनी उजागरो, ते तमे नाण्यो लेखे रे ॥ तो वालेशर शुं थयुं, परमेश्वर तो देखे रे ॥ वात० ॥ ३ ॥ घोडो दोडे वेगथी, पण असवार न जाणे रे ॥ ते उखाणो तमे कर्यो, एहवी रीझने टाणे रे ॥ वात० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ अमे जे रात्रिनो उजागरो कीधो ते तो तमारा लेखामां आव्यो नहीं, हे वाहाला, तेथी शुं थयुं? ते परमेश्वर तो देखे छे. ॥ ३ ॥ घोडो वेगथी दोडे पण ते तेनो स्वार जाणे नहीं. आ कहेवत तमे आ हर्षने वखते करी बतावी. ॥ ४ ॥

हांसी मांहे काढो तमे, प्रीतम तमने परख्या रे ॥ जुंठुं न मानशो साहिबा, वणिक कला किहां शिख्या रे ॥वात०॥५॥ जगत् सकल जूठो गणे, जे नर होवे जूठो रे ॥ निज अवगुण जाणे नही, वांक देखाडे अपूठो रे ॥ वात० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ हे प्रियतम, में तमारी परीक्षा करी लीधी. तमे बधीवात हांसीमां काढो छो. मारा साहेब खोटुं लगाडशो नहीं. आवी वणिक् कला क्यां शीख्या.? ॥ ५ ॥ जे पुरुष जुठो होय ते आखा जगत्ने जुठो गणे छे. ते जुठो माणस पोतानो अवगुण जाणे नहीं अने बीजानो वांक आगलथी देखाडे छे. ॥६॥

उलटो चोर चोरी करी, जेम तलारने दंडे रे ॥ देखाडो छो दवामणी, तेम ते म करीने वितंडे ॥ वात० ॥ ७ ॥ हुं भोली समजी नही, तमने साची में भाखी रे ॥ समजण मांही तुमारडी, तमे पण उंब न राखी रे ॥ वात० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ जेम चोर चोरी करीने कोटवालनो दंड करावे तेम वितंडावाद करी दवामणी देखाडो छो ॥७॥ हुं भोली स्त्री समजी नहीं, जे वात साची हती, ते कही आपी. तमारी समजणनी शीवात करवी? तमे पण कांइउछप राखी नहीं. ॥ ८ ॥

॥ वरजुं हुं हांसी मत करो, हांसीए होवे विमासी रे ॥ किहां हुं किहां विमला पुरी, तमने ए मति शी भासी रे ॥वात०॥९॥ नर परघरभंजा घणा, नारी नही कोइ खोटी रे ॥ नर परणावे अदेखता, वात करी करी मोटी रे ॥ वात० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ हुं ते वात छोडी दउं छुं. हवे तेवी हांसीथी खेद थाय छे. क्यां हुं! अने क्यां विमलपुरी! तमने आ शी बुद्धि सुझी.? ॥ ९ ॥ घणा पुरुषो पारका घरने भांगनारा होय छे. कोइ नारी खोटी होती नथी. पुरुषो तो देख्या वगर मोटी मोटी वातो परणावी दे छे. ॥ १० ॥

॥उलंघी घरनो उंबरो, न गइ किहां गइ बीठी रे ॥ तो तमे कोश अढारसें, उपर किहां मुज दीठी रे ॥ वात० ॥ ११ ॥ चंद कहे राणी तमे, रीस मुधा म चढावो रे ॥ जेम तुम मन राजी रहे, ते विध गावो बजावो रे ॥ वात ०॥ १२ ॥

अर्थ ॥ हुं आ घरनो उंबरो छोडी उल्लंघन थइ क्यांइपण गइ नथी. तो तमे अढारसो गाउ उपर मने क्यां दीठी.? ॥ ११ ॥ चंदराजाए कह्युं, राणीजी, तमे फोगट रीस शामाटे चडावो छो? जेम तमारुं मन राजी रहे, तेवी रीते गावो अने बजावो. ॥ १२ ॥

सुपन तणी वाते तमे, नाके सलकां आणो रे ॥ हसवानी मुज टेव छे, रह्योछो जेलां शुं न जाणो रे ॥ वात० ॥ १३ ॥ पण मुज सुपन जुठुं नही, मुज निरधार छे एहवुं रे ॥ सासु वहु मोजो करो, जोऊं मल्युं जोइए तेवुं रे ॥ वात० ॥ १४

अर्थ ॥ हे राणी! आ स्वप्नानी वातमां तमे नाक शुं चडावो छो.? मारे हसवानी टेव छे. तमे जेगा र छो, शुं नथी जाणता.? ॥ १३ ॥ पण मने निश्चय छे के, मारुं स्वप्न जुठुं नथी. तमे सासु अने वहू मं करो. जेवुं जोइए तेवुं जोऊं मल्युं छे. ॥ १४ ॥

पण मुजने करी कृपा, देखाडजो कोइ क्रीडा रे ॥ मारी रखे कांइ आणता, मनडामांहे व्रीडा रे ॥ वात० ॥ १५ ॥ तुम कारज मांहे माहरुं, जेहुं काज सुखीजे रे ॥ जेम खीचडीनी बाफथी, वचमां ढोकलुं सीजे रे ॥ वात० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ पण कृपा करीने कोइ क्रीडा मने बतावजो. रखे मारी मनमां शरम राखता? ॥ १५ ॥ जेम खडीना बाफथी तेनी वचमां नाखेलुं ढोकलुं जेगुं चडी जाय छे तेम तमारा कार्यमां मारुं जेगुं थइ जशे. ॥ १६ ॥

॥ गोदडी मांहे गोरख तमे, प्राण प्रिये तुज दीठी रे ॥
त्रीजे उल्लासे पेहेली कही, ढाल ए मोहने मीठी रे ॥ वात० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ हे प्राणप्रिया, में तने गोदडीमां राखेला गोरखनी जेम दीठी हती. आ त्रीजा उल्लासनी पेहेल मीठी ढाल श्रीमोहन विजये कही छे. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

॥वाहाला वगर गुने इस्या, मोसा बोलो केम ॥ एणे वचन पातलो,कीधो दीसे प्रेम ॥ १ ॥ थइ निहेज निःशंक शुं, हसतां जांजो हाड ॥ जाणुंछुं कोइ तुम तणे, काने लाग्यो चाड ॥ २ ॥

अर्थ ॥ हे वाहाला, वगर गुने आवा मृषा बोल केम बोलो छो? तमारां आ वचनथी प्रेम पातलो कर्यो होय तेम लागे छे. ॥ १ ॥ आम स्नेह वगरना अने निःशंक थइ हसता हसता हाडने भागी नाखो छो? हुं जाणुं छुं के, तमारा काने कोइ चाडीओ आव्यो छे. ॥ २ ॥

॥नावुं वांकी वाड तले, चालुं खंगाधार ॥ प्राण नाथ दीजे नही, वेहेता वृषभने आर ॥ ३ ॥ सूतो वेचे कंतने, ते कोइ बीजी नार ॥ रंग विरंगा मद छक्या, बोलो केम अविचार ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ हुं वांकी वाड नींचे पण आवुं नहीं, खड्गनी धार उपर चालुं छुं. हे प्राणनाथ, चालता बलद ने आर मारो नहीं. ॥ ३ ॥ पोताना पतिने सूतो वेचे-एवी स्त्री कोइ बीजी होय, छे. ... रंग जरेला अने मदमां छकी गयेला थइ केम आवां अविचारी वचन बोलो छो.? ॥ ४ ॥

॥अंगे विलोक्युं नारीयें, पेख्यो परणित कंत ॥ थइ विलखी जाण्या खरा, विमलपुरी उहंत ॥ ५ ॥ तोपण प्रीतम आगले, माने नहीं लगार ॥ जमाडे प्राणेशने, गुणावली तेणी वार ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ पछी राणीए चंदनुं शरीर जोयुं त्यां पोतानो पति परणेलो जोवामां आव्यो. तत्काल ते विलखी थइ गइ. अने मनमां विचार्युं के, आणे विमलपुरीनो वृत्तांत जाण्यो हशे खरो. ॥ ५ ॥ तोपण ते प्रियतमनी आगल ते वात लगारपण मानती नथी. पछी गुणावली राणीए पोताना प्राणनाथने जमाड्यो.॥६॥

गइ वहू सासूकने, नाह न जाणे तेम ॥
वात कही सघली तिहां, चंदे भाषी जेम ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ पछी ते वहू पति जाणे नहीं तेम सासु पासे गइ. त्यां जइने चंदे जे वात कही हती ते वधी जणावी. ॥ ७ ॥

॥ ढाल बीजी ॥

॥ घोमी आइ थाहरा देशमां मारुजी,खिरणीदे पाछी वालहो,मृग नय णीरा थांशुं बोलुं नही ॥ मारुजी ॥ ए देशी ॥

आवी हुं देवा उंलंजडो ॥सासूजी॥ मुजथी रीसाणो नाहहो, रढिआलो रसनवि मेलवे ॥सासूजी॥ जाणी रातनी वातमी ॥सा०॥ कही सवी करीने कुचाहहो ॥ हव जीनो नवलमति केलवे ॥सा०॥१॥ तुम विद्या तृण सारखी ॥सा०॥ मकरो फूल अनें तहो ॥रढि०॥ दीठो में तुमथी घणुं ॥सा०॥ मुज पीउ विद्यावंत हो ॥ हव० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ सासूजी, हुं तो तमने उलंजो देवा आवी छुं. मारा पति माराथी रीसाया छे. ते रढीयाला नाथ रीस छोडता नथी. तेणे रातनी वधी वात जाणी लीधी छे. तेणे मने वधी युक्तिथी कही आपी. ते हठीलो नाथ नवीन बुद्धिने केलवे छे. ॥ १ ॥ हे बाइजी, तमे घणी फुल मारशो नहीं, तमारी विद्यातो तेनी आगल तृण समान छे. में मारो पति तमाराथी वधारे विद्यावंत जोयो. ॥ २ ॥

तुम अम विमल पुरीतणो ॥सा०॥ फोगट पड्यो प्रयासहो ॥ र० ॥ पियु तिहां परण्यो प्रेमला ॥ सा० ॥ एहनी विद्या सावास हो ॥ ह० ॥ ३ ॥
में तिहां तमने कह्युं हतुं ॥ सा० ॥ ए मुज परणे छे कंत हो ॥ र० ॥
ते तमे कथन वेद्युं नहीं ॥ सा० ॥ पण अंते थयुं तंत हो ॥ ह० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ तमारो अने मारो विमलपुरी संबंधी वधो प्रयास फोगट पड्यो. मारो पति तो त्यां जइने प्रेमलाने परण्यो, तेनी विद्याने सावासी घटे छे. ॥ ३ ॥ में तमने त्यां कह्युं हतुं के, आमारा पति परणे छे. ते वात तमे मानी नहीं पण अंते ते खरुं ठर्युं. ॥ ४ ॥

॥ यद्यपि कामनी माहीउं ॥ सा०॥ छे जगती तले कोड हो ॥ र० ॥ तो पण पुरुष डाह्या घणुं ॥सा०॥ नरनी केम होवे होड हो ॥ ह० ॥ ५ ॥
आपणा वेहुं जणीए मली ॥सा०॥ जाएयुं छेतरीयें छे एह हो ॥ र० ॥
पण एणे वेहुने छेतर्या ॥सा०॥ एकलडे मति गेह हो ॥ ह० ॥ ६ ॥

॥ जो के आ पृथ्वी उपर कोटी गमे कामिनीउं डाही हशे तोपण पुरुषो तेमनाथी वधारे डाह्

छे. नरनी साथे होड केम कराय.? ॥ ५ ॥ आपण बंने एम जाणतां हतां, तेने छेतरीए डीए. पण बुद्धिना घर रुप ए पुरुष एकले आपण बंनेने छेतरी दीधां छे. ॥ ६ ॥

॥ पेहेलां मे तुम विनव्यु ॥सा०॥ मुज पियु समनही कोयहो ॥ ह० ॥
पण ते तमे नवि मानता ॥सा०॥ जुवो ते साचुं एह हो ॥ ह० ॥ ७ ॥
पण डुर्बलने कहे थके ॥ सा० ॥ कोइ न रांधे खीर हो ॥ ह० ॥
केम जोलवाये नारीथी ॥ सा० ॥ जे रणअंगण धीर ॥ ह० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ में पेहेला तमने विनव्युं हतुं के, मारा पति जेवो कोय पुरुष नथी, पण तमे ते मानतां न हतां. जुवो आ ते साचुं पडयुं. ॥ ७ ॥ डुर्बलना कहेवाथी कोइ खीर रांधे नहीं. तेम मारुं वचन तमे मान्युं नहीं. जे रण भूमिमां धीर होय ते नारीथी केम जोलवाय ? ॥ ८ ॥

॥ नकरुं हुं संगति केहनी ॥ सा० ॥ कीधो तुमतणो संगहो ॥ ह० ॥
चालीहुं वचन तुमतणां ॥ सा० ॥ तो एहवो थयो रंगहो ॥ ह० ॥ ए ॥
उदय आव्युं जे जेहने ॥ सा० ॥ ते तेहथीहिज थाय हो ॥ ह० ॥
करवा जाये जो कोइ नवुं ॥ सा० ॥ तो पाछुं पसताय हो ॥ ह० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ हुं कोइनी संग करती न हती, में तमारो संग कर्यो अने हुं तमारा कहेवा प्रमाणे चाली, तो तेनुं परिणाम आवुं आव्युं. ॥ ए ॥ जेने जे उदय आव्युं होय तेज तेनाथी थाय छे. जो कोइ नवुं करवा जाय तो ते पाछल पस्ताय छे. ॥ १० ॥

॥ बाइजी कह्युं तुमतणुं ॥ सा० ॥ हवे मुजथी नवी होय हो० ॥ ह० ॥
वालेसरने डूहवे ॥ सा० ॥ सुख पामी छे कोय हो ॥ ह० ॥ ११ ॥
तुम कने रहो कला धारणी ॥ सा० ॥ रहो विद्या तुम पास हो ॥ ह० ॥
कोइनो अरथ न बगाडीये ॥ सा० ॥ करी करी एहवी लफासहो० ह० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ हे बाइजी, हवे तमारु कह्युं माराथी बनी शके नहीं. पोताना व्हालाने डुखावी कइ स्त्री सुख पामी छे ?॥ ११ ॥ जे तमारे कला होय, जे विद्या होय, ते तमारी पासज रहो. आवी डंफास मारी कोइ बीजीनो अर्थ बगाडशो नहीं. ॥ १२ ॥

॥ पीछ उपरांठो जे थयो ॥सा०॥ किम वश आवशे तेह हो ॥ ह० ॥
हवे कौतुक ए तुमतणा ॥ सा० ॥ रहेवाद्यो तुम गेह हो ॥ह० ॥ १३ ॥
देश विदेश जोतां थकां ॥ सा० ॥ डुहव्यो छेल सुलतान हो ॥ ह० ॥
आवी नाक विंधाववा ॥ सा० ॥ गइ ते विंधावी कान हो ॥ ह० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ हवे [illegible]] उपर रोष ज्यों थयो, ते पाछो शी रीते वश थशे ? तमारा जे कौतुक होय ते तमारे [illegible] ३ ॥ देश विदेशना कौतुक जोवा जतां मारो सुलतान छेल डुखायो. हुं तो नाक विंधावा आव[illegible] वींधावीने गइ तेवुं बन्युं छे. ॥ १४ ॥

॥ पीउ आगल मान्युं नथी ॥ सा० ॥ में हजु ए तिलमात्र हो ॥ ह० ॥
पण एम कीधे शुं होवे ॥ सा० ॥ पीउघर सम नहीयात्र हो ॥ ह० ॥१५॥
नयणे चरित्र जे दीठडां ॥ सा० ॥ माने ते केम नाकार हो ॥ ह० ॥
जुठुं पडवुं ते साहमुं ॥ सा० ॥ करवो शो तेहनो प्रकार हो ॥ ह० ॥१६॥

अर्थ ॥ में हजी प्रियतम आगळ ए वात लगार मात्र पण मानी नथी. पण एम कहेवाथी शुं वळे? मारे पतिना घर जेवी प्राणयात्रा क्यांइ नथी. ॥ १५ ॥ जे चरित्र तेणे पोतानी नजरे जोयां होय, ते ना कहेवाथी केम माने? सामुं जुठुं पडवा जेवुं थाय छे. हवे एनो उपाय शुं करवो? ॥ १६ ॥

कहे सासु वहु मतधरो ॥ सा० ॥ चिंता शोक लगार हो ॥ ह० ॥
बीजी ढाल मोहने कही ॥ सा० ॥ त्रीजा उल्लासनी सार हो ॥ ह० ॥१७॥

अर्थ ॥ सासु कहे, हे वहु, तमे मनमां जरापण चिंता के शोक करो नहीं. आ त्रीजा उल्लासनी बीजी ढाल श्रीमोहन विजये कही छे. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

वीरमती वहुने वचन, थइ क्रोधवश जोर ॥ उठीकर क
रवाल ग्रही, करीने हृदय कठोर ॥१॥ आवी चंदकने तुरत,
जाखे वचन विमात ॥ अरे दुष्ट पापिष्टनर, शी कही वहुने वात ॥२॥

अर्थ ॥ वहुनां वचनथी वीरमती जोरथी क्रोधने वश थइ गइ. तत्काळ करमां खड्ग लइ अने हृदय कठोर करी उत्री थइ. ॥ १ ॥ ते अपर माता चंदराजानी पासे आवी अने कहेवा लागी. अरे दुष्ट! पापिष्ट, तें वहुने शी वात कही? ॥ २ ॥

न्हाने मुख मोटां वचन, कहेतो दीसे चंद ॥ मीयांनीवादे चणा (पाठांतरे)
मीण तणे दांते चणा, चावे कांमतिमंद ॥ ३ ॥ जोवा मांड्यां आजथी
छिद्र अमारां एम ॥ वृद्धपणे तुं अमतणी, जक्ति करिश रे केम ॥४॥

अर्थ ॥ तुं नाने मुखे मोटां वचन कहेवा शीख्यो लागे छे. अरे मतिमंद, मीणने दांते चणा केम चावे छे? ॥ ३ ॥ तें आजथी अमारां छिद्रो आम जोवां मांड्यां तो पछी वृद्धावस्थाए अमारी जक्ति केम करी शकीश? ॥ ४ ॥

सुर शंकाए मुज थकी, तो शुं तुज बल मूढ ॥ आ जूउ कीडी
बापडी, सोनैये आरुढ ॥५॥ देश नगर जंडार जरू, में जो
सोंप्या प्राज्य ॥ तेंतो जाण्युं आवीयुं, कांकीडाने राज्य ॥६॥

अर्थ ॥ हे मूढ, माराथी तो देवता पण शंका पामे तो तारुं बल कोण मात्र छे? जुउने बापडी कीडी सोनैया उपर चडी बेठी? ॥ ५ ॥ देश, नगर जरपूर जंडार में तने सोंप्या, तेथी तुं जाणे छे के, कांकीडाने राज्य मळ्युं. ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ हे मूढ
सोनैया उपर चक्री
मह्युं. ॥

हुं तुज ने मुकीश नही, जाइश किहां तुं हेव ॥ इणवेला संभारतुं, इष्ट होवे जे देव ॥७॥ गतीपर बेठी चमी, थयो स जयनृपचंद ॥ कहे सासुने गुणावली, करी करी स्वर मंद ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ हुं तने छोडीश नहीं. तुं हवे क्यां जइश? आ वखते जे तारा इष्ट देव होय तेने संभारी ले. ॥ ७ ॥ वीरमती एम कहीने चंदनी छाती उपर चडी बेठी. चंद जयभीत थइ गयो. गुणावली मंद स्वरथी सासुने कहेवा लागी. ॥ ८ ॥

॥ ढाल त्रीजी ॥

॥ कठडारावाजाहो नणदलवाजीया, कठमारा घुरिया निसाण ॥ मोरी भोली नणदी, डुर्जनहससेहो गुन्हो बगसीए ॥ ए देशी ॥

तुमचा सुतने हो उपर एवमो, न करो बाइजी रोष ॥ हांरे मोरी भोली माजी, डुरिजन हससे हो गुनहो बगसीए ॥ एवमुं तुमने हो करवो न विघटे, नहीमुज प्रीतम दोष ॥ मो० ॥ डु० ॥ १ ॥ अविचल राखो हो माहारो जो तुमे, जीवितसुधी सोहाग ॥ मो० ॥ तो तुमे मुको हो बाइजी एहने, कहुं हुं पाउले लाग ॥ मो० ॥ डु० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ हे बाइजी तमारा पुत्र उपर आवडो रोष करो नहीं. हे मारा भोला माजी, डुर्जन हांसी करशे अने गुण ढंकाइ जशे. तमारे आम करवुं घटे नहीं. एमां मारा पतिनो बीलकुल दोष नथी. ॥ १ ॥ जो तमे मारुं सौभाग्य जीवित सुधी अविचल राखवा मागता होतो तमे एने छोडी मुको. हुं पगे पडी विनवुं छुं.२

गोद बिछाउंहो बाइजी सांजलो, ए मुज कीजीए माफ ॥ मो० ॥ मात जी तुमचीहो हु न सही शकुं, क्रोधानल तणी बाफ ॥ मो० ॥डु० ॥३॥ कां एणे जोयां हो ताहरां छिद्रने, में पण कांइ कह्यां तुज ॥ मो० ॥ डाही हुं हूती हो तोपण पांतरी, सबली विमासणमुज ॥ मो० ॥ डु० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ हे बाइजी, सांजलो हुं पालव पाथरीने कहुं छुं. मने माफ करो. हे माताजी, हुं तमारा क्रोध रूप अग्निनी बाफ सहन करी शकती नथी. ॥ ३ ॥ एमणे तमारां छिद्र शां जोयां? अने में तमने कांइ कह्यां छे? हुं डाही तोपण छेतराणी, मारी समजण सबलछतां पस्तावो करवा जेवी थइ. ॥ ४ ॥

छोरु कुछोरु होता सांजल्या, पण नवी मात कुमात ॥ मो० ॥ एहनी ...मु कांइतो जुउ, समजे शुं जात विजात ॥ मो० ॥ डु० ॥ ५ ॥ मारे पीउ विण हो जग शा कामनो, शुं करु मंदिर सेज ॥ मो० ॥ सए ना जायाने हो जीवित दीजीए, मुजथी जो राखो छो हेज ॥ मो० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ छोरु कुछोरु थाय. एम सांजल्युं छे पण माता कु माता थाय? तमे एनी वय सामुं तो जुवो. जात के विजातमां शुं समजे? ॥ ५ ॥ मारे पति विना आ जगत शा कामनुं छे? पछी हुं मंदिर के शय्यान शुं ...? जो! तमे मारी उपर हेत राखतां होतो आमारा सासुना जायाने जीवित दान आपो.॥ ६ ॥

माणस जो ए होशे हो तो घणुं ए थयुं, हवे उतारोजी रोष ॥मो०॥ कट
कीन कीजे हो कीडी उपरे, तृण उपर स्योजी शोष॥मो०॥डु०॥७॥ लाड
कवायो हो कांइ लेतो नथी, तुम वके ए निश्चंत ॥ मो० ॥ कहे
वुं होय ते हो कहो मुज ए वती, पण मूको मुज कंत ॥ मो०॥डु०॥८॥

अर्थ ॥ हे सासुजी, जो ए माणस हशे तो हवे समजी जशे, रोष उतारी नाखो. कीडी उपर कटक शुं काम जोइए? तेमज तृण उपर रोष शो राखवो ? ॥ ७ ॥ ए मारो पति तमारे लीधे लाडकवायो अने निश्चिंत रहे छे. जो कांइ कहेवुं होय तो मने कहो अने मारा पतिने छोडी मुको. ॥ ८ ॥

अलगी रहे कहे सासु हो तुं समजे नही, ए सुतविण हुं सारीस ॥मो०॥
मूकीश नही हुं एहने हो समवे ताहरा, जोतुं लाख वारीस ॥ मो० ॥
डु० ॥ ए॥ तेणे शुं रुडे हो सोने कीजीए, त्रूटे जेहथी कान ॥ मो० ॥
कोइ बीजी न मली हो एहने जायगा, मांड्यो मुजथी जे तान॥ मो०॥डु०॥१०॥

अर्थ ॥ सासुए कह्युं, तुं अलगी रहे, कांइ समजती नथी. आ वगर हुं हलावी लइश. तुं लाख वार वारीश तोपण हुं तेने छोडीश नहीं. छोडुं तो तारा सोगन छे. ॥ ए ॥ जेनाथी कान तुटी जाय ते सोनुं शा कामनुं. आपुत्रने कोइ बीजुं ठेकाणुं मळ्युं नहीं के जे मारी साथे तान मांडी बेठो? ॥ १० ॥

लाग्यो ए माथे हो छाणा थापवा, एहनो ए प्रतीकार ॥ मो० ॥ एम क
हीने जव आणी हो कंठे चंदने, ते करवालनी धार ॥ मो० ॥ डु०॥११॥
जइने हाथे वलगी हो सासूने वहु, वमती आंसुनी धार ॥मो०॥ मारी उ
पर आणीहो बाइजी दया, आपो ए प्राणाधार ॥ मो० ॥ डु० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ ए मारे माथे छाणा थापवा लाग्यो छे-तेनो उपाय तो आज छे. एम कहीने ते चंदना कंठ उपर खड्गनी धार मुकवा लागी. ॥ ११ ॥ ते वखते आंसुनी धारा पाडती वहु आवीने सासुने हाथे वलगी पमी. हे बाइजी मारी उपर दया करी मने आ मारो प्राणाधार आपो. ॥ १२ ॥

कीधुं एणे अविचार्युं हो हवे एम नही करे, जो होशे एहने लाज ॥ मो०॥
आलोचो तमे ऊंडु हो कोण करशे पछी, आपणी नगरीनुं राज ॥मो०॥डु०
॥१३॥ जोरो नवी चालेहो कोइए चंदनो, होवे जे होवणहार ॥मो०॥ वहु
तुं कह्युं मान्युं हो सासुए तदा, परही करी तरवार ॥ मो० ॥ डु० ॥१४॥

अर्थ ॥ तेणे ए काम अविचार्यु कर्युं छे, जो तेने लाज हशे तो एम करशे नहीं. माताजी, तमे ऊंडे विचार करीने जुवो के जो ते न होय तो पछी आपणी नगरीनुं राज्य कोण करशे. ?॥ १३ ॥ चंदनुं जोर कांइपण चालवानुं नहीं. जे थवानुं होय ते करे छे. पछी सासुए वहुनुं कह्युं मान्युं अने तरवार कंठ उपरथी लइ लीधी. ॥ १४ ॥

हंसीली नवि मुके हो हंस नरेशथी, कीधो एक प्रकार ॥ मो० ॥ दवरक
एक कीधो हो मंत्र्यो मंत्रथी, वीरमतिये तेणीवार ॥ मो० ॥ डु० ॥ १५ ॥

दोरोलइ बांध्यो हो कंठे चंदने, माये अति अविचार ॥ मो० ॥ तेहथी नृप
हुउ हो सुंदर कूकडो, अइ अइ सरजणहार ॥ मो० ॥ छु० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ तो पण ए डंसीली वीरमतीए डंस मुक्यो नहीं. तरत एक दोरोलीधो अने ते वखतेज मंत्रथी मंत्री लीधो. ॥ १५ ॥ ते अविचारी माताए ते दोरो चंदना कंठ उपर बांध्यो. ते वखते चंदराजा एक सुंदर कुकडो थइ गयो. अहा! स्रष्टानी लीला केवी छे.? ॥ १६ ॥

त्रीजी ए जाखी हो त्रीजा उल्लासनी, मोहन विजयेजी ढाल ॥ मो० ॥
आगल थइ सुणजो हो श्रोता एकमना, चंद संबंध रसाल ॥ मो० छु० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ श्रीमोहन विजये आ त्रीजा उल्लासनी त्रीजी ढाल कही छे. हे श्रोताउं आगल तेनो रसिक संबंध आवशे, ते एक मने सांजलजो. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

दीठो पति थयो कूकडो, गुणावलीये जाम ॥ वीरमतिने
विनवे, रुदती करी प्रणाम ॥ १ ॥ बाइजी यइ उतावलां
केम अकारज कीध ॥ नरटाली तिर्यंचपणुं, मुज प्रीतमने दीध ॥ २ ॥

अर्थ ॥ गुणावलीए पोताना पतिने कुकडो थयेलो जोयो एटले तरत ते रुदन करती करती वीरमतीने प्रणाम करी विनववा लागी. ॥ १ ॥ हे बाइजी, तमे उतावला थइ आवुं अकार्य केम कर्युं? मारा पतिने नर मटाडी तिर्यंच् पणुं केम आप्युं.? ॥ २ ॥

मानोमारी विनती, जुउ जगत् स्वरुप ॥ कहीए क्यांये न सां
जल्यो, पक्षीरुपे नृप ॥ ३ ॥ थइ नर समजण नवि धरे, ते
तो पंखी प्राय ॥ पंखी कीधे ते घणी, शी अधिकाइ थाय ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ तमे मारी विनति मान्य करो अने आ जगतनुं स्वरुप विचारी जुवो. कोइ ठेकाणे कोइए राजाने पक्षी रुपे सांजल्यो नथी. ॥ ३ ॥ जे नर थइने समजण राखे नहीं ते माये करीने पक्षी जेवोज छे. तो पछी तेने पक्षी करवाथी अधिक शुं छे? ॥ ४ ॥

जूंडो जलो तोही नृपति, शस्त्रनही तोही सुर ॥ दंत नहीं
तोपण द्विरद, कोह्यो तोए कूर ॥ ५ ॥ नृपने नररुपे करो, रोष
निवारो मात ॥ आपण बेहुं जण वचे, एटली एह वसात ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ भुंडो के जलो पण ते राजा कहेवाय छे. शस्त्री न होय तो पण जे शूरवीर ते शूरवीर कहेवाय. दांत न होय तो पण हाथी द्विरद (बे दांतवालो) कहेवाय अने कोही गयेल होय तोपण कूरा ते कूरा कहेवाय. ॥ ५ ॥ हे माता, रोष छोडी दो अने आ राजाने नररुपे करो. आपण बंनेनी वच्चे तेने आटली शिक्षा थइ चुकी. ॥ ६ ॥

बाइजी तुमे वृद्ध छो, हुं तो न्हाने वेश ॥ कहेवुं तो घट
तुं नथी, पण न करो संक्लेश ॥ ७ ॥ कहे सासु कहेरे वहु, लेती
वात निवेड ॥ तुंपण कांहोय कूकडी, मुजने घणुं मत छेड ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ हे बाइजी, तमे वृद्ध छो अने हुं तो नानी छुं, तेथी तमने कहेवुं घटे नहीं, हवे आवो क्रोध करो नहीं. ॥ ७ ॥ सासु ए कह्युं; अरे वहु, तुं वंठी आ वातनो निवेडो छे नहीं, तुं पण रखे कुकडी जड्श. मने वधारे छेडीश नहीं. ॥ ८ ॥

ताम्रचूड करी चंदने, वहुनो वचन उवेख ॥
पहोती वीरमती घरे, ऐ ऐ विधिना लेख ॥९॥

अर्थ ॥ आ प्रमाणे चंदने कुकडो बनावी अने वहुनां वचनने उवेखी ते वीरमती पोताने घेर चाली गइ. अहा, विधिना लेख केवा छे? ॥ ९ ॥

॥ ढाल चोथी ॥

॥ दक्षिण दोहिलो होराज, दक्षिण दोहिलो रे लुंजा पाणी लागणो ॥ ए देशी ॥

उछंगे लीधो हो लाल ॥ राणीयें कूकडो राज ॥ गदगद कंठेरे भासे उत्तर मर्मनो ॥ जिणे शिरवालो हो लाल ॥ मुगट विराजतो राज ॥ दैवे कीधो रे छोगो राता चर्मनो ॥ १ ॥ जिणे तनु कीणा हो लाल ॥ पेहेरा ता वाघा हो राज ॥ ते तनु नागारे विंट्यां फिकें पांखडे ॥ जिणे कही वांधता हो लाल ॥ ताता तेगा हो राज ॥ शस्त्र वणाइ रे कीधी नखने आंकडे ॥२॥

अर्थ ॥ पछी राणी गुणावलीए ते कुकडाने पोताना खोळामां लीधो अने गदगद कंठे मर्मनां वचन कहेवा लागी. अरे राजा, जेना मस्तक उपर शिखावालो रातो मुगट विराजतो हतो, तेना मस्तक उपर दैवे अत्यारे राता चर्मनुं छोगुं कर्युं ! ॥१॥ हे राजा, जे शरीर उपर बारीक जरीआनी वाघा पेहेरवामां आवता ते शरीर नग्न छे अने उपर पीछाना पांखडा वींट्या छे. जे कटी उपर तगतगती तरवार बांधता, ते ठेकाणे हवे नखना आंकडामां शस्त्रोनी शोभा आवी छे ! ॥ २ ॥

जे रवि उगे हो लाल ॥ जागता सेजथी राग ॥ जागता कीधा रे दैवे पाछली रातडी ॥ करताजे मीठां हो लाल ॥ भोजन भावताराज ॥ अवकर जोतारे हो आ जुउ कोइ वातडी ॥३॥ जिणे मुख कहेता हो लाल ॥ अक्षर परवडा राज ॥ तिणे मुख कहेता रे कीधा कूकूकूकडू ॥ बेसता स्वामी हो लाल ॥ तखत जडावने राज ॥ ते केम कीधां रे दैवे बेसतां उकडु ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ जे सूर्योदय वखते शय्या उपरथी जागता ते अत्यारे दैवे पाछली रात्रे जागता कर्या. जे,मीठां भावतां भोजन करता ते अत्यारे उकरडामांथी भोजन शोधे छे. जुवो आ केवी वात! ॥ ३ ॥ जे मुखमांथी परवडा अक्षरो बोलता ते अत्यारे मुखथी कुकुकुकु एवा शब्दो बोले छे. जे रत्न जडित तख्त उपर बेसता, तेमने अत्यारे दैवे उकरडा उपर बेसतां कर्या छे. ॥ ४ ॥

हेम हिंडोले हो लाल ॥ जे नर हिंचता राज ॥ ते नर हिंचतारे कीधा दैवे पांज रे ॥ एम विलपंती हो लाल ॥ राणी मुरछाणी राज ॥ नयणे आंसु रे मोटागिरि झरणा झरे ॥ ५ ॥ जाग्रत कीधी हो लाल ॥ सहीयें समीर

अर्थ ॥ श्रीजिन जगवंते कर्मनी विचित्रता जांखी बे, ते कोइनाथी अन्यथा केम थाय? तमे बाइजी-नी आगल वधारे व्हाला थया तो तेनुं तमे योग्य फल पाम्या बो. ॥ ११ ॥ हवे आ राजाने कुकडो कर्यो तेने कोण मटाडी शके? दैवनी साथे आपणुं कांइ जोर चाले नहीं. हवे तो आपणे ए कुकडाने हृदयनी साथे राखवो. हे बाइ, ए कोने अलखामणो लागे.? ॥ १२ ॥

हवणां जो करशुं हो लाल ॥ राजी जीजीने राज ॥ ते फरी करशे रे पहेलां
हतो तेहवो ॥ एम समजावी हो लाल ॥ सखीए गुणावली राज ॥ सासूने
नीसासा रे नांखे डुंगर जेहवो ॥ १३ ॥ क्षणिक उबंगे हो लाल ॥ क्षण एक
बातीये राज ॥ क्षण एक राखे रे राणी हाथे कूकमो ॥ श्वान मंजारी हो
लाल ॥ प्रछन्न तेहथी राज ॥ प्यारो राखे रे नारी निशदिन कूकडो ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ हे बाइ, जो आपणे हमणा तेने आजीजी करी राजी करीशुं, तो ते आ कुकडानो प्रथम हतो तेवो चंदराजा करी देशे. आ प्रमाणे सखीए गुणावलीने समजावी. ते सासू उपर पर्वत जेवा निसासा नाखती हती. ॥ १३ ॥ राणी गुणावली ते कुकडाने क्षणमां उत्संगे अने क्षणमां बातीए राखती अने क्षणे पोताना हाथमां राखती हती. वली पोताना प्याराने श्वान अने मार्जारथी प्रछन्नपणे राखी रात दिवस पोतानी पासेज राखती. ॥ १४ ॥

नवनव मेवा हो लाल ॥ जलदल वन फलराज ॥ आपे राणी रे
चांचे दाडिमनी कली ॥ त्रीजे उल्लासे हो लाल ॥ ढाल ए चोथी
राज ॥ मोहन विजये रे जाखी डाख थकी गली ॥ १५ ॥

अर्थ ॥ राणी गुणावली नवा नवा मेवा, जल, दल, वनफल तेने आपती हती ते कुकडो पोतानी चांचथी दाडिमनी कलीओ लेतो हतो. श्रीमोहन विजये आ त्रीजा उल्लासनी चोथी ढाल कही, जे डाक्षथी पण मधुरीबे. ॥ १५ ॥

॥ दोहा ॥

ताम्र चूमने कर धरी, गइ वहू सासु पास ॥ बेठी पयप्रण
मी करी, दीरघ जरी उसास ॥१॥ केम आवी ए डुष्टने, लेइ
मुज अनुषंग ॥ राखपरो देखाकमां, मकर रंगमें जंग ॥ २ ॥

अर्थ ॥ वहु ते कुकडाने हाथमां लइ पोतानी सासु वीरमती पासे आवी, सासुने पगे पडी लांबो नी-सासो नाखी आगल बेठी. ॥ १ ॥ वीरमती बोली—ए डुष्टने लइ मारी पासे केम आवी? तेने दूर राख; मने बतावीश नहीं. रंगमां जंग न कर्य. ॥ २ ॥

वाहालो बे तुजने हजी, राखे चंद समान ॥ वली नहीं तु
जने वहू, हजी लगण कांइसान ॥३॥ एहने तो पेहेला प्रथ
म, कीधो बे तिर्यंच ॥ पण एहने जोतो खरी, आगल करुं जे संच ॥४॥

थी राज ॥ वचने मीठे रे लागी ते समजाववा ॥ दोष न कोइनो हो लाल ॥ दोष ए करमनो राज ॥ फोगट श्याने कोइने आल चढाववा ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ जे नर सोनाना हींडोला उपर हिंचता हता, ते नरने दैवे पांजरामां हींचता कर्या छे. आ प्रमाणे विलाप करती राणी नेत्रमांथी पर्वतना झरणानी जेम मोटां आंसु पाडती मूर्छा पामी गइ. ॥ ५ ॥ सखी ए पवन नाखी तेने जाग्रत करी. पछी ते मीठां वचनथी समजाववा लागी. हे राणी, आमां कोइनो दोष नथी; कर्मनो दोष छे. तो बीजाने फोगट आल शामाटे चढाववुं. ? ॥ ६ ॥

शुं करे ताहरे हो लाल ॥ वखते न छाज्युं राज ॥ दैव अटोरो रे कहीये कोइनुं न सांसहे ॥ शुं करे माता हो लाल ॥ वहु पण शुं करे राज ॥ लखितनुं वातु रे ते तो कोण कोइने कहे? ॥७॥ पूरव भवनो हो लाल ॥ संचित जे कोइ राज ॥ इह भवे प्राणी रे राणी एम सुख दुःख भोगवे ॥ जे जिनराया हो लाल ॥ कर्मे नचाया हो राज ॥ जेणे जेम कीधां रे ते तो तेम हीज योगवे ॥८॥

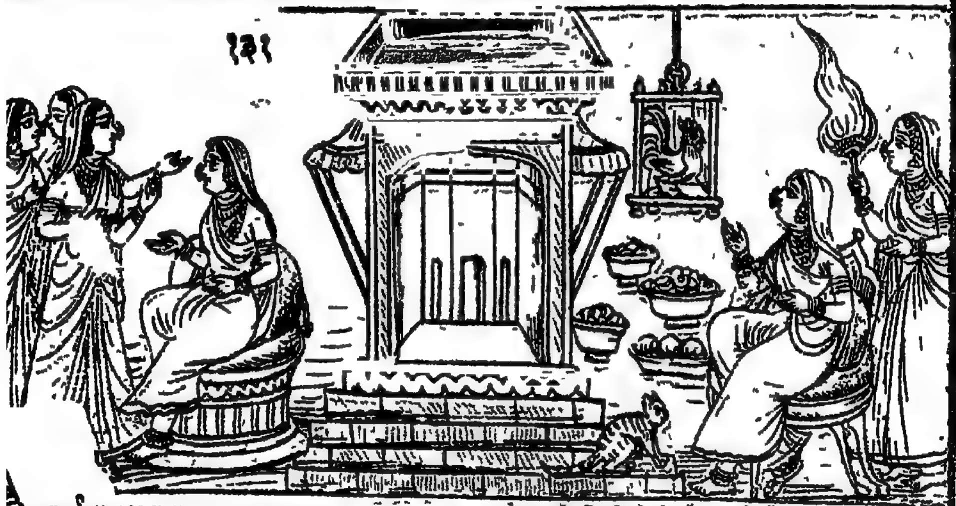
अर्थ ॥ हे राज, तेमां तमे शुं करो ? ते वखते छाज्युं नहीं. दैव अटारो छे ते कोइनुं सहन करी शकतो नथी. माता शुं करे अने वहु पण शुं करे ? जे वात लखी होय ते कोण कोइने कहेवा जाय.? ॥ ७ ॥ हे बाइ ! पूर्व भवना जेवां संचित होय ते प्रमाणे आ भवे प्राणी सुख दुःख भोगवे छे. जुवोने श्रीतीर्थंकरोने पण केम नचाव्या छे ! जेणे जे कर्यां ते तो ते भोगवे छे. ॥ ८ ॥

ज्यांलगी रहेशे हो लाल ॥ कुशल ए कूकमो राज ॥ त्यांलगे ताहरो रे छे वालेसरु ॥ एम मनवालो हो लाल ॥ समय निहालो राज ॥ सासु सरखी रे माथे छे वालेसरु ॥ ए ॥ एम जे कहो छो हो लाल ॥ सासुजी जाणशे राज ॥ तो वली करशे रे कांइ आवीने नवुं ॥ रहो अण बोल्या हो लाल ॥ पालो ए कूकडो राज ॥ हवे न जणावोरे कोइने थवुं जे हतुं थयुं ॥ १० ॥

अर्थ ॥ ज्यांलगी आ कुकडो कुशल रहेशे त्यांसुधी तमारा चंदराजा कुशल छे एम मन वालो अने समयने अनुसरी वर्त्तो. तमारे माथे सासु जेवा वालेसरी छे. ॥ ए ॥ जो तमे आम क्लेश करोछो, ते जो सासुजी जाणशे तो ते आवी वली कांइ नवुं करशे माटे अण बोल्या रहो अने आ कुकडानुं पालन करो. कोइने आवात जणावशो नहीं. जे थवानुं हतुं ते थयुं छे. ॥ १० ॥

जिनजी ए भाषी हो लाल ॥ कर्म विचित्रता राज ॥ ते केम होवे रे कोइथी करीने अन्यथा ॥ थयो जेहवाल्हा हो लाल ॥ बाइजीनी आगले राज ॥ फलतमे पाम्या रे तेवा तिम योग्ये यथा ॥११॥ ए कोण टाले हो लाल ॥ कीधी जे कूकमो राज ॥ किमपि न चाले रे जोरो दैवथी आपणो ॥ हैडे लगाडी हो लाल ॥ एहने राखवो राज ॥ ए केम लागे रे कोइने बाइ अलखामणो १२

११९
१२०

१२१

अर्थ ॥
१२३

अर्थ ॥ हे वहू, शुं तने हजी ए वाह्लो लागे छे, तुं एने चंदनी जेम राखे छे. अरे, शुं तने हजी सुधी कांइ सान वली नथी! ॥ ३ ॥ हजु प्रथम में आने तिर्यंचू कर्यो छे पण आगल जे हजु करुं ते तुं जोतो खरी. ४

जोतुं मुखरु एहनुं, ए जोगवशे राज ॥ एम कीधाविण एहने,
जोली न वले लाज ॥५॥ छठतुं लेइ एहने, रखजे पींजरमांहि ॥
आणीशमां तु मुज कने, ज्यांलगी न कहुं त्यांहि ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ तुं आनुं मुखतो जो, ए राज्य शुं जोगवशे! हे जोली स्त्री, एम कर्या वगर तेने लाज वलशे नहीं. ॥ ५ ॥ जा तुं एने लइ छठीजा. तेने पांजरामां राख. ज्यांसुधी हुं कहुं नहीं त्यांसुधी एने मारी पासे लावीश नहीं. ॥ ६ ॥

लेइ प्रीतम पंखीयो, गइ गुणावली गेह ॥ सो
वन पिंजरमां ठव्यो, सयल सजाइ लेह ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ पछी गुणावली पोताना पंखी प्रियतमने लइने घेर चाली गइ. तेने सुवर्ण पांजरामां राख्यो. अने तेनी सघली रीते सार संजाल करे छे. ॥ ७ ॥

॥ ढाल पांचमी ॥

॥ मोतीडानी देशी ॥

सोवन पिंजर जमीयो रतने, राख्यो वीहंगम तेमांहि जतने ॥ निश्चय होये
जावी कहुं हुं सर्वने समजावी ॥ जल कंचनने कचोलडे पावे, खाये मीठाइ मेवा
जे जावे ॥ नि० ॥१॥ क्षणक्षण कुंकुमथी पग धोवे, तिरछे कटाक्षे पीउमुख जोवे
॥ नि० ॥ खोले हुं राखीश करीने जीजी, विपदे तजे ते नारी बीजी ॥ नि० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ रत्नथी जमेला सुवर्णना पिंजरमां ते पक्षीने यतनाथी राख्यो. सर्वने समजावीने कहुं हुं के, जावी होय ते अवश्य बने छे. ते पक्षीने सुवर्णना पात्रे जल पाय छे अने जे जावे ते मेवा मीठाइ खवरावे छे. ॥ १ ॥ गुणावली क्षणे क्षणे पक्षीना पग कुंकुमथी धोती हती अने तीरछा कटाक्षथी प्रियतमनुं मुख जोती हती. ते बोली—नाथ, हुं तमने खोलामांज राखीश. जे विपत्तिमां पतिने छोडी दे ते बीजी स्त्री हुं तेवी नथी. ॥ २ ॥

तुं मुज प्राणजीवन पीउप्यारो, मूकीश नही अधक्षण तुंज न्यारो ॥ नि० ॥
पंखी थयानी न धरशो शंका, सरजित जो छे तो देशुं डंका ॥ नि० ॥ ३ ॥
मोटा माथे आवी पडे छे, विपद् संपद्मां आवी नमे छे ॥ नि० ॥ रवि शशी
ग्रहण जाणे जगसारा, पण नाण्या किणे गणती तारा ॥ नि० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ तुं मारो प्राण जीवन अने प्यारो छुं, तने अर्ध क्षण पण जुदो मुकीश नहीं. हे नाथ, तमे पक्षी थइ गया ते विषेनी शंका राखशो नहीं. जो दैव इछा हशे तो आपणे विजय डंको दइशुं. ॥ ३ ॥ मोटा होय तेने माथे विपत्ति आवी पडे छे अने ते संपत्तिमां आवी नडे छे. सर्व जगत् जाणे छे के, सूर्य चंद्रनुं ग्रहण थाय छे, तारानुं ग्रहण थतुं नथी. ते गणत्रीमां पण नथी. ॥ ४ ॥

नणदीवीर हैये मत हारो, करशुं लीला प्रभुने संभारो ॥ नि० ॥ एम
एम गुणावली करत विलासा, कूकडराजने देइ दिलासा नि० ॥ ५ ॥
दुःखनी दाधी नही मन दुजे, पिंजर देहरासर परे पूजे ॥ नि० ॥ जेम
जेमते पांखो फरकावे, तेम तेम राणी दोडी आवे ॥ नि० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ हे नणंदना वीर, हृदयमां हारी जशो नहीं. प्रभुने संभारजो. आपणे आगल लीला करीशुं. आ प्रमाणे गुणावली कुकड राजने दीलासा आपती अने मनमां खेद करती हती. ॥ ५ ॥ राणी गुणावली आ दुःखथी बीजे मन राखती नहीं. ते पक्षीना पांजराने देरासरनी जेम पूजती हती. ज्यारे ते कुकडो पांखो फरकावतो त्यारे तरत ते राणी दोडी आवती हती. ॥ ६ ॥

सार संभाल करे क्षणक्षणमां, ठंभन राखे डाहापणमां ॥ नि० ॥ प्रीतम
तनना गुणसंभारे, तेम वली पाछुं मनने वाले ॥ नि० ॥ ७ ॥ एक दिन
मुनिजन अंगण आव्या, राणीए मोदक लइ वोहराव्या ॥ नि० ॥
कुकरु पिंजरमांहि दीठो, कहे उपदेश तपोधन मीठो ॥ नि० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ क्षणे क्षणे तेनी सार संभाल लेती हती. पोताना ते विषेना डाहापणमां छंडप राखती नहती. ते वारंवार प्रियतमना शरीरना गुणने संभारती अने वली पोतानुं मन पण पाछुं वालती हती. ॥ ७ ॥ एक दिवसे कोइ मुनि तेना आंगणामां आव्या. राणीए तेने लाडु वोराव्या. तपस्वी मुनिए कुकडाने पांजरामां जोयो एटले ते मधुर उपदेश आपवा लाग्या. ॥ ८ ॥

शुं ए पंखी अन्याये चाल्यो, जे एम लइ पिंजरमां घाल्यो ॥ नि० ॥
तुमे तो कंचन पिंजर परखो, एहने मनकारागृह सरखो ॥ नि० ॥ ९ ॥
छोडीयो बंधनथी पक्षी, कोणए राखे कीटक भक्षी ॥ नि० ॥ प्रातः
शमे हिंसक मुख जोवुं, ते तो सामुं सुकृत खोवुं ॥ नि० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ आ पक्षी शा अन्याये चाल्यो हतो के तेने लइ पांजरामां नाख्यो छे? तमे आ सुवर्णनुं पांजरुं जुवो छो, पण ते पक्षीने ते कारागृह सरखुं छे. ॥ ९ ॥ ए पक्षीने बंधनमांथी छोडी मुको. कीडाने भक्षण करनारा ते पक्षीने कोण राखे? आवा हिंसक प्राणीनुं मुख सवारे जोवुं ते तो सामुं सुकृत खोवा जेवुं छे.१०

कहे राणी मुनिवात घणी छे, नही पक्षी ए घरनो धणी छे ॥ नि० ॥
ताम्रशेखर मुज सासुए कीधो, पामी हुं पूर्वे जेवो दीधो ॥ ११ ॥
राखु छुं पिंजरमांहे तेथी, अवर अर्थ शो सरवो एहथी ॥ नि० ॥ कही
हितनी वात तमे पंखी संपेख्यो, पण मुजथी केम जाए उवेख्यो ॥ नि० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ गुणावली बोली—मुनिराज ! ए वात मोटी छे. आ पक्षी नथी पण आ घरनो धणी छे. मारी सासुए तेने कुकडो करी दीधो छे. जेवुं में पूर्वे आप्युं तेवुं हुं पामी छुं. ॥ ११ ॥ तेथी हुं तेने पांजरामां राखुं छुं. एनाथी बीजो मारे शो अर्थ सरे छे. तमे तो पक्षीने जोइ हितनी वात कही, पण माराथी एनी उपेक्षा केम थाय? ॥ १२ ॥

मुनि कहे बाइ अमे नवि जाण्यो, फोगट पंखी संशय आण्यो ॥ नि०॥
करवुं ए वीरमतीने न घटे, एम निज अंगजने जे विघटे ॥ नि०॥ १३ ॥
चंदने चंद समान कहीजे, एहने एवी अवस्था न दीजे ॥ नि० ॥ ताह
राशील प्रभावे बाइ, रुदन म कर हवे थाशे जलाइ ॥ नि० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ मुनिए कह्युं, बाइ, अमारा जाणवामां नहीं तेथी अमने आ पक्षी छे एवो फोगट संशय आव्यो. वीरमतीने तेम करवुं घटे नहीं. तेने तो पोताना अंगजनी जेम राखवो जोइए ॥ १३ ॥ आने तो चंदना जेवाज गणवो. तेने एवी हलकी अवस्था आपवी नहीं. हे बाइ, तुं रुदन कर नहीं, तारा शीयलना प्रभावथी बधुं सारुं थशे. ॥ १४ ॥

पंखी थयो नृपपद पलटाणुं, अइ अइ कर्म न चूक्यो टाणुं ॥ नि० ॥
रविशशि हरिहर इंद्र प्रसिद्धा, कर्मे सहुने सीधा कीधा ॥ नि० ॥१५॥
कर्म करे ते न करे कोइ, भावी न जाए कोइथी धोइ ॥ नि० ॥ ए
अम शिक्षा हैडे धरजो, एहनो अर्थ सरे तेम करजो ॥ नि० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ राजा पक्षी थइ गयो, राजपद पलटाइ गयुं. अहा, कर्म केवुं छे, ते पोतानुं टाणुं चुकतुं नथी. सूर्य, चंद्र, विष्णु, शंकर अने इंद्र जेवा प्रख्यात देवताओने पण कर्मे सीधा कर्या छे. ॥ १५ ॥ जे कर्म करे ते कोइथी कराय नहीं--भावी कोइनाथी धोवाय नहीं; आ अमारी शिक्षा हृदयमां धारण करजो अने आ पक्षीनो अर्थ सरे तेम करजो. ॥ १६ ॥

एम कही संयमधारी वलिया, राणीनां दुःख दोहग टलियां ॥ नि० ॥
त्रीजा उल्लासनी पांचमी ढाल, मोहन विजयनां वचन रसाल॥नि०॥१७॥

अर्थ ॥ आ प्रमाणे कहीने ते संयम धारी मुनि पाछा वल्या. तेमना उपदेशथी राणीनां दुःख टली गयां. आ त्रीजा उल्लासनी पांचमी ढाल पूरी थइ. जेमां श्रीमोहनविजयनां वचन रसिक छे. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

ते जब बोले कूकडो, उंचे स्वर सुप्रभात ॥ तव राणी जागी
कहे, करती आंसु पात ॥ १ ॥ अंतर जामी मुरगडा, घडी घडी
म पुकार ॥ ताहरे मन कांइ नही, पण मुजे वज्र प्रहार ॥ २ ॥

अर्थ ॥ ते कुकडो ज्यारे प्रभातकाले उंचे स्वरे बोलतो, त्यारे राणी गुणावली जागीने अश्रुपात करती आ प्रमाणे कहेती हती. ॥ १ ॥ हे मारा अंतर्यामी मुरघा, तुं घडीए घडीए पोकार कर नहीं. तारे मन तो कांइ नथी, पण मने ते वज्रना प्रहार जेवा लागे छे. ॥ २ ॥

कायर थइ कूकू कदी, तें न कह्यो एक वार ॥ तो कां हवे मुख
उच्चरे, जीवन प्राणाधार ॥ ३ ॥ रयणी रमता रस भरी, प्राणे-
श्वर पर्यंक ॥ तव कूकड कोइ बोलतो, लागतो तुम विषडंक ॥४॥

अर्थ ॥ हे नाथ, तें कोइवार कायर अइने आम कुकु जेवा पोकार कर्या नथी, तो हे जीवन प्राणाधार, हवे आम मुखथी केम पोकार करो छो? ॥ ३ ॥ हे प्राणेश, ज्यारे तमे रसथी पलंग उपर रजनीमां रमता हता, ते वखते जो कोइ कुकडो बोलतो, तो तमने ते विषना दंश जेवो लागतो हतो. ॥ ४ ॥

दैवेते तुमने कर्या, सरला चरता साद ॥ रखे जगमां कोइ करो,
लखित लेखथी वाद ॥ ५ ॥ ए स्वर प्रिय होतो हशे, तुम मा-
ताने कान ॥ पण मारे मन साहीबा, स्वर ते सरने मान ॥६॥

अर्थ ॥ ते दैवे तमने तेवा सरल साद करता करी दीधा. अहा, जगत्मां लखेला लेखनी साथे कोइपण वाद करशो नहीं. ॥ ५ ॥ आ तमारो स्वर तमारी माताने कानमां प्रिय लागतो हशे, पण हे साहेबा मने तो जालाना जेवो लागे छे. ॥ ६ ॥

एम निश दिस गुणावली, जूरे वाही प्रेम ॥ समजे
घणुं ए कूकडो, अवस पड्यो करे केम ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ एम गुणावली रात दिवस प्रेममां जुरती हती. कुकडो बंधु ते समजतो हतो पण शुं करे? ते परवश पड्यो हतो. ॥ ७ ॥

॥ ढाल ६ ठी ॥

पेहेरण दखणी चीर ओढण पीली पामरी मारा लाल ॥ ए देशी ॥

एक दिन पिंजर लेइ बेठीसा गोखडे ॥ मारा लाल ॥ प्रीतम नगर स्वरूप ते जेम नजरे पडे ॥ मा० ॥ जे जेम बोले लोक ते कूर्कट सांभले ॥ मा०॥ निरखे राणी सन्मुख तेम आंसुढले ॥ मा० ॥ १ ॥ कहे चौटा मांहे लोक वातो एम परवडी ॥मा०॥ पेहेलां आपणी नगरी दीसती फुटडी॥मा०॥ हवे तो आभानी आभा दीसे छे विसंस्थली ॥मा०॥ राहू थकी मुकाणी जेम शशीनी कला ॥मा०॥२॥

अर्थ ॥ एक दिवसे राणी पोताना पतिने नगरनुं स्वरूप नजरे पडे तेवा हेतुथी पक्षीनुं पांजरूं लइ गोखे बेठी हती. ते जोइ लोको जे बोलता ते पक्षी सांभलतो अने राणीना मुख सामु जोइ आंसु पाडतो हतो. ॥ १ ॥ लोको चौटामां चालता आ प्रमाणे खुल्ली वात करता हता के, प्रथम आपणी नगरी घणी सुंदर लागती हती. हालतो आभानगरीनी आभा (शोभा) राहुथी मुक्त थयेला चंद्रनी कलानी जेम शिथिल देखाय छे. ॥ २ ॥

नजरे न आव्यो कोइने नगरीनो धणी ॥ मा० ॥ ए तो दीसे छे वात कोइक जाण्या तणी ॥ मा०॥ कहे एक एकने वातते कानमां ढूकडो ॥मा०॥ कीधो छे चंदने वीरमती ए कूकडो ॥मा०॥३॥ देखीए चंद देदार प्रजा जाण्य कयां थकी ॥ मा० ॥ निसुणे कुकड चंद इसी नगरी वकी ॥ मा० ॥ नृप स्तुति मातानी निंदा नर नारीए कही ॥मा०॥ लोक तणा मुख आगल गलणुं तो नही ॥मा० ॥४॥

अर्थ ॥ आपणी नगरीनो धणी कोइनी नजरे आवतो नथी. आ वात तो जाणवा जेवी छे. वली कोइ

१३४

१३५

१३६

कोइना कानमां नजीक आवी कहे छे के, वीरमतीए चंद राजाने कुकडो बनाव्यो छे. जुवो आ रह्यो. ॥३॥ जुवो आ चंदना देदार, प्रजाना भाग्य सारां नथी. आ प्रमाणे चंद राजा नगरना लोकोनी वातो सांभले छे. तेमां नर अने नारी राजानी स्तुति अने मातानी निंदा करे छे. लोकोने मोढे गलणुं बंधाय नहीं. ॥४॥

ऊंचु जोवे लोक नृपतिना घर भणी ॥ मा० ॥ दीठो कुक्कुट रूप पंजर मांहि आफणी ॥ मा०॥ कही कही चंद नरेश, सहू प्रणिपति करे ॥ मा०॥ तेम तेम पंखीनां नयण थकी आंसु झरे ॥ मा० ॥५॥ वीरमतीये वातडी सांभली एहवी ॥ मा०॥ आवी दोडी तुरत बेठी हती जेहवी ॥ मा०॥ रे रे वहु तुं ऊठ बेठी शुं गोखमें ॥ मा० ॥ कुर्कटने एम केम राखे छे जोखमें ॥ मा० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ लोको राजाना घर तरफ ऊंचु जुवे, त्यां पांजरामां राजाने कुकडा रूपे जोयो. सर्वे लोको चंद राजा एम कही जेम जेम प्रणाम करे तेम तेम पक्षीनां नेत्रमांथी आंसु पडतां जाय छे. ॥ ५ ॥ आ वात वीरमतीए सांभली एटले ते तरत ज्यां गुणावली बेठी हती त्यां दोडी आवी. अरे, वहु, तुं गोखमां शुं बेठी छुं? अने आ कुकडाने आम जोखममां केम राखे छे ? ॥ ६ ॥

पंखीने जोतुं राखे कोइ दिन जीवतो ॥ मा०॥ तो तुं न करीश कहुं छुं पुरमांहे छतो ॥ मा० ॥ छानी वात प्रकाशता शो फल पाइए ॥ मा० ॥ भोली आपणो गोल चोरीने खाइए ॥ मा०॥७॥ आज पछी वातायन पिंजर जो धर्युं ॥ मा०॥ तो तुं जाणीश वापडी तुं ताहरुं कर्युं ॥ मा० ॥ गुदरुं छुं एकवार हवे गुदरीश नही ॥ मा० ॥ जो एहनी कोइ आगल वातडीज कही ॥ मा० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ जो तुं पक्षीने कोइ दिवस जीवतो राखवा धारती होय तो तेने नगरीमां छतो करीश नहीं. छानी वातने प्रकाश करवाथी शुं फल मले ? अरे भोली स्त्री आपणो गोल आपणेज चोरी खाइए. ॥ ७ ॥ जो आज पछी तेनुं पांजरूं गोखमां राखीश तो अरे वापडी, तारु कर्युं तुं जाणीश. आज तो हुं एकवार दर गुजर करुं छुं पण हवे दरगुजर करीश नहीं. जोजे कोइनी आगल आनी वात कहेती! ॥ ८ ॥

मत बतलावे एहने चंद इशुं कही ॥ मा० ॥ वात न पुछीए जिण वाटे जावुं नहीं ॥ मा०॥ एम कीधे तुज अरथ सरे नही मोकले ॥ मा०॥ जेम दव नही ऊलवाय छांटे मुख कोगले ॥ मा० ॥ ए ॥ जो वालो होये एहतो भूषण पेहेरावीए ॥ मा० ॥ पण लोकोनी नयणे घणुं न देखाडीए ॥ मा० ॥ एम कहीने वीरमती मंदिर गइ ॥ मा०॥ चंद तणी राणीने चित्त धीरज थइ ॥ मा० ॥१०॥

अर्थ ॥ आ चंद छे एम कही कोइने बतावीश नहीं. जे वाटे जावुं न होय तेनी वात पुछवी नहीं. एम कहेवाथी तारो अर्थ सरसे नहीं. मुखना कोगला छांटवाथी दावानल ऊलवाय नहीं. ॥ ए ॥ जो तने ए वाहालो होय तो तेने आभूषणो पेहेरावीए पण लोकोनी नजरे घणुं देखाडीए नहीं. आ प्रमाणे कहीने वीरमती पोताने मंदिर गइ अने चंदनी राणीना मनमां धीरज आवी. ॥ १० ॥

पेहेराव्यां आज्जरण पंखीने शोज्जतां ॥मा०॥ वारणे कीधी पीउने उपर लोज्जता ॥ मा० ॥ एम निशदिन करे कांता पीउ प्रतिपालना ॥ मा० ॥ जेम गुलाबनी मधुकर करे नित चालना ॥ मा० ॥ ११ ॥ चाले जगत् मंमाण सकल आशा- वडे ॥मा०॥ आठे मासे चातक मुख जल लव पमे ॥मा०॥ अनलाना इंडा जे हते आशाए वधे ॥ मा० ॥ आशा जाल विशाल बंधाणी छे बधे ॥ मा० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ पछी गुणावलीए ते पक्षीने शोज्जतां आज्जूषणो पेहेराव्यां, अने पति उपर लोजाइने वारी गइ. आ प्रमाणे जेम जमरो नित्य गुलाबनी पालना करे तेम ते कांता पोताना पतिनी प्रतिपालना करती हती. ॥ ११ ॥ आ जगततुं मंमाण आशा उपर चाले छे. आशाथी रहेला चातक पक्षीना मुखमां आठ मासे जलनुं बिंडु पमेछे अने अनला जातना प्राणीना इंमा आशाथीज वधे छे. एवी विशाल आशा जाल बधे बंधाणी छे. ॥ १२ ॥

लोपे नही सासूनुं वचन गुणावली ॥ मा० ॥ बीहे रखे मन मांही कांइ करती वली ॥ मा० ॥ तेमज चमे सहकार तेमज नज्ज अति क्रमे ॥ मा० ॥ सासु वहु खगराज त्रिहुं स्वेछा रमे ॥ मा० ॥ १३ ॥ जोवे कौतुक क्रोडते देश विदेशना ॥ मा० ॥ निरखे सयल स्वरूप ते नवनव वेषना ॥ मा० ॥ राणी सासुनी बीके न धुके ताकडो ॥ मा० ॥ जोगी वश जेम पडीयो नाचें मांकमो ॥ मा० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ गुणावली सासूनुं वचन लोपती नहीं अने रखे ते कांइ बीजुं करे तेम मनमां जय राखतीहती. ते सासू, वहु अने पक्षी-ए त्रणे पेला आम्र वृक्ष उपर चडी आकाश उलंघी स्वेछाए रमतां हतां. ॥१३॥ तेउ देशविदेशना कोटी कौतुको जोतां हतां अने नवीन नवीन वेषना स्वरूपने तेउ निरखतां हतां. राणी गुणावली जेम मदारीने वश थयेलो मांकमो नाचे तेम सासुनी बीकथी वर्तती अने ताकमो चुकती नहीं.१४

शुंकरे चंदनी नार सासुने वश पमी ॥ मा० ॥ पिंजर पण नवि मूके अलगो एक घमी ॥ मा० ॥ एम गुणावली चंद नृपति दिन निगमे ॥ मा० ॥ मांड्यो तप सुपवित्र जेणे दुःख उपशमे ॥ मा० ॥ १५ ॥ हवे जवि निसुणो प्रेमला लछीनी कथा ॥ मा०॥ कोइ वचे व्याघात न करशो सर्वथा ॥मा०॥ छठी त्रीजा [illegible] ढाल जली कही ॥मा०॥ मोहन विजये जेहवी शास्त्र थकी लही ॥मा०॥१६॥

[illegible]नी स्त्री शुं करे, ते तो सासुने वश पडी हती. ते पक्षीना पांजरानें एक घमी पण अलगुं [illegible]हीं. एवी रीते चंद राजा अने गुणावली दिवस निर्गमन करतां हतां. अने जेथी पोतानां दुःख [illegible]पशमे तेवां पवित्र तप करतां हतां. ॥ १५ ॥ हे जव्य प्राणीउ, हवे पेली प्रेमलालक्ष्मीनी कथा सांज्जलो. [illegible]इ वचमां व्याघात करशो नहीं. आ त्रीजा उल्लासनी छठी उत्तम ढाल श्रीमोहनविजये जेवी शास्त्रथी [illegible]ी तेवी कही छे. ॥ १६ ॥

॥ दोहा ॥

चंदे परणी प्रेमला, विमल पुरीए जाय॥ सिंहल शीखे आवियो,
आभा आभा राय ॥ १ ॥ हिंसके वारी प्रेमला, लाजी आवी
गेह ॥ मनमें जाणे नाहले, सहितो दीधो छेह ॥ २ ॥

अर्थ ॥ चंदे परणेली प्रेमला विमलपुरीमां रही अने सिंहल राजानी शीखलइ आभापति चंद पोतानी आभानगरीमां आव्यो. ॥ १ ॥ हिंसक मंत्रीए वारेली प्रेमला लज्जाथी घरमां जइ बेठी अने तेणीए मनमां जाण्युं के जाणे, पतिए मने छेह दीधो. ॥ २ ॥

जब लागी वेला घणी, जोइ घणीए वाट ॥ नाव्यो कंत गयो
तजी,घणा उलंघी घाट ॥३॥ हजीयन आव्यो वल्लहो,गयो गलंती
रात ॥ बाजी बाजीगरतणी, खेली करी अखीयात ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ पति फरीवार आवतां वेला घणी थइ. तेणीए घणी वाट जोइ पण स्वामी आव्यो नहीं. तेथी तेणीए धार्युं के तेतो घणो दूर गयो. ॥ ३ ॥ प्रेमला चिंता करवा लागी के, हजु कांत आव्यो नहीं,जरूर ते मारी साथे बाजीगरनी बाजी खेलीने आ गलती रात्रे चाल्यो गयो, अने तेणे अख्यात राखी. ॥ ४ ॥

उग्यो हतो विमल पुरी, सोलकलाये समेत ॥ चंद गयो घर
आपणे, न कह्यो कोइ संकेत ॥५॥ एम आलोचे प्रेमला, हिंसक
मंत्री ताम ॥ कनकध्वज कुंवर भणी, मुक्यो कुंवरी धाम ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ जे चंद (चंद्र) आ विमलपुरीमां सोल कलाए उग्यो हतो, ते पोताने घेर चाल्यो गयो तेणे कोइनी आगल संकेत पण कह्यो नहीं. ॥ ५ ॥ प्रेमला आ प्रमाणे विचारती हती, तेवामां हिंसक मंत्रीए पेला कनकध्वज कुंवरने ते कुमारीना घरमां मोकल्यो. ॥ ६ ॥

प्रीतम निरख्यो प्रेमला, लज्जीए आवंत ॥ तव सन्मुख आवी
वही, जुए तो ते नही कंत ॥७॥ तव लज्जी तेहने कहे,भूलो मुज
आगार ॥ पाछली रात परोढीये, कोण ए आवणहार ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ प्रेमलाए ते आवता प्रियतमने जोयो एटले ते सन्मुख आवी.ज्यां बराबर जुवे त्यां ते पोतानो कांत नथी एम जाण्युं. ॥ ७ ॥ तत्काल प्रेमलाए कह्युं, तुं कोणछो ? अने पाछली रातने परोढीए तुं घर भुल्यो लागे छे. ॥ ८ ॥

॥ ढाल सातमी ॥

हरणी जब चरे ललना ॥ ए देशी ॥

कुष्टी कहे इण मंदिरे ललना ॥ कोइ नो हो इहां नही पग फेर, जुउगति
कर्मनी ॥ ल० ॥ इहां तो पवन न संचरे ॥ ल०॥ कीडीनेहो पण लागे छे वार

॥ जु० ॥ १ ॥ एक घडीने अंतरे ॥ ल० ॥ थया दीसो हो तमे अणउंलखीत
॥ जु० ॥ तो आगल शीराखशो ॥ ल०॥ मुज हुंती हो शी वधती प्रीत ॥ जु०॥२॥

अर्थ ॥ कुष्टी बोल्यो–अरे ललना, आ मंदिरमां कोइनो पगफेर थाय नहीं अहीं. तो पवन पण संचरे नहीं अने कीडीने आवतां पण वार लागे छे. अहा, कर्मनी गति केवी छे! ॥ १ ॥ अरे प्रिया, एक घडीने अंतरे तमे अणउंलखीतां केम थइ गयां ? तो आगल तमे शी उंलखाण राखशो? मारी साथे प्रीति तमारी केवी रीते वधती थशे? ॥ २ ॥

दीसे छे फररी फुटरी ॥ ल०॥ पण दीसे हो समजण नविनार ॥ जु० ॥
आंगण आयो न उंलखे ॥ ल० ॥ जे परण्यो हो रयणी जरतार ॥ जु०
॥३॥ एम कही बेठोढोलीए ॥ल०॥ ते कुष्टी हो घणो कपट जंडार॥जु०॥
सानाशी अलगीरही ॥ल०॥ जेम सुरजी हो वृक देखी उदार ॥ जु० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ हे स्त्री, तुं देखावमां घणी सुंदर लागे छे, पण तारामां समजण लागती नथी. जे जर्त्तार रात्रे परण्यो ते आंगणे आव्यो तो पण तुं उंलखती नथी. ॥ ३ ॥ आ प्रमाणे कही ते कपटनो जंडार कोडीउं कनकध्वज तेना ढोलीया उपर बेठो, एटले ते प्रेमला उठीने अलगी उजी रही अने जेम मोटा वरूथी गाय नासे तेम दूर रही. ॥ ४ ॥

बेहु गति उन्मत्त कुसुमनी ॥ल०॥चढे शिवने हो अथवा जूमिपात ॥जु०
ते गति सतीना शरीरनी ॥ल०॥पतिफरसे होके अग्नि संघात ॥जु०॥५॥
कनकध्वज कहे प्रेमला ॥ल०॥ केम उजीहो एम मुह मचकोड ॥ जु०॥
आवी हसो क्रीडा करो ॥ल०॥ जोडो मल्यो हो दैवे संघोड ॥ जु०॥६॥

अर्थ ॥ जेम धतुराना पुष्पनी बे गति छे, कांतो शिवने माथे चडे अथवा तो पृथ्वी उपर पडीजाय, तेम सती स्त्रीउंनां शरीरनी बे गति छे. कांतो तेने पति स्पर्शे अथवा तो मृत्यु वखते अग्निनो समूह स्पर्श करे. ॥ ५ ॥ कनकध्वजे कह्युं, हे प्रेमला, आम मुख मरडीने केम उजी रही? आवो हसो अने क्रीडा करो, दैवे आपणी जोड मेहेनते मेलवी छे. ॥ ६ ॥

ए यौवन दिन चारनो ॥ ल० ॥ प्राहुणडो हो जाता नहीवार ॥ जु० ॥
प्रथम समागमे एवडो ॥ल०॥ नवि कीजे हो कलह प्रीतमथी नार ॥जु०॥७॥
सोरठ नृपनी तुं पुत्रिका ॥ ल०॥ सिंहलनो हो हुं तो हुं अधीश ॥जु०॥
ए तो मेलो तो मले ॥ ल० ॥ जो तूठे हो पूरण जगदीश ॥ जु० ॥ ८॥

अर्थ ॥ आ चार दिवसनुं यौवन छे तेने मिजमाननी जेमजातां वार लागशे नहीं. प्रथम समागममांज स्त्रीए पोताना प्रियतम साथे आवडो कलह करवो न जोइए. ॥ ७ ॥ तुं सोरठना राजानी पुत्री छुं अने हुं सिंहल देशनो अधिपति छुं. आपणा बंनेनो मेलो जो इश्वर संतुष्ट थाय तोज मले. ॥ ८ ॥

एम कही जइ जव कर ग्रह्यो ॥ल०॥ तवत्रटकी हो कहे प्रेमला बोल ॥
॥जु०॥ अलगो रहेने पापीया ॥ल०॥ तुं तो दीसेहो कोइ फूटो ढोल ॥जु०

॥ए॥ रूपे रूडेशुं एहवे ॥ ल०॥ तुज राख्यो हो केम भोंयरा मोझार ॥ जु०॥
तुज जणते आणी नहीं ॥ ल० ॥ जननीए हो कांइ लाज लगार ॥ जु० ॥१०॥

अर्थ ॥ एम कही ज्यां तेणे प्रेमलानो हाथ पकड्यो त्यां ते तरछोडीने बोली-अरे पापी, तुं माराथी अलगो रहे, तुं तो कोइ फुटेला ढोल जेवो लागे छे. ॥ ९ ॥ तने शुं आवा रूडा रूपे केवी रीते भोंयरामां राख्यो हतो· तारी जननीने तने जणता लगारे लज्जा केम न आवी. ॥ १० ॥

तुं कुष्टी कंत केहनो ॥ ल०॥ उठ इहांथी हो तुज तातना सुंस ॥ जु० ॥
रे मूरख तुजने थइ ॥ ल०॥ मोतीनी हो घुघरीनी हुंस ॥ जु० ॥ ११ ॥
बेठा माटे सेजमी ॥ ल० ॥ थावा वांछे हो पीउ एकली ताक ॥ जु० ॥
सोवन कलश बेठा थकी ॥ल०॥ शुं होवे हो गरूडोपम काक॥जु०॥१२॥

अर्थ ॥ अरे ! तुं कोढीउं कोनो पति थाय छे ? अहींथी उठीजा. तने तारा बापना सोगन छे. अरे मूर्ख, शुं तने मोतीनी घुघरीउंनी होंस थइ छे ?॥ ११ ॥ तुं शय्या उपर बेठो एटले एकली देखीने पति थवा इच्छे छे ? शुं कागडो सुवर्णना कलश उपर बेसे एटले गरूड जेवो थइ जाय ? ॥ १२ ॥

राखे छे होंश मव्यातणी ॥ ल०॥ जो तारो हो पेहेला आकार ॥ जु०॥
मुज प्रीतम जेणे छेतर्यो ॥ ल०॥ ते भमजो हो अनंत संसार ॥जु०॥१३॥
एम रगझग करता थकां ॥ल०॥ तिहां आवी हो ते कपिलाधाव ॥जु०॥
ते पण कहे रे रे वहु ॥ ल०॥ केम उभी हो एम वदन छुपाव ॥ जु० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ तुं मळवानी होंस राखे छे पण पेहेला तो तारो आकार जो· जेणे मारा पतिने छेतर्यो होय, ते अनंत संसारमां भम्या करजो. ॥ १३ ॥ एम रगझग थती हती, तेवामां पेली कपिला नामे धाव्य माता आवी· तेणे कह्युं, अरे वहु, तुं मोढुं छुपावीने केम उभी छुं. ॥ १४ ॥

जेम प्रीतम कहे तेम करो ॥ल०॥ रखे आणो होमाहरी कांइ लाज ॥जु०॥
वर बीजो एम केम होवे ॥ल०॥ परणाव्यो होते एहवर राज ॥जु०॥१५॥
प्रेमला लच्छी धावने ॥ल०॥ कहे बाइ हो एवात मकाढ ॥जु०॥ मकहो
मिथ्या घरडी थइ ॥ ल०॥ मुखझामां हो नविदिसती दाढ ॥ जु० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ जेम आ तारा प्रियतम कहे तेम कर्य. मारी शरम रखे राखती· बीजो वर शी रीते होय? में आ धर राजानेज तारी साथे परणाव्यो छे. ॥ १५ ॥ प्रेमला लक्ष्मीए धाव्यने कह्युं, अरे बाइ, तुं आवी मिथ्या वात बोल नहीं· तुं आवी वृद्ध थइ मिथ्याशुं बोले छे· तारा मोढामां दाढ पण देखाती नथी. ॥ १६ ॥

सुकुलनी जाइ जे सती ॥ल० ॥ एम कीधे होते केम भोलवाय ॥ जु०॥
त्रीजा उल्लासनी सातमी ॥ ल०॥ ढाल भाखीहो मोहने रस लाय ॥ जु०॥१७॥

अर्थ ॥ सारा कुलमां जन्मेली जे सती स्त्री होय ते एम मिथ्या कहेवाथी भोळवाय नहीं. आ त्रीजा उल्लासनी सातमी रसिक ढाल श्रीमोहन विजये कही छे. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

थयो प्रजात उग्यो तपन, ते कपिला तेणीवार ॥ घरथी बाहिर
निकली, करती निपट पोकार ॥ १ ॥ धाउं धाउं कोइ जे, होवे
विद्या पुष्ट ॥ थयो कनकध्वज कुमरनो, तनु सरोग सकुष्ट ॥ २ ॥

अर्थ ॥ प्रातःकाल थयो अने ज्यारे सूर्य उग्यो ते वखते पेली कपिला धाव्ये घरनी बाहेर नीकलीने मोटा पोकार करवा मांड्या. ॥ १ ॥ कोइ विद्यार्थी पुष्ट होय ते वारे धाजो; आ मारा कुमार कनकध्वजनी काया कोडना रोगवाली थइ गइ. ॥ २ ॥

आव्यो हिंसक धसमसी, तेम वली सिंहल नूप ॥ कुष्टीनी माता
तेमज, सुतनो निरखे रूप ॥ ३ ॥ कोइ रडे, कोइ पडे, कोइ
सरज करे शिश ॥ कोइ करथी छाती हणे, अहो कपट जगदीश ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ ते सांजलतांज हिंसक मंत्री धसमसतो दोडी आव्यो. ते पछी सिंहल राजा अने कुमारनी माता आवी. माता पण पुत्रनुं तेवुं कोढीयुं रूप निरखे छे. ॥३॥ कोइ रोवा लाग्युं, कोइ पडता मुकवा लाग्युं कोइ मस्तकने पछाडी धुलवालुं करवा लाग्युं अने हाथवडे छाती कुटवा लाग्युं. अहो प्रभु! कपट केवुं छे!॥४॥

माता रूदन करी कहे, उंचे स्वर उत्सूत्र ॥ ए विष कन्या पापि-
णी, कांतुं परण्यो पुत्र ॥ ५ ॥ तात कहेरे जात तुज, किहां
गयो ते रूप ॥ जे जोवाने आवता, घणा विदेशी नूप ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ कुमारनी माता उंचेस्वरे रुदन करती मिथ्या बोली के, अरे पुत्र, आ विष कन्याने तुं क्यांथी परण्यो ? ॥ ५ ॥ पिता सिंहल राजाए कह्युं, हे वत्स, ते तारुं रूप क्यां गयुं ? के जे सुंदर रूपने जोवाने देश विदेशना घणा राजाउ आवता हता. ॥ ६ ॥

ए कन्या अण जाणते, में परणावी केम ॥ वेरण पूरव जन्मनी,
कनक विटंब्यो एम ॥ ७ ॥ उन्नी निसुणे प्रेमला, पामे अच-
रिज चित्त ॥ दीठुं नही तल जेवडुं, बोलया मांहि वित्त ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ अरे आवी कन्या में अजाणे केम परणावी? एतो पूर्व जन्मनी वेरण थइ. के जेणे आ कनकध्वज कुमारने आवी विडंबना पमाडी. ॥ ७ ॥ प्रेमला उन्नी उन्नी ते सांजले छे अने मनमां आश्चर्य पामे छे. तेमना बोलवामां तलना दाणा जेटलुंपण वित्त तेना जोवामां आव्युं नहीं. ॥ ८ ॥

॥ ढाल आठमी ॥

थाहरां महोलां उपर मेह फबूके विजली हो लाल फबुके विजली ॥ ए देशी ॥
पोहोती खबर तुरत कन्याना तातने हो लाल ॥ क० ॥ आवी निरख्यो
सकुष्ट तेणे जामातने हो लाल ॥ ते० ॥ रोतां राख्या सर्व पुछे अवदातने
हो लाल ॥ पु० ॥ पण जोलो नूपाल पाम्यो न वातने हो लाल ॥ न० ॥ १ ॥

कहे कन्यानो तात कुंवरने शुं थयुं हो लाल ॥ कुं० ॥ एहनुं सुंदर रूप क्षणेकमां किहां गयु हो लाल॥ क्ष० ॥ कहे हिंसक कर जोडी कह्यानुं छे नहीं हो लाल॥क०॥ देश पराये कोण सुणे अमतणी कही हो लाल ॥सु०॥२॥

अर्थ ॥ आ खबर तत्काल कन्याना पिताने पोहोची, तेपण त्यां आव्यो. त्यां जुवे त्यां जमाइने कोडीउं जोयो. तेणे बधांने रोता राखी ते वृत्तांत पुछ्यो. पण ए जोखो नृपति ए वात पामी शक्यो नहीं. ॥ १ ॥ प्रेमलाना पिताए कह्युं, आ कुमारने शुं थयुं ? तेनुं सुंदर स्वरूप एक क्षणमां क्यां चाल्युं गयुं ? हिंसक मंत्रीए कर जोडीने कह्युं के, हे राजा, कांइ कहेवानी वात नथी. अमारी वात परदेशमां कोण सांजले तेम छे?॥२॥

रतिपति सरखो कुंवर तुमे दीठो हतो हो लाल ॥तु०॥ अमे इहां कर्मने जोग शाने कीधो छतो हो लाल ॥ शा०॥ तुम पुत्री कर स्पर्श थकी ए निपज्युं हो लाल ॥ थ०॥ कन्या ए माहाराज छे मोती छीपनुं हो लाल ॥छे०॥३॥ तुम मंदिर ए निरंतर रे जो धारणी हो लाल ॥ रे०॥ ए विष कन्या सत्य नही हितकारणी हो लाल ॥न०॥ विणठो पुरुष रतन्न कन्यानी संगते हो लाल ॥क०॥ कहीए छीए लइ जाउं सहुनी संमते हो लाल ॥स०४॥

अर्थ ॥ कामदेवना जेवो सुंदर कुमार तमे जोयो हतो. अमारा कर्म योगे तेने अहीं छतो कर्यो. तमारा पुत्रीना करना स्पर्शथी आ बनाव बन्यो छे. महाराज, आ कन्या छीपनुं मोती छे. ॥ ३ ॥ आ धारणी हमेशा तमारा मंदिरमां रहेजो. आ तो विष कन्या छे. ते हित करनारी नथी. आ कन्यानी संगते आ पुरुष रत्न विनाश पामी गयुं. हवे अमे कहीए छीए के, सर्वनी संमतिथी तेने अहींथी लइ जाउं. ॥ ४ ॥

मकरध्वजे सविवात मानी साची करी हो लाल ॥ मा०॥ छुब्बल कन्या होय नरेशर ते खरी हो लाल ॥न०॥ प्रेमला उपरे क्रोध जनकने उपनो हो लाल ॥ज०॥ कुष्टिए तेणीवार ग्रह्यो कर नृपनो हो लाल ॥ प्र०॥५॥ नही तुम पुत्री दोष नहीं तेम माहरो हो लाल ॥न०॥ नही मुज जनकनो दोष, नही तेम ताहरो हो लाल ॥न०॥ सघलो कर्मनो दोष निवारीये हो लाल ॥ ए०॥ स्त्री हत्यानुं पातिक हैडे विचारीए हो लाल ॥है०॥६॥

अर्थ ॥ राजा मकरध्वजे आ सर्व वात साची मानी अने मनमां निश्चय कर्यो के, आ राजकन्या खरेखर तेवी हशे. तत्काल पोतानी पुत्री प्रेमला उपर ते पिताने क्रोध उत्पन्न थयो, ते वखते पेला कोडीयाए राजानो हाथ झाली कह्युं. ॥ ५ ॥ राजा, तमारी पुत्रीनो दोष नथी तेम मारो पण दोष नथी. मारा पितानो के तमारो दोष नथी. आ बधो कर्मनो दोष छे, माटे रोष छोडी दो अने आथी स्त्री हत्यानुं पाप थाय एम हृदयमां विचारो. ॥ ६ ॥

कनकध्वजने वचन ससुर रंज्यो घणुं हो लाल ॥स्व०॥ कह्युं तुम वार्या उपर एहने नही हणुं हो लाल ॥ए०॥ एम कही प्रेमला तात स्वमंदिरे आवीयो हो लाल ॥स्व०॥ पोतानो सद्बुद्धि प्रधान तेडावीयो हो लाल ॥प्र०॥७॥

रे मंत्री विषकन्या प्रेमला सांजली हो लाल ॥प्रे०॥ चीजडामांहे वराल
अचिंती निकली हो लाल ॥ अ० ॥ थयो कुष्टी जामात कमाइ आपणी
हो लाल ॥क०॥ आवी आपणे पेट कन्या,ए पापणी हो लाल ॥ क० ॥

अर्थ ॥ आवां कनकध्वजनां वचनथी तेनो सासरो घणो खुशी थयो. अने तेणे कह्युं के, तमारा वार वाथी हवे हुं पुत्रीने हणीश नहीं. आप्रमाणे कही ते प्रेमलानो पिता पोताने घेर आव्यो. अने त्यां पोताना सद्बुद्धि प्रधानने तेडाव्यो. ॥ ७ ॥ राजा बोल्यो. अरे मंत्री, सांजलो, आपणी प्रेमला विष कन्या छे. आ तो चीजडामांथी अकस्मात् वराल नीकली छे. एना स्पर्शथी आपणो जमाइ कोडीयो थइ गयो छे. ए आपणुं नशीब समजवुं. आ पापणी कन्या आपणे पेट आवी छे. ॥ ८ ॥

कहे मंत्री करजोड नृपति तुमशुं हवुं हो लाल ॥ नृ० ॥ कुष्ट पुरातन
एह नही एतो नवुं हो लाल ॥नृ०॥ एक पोहोरमां एम डुर्गंध नउबले
हो लाल ॥ डु० ॥ सटित न होवे चर्म अश्रृगपण नविगले हो लाल॥अ०॥ए॥
अवगुण पुत्रीमांहे रखे तुमे जाणता हो लाल ॥ र० ॥ छे सघलुं एकपट
रखे हठ ताणता हो लाल ॥ र० ॥ तोपण नृपनो क्रोध नकांइ उपशमे
हो लाल ॥न०॥ कहे मंत्री महाराज करो जेम तुम गमे हो लाल ॥क०॥१०॥

अर्थ ॥ मंत्रीए बे हाथ जोडी कह्युं, राजाजी, आ तमने शुं थयुं छे? ए कोडनो रोग पूर्वनो छे, नवुं कांइ थयुं नथी. एक पोहोरमांज एवी रीते डुर्गंध उछले नहीं अने चांमडी सडीने तेमांथी रुधिर गलवा मांडे नहीं. ॥ ए ॥ तमे पुत्रीमां अवगुण जाणशो नहीं. आ सघलुं कपट छे. रखे तमे हठ पकडता? आ प्रमाणे कह्युं तोपण राजानो क्रोध शमतो नथी एटले मंत्री बोल्यो के, महाराज, तमने गमे तेम करो. १०

कन्या आवी मात समीपें धसमसी हो लाल ॥स०॥ माताना मनमांहे
ते विष कन्यावसी हो लाल ॥ते०॥ दीधो नही सनमान न पुछी वातकी
हो लाल ॥न०॥ न मटे लिखितजे लेख लख्या छठी रातकी हो लाल ॥ल०॥११॥
ताते कोडंबीक पुरुष तेडाव्या तत्क्षणे हो लाल ॥ते०॥ क्रोधारुण करी
नेत्र नरेशर एम जणे हो लाल ॥ नृ० ॥ सोंपो कुमरी एहके हाथ चंडा
लने हो ॥के०॥ पुजजो वधनी जूमि धारा करवालने हो लाल ॥ धा० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ कन्या दोडती दोडती माता पासे आवी. माताना मनमां पण ए विष कन्या छे, एम उसी गयुं हतुं, तेथी तेणीए कांइ सन्मान आप्युं नहीं तेम कांइ वात पण पुछी नहीं, छठीनी रात्रे जे लेख लखेला होय ते केम मटे? ॥ ११ ॥ राजाए तत्काल कुटुंबना लोकोने बोलाव्या अने क्रोधथी रातांनेत्र करी ते बोल्यो-के, आ पुत्री चंडालने हाथ सोंपी द्यो अने खड्गनी धारावडे वध जूमिनी पूजा करावो. १२

लेइ चाल्या तेह सुता साथे मही हो लाल ॥ सु० ॥ पण राजाए चित्त
दया आणी नही हो लाल ॥द०॥ कुंवरीनी एक वात कोइए नवि सांज
लीहो लाल ॥को०॥ मंत्री कहे नृप आगल घणुं ए वच वली हो लाल ॥थ०॥१३॥

१४०

१४१

लइ प्रेमला लछी आव्या चहुटा लगे हो लाल ॥आ०॥ माहाजन पण तत खेव मल्या मन उमगे हो लाल ॥म०॥ आव्या ते दरबार तेडीनें पुत्रीका हो लाल ॥ते०॥ विनवे नृपति आगल जे हती युक्तिका हो लाल ॥ जे० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ तेओ प्रेमलाने साथे लइ चाल्या. राजाना चित्तमां जरापण दया आवी नहीं. कुंवरीनी एक वात पण कोइए सांजली नहीं. मंत्रीए राजानी आगल घणुं करगरी कहेवा मांड्यो. ॥ १३ ॥ प्रेमला लक्ष्मीने लइ तेओ चौटामां आव्या. त्यां तत्काल तेमने महाजन मल्युं तेओ पाछा कुंवरीने लइ दरबारमां आव्या अने राजाने जे कहेवानुं हतुं ते कही विनववा लाग्या. ॥ १४ ॥

अहो इश्वर अवतार सुताए उगरे हो लाल ॥ सु० ॥ कुष्टी थयो जामात तेमां ए शुं करे हो लाल ॥ते०॥ पंचनो वचन प्रमाण करो अलवेसरू हो लाल ॥क०॥ एम पुत्रीथी कोप न कीजे हित करु हो लाल ॥न०॥ १५ ॥
बगसो गुन्हो महाराज अकाज न कीजीए हो लाल॥अ०॥ निज संततिनी उपर एम केम खीजीए हो लाल ॥ए०॥ पुत्रीनी एकवार तो वातडी सांजलो हो लाल ॥वा०॥ दुर्जन वाते स्वामीन राखो आमलो हो लाल ॥न०॥१६॥

अर्थ ॥ महाजन कहेछे– हे इश्वरावतारी राजा. आ पुत्रीने उगारवी जोइए. ते पुरुष कुष्टी थयेलो तेमां आ पुत्री शुं करे? राजाजी, आ पंचनुं वचन प्रमाण करो. आवो कोप पुत्री उपर न करवो जोइए. ॥१५॥ हे महाराजा, कदि अपराध थयो होय तोपण आवुं अकार्य न करवुं जोइए. पोतानी संतति उपर आ प्रमाणे खीजवावुं न जोइए. एकवार तो ए पुत्रीनी वात [illegible] ल्यो. दुर्जन लोकोनी वात सांजली मनमां आमलो राखो नहीं. ॥ १६ ॥

आठमी ढाल रसाल ए त्रीजा [illegible]नी हो लाल ॥ए०॥ मोहन कहे मन रंगथी पुण्य प्रकाशनी हो लाल ॥पु०॥ शीलहुंती उपसर्ग सयल रहे वेगला हो लाल ॥स०॥ शील थकी सुखजोग लहेशे प्रेमला हो लाल ॥ल०॥१७॥

अर्थ ॥ आ प्रमाणे आ रस जरेली त्रीजा उल्लासनी आठमी ढाल श्रीमोहन विजये कहेली छे. आ ढाल मनमां आनंद अने पुण्यने प्रकाश करनारी छे. शीलवती स्त्रीनी पासेथी बधा उपसर्गो वेगला रहेछे. छेवटे प्रेमला लक्ष्मी शीलवडे करीने सुखजोग प्राप्त करशे. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

माने नही माहाजन तणुं, एके वचन लगार ॥ क्रोध कषाय भुजंगविष, धार्यो अति वसुधार ॥ १ ॥ साजन जन तिहां शुं करे, राजन जिहां कठोर ॥ माहाजन पोहोता सहु घरे, न बने कीधे जोर ॥ २ ॥

अर्थ ॥ राजाए महाजननुं वचन जरापण मान्युं नहीं अने उलटो तेणे क्रोध कषाय रुप सर्पना झेरने [illegible]ण कर्युं. अर्थात् क्रोध कर्यो. ॥ १ ॥ ज्यां राजा कठोर हृदयनो होय त्यां साजन के महाजन शुं करे? पछी ते महाजन लोको घेर चाल्या गया. जोर करवाथी ते वात बनती नथी. ॥ २ ॥

स्वपंचोने क्षितिपति कहे, केम करो आण जंग ॥ विष कन्याथी
जइ करो, प्रहरण तणो प्रसंग ॥ ३ ॥ जो जीवित चाहो तमे, तो नवि
करो विलंब ॥ नृप वचने कन्या जणी, ते कहे चालो अंब ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ राजाए ते पोताना माणसोने कह्युं के, तमे मारी आज्ञानो जंग केम करो छो ? जाओ, तमे ते विष कन्या उपर प्रहार करो. ॥ ३ ॥ जो तमारे तमारा जीवितनी इछा होय तो तमे आ कार्यमां विलंब करशो नहीं. राजानां आवां वचनथी तेओए कन्याने कह्युं के, माता चालो. ॥ ४ ॥

आगल कीधी प्रेमला, चाल्यो ते चंडाल ॥ हाहारव नगरी थयो,
अकृत करे जूपाल ॥ ५ ॥ ते कन्यावध थानके, तेणे आणीत
त्काल ॥ बेसाडीने अंत्यजे, कर पकडी करवाल ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ प्रेमला लक्ष्मीने आगल करी अने पाछल ते चंडाल चाल्यो. आथी नगरीमां हाहाकार थइ गयो के राजा न करवालुं काम करे छे. ॥ ५ ॥ ते कन्याने चंडाल वध स्थान उपर लइ गयो. पछी तेने त्यां बेसारी चंडाले हाथमां तरवार लीधी. ॥ ६ ॥

कहे मातंग रे नृपसुता, जजतुं ताहरो इष्ट ॥
हवे तो इहां करशुं अमे, जे जूपे आदिष्ट ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ चंडाल बोल्यो– अरे राज कुमारी, तुं तारा इष्ट देवने याद कर्य. हवे राजानी आज्ञा प्रमाणे अमे तारो नाश करी शुं. ॥ ७ ॥

॥ ढाल नवमी राग धोरणी ॥

॥ बे करजोडी तामरे जद्राविनवे ॥ ए देशी ॥

कहे विनये चंडाल रे, अहो नृप पुत्रिका, अमे किंकर पेटारथीए ॥
तुं उत्तम अमे हीन रे, मातुं वध बाला, ए करवुं घटतुं नथी ए ॥ १ ॥
इहां अमे थया अकुलीन रे, पूरव कर्मथी, तोए बूटशुं किहां वलीए ॥
तुंज सरीखुं स्त्री रत्न रे, एम विणासवुं, धिग् अंत्यज कुल मंरुलीए॥२॥

र्थ ॥ चंडाल फरी विनववा लाग्यो– हे राजकुमारी, अमे पेटने माटे सेवक थया छीए. तमे उत्तम मे नीच जात छीए. तमारा जेवी बालानो वध करवो घटित नथी. ॥ १ ॥ अमे आजवे पूर्वना कर्म- कुलीन नीच थया छीए. वली तारा जेवुं स्त्रीरत्न आम हणीने पाछा क्यां छुटी शुं ? एम विचारतां जेवी अंत्यजजातिनी मंडलीने धिक्कार छे. ॥ २ ॥

आणा राजा केरी रे, फेरी कोण शके, वांक नहीं इहां अमतणोए ॥
अमे तो हुकमना बंदा रे, करीए नृप कह्युं, धर्म संजारो आपणोए ॥३॥
काढ्यो कोशथी खड्ग रे, एम कहीने तेणे, तव कन्या खरु खरु हसीए ॥
नाण्यो जय तलमात्र रे, सत्व न अवगण्यो, असि देखीने उल्लसीए॥४॥

अर्थ ॥ राजानी आज्ञाने कोण फेरवी शके? अमारो आमां जरापण वांक नथी. अमे तो हुकमना तावेदार छीए. तेथी राजाए जे हुकम कर्यो ते प्रमाणे करीए छीएं. हवे तमे तमारो धर्म संजारो. ॥ ३ ॥ आ प्रमाणे कही ते चंडालोए म्यानमांथी तरवार काढी ते जोइ राज कन्या खडखड हसी पडी. तेने जरापण जय लाग्यो नहीं. पोताना सगानी अवगणना करी नहीं अने तरवार देखीने खुशी थवा लागी. ॥ ४ ॥

नाण्यो रोष लगार रे, तातनी उपरे, वधकनो वांक गण्यो नहीए ॥ क
हे कन्या वीर रे, मकर विचारणा, जुप वचन करतुं सहीए ॥ ५ ॥
पाम्यो विस्मय चित्त रे, अंत्यज बापमो, अलगो जइ उनो रह्योए ॥
केम हसो तमे मात रे, निरखी असिधारा, मेंतो नेद नको लह्योए ॥ ६ ॥

अर्थ—कन्याए पोताना पिता उपर जरापण रोष कर्यो नहीं, तेम वध करनारा चांडालनो वांकपण गण्यो नहीं. ते बोली— अरे वीर, विचार कर्य नहीं. राजानी आज्ञा प्रमाणे कर्य. ॥ ५ ॥ ते चंडाल चित्तमां विस्मय पाम्यो. विचारो अलगो जइ उनो रह्यो. ते बोल्यो, माता आ तरवारनी धार जोइ तमे केम हसो छो? हुं तो तेमां कांइ पण समज्यो नथी. ॥ ६ ॥

तवकहे प्रेमला लछी रे, तुजने शुं कहुं, वात कह्या सरखी नथी ए ॥
जोनरवर मुज पुछे रे, तव तेहने कहुं, लेखे नावे इहां कथी ए ॥ ७ ॥
ताते मारी वात रे, काने न सांजली, ते मुज खटके छे घणुं ए ॥ अण
जाणयुं करें नूपरे, कोइनो नोलव्यो, घरन विचारे आपणुं ए ॥ ८

अर्थ—त्यारे प्रेमला लक्ष्मी बोली. नाई! तने शी वात कहुं. वात तने कह्या जेवी नथी. जो पुछे तो हुं तेमने कहुं. अहीं केहेवाथी कांइ लाज थाय तेम नथी. ॥ ७ ॥ पिताश्रीए मारी वात नही, एज मने वहु खटके छे. कोइनाथी नोलवायेलो मारो पिता (राजा) अजाणपणे आ ताना घरनो विचार करतो नथी. ॥ ८ ॥

निसुणी वचन चंमाल रे, मुकी तिहां कन्या, आव्यो मंत्रीनी कन्हे रे ॥
अहो अहो मंत्रीराज रे, वांछे प्रेमला, आववुं नूपति आसने ए ॥ ए ॥
एतो नहीं विष कन्या रे, परखीमें रूडो, तो कां अणजाणयुं करो ए ॥
नूपतिने समजावो रे, तेमो पुत्रिका, वात कहे ते चित्तधरो ए ॥ १० ॥

अर्थ—कन्यानां वचन चंमाल सांजली तेणीने त्यां मुकी, मंत्रीनीपासे ते आव्यो, अने कहेवा हे मंत्रीराज! महाराजजी पासे आववाने प्रेमला इच्छे छे. ॥ ए ॥ में सारी रीते परीक्षा क विष कन्या नथी, तेथी अजाणपणे आवुं शुं काम करोछो? आप राजाजीने समजावो, तेमने तेमावो अने ते जे वात कहे ते ध्यानमां ल्यो. ॥ १० ॥

परदेशीनी वात रे, एम नवी कीजी ए, पस्तावो करशो पछी ए ॥ अ
त्यज वचने मंत्री रे, रायने विनवे, स्वामि एक विनती अछे ए ॥ ११
छे कन्या निरविख रे, में निश्चेकर्युं, एकवार तेडावो फरी ए ॥ केम
णीए अविचारे रे, रोष निवारी ए, नूंमी तो ए दीकरी ए ॥ १२

 हे, केम करो आण भंग ॥

अर्थ–परदेशीने वात सांजली, आमकरवुं ते ठीकनथी, पछी संग ॥ २ ॥ जो जीवित चाहो
त्रीए राजाने कह्युं के साहेब एक विनंति करवानी छे. ॥ ११ ॥ ... ए भणी, ते कहे चालो अंब
निश्चय कर्योछे, आप एकवार तेडाववानी आज्ञाकरो. अविचारथी ... से मारी आज्ञानो भंग केम
मने शांत करो, जुंरुीछे तोए पोतानी दीकरी छे. ॥ १२ ॥

एह नामननीवात रे, तेहनी सांजलो, करजो पछी मन जीवितनी इच्छा होय तो
जाणो विषकन्या रे, तो पडदे रही, विनवशे जे अतिक ... के, माता चालो. ॥ ४ ॥
कहे नृप तेडोतेह रे, अलगी राखजो, मत आणो मुज आ ... हाहारव नगरी
कीधुं वचन प्रमाण रे, मंत्री ए कन्यका, तेडावी महा मंगले ए ॥ ... तेणे अ

अर्थ–पुत्रीने तेडावी तेना मननी वात तो सांजलो, पछी आपने गमे तेम करजो. जो ...
आपने लागे तो पडदे राखजो अने पछी ते पोतानी वात आपने कहेशे. ॥ १३ ॥ राजाए के
कन्याने तेडावो पण दूर राखजो, मारी पासे लावशो नही. ते वचन प्रमाणकरी मंत्रीए कन्याने ब
खुशी साथे तेडावी. ॥ १४ ॥

परिअच अंतर राखी रे, लछीप्रेमला, मंत्री नृपने विनवे ए ॥ स्वामी
कर्ण पसाय रे, पामे बालका, विनती सफल करो हवे ए ॥ १५ ॥
नृप आदेशे पुत्री रे, कहे हरखित थई, तात सुणो मुज विनती ए ॥
हीं जाखुं असत्य रे, चरणे तुमतणे, उत्तमजन जाखे छती ए ॥ १६ ॥

चमां पडदो राखीने, प्रेमला लक्ष्मीने बेसाडी. पछी मंत्री राजाने विनवे छे. हे स्वामी आपना
पुत्री आवीछे तेनी विनती हवे सांजली तेनी उपर कृपाकरो. ॥ १५ ॥ राजाना हुकमथी पुत्रि
ई कह्युं के हे पिताजी मारी विनती सांजलो. आपनी हजुरमां हुं कदापि असत्य नहीं बोलुं.
ष्य साचीज वात बोले. ॥ १६ ॥

नवमी त्रीजा उल्लासे रे, ढाल जली कही, मोहन विजये रंगथी ए ॥
मेलसे प्रेमला लछी रे, चंदनरेशथी, पूरण पुन्य प्रसंगथी ए ॥ १७ ॥

मोहन विजयजी ए हर्षथी त्रीजा उल्लासनी नवमी रूडी ढाल कही. पूर्ण पुण्यना योगथी चंद-
थे प्रेमला लक्ष्मी मलशे. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

वात असंजव तातजी, कहेतां आवे लाज ॥ पण विण कहे ब
नतुं नथी, लाजे विणसे काज ॥ १ ॥ जेहने परणावी तमे, ते नहीं
प्रीतम एह ॥ जाणुं हुं अनुमानथी, एहमां नही संदेह ॥ २ ॥

पिताजी आ वात नहीं संजवे तेवीछे अने ते कहेतां मनमां लाज आवेछे. परंतु कह्याविना
तेम नथी, कारणके शरम राखवाथी कार्यनो नाश थायछे ॥ १ ॥ जेनी साथे आपे मने पर-
रो प्राणनाथ आ नथी. एवात हुं खरा अनुमानथी जाणुं छुं. तेमां लेशमात्र मने संदेह नथी.॥२॥

ा बाज
वलीमें

हांरे वली मोदक खातां वहाले माग्युं नीरजो, पायुंमें शुचवासित जल प्रेमातुरी रे लोल ॥ हांरे कह्युं पिउडे गंगाजल जो इहां कणे होय जो, मोदकनीतो लागें मुजनें माधुरी रे लोल ॥ ३ ॥ हांरे हुं तो पामी विस्मय निसुणी सरिता नामजो, ते तो छे पूरवनी दिशे सुर वाहिनी रे लोल ॥ हांरे वली कीधां आभा नगरीना व्याख्यान जो, वाणीतो कोण मीठी हूती नाहनी रे लोल ॥ ४ ॥

अर्थ—मारा स्वामीए लाडु खातां पाणी माग्युं तेथी प्रेमनी इछक एवी में तेने सारू सुगंधी जल आप्युं, मारा स्वामीए कह्युं के जो अहींआ गंगाजल होय तो आ लाडुनी मिठाश मने बहुज लागे. ॥ ३ ॥ ते नदीनुं नाम सांभली हुं अत्यंत आश्चर्य पामी कारणके ते गंगानदी तो पूर्व दिशामांज वहे छे. वली तेमणे आभापुरीना बहुज वखाण कर्या. आहा! मारा स्वामीनी वाणीमां शुं मिठाश हती! ॥ ४ ॥

हांरे एम करतां आव्यो हिंसक मंत्री तत्र जो, उठाड्यो पिउ म्हारो कोइ शमस्या करी रे लोल ॥ हांरे मुज वारी राखी पात कीए करी रीस जो, पाछो ते नवी आव्यो जे गयो परिहरी रे लोल ॥ ५ ॥ हांरे एहमांहे आव्यो ए कुष्टी मातंग जो, मुंजथीतो तेणे खोटी प्रीतलडी धरीरे लोल ॥ हांरे में तो एके एहनुं वचन न मान्युं कोय जो, मुजने एणे सघले विषकन्या करी रे लोल ॥ ६ ॥

—एटलामां हिंसक मंत्री त्यां आव्यो. तेणे शमस्या करीने मारा पतिने मारी पासेथी उठाड्यो. ए मारा उपर गुस्सोकरी मने रोकी राखी अने मारो नाथ मने तजी चाल्यो गयो, ते पाछो आव्यो ५ ॥ ते कोढीओ चंडाल पछी घरमां आव्यो अने तेणे मारी साथे खोटी प्रीत करवा मांडी. में पण वचन मान्युं नही एटले तेणे सर्वनी पासे कह्युं के आ तो विषकन्या छे. ॥ ६ ॥

हांरे ए तो कुष्टी एहनी स्त्रीनो होशे कंत जो, महारो तो प्राणेशर आभानो धणी रे लोल ॥ हांरे एणे सिंहले तातजी तुमने जो लव्या ठीक जो, विण वांके एणे मुजथी कीधी छे घणी रे लोल ॥ हांरे में भाखी तुमने जे मुज मननी वातजो, साचुं जो करी नो घणुं ए भलुं रे लोल ॥ हांरे जो तुमने एहना वचन ीत जो, कीजे जे मन मान्युं कहीए केटलुं रे लोल ॥७॥

धणी हशे. मारो प्राणनाथ तो आभा नगरीनो राजा छे. ते सिंहल रा- तर्या छे अने वगरवांके मारा उपर पण करवामां बाकी राखी नथी. ॥७॥ ापने कही. ते वात जो साची मानो तो घणुं सारुं; परंतु जो सिंहल तो आपना मनमां होय ते करो. हुं हवे वधारे शुं कहुं? ॥ ७ ॥

हांरे निज पुत्री उपर कोप करे जो तात जो, कोइने ते चा
जोरो एहमांरे लोल ॥ हांरे पण काज विचारी क र थकी
होय जो, तुमने डे अधिकाइ तातजी तेहमांरे लोल ॥ ६ ॥
होय जाग्य सुतानुं तात तणो आयत्त जो, ताते जे पढी चारे मंत्रीउने राजानी
त्रीने खरूं रे लोल ॥ हांरे जो जीवाडे न जीवाडे वरनीसाथे विवाह करवा
जो, पुत्र अने पुत्रीमां मोटुं अंतरूं रे लोल ॥ १० ॥ ते कहो. ॥ ६ ॥

अर्थ–पिता जो पोतानी पुत्री उपर कोप करे तो तेवे वखते बीजानुं शुं जो आप विचारीने काम करशो तो यश संपादन करशो अने तेमांज आपनी वरू पिताने आधीन डे. पिताए जे पुत्रीने माटे धार्युं होय तेज पुत्रीने खरूं समज तोपण पिता एज पिता डे. पुत्र अने पुत्रीमां मोटो अंतर तेज डे. पुत्रनुं जाग्य डे अने पुत्रीनुं पिताने आधीन डे. ॥ १० ॥

डानुं नहीं
मजी संज्ञा
ण ॥
डेवटे पाप डानुं नहींरहे,
स्या करी. त्यार बाद प्रथम

हांरे एम पुत्री वचन सुणीने ते मंत्रीश जो, विनय
नृपने विनवेरे लोल ॥ हांरे प्रजु नहीं ए जुठुं पुत्री
जो, कुष्टीतो पति नैवच वचने ए हवेरे लोल ॥ १ ए देशी ॥
आपने आजा नगरी करशुं शुद्धि जो, होशे जो ॥ सा०॥१२॥
सघलुं ए खरूं रे लोल ॥ हांरे प्रजु राखो त्य डे. जे कहो ते साचुं कहे जो.
पणे गेह जो, करशे जो विश्वंजर परुशे पाधरूं शुं करवी ते बाबतमां कोइने
चोथो मंत्री समयने जाणी साची
तेम नथी. तेणे कह्युं के अमे सिंहल
करी. ॥ १२ ॥

अर्थ–ते राजपुत्रीनां वचन सांजली श्रेष्ठ मंत्री मकरध्वज राजाने वि राजन्! राजकुमरीनुं वचन लेशमात्र असत्य नथी. एना बोलवाथी, कं मने लावे डे. ॥ ११ ॥ हवे आपणे आजा नगरीमां तपास करावीए. जे घलुं खरूं समजवुं; माटे त्यां सुधी आप कन्याने घरमां राखो. जो परमे

॥ एम कह्युं कुंव
डे मोसाल निशा
दिग विणा नही
बोलव्या ॥सा०॥
व्यो अमे विवाह
रचो ॥ सा०॥१४॥

हांरे हवे तुमने न घटे हणवी कन्या एह जो,
लाधे पारखुं रे लोल ॥ हांरे तव मंत्री वचने
जो, पुत्रीनी वाते तो जोवा सारखुं रे लोल ॥
राजा मंत्री पुत्री राख तुं ह जो, साचुं ते तरशे करी. अमे कह्युं के अमारा
तरे रे लोल ॥ हांरे जुउ गमां जविजन जीवित तेमने मोसाल रही विद्या-
जो, ते उपर नृप रूशीने ते शुं करे रे लोल ॥ १४ गरे चालशे नही. ॥ १३ ॥

अर्थ–हे नाथ! हवे आपने आपनी पुत्रीने मारी नांखवी ते योग्य नथी. करवी जरूरनी डे. मंत्रीनां एवा वचन सांजली राजा मनमां विचारवा लाग्यो तपास करवा जेवी डे. ॥ १३ ॥-पढी राजाए कह्युं के हे मंत्री! राजकुमारीने

क हता तोपण अमने तेना
तेउए अमारी साथे पण

हांरे वली मोदकअने जुठीवात कदापि नहींज तरे. (हवे कवि कहे) हे भव्य जीवो ! जगतमां
जल प्रेमातुरी रो उपर राजा पण जो कोप करे तोपण ते तेने शुं करीशके तेम छे? ॥ १४ ॥
होय जो, मोदकवचने सचिवे प्रेमला आणी गेह जो, बेसाडी जमाडी
हुं तो पामी विस्मीरे लोल ॥ हांरे मंत्री पुत्री म करीश शोच ल
सुर वाहिनी रे लवीश हुं तुज तेहने परणी जे हथी रे लोल ॥ १५॥
जो, वाणीतो कोवचने कुंवरी चित्ते धीरज दीध जो, आणीशमां तुं
अर्थ–मारा स्वामीए लाडु तातनी रे लोल ॥ हांरे तुज उपर काले तात होशे
मारा स्वामीए कह्युं के जो अव, राखीशमां विमासण कोइ वातनीरे लोल ॥१६ ॥
ते नदीनुं नाम सांजळी हुं अथी मंत्रीये प्रेमला लछीने पोताने घेर आणी. पोताना घरमां आस्वासन
तेमणे आभापुरीना वहुज वखछी मंत्रीए राजपुत्रीने कह्युं के तमे जरापण शोक करशो नहीं. जेमनी साथे
हांरे एम करतोज हुं मेलवी आपीश. ॥ १५ ॥ एवी रीते मंत्रीश्वरे कुंवरीना चित्तमां सारां
महारो कोइ श कह्युं के बेटा! मनमां जरापण पिताश्रीनां वचन संबंधी चिंता करशो नही.
कीए करी रीस रा उपर प्रसन्न थशे तेथी कोइपण बाबतमां तमे मुंझवण राखशो नही.॥१६॥
मला मंत्री मंदिर परमानंद जो, हुइ ते संबंधी प्रेम
॥ ५ ॥ हांरे एह लोल ॥ हांरे एम ढाल दशमी ते मोहन विजये
खोटी प्रीतलडीभाखी हितकारी त्रीजा उल्लासनी रे लोल ॥ १७ ॥
मान्युं कोय जो, मुज महाराज कहे छे. त्यारबाद प्रेमला लछी मंत्रीना घरमां आनंद सहित
–पटलामां हिंसक मंत्री त्यां अत्यंत हितकारी ए प्रेमनो प्रकाश करनारी रसाल दशमी ढाल कवि मो-
मारा उपर गुस्सोकरी मने रो
५ ॥ ते कोढीओ चंडाल पछी ॥ दोहा ॥
पण वचन मान्युं नही एटले वरण, फुली सांज अशस्र ॥ नाह्यो रविमांनुं
हांरे ए तो कुष्टी नायक वस्त्र ॥ १ ॥ मकरध्वज राजा भणी, मंत्री
आभानो धणी रे हसजा समक्ष विनवे, स्वामी सुधारक काम ॥२॥
लव्या ठीक जो, सूर्यास्त समये आकाश लाल रंगमय थइ गयुं. जाणे समुद्रमांथी सूर्ये
॥ हांरे में जार कर्यु होयनी ? ॥ १ ॥ ते समये मंत्री प्रणाम करी मकरध्वज राजाने,
रवामाटे विनंति करे छे. ॥ २ ॥
नो घणुं सिंहल दिशा, मूक्या हूता जेह ॥ कुंवर तेणे दीठो
गीत तेडावो तेह ॥ ३ ॥ ते विनवशे आफणी, कनकध्वज
। जेम हाथे कंकण छते, शुं कारण आदर्श ॥ ४ ॥
र मंत्रीओने सिंहलपुर नगरे मोकल्या हता, तेओए कुंवरने ते वखते दीठो
॥ ३ ॥ तेओए कनकध्वज कुंवरना शरीरनो स्पर्श कर्यो हशे, तेवुं सेहेजे क-
वखते आरसीमां तेने जोवानी शी जरूर छे? ॥ ४ ॥

णाशे ठीक ॥ तो न थी ते चा
१ ॥ साच कहो रे मेल आप र थकी
६ तमे, के नविनिरख्यो ॥ ६ ॥

तमने पुछवाथी ठीक खुलासो थशे पछी चारे मंत्रीउने राजानी
। एटले राजाए कह्युं के हे मंत्रीउ कुंवरनीसाथे विवाह करवा
से चाहीने जोयो हतो.? जे साचुं होय ते कहो. ॥ ६ ॥

कहो यथास्थित रूप ॥ अंते छानुं नहीं
॥ तव ते चार परस्परे, समजी संज्ञा
तिहां नृपने उत्तर दीध ॥ ७ ॥

त्य कहेशोनही. होय ते कहेजो. कारणके छेवटे पाप छानुं नहींरहे,
छे. ॥ ७ ॥ ते सांजली जणाए अंदर अंदर शमस्या करी. त्यार बाद प्रथम
गने आ प्रमाणे उत्तर आप्यो. ॥ ७ ॥

॥ ढाल ११ मी ॥

कशबीरे छोगे मोही रही मारुजी. ए देशी ॥

त वात रची नृपने कहे ॥ साहिबजी ॥ ॥०॥१२॥
गनी नवि रहे ॥ सा० ॥ हुंतो
॥ न करुं खाधुं हराम जे, ॥
१ ॥ करवा मांडी वात सगाइ आस
म्हारी ताम उतारे विसरी ॥ सा० ॥
ए हेलव्यो ॥सा०॥ पुंठलथी एणे त्रिहु ज ॥ सा० ॥ एम कह्युं कुंव
कह्युं तेणे छे मोसाल निशा
थयो कुंवर दिठा विणा नही
सोनइए जोलव्या ॥सा०॥
॥सा०॥ मेलव्यो अमे विवाह
॥वाते कपटाइ रची ॥ सा०॥१४॥
में नवी दीठो कुंवर स्वरूप हुं शुं लहुं
जेहवुं छे तेहवुं ते कहुं ॥ सा० ॥ थयो
पड्यो ॥ सा० ॥ नूपे लीधो भेद जे वा
तेम बीजो वली अरज करे उठो थइ
त्य कहीश सत्यामइ ॥ सा० ॥ वांको
धरो ॥ सा० ॥ तुम आगल केम चाले

था छ. जे कहो ते साचुं कहे जो.
वा शुं करवी ते बाबतमां कोइने
॥ चोथो मंत्री समयने जाणी साची
छे तेम नथी. तेणे कह्युं के अमे सिंहल
गर्वेनंति करी. ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ पेहेलो मंत्री खोटी वातनी रचना करी राजाने क
वात छानी रहेवानी नथी. हुं तो आपनो खास सेवक छुं.
खाधुं छे ते हराम करनार नथी. ॥ १ ॥ अमोए वेशवाल
आव्युं के में मारी वींटी उतारे विसारी दीधी. ते उपरथी
उतारे हुं गयो एटले पाछलथी ए त्रणे जणाए वेशवाल क

ात पराणे कबुल करी. अमे कह्युं के अमारा
कह्युं के कुंवरजी तो तेमने मोसाल रही विद्या-
ने जोया विना अमारे चालशे नही. ॥ १३ ॥
अमे तमारा सेवक हता तोपण अमने तेना
वाल कर्युं. वली तेउए अमारी साथे पण

अर्थ ॥ में कुंवरने [illegible] काव्य तेथी तेनुं केवुं स्वरूप छे ते हुं शुं जाणुं ? हे नाथ ! तमारी आगल जेवुं वन्युं छे तेवुंज कहुं छुं. [illegible] ते, हुं चाकरीनो चोर थयो छुं ते माटे गुन्हेगार छुं. राजाए खरो मर्म जाणी लीधो अने निश्चय कर[illegible] पोतानी वातमां लथड्यो छे अर्थात् जूठो लागे छे. ॥ ३ ॥ हवे बीजो मंत्री उठ्यो अइ राजाने अरज करवा लाग्यो के हुं आपनी पासे जुठुं बोलीश नहीं. सत्य कहीश. सर्प वहार वांको चाले छे परंतु दरमां तो सिधोज चाले छे. आपनी पासे जूठो होय ते साचो केम थइने चाली शके ? ॥ ४ ॥

पेहेलां दिननुं अपक्व जोजन मुजने थयो ॥ सा० ॥ विवाह अव
सर देह चिंताए हुं गयो ॥ सा० ॥ पुंठल मेल्यो विवाह आवुं फरी
जेटले ॥ सा० ॥ मारी न जोइवाट हुं गणती केटले ॥ सा० ॥ ५ ॥
कालो गोरो कुंवर में तो दीठो नही ॥सा०॥ मारा मननी होंश ते म
नमांहे रही ॥ सा० ॥ निसुणी वचन नरिंद संशयमांहे पडयो
॥ सा० ॥ जाण्युं ए पण डिंगफोले छे अणघड्यो ॥ सा० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ प्रथमने दिवसे में खाधेलुं ते अजीर्ण थवाथी वेशवाल करवाने समये हुं जंगल जवाने गयो. हुं जेटलामां आवी पहोंचुं छुं तेटलामां मारी पाछल तेउए वेशवाल करी दीधुं. मारी राह पण न जोइ. हुं [illegible]मां ? ॥ ५ ॥ ए कुंवर कालो छे के गोरो ते कांइपण हुं जाणतो नथी. मारा मननी होंश [illegible] वात सांजली राजा संशयमां पड्यो अने तेणे विचार कर्यो के आपण अ- [illegible] साचुं बोलतो नथी. ॥ ६ ॥

तर्छनी शुं गणतां[illegible]
मारा मनमांज रही छे. बीजानी
णघड छे अने डिंगमारे छे अर्थात्

[illegible] कपटथी जांजलो ॥सा०॥ मारी विनती एक
त्रीजो वोल्यो प्रधान [illegible] मेल्यो जाम विवाह पासे हुंपण न हतो
प्रभुजी सांजलो ॥सा[illegible]ल कुंवरने छतो ॥ सा० ॥ ७ ॥ सिंहल
॥ कीधो नही अम आ[illegible] [illegible]णो हतो ॥सा०॥ कह्युं मुजने तुं राख जइ
नृपनो जाणेज ते उहना[illegible]ण जेम तेम तेहने जूपति जोलव्यो
एहने जतो ॥ सा० ॥ में प[illegible] [illegible]वाह तो मेलव्यो ॥ सा० ॥ ८ ॥
सा० ॥ आवी जोउं कुंवर [illegible]

[illegible]ड्यो के हे राजन् ! मारी विनंति ध्यान दइने लक्षमां ल्यो.

अर्थ ॥ कपटथी केलवायेलो त्रीजो प्रधान [illegible] [illegible] आगल कुंवरने छतोज कर्यो नथी, अर्थात् कुंवरने मने ज्यारे वेशवाल कर्युं त्यारे हुं पासे न हतो. [illegible] रींसायो हतो अने ते जागी जतो हतो तेथी मने कह्युं देखाड्योज नथी. ॥ ७ ॥ सिंहल राजानो जाणे[illegible] मा[illegible]न् ! तेना जाणेजने समजावी जेम तेम करी रोकी राख्यो के तमे त्यां जइ तेने रोकी राखो. में पण हे रा[illegible] थयेलुं मालम पड्युं. ॥ ८ ॥ अने पाछलथी आवी तपास करुं छुं तो वेशवा[illegible]

[illegible]णो के कूवडो ॥ सा० ॥ चूक्यो अवसर
में नवि निरख्यो कुंवर कां[illegible] [illegible]हता ॥ विण दीठे तुम आगल केम दिठो
एह गुन्हेगार हुउं वको ॥स[illegible]ीम[illegible] ताहरी छत्र छायामां रहुं ॥सा०॥ ९ ॥
कहुं ॥ सा० ॥ हुं तो स्वामी[illegible]

शाकिनी तेपण एक तो मंदिर परिहरे॥सा०॥ तेम स्वामिथी सेवक
माया केम करे ॥सा०॥ तेहने पण नरराये जुठो करी त्रेवड्यो
॥सा०॥परख्यो बोल्यामांहि बोले ए हरूवडयो ॥ सा० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ कुंवर काणो हतो के कुबडो हतो ते में तेने जोयो नथी तेथी कही शकुं नहीं. ते अवसरे में चूक करी तेथी हुं मोटो गुन्हेगार थयो बुं. कुंवरने में दीठो नही उतां हुं केम कहुं के में तेने दीठो ठे. ? हे स्वामी! हुं तो तमारा आश्रय तलेज रेहेनार बुं. ॥ ए ॥ लोकीकमां कह्युं ठे के–डाकण पण एक घर तो ठोमे ठे. तेवी रीते सेवक जे ठे ते बीजाउंनी साथे कदाच कपट करे परंतु पोताना धणीनी साथे कपट केम करे अर्थात् नज करे. राजाए त्रीजाने पण जूठो ठे एम मान्यो. तेने वडा वगरनो बोलतो जोइ तेनी बोलवामांथीज परीक्षा करी लीधी. ॥ १० ॥

चोथाने कहे नृप वारो हवे ताहरो ॥ सा० ॥ जूठ कहीश तो
वांक न काढीश माहरो ॥ सा० ॥ हुं रुठो नहीं कोइनो पुठ तो
कोइने ॥ सा० ॥ ते माटे मुज आगल बोलजे जोइने ॥सा०॥११॥
ते कहे साची वात समयने उलखी ॥ सा०॥ कह्या सरखी नही
वात न चाले कह्या पखी ॥ सा० ॥ अमे गया सिंहल राय समी
पे चिहुं जणा ॥सा०॥ विवाह माटे वचन कह्यां एहने घणां ॥सा०॥१२॥

अर्थ ॥ हवे राजाए चोथा मंत्रीने कह्युं के तमारो कहेवानो वारो आव्यो ठे. जे कहो ते साचुं कहे जो. जूठुं कह्या पठी मारो वांक काढशो नहीं. हुं रुठ्या पठी कोइनो नथी. शिक्षा शुं करवी ते बाबतमां कोइने पुठतो नथी. माटे मारी आगल जे बोलो ते विचारीने बोलजो. ॥ ११ ॥ चोथो मंत्री समयने जाणी साची वात कहे ठे. जो के वात कहेवा सरखी नथी तोपण कह्याविना चाले तेम नथी. तेणे कह्युं के अमे सिंहल रायनी पासे चारे जणा गया अने वेशवाल माटे अमे तेने घणी विनंति करी. ॥ १२ ॥

मेहेनत करते जेम तेम हिंसके हाजणी ॥ सा० ॥ एम कह्युं कुंव
र देखाडो नयणे शिरोमणी ॥ सा० ॥ कह्युं तेणे ठे मोसाल निशा
ले विद्या भणे ॥ सा० ॥ अमे हठ मांम्यो कुंवर दीठा विण नही
बणे॥सा०॥१३॥ चिहुने एकेकी कोडी सोनइए भोलव्या ॥सा०॥
अमे तुम होता दास पण तेणे उलव्या ॥सा०॥ मेलव्यो अमे विवाह
थइने लालची ॥सा०॥ एम अमसी घणी वाते कपटाइ रची ॥ सा०॥१४॥

अर्थ ॥ अमे घणी मेहनत ज्यारे करी त्यारे हिंसक ते वात पराणे कबुल करी. अमे कह्युं के अमारा मस्तकना मुगटनामणि सरखा कुंवरने अमने बतावो. तेणे कह्युं के कुंवरजी तो तेमने मोसाल रही विद्याभ्यास करे ठे. अमे जोवानी हठ करी अने कह्युं के कुंवरने जोया विना अमारे चालशे नही. ॥ १३ ॥ अमने चारेने एक एक कोड सोनैया आपीने भोलवी दीधा. अमे तमारा सेवक हता तोपण अमने तेना पोताना करी दीधा. अमे लालचमां फसावाथी तेनी साथे वेशवाल कर्युं. वली तेउए अमारी साथे पण घणी कपटनी रचना करी. ॥ १४ ॥

अमे नवि दीठो कुंवर कुरुप के फुटरो॥ सा० ॥ हिंसक तो अमे दीठो चालतो कुटरो ॥ सा० ॥ एम अमे स्वामी वात हती ते वि नवी ॥ सा० ॥ छे ए साची सर्व न जाणशो केलवी ॥ सा० ॥ १५॥ एह पडी तकसीर करी मत वाउली॥ सा० ॥ अमने करो महारा ज जे इछा राउली ॥ सा० ॥ मकरध्वजने चित्त ए वात खरी वसी ॥ सा० ॥ ताहरी साची वात नृपति भाषे हसी ॥ सा० ॥ १६॥

अर्थ ॥ कुंवर कदरुपो छे के रुपालो छे ते अमे दीठो नथी. वली हिंसके अमारी साथे घणीज कपट रचना करी ते अमे जाणी. हे स्वामी! जे खरी वात हती ते आपनी पासे कही छे. ए साचीज वात छे. तेमां जरापण असत्यता नथी. ॥ १५ ॥ अमारी वांकी बुद्धि थवाथी ए गुन्हो अमाराथी थयो छे. हवे आपनी इछा होय तेम हे महाराज! अमल करो. मकरध्वज राजाने ए वात साची लागी अने राजाए जरा हसीने कह्युं के हे प्रधान! तमारी वात साची छे. ॥ १६ ॥

साची जाणी प्रेमला अवगुण विसर्यो ॥ सा० ॥ जुउ कहेवो पुण्य गगनथी उतर्यो ॥ सा० ॥ त्रीजे उल्लासे अग्यारमी ढाल ए संथु णी ॥ सा० ॥ कहे मोहन ते रीझशे जे होशे गुणी ॥ सा० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ खरी वात जाणवामां आवी एटले राजाने प्रेमला लछीनो दोष विस्मरण थयो. अहीं कवि कहे छे, जुउ पुण्यनो प्रभाव केवो छे ? जाणे साक्षात् आकाशमांथी मूर्त्तिमान पुण्ये आवी राजानुं मन निर्मल कर्युं. त्रीजा उल्लासने विषे अगीआरमी ढाल कही. मोहनविजयजी महाराज कहे छे के जे गुणी हशे ते आ ढालथी संतोष पामशे. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

चोथे सत्य कह्यां थकी, थयो भूप सुप्रसन्न ॥ ते चिहु मुक्या जीवता, ए गुण गण संपन्न ॥ १ ॥ मकरध्वज सद् बुद्धिने, कहे वचन निःशं क ॥ भास्यो मज सिंहल कपट, पण नही कन्यावंक ॥ २ ॥

अर्थ ॥ चोथा प्रधाने साची हकीकत कह्याथी, राजा अत्यंत खुशी थयो. ते चारेने राजाए जीवत दान आप्युं. गुणनो समूह प्राप्त थयानी ए निशानी छे. ॥ १ ॥ मकरध्वज राजाए हवे सद्बुद्धि प्रधानने शंका रहित पणे कह्युं के आ सर्व कपट मने सिंहल रायनुं भास्युं छे, अने आपणी कन्यानो लेश मात्र वांक नथी २

परण्यो नर कोइ अवर, एहमां नही संदेह ॥ कुष्टीए मुज पुत्रिका, मुधा विडंवी एह ॥ ३ ॥ सोरठपति कहे सचिवने, ज्यां लगी चंद विलंब ॥ त्यां लगी कबजे राखीए, सिंहलने सकुटुंब ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ मारी पुत्रीनी साथे कोइ बीजा पुरुषनुं परणेतर थयुं छे एमां जरापण संदेह नथी; अने आ कोढीआए मारी पुत्रीने फोकट विडंबना करी छे. ॥ ३ ॥ सोरठ देशनो स्वामी मकरध्वज राजा पोताना प्रधान कहे छे के हे प्रधानजी! ज्यांसुधी चंद राजानो पत्तो लागे नहीं त्यांसुधी सिंहल राजाने तेना कुटुंब सहित आपणा कबजामां राखवो. ॥ ४ ॥

ए उपाय नृपने गम्यो, कीधो बुद्धि प्रकाश ॥ तेड्यो सिंहल नृप जणी
जमवा निज आवास ॥ ५ ॥ नृप राणी कुष्टी सचिव, कपिला
करी प्रपंच ॥ वश राख्या मकरध्वजे, जेम मुनि इंद्री पंच ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ बुद्धिमां प्रकाश थवाथी राजाने ते उपाय सारो लाग्यो; अने तेथी सिंहल राजाने पोताने जमवा नोतर्या. ॥ ५ ॥ त्यार पछी सिंहल राजा, तेनी राणी, कोढीयो पुत्र, हिंसक मंत्री अने कपिलाधाव पांचेने प्रपंच पूर्वक मकरध्वज राजाए, जेम मुनि पांचे इंद्रियोने कबजे राखे छे तेम कबजे करी दीधां.॥६॥

अवर लोक किधां विदा, तत्क्षण सिंहल देश ॥ चंद निरति लेवा जणी,
रचना रचे नरेश ॥ ७ ॥ तेडी पुत्री नृप सदन, मांड्यो शत्रुकार ॥
नृप कहे पथिकने पुछजो, आजापति अधिकार ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ तेना बीजा सर्व समुदायने तत्काल सिंहल देश तरफ विदाय कर्यो. त्यार पछी चंद राजानी शोध लेवा सारु राजाए विचारनी रचना गोठववा मांडी. ॥ ७ ॥ प्रेमला लछीने राजाए पोताने घेर तेडावी अने तेणीने कह्युं के हवे दान शाला उघाडो अने जे पंथीजन तमारी पासे दान लेवा आवे तेने आजा नगरीना स्वामी संबंधी पुछपरछ करजो. ॥ ८ ॥

दान समर्पे प्रेमला, अति उछक मन होय ॥
पुछे आजानी खबर, पण नवि जाखे कोय ॥ ९ ॥

अर्थ ॥ प्रेमला लछी अति हर्ष सहित जेजे दान लेवा आवेछे तेमने सदाव्रत आपे छे. वली तेउने आजानगरी संबंधी खबर पुछे छे. परंतु कोइ ते बाबतना समाचार आपतुं नथी. ॥ ९ ॥

॥ ढाल १२ मी ॥

॥ मारूजी साथीडारे साथे धणरे हाथे मद पीउंरे लोल ॥ ए देशी ॥

जविया नृपनी बेटी गुणनी पेटी गेहथीरे लो, बेठी दाननी शाला लो ॥ज०॥
मांगे जेम आपे ते तेम नेहथी रे लो, बाला परम कृपालालो० ॥ ज० ॥ १ ॥
उत्तम गेहे जनमीने हेजे सुतारे लो, प्राये होवे दाता लो ॥ ज० ॥ पंथी
देखी करे विशेषे स्वागतारे लो, पूछे तेहने शाता लो ॥ ज० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ हे जव्यजीवो! हवे ते राजबाला जे मात्र गुणनी एक पेटीज छे ते पोताने घेरथी दान शालामां आवी अत्यंत कृपायुक्त अंतःकरणथी जे जे मांगण आवे छे तेमने जे जे तेउ मांगेछे ते हर्षसहित आपे छे. ॥ १ ॥ कवि कहे छे के उत्तम घरमां जन्मेली कुंवरी स्वाजाविक रीते प्रायः दातार स्वजावनीज होय छे. हवे प्रेमला लछी जे जे वटेमार्गुने देखेछे तेने प्रथम सुख शाता पुछी तेनी विशेषे आगतास्वागता करे छे. ॥ २ ॥

नगरी आजा पूरण लाजा सुंदरा रे लो, पूरण पूरव देशे लो ॥ ज० ॥ चंद
नरेशर अति अलवेशर सिंधुरा रे लो, राजा सुरपति वेशे लो ॥ ज० ॥ ३ ॥

परदेशीछो जो तमे प्रीछो गेहने रे लो, मुजनेतो तमो ज्ञाखो लो ॥ ज० ॥
पंथी लहीटाणु कहे नवि जाणुं एहने रे लो, नही अम तास अलाखो ॥ज०४॥

अर्थ ॥ ते पुछे छे हे ज्ञाई! तमे पूर्व देशमां अतिसुंदर अने संपूर्ण समृद्धिवाळी आज्ञानगरी जेनो इंद्रना जेवो अत्यंत शुरवीर एवो चंद नामनो राजाछे तेने तमो ओलखोछो? ॥३॥ वळी पुछे छे के तमे परदेशीछो तेथी जो तमे तेने पीछानताहो तो तेना संबंधी सर्व वात मने कहो. ते सांजळी पंथीजनो एम कहेता के अमे तेमने जाणता तो नथी एटलुंज नही परंतु अमारो देश पण जुदो छे अने ते देश पण जुदो छे ॥ ४ ॥

एहवी सुणी वाणी थइ विलखाणी प्रेमला रे लो, प्रीतम गुणथी लीणी लो ॥ज०॥कन्यानी कोइ अन्या नवि चाले कला रे लो, विरहे थइ अति क्षीणी लो ॥ज०॥५॥निशदिन झूरे नदीउं पूरे रोइने रे लो, महारो पियु परदेशी लो॥ज०॥ वारी मन राखे नवि संज्ञाखे कोइने रे लो, निपुणा नाह निवेशी लो॥ज०॥६॥

अर्थ ॥ पोताना स्वामीना गुणमां लीन थयेली प्रेमला लक्ष्मी ज्यारे पंथीजनोनां एवां वचनो सांजळे छे त्यारे ते अत्यंत विलखी पडी जाय छे. प्रेमला लक्ष्मी अनेकरीते पोताना स्वामीनी ज्ञाळ मेलववा सारु कला केळवे छे परंतु ते कांइ काम लागती नथी. पतिना विरहथी ते सुकावा लागी. ॥ ५ ॥ दिवस अने रात ते झुर्या करे छे. नदीना पूरनी जेम तेनी आंखमां आंसु वहे छे. अहो! मारो स्वामी परदेशी छे. एम विचार लावी पोताना मनने कबजे राखे छे अने पोते अत्यंत शाणी होवाथी पोताना मननी वात कोइनी पासे कहेती नथी. ॥ ६ ॥

जंघा चारण जनमन तारण आविया रे लो, विमला नयरी उद्याने लो ॥ज०॥
राजादिक रंगे प्रेमला संगे ज्ञाविया रे लो, वांदे वधते वाने लो० ॥ ज० ॥७॥
संयमधारी दे हितकारी देशना रे लो, वाणी अमिय समाणी लो ॥ ज० ॥
कीधां नरनारी व्रत आचारी जिनेशनां रे लो, समकित दृष्टि प्राणी लो ॥ज०॥८॥

अर्थ ॥ एवा समयमां मनुष्योना अंतःकरणना पापने निर्मळ करनारा एवा जंघाचारण मुनि विमलापुरीना उद्यानमां पधार्या; एवी वधाइ वनपालके राजाने आपवाथी, राजाजी पोताना सर्व परिवारसाथे प्रेमला लक्ष्मीने हर्ष सहित लइ मुनिने वांदवा उल्लासज्ञर आव्या. ॥ ७ ॥ ते संयमधारी मुनिराज जेमनी अमृत समान वाणी छे तेउं ज्ञव्य जीवोने अत्यंत हितकारी देशना देवा लाग्या. अनेक स्त्री पुरुषोने पंच महाव्रतधारी तथा बार व्रतधारी एवा साधु, साधवी, श्रावक अने श्राविका कर्या. जिनेश्वर ज्ञगवाने प्ररूपेला सम्यग् दर्शननो बोध आपी कइक जीवोने सम्यग् दृष्टि कर्या. ॥ ८ ॥

मुनिये कीधी प्रेमला सूधी श्राविका लो, पूरण जिननी रागी लो ॥ ज० ॥
चौद पूरवना सारनी हुइ ज्ञाविका लो, विहर्या अन्यत्र विज्ञागी लो ॥ज०॥९॥
सहु गृह आव्या यथा मन ज्ञाव्या सर्वना रे लो, पाम्या परम आनंदा लो॥ज०॥
धर्म आराधे सविविध साधे पर्वनारे लो, पुत्री समकित कंदा लो ॥ ज०॥१०॥

अर्थ ॥ ते मुनिराजे प्रेमला लक्षीने शुद्ध श्राविका, जिनेश्वर जगवानना गुणनी संपूर्ण रागवाली बनावी. ते चौद पूर्वनो सार जे नवकारमंत्र तेनो निरंतर जाप जपवा लागी; अने अत्यंत जाग्यना स्वामी एवा मुनिराज अन्यत्र विहार करीगया. ॥ ए ॥ सहु परिवार पोताने घेर आव्यो. सर्वना मननी अजिलाषा पूर्ण थई. सर्वे परम आनंद पाम्या. हवे समकितना कंदरूप प्रेमला लक्षी पर्वना दिवसोमां जेम, तेम सर्व दिवसोमां विधि पूर्वक धर्मनुं आराधन करे छे. ॥ १० ॥

तेह मृगाक्षी प्रेमला लक्षी धर्ममां रे लो, हुइ निपटज माही लो ॥ ज० ॥ पूजे
जिनदेवा करे नित सेवा कुशली कर्ममां रे लो, गुरुना गुणनी ग्राही ॥ज०॥११॥
नवकार प्रजावे आवे शासन देवतारे लो, पजणे पुत्रीने हरखे लो ॥ ज० ॥
मलशे तुज स्वामी अंतरजामी सेवतारे लो, पूरण सोले वरषे लो ॥ज०॥१२॥

अर्थ ॥ हवे मृगाक्षी प्रेमला लक्षी धर्ममां अत्यंत कुशल थवाथी अने डाही होवाथी, गुरुना गुणने अंतःकरणमां धारण करी राखीने, जिनेश्वर जगवाननी निरंतर द्रव्य जावथी सेवा करे छे अने ते क्रियामां अत्यंत कुशल थई छे. ॥ ११ ॥ नवकार मंत्रनो निरंतर जाप जपवाना प्रजावथी शासन देवी प्रेमला लक्षीने हर्ष सहित आवीने कहेछे के हे पुत्री! अरिहंत परमात्मानी सेवनाना प्रजावथी तारो स्वामीनाथ तने संपूर्ण सोल वरषे प्राप्त थशे. ॥ १२ ॥

जज जगवंता मकरीश चिंता आजथी लो, एम कहीने गइ देवी लो ॥ ज० ॥
देवीनुं जाख्युं जनकने आख्युं अलाजथी रे लो, हरख्यो तात सुटेवी लो ॥ज०॥१३॥
पंच चरणथी अवी पूरण आसता रे लो, मुखथी जजन न मूके लो ॥ज०॥ वंदेने
चिरनंदे चैत्यजे शाश्वतारे लो, प्रत्याख्यान न चूके लो ॥ ज० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ हे पुत्री! तुं अरिहंत परमात्मानुं निरंतर जजन करजे. आजथी चिंता तजी देजे. एम कहीने देवी विसर्जन थइ. देवीनां वचनो लाज रहितपणे प्रेमला लक्षीए पिताने कह्यां जे सांजलीने उत्तम टेववालो ते पिता हर्ष पाम्यो. ॥ १३ ॥ पंच परमेष्ठी मंत्र उपर पूर्ण श्रद्धा थवाथी तेनो जाप मुखथी जरा पण तजती नथी. जे जे शास्वतां जिन मंदिरो छे तेनुं अत्यंत आनंद सहित वंदन करवा लागी; अने प्रत्याख्यानमां अर्थात् विरतिपणामां पण चुक कर्याविना प्रवर्त्तवा लागी. ॥ १४ ॥

जावी तिहां तेहवे आवी एहवे जोगणी रे लो, वाय मधुरी वीणा लो ॥ज०॥
कुंवरी ते तेडी नेह्नी विनतीए घणी रे लो, निसुण्यां स्वर तस कीणां लो॥ज०॥१५॥
कोण देशथी आवी कहे समजावी मुजने रे लो, एम नृप पुत्री पुछे लो,॥ज०॥
पूरवदिशे रहुं छुं सत्य कहुं छुं तुजने लो, ताहरे कारण शुं छे लो ॥ज०॥१६॥

अर्थ ॥ जवितव्यताना योगे एवा समयमां एक योगिनी ते स्थले आवी चडी. ते अत्यंत मीठीवीणा वगाडती हती. कुंवरीए तेणीने स्नेहथी तेडावी विनंति करी अने तेणीनी पासे वीणाना सुंदर झीणा स्वरनो आनंद लीधो. ॥ १५ ॥ राजकुंवरीए ते योगिनीने पुछयुं के तमे क्या देशथी आव्यांछो ते खुलासाथी कहो. योगिनीए कह्युं के हुं पूर्व दिशीमां रहुं छुं ते वात सत्य छे. परंतु ते वात पुछवानुं तमारे शुं कारण छे? ॥ १६ ॥

कनक वरणी रूपे धरणी रूडी ए योगिणी रे लो, वैरागे चित्त भीनो लो, ॥ ज० ॥ चीवररंगी बुद्धिचंगी सुंदर मुखी जोगिणी रे लो, गावे चंद नगीनो लो ॥ ज० ॥ १७ ॥ कोणठे तिहां राजा गरीब निवाजा कहो खरी रे लो, योगण ताम पयंपे लो ॥ ज० ॥ तिहां चंद नरेसर काया केसर भाकरी रे लो, जेहथी अरियण कंपे लो ॥ ज० ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ सुवर्ण जेवी कान्तिवाली, सुंदर वेषने धारण करेली, वैराग्यथी अंतःकरणमां भिंजायेली, रंगित वस्त्रवाली, मनोहर बुद्धिवाली, सुंदर मुखवाली, ज्ञान रसनी भोका एवीते योगिनी चंद नृपतिनां गीत गाती हती. ॥ १७ ॥ हे योगिनी ! ते देशमां गरीबोनुं आश्रयस्थान एवो कयो राजा छे ? खरी वात कहो. ते सांभली योगिनीए कह्युं के केशरना जेवी जेना शरीरनी मनोहर कान्ति छे अने जेनाथी दुस्मनो धुजे छे एवो ते देशमां चंद नामनो राजा छे. ॥ १८ ॥

गाउं यश तेहनो खाउं एहनो टुकडो रे लो, मुजने प्राणथी प्यारो लो ॥ ज० ॥ कीधो तस माते कोइ वाते कुकडो रे लो, मुक्यो में तव न्यारो लो ॥ ज० ॥ १९ ॥ तिहां हुं सुखथी तेहना दुःखथी निसरी रे लो, एम हुं तीरथ माटे लो ॥ ज० ॥ चंद सरीखो पुरुषन निरख्यो को फिरी रे लो, छाती विरहे फाटे लो ॥ ज० ॥ २० ॥

अर्थ ॥ हुं तेना यशनुंज गायन करुं छुं. तेनुंज अन्नखाउं छुं. ते मने प्राण करतांपण वधारे वहालो छे. तेनी ओरमान माताए तेने कोइक कारणथी कुकडो बनाव्यो छे. तेम थवाथी में तेने तजी दीधो छे ॥ १९ ॥ त्यां हुं सुखथी रेहेतीहती; परंतु आ तेनुं दुःख लागवाथी हुं तीर्थयात्रा माटे निकली पडी छुं. चंद राजा समान बीजो कोइ पुरुष फरी अत्यार सुधी देखवामां आव्यो नथी. तेना वियोगथी मारुं अंतःकरण चिराइ जाय छे. ॥ २० ॥

स्वामि नामे पामी आनंद प्रेमला रे लो, चाली अबधु चेली लो ॥ ज० ॥ ताते पण जाणी योगीणी वाणी अटकली रे लो, कन्या जाणी चित्रावेली लो ॥ ज० ॥ २१ ॥ ताते कह्युं साची हुइ दीकरी रे लो, फलशे धर्मनो वेलो लो ॥ ज० ॥ परण्यो ए पटंतर निपट दुरंतर देशांतरी रे लो, ए तो मेलो दोहिलो ॥ ज० ॥ २२ ॥

अर्थ ॥ प्रेमला लच्छी पोताना प्राणनाथनुं नाम सांभलताज हर्ष पामी अने ते योगिनीने साथे लइ पोताना पितापासे आवी. मकरध्वज राजाए पण योगिनीनी वात सांभली खरोमर्म जाणी लीधो अने प्रेमला लच्छीने कह्युं के हे पुत्री तुं चित्रावेली समान छे. ॥ २१ ॥ पिताए कह्युं के हे पुत्री तारी जे याचना हती ते साची ठरी अने तारी आराधनाथी धर्म फलीभूत थशे. तारी साथे गुप्त भेदथी परणनार देशांतरनो रेहेनार ए महा कुशल पुरुषछे अने तेनो मेलाप थवो पण बहुज मुस्केल छे. ॥ २२ ॥

धीरजतुं धरजे परहा करजे आंमला रे लो, दीए एम जनक दिलासा लो ॥ ज० ॥ निगमे एम दिहा पियु पियु जहा प्रेमला रे लो,

धरती प्रीतम आशा लो ॥ ज० ॥ २३ ॥ चंद नृपतिनो संबंध हवे तमे सांजलो रे लो,कीधी जे वात विमाते लो॥ज०॥सुख डुःख देखी जूलो मत कोइ आ फलो रे लो, जोर लिखितनी वाते लो ॥ज०॥२४॥

अर्थ ॥ प्रेमला लछीने तेनो पिता दिलासा आपी कहेछे के हे पुत्री तुं धैर्य धारण करजे अने मनमां आवता आमलाने दूर करजे. पितानां वचनथी प्रेमला लछी जीजना अग्रजाग उपर पतिनुं स्मरण राखती दिवसो निर्गमन करे छे अने पतिना मेलापनी आशा धारण करी रही छे. ॥ २३ ॥ कविराज कहेछे के हवे चंदराजानी शी दशा तेनी उरमान माताए करी तेनो विस्तारथी हेवाल कहुं छुं ते सांजलजो. आ जगतमां सुख अने डुःख प्राणीउने प्राप्त थतां जोइ कोइ जूलमां पडशो नहीं अने ज्यां त्यां फां फां मारशो नहीं. ए सर्व कर्मने आधीन छे तेनी पासे कोइनुं जोर चालतुं नथी. ॥ २४ ॥

एह कथा श्रोताने ज्ञान प्रकाशनीरे लो, मूरखे निसुणी निगमी लो ॥ ज० ॥ जाखी मोहन विजये त्रीजा उल्लासनी रे लो, सुंदर ढाल ए बारमी लो॥ज०॥२५॥

अर्थ ॥ आ वार्ता श्रोताउने ज्ञान प्राप्त करावनारी छे अने तेमां जे मूर्ख हशे तेतो सांजलीने ग्रहण नहीं करतां गुमावीदेशे. मोहन विजयजी महाराजे त्रीजा उल्लासनी सुंदर बारमी ढाल उपर प्रमाणे कही.

॥ दोहा ॥

कुर्कटचंद थया पछी, थयो एक मास व्यतीत ॥ नकरे प्रगट गुणावली, सासु पीतल प्रीत ॥ १ ॥ आजा नगरीना जन सकल, विना नृपति अकलाय ॥ जइ प्रधानने विनव्युं, अम जेटावो राय ॥ २ ॥

अर्थ ॥ चंद राजाने कुकडो बनाव्याने एकमास वीती गयाछतां गुणावली राणी ते वात कोइनी पासे जाहेर करती नही. ते जाणती हती के सासुनी प्रीति खोटी छे. ॥ १ ॥ आजा नगरीनी सघली प्रजाने न देखवाथी अकलावा मांडी तेथी तेमणे प्रधानने जइ विनंति करीके चंदमहाराजानो अमने मेलाप करावो.

जो नृप निरखावो नही, तुमे आज सुविशेष ॥ तो तुमे अमने शीख द्यो, वसशुं जइ विदेश ॥ ३ ॥ दया विहुणो धर्म जेम, कुलविण नर जवजेम ॥ दंती दंत विना यथा, नृपविण नगरी तेम ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ जो राजा साहेबनो मेलाप आजेज अमने सारी रीते करावशो नहीं तो अमे विनंति करीए के अमने अहींथी जवानी रजा आपो. अमे बीजा देशमां जई रहेशुं. ॥ ३ ॥ जेम दयाविनानो धर्म शोजतो नथी, जेम उत्तम कुलविनानो मनुष्यनो जव शोजतो नथी, जेम दंतुशलविना हाथी शोजतो नथी, तेम राजाविना नगरी शोजती नथी. ॥ ४ ॥

राजा राज्य प्रजा सुखी, एह रीति सर्वत्र ॥ वनमांहे स्वामीविना, परवरवुं एकत्र ॥ ५ ॥ सचिव कहेरें सहोदरो, में पण नृपति न दीठ ॥ मुज पण एहवी कल्पना, हैडामांही पइठ ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ राजा राज्यासन उपर होय त्यारेज प्रजा सुखी होय छे. ए रीति सर्वत्र छे. तेथी जो अमारो स्वामी देखवामां नहीं आवेतो अमे सर्वे वनमां एकठा जइ रेहेवानो विचार कर्यो छे. ॥ ५ ॥ प्रधाने कह्युं

के हे आइर्ड में पण राजाने घणा वखत थया दीठा नथी तेथी तमे जेम धारोछो तेवी धारणा मारा अंतःकरणमां पण थइ रही छे. ॥ ६ ॥

कहीश विचारी एहनो, तमने सरवे भेद ॥ नगरी मांहि सुखे
रहो, कोइन करशो खेद ॥ ७ ॥ सनमानी सचिवे प्रजा, पहोता
सहु आगार ॥ वीरमतीने मंत्रीए, कह्यो प्रजा अधिकार ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ ते संबंधी विचार करी तथा तपास करी जे वात जाणवामां आवशे तेनो मर्म तमने हुं जणावीश. तमे नगरमां सुखे रहो. कोइ खेद करशो नही. ॥ ७ ॥ प्रधाने प्रजामंमलने विवेक युक्त समजावी सन्मान साथे विदाय कर्याबाद सहु पोत पोताने घेर गया. त्यार पछी वीरमतीने राणीने प्रधाने प्रजामंमलनो सर्व हेवाल जणाव्यो. ॥ ८ ॥

॥ ढाल १३ मी ॥

॥ राग बिहावडो ॥ ठेरो ठेरो रे गिरधारी ठेरो रे, तारा पगनोरे
समारू तोरो रे ॥ ए देशी ॥

तेह मंत्री माता जणी कहे, एम नृपति छानो केम रहे ॥ आवी मुजने कहे
प्रजा, अमने वेखासर द्यो रजा ॥ १ ॥ शाने राख्यो तमे नृप संग्रही, ए तो
वात कांइ वारू नही ॥ रीस चमतो तमे द्यो गाली, पण नकरो मति तमे स्त्रीवाली॥२॥

अर्थ ॥ मंत्रीए आवीने वीरमतीने कह्युं के हे राजमाता हवे राजाजी छाना केवीरीते रहीशकशे? प्रजातो मने वारंवार आवीने कहे छे के अमने विदेश जवानी जलदी रजा आपो ॥ १ ॥ तमे राजाजीने कबजे राख्याछे ए वात कांइ सारी लागती नथी. तमने जो रीस चडे तो सुखेथी मने गाळो देवा मांडजो, परंतु आवी स्त्री बुद्धि करो नहीं स्त्रीनी मति पानीए एवी कहेवत साची करो नही. ॥ २ ॥

नित्य प्रत्ये पुरजनने शुं जांखु, जेम तेम करी तेमने हुं राखुं ॥
मास थयो एम एक घणो, तोये पार न पाम्यो हुं तुम तणो ॥ ३ ॥
सहु लोकने मन संशय थयो, नृपचंद न दिसे कहां गयो ॥ नृप
विण राज विधुंसला, ते तो छाजे उखल बे मुशला ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ नागरिक लोको हमेशां आवी मने पुछया करेछे, तेउने हुं शुं जवाब दउं? तेउने महा महेनते समजावीने राखुं छुं. लोकोने धीरज आपता एक मास वीती गयो परंतु हुं तमारा अंतःकरणनो कांइ पार पामी शकतो नथी. ॥३॥ सर्व लोकना मनमां एवी शंका थइछे के राजाजी देखाता नथी तेथी क्यां गया हशे. लोको कहेछे के राजा विनानी राज्यगादी तेतो खाली खांडणीयामां बे सांबेला राखवाजेवुं छे. ॥४॥

तमे मानो अथवा नवि मानो, तमे चंदने राख्यो सही छानो ॥
वेठा तमे छो मोटी गादी, घणी जावा द्यो ठोकरवादी ॥ ५ ॥
जाण्यो कारण लोक अशातानो, पण मन नवि भेद्यो विमातानो ॥
मंत्रीए कह्युं देइ तानो, पण न चडे पावइए पानो ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ तमे मानो के न मानो पण लोको कहेछेके चंदराजाने तमे गुप्त राख्यो छे. तमे मोटा राज्यासने चडी बेगांछो पण तेम करवुं ते छोकरवादी जेवुंछे माटे ते बहु सारूं नथी. ॥ ५ ॥ वीरमतीए लोकने जे अशाता थती हती तेनुं सर्व कारण जाएयुं परंतु तेणीनुं मन लेशमात्र पलट्युं नही. मंत्रीए चानक लागे तेवां घणां वचनो कह्यां परंतु पावैयाने जेम पानो चडे नहीं तेम तेने पण कांइ असर थइ नही. ॥ ६ ॥

कहे वीरमती सुणरे मंत्री, में तो चंद नथी राख्यो यंत्री ॥ वांक
ए छे पण सवि तारो, केम अवगुण गाय तुं मारो ॥ ७ ॥ हण्यो
चंदजे हतो मुज प्यारो, तुज सरखो नहीं कोइ हत्यारो ॥ कहेवो
थइ आव्यो छे डाह्यो, वली शुं करवा तुं उमाह्यो ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ वीरमतीए कह्युंके हे मंत्री में कांइ चंदराजाने कबजे राख्यो नथी. ते बाबतमां सघलो तारो वांकछे. तुं केम मारा अवगुण ज्यां त्यां गायछे? ॥ ७ ॥ मारा वहाला चंदने तेंज हण्योछे. तारो जेवो कोइ हत्यारो (पातकी) नथी. वली मारी आगल आवी केवो डाह्यो थइने वातो करेछे अने कहेछे हवे तुं शुं करवा धारेछे. ॥ ८ ॥

बहु दीन थया वातती अमे लाधी पण राखी में ताहरी बाधी ॥ हुं
ऊंमीतो तुं श्यो रूडो, एक दुरमुखछे बीजो कूडो ॥ ए ॥ जो अव
गुण गाइश तुं मारो, उखेलो उखेलीश हुं तारो ॥ चुए वादो वादे
कहेवा, कोना नलीआने कोना नेवा ॥ १० ॥

अर्थ ॥ मारा जाणवामां आ वात बहु दिवस थया आवीछे, परंतु तारी लाज जालववा में ते छानीवात राखीछे. हुं तो ऊंमीछुं परंतु तुं शुं सारो छे? एकनुं मोढुं जेवा जोगनथी अने बीजो महाकपटीछे, एवो घाट थयो छे. ॥ ए ॥ जो तुं मारा अवगुण गाइश तो हुं तारे माटे बोलवामां कचाश राखीश नही. बहु वाद विवाद करी लवारामां सारनथी. कोइनां नेवां चुवेतो कोइनां नलीआं चुवे ज्यां त्यां छिद्रोछे. ॥१०॥

कहे मंत्रीमाता एम कां जाखो, थया घरडां पण समज न राखो ॥
में नृप हण्यो तेहनो कोइ साखी, एम जीवती न गला ए मांखी
॥ ११ ॥ बाइ बोल विचारी ए शुं बोल्या, केम वाहोगे एम अण
तोल्या ॥ काढशो खोटे काढण केहो, तमे कांइक प्रजुथी तो बीहो ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ मंत्रीए कह्युंके हे राजमाता आवुं शुं बोलोछो? हवे वृद्ध थयाछो, कांइ समजण राखो तो ठीक. में राजाजीने मारीनांख्या एवातमां कोइ साक्षी हशे के नही! शुं जीवती मांखीतो गलाशे नही? ॥११॥ हे माताजी! आम वगर विचारे शुं बोलि नांखोछो. आतो तोल्याविना फेंकवा मांड्या जेवुं करोछो. खोटो वांक काढी शुं लाज काढशो. कांइ परमेश्वरनीतो बीक राखो. ॥ १२ ॥

एह शीखनी वात कह्या माटे, तमे कीधुं लूण घणुं आटे ॥ जाएयुं
में तमे थाशो राजी, पण तमे खेल्या उलटी बाजी ॥ १३ ॥ माता
एतो रूमी नही जासा, एम कीजे नही जाजी हासा ॥ हुं नृप
हणुं केने बहाने, बाइ बोलाए एवुं जे कोइ माने ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ मे तो तमने जरा शिखामणनी वात करी तो तमे तो सामुं छोट करतां वधारे लूण ओलववा जेवुं कर्युं. हुं तो एम जाणतो हतो के मारी वातथी तमे राजी थशो परंतु तमे तो अवलीज बाजी खेलवा मांडी. ॥ १३ ॥ हे राजमाता ! आवुं बोलवुं ते सारू कहेवायनही. वली हे जाजीजी ! आवी मस्करी पण होय नही. मने राजाजीने मारवानुं शुं कारणछे ? बाइ एवुं बोलोके कोइ साचुं माने. ॥ १४ ॥

कहे वीरमती मंत्री तेरूी, कांरे चंदनी वात ते आवी छेडी ॥ एक
उघाडो जो एक ढांको, होवे वांके लाकरू वेज वांको ॥ १५ ॥ हुं
तो कहुं छुं वात तने घरनी, नृप साधे विद्या विद्याधरनी ॥ नाम
ए चंद तणुं नवी लीजे, कोइ आपण नवली कला कीजे ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ वीरमतीए मंत्रीने खानगीरीते बोलावी कह्युं के तमने चंदनी वात आवीरीते छेडवामां शुं लाभछे. एकनुं उघाडतां बीजानुं ढंकाशे नहीं. वली वांके लाकडे तो वांको वेज पडे. ॥ १५ ॥ हुं तमने एक छानी वात कहुं छुं. राजातो विद्याधरनी विद्या साधे छे. टुंकामां कहुं छुं के हवे चंदनुं नाम लेवानी जरूर नथी. कांइक नवीन रचना हवे करवानी जरूर छे. ॥ १६ ॥

मुज मंत्री तुं तेम हुं राजा, वजडावो जइने जशवाजा ॥ जो मुज
कह्युं चित्त नवि धर्युं, जाणीश तो तुं तारूं कर्युं ॥ १७ ॥ जीहां नृ
पतिथइ हुं सन्मुखी, तिहां राजा राज्य प्रजा सुखी ॥ कहे मंत्री
धरीने मन शाता, ए में तो प्रमाण कर्युं माता ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ तमे मारा मंत्रीने हुं तमारी राजा एवो उदघोषणानो डंको वगडावो. आ मारी वातजो बराबर चित्तमां राखी अमल करशो नहीं तो तमे जे करशो तेनो पाको पस्तावो तमने थशे. ॥ १७ ॥ ज्यां हुं प्रगटरीते राजा थइश त्यां राजा अने प्रजा बंने सुखीथशे. प्रधाने उंडो विचारकरी मनमां शांति धरीने जवाब आप्यो के हे माता मे आपनी वात अंगीकार करीछे. ॥ १८ ॥

थइ राजी वीरमती राणी, ए कही तेरमी ढाल गुण खाणी ॥
त्रीजा उल्लास तणी वारू, एह मोहने श्रोताजन सारू ॥ १९ ॥

अर्थ ॥ प्रधाननां वचनथी वीरमती राणी खुशीथइ. गुणनी खाणरूप त्रीजा उल्लासनी तेरमी ढाल मोहनविजयजी महाराजे श्रोताओने सारू अति मनोहर करीछे. ॥ १९ ॥

॥ दोहा ॥

एक वात कर तुं हवे, पमह जइ वजडाव ॥ थइ आभानगरी
तणी, वीरमती नर राव ॥ १ ॥ जो एहनी आणा प्रजा, नही
माने एणी वार ॥ ते जाणशे तेहनुं कर्युं, ते नहीं नगरी मोझार ॥ २ ॥

अर्थ ॥ वीरमतीए प्रधानने कह्युंके हे मंत्री तमे हवे एक काम करो. नगरमां जइ ढंढेरो पिटावोके आभानगरीना राजा हवेथी वीरमती थयाछे. ॥ १ ॥ वली एउं पण ढंढेरो पिटावजो के लोको आ वखतथीज तेमनी आज्ञा शिर नहीं चढावे तो तेनुं फल तेओ पुरीरीते भोगवशे एटलुंज नही पण तेने नगर बहार करवामां आवशे. ॥ २ ॥

आजा जस अलखामणी, यमपुर वल्लज जास ॥ ते अनमी थाउं
सुखे, एम कहो वचन प्रकाश ॥ ३ ॥ मंत्रिए फेर्यो पडह, वीरमती
आदेश ॥ नगरी जन निसुणी कहे, अह अह अयं विशेष ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ वली एवी रीते उद्घोषणा करावोके जेने आजानगरी अलखामणी लागती होय अने यमपुरी वहाली लागतीहोय ते वीरमतीने नहीं नमतां सुखी रहेवुं होय तो जले आडाइ करो. ॥ ३ ॥ मंत्रीए ज्यारे वीरमतीना हुकमथी आवो पडह वजडाव्यो त्यारे नगरनां लोको आश्चर्य पामी बोलवा लाग्याके आतो वली जारे नवाइ लागेछे. ॥ ४ ॥

नारीपति नर सांजल्या, नरपति नारिविहीन ॥ ए तो अचरिज सां
जल्युं, आजामांहे नवीन ॥ ५ ॥ स्त्रिया राज्य नगरी थयुं, किहां
नर गया विछेद ॥ पडह सुणीने सकलजन, चित्तमां पाम्या खेद ॥६॥

अर्थ ॥ पुरुषना स्वामी स्त्री होय एवुं तो सांजलवामां आव्युं नथी; अने तेवीरीते पुरुषना स्वामी स्त्री थयानुं आश्चर्य तो मात्र आजा नगरीमांज सांजल्युं. ॥ ५ ॥ शुं पुरुषोनो नाशथयो के आ नगरीमां स्त्री राजा थयो? आवो पडहो सांजलीने नगरना सर्व लोको मनमां बहुज खेद पाम्यां. ॥ ६ ॥

वीरमतीना जयथकी, सघले कर्युं प्रमाण ॥ राज रुद्धि एम जो
गवे, राणी अमली माण ॥७॥ वचन नलोपी कोइ शके, शुरा कोण
सामंत ॥ ते संजारे चंदने, रूठ्यो जास कृतंत ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ वीरमतीना त्रासथी सर्व लोकोए मंत्रीनी उद्घोषणा मान्यकरी. हवे राणी पोताना अमलमां मस्त रहेली राज्य वैजवनो उपजोग करे छे. ॥ ७ ॥ वीरमतीनी आज्ञा कोइपण लोपी शकतुं नथी. पछी जले ते शुरवीर योधो होयके मोटो सामंत होय! अने जे चंदराजाने कदापि याद करीदे तो तेनो तो कृतांत जे काल ते कोप्योज समजवो. ॥ ८ ॥

॥ ढाल १४ मी ॥

॥ इण पुर कंबल कोइ न लेशे ॥ ए देशी ॥

राणी मंत्री उपर हरखी, जाएयुं जोडी मिली मुज सरखी ॥ जेम हुं गाउं तेम
ए वजावे, चंद एणे करी मुक्यो ठावे ॥ १ ॥ एक दिन सुमति धरीमन ठागो,
वीरमतीथी वाते लागो ॥बाइजी तमे राज्य सुधार्यो, चंद तणो वारो विसार्यो॥२॥

अर्थ ॥ वीरमती राणी मंत्री उपर अत्यंत प्रसन्न थइ. तेणीए जाणी लीधुं के जेवी जोइए तेवी जोडी मली गइ छे. हुं जेम गाउं छुं तेमज ए वगाडे छे. अर्थात् मारा हुकमने अनुसरतुंज कार्य करे छे. एटलुंज नहीं पण चंदराजा संबंधी वात पण उचारतो नथी. जाणे चंदने ठावो करी मुक्यो होय नही.॥१॥ एक दिवस सुमति प्रधान ठावको थइ वीरमती साथे वातो करवा बेठो. हे राणीजी! तमेतो राज्यनी एवी सुधारणा करी के कोइ चंदने संजारतुंज नथी. ॥ २ ॥

कोइ परूच्युं कोइनुं न उपारे, काम तमारूं कोन विगाडे ॥ एहवी तो कोएइ नकरी, जेला जल पीए वाघने बकरी ॥ ३ ॥ चाम तणा जो दाम चलवो, तो आवी नकरे कोइ दावो ॥ कोइन जरे पगलुं अणजाणी, रहेशे युगे युग एह कहाणी॥४॥

अर्थ ॥ कोइनी परेली चीज अन्य कोइलेतुंज नथी. वली तमारूं काम पण कोइ वगाडतुं नथी. राजातो घणा थया परंतु तमारा जेवुं राज्य कोइनुं नथी. इनसाफ तो एवो छे के वाघने बकरी एक आरे पाणी पीए छे. ॥ ३ ॥ जो तमे चामडानी नोटोकरी तेने नाणा रूपे चलावशो तोपण तमारी सामे कोइ वांधो लावनारनथी. कोइ पण एवो अज्ञान नथी के तमारी सामे पगलुं जरी शके. जो तेम करशो तो जुगे जुग तमारूं नाम रहेशे. ॥ ४ ॥

नृप घणां जोया वली जोइश, पण तुम आगल सघला पोइश ॥ न धरो खेद युवति थया माटे, सहुने धरणीछे शिर साटे ॥ ५ ॥ अव रजो वृद्धावस्था पामे, थइ वेवड सहुने शिर नामे ॥ खरूं वृद्धपणुं त मतणुंवाइ, नृपति घणे जे कोट नमाइ ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ में अनेक राजा जोयाछे, वली जोइश खरो, परंतु ते सघला तमारी पासे ढेढ जेवा लागेछे. तमे स्त्री थयां तेथी खेद करशो नही. जाणे ते सघलाउने पृथ्वीतो शिर साटे होय छे. ॥ ५ ॥ बीजा जेउं वृद्ध थइ जायछे तेउं सर्वे तदन वांका वली जइ बीजाउने पोताना मस्तक नमावी नमे छे. तमारूंज वृद्धपणुं खरूं के जेणे घणा राजाउनां मस्तक नमाव्यां. ॥ ६ ॥

निसुणी वीरमती थइ राजी, पण निगुणी मन मांहे न लाजी ॥ हे मंत्री सेवक तुं म्हारो, कथन नहीं उल्लंघुं तहारो ॥७॥ मंत्री मनमां चिंते माया, वाघ तणे वोलावे धाया ॥ पिंजरमांहि कुर्कट एहवे, सुमति मंत्रीए दीठो तेहवे ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ प्रधाननां एवां खुशामतनां वचनो सांजली वीरमती राजी थइ, परंतु ते निर्गुणीने मनमां जरा पण शरम आवी नही मंत्रीने तेणीए कह्युं के हे मंत्री तमे मारा खरा सेवकछो. तमारूं वचन हुं कदापि लोपीश नही. ॥ ७ ॥ मंत्री मनमां कपटथी एवुं चिंतवेछेके आपणे तो वाघनुं वोलावुं छे. तेवामां ते सुमति मंत्रीए पांजरामांहे कुकडाने दीठो. ॥ ८ ॥

वाइ तमे राख्यो शुं विचारी, पिंजरीए पंखी परधारी ॥ के कोइ देव तमे वश कीधो, एहनो तो जोशे उत्तर दीधो ॥९॥ बोली वीरमती कोइ घाटे, ए मुज ब हुने रमवा माटे ॥ लीधो अमे पंखीवेचातो, राख्यो विचारो माहुथातो ॥ १० ॥

अर्थ ॥ हे राणीजी आ ते तमे शुं विचारकरीने आ पक्षीने पांजरामां पुरी राख्योछे? शुं कोइ देवनेतो वश करी राख्यो नथी? आटलो तो खुलासो करवो जोइशे? ॥ ९ ॥ वीरमती कांइक युक्तिपुर्वक विचार करी बोलीके मारी वहुने आनंद करवामाटे ए पक्षी राखेलछे. ए बिचारो बहु हेरान थतो हतो तेथी तेने वेचातो लइने राखेलछे. ॥ १० ॥

राख्योछे जीवदयाने जाणी, ज्यां लगी एहनो दाणो पाणी ॥ खाधुं ए पण लेखे ल गाडे, प्रभु भजवामुज वेहेली जगाडे ॥११॥ कहे मंत्री बाइजी कहेशो, पण द फतर न चड्यो छे पैसो ॥ तुम भंडार नथी मुज छानुं,केम करी कल्पित वात ए मानुं१२

अर्थ ॥ जीवदया सचवाशे एम जाणीने तेने राखेलछे परंतु ज्यां सुधी तेनो दाणोपाणी आपणे त्यां हशे त्यां सुधी रहेशे. ए तो जे खायछे ते हक करेछे. परमेश्वरनुं भजन करवा सवारमां रोज वेहेलां मने जगाडेछे. ॥ ११ ॥ मंत्रीए कह्युंके हे राजमाताजी ! आप गमे तेम ते बाबतमां कहो परंतु वेचातो लीधा बाबत एक पैसोपण चोपडे चधरेल नथी. वळी आपनो खजानो माराथी अजाण्योनथी. तमे जेटली क- ल्पित वात कहेशो ते हुं केवीते मानीश ? ॥ १२ ॥

हुं घरनोहुं मुजने भाखो, मुजथी तो शुं अंतर राखो ॥ वीरमती कहे रे शुं ब गजे, एहमांही तुं कांइ न समजे ॥१३॥ पैसानुं शुं मुजने पुछे, भहेणुं तो मुज पासे घणुं छे ॥ भूषण एक दइ सुप्रसिद्धो, ए कुर्कटमें विक्रय लीधो ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ हुं तो तमारो पोतानोजछुं. माराथी शुं छानुं राखोछो? वीरमतीए कह्युंके आ तमे शुं माथाकुट करोछो ? तेमां तमे कांइ समजतानथी. ॥ १३ ॥ तमे पैसा संबंधी शुं वात करोछो ? पैसानी जरूर शीछे, मारी पासे घरेणुं घणुंछे. तेमांथी एक सारो दागीनो आपीने ए कुकडो में वेचातो लीधोछे. ॥ १४ ॥

एहनी वात न पूछीश मुजने, एकांते वारूंछुं तुजने ॥ बीजी वार उच्चार करीशजो, तुं पण एहवो थाइश बीजो ॥ १५ ॥ मंत्री एम निसुणीने थरक्यो, उत्तर कहेवा अधर न फरक्यो ॥ एहवे शदन प्रदेशे बेठी, रूदती तेणे गुणावली दीठी ॥१६॥

अर्थ ॥ हवे ए कुकडासंबंधी वात फरीमने पुछशोनही. आ एकांतछे तेथी तमने खास ना पांडुं छुं के जो बीजी वार ते बाबत पुछशो तो तमो पण तेना जेवा बनीजशो. ॥ १५ ॥ वीरमतीनां एवां वचनो मंत्रीए सांभळ्यां के तरत जते थरथरी गयो अने बीजुं वचन काढवाने तेनो होठ पण फरक्यो नही. एवामां पासेनाज भागमां बेठेली गुणावलीने तेणे रूदन करती दीठी. ॥ १६ ॥

चंद प्रिया लखी अक्षर उली, मंत्री समजाव्यो थइ भोली ॥ ए कुर्कट मुज पियु सु विवेकी, एम देखाडे उली छेकी ॥ १७ ॥ मंत्री हृदये कौतुक भास्युं, वीरमतीने पण न प्रकास्युं ॥ समजी रह्यो मंत्री मनमांहे, कांइ नवी आराहे विराहे ॥ १८॥

अर्थ ॥ गुणावलीए भोळीथइने अक्षरोनी एक लींटी लखी मंत्रीने कह्युंके "एकुकडोतो मारो अत्यंत विवेकी पतिछे" एम देखाडीने लींटी भुंसीनांखी. ॥ १७ ॥ मंत्री पोताना अंतःकरणमां आश्चर्य पाम्यो; परंतु वीरमतीने तेणे कांइ कह्युं नहीं. पोताना मनमांज समजी रह्यो अने आराधना के विराधना कांइ करी नही

वीरमतीने प्रणमी नेहे, ते मंत्री आव्यो निज गेहे ॥ चौदमी त्रीजा उल्लासनी भाखी, ढाल ए मोहने रस अभिलाषी ॥ १९ ॥

अर्थ ॥ पछी वीरमतीने अत्यंत प्रेमपूर्वक प्रणाम करीने मंत्री पोताने घेर आव्यो. ए प्रमाणे त्रीजा उल्लासनी चौदमीढाल मोहनविजयजी महाराजे रसना अभिलाषीने माटे कही. ॥ १९ ॥

॥ दोहा ॥

वीरमतीए चंदने, कीधो पक्षी वेश ॥ वात प्रसिद्ध थइ घणी, परि परि देश विदेश ॥ १ ॥ जण जण तेह विमातने, दीधो अति धिक्कार ॥ कीधो राज्यनी लालचे, सुतने विहंगाकार ॥ २ ॥

अर्थ ॥ वीरमतीए चंदराजाने पक्षीरूपे बनावी दीधो एवी वात अनुक्रमे देश परदेशमां बहुज फेलाइ गइ. ॥ १ ॥ दरेक मनुष्ये ते वीरमती ओरमान माताने अत्यंत धिक्कार आप्यो. लोको बोलवा लाग्याके मात्र राज्यनी लालचथी पुत्रने पक्षीरूपे बनावी दीधो. ॥ २ ॥

पण सहु वीरमती भये, चसकी न शके कोय ॥ वातकरे मोटा तणी, घणी विमासण होय ॥ ३ ॥ वीरमती निर्भय थकी, पाले राज्य अखंड ॥ आवीने केइ नम्या, पुहवी पाल प्रचंड ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ परंतु वीरमतीना भयथी सर्व कोइ डरी गयेला होवाथी कोइ वात म्होंमांथी उचारी शकता नथी. कहेवतछेके मोटानी वात करीने पाछळ घणो पस्तावो करवो पडेछे. ॥ ३ ॥ वीरमती निर्भयने अखंडपणे राज्य करछे अने तेना बलथी अनेक प्रचंड पृथ्वीपतिओ तेणीनी पासे आवी नमवा लाग्या. ॥४॥

शक्ति अचिंती जगत्मां, वीरमतीनी जोर ॥ वक्र थको जे वक्र ते, कर्या पाधरा दोर ॥ ५ ॥ एहवे हेमरथ एक छे, हेमालयनो भूप ॥ तेणे वीरमती तणुं, जाण्युं सयल सरूप ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ जगत्मां वीरमतीनी शक्ति अचिंत्यछे एवुं फेलातां जे वांकाओथी पण वांकाहता ते सघळाओने तेणीए सिधा करी दीधा. ॥ ५ ॥ एवा समयमां हिमालयनो हेमरथ नामनो एक राजाछे तेणे वीरमतीनुं सघलुं वृत्तान्त जाणी लीधुं ॥ ६ ॥

मान हीन ते थयो हतो, चंद थकी बहुवार ॥ ते आना लेवा भणी, थयो भूप हुंशीयार ॥ ७ ॥ लेख लखीने पाठव्यो, वीरमतीने दूत ॥ रंडे आव्यो जाणजे, छेड्यो जे रजपुत ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ ते हेमरथराजा, चंद राजाथी बहु वार पराजय पाम्यो हतो. तेथी आ समये आभानगरीनुं राज्य लेवा ते राजा तैयार थयो. ॥ ७ ॥ ते हेमरथ राजाए एक पत्र लखी दूतनीसाथे ते पत्र वीरमती उपर मोकल्यो. तेमां तेणे जणाव्युंके आ क्षत्रियने जे वारंवार छेड्यो हतो तेथी हे रंडा तुं जाणजे के हुं आववाने तैयार थयोछुं ॥ ८ ॥

॥ ढाल १५ मी ॥

॥ यत्तनी देशी ॥

आव्यो दूत लंघी धरतीने, लेख दीधो वीरमतीने ॥ वांचीने जोयुं राणी, नख शिख लगे रोष भराणी ॥ १ ॥ रे रे दूत कहुं शुं तुजने, तुजने डुहवे स्वामी मुजने ॥ जइ रंडा पुत्रने कहेजे, होय माणस तो निरवहीजे ॥ २ ॥

अर्थ ॥ ते दूते पृथ्वीने उलंगतो आजानगरीए आवी वीरमतीने कागल आप्यो. राणीए वांची जो तांज तेना शरीरमां नख शिख क्रोध व्याप्यो. ॥ १ ॥ हे दूत हुं तने वधारे शुं कहुं, तने कुहवामां मने खोट लागे. परंतु ए रांकना जायाने जइने तुं कहेके जो माणस होतो बोलेलुं पालजे. ॥ २ ॥

धाव्यो होय समानी बीटकीए, तो तुं आवजे मुज मींटकीए॥ जो तुं क्षत्र पुत्र कहावे, जोउं कहेवो वेहेलो तुं आवे॥३॥ लोह शेर जो तुं केडे बांधे, जोउं केवी अणी आणी सांधे ॥ आज काल गयो तुं हार्यो, मुंडा ते दिवस तें विसार्यो॥४॥

अर्थ ॥ जो तुं पोतानी मानी बीटडीए धाव्यो होतो मारी सामो मींट मांडवा आवी पहोंचजे. वली हुं जोउछुं, के जो तुं क्षत्रियनो बच्चो छो तो केटलो उतावलो मारी सामे लडवा आवेछे? ॥ ३ ॥ जो तुं शमशेर खरे खरी तारी केड उपर बांधतो होइश तो हुं जोइशके आणी वखते तुं केवोटकीशकेछे? हजु हमणांज हारखाइ गयो हतो. मूंडा ते दिवसने पण भूलीगयो? ॥ ४ ॥

ते हुं वीरमती नवी दीठी, त्यां लगी रणवातो मीठी ॥ तुंने आजानो शो अ जरो, लेज हेमालय तो मुजरो ॥ ५॥ कीडीने पांख जे आवी, नही वारू कहुं समजावी ॥ शो जोरो तुज कपटीनो, तुं तो मारे एक चपटीनो ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ हजु ज्यां सुधी वीरमतीने दीठीनथी त्यां सुधीज रण संग्रामनी वातो मीठी लागशे. तने आजानगरी लेवाना जे कोड छे तेतो पुरा पडता पडशे, परंतु हिमालय जो लइ लउं तो खुबी मानजे. ॥ ५ ॥ कीडीने जे पांखो आवेछे ते सारा माटे नही पण मरवा माटे एम जाणजे. तुं कपटीछो. तारूं मारी पास कांइ जोरनथी. मात्र एक चपटीमां चोलाइ जइश. ॥ ६ ॥

एम कहीने दुत विसर्ज्यो, तेणे जइ निज भूपने वर्ज्यो ॥ जो मानो वचन मुज स्वामी, मत छेको नारी निकामी ॥७॥ भूपे दूत वचन अवहेल्यो, निज प्रबल महादल मेल्यो ॥ आगल कीधा मद शुंढाला, जाणे टुंक हेमाचल वाला ॥८॥

अर्थ ॥ वीरमतीए एवां सख्त वचनो कहीने दूतने विदायकर्यो. दूते जइने पोताना राजाने कह्युं के हे महाराज! जो मारूं वचन मानो तो विनाकारणे ए वीरमतीने छेडवामां सारनथी. ॥ ३ ॥ हेमरथ राजाए दूतनां वचननो तिरस्कारकरी पोतानुं महाबलवंत लस्कर एकठुं करवामांडयुं. महामदोन्मत्त हाथीउ आगल कर्या. तेउ जाणे साक्षात् हिमालय पर्वतनी टुंक जेवा दिसवा लाग्या. ॥ ८ ॥

हलके हयवर पाखरीया, जाणे रंगे चढीया दरीया॥ हेमरथ सेना लइ चाल्यो, रहे शूरो केम करी काल्यो ॥९॥ निशाने देतो गेडी, कीधी आजा पुरीने नेडी ॥ फरहरीयां पंचरंगनेजां, जाणे असी सरमे अंगरेजा ॥ १० ॥

अर्थ ॥ वली श्रेष्ठ अश्वो सुंदर पाखरेला हेषारव करवा लाग्या. ते एवा शोभता हताके जाणे भरती मोजाथी दरियो उछलतो होयनी. ए प्रमाणे मोटुं सैन्य लइ हेमरथ राजा लडाइ करवा चाल्यो. शुं वीर ते काल्यो रहे छे? ॥ ९ ॥ ते निशान टांपतो अने डंके घा देतो आजानगरी समीपे आवी पहोंच्यो. तेना लस्करमां पंचरंगी वावटा फरकता हता ते जाणे तीर अने तरवारना अंगरेजा होय नहि! तेवा शोभता हता. ॥ १० ॥

कहे हेमरथ एहवे जोरे, लेउं आज्ञापुरी चढी घोडे ॥ शुं जीतवुंछे अबलानुं, मुजथी बल नहीं सबलानुं ॥ ११ ॥ नारीमें दीठी शी तागा, जे एहने नृपति पाय लागा ॥ एहवे वीरमतीने जणावे, हेमरथजे चढीने आवे ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ पोतानी साथेना सैनिकोने हेमरथ राजा कहेवा लाग्यो के आ जोत जोतामां चडे घोडे आज्ञापुरी लइ लउं छुं ते जो जो. महा बलवाननुं बल पण मारी आगल तृणमात्रछे ते आ स्त्रीने जितवामां तो शुं मोटी वात छे ? ॥ ११ ॥ ए वीरमतीने में दीठीछे. एमां ते शुं ताकातछेके तेने बीजा राजाउं जइ पगे लाग्या. पछी वीरमतीने खबर आप्याके हेमरथ राजा तमारी उपर लस्कर लइने चडी आव्यो छे १२

राणीए मनमां नाण्यो, आव्यो ते नाव्यो करीजाण्यो॥ इहां कटक न आवे केहनो, राणी श्रवण न हुउं उन्हो ॥ १३ ॥ तव सुमति सचिव तेडाव्यो, कहे राणी वचन तस जाव्यो ॥ एह सामी हुं शुं जाउं, लडतां एह हुं तो लजाउं ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ राणीए ते संदेशाने ध्यानमां पण लीधोनहीं. जाणे हेमरथ राजा आव्योज नथी एवो देखाव कर्यो के तेणीनुं म्होंतोशुं पण कान पण गरम न थयो ? ॥१३॥ पछी वीरमतीए सुमति प्रधानने बोलावी तेने मीठाशथी वचनो कहेवा लागी. हे मंत्री ! तेना सामुं लडवा जवुं ते मने ठीकलागतुं. एथी एवा तकलादी सामे. लडतां मने शरम लागे छे. ॥ १४ ॥

तुजवांसे हाथछे माहारो, बोलउपर थाशे ताहारो ॥ लेजे एहने जइ घेरी,सर जेम नवी सांधे फेरो ॥ १५ ॥ साधीश सुप्रसन्न थाशे, अरीयण अटारणे जाशे ॥ घे डंको थइने निःशंको, तुज बालन होजो वंको ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ हुं तमारो वांसो थाबडीने कहुं छुं के तमो तेने जीती लेशो. तमे लस्कर लइ जइने तेने एवी रीते घेरी ल्यो के तेनो फरी सरवालोज संधाय नहीं अर्थात् तेना दलमां भंगाण पडे. ॥ १५ ॥ हुं देवनुं आराधन करीश जेथी तेउं प्रसन्न थतांज दुस्मनोमां भंगाणपाडशे. तेथी हवे निःशंक थइ डंके घा द्यो. तमारो बालपण वांको थवानो नथी एवो मारो आशीर्वादछे. ॥ १६ ॥

मंत्री राणीने आदेशे, अरी भांजीने जश लेशे ॥ भाखी पंदरमी त्रीजे उल्लासे, मोहन एढाल प्रकाशे ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ राणीना हुकमथी मंत्रीए शत्रुउं उपर तैयारी करवा मांडी. ते शत्रुउने भगाडशे अने कीर्त्ति संपादन करशे. त्रीजा उल्लासनी पंदरमी ढाल मोहनविजयजीए कही. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

वीरमती वचने सचिव, तेडाव्या सामंत ॥ आज्ञा आव्यो हेमरथ, सेना लइ अनंत ॥ १ ॥ लेशे नगरी आपणी, कहेशे सहु निरधार ॥ कोइ माये नवि जण्यो, आज्ञा राखण हार ॥ २ ॥

अर्थ ॥ [illegible]ना हुकमथी मंत्रीए सर्व सामंतोने तेडावीने कह्युं के हेमरथ राजा घणुं लस्कर लइने [illegible]डी आव्यो छे. ॥ १ ॥ चंद राजा अविद्यमान छते जो ते आज्ञानगरी जीती लेशेतो [illegible]शे के कोइ एवो माइनो जायो शुरवीर न निकल्योके जेणे आज्ञागरीनुं संरक्षण कर्युं

तुम सरीखा शुराछते, जो नगरी लेवाय ॥ तो दिनकर केम उ
गमे, मेहेणुं ए रही जाय ॥३॥ वीरमती मुख साहमु, इहां मत
निरखो कोय ॥ राखो कुल क्रम आपणुं, जेमजग इजत होय ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ हे शुरवीर योधाउं तमारा सरखा बलवान छतां जो आजानगरी शत्रुउं लेशे तो सूर्य केवीरीते पूर्वमां उगशे ? एतो आखा जन्मारातुं मेणुं रहीजशे. ॥ ३ ॥ हमणां वीरमती तरफ जोवानो अवसर नथी. सहु पोत पोताना कुलनी रीत तरफ नजर करो जेथी जगत्मां कीर्त्ति वधे. ॥ ४ ॥

मानशे मुजरो तुम तणो, चंद पहू महाराय छे॥ कुर्कट तो शुं थयुं,
राज अंश नवि जाय ॥ ५ ॥ मंत्री वचने कहे सहु, करी उर्द्ध
भुज दंम ॥ करशे चंद प्रताप रवि, हिमने खंमो खंम ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ चंद महाराज तमारी स्वामी जक्ति मनमां अवस्य मानशे. ते कुकडा थयाछे तेथी शुं थयुं ? शुं तेनामां राज्य अंशछे ते गयुंछे ? अर्थात् गयुं नथी. ॥ ५ ॥ मंत्रीनां एवां वचनो सांजलीने सर्वे सामंतो उंचा बाहु दंड करी कहेवा लाग्याके हे प्रधानजी ! चंद राजारूपी सूर्यनो प्रताप हेमरथरूपि हिमना खंडे खंड करी नांखशे; अर्थात् चंदराजारूपी सूर्यना तेजथी हेमरथ राजा रूपी बरफ गलीजशे. ॥ ६ ॥

जेणे चंद नरेशनुं, खाधुं होशे लुण ॥ ते तो एहवे अवसरे,
टालो करशे कूण ॥ ७ ॥ मंत्री निज सेनाकरी, केशरशुं गर
काव ॥ हेमरथनी सामो थयो, देइ निसाने घाव ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ जेणे चंद राजानुं निमक खाधुं हशे ते आवे अवसरे निमक हराम केम थशे ? ॥ ७ ॥ पछी मंत्रिए पोतानी सैन्यना सैनिकोने केशरीआ करावी डंके घा दइ हेमरथनी सामा धसारो कर्यो. ॥ ८ ॥

॥ ढाल १६ मी ॥

॥ कडखानी देशी ॥

प्रबल दल युगल किल सबल हुआ अचल, धरणी धरणी तणी छंमी माया ॥
अनशना जाण पंचानना तनमना अरूण हुआ घणा राणी जाया ॥ प्र० ॥
॥ १ ॥ सिंधुडे राग शरणाइउं टहकीउं, बंदीए सरस गाया पवाडा ॥ चारणे
चर चीया बिरूद डुहावडा, मंमीया निसुणी योधे अखाडा ॥ प्र० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ बंने बाजुना अत्यंत बलवालां लस्करो सामसामा अचलपणे पृथ्वी अंगे स्त्रीनी ममताछोडीने लडवाने सज्ज थयां. वली केटलाएक राजपुत्रो अत्यंत क्षुधा युक्त थयेला केशरी सिंहनीजेम तनमनाट करतां लाल हिंगलोक जेवा थइ लडवा लाग्या. ॥ १ ॥ लडाइमां शूर उत्पन्न करे तेवा सिंधुडा रागथी शरणाइउं वागवामांडी. जाटोए शूर चडे तेवां कवित्तो गावा मांड्या. चारणोए बिरूदावली वाला डुहा अने सोरठा कहेवा मांड्या. ते सांजलीने अखाडामां मल्लो युद्ध करे तेवो रणसंग्राम शरु थयो. ॥ २ ॥

जणण जंकार जंजारवे केइ थया, कीर्त्ति कमलाकर ग्रहण रागी ॥ सुकविनी
वात अखीयात करवाजणी, सुजटनी नयन ब्रह्मांड लागी ॥ प्र० ॥ ३ ॥

थापडे कंद एकेक हयवर तणा, मुंबवल घाली संग्राम रसीया ॥ जाइउं आज
क्षत्री तणा पारखां, केड कसीया तणा देउं तसीया ॥ प्र० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ ज्यारे जंजावाजिंत्रथी जेंकार शब्दोनो नाद प्रगट थयो त्यारे कइक योद्धाए कीर्त्तिरूपी लक्ष्मीने ग्रहण करवा उजमाल थया. वली केटलाएक सुजटो उत्तम कविउंनी कविताने अमर करवा सारु ब्रह्मांडमांज मात्र दृष्टि लगाडी युद्धमां मच्या रह्या. ॥ ३ ॥ केटलाएक योद्धाउं पोताना उत्तम अश्वोनी कांधने थाबडता हवा. केटलाएक मुंछ उपर ताव देता संग्रामनो रस लेता हता. वली केटलाएक एम बोलताहताके चाइउं आजे क्षत्रियोनी परीक्षानो वखत आव्योछे. जेउं केड कसीने तैयार थया छो ते पोतानुं स्वरूप तो बतावो. ॥ ४ ॥

निसुणी निशान अवसान चूको रखे, खेलशुरा तणो तो लडाइ ॥ लोहजे
लांकथी वांक धरी बांधीए, आज तस लाज रहेतो वडाइ ॥ प्र० ॥ ५ ॥
शूर पुरातणो तीर्थ रण जूमिका, शस्त्रधारा जीहां तीर आछा ॥ एक मुकी
करी अवर तीरथ जणी, धरणी धरता रखे चरण पाछा ॥ प्र० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ शूरनां वाजां सांजलीने निशान ताकवाना अवसरने चुकशो नही. शुर वीर लोकोनी रमत ते लडाइज छे. वांकी केड उपरजे मरोडवाली तलवार बांधीए छीए तेनी जो आजे लाज रहे तोज वडाइ समजवी. ॥ ५ ॥ जे संपूर्ण शुरवीरोने तेमनुं तीर्थतो रणसंग्रामनी जूमिकाजछे. ज्यां शस्त्रोनी तीक्ष्णधारा रूपी निर्मल नीर वहेछे माटे तेज तीर्थने छोडी बीजा तीर्थमां गमन करवाने हे! योद्धाउं रखे तमारा पगलां पृथ्वीउपर पाछां करो. ॥ ६ ॥

खुणसधरी फणसथी देह पोरस चड्यो, वीर वडवीर हांको वजाडी ॥ छेल
छंछाल मछराल बेहु दलतणे, मुकीया तुरंग वागो उपाडी ॥ प्र० ॥ ७ ॥ रज
चड्यो गयण रणथंज जेम उपड्यो, पाखरे रोल धमसाण वाजी ॥ राउला वा
उला जेल जेला हुआ, आफड्या ताजीए जाय ताजी ॥ प्र० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ आंखमां खुन जरावाथी फणस करतां पण विशेष पोरस योद्धाउंना शरीरमां चडीगयो जेथी ते शुरवीरोए लडाइमां वीरहाक वगडावी. केटलाएक शुरवीर छंछेडायेला छेल अजिमान करता बंने बाजुउंना लस्करमां घोडाउंने लगाम ढीली करी उपाडता हवा. ॥ ७ ॥ आकाशने विषे धूलनो गोटो एवोतो चड्यो के जाणे रणस्थंज खडो थयो होयनी. वली केटलाएक घेलछाए चडेला राजवीरो एवातो जेट जेटा थइ गया के तेउंना अश्वो साम सामा उपरा उपरी अफलावा लाग्या जेथी महा धमसाण मची रही ॥ ८ ॥

सांतरी आंतरी बगतारो उपरे, वीजली जेम वहे खग्गधारा ॥ तिरछीज बर
छीउ पार निरगछीयुं, एकशुं एक करता जुहारा ॥ प्र० ॥ ए ॥ सणण वहे
वाण तेम चणण गोली वहे, धुम धमरोल छुटे अरावा ॥ बाटबड उपडी
जूमिपड धड हडे, पुरी आ जाणी अरबे गराबा ॥ प्र० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ शुरवीरोना बख्तरो उपर तलवारनी जेम अरस परस जनोइ वट चालवा लागी. वळी बरछीउं वांकीथइ एवीतो आर पार उतरवा मांडीके जाणे एक बीजाने जुहार वेहेवार शरू थयो.॥ ए॥ योद्धाउंना बाण सण सणाट चालवामांड्यां अने बंदुकनी गोळीउं एक बीजा उपर चणणण करती चोटवा लागी. तोपोना बहार थवाथी धुमाडाना गोटे गोटा निकळवा लाग्या अने तोपमांथी गोळा छुटतांज जूमिनापड उखडता होय तेवो पृथ्वीमां आस्फोटन थवा लाग्यो ॥ १० ॥

एक नासे वली एक वांसे पडे, बापकाकिहां लगे जाइश जागो ॥ छोड हथी
यार उगार जो संजवे, साद सादे इस्यो वाद लाग्यो ॥ प्र० ॥ ११ ॥ केइ
लडे केइ पडे केइ धड तड फडे, केइ हय गय पडया पय पसारी ॥ व्यारके
जाणीए हारडे हारके, वणजवा काज वालद उतारी ॥ प्र० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ युद्धतुं रमखाण मचतां अने अरस परस मारतां जे कोइ योद्धो नासवा मांड्यो तेनी पुंठे लागी बीजाए हाक मारी कह्युंके हे रांकडा हवे जागीने क्यां सुधी जइश? हवे उगरवानो विचार होय तो हथीयार छोडीदे. एवीरीते राडो पाडता साम सामा विवाद करवा लाग्या. ॥ ११ ॥ केटलाएक लडता हता, केटला एक पडता हता. केटलाएकनां धड तरुफतां हतां. केटलाएक घोडा तथा हाथी पग पहोळ करी पड्या हता. जाणे कोइ मोटा वेपारीए हारो होर वेपार करवाने माटे पोठनी पोठ लादेली उतारी होय तेवुं लागतुं हतुं. ॥ १२ ॥

लोहवाहे केइ ताकके आपकी, एक कायर धरे हाथ आका ॥ केइरण
आंगणे टुक टुके उडया, शिरविना धड करे केइ पवाका ॥ प्र० ॥ १३ ॥
केइ गजराज दंतुशले अश्वना, चरण खुर रोपि रण रंग मांहे ॥ नाक
सिस कारने ताकी शिर दारने, दोमकी दोटशुं चोट वाहे ॥ प्र०॥१४॥

अर्थ ॥ कोइ शुरीए तक सांधीने तलवार एवीतो वहेवा मांडीके तेनी सामेना कायर थइ गयेला योद्धाने आडा हाथज मात्र करवानो वखत आव्यो. कोइकना रणांगणमां टुकडे टुकडा थइ गया, वळी कोइकना मस्तकविनाना धड लढाइ करता रडवडवा लाग्यां. ॥ १३ ॥ केटलाएक रणसंग्राममां पोताना घोडाना पगनी खरीउं बीजाउंना हाथीउंना दंतुशळो उपर रोपीने खडारह्या अने नाकथी सिसकारो करता बीजा सरदारो उपर बेवडी दोट मुकीने ताकी ताकीने चोट चलवता हता. ॥ १४ ॥

तीरथी वीर चकचूर थइने पड्या, जाणीए केकीए कलाज मंडी ॥ जनम
दीधा फरी तरूण सुजटो जणी, धार तलवारनी अवल चंडी ॥प्र०॥१५॥
छत्रधारी घणां पूर घाए पड्या, वीररस सरस ते मस्त चाखे ॥ एहवे जा
रथे सिंहनी वाहिनी, आपणा दासनी लाज राखे ॥ प्र० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ केटलाएक योद्धाउं तीरना घाथी जूमिपाट पड्या हता तेथी जाणे मोरे कलापुरी होय तेवा दीसता हता. केटलाएक युवान सुजटो एवुं समजता हता के आपणे नवे अवतार आव्या. कारणके तेउं एवुं धारता हताके तलवारनीधारतो अवल चंडी रांड जेवीछे. ॥ १५ ॥ केइक छत्रधारी राजाउं अनेकघा लागवाथी जुमि उपर पड्या हता. तेउं मस्त थइने जाणे वीररसनो स्वाद चाखता होय एवा लागता हता. आवा युद्धना प्रसंगमां सिंहना आसनवाळी युद्धनी देवी मात्र पोताना दासनी लाज राखती हती.१६

शोणिनी निम्नगा पुर बेहु पुरुवहे, योगिनी पत्र पुरे असंखी ॥ गयण
ढाइ रही पलचरी खेचरी, तृप्त हुआ घणां गृध्रपंखी ॥ प्र० ॥ १७ ॥ सु
मति मंत्रीश सुजगीशने आगले, तुरत हिमशैललो कटक नाठो ॥ हेम
रथ रायने सांकडे आंकडे कबज कीधो करी जबत काठो ॥ प्र० ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ लोहीनी नदी बंने कांठामां पूरनी जेम वहेतीहती. तेमांथी असंख्य योगिणीउ पोताना खप्पर (पात्रो) जरती हती वली मांसनो आहार करनारी एवी खेचरीउंथी आकाश ढवाइ रह्युं हतुं अने घणां गीध पक्षीउं मांस अने लोहीथी तृप्त थयां हतां. ॥ १७ ॥ मंत्रीउंमां श्रेष्ठ एवा ते कीर्त्तिवंत सुमति मंत्रीना लस्करनी सामेथी हेमरथ राजानुं लस्कर नासवामांडयुं ए समयनो लाज लइने मंत्रीना योद्धाउंए हेमरथनी संकडाशमां आवी पडतां तेने युक्तिथी कबज करी लइ मजबुत जापतामां राख्यो. ॥ १८ ॥

जितकीधी महा जीतरंगा थया, वाजिया सुमतिना जीत डंका ॥ ढाल
ए सोलमी तृतिय उल्लासनी, मोहने कही जेसी स्वर्ण टंका ॥ प्र० ॥ १९ ॥

अर्थ ॥ सुमति प्रधाने जीत मेलवी. तेना योद्धाउं जयना रंगमां जितनां डंका वगाडवा लाग्या. त्रीजा उल्लासनी आ सोलमी ढाल मोहन विजयजी महाराजे सुवर्णना सिका जेवि कही. ॥ १९ ॥

॥ दोहा ॥

मंत्री लाव्यो हेमरथ, वीरमतीनी पास ॥ सा कहे रे बल ए
हवे, कृत आज्ञा आयास ॥ १ ॥ तुं मुजथीने शुं लडे, तुं मुज
दास कदीम ॥ तो हुं वीरमती नही, जोतुं लोपे सीम ॥ २ ॥

अर्थ ॥ सुमति मंत्री हेमरथ राजाने ज्यारे वीरमतीनी पासे लइ आव्यो त्यारे तेणीए तेने कह्युंके हे हेमरथ! शुं आटला बलथी आज्ञानगरीने जीती लेवा प्रयास करवो सूझयो. ॥ १ ॥ तुं मारी साथे लडवाने केम शक्तिवान थइ शके? तुं तो मारी हजुरनी सेवा करनार दास जेवो छे. वधारे तो शुं कहुं परंतु जोतुं मारा सीमाडाने उलंगी जाइ शकतो मारुं नाम वीरमतीछे ते फेरवी नांखुं ॥ २ ॥

एकज मारे मंत्रीए, गाल्युं तारूं मान ॥ तें शुं दीठा नही हता,
आज्ञाना मेदान ॥ ३ ॥ नारी तुं के नारी हुं, कहे साचुं मत
लाज ॥ तुं गजतो मृगराजहुं, जो तुं चटकहुं बाज ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ एक मारा मंत्रीएज मात्र तारो मदतो उतारी नांख्यो. भुंडा तें अगाउ आज्ञागरीना मेदान जोया न हता? ॥ ३ ॥ वीरमतीए कह्युं के हे हेमरथ! वाइडी ते तुं के हुं? साचे साचुं लाज छोडीने कहे. जो तुं हाथी तो हुं सिंह अने जो तुं चकलो तो हुं बाज पक्षीछुं. ॥ ४ ॥

तुं ते शुं माणसवली, तुज सम को निर्लज्ज ॥ ए तरवारे के
हवी, राखतो होइश परज्ज ॥ ५ ॥ मंत्रीए जेम तेम करी, राणी
करी प्रसन्न ॥ छोडाव्यो हेमरथ जणी, आप्यां अशन वसन्न ॥ ६ ॥

॥ वली तुं ते कांइ माणसछो? तारा जेवो निर्लज्जपण कोणहशे? वली आ तारी तरवारे तुं प्रजाने

५ वाण ६

७. भूमिपरू .

केवीरीते कबजे राखतो होइश? ॥ ५ ॥ मंत्री सुमतिए वीरमती राणीने मीठां वचनोथी ; जेम तेम प्रसन्न करीने हेमरथ राजाने मुक्त कराव्यो अने तेने खान पान कराव्यां अने शोने तेवां वस्त्रादि आप्यां. ॥६॥

हेमरथने राणी कहे, शिर उपर करमंड ॥ आज थकी तुं मा
नजे, मारी आण अखंम॥७॥ माताजी लोपीश नही, तुम आणा
कोइ वार ॥ हेम एम कही प्रणपति करी, बेठो सन्ना मकार ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ राणीए हेमरथना माथा उपर हाथमुकी तेने फरमान कर्युंके आजथी हवे तमे मारी आण अखंडपणे अंगीकार करजो. ॥ ७ ॥ हे! माताजी हुं तमारी आणा कोइ वखत लोपीशनही. एवां वचनो हेमरथ राजा विनंति पूर्वक बोली, सन्नामध्ये जइने बेठो. ॥ ७ ॥

एहवे नटवर शिवकुंवर, ज्ञान कला जंडार ॥
राणीनो मुजरो कर्यो, पंचसयां परिवार ॥ ए ॥

अर्थ ॥ एवा समयमां पांचसो नटोए परवरेलो शिव कुंवर नामनो नटराज जे ज्ञान अने कलानो जंडारछे तेणे आवीने राणीनो मुजरो कर्यो. ॥ ए ॥

॥ ढाल १७ मी ॥

॥ नदी यमुनाके तीर उमे दोय पंखीया ॥ ए देशी ॥

राणी कहे नटराज आव्या तमे क्यां थकी, सरखा चमते वेश रहे
लागी टकी ॥ कहे शिव कुंवर प्रणाम करीने मन्नथी, आव्यो हुं म
हाराज, ए उत्तर पंथथी ॥ १ ॥ नगर नगरना नूप रीकावी आ
गला, लीधा लाख पसाय, देखाडीने कला ॥ आन्ना एक अपूरव हुंतो
माहरे, ते में निरखी आज जामणमे ताहरे ॥ २ ॥

अर्थ ॥ वीरमती राणीए कह्युं के हे नटराज तमे क्यांथी आव्या? तमे सर्वे सरखी उमरना सुंदर वेशवाला अने तमने जोतां दृष्टि तमारा उपर ठरेछे एवा दीसोछो. ते सांजली शिव कुंवर तेणीने प्रणाम करी बोल्योके हे महाराज हुं उत्तर तरफना मार्गथी आवुं छुं. ॥ १ ॥ शेहेरे शेहेरना राजाउने मारी कला देखाडी तेउने प्रसन्न करतो करतो अने लाखो रुपैयाना इनाम मेलवतो अहीं आव्योछुं. मात्र आन्नानगरी अगाउ जोइ न हती. तेथी आपना उपरथी वारीजतो. जे जोवानो वखत आव्यो. ॥ २ ॥

सांजली हुंतो कीरती श्रवणे जेहवी, नयणे ते अमे आज ए दीठी
तेहवी ॥ जवतु सदा दीर्घायु सह्गुणी तुज सन्ना, जोगवे राज तुं वीर
नृपतिनी वल्लन्ना ॥ ३ ॥ जो आज्ञा तुम होयतो नाटक मंडीए, तुम
तणुं पामी दान दारिद्र विहंमीए ॥ वीरमतीए आदेश कर्यो करीने
दया, नट नायकना पायक रमवा सज थया ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ जेवी आन्नानगरीनी कीर्त्ति सान्नलवामां आवी हती तेवीज आन्ना नगरीछे एवुं नजरे जोतां साचुं मालम पड्युं. तमे दीर्घायुषी थाउ अने तमारी कीर्त्तिवंत सन्ना साथे हे वीरसेन महाराजानी

वहाली पटराणी तमे दीर्घकाल राज्य जोगवो. ॥ ३ ॥ नटराजे कह्युंके जो आपनी आज्ञा होयतो नाटकनुं काम शरु करीए. जेथी आपनी पासेथी इनाम रुप दान मेळवी अमारी दरिद्रतानो नाश करी नांखीए. वीरमतीए तेउना उपर दया आणीने नाटक करवानो हुकम कर्यो, जेथी नटना खेलाडीउं रमत रमवाने तैयारी करवा लाग्या. ॥ ४ ॥

मुखर चंद्रायण काठ जला कटिथी कस्या, केशरी पागे केशरी डापा धसमस्या ॥ ढिग ढिग ढिग्ग ढिगग्ग मुजंगी गरजीया, सरणाइए ट हुक्क सोरठ तेम परजीया ॥ ५ ॥ मीठी तार रवाज संगीत गति रण झणी, ताल विकट टंकार कणाण कण कण कणी ॥ आलापे स्वर सप्तथी रागने रागिणी, कीधो रागनो मंडप रामततो बणी ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ नाटकीयाए पोतानां मुख चंद्रमा जेवा श्वेतकर्यां. केडकसीने कछावाळ्या केसरीआ रंगना पायजामा पेहेर्या. वळी घोर अवाज करनारा अने ढिग ढिग ढिग जेवा शब्द निकळता मोटा ढोल वागवा मांड्या. अने शरणाइउं टहुकारा करती सोरठ अने परजीया रागमां आलाप करवामंडी. ॥ ५ ॥ मीठा तारवाळा वाजिंत्रथी संगीतनो रण झणाट थइ रह्यो. अने चित्र विचित्र टंकारा करता तालनो कण कणाट थवा लाग्यो. सा-री-ग-म-प-ध-नी ए सात स्वरोथी ७ राग अने त्रीश रागिणीउंना आलाप थवा लाग्या. साक्षात् रागनो मंडप थयो होय एवी संगीतनी छाया छवाइ रही. ॥ ६ ॥

हंस तुरग गज वाघ स्वरूप नवा करी, खेले प्रथम नटेश विशेष रसे जरी ॥ विच विच वक्र संजाषण नयण इसारती, करी करी लोक हसाडतो एक हसारती ॥ ७ ॥ एहवे गुणावळी कुर्कट पिंजर कर ग्रही, बेठी गोखे रमत निरखे रही रही ॥ तव आरोप्यो वंश उत्तंग मनोहरू, जाणीए उपशम श्रेणी तणो ए सहोदरू ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ शरुआतमां नटराज हंसना, घोडाना, हाथीना, वाघना एवा विशेष रस जरेला नवा नवा रूप धारणो करी खेल करतो हवो. वचमां वचमां वक्रोक्तिवाळां मीठां जाषणो अने आंखना इसारा विगेरे करी लोकोने कोइ इस मुखो हसावतो हास्यरसने जमावतो हतो. ॥ ७ ॥ एवा अवसरमां गुणावळी राणी कुकडानुं पांजरु हाथमां राखीने गोखमां बेठी रमतने जोइ रहीछे. ते समये नटराजे एक उंचो अने मनोहर वास नाटक शाळामां उन्नो कर्यो. ते जाणे मुनिराजनी उपशम श्रेणीनो सहोदर (बंधु) ज होयनी तेवो दिसवा लाग्यो. ॥ ८ ॥

ठोकी मेख अशेष घणे कसणे कस्यो, लोकाकार स्वरूप जविकनें उल्लस्यो ॥ कीलक वंशने अग्र पूगीफल तिहां धर्यो, शिणगारीने वंश चढ्यो नटुए कर्यो ॥ ९ ॥ शिवमाळा शिव कुंवरनी पुत्री कुमारिका, ॥ वल वाग नेपण अपक्षेपण क्रीडा कारिका ॥ करीराणी प्रणिपत्य ने चंद की भूमिपम नी, जनकादिकनी शीख करीने वंशे चढी ॥ १० ॥

अर्थ ॥ तेवांसनी चारे बाजुए मजबुत मेखो ठोकी दोरडाउथी तेने मजबुत कर्यो. ते जाणे लोकाकारनुं स्वरूप जोवा सारू उल्लसित थयेला जविक जीवने जेम सुंदर लागतो होय तेम देखावा लाग्यो. ते वांसना अग्रजाग उपर खीली ठोकी ते उपर सोपारी गोठवी. एवीरीते वांसने शणगारीने उज्जो कर्यो. ॥ ए ॥ शिवकुवर नटराजनी कुंवारी पुत्री शिवमाला जे उंचे अने नीचे फेंकवा अने चडवा उतरवानी क्रीडाकरनारी हती, तेणे प्रथम राणीने नमस्कार करी चंदराजानी कीर्त्तिनो उच्चार कर्यो अने पछी पोताना पिता प्रमुखनी आज्ञा लइने ते वांस उपर चडी. ॥ १० ॥

हेठे रह्या नट घाट बजावे ढोलका, जाखे अहो अहो अहो हो जला
जला बोलडा ॥ मननो नयणनो खेल मचुकीश शिव कहे, बहु नट
वंश समंत उरध नयणे रहे ॥ ११ ॥ आवी नट अवतार कला शिखी
थछे, इहां जो न.खेलीश खेल खेलीशतो किहां पछे ॥ आपणी कुलस्थिति
एह उपर उद्यम इस्यो, मनमांहि तुंतो खेद सुता मकरीश किस्यो ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ नीचे उजारहेला नटो घाटसर ढोल वगाडता हता. अने अहो अहो अने धन्यवादना मीठा बोल बोलताहता. शिवराज नट कहेछे के हे कुमारी तुं मनने स्थिर करजे अने नेत्रने सावधान राखजे. बहुनटो वांस उपर उंची नजरेज ध्यान पूर्वक जोया करेछे. ॥ ११ ॥ हे बाला! तुं नटना कुलमां जन्म पामी जे जे कलाउ शीखीछो ते जो अहींआ खेलमां नही बतावीश तो पछी क्यां बतावीश? आपणा कुलनी रीति एज छे अने आपणा कुलनो उद्यमपण एज छे. हे बेटा! तुं मनमां जरापण ते बाबतमां खेद करीश नहीं. ॥ १२ ॥

निसुणी जनकनां वचन वंशाग्रे जइ अमी, पुगी उपर नाजिधरी तिहां
परवकी ॥ गणण चल्यो गणणाट शरीरते बालनो, फरतो दिसे जे
हवो चक्र कुलालनो ॥ १३ ॥ जूतल हाको हाक बजावे नटवरा,
प्रवर परंदा जेम फिरे उरहा परा ॥ शिव मालाए उलट गुलांटी फ
रीजरी, मूक्यो दशमो द्वार पूगीए थीर करी ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ पितानां वचन सांजली शिवबाला वांसनी टोच उपर चडी अने सोपारी उपर पोतानी नाजी स्थापी जेम कुंजारनुं चक्र फरतुं होय तेवी रीते तेणीए पोताना शरीरने आकाशमां गण गणाट करतुं फेरववा मांड्युं. ॥ १३ ॥ जमीन उपर उजेला नटो हाको मारी ढोल वगाकता हता, अने जेम मोटा पक्षीउ उडे तेम वेग करता हता. शिवमालाए उलटी गुलांटमारी पोताना मस्तक (ब्रह्म रंध्र)ने सोपारी उपर चकावी स्थिर करी उंधे मस्तके रही. ॥ १४ ॥

मुनि जेम उंधे मस्तक रही काउस्सग्ग करे,तेम बाला सुकुमाला त्रिकरण थिर धरे॥
त्रीजो उलट्यो खेल करी दृढ आसनो, बेठी पुगी उपर सा गरुडासने ॥ १५ ॥
फरीवली फल उपर वाम एकी ठवी, एक चरणथी चक्र लीधो ए कला नवी ॥
लेइ पंचवरणनी पंखे पाघकी, कीधो सनाल सरोज सपंखे पांखडी ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ मुनिराज जेम उंधे मस्तके रही कायोत्सर्ग करे तेवी रीते ते सुकुमाल बालाए उंधे मस्तके रही

मन वचन अने कायाने स्थिर कर्या. त्यार पछी फरी गुलांट मारी दृढ पणे श्वासने स्थिर करी ते सोपारी उपर गरूडासन करी बेठी. ॥ १५ ॥ त्यार पछी वली ते सोपारी उपर डाबा पगनी एडी धारण करी अने एकज पगथी उन्ना रही शरीरने चक्रनी जेम फेरववा मांडयुं. आ कला अद्भुत हती. वली पांच जुदा जुदा रगनी पाघडीओ लइ तेमनी कमलना डांडा उपर फुलनी पांखडीओ जेम रचना करी. ॥ १६ ॥

तात कहे सुता उपर वेला बहु हवी,में तो तुजमां एहवी कला नवी संभवी॥
सा उपरथी थइ दोरी उतरी जेम उरगणी, अथवा जाणीए गगनथी त्रिदश तरंगिणी १७
आवी धरणी उपर नट प्रमुदित थया, करि करि कंठाग्रहण मिथ्या सवी नय गया ॥
चंद तणो जसवाद नटे वली उचर्यो, खेली खेल अखेल ढोले ढमको कर्यो ॥१८॥

अर्थ ॥ शिव कुंवर नटे कह्युं के हे बेटा ! हवे नीचे उत्तरो–वखत बहु थयो. तमारामां आवी कला छे एम हुं जाणतो न हतो. पितानुं वचन सांजली शिव बाला दोरडानी साथे नागणी जेम अथवा आकाशथी उतरती गंगाजीनी जेम नीचे उतरी आवी. ॥ १७ ॥ ज्यारे शिव बाला जमीन उपर आवी त्यारे सर्वे नटो हर्षवंत थया. तेणीने कंठे भेटी पडया. कारण के खेल खेलतां उपर जे नय हतो ते सर्व नाश पाम्यो. त्यार पछी नटोए चंद राजानो यशोगान गायो अने न खेली शकाय तेवा खेल खेल्यानो ढोलनो ढमकारो कर्यो. ॥ १८ ॥

कीधो मुजरो वीरमतीने नटेश्वरे, पांउमोज उवारणे चंदने उपरे ॥ तृतीय उल्लासनी ढाल कहीए सतरमी, मोहन कहे श्रोतानी भणी रुडी गमी ॥ १९ ॥

अर्थ ॥ छेवटे शिवकुमर नटे वीरमतीने विनंति पूर्वक मोज मांगी. वली चंद राजाने घणी खमां–तेना दुखडा उपर वारी जाउ–एवां उवारणां लीधा. कवि मोहनविजये त्रीजा उल्लासनी आ सतरमी ढाल कही, जे श्रोताओने घणीज रूडी लागी. ॥ १९ ॥

॥ दोहा ॥

कहे यशवायक चंदना, नट नायक गुणवान ॥ ते लागे सायक समा, वीरमतीने कान ॥ १ ॥ विकटी नटथी रागिणी, करथी नदीए दान ॥ अंग अंग मधुपान परे, व्याप्यो अति अभिमान ॥ २ ॥

अर्थ ॥ गुणनोवेत्ता शिव कुंवर नट चंद राजानी बिरूदावली रूप यशो गान करतो हतो ते वीरमतीने काने बाणनां जेवां लागतां हतां. ॥ १ ॥ नटनी उपर उद्वेगतावालुं चित्त थवाथी वीरमती तेओने पोताने हाथे दान आपती न होती. कारणके राज्यनी प्राप्तिथी तेणीना अंगो अंगने विषे मदिरारूप अभिमान व्याप्युं हतुं. ॥ २ ॥

वाजां वाये गाये नट, वाले बहु विध गात्र ॥ वीरमती चित वज्र जेम, भेदे नही तिलमात्र ॥ ३ ॥ राणी दान विना सभा, आग लथी न दियंत ॥ जल धर वरसे तो नदी, दोतट पूर वहंत ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ नटो वाजा वगाडता हता, गाता हता अने शरीरना अवयवोने अनेक प्रकारनी कसरत बतावारूपे वालता हता, परंतु वीरमतीनुं अंतःकरण वज्रनी जेम रति मात्र तेओनाथी भेदातुं न होतुं. ॥३॥

राणीए आप्या विना सत्रा, दान आपती न हती. जो वरसाद वरसे तोजनदीमां पूर आवे अने बंने किनारामां संपूर्ण वहे. ॥ ४ ॥

नटतो कुंजर जेम करें,चंद सुजश अग्राज ॥ नडक किमपि लहे
नही, राणी तणां अकाज ॥ ५ ॥ कुर्कट पिंजर गृह थको,पाम्यो
माता भेद ॥ मुज यश निसुणी नट मुखे, पामी पूरण खेद ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ शिव कुमर तो हाथीनी जेम चंदनां यशोगान जे ते वखते अग्राह्य हतां ते उच्चार्यांज करतो हतो, परंतु ते भोलो राणीना अकार्यना स्वरूपने कोइ पण रीते जाणी शक्यो न होतो. ॥ ५ ॥ कुकडो पांजरामां रह्यो थको वीरमतीना अंतःकरणना भावने जाणी गयो के मारूं यशोगान नाटकना मुखथी निकलतुं सांभलीने ते संपूर्ण खेद पामी छे. ॥ ६ ॥

ए माता पूरण हठी, नट तो जाशे निराश ॥
मोटे गढ कोटे जइ, केम कहेशे जश वास ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ वीरमती संपूर्ण हठ करी बेठी छे अने तेथी जो नटो निराश थइ जशे तो बीजा मोटा राज्य दरबारमां जइ आपणी यशकीर्त्ति केवी रीते फेलावशे? ॥ ७ ॥

॥ ढाल १० मी ॥

॥ चित्रोडा राजारे वगडावे वाजारे ॥ ए देशी ॥

युवती मुख निरखीरे, कुर्कट मन हरखीरे, हलवे आकर्षी पिंजरनी सलीरे ॥
अंतर उल्लसीउरे, पंखी पोरसीउरे, थयो निसुणी रसियो,कीरती उजलीरे ॥१॥
जे दाता अखेला रे, ते देवानी वेला रे, भेला मेलामां अवसर साचवे रे ॥
जे होय अदाता रे, ते जाये उजाता रे, अवदाता तेहना कोइ न आलवेरे ॥२॥

अर्थ ॥ कुकडा ए प्रथम गुणावलीना सन्मुख जोयुं अने पोते मनमां बहुज खुशी थयो, अनंतर धीमे थी पांजरानी सलीने उंची करी. पोते यशोगानथी उलसायमान थवाथी अने पोताने पोरस चरूवाथी तेमज निर्मल कीर्त्तिना श्रवणथी रसियो थवाथी तेने दान देवानी अभिलाषा थइ. ॥ १ ॥ जेउ खरेखरा दातार छे ते दान आपवानी वेलाए मनुष्यना समुदायमां अवसर साचवीने दान आपे छे परंतु जेउ कृपण छे तेउ उठीने चाल्या जाय छे अने तेउनी बिरूदावलीनो आलाप जगत्मां कोइ पण करतुं नथी. ॥२॥

गोखेथी जांख्युं रे, आडी करी पांख्युं रे, चांचे धरी नांख्युं, कचोलुं कुकडेरे॥
सुप्रसाद जे कीधोरे, सहु लोक प्रसिद्धोरे,शिव कुंवरे लीधो आवी ढुकडोरे॥३॥
कुंदननो घडीयो रे, बहु हीरे जडीयो रे, पडीयो ते दीठो राणी कचोलडो रे ॥
नटवे बहु मोली रे, चंद कीरती बोलीरे, ढोलीए वाह्यो कीरती ढोलडोरे ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ गोखमांथी नीचा वली, पांखोने आडी करी, कचोलाने चांचवडे उपाडी नीचे नांखी दीधुं. शिव कुंवर नटे सर्व लोकना जाणवामां आवीशके तेवो कुकडाए जे उत्तम प्रसाद कीधो ते तेनी नजी-

आवी पोताना हाथमां ग्रहण करी लीधो. ॥ ३ ॥ ते कचोळुं सुवर्णनुं घडेलुं अने बहु हीराउंथी जडेलुं हतुं एवुं ते कचोळुं राणीए पडतुं दीधुं. शिव कुमर नटे ते कचोळुं हाथमां लइ चंदनी बहु मूल्यवान कीर्त्तिरूप बिरूदावली करी अने ढोलीए ढोल उपर कीर्त्तिनो पडघो पाड्यो. ॥ ४ ॥

सन्ना लोक संपेखीरे, वीरमतीने उवेखीरे, कीधां बहु जेखी नटने तुंगरारे ॥
पटकुल बावतना, करे शिव साजतनारे, मधु रुतुना सोहे जेहवा कुंगरारे ॥५॥
चलगति कुलवटनीरे, पलटाणी पटनीरे, नटनी धरणीए नटनवि उंलख्यारे ॥
बहु पाम्या शृंगारारे, मणि जमित उदारारे, वीरमतीने अंगारा थइने धख्यारे॥६॥

अर्थ ॥ सन्नाना लोकोए तत्काल वीरमती तरफ ध्यान नहीं आपता पोताना विचारने संकेली नटने अनेक प्रकारनां वस्त्रो तथा आभूषणो आप्यां शिव कुमर विगेरे नटो जेम बसंत ऋतुमां कुंगरो शोभे तेवा शोभता हता. ॥ ५ ॥ ते वखते समग्र सन्नाजनो मध्ये कुल परंपरानी जे रीति चालती हती ते बदलाइ जतां नटोनी स्त्रीउं नटोने उंलखी शकी नहीं. नटोने जे मणिउंथी जडेलां उत्तम आभूषणो मल्यां हतां ते देखीने वीरमतीने जेम धगधगता अंगारा शरीरने लागे तेम मनमां ते लागता हता. ॥ ६ ॥

नट हुआ अयाचीरे, नरही कांइ काचीरे, राचीने उतारे शिव नटवो गयोरे॥
वीरमती कहे सेहेलोरे,कीयो धननो गहेलोरे,मुज पेहेला दाता कोण इहां थयोरे७
बलीउं जोउं केहेवोरे,ते तो जोया जेवोरे,एवो उपर वट किण जणणी जण्योरे॥
वध्यो दीसे मोसालेरे, रम्यो छे बहु लाडेरे, मारी निशाले संहितो नथी जण्योरे॥७॥

अर्थ ॥ नटोने घणोज लाभ मल्यो तेथी तेउं अयाचक जेवा थइ गया. तेउंने कोइ वातनी खामी रही नही तेथी संतोष पामीने शिवकुमर नट पोताने उतारे गयो. वीरमती बोलवा लागीके आवो ते जोलो कोण धननो घेलो थयोके मारी पेहेलां दातार थवानी तेने इछा थइ? ॥ ७ ॥ वली ते केवो बलवान छे ते पण हवे जोवा जेवुं छे. एवी कइ जननीनो जणेलो छे के मारी उपरवट थइ दान आप्युं. मने लागे छे के ते मोशालमां मोटो थयो हशे अनेत्यां बहु लाड घेलो थयो हशे. अने खात्रीथी कहुं छुं के मारी निशाले तो जण्योज नथी. ॥ ७ ॥

मुज मीट न आव्योरे,जलो कुशले सिधाव्योरे,जाव्यो मुज एहनो मोटो आउखोरे॥
एम अंजस आण्योरे,पण विहंगन जाण्योरे. ताण्यो छे यद्यपि पिंजर सन्मुखोरे ॥ए॥
कहे मंत्री मातारे, मत होवो ताता रे, रहो आकुल थाता मानो विनतीरे ॥
पेहेलुं जेणे दीधुंरे, तेणे यश तुम कीधुंरे, जाणो करी सीधुं खीजो स्यावतीरे ॥१०॥

अर्थ ॥ मारी चोटमां आववा न पाम्यो अने कुशल खेमे ठीक सिधावी गयो. मने तो एलुं आयुष्यज मोटुं लागे छे. आवी रीतनो वेहेम वीरमतीने आव्यो परंतु पक्षी संबंधी विचार तेना मनमां आव्यो नहीं. जो के पांजरू तेनी सन्मुखज ताणवामां आव्युं हतुं. ॥ ए ॥ मंत्रीए कह्युं के हे माताजी तमे गरम आउं नहीं. शांतथाउं अने मारी विनति अवधारो. जेणे प्रथम दान दीधुं तेणे तमारा यशनेज वधार्यो छे. वातने सिधी रीते लेवामांशुं खोटुं छे अने शामाटे खीजवानी जरूर छे? ॥ १० ॥

जे शुरा श्रथागेंरे, श्रावे जे खागेरे,नूपतिने श्रागे सहुं पेहेलां लडेरे ॥ दातार
जुजारारे, बेहु एक श्रणुसारारे, निरधारा स्वामी आगल श्राथडेरे ॥ ११ ॥
यश चढतो वानो रे, केम रहे ते ठानो रे, मुजरो तमे मानो सामो तेहनो रे ॥
ए तुम बालकमांरे, बे सहुको लाडकारे,श्राकलडां न होवो, वांक न केहनोरे॥१२॥

श्रर्थ ॥ जेर्ज श्रत्यंत शुरवीर थइ रणसंग्राममां पडे बे तेर्ज नूपतिनी सन्मुखज सर्वनी पेहेला लडाइमां उतरे बे. दातार श्रने लडनार बंने एक सरखा स्वजावना होय बे तेर्ज निश्चयपूर्वक स्वामीनी श्रगाउज श्राथडी पडनारा होय बे. ॥ ११ ॥ पोतानो यश गवातो सांजली तेवो पुरुष केम ठानो रहे? माटे आपने तो तेनो उलटो मुजरो मानवानी जरूर बे. ए सहु तमारां लाडकवाया बालको बे. श्राप श्राकलां न थार्ज. श्रा बाबतमां कोइनो वांक नथी. ॥ १२ ॥

एम घणुं समजावीरे,वश तोय न श्रावीरे,फावी नही मंत्री केरी कोइ कलारे॥
त्रीजे उल्लासेरे, श्रढारमी नाखेरे, सुप्रकाशे मोहन सुकथा निर्मली रे ॥ १३ ॥

श्रर्थ ॥ मंत्रीए वीरमतीने घणी घणी रीते समजावी तो पण तेणीए तेनुं कह्युं मान्युं नहीं. श्रर्थात् मंत्रीए श्रनेक कला करी तो पण एके कला फलीजूत थइ नहीं. त्रीजा उल्लासमां उत्तम कथावाली श्रने निर्मल एवी श्रढारमी ढाल कवि मोहनविजयजीए कही श्रने श्रोतार्जने सारो प्रकाश कर्यो. ॥ १३ ॥

॥ दोहा ॥

गृह पोहोती सघली सन्ना,प्रगटी रजनी जाम ॥ वीरमती पोढी
जइ, सुख शय्याए ताम ॥ १ ॥ नयणे नावे निद्रडी, राणी मन
बहु शोच ॥ पेहेलो दाता पामवा, श्रालोचे श्रालोच ॥ २ ॥

श्रर्थ ॥ सन्नाना सर्वे जनो पोताने घेर गया श्रने रात्रि पडी श्रने वीरमती पोतानी सुख शैयाए जइने पोढी गइ. ॥ १ ॥ शैयामां पोढता बतां निद्रा आवती नथी. राणीना मनमां बहुज खेद थवामांड्यो श्रने पेहेलो दान श्रापनार ते कोण हशे एवी विचारजालमां गुंथाइ गइ. ॥ २ ॥

प्रात थयो उदयो श्रर्क,वीरमती मति हीन ॥ नागर जन तेडी
करी, पूरी सन्ना नवीन ॥ ३ ॥ तेडाव्यो शिवकुंवरने, ते पण
श्राव्यो सद्य ॥ वीरमती एम उपदिशे, करनाटक श्रनवद्य ॥४॥

श्रर्थ ॥ सवारमां सूर्योदय थयो एटले मति मुंजायेली वीरमतीए नगरना लोकोने एकठा करी नवी सन्ना जमावी. ॥ ३ ॥ वीरमतीए शिवकुमर नटने बोलाव्यो. ते तत्काल श्राव्यो. वीरमतीए तेने श्रावतांज कह्युं के फरी तेवुंज दोष (खोट) विनानुं नाटक करो. ॥ ४ ॥

श्रारंन्यो नाटक तेणे, कीधो वंशारोप ॥ तेमहीज ढोल ढम-
किया, प्रगट्यो रस श्रविलोप ॥ ५ ॥ तेमहीज नारी गुणावली,
लेइ पिंजर तेह ॥ जोवा बेठी गोखमां, नट क्रीडा ससनेह ॥ ६ ॥

श्रर्थ ॥ नाटकीये नाटक शरू कर्युं. वांसने उन्नो कर्यो. तेवीज रीते ढोल पण ढमकारा करवा ल...

अने अपूर्व रस प्रगव्यो. ॥ ५ ॥ तेवीज रीते गुणावळी राणी पण पांजराने लइने गोखमां स्नेह सहित नटनी क्रीडा जोवा बेठी. ॥ ६ ॥

ताम्रचूड रूपे नृपति, निरखे करी विशेष ॥
जो जो नविजन नव मिटे, लिखित जेह विधि लेख ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ कुकडारूपे थयेलो राजा चंद पण आजे विशेष रीते ध्यान आपी नाटक जोवे छे. हे नव्य जनो ! जो जो के विधिना लखेला लेख कदापि पण फरता नथी. ॥ ७ ॥

ढाल १ए मी.

॥ कालीने पीलीने वादली ॥ ए देशी ॥

॥ नाटक नरत्यादक तणां ॥ लालन ॥ नटुए ते वचन कीध, बोल्या दा नने अवसरे, लालन चंद तणी सुप्रसिद्ध ॥ साहिबारे मोरोचंद नरिंद वड नागी हो, नवल दीदार ॥ ए आंकणी ॥ १ ॥ विलखाणी राणी घणु, ला० निसुणी तनय यश जोर ॥ गृहपति वाणी सांनली, ला० जेम खातरीउं चोर ॥ सा० २ ॥

अर्थ ॥ नाटकीयाए नरत प्रमुखना अनेक प्रकारना नवा नवा नाटको कर्या अने दानने अवसर आव्यो त्यारे चंद राजानी बिरूदावली बोल्या. एवी रीते के चंद नृपति महा नाग्यशाली अत्यंत मनोहर अमारो खाविंद छे. ॥ १ ॥ पोताना उरमान पुत्रनो यश अत्यंत सांनळी राणी बहुज झांखी पडी गइ. जेम घरना मालेकनो अवाज सांनळतांज चोरनी दशा थाय तेवी तेनी दशा थइ. ॥ २ ॥

देवा दान नटेशने, ला० नकरे उपर हाथ ॥ आगलथी आपे नही ला० खेल जोणारो साथ ॥ सा० ॥ ३ ॥ शिव कहे चंद विना सना, ला० निपट अलूणे धान ॥ सेना जेम कुंजर विना, ला० जेम वल्ली विण पान ॥ सा० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ ते कारणथी नटना अधिपतिने दान आपवा ते हाथपण उंचो करती नथी. तेम वळी साथे जोनारापण तेनी पेहेलां आपता नथी ॥ ३ ॥ शिवकुमरे कह्युं के जेम लूण विनानुं धान्य, हाथी विनानी सेना अने पांदडा विनानी वेल लागे तेवीज चंद राजा विनानी सना लागे छे. ॥ ४ ॥

दश दिशि नयणां फेरवे, ला० दाता जोवा काज ॥ विस्मित थइ सघली सना, ला० राणी एम केम आज ॥ सा० ॥ ५ ॥ पण कोइ समजे नही, ला० वीरम तीनी वात ॥ एहवे निसुण्या कुकडे, ला० निज यशना अवदात ॥ सा० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ नटराज दशे दिशाए दातारने जोवा माटे पोतानी आंखो फेरव्या करे छे, आवी तेनी स्थिति जोइ सघली सना आश्चर्य पामी. अने वीरमती आजे आम शावास्ते करती हशे तेना विचारमां पडी. ॥ ५ ॥ परंतु सना मध्येथी कोइ पण वीरमतीना अंतःकरणने समजी शकतुं नथी. एवामां कुकडाए पोताना यशोवादनां वचनो सांनळ्यां. ॥ ६ ॥

मातानो नय अवगणी, ला० कठण करीने चित्त ॥ नाख्युं रतन कचोलडुं, ला० लाख टकानुं वित्त ॥ सा० ॥ ७ ॥ लीधुं नटवे धसमसी, ला० तेह अनोपम पात्र ॥ कीरति चंदनी उचरी, ला० लक्षण एह सुपात्र ॥ सा० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ माताना जयने बिलकुल नही गणतां, कठण मन करीने लाख रूपीयानी किंमतनुं रतननुं कचोलुं तेणे नीचे नांख्युं. ॥ ७ ॥ नटराजे उतावलथी जइ ते अनुपम पात्र लइ लीधुं अने तत्काल चंदनी कीर्त्तिनुं गायन कर्युं. ए सुपात्रनां लक्षण समजवां. ॥ ८ ॥

वरषा जेम तेमहीज सभा, ला० वुठी सोवन धार ॥ कुर्कट चरित्र निहालीने, ला० राणी उठी तेवार ॥ सा० ॥ ए ॥ दोडी आवी गोखडे, ला० कर झाली करवाल ॥ रोषवशे पिंजर ग्रह्युं, ला० बोली गिरा विकराल ॥ सा० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ जेम वरसाद वरसे तेवीरीते सभाए सुवर्णनो वरसाद वरसाव्यो. कुकडानुं आवुं चरित्र देखी राणी तत्काल उभी थइ. ॥ ए ॥ वीरमती हाथमां तलवार लइने गोखनी पासे दोडती आवी अने अत्यंत क्रोधसहित पांजरूं हाथमां लइने विकराल शब्दो बोलवा लागी, ॥ १० ॥

किमरे पापी पंखीया, ला० न वली हजी तुज लाज ॥ मुज पेहेलां ते केम कर्युं, ला० दान ए कालने आज ॥ सा० ॥ ११ ॥ छोडीश नही तुजनेहवे, ला० का ढयुं खड्ग कही जाम ॥ कर ग्रह्यो दोडी गुणावली, ला० सासूडीनो ताम ॥ सा० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ हे पापी पक्षी! तने हजी लाज वली नही. मारी अगाउ गइ काले अने आजे तें आ नाटकी याने केम दान आप्युं. ॥ ११ ॥ हुं हवे तने छोडवानी नथी एम कही जेटलामां म्यानमांथी तलवार काढे छे तटलामां गुणावलीए दोडीने वीरमतीनो हाथ पकडी लीधो. ॥ १२ ॥

माताजी एह उपरे, ला० निपट न किजे रोष ॥ अविवेकी होये पंखीया, ला० नही एहनो कोइ दोष ॥ सा० ॥ १३ ॥ चांचे जल पीता थकां, ला० भूमि पड्युं ए पात्र ॥ एशुं समजे दानमां, ला० एहनो तो निरखो गात्र ॥ सा० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ हे माताजी! पक्षीओ विवेकने जाणताज नथी अने वली आ काममां तेनो कांइ दोषनथी माटे तेना उपर आपने अत्यंत क्रोध करवो युक्त नथी. ॥ १३ ॥ ए पक्षीए चांचथी पाणी पीवा मांडता ते कचोलुं जमीन उपर पड्युं छे. दान देवामां ए ते शुं समजे? एनो देदार तो तमे जुओ! ॥ १४ ॥

जेम तेम पालेछे पिंडने, ला० पिंजर रह्यो तिर्यंच ॥ केडो मुको एहनो, ला० कांकरो एहवा संच ॥ सा० ॥ १५ ॥ आव्या कोलाहल सुणी, ला० लोक सयल तेणी वार ॥ मुकाव्यो मली कुकडो, ला० करीकरी घणी मनुहार ॥ सा० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ ए पक्षी पांजरामां पड्यो पड्यो जेम तेम करी तेना शरीरने नभावेछे. हवे एनो केड मुको तो सारूं. तमे तेने माटे आवा उपाय शामाटे करोछो ॥ १५ ॥ सासु अने वहुने वचे चालती रकझक सांभली सभाना लोको त्यां एकठा थइ गया अने अनेक प्रकारे वीरमतीने विनंति करी कूकडाने तेना झपाटामांथी छोडाव्यो. ॥ १६ ॥

आवी राणी जीहां सभा, ला० नट पाम्या आनंद ॥
त्रीजा उल्लासे छंगणीशमी, ला० मोहन ढाल अमंद ॥ सा० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ त्यार बाद वीरमती राणी सभामां सिंहासन उपर आवी बेठी. नटो आनंद पाम्या. त्रीजा उल्लासनी ओगणीशमी ढाल मोहनविजयजीए उत्तम कही. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

शिव नटवर अवसर चतुर, वीनवी ललित वचन्न ॥ रोष निवारीने करी, राणीने सुप्रसन्न ॥ १ ॥ प्रारंभ्यो प्रेषण फरी, चढी शिव माला वंश ॥ पिंजर सन्मुख दृष्टिधरी, खेले करे प्रसन्न ॥ २ ॥

अर्थ ॥ अवसरना जाण एवा ते शिवकुमर नटे अतिमिष्ट वचनोथी राणीने रीझवी तेनो रोष उतरावी नांखी अति आनंदमय करी दीधी. ॥ १ ॥ नटे फरीथी नाटक देखाडवुं शरू कर्युं. शिवमाला वांस उपर चडी. तेणीए पांजरानी सन्मुख दृष्टि राखी अने तेने प्रसन्न करवामाटे खेल करवां मंडी. ॥ २ ॥

पिंजरगत पंखि इसे, पामी समय एकंत॥ शिवमाला आगल कहे, सरल स्वरे बहुभंत ॥ ३ ॥ जाणी में नट कन्यके, परम प्रवीणा तुज ॥ पंखी भाषा तुं लहे, ते माटे कहुं गुज्ज ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ एटलामां पांजरामां रहेल पंखीने एकांत जेवो समय मली जवाथी शिवमालाने, तेणे बहु प्रकारे धीमा सादथी कह्युं. ॥ ३ ॥ हे नट कन्या! तुं अत्यंत प्रवीणछो एवुं मारा जाणवामां आव्युं छे अने तुं पक्षीनी भाषापण जाणेछे तेथी मारा अंतःकरणनी तने एक वात कहुंछुं. ॥ ४ ॥

वंश थकी तुं उतरे, राणी करे पसाय ॥ पण ते तुं लेती रखे, कहुं हुं शीश नमाय ॥ ५ ॥ धन देखी राचे रखे, करी मुज व चन प्रमाण ॥ मागी लेजे मुज भणी, चूकीशमां अवसाण ॥६॥

अर्थ ॥ ज्यारे तुं वांस उपरथी नीचे उतर अने राणी तारा उपर प्रसन्न थइ दान आपवामांडे त्यारे ते दान, हुं तने पगे लागीने कहुं छुं के कोइपण रीते लइश नही.॥५॥ ते जे धन आपे ते उपर राचीशमा. मारूं आवचन कबुल राखजे. तेनी पासेथी दानना बदलामां मने मागी लेजे. आ समयने चूकीशनही. ॥ ६ ॥

तुज गुण आ जीवित लगे, राखीश करी तावित ॥ कर उपगार उगार मुज, आप अजय अवगीत ॥ ७ ॥ धन तो आपण बेहुं मली, मेलशुं सदा अशेष ॥ तुज आगल आगे कहीश, कर्म लेख सुविशेष ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ तारो मारा उपर थतो आ गुण हुं जीवतासुधी तावितनी जेम बांधी राखीश, अर्थात् विसरीश नही. मारा उपर उपकार करी मने बचाव अने तेम करीश एवुं अजयवचन आप. ॥ ७ ॥ जो धननी इछा हशे तो आपणे बंने मली निरंतर घणुं मेलवशुं. वली मारा कर्मना लेखनो विशेष भाव हुं तने आगल उपर जणावीश. ॥ ८ ॥

॥ ढाल २० मी ॥

॥ घघरा ढोला ए देशी ॥

वंश थकी ते उतरी रे, तेमी एकांते तात ॥ धन्य नट बाला ॥ वचन बंधी उपगार, करे शिवमाला ॥ हलवे समजावी कह्यो रे, कुर्कटनो

अवदात ॥ ध० ॥ १ ॥ हरख्यो घणुं हारद लही रे, ते नट नायक ताम ॥ ध० ॥ जश पभणी आवी कर्यो रे, वीरमतीने प्रणाम ॥ ध० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ ज्यारे शिवमाला वांस उपरथी नीचे उतरी त्यारे तेणी तेना पिताने एकांतमां लइगई अने पद्दी उपर उपकार करवा सारु कुकडाए कहेलो वृत्तांत धीमेथी पोताना पिताने तेणीए कह्यो. आ नटनी कुंवरीने धन्यवाद घटेछे. ॥ १ ॥ शिवमालानो हारद सांजली नटनो नायक घणोज हर्ष पाम्यो. पछी वीरमतीनो यशोवाद उचरी तेणीनी पासे तेणीने प्रणाम कर्या. ॥ २ ॥

गुण रागी थइ रागिणी रे, तेड्यो निकट नटराय ॥ ध० ॥ माग माग आपुं तुंने रे, जे मागे ते पसाय ॥ ध० ॥ ३ ॥ लही अवसर नट विनवे रे, जो तमे री झयां मात ॥ ध० ॥ कीजे पसाय ए कुकडो रे, सो वाते एकवात ॥ ध० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ वीरमती नटना गुणोथी प्रसन्न थवाथी शिवकुमर नटने पोतानी नजीक बोलाव्यो. पासे आवतांज कह्युंके हे नटराज! तु जे माग ते आपवाने खुशी छुं. माटे सुखेथी इछा मुजब माग. ॥ ३ ॥ अवसरनो लागजोड् नटे विनंति करीके हे माता! जो तमे प्रसन्न थयां होतो आ कूकडो आपवानी कृपाकरो. सो वखत आप पुछशो तो अमारी तो एज विनंतिछे. ॥ ४ ॥

शीखे छे पुत्री महारी रे, कुर्कट गति उल्लास ॥ध०॥ नही अम पासे कुकको रे, तेणे नवी पहोंचे आश ॥ ध० ॥ ५ ॥ कोइ अवर तमे पालजो रे, मुजने करो, बक्षीस ॥ध०॥ धण कणनी नही मुज मणा रे, याचीशुं वली अवनीश ॥ध०॥६॥

अर्थ ॥ आ शिववाला कुंवरी कुकडानी तमाम रीतभात प्रेम सहित शिखेछे परंतु अमारी पासे कुकडो नथी तेथी तेनी आशा परिपूर्ण थती नथी. ॥ ५ ॥ तमे कोइ बीजा कूकडाने पालजो. अमने तो ए बक्षीस करो. अमारे हवे धन धान्यनी कांइ उणाश नथी. जो कदापि हशे तो बीजा नृपतिउ पासेथी मांगीशुं. ६

वलती वीरमती कहे रे, एशुं माग्युं तें दान ॥ ध० ॥ पंखी आपतां माहरो रे, केम पोसाये वान ॥ध०॥७॥ मणी कंचन गयवर तुरी रे, ए अम दान प्रसिद्ध ॥ ध० ॥ आज लगण नवि सांभल्यां रे, केणे पंखी दीध ॥ ध० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ तेना जवाबमां वीरमतीए कह्युंके आवुं दान ते तें शुं जोइने मांग्युं? वली पक्षीने दानमां आपतां अमारी शी शोभा वधे? ॥ ७ ॥ दानमां हीरा, सोनुं, हाथी, घोडा एवां प्रसिध्द दान तो अमे आपए छीए परंतु कोइए दानमां पक्षी आप्युं एवुं आजलगी अमे सांभल्युं नथी. ॥ ८ ॥

राख्यो छे में ए पंखीयो रे, वधू रमवाने काज ॥ ध० ॥ तेहने दूहव्या केम ब नेरे, आपुंतो आवे छे लाज ॥ ध० ॥ ९ ॥ नट कहे पंखी आपतां रे, कांइ विमासण कोड ॥ ध० ॥ हुं मांगुं राजी थइ रे, लागशे नहीं तुम खोड ॥ध०॥१०॥

अर्थ ॥ ए पक्षीने में मारा दीकरानी वहुने रमवामाटे राख्यो छे. तेथी पक्षीने आपतां तेनुं मन दुःखाय ते केम बने? माटे तने आपतां शरम लागे छे. ॥९॥ शिवकुमरे कह्युं के ए पक्षीने आपतां क्रोडो गमे आडा विचार शुं करो छो. हुं राजी थइने आपनीपासे मांगी लउं छुं तेथी तेमां तमने नुकशान लागशे नही. ॥ १० ॥

पण हैडाथी न उतरे रे, तुमने वहालो छे एह ॥ ध० ॥ तो देतां गुंदा गलो रे, हवे तुम लाधो छेह ॥ ध० ॥ ११ ॥ ए कुक्कड माग्या वती रे, जो कचुआओछो एम ॥ ध० ॥ जो अमे अवर कांइ मागतां रे, तो देइ सकतां केम ॥ध०॥१२॥

अर्थ ॥ परंतु पक्षी तमने बहुज वहालुं लागवाथी तेने आपतां तमारा हैयामांथी ते छुटतो नथी. माटे तेने आपवामां शुं गलचवा गलोछो. हवे अमे आपना मनने जाणी गया. ॥ ११ ॥ मात्र कूकडानेज मागतां थकां ज्यारे आवीरीते कचवाओछो तो बीजुं कांइ तेना करतां वधारे किंमती मांगत तो शी रीते आपीशकत? ॥ १२ ॥

राणी नटने प्रीछवे रे, पण प्रीछयो नवि जाय ॥ध०॥ वचन वेधाणी शुं करे रे, कुक्कड कीध पसाय ॥ ध० ॥ १३ ॥ पंखी लेवा मोकल्यो रे, सचिव गुणावली पास ॥ ध० ॥ तेणे जइ मांग्यो कूकडो रे, छंडा लेइ निसास ॥ ध० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ राणीए नटने अनेक रीते समजाववामांड्यो परंतु ते कोइपण रीते समज्यो नही. आखरे कुकडाने आपवानी कबुलत आपी. वचनमां बंधाइ हती तेथी लाइलाज हती. ॥ १३ ॥ वीरमतीए गुणावलीनीपासे प्रधानने पक्षी लेवा मोकल्यो. प्रधाने मांगता पेहेलां तेणीनी पासे जइ प्रथम छंडो निसासो मुकी पछी कुकडो मांग्यो. ॥ १४ ॥

बाइ समजाइ कहुं रे, आपो मुज ताम्रचूड ॥ ध० ॥ अक्का नटने आपशे रे, साच म जाणशो कूड ॥ ध०॥ १५ ॥ काम नथी हठनुं इहांरे, इहां रहे एहने विनाश ॥ ध० ॥ कुशलो रहेशे नट कने रे, लहेशे कोड कल्याण ॥ध०॥१६॥

अर्थ ॥ गुणावलीने प्रथम सघली वात कही पछी कह्युं के मने आ कूकडाने आपो. डोशी आ कूकडाने नटनेज आपवानीछे. ते साचीज वातछे. जरापण खोटी मानशो नही. ॥ १५ ॥ आ वखते हठ करवानो प्रसंग नथी. अहीं आ रेहेवाथी तेने विघ्नोछे. नाटकीया पासे क्षेम कुशल रहेशे अने क्रोडोप्रकारे तेने सुख मलशे. ॥ १६ ॥

प्राण तणीपरे राखशे रे, शिवमाला सुकुमाल ॥ ध० ॥
त्रीजा उल्लासनी मोहने रे, कही ए विशमी ढाल ॥ ध० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ अत्यंत कोमल स्वभाववाली शिवमाला तेने पोताना प्राणनी जेम साचवशे. त्रीजा उल्लासनी वीशमीढाल कवि मोहन वीजयजीए कही. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

सुणी वचन विलखी थइ, गुणावली अत्यंत ॥ सासू फांसू विहं गथी, वेर वहे जगवंत ॥ १ ॥ एहने तो लागे नही, हलद फटकडी रेष ॥ मुजथी केम देखी करी, दीधो जाये एष ॥ २ ॥

अर्थ ॥ प्रधाननां मुखथी वचनो सांभली गुणावली अत्यंत झांखी पडीगइ. ते बोलीके हे जगवंत आ सासु विनाकारणे पक्षीनीसाथे वेर राख्या करेछे. ॥ १ ॥ पक्षीने आपी देवामां तेना मनमां तो हलदर फटकडी आपवा जेवुं लागेछे. परंतु हुं देखी देखीने तेने आपुं एम माराथी केम दीधो जाय. ॥ २ ॥

मतिनाठी साठी तणी, सांजलरे मंत्रीश ॥ जइने समजावी कहो,
देइ नटने शुं करीश ॥ ३ ॥ कीधो मुजपति कूकमो, हजी न प
होती हाम ॥ कांइ नचाडे घरे घरे, परदेशे बेकाम ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ हे मंत्रीजी! एनी तो घडपणमां साठे बुद्धि नाठीछे तेथी आपी देवानुं कहेछे. परंतु तमे जइने तेने समजावोके नटने आपीने शुं करशो? ॥ ३ ॥ मारा स्वामिने कूकडो बनाव्यो तोपण हजु शक्ति फोरववानो अंत आव्यो नही ते विनाकारणे परदेशमां घेर घेर नाचवाना काममाटे सोंपेछे. ॥ ४ ॥

आश विलुधी एहनी, मुज निशदिश विहाय ॥ राणीजीना बापनुं,
एहमांहे शुं जाय ॥ ५ ॥ डुःखे पासुं तास डुःख, अवरने हांसु
थाय ॥ मीयांनी दाढी बले, अन्य तापवा जाय ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ तेनी उपरना आशाना बंधारणे मारा रात दिवस जाय छे. तेने आपी देवामां राणीना बापनुं शुं जाय अर्थात् तेने शुं नुकशान थाय.? ॥ ५ ॥ जेना पडखामां डुःखे तेनेज पीडाहोय. बीजाने तो उलटी हांसी करवानुंपण बने. केहेवतछेके मीयांजीनी दाढी सलगती होय त्यारे बीजाउ तापवाजाय. ॥६॥

बांध छोरु सचिवे करी, घणी गुणावली साथ ॥
आयत सुंदर लही प्रिया, सोंप्यो पिंजरनाथ ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ मंत्रीए अनेक युक्ति प्रयुक्ति गुणावलीसाथे करी. गुणावली ए पांजरामां रहेला पोताना नाथने सोंप्यो अने सोंपता पेहेलां तेणीए आ प्रमाणे कह्युं ॥ ७ ॥

॥ ढाल २१ मी ॥

॥ हे पियु पातलीया थेंछो शिरना मोरुजो ए देशी ॥

हो पियु पंखीयमा, नारी गुणावली तामजो, पिंजरीउ कर लीधो करते
लोयणेरे लोल ॥ हो० ॥ पन्नणे परिहरी मुजजो वीछमवा मति कीधी
अगणित जोयणे रे लोल ॥ १ ॥ हो० ॥ वसिया हृदय मोजारजो,
तन मनना सोदागर परदेशी थयारे लोल ॥ हो० ॥ मूकता रखे वि
सारिजो, संजारी कोइ वेला पियु करजो मयारे लोल ॥ २ ॥

अर्थ ॥ राणी गुणावलीए आंखमा आंसुनीधारा चालतां पांजरूं हाथमां लीधुं अने बोली हे मारा नाथ! पक्षीजी आखरे तमे मने तजी दीधी. छेवटे वियोग करवानीज बुद्धि केलवी, अने नगणीशकाय तेटला योजन सुधी दूरजवानो विचार कर्यो. ॥ १ ॥ हे स्वामि तमे मारा हृदयमां वास करी रह्याछो. तमे मारा तनमना सोदागर छतां, परदेशी थवा मांगोछो. हवे मने पडतीतो मुकी परंतु मारू विस्मरण करशो नही अने कोइ वेला याद लावीने हे स्वामि आ दासी उपर कृपा करजो. ॥ २ ॥

हो० ॥ तुमे कहीए कण मात्रजो, योवनना आजूषण नहीं मुने विस
रोरे लोल ॥ हो० ॥ न कर्यो गुन्हो कोइजो, अवगुण विण विछमवुं
व्हाला कांकरो रे लोल ॥ ३ ॥ हो० ॥ हुती आश अनंतजो, थाडीपण

कां नाणी मुज उपर दया रे ॥ लोल ॥ हो० ॥ चतुरे न आपी पं
खजो, मेलो दुर्लन्न तेनो जे करथी गया रे ॥ लोल ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ हे स्वामि! तमे मारा यौवनना शृंगारछो तेथी मने क्षणमात्रपण विसरता नथी. में आपनो कांइपण गुन्हो कर्यो नथी. तेथी मारा वांक शिवाय मने तजी देवानुं केम करोछो? ॥ ३ ॥ हे स्वामिनाथ! मने आपनाथी घणी आशाओ पूर्ण करवानी हती ते पूर्ण करवामां मारा उपर थोडीपण आपे दया केम न आणी? वली प्रन्नुए मने पांखो पण आपी नथी. तेथी आप मारी पासेथी गया पछी आपनो मेलाप थवो पण दुर्लनछे. ॥ ४ ॥

हो० ॥ जोवो मीट मिलायजो, न्नावी वश ए लहेवो पियु मेलावडो
रे ॥ लोल ॥ हो० ॥ जे पाडेछे वियोगजो, तेहना मुखमांहे महीपुत्री
पडो रे ॥ लोल ॥ ५ ॥ हो० ॥ सुंदर मंदिर छोडजो, अकुलिणी शिव
माला मोह्या तेहथी रे ॥ लोल ॥ हो० ॥ जासो विरह जगायजो,
ज्वालाते असराला नही शमे मेहथी रे ॥ लोल० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ हे स्वामि! आ वखत मारी सामे नजरो नजर मेलवो. कारणके हवे फरी आपनो मेलाप थवो ते न्नवितव्यताने आधीनछे. वली जेणे आपणो वियोग कराव्योछे तेना मोढा उपर धूल पडजो ॥ ३ ॥ हे स्वामिनाथ! तमे कुलहीन शिवमाला उपर मोह्या तेथीज आ सुंदर मंदिरने छोडवानी इछा करी. परंतु हे पियुजी! जो अत्यंत विरह जगावीजशो तो ते विरहनी महा विकराल ज्वाला वरसादथी पण शांत थवानी नथी. ॥ ६ ॥

हो० ॥ अणखीलो किरतारजो, गोठडली आपणली न शक्यो सांसही रे ॥ लोल० ॥ हो० ॥
छाती म्हारी कठोरजो, वीछडवानी वेला हजी आखी रहीरे लोल ॥ ७ ॥
हो० ॥ कहुंछुं बिछाइने गोदजो, वेरणाने पण न होशो वीछडवा घडीरे ॥ लोल ॥
हो० ॥ हुं अबला निरधारजो, धणने उपर कुमया न करो एवडी रे ॥ लोल ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ हे स्वामिनाथ! इर्ष्यावालो जे कर्मरूप किरतार ते आपणी गोष्ठीने सहन करीशक्यो नही. वली हे नाथ! मारी छाती पण अत्यंत कठोरछे कारणके वियोगनो समय आव्यो ते छतां फाटी नहींजतां आखीने आखी रहीछे. ॥ ७ ॥ हे स्वामिनाथ! हुं आपनीपासे खोलो पाथरीने माफी मागुंछुं. अने इछुं छुं के मारा वेरीने पण मारीजेम वियोग थवानो अवसर प्राप्त थशो नही. हे कृपासिंधु! हुं बलहीन, निराधारछुं. एवी तमारी स्त्री उपर आवडी अकृपा करो नही. ॥ ८ ॥

हो० ॥ तुम रढीयाला बोलजो, खटकशे क्षणक्षणमां खटक ताणी
परे रे ॥ लोल ॥ हो० ॥ विछुड्या मिलण दुर्लन्नजो, लागे नही जइ
पाछु पत्र तरुवरे रे ॥ लोल ॥ ९ ॥ हो० ॥ जाशो कोश हजारजो, दा
सीने कोइ समये स्वामी संन्नारजो रे ॥ लोल ॥ हो० ॥ करी करूणा
एक वारजो, मंदिरिए आपणके वेगे पधारजो रे ॥ लोल ॥ १० ॥

अर्थ ॥ हे स्वामिनाथ! तमारा रुढ उत्पन्न करे तेवा मीठा बोलो तमारा वियोगमां आंखमां खटको थयानी जेम क्षणे क्षणे मारा अंतःकरणमां खटक्या करशे. वळी हे दयालु! जुदा पड्या पछी फरी मेळाप थवो दुर्लभ छे, कारणके वृक्ष उपरथी खरेलुं पांदडुं त्यां जइ फरी चोटी शकतुं नथी. ॥ ए ॥ हे स्वामिनाथ! आपतो हवे हजारो कोश दूर जवाना, परंतु आ दासीने कोइक समये हे नाथ! अवस्य स्मरणमां लावजो. वळी हे दयासागर! आ दासी उपर एक वखत करुणा करीने पोताना मंदिरे जलदी पधारवा मेहरबानी करशो ॥ १० ॥

हो० ॥ तुमे मुज जिवन मूळजो, रातडीयुं आंखडीयुं उपर वारणे रे ॥ लोल ॥ हो० ॥ ए मुज निपट आलोचजो, फेरवशे नाटकीया पर घरबारणे रे ॥ लोल ॥ ११ ॥ हो० ॥ जो राखुं करी जोरजो, सासु डीठे छुंडी नवि पुरूं पडे रे ॥ लोल ॥ हो० ॥ देतां न वहे चित्तजो, जीवतणी गति जाणो घट जेम चाकडे रे ॥ लोल ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ हे स्वामिनाथ! तमे मारा जीवतरना मूळछो. मूळविना जेम वृक्ष सुकाइ जाय तेम आपना वियोगे आ शरीरनी तेवीज दशा समजशो. तेथी आपनां रक्त नेत्रो उपर हुं वारी जाउंछुं. वळी हे प्राणाधार! मने मोटी चिंता तो एज थायछे के आ नाटकीयाओ आपने पारका घरोना द्वारे ज्यां त्यां फेरव्या करशे. ॥ ११ ॥ हे स्वामिनाथ! तोपण मनमां एज विचार आवेछे के जो आपने हुं मारुं जोर अजमावी अत्रे राखुं तो आ वीरमती बहुज दुष्टछे, तेने हुं पहोंची शकुं तेम नथी. तेथी हे जीवनहार! पडुं छतांपण आपने आपीदेतां मारुं मन कबुल करतुं नथी. मारा मननीदशा चाकडा उपर चडेला घडानी जेवी अत्यारे थइछे एम जाणजो. ॥ १२ ॥

हो० ॥ बोल्यो कुक्कुड रायजो, समजावे पद नखथी अक्षरने लखी रे ॥ लोल ॥ हो० धनमन हरणी मकरीश फिकर लगारजो, नमळे तुज मुज मेळो जान गया पछी रे ॥ लोल ॥ १३ ॥ हो० ॥ मिलशुं धरजे धीरजो, अलगो तोपण तुं मुज जाणजे ढुकडो रे ॥ लोल ॥ हो० ॥ राखजो हृदय मोझारजो, मुजने नर नटकरशे टाळी कूकडो रे ॥ लोल ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ एटलामां कुकडराय बोलवा लाग्या अने पगना नखथी गुणावलीने अक्षर लखी समजाववा लाग्यो. हे मनोहारिणी! तमे जरापण वियोगनुं दुःख धारण करशो नही. वियोग नाश पामशे, परंतु मारो जीवजशे तो पछी तमारो अने मारो मेळाप कदि रेहेवानो नथी. ॥ १३ ॥ हे मनोहारिणी! आपणे फरी मळशुं. तमे धीरज राखजो. हुं दूर नथी एम मानजो. वळी हे प्यारी! तमे एमपण हृदयमां अवधारजोके आ नट लोको मारुं कुकडापणुं मटाडी पुरुष बनावशे. ॥ १४ ॥

हो० ॥ देश तथा परदेशजो, परणी धुर घरणी ते केम विसरे रे ॥ लोल ॥ हो० ॥ वाल्हिम वचने तामजो, कांइक तो हैडामां धीरजता धरे रे ॥ लोल ॥ १५ ॥ हो० ॥ सचिवने कहे नृप नारिजो, सासूने

जइ सोंपो तमे आ पांजरो रे ॥ लोल ॥ हो० ॥ करी प्रणिपति मंत्री
शजो, राणीने तेह आप्यो तत्क्षण पाधरो रे लोल ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ हे मनो हारिणी ! गमे तेवा देश तथा परदेशमां जशुं तोपण जे प्रथम परणेली स्त्रीछे ते केम विसराशे ? तेथी हे वहाली ! पोताना स्वामिनां वचने कांइक धीरज अंतःकरणमां धारण करवीतेज श्रेयछे. ॥ १५ ॥ त्यारपछी गुणावलीए मंत्रीने बोलाव्या अने कह्युं के सासूजीने आ पांजरूं लइ जइने सोंपो. पछी मंत्रीए गुणावलीने प्रणाम करी, पांजरूं तेनी पासेथी लइ जइ तत्क्षण सिधुंज ते पांजरूं वीरमती राणीने आप्युं. ॥ १६ ॥

हो० ॥ नटने बगस्यो सधजो, राणीए पण न करी कोइ पड
खामणी रे ॥ लोल ॥ हो० ॥ त्रीजा उल्लासनी एहजो, एक वी
शमी कही मोहने ढाल सोहामणी रे ॥ लोल ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ राणी वीरमतीए तरतज ते पांजरूं नटने बक्षीस कर्युं. अने बक्षीस करतां पेहेलां पछी संबंधी बीजी कांइपण वातचितकरी नही. ए प्रमाणे त्रीजा उल्लासनी एकवीशमी ढाल मोहनविजयजी ए मनने सोहामणी लागे तेवी कही. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

नटवर पिंजर शिरधरी, राणी कीध प्रणाम ॥ हरखे उजराते
हीये, आव्यानिज विश्राम ॥ १ ॥ पिंजर शय्या उपरे, थाप्युं
यतने जोर ॥ शिवमाला करजोडीने, कहे वचन एक ठोर ॥२॥

अर्थ ॥ ते उत्तम नटे पोताना मस्तक उपर पांजराने धारणकर्युं अने वीरमतीने प्रणाम करी, हर्षथी उजराता हैये पोताना विश्राम ठामे ते आव्यो. ॥ १ ॥ घेर आवी पांजराने सुखासन उपर पुष्कल यतना पूर्वक मुक्युं. पछी शिवमाला तेना सामी बेहाथ जोडीने एक चित्तथी नीचे मुजब कहेवा लागी. ॥ २ ॥

अमे अराजक सहु हता, आज लगण शिरताज ॥ हवे तो धणि
याता थया, तुमथी कुर्कटराज ॥३॥ प्रजा अमे राजा तमे, करशुं
नव नव रंग ॥ भाग्य होयतो संपजे, उत्तम चतुर प्रसंग ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ हे मस्तकना मुगट समान कुर्कटराज ! अमे आज सुधी सर्वे राजाविनाना हता, ते हवे धणी आता थया. ॥ ३ ॥ अमे आपनी प्रजा अने तमे अमारा राजा एवीरीते हवे नवा नवा रंग करशुं. ज्यारे उत्तम भाग्य थायछे त्यारेज उत्तम चतुरनो संयोग मलेछे. ॥ ४ ॥

पेहेलां मुजरो तुमतणो, पछी अवरनो होय ॥ राजी रहेजो अ
हनिशी, दुःख न वहेशो कोय ॥५॥ मेवामुक्या आगले, चुगे विहं
गपति तेह ॥ पण कंठे नवि उतरे, गुणावलीने नेह ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ प्रथम आपनो मुजरो करीने पछीज बीजानो मुजरो थशे. तमे रात्र दिवस आनंदमांज रहेजो. कोइपण प्रकारनुं दुःख मनमां धरशो नही. ॥ ५ ॥ त्यारबाद शिवमालाए कुर्कटराजपासे नव नव जातना

मेवा मुक्या. ते तेणे खावामांड्या परंतु गुणावलीना स्नेहनुं स्मरण थतां ते गळे उतरता नथी. ॥ ६ ॥

समजावे नट पुत्रिका, अहो पंखी मतझूर ॥
चूगो सुखे मन उमगे, पहोंचशे वाजते तूर ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ ते देखी शिवमाला पक्षीराजने समजावे छे के हे कुर्कटराज! तमे झुरो नही. मनमां उमंग धारणकरो सुखेथी खाओ. तमारा मनोरथ सर्व पूर्ण थशे. ॥ ७ ॥

॥ ढाल १२ मी ॥

(आज हजारी ढोलो प्राहुणो ॥ ए देशी) ॥

कहे मंत्रीने गुणावली, कहो राणीने सम जाय ॥ वालिम मोरारे, वीछ-
डीउं घणुं सांजरे ॥ १ ॥ क्यांइ जाशो नट लेइने, मुज प्रीतम प्राणाधार
॥ वा० ॥ हाथ विछुटो मेलावडो, फरी होता लागे छे वार ॥ वा० ॥ वी० ॥२॥

अर्थ ॥ गुणावली राणी मंत्रीने कहे छे के हे मंत्रीजी! तमे वीरमतीने जइ समजावोके माराथी विछुटो पडेलो ए मारो नाथ मने बहुज याद आव्या करेछे. कोइ परमेश्वरनो वहालो छे के जे जइने मारा पतिने विदेश जतो ते रोकी राखे? ॥ १ ॥ मारा प्राणना आधाररूप स्वामिने ए नटो कोण जाणे क्यां लइ जशे? वळी एक वखत जे मेलाप हाथमांथी छूट्यो ते फरी मळतां वार लागे छे. ॥ २ ॥

ए नर जमरने पगे पगे, नव नवला मळशे मित्त ॥ वा० ॥ विण पति
कइ गति माहरी, तुमे जुओ विचारी चित्त ॥ वा० ॥ वी० ॥ ३ ॥ रहे
शे जो कुकडलो थको, तो ही मायडीना पूरशे कोड ॥ वा० ॥ आ
लालुंबो ए माहरो, मत हाथे विखरुो जोड ॥ वा० ॥ वी० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ ए नर जमरने पगले पगले नवा नवा मित्रो मळशे. परंतु हे मंत्रीजी! तमे मनमां विचारोके पतिविना मारी ते शीगति थशे? ॥ ३ ॥ ए कुकडो छतां जो अहीं रहेशे तो पण तेनी माता कोड पूरशे. मारे तो ए आलालुंबो छे, माटे माताजीने जइने कहोके जाणी जोइने पोताने हाथेज शुं काम जोडीने त्रोडी नांखो छो. ॥ ४ ॥

राणी तो पूरव जन्मनी, थइ वेरण न तजे केड ॥ वा० ॥ टाली मनुष्य
पंखी कर्यो, तोय नाव्यो हजीय निवेड ॥ वा० ॥ वी० ॥ ५ ॥ जे मुज
प्रीतम मेळवे, तस उशिंगण न थवाय ॥ वा० ॥ प्राण करुं तस लुं
छणे, पांपणेथी पूंजुं पाय ॥ वा० ॥ वी० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ ए वीरमती तो मारी पूर्व जन्मनी पाकी वेरण छे, ते मारो केड मुकती नथी. पुरुष मटाडी पक्षी कर्यो तो पण हजु निवेडो लावती नथी ॥ ५ ॥ हे मंत्रीजी जे मारा स्वामिनाथने मेळवी आपे तेनो उपगार माराथी केम भूल्यो जाय? हुं मारा प्राणथी तेना लुंछणा करुं अने पापणोथी तेना चरणोने पूजुं. ६

सासु कांइ जाती नथी, गया जेम उंटोना शिंग ॥ वा० ॥ म्हारा पि-
युनो यश सुणी, एहने केम लागे छे हींग ॥ वा० ॥ वी० ॥ ७ ॥ कहे

मंत्री बाइ तुमे, हवे न करो दुःख प्रतिचार ॥ वा० ॥ चंडा रंगा
न छेडीये, ए तो उतरी साते उतार ॥ वा० ॥ वी० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ जेम छंटोना शिंगडा गया तेम ए वीरमती कयांइ जाती नथी. मारा स्वामिनाथनो यश सांभळी तेने तो हींग मुक्या जेवुं लागे छे ॥ ७ ॥ मंत्री कहे छे के हे गुणावली ! तमे हवे दुःखना विचार मनमां लावो नहीं. ए रांड चंडीका जेवीछे, एने छेडो नही. ए तो साते उतारे उतरेली नपावट छे. ॥८॥

रही छे थइने ए डोसली, एहनो आघो भरोसो नाण ॥ पछी तो ए
राज तुमारडुं, वळी चंद नृपति महिराण ॥ वा० ॥ वी० ॥ ए ॥
मन वारी राख्युं सुणी, हितकारी मंत्री बोल ॥ वा० ॥ मेवा कनक
कचोलडा, पियु माटे आप्या अमोल ॥ वा० ॥ वी० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ हवे तो ए डोसली—बहुज घरडी थइ छे तेथी एनो जीववानो अरधो भरोसो जाणजो. एना पछी तो आ राज्य तमारुं अने महाराजा चंदराजानुंज छे ॥ ए ॥ मंत्रीनां एवां हितदायक वचनो सांभळी गुणावलीए मनने ठेकाणे राख्युं अने अमूल्य एवां सुवर्णनां पात्रो स्वामिनाथना भोजनने माटे आप्यां.१०

देइ भलामण मंत्रीने, मूक्यो फरी प्रीतम पास ॥ वा० ॥ सोंप्या शि-
वमाला भणी, मीठा मोदक सुविलास ॥ वा० ॥ वी० ॥ ११ ॥ नट
कन्याना कानमां, कह्यो मंत्रीए भेद ॥ वा० ॥ चंद नरेशर एह छे,
पंखी माये कर्यो धरी खेद ॥ वा० ॥ वी० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ मंत्रीजीने भलामण करीने पोताना स्वामिनाथनी पासे फरी मोकल्या. अने तेमनी साथे अत्यंत मिष्ट एवा मोदक अने विलास करवानी वस्तुओ शिवमाळाने आपवा सारु सोंप्या ॥ ११ ॥ शिवमाळाने मंत्रीजीए तेना कान पासे जइ कुकडा संबंधी सर्व वृत्तांत कह्यो. आ चंद महाराजाज छे अने तेनी विमाताए तेना उपर द्वेष थवाथीज तेने पक्षी बनाव्यो छे. ॥ १२ ॥

रूडी रीते राखजो, मत दाखजो एहने छेह ॥ वा० ॥ वेहेला फरता
आवजो, लेख लखजो भरजो नेह ॥ वा० ॥ वी० ॥ १३ ॥ कुर्कटने
प्रणमी करी, आव्यो मंत्री निज आगार ॥ वा० ॥ कीधा ढोल ढको-
लडा, चढी चाल्यो नट शिरदार ॥ वा० ॥ वी० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ एमने रूडी रीते संभाळीने राखजो. कोइ प्रकारे तेने छेह देशो नही. फरता फरता वेहेला आवजो. कागळ पत्रो लखजो अने हेत प्रीत राखजो ॥ १३ ॥ पछी मंत्री कुकडाने प्रणाम करी पोताने आवास आव्या. एटले नटना नायकोए प्रयाणनो ढोल वगाड्यो अने तेओ चाली निकल्या. ॥ १४ ॥

ढोल सुणीने गुणावली, चढी सातमी भूमि ताम ॥ वा० ॥ जाता
दीठा नटवरा, लेइ शीशे पंखी धाम ॥ वा० ॥ वी० ॥ १५ ॥ पिंजर

नजर जरी जुए, गयो अलगो लोपी सीम ॥ वा० ॥ आड़ा तरू आया घणा, पामी मुरछाये हित नीम ॥ वा० ॥ वी० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ ए प्रमाणनो ढोल सांजली गुणावली सातमा माळ उपर चडी. तेणी ए नाटकीयाउने जाता दीठा अने एकना मस्तक उपर पांजरूं दीठुं ॥ १५ ॥ गुणावली नजर खेंचीने पांजरा तरफ जोया करे ठे एटलामां तेउ सिमाडो ठोडी चाल्या. वली घणा मोटा वृक्षो पण आडा आव्या एटले पांजरू न देखांता ते मूर्छा खाइने पडी. ॥ १६ ॥

शीतल पवन प्रयोगथी, लही चेतना सखी उपचार ॥ वा० ॥ सम जावी आवी मंत्रीए, राणी समज मनह मजार ॥ वा० ॥ वी० ॥१७॥ आवी वीरमती कहे, वहु थयो निःकंटक गेह ॥ वा० ॥ गयो कुर्कट ते जली थइ, हवे जो तुं तुज मुज नेह ॥ वा० ॥ वी० ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ सखीए शीतल पवनोपचारथी अने बीजा प्रयोग करी सावधान करी. त्यार बाद मंत्रीए आवी ने समजाववाथी गुणावलीए मनमां समजण धारण करी ॥ १७ ॥ थोडा वखत पठी वीरमतीए आवी कह्युं, हे वहु! हवे तमारुं घर निष्कंटक थयुं. कुकडो गयो तेज सारूं थयुं. हवे तमारो अने मारो स्नेह केवो जामे ठे ते जो जो. ॥ १८ ॥

अवसर चतुर गुणावली, करे हाजी हाजी सुविशाल ॥ वा० ॥ त्रीजा उल्लासनी मोहने, कही बावीशमी ए ढाल ॥ वा० ॥ वी० ॥ १९ ॥

अर्थ ॥ समयनी जाण गुणावली, वीरमतीने संपूर्ण रीते हाजी हाजी करवा लागी. त्रीजा उल्लासनी मोहन विजयजी ए आ बावीशमी ढाल कही. ॥ १९ ॥

॥ दोहा ॥

जेम जेम प्रितम सांजरे, तेम तेम हृदय मोजार ॥ धखे विरह पावक प्रवल, आंसु धार अपार ॥ १ ॥ जे देशे सज्जन वसे, ते दिशि तणो पवन्न ॥ प्रीतम तनु फरसी करी, फरसो माहरुं तन्न ॥ २ ॥

अर्थ ॥ अहीं गुणावलीने जेम जेम पोताना स्वामिनाथ याद आव्या करे ठे तेम तेम हृदयमां प्रबल विरहाग्नि धखवा मांड्यो अने नयणे आंसुनीधारा अपार वेहेवा मांडी ॥ १ ॥ ते इच्छवालागीके जे देशमां मारा नाथ होय ते दिशा तरफनो पवन मारा पतिना शरीरने फरसी पठी मारा शरीरने फरसजो. ॥ २ ॥

अरे प्राण प्राणेश विण, रहेशो केवे ढंग ॥ गमन शील तुम धर्म ठे, केम न गया पियुं संग ॥३॥ किहां कंत किहां नवल रस, किहां सुरंगो नेह ॥ बाजी बाजीगर तणी, थइ गइ कोइ एह ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ हे मारा प्राणो! तमे मारा प्राणनाथ गया ठतां हवे केवी रीते रही शकशो. तमारो स्वजावज जवानो ठे. तेथी तमे मारा प्राणनाथनी साथे केम न गया? ॥ ३ ॥ मारो स्वामी क्यां, नवनवा रस क्यां, उत्तम रंगवालो स्नेह क्यां? आ तो जाणे सघली बाजीगरनी रमतज थइ होयनी तेवुं थयुं. ॥ ४ ॥

पियु सुरगिरि सम जीवजो, वधजो वरू विस्तार ॥ मेलावे संजार जो,अहो जीवन आधार ॥ ५ ॥ फूरे एम गुणावली, पियु विण सुने गेह ॥ तनु शृंगार अंगार सम, विरहे डुर्बल देह ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ मारा प्राणनाथ मेरू पर्वतनी जेम चिरंकाल जीवजो, अने वरूना विस्तारनी जेम तेनी वृद्धि थजो. वली हे मारा प्राणाधार ! तमे मेलाप करवानुं स्मरणमां राखजो ॥ ५ ॥ स्वामिविनाना सूना घरमां एवी रीते गुणावली फूर्या करे छे. शरीरना शृंगार तेने अंगारा समान लाग्या करे छे अने विरहथी शरीर सूकातुं जाय छे. ॥ ६ ॥

तीव्र निरंतर तप तपे, कर्म निर्जरा हेतु ॥
धरे ध्यान जिनराजनुं, जे जवसागर सेतु ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ गुणावली कर्मनी निर्जरा करवाना हेतुथी निरंतर तीव्र तपश्चर्या करे छे. अने जवसागर तरवाने वहाण समान एवुं जिनराजनुं ध्यान धरे छे. ॥ ७ ॥

॥ ढाल १३ मी ॥

॥ निठुर न थइयेरे कान गोवाल ॥ ए देशी ॥

नवल सनेही रे चंद जूपाल, छे पंखी पण तोही ॥ आवे संगलीनारे नृप मछराल ॥ ए आंकणी ॥ सात नृपति निज जूमि पेरे, चाव्या दल लइ पूर ॥ गुणावली आदेशथी रे, गु० ठलंगचा चंद सनूर ॥ न० ॥ छे० ॥ १ ॥ ते नटने आवी मव्यारे, कुकड प्रणम्या पाय ॥ स्वामि तारी सेवनारें, स्वा० अम कुणी तो न मुकाय ॥ न० ॥ छे० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ चंदराजाना खरा स्नेही एवा शुरवीर सात राजाउं चंदराजा पक्षी थया छतां गुणावलीना आदेशथी पोताना संपूर्ण सैन्य सहित, चंद राजानी मिराशथी ठंलुं न पडचा देवा तेनी पासे आवी रह्या. ॥ १ ॥ तेउं सर्वे नटना मंडलने आवीने मव्या; अने कुर्कट रायने तेउंए प्रणाम कर्या. वली तेउंए कह्युं के हे स्वामि तमारी सेवा अमे विद्यमान छतां अमाराथी तजावानी नथी. ॥ २ ॥

आव्या गुणावली कहेणथीरे, रहेशुं ठलंगे निशदिश ॥ छो पंखी तो शुं थयुं रे,छो०पण तम चरणे ए शीश ॥ न० छे० ॥३॥ कुकडे नावि कंधरारे, लह्युं सेवके सन्मान॥नट दल पंखी दल वहे,न०एक पंथे प्रेम समान॥ न०छे०॥४॥

अर्थ ॥ अमे गुणावलीना हुकमथी आव्या छीए. रात दिवस तमारा आलंबने रहेशुं. आप पक्षी थया तेथीशुं थयुं? अमारां मस्तक तमारा चरणमांज छे. ॥ ३ ॥ एवां तेमनां वचनो सांजली कुर्कटराजे पोतानी कोड न मावी. जेथी सेवक राजाउं पोताने सन्मान मव्युं एम मानवा लाग्या. ए प्रमाणे नटनुं मंडल अने चंदनु दल एक साथे प्रेमपूर्वक पंथ कापता चाल्यां करे छे. ॥ ४ ॥

शिवमाला शिर उपरे रे, राखे पिंजर मारग मांहि ॥ चामर विंजे बेहु जणारे, चा० करे छत्रनी कोइक छांहि ॥ न० छे०॥५॥ गामे गाम पुरे पुरे रे, नट निज पेट निमित्त ॥ कुकडा राजा आगले,कु०रमी मेले बहुलुं वित्त ॥ न० छे० ॥६॥

अर्थ ॥ शिवमाला रस्ते चालतां पांजराने पोताना मस्तक उपरज राखे छे. बे जणा बंने बाजुए चामर विंजे छे अने एक छत्रधारण करे छे ॥ ५ ॥ नगरे नगर अने गामे गाम नाटकीयाओ पोताना उदर पोषण निमित्ते रमतो रमीने जे अनर्गल धन मेळवे छे, त कुकड राजनी पासे धरे छे. ॥ ६ ॥

एम जनपद जनपद तणारे, नृप आपे बहु दाम ॥ पिंजरथी नटने थयुं रे, पि० एक पंथ अने दो काम ॥ न० छे० ॥७॥ शिव माला मेवा घणारे, आगल लेइ धरंत ॥ जीवितना जीवित परे रे, जी० नित कुकंट जतन करंत ॥ न०छे०॥८॥

अर्थ ॥ ए प्रमाणे देश देशना राजाओ घणुं धन आपे छे. कुकड राजना प्रतापथी नाटकीयाओने तो एक पंथने बे काज थया ॥ ७ ॥ शिवमाला अनेक प्रकारना मेवा तेनी पासे मुकेछे. अने कुकडरायने पोताना जीवनना आधाररूप गणी तेनुं निरंतर बहुज जतन करे छे. ॥ ८ ॥

एम नित प्रते नवनवरसेरे, रमता देश विदेश ॥ न धरे शंका कोइनीरे, न० नट मन मांहि लवलेश ॥न०छे०॥ए॥ एहवे आव्या अनुक्रमेरे, सुंदर देश बंगाल ॥ पृथ्वी जूषणपुर तिहांरे, पृ०सुरपुर हुंती सुविशाल ॥ न० छे० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ एम निरंतर नवनवा रसथी रमता रमता देश परदेश करे छे. ते नटो मनमां लेश मात्र शंका कोइनी पण धारण करता नथी ॥ ए ॥ ए प्रमाणे अनुक्रमे चालतां चालतां तेओ सुंदर बंगाळा देशमां इंद्रपुरी समान अति विशाल एवा पृथ्वीजूषण नामना नगरमां आव्या. ॥ १० ॥

जिहां अरिमर्दन नरवरुरे, जेहनो प्रबल प्रताप ॥ तेहने चंदना तातथी,रे ते० हतो मांहो मांहे मेलाप ॥ न०छे० ॥११॥ समीआणा ताण्या नटेरे, पुर सीमाए सुरंग ॥ मुक्यो कुर्कट पिंजरोरे, मु० करी सिंहासन उत्तंग ॥ न० छे० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ ते नगरमां अत्यंत प्रबल प्रतापवाळो अरिमर्दन नामनो राजा राज्य करे छे. ते राजाने चंदना पितानी साथे मित्राचारी हती ॥ ११ ॥ नगरना सिमाडा उपर सुंदर तंबुओ नाटकीयाओए ताण्या. तेमां उंचु सिंहासन गोठवी कुर्कटरायनुं पांजरूं ते उपर मुक्युं. ॥ १२ ॥

तेकाव्या अरिमर्दनेरे, नट रमवा दरबार ॥ पिंजर करी मुख आगलेरे, पि० कर्या नाटक गति अनुसार ॥न०छे०॥१३॥ रीझयो पुर राजा घणुंरे,कीधो लाख पसाय ॥ पुछयो प्रबंध पंखी तणोरे, पु० कह्यो संक्षेपे नटराय ॥ न० छे०॥१४॥

अर्थ ॥ ते नाटकीओने अरिमर्दन राजाए पोताना दरबारमां रमवा तेडाव्या. पांजरा साथे लइ आगल धरी, सर्व प्रकारना नाटक तेओए कर्या ॥ १३ ॥ राजा नाटकथी घणोज खुशी थयो अने लाख रूपीया इनाम आप्या. पछी पक्षी संबंधी नटरायने हकीकत पुछतां संक्षेपथी तेणे सर्व हकीकत कही. ॥ १४ ॥

तव राजा बंगालनोरे, लाग्यो कुकरु पाय॥ मणी कंचन हय हाथीयारे,म० कर्या पेसकसी हितलाय ॥ न० छे० ॥१५॥ हुं तुं सेवक रावलोरे, रे पंखी नृपचंद ॥ जले पधार्या प्राहुणारे, ज० अणचिंत्या वीरनानंद ॥ न० छे० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ ते सांजळी बंगालानो राजा कुर्कटरायने पगे लाग्यो. अने पछी मणि, सुवर्ण, हाथी अने घोडा प्रेमपूर्वक नजराणामां आगळ धर्या ॥ १५ ॥ हे चंद नृपति! पक्षीराज हुं आपनो सेवक छुं. हे वीरसेनना पुत्र! आप अचिंता अमारा मिजबान थवा जखे पधार्या. ॥ १६ ॥

जिहां तिहां पुण्यप्रसादथीरे, प्रगटे मंगल माल ॥ त्रीजा उल्ला-
सनी मोहनेरे, त्री० कही त्रेवीशमी ढाल ॥ न० छे० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ चंदराजा ज्यां जाय छे त्यां तेना पुण्य प्रतापथी मंगळनी श्रेणी प्रगट थाय छे. ए प्रमाणे त्रीजा उल्लासनी त्रेवीशमी ढाल मोहन विजयजी ए कही. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

नट चाल्या पिंजर ग्रही, आगल धरी उछांह ॥ निज सीमा
बंगालपति, वोलावी वली थांहि ॥ १ ॥ नट रमता क्रमता धरा,
आव्या सिंहल द्वीप ॥ जिहां सिंहलपुर वर प्रवर, सायर तणे समीप॥२॥

अर्थ ॥ त्यार पछी नटो पांजराने ग्रहण करी उत्साह पूर्वक कुच करता हवा. बंगालानो स्वामि पोतानी सीमा सुधी तेउने वोलावी पाछो फर्यो ॥ १ ॥ नाटकीयाउ रमतो रमता अने पृथ्वीने उलंघता सिंहलद्वीपे आव्या. त्यां समुद्रना कांठा उपर सिंहलपुर नामनुं अत्यंत सुंदर नगर छे. ॥ २ ॥

तिहां नट कुक्कुटनो कटक, जइ उतारो कीध ॥ हरख्यो अति
सिंहल नृपति, नटनी सुणी प्रसिद्ध ॥ ३ ॥ नट पण पिंजर कर
ग्रही,जइ प्रणम्यो महीपाल ॥ रीझाव्यो नाटक करी, शिवकुंवरे तत्काल॥४॥

अर्थ ॥ ते नगरमां नटना अने कुर्कटराजना सैन्ये उतारो कर्यो. नटनी घणी ख्याति हती तेथी तेउने आव्या सांजळी सिंहल राजा अत्यंत हर्ष पाम्यो ॥ ३ ॥ त्यार पछी शिवकुमर नट पोताना हाथमां पांजरू धारण करी ते राजानी पासे आव्यो. नाटक करवा सारू प्रथम प्रणाम करी विनंति करतां राजाए हुकम करवाथी तेणे नाटक तरतज करवा मांडयुं. जे देखीने राजा बहुज खुशी थयो. ॥ ४ ॥

पंच सया वाहण तणो, आव्यो दाण जगीश ॥ ते वेलाते नट
जणी,कर्यो सयल बक्षीस ॥ ५ ॥ सिंहल नृपनो यश कही, करी
ढोल ढमकार ॥ जिहां स्वकीय उपकारिका, नट आव्या तेणीवार ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ राजाए पांचसो वहाणनी जगात जे तरतज आवी हती ते सघळी नाटकीयाने नाटक जोइ बक्षीस करी ॥ ५ ॥ सिंहल राजानुं यशोगान बोली, ढोल उपर ढमकारो करी, ज्यां पोतानो उतारो छे त्यां नाटकीयाउ पाछा आव्या. ॥ ६ ॥

रह्या राति थयो प्रात जब, करी जोज्य थइ सज्ज ॥
उमाह्यो पोतनपुरे, नट जट निपट सकज्ज ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ पोताने उतारे रात्री वासोरही सवार थइ एटले शिरामण करी, तैयार थइ पोतनपुर नटनुं दल जे पोतानुं काम करवामां महाकुशल छे ते, जवाने हर्षवंत थयुं. ॥ ७ ॥

॥ ढाल २४ मी ॥

॥ कानजी मेलोने कांबलीरे ॥ ए देशी। नृपति तिहां राणी सिंहलने कहे रे, पंखीथी धरी राग ॥ आणी आपो इंत्रीसरु, मुजने पियु महाजाग ॥ १ ॥ कामणगारो ए कुकडो रे, कर्युं ॥ २ ॥ जगत आधीन ॥ एह जोया पछी सिंहलारे,थइ जेम जलवीण मीन ॥ कां॰वेरी

अर्थ ॥ सिंहल राजानी राणी पोताना स्वामिने कहे छे के हे महाजाग ! नटनी पासेना कुकडाने मने अपावो. ए कुकडा उपर मने राग थयो छे ॥ १ ॥ मने तो ए कामणगारो लागे छे. एणे आखा जगत्ने आधीन कर्युं छे. एने जोया पछी जलविनानी माछलीना जेवी मारी दशा थइ गइ छे. ॥ २ ॥

जइ रह्या एह पिंजर थकीरे,ते पिंजरमां प्राण ॥ लेइ गयो चित्तए देख तारे, अहो तिर्यंच् विनाण ॥ का॰ ॥३॥ भूपतिभाखे राणी नणीरे, स्यो पंखीथी प्रेम ॥ एहथी एहोनी आजीविकारे, मागे आपेते केम ॥ का॰ ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ एने जोया पछी आ पांजरा (शरीर)ना प्राण ते पांजरामां जइने रह्या छे. जोत जोतामां एणे मारा चित्तनुं हरण कर्युं. अहो पक्षीनुं पण केवुं उत्तम ज्ञान छे ? ॥ ३ ॥ राजाए कह्युं के हे राणी ! पक्षी उपर ते प्रेम शुं राखवो ? ए नाटकीयाउने तेना उपर तो आजीविका छे, तेथी तेमनी पासे मांगता ते आपेज केम? ॥ ४ ॥

मुजने मागे कोइ तुजकनेरे,ते मुज जेम न देवाय ॥ तेम नट एह आपे नहीरें, हठ लीधे शुं थाय ॥ का॰॥५॥ पंखी विना कहे रागिणीरे, मुज जीवित अकयछ ॥ ए नट लोजीने जोलवोरे, देइ वस्तु सुपसछ ॥ का॰ ॥६॥

अर्थ ॥ कोइ तारी पासे आवी मारी मागणी करे तो तुं जेम मने आपी देवा कबुल कर नहीं तेवीज रीते नटो पण ए पक्षीने आपे नही. तेथी हठ लेवाथी शुं लाज छे ॥ ५ ॥ राणीए कह्युं के हे नाथ ! ए पक्षी विना मारुं जीवतर अकृतार्थ छे. तेथी ए नटो लोजीया छे, तेउने अत्यंत उत्तम वस्तुउ आपी जोलवो. ॥ ६ ॥

मुकया राये राणी हठेरे, दास नटोनी पास ॥ माग्यो सपिंजर कुकडोरे, करे नट वचन प्रकाश॥का॰॥७॥एछे अम नृपति कुकडोरे,ते केम दीधो जाय ॥ अमने जो आपे ए कुकडोरे,तो अमेना नवि थाय ॥ का॰॥८॥

अर्थ ॥ राणीना अत्यंत हठथी पोताना सेवकोने सिंहल राजे नटोनी पासे मोकल्या. तेउए आवीने पांजरा सहित कुकडानी मांगणी करी. तेना जवाबमां नटोए कह्युं के आ कुकडो अमारो राजा छे तेथी अमे तेने केवी रीते आपी शकीये? परंतु ए कुकडो जो अमने आपी देतो अमाराथी तेनी आज्ञानुं उल्लंघन थइ शके नही. ॥ ७ ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ ते सांजली बंगालानो राजा नाटक जोय ॥ लाख टके पण एहवो प्रेमपूर्वक नजराणामां आगल कोय ॥ का० ॥ए॥ नृपवधु जो जीवे नहीरे, तो अम पुत्र! आप उचिंता अ॥ राणी नृपने वालहीरे, तेम ए अम जीवन समान ॥ का० ॥१०॥

जिहां

जानी शी खुबी कहीए? ज्यारे नाटक बताव्युं त्यारे ते जोइने पक्षी लेवाने तत्पर थया. वली नाया आपनार एवो दातार पण जाणे जगत्मां नहीं होय ? ॥ ए ॥ राजानी राणी कुकडा विन जीवी शके तेम नथी एम जो कहेता होतो तेमां अमने कांइ स्नान नथी. जेवी राजाने राणी वहाली ले तेवी रीते ए पक्षी अमने जीवन प्राण समान ले. ॥ १० ॥

सेवके रायने विनव्यारे, नटवे कह्यां जे वचन ॥ रोष चड्यो चढी चा-लीयोरे, लेवा पंखी रतन ॥ का०॥११॥ सांजली फंका जेरी तणारे, सज्ज थया नर फुंजार ॥ सामंत चंद नरिंदनारे, उजा थइ असवार ॥ का० ॥१२॥

अर्थ ॥ सेवकोए आवीने राजाने नटना कहेलां सघलां वचनो कह्यां. जे उपरथी राजाने कोप व्याप्यो. अने ते पक्षी रत्नने लेवा तैयार थयो ॥ ११ ॥ सिंहल राजाना लस्करना डंका तथा जेरीना अवाज सांजली चंद राजाना सामंतो सज्ज थइ गया, असवारो थइ तेउनी सामो युद्ध करवा तैयार थया. ॥ १२ ॥

जाणीए उत्तरे उम्हीरे, श्याम घटा घनघोर ॥ पिंजर लइ चढी निस-र्यारे, देतां नगारे ठोर ॥का०॥१३॥ सिंहल आवीने आपडयोरे, अलगा हुंती खेकि ॥ सुहडे नटे करी चालणीरे, तेणे जेहवी करी केडि ॥ का० ॥१४॥

अर्थ ॥ चंद राजानुं लस्कर जाणे उत्तर दिशामां श्याम रंगनी वादलांनी घटा चढी आवी होय तेवुं दिसवा लाग्युं. तेउ पांजराने साथे लइ नगारा उपर घाव देतां चढी निकल्या ॥ १३ ॥ सिंहल राजा आवीने तेना उपर त्रुटी पडे ले एटलामां सुघड नटोए एवी युक्ति करीके तेना इसाराथी चंदना लस्करे तेउनी पुंठे घसारो कर्यो. ॥ १४ ॥

पूरे सूरे जाइ बणीरे,जोर मच्यो धमसाण ॥ सिंहलना जरु उपरेरे,वही एक धारी कृपाण ॥ का० ॥१५॥ फिके मुखे नासी गयोरे, सिंहल नृप अविनीत ॥ जयवाजी चिहुं खुंटमांरे, कुक्कड नृपनी जीत ॥ का० ॥१६॥

अर्थ ॥ बंने लस्करो संपूर्ण शूरथी लडतां, मोटुं धमसाण थयुं. एटलामां सिंहल रायना लस्कर उपर चंद राजाना लस्करनी एकधारी तलवार चालवा मांडी ॥ १५ ॥ अविनीत एवो सिंहलराजा हार थवाथी फीके मोढे जागी गयो. कुकड रायनी जीत थइ अने चारे दिशामां जयघोष थयो. ॥ १६ ॥

चाल्या पोतनपुर जणीरे, नट जट थइ उजमाल ॥
त्रीजा उल्लासनी मोहनेरे, कही चोवीशमी ढाल ॥ का० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ नटनुं अने चंद राजानुं दल हर्षवंत थतुं पोतनपुर नगर तरफ चाल्युं. एवी रीते त्रीजा उल्लासनी मोहनविजयजीए चोवीशमी ढाल कही. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

पोतनपुर सुरपुर समुं, कमला निलय विधान ॥ नृपति तिहां
जयसिंहपति, वैरी व्रण आदान ॥ १ ॥ तास सुबुद्धि मंत्रीसरु,
नृपतणो प्रतिरूप ॥ मंजुषा तसमाननी, हिमकर थकी अनूप ॥ २ ॥

अर्थ ॥ पोतनपुर नगर अमरापुरी जेवुं हतुं. वली साक्षात् लक्ष्मीना निवासस्थान जेवुं हतुं. त्यां वेरी रूपी गुमडाने नाशकारक जयसिंह नामनो राजा राज्य करतो हतो ॥ १ ॥ ते राजाने जाणे राजानुं बीजुंज रूप होय तेवो सुबुद्धि नामनो मंत्रीश्वर हतो. तेने मंजुषा नामनी, चंद्रथी पण अनुपम एवी स्त्री हती. ॥ २ ॥

तास सुता लीलावती, बालवेष सुविशेष ॥ सुरियुं तस देखी
हजी, मेले नही निमेष ॥ ३ ॥ लीलाधर तेणे पुरे, धनद शेठनो
जात ॥ परण्यो ते लीलावती, थइ युगती ए वात ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ तेने कुमारी अवस्थामां दिपती एवी लीलावती नामनी पुत्री हती. जेने देखवाथी हजी सुधी अप्सराउं पण पोतानी बंने आंखनी पांपणो एकठी करती नथी ॥ ३ ॥ तेज नगरमां धनद नामनो शेठ हतो तेने लीलाधर नामनो पुत्र हतो. ते लीलाधरना लीलावती साथे लग्न थयां. आ बनाव जेवो जोइए तेवो थयो. ॥ ४ ॥

कंपति जेम तंत्री तणी,सुकृति संपत्ति जेम ॥ तेम परस्पर दंपती,
मधूर वधे तेम प्रेम ॥ ५ ॥ सांसारिक सुख तेहने, दोगंडुक
अनुमान ॥ रति रतिपति ए आगले, निरसी रति समान ॥६॥

अर्थ ॥ जेम वीणा उपरना तारनी गति थतां आनंद वधे, जेम उत्तम कार्योथी संपत्ति वधे, तेम दंपतीनो अरसपरस मेलाप थतां मीठो प्रेम वधवा मांड्यो ॥ ५ ॥ स्वर्गनेविषे दोगंडुक देवताउंनी जेम तेउं सांसारिक सुख जोगवे छे. अने कामदेव अने रतिनो विलास तेमना विलास आगल चणोठी जेवो नीरस छे. ॥ ६ ॥

पुन्यहीन कोइ पुरुष, आव्यो तस आगार ॥
हांकी काढयो रंकने, लीलाधरे तेणीवार ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ एवामां कोइ पुन्यहीन, दरिद्री पुरुष तेमना घर आगल भीख मांगवा आव्यो. ते रांकने लीलाधरे तेज वखते तिरस्कार करी हांकी काढ्यो. ॥ ७ ॥

॥ ढाल १५ मी ॥

॥ गरव न कीजेरे ए सद्गुरु शीखलडी, एहथी मीठीरे नहीं
साकर सुखलडी ॥ ए आंकणी ॥

कोप्यो द्रुमक कहे कुंवरने,थोडा करीए ठमका ॥ जावा द्यो एम धरणी

धमका, चपला विजली चमका ॥ १ ॥ एहवोहुं पण तुजथी रूडो, हाथ कमावणवालो ॥ तुं तो तात कमायुं विलसे,पण हुं नहीं छेशीयालो ॥ ग० ॥२॥

अर्थ ॥ कुंवरनां वचनो सहन न थवाथी ते भिखारीने तेना उपर घणोज क्रोध चढयो. भिखारीए कह्युं के कुंवरजी ! थनथनाट थोडो करो, वली जमीन उपरना पगना धबकारा अने विजलीना जेवा आंखोना चमकारा जावाद्यो. (कवि कहे छे) के सद्गुरुनी एज शिखामण छे, के कोइए गर्व करवो नही. ए शिखामणथी साकरनी सुखडी पण मीठी नथी. ॥ १ ॥ हुं भिखारी छुं परंतु ताराथी सारो छुं. हाथे कमाइने खानारो छुं. तुं तो बापनी कमाणी खाय छे. हुं तारा जेवो कोइनो छेशीयालो नथी. ॥ २ ॥

जे निज भुजबल धन न कमावे, धिग् धिग् जीवित तेहनुं ॥ कूदा कूद पराये पैसे, करता जाये केहनुं ॥ग०॥३॥ तात छतां छे तुं निहचिंतो, लेखे नाणे कोइने ॥ रे मुंडा धन यौवनने मद, पगलां भर तुं जोइने ॥ ग० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ जे पोताना भुजाबलथी धन उपार्जन करतो नथी तेना जीवतरने धिक्कार छे. पारके पैसे कुदाकुद करवी तेमां बीजा कोइनुं शुं जाय ? ॥ ३ ॥ तुं बाप बेठो छे त्यां सुधी नचिंत छो अने कोइने हिसाबमां गणतो नथी. परंतु हे मुंडा ! धन अने जुवानीनामदमां छकी नजा. जोइ विचारीने पगलां भर. ४

जेहवी पाके पाने वीती, तेम वीतशे कुंपलीये ॥ वीटी कनक तणी तो पेहेरे,पामर पण आंगलीये ॥ग०॥५॥वचन सुणी लीलाधर लाज्यो,लाग्यो भुमकने चरणे ॥ विश्वावीशथी आज अमारे, तुं गुरु लाग्यो करणे ॥ ग० ॥६॥

अर्थ ॥ जेवी पाका पांदडानी दशा थाय छे तेवीज दशा कुंपलनी पण काले करीने थशे.पामर जीवोने पण सोनानी वीटी मले तो आंगलीमां पहेरे छे ॥ ५ ॥ भिखारीनां वचनो सांभली लीलाधर झांखो पडी गयो. अने तेने पगे जइने पडयो. हे भाइ आजथी तुं मारो विशेवसा गुरु थयो छुं. ॥ ६ ॥

भुमक गयो हवे कुंवरचिंते, परदेशे जावानुं॥सुख दुःख देश तथा परदेशे, नहीं अन्यथा थावानुं॥ग०॥७॥त्रुटी खटलमीये जइ सुतो, आवी जनके जगाड्यो ॥ रे सुत तुजने दुहव्यो केणे, केणे एम रोष चढाव्यो ॥ ग० ॥८॥

अर्थ ॥ ते भिखारी गया पछी, कुंवर परदेशे जवासंबंधी चिंतवन करवा लाग्यो. तेणे निश्चय कर्यो के सुख के दुःख जे नशीबमां मांडेलुं होय छे ते देशमां रहीये के परदेश जइए पण अन्यथा थवानुं नथी ॥ ७ ॥ लीलाधर तुटेली खाटलीमां जइ सुतो तेने तेना पिताए जइने उठाडयो. हे बेटा ! तने कोणे दुहव्यो अने आवो क्रोध कोणे चढाव्यो. ॥ ८ ॥

लीलाधर कहे अनुमति चो मुज,जाइश हुं परदेशे॥ तात कहे तुज केम मुकाये,एहवे बालक वेशे ॥ग०॥९॥ तरुणी मृगाक्षी परिगल लछी, वली कोइनुं नथी देणुं॥जाइशमां तव जनकने जाण्युं,भुमके दीधुं जे मेणुं ॥ग०॥१०॥

अर्थ ॥ लीलाधरे कह्युं हे पिताजी मने आज्ञा आपो. हुं परदेश जवा मांगुं छुं. तेना पिताए कह्युं के भाइ हजु तुं बालक छो तेथी तने केम जवा देवाय? ॥९॥ तने युवान स्त्री परणावी छे. पुष्कल लक्ष्मी छे. वली आपणे कोइनुं देवुं नथी, माटे हे भाइ! जइशमा. एटले भिखारीए जे मेणुं दीधुं हतुं ते लीलाधरे तेना पिताने कह्युं. ॥ १० ॥

रे सुत रांक तणी वातडीये,फोकट केम हठ ताणे ॥ गांठतणी उंघरूली वेची,उजागरो कोण आणे॥ग०॥११॥माता तात तणो समजाव्यो,समजे नहीं रढीयालो ॥ मंत्री प्रमुख गया हारीने, छाक चढयो मतवालो ॥ग०॥१२॥

अर्थ ॥ हे बेटा ! एवा भिखारीनां वचनथी ते कोइ हठ करतुं हशे? एवो हठ कर नही. पोतानी उंघ-वेची विना कारणे कोण उजागरो करे? ॥ ११ ॥ मात पिताए घणी रीते समजाव्यो परंतु ए हठ लइने बेठेलो समजतोज नथी. मंत्री विगेरे सहु थाकीने गया. ते एक मतीलो चढी गयो. ॥ १२ ॥

जेम तेम करी भोजन जमाड्यो, थइ रजनी रसभेले ॥ ललित गते लीला वती आवी,पण पति मीट न मेले ॥ग०॥१३॥ कामणगारी नारी बोली, पियु डा नयण उघाडो ॥ कीडी उपर केही कटकी,तृण उपरस्यो कुहाडो ॥ ग०॥१४॥

अर्थ ॥ जेम तेम करीने लीलाधरने जमाड्यो, एटलामां रात्री थइ. बाद शय्यामां पोढवाने समये मन-हर गतिवाली लीलावती आवी परंतु तेना सामुं तेणे नजर पण करी नही ॥ १३ ॥ कामणगारी लीला वती बोली के हे नाथ ! जरा आंख उंची करी मारी सामुं तो जुओ. कीडी उपर आवडुं कटकछुं अने घास उपर कुहाडो शामाटे ? ॥ १४ ॥

एम सहुने दुहवीने जाशो, हुं केम देइश जावा ॥ वीछडीया फीरी मिलण दोहिलो, पोस किहां किहां पावा ॥ग०॥१५॥ मंदिर मुकीते केम जाये, जे होय प्रभुना पुरा ॥ तुम जेवा में कोइ नविदीठा, आपमति घर शूरा ॥ ग०॥१६॥

अर्थ ॥ ए प्रमाणे सहुने तो दुःख लगाडीने जाशो परंतु हुं केम जावा दइश ? जुदा पड्या पछी फरी मलवुं मुस्केल थाय छे. क्यां पोस अने क्यां अग्नि तेना जेवी दशा थाय छे ॥ १५ ॥ जेना उपर परमे-श्वरनी पुरी कृपा होय ते पोताना घर बार छोडी शुं काम बहार भटकवा जाय? तमारा जेवा आपमतीला अने घरवालां उपर जोर बतावनारा आज सुधी कोइ दीठा नथी. ॥ १६ ॥

विलमावे एम मीठे वचने, रमण भणी ते रमणी ॥
त्रीजा उल्लासनी ढाल पचीसमी, मोहन विजये पभणी ॥ ग० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ ए प्रमाणे अनेक मीठां वचनोथी लीलावती पोताना प्राणनाथने समजावे छे. त्रीजा उल्लासनी पचीशमी ढाल मोहन विजयजीए कही. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

लीलाधर ललना वचन, लुवध्यो नहीं लगार ॥ नारी हारीने रही, कंतन मेले तार ॥ १ ॥ थयो प्रात तव तात पण, अति समजाव्यो जात ॥ वात न माने कोइनी, भेद्यो नहीं तिल भात ॥ २ ॥

अर्थ ॥ लीलाधर पोतानी स्त्रीना अत्यंत मोहक वचनोमां लेश मात्र लुब्ध थयो नही. अने पोते लीधेली वात छोडतो नथी तेथी लीलावती थाकीने बेठी ॥ १ ॥ प्रभात थयो एटले लीलाधरना पिताए पण घणी घणी रीते समजाववा मांड्यो, परंतु कोइनी वात तेणे मानी नही अने तेनुं अंतःकरण जरापण पिगल्युं नही. ॥ २ ॥

समय दक्ष आव्यो सचिव, जाण्यो हठजा मात ॥ मुहुरत दिन निर
धारवा, तेड्या गणक विज्ञांत ॥३॥ मंत्री वक्र कटाक्षथी, लह्यो
भेद भूदेव ॥ निरखीने तिथि पत्रिका, कहे कपटथी हेव ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ अवसरनो जाण मंत्री ते समये आव्यो अने पोताना जमाइनो अत्यंत हठ जाणी जमाइने परदेश जवा सारु मुहूर्त्तनो दिवस नक्की करवा जुदा जुदा जोशीओने तेणे बोलाव्या ॥ ३ ॥ मंत्रीनां वक्र कटाक्षथी जोशी गुप्त भाव समजी गया. पछी टीपणामां सारी रीते जोइने कपटयुक्त कहेवा लाग्या. ॥४॥

कुक्कुट बोले जे समय, तेहवे जो सिधि थाय ॥ तो कुंवर पर
देशमां, कमला घणी कमाय ॥ ५ ॥ एहवो मुहूरत नहीं अवर,
मांहे मास छ मास ॥ हरख्या सहु मंत्री प्रमुख, वाध्यो कुंवर उल्लास ॥६॥

अर्थ ॥ जे वखते कुकडो बोले ते समय साधीने जो कुंवर प्रयाण करी दे तो परदेशमां जइ ते घणीज लक्ष्मी संपादन करे ॥ ५ ॥ मे आपने कह्युं तेवुं मुहूर्त्त आजथी छ मास सुधीमां बीजुं एक पण नथी. जोशीनां वचन सांभली मंत्री विगेरे सहु हर्ष पाम्या अने लीलाधरने पण उल्लास थयो. ॥ ६ ॥

द्विज संतोषी दानथी, करी शीख ससनेह ॥
दंपती प्रस्थाने कुंवर, आव्यो मंत्री गेह ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ जोशीओने दानथी संतोष पमाडी स्नेह पुर्वक रजा आपी. पछी कुंवर प्रस्थानने माटे पोताना सासरा (मंत्री)ने घेर लीलावती साथे आव्यो. ॥ ७ ॥

॥ ढाल २६ मी ॥

॥ माहावतणीरी अजब सुरति कांइ ॥ ए देशी ॥

मंत्री भाखे निज सेवकने, रखे कोइ आगल भाखोरे ॥ गुणना लोभी,
कोण टाले पदारथ भावी ॥ ए आंकणी ॥ कुक्कड पंखी जेह होयते, न
गर मांहे मत राखो ॥ गु० ॥ को० ॥ ॥ १ ॥ पंखी वचन जो सुणशे
जमाइ, रहेशे नही ते राख्यो रे ॥ गु०.॥ ते माटे तमे ढील न करशो,
करजो जेहमें भाख्यो रे ॥ गु० ॥ को० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ मंत्रीए पोताना सेवकोने बोलावी सर्व हकीकत कही अने कह्युंके आ वात तमारे बीजा कोइनी पासे उच्चारवी नही. हे गुणनाज लोभी! नगरमां ज्यां ज्यां कुकडा होय त्यांथी लई जई बीजे गाम मुको. कवि कहेछेके भावी पदार्थने कोण टाळीशके छे? ॥ १ ॥ हे भाइओ! जो जमाई कुकडानो अवाज सांभळशे तो पछी कोइ रीते रोक्यो रेहेवानो नथी. माटे में तमने जे काम करवानुं कह्युं ते काम करवामां लगार मात्र ढील करशो नही. ॥ २ ॥

दोड्या दास पोतनपुर घर घर, कुर्कट कीधा नेळा रे ॥ गु० ॥ गामो
गामे लेइ पोहोचाव्या, लागी नहीं कोइ वेला रे ॥ गु० ॥ को० ॥ ३ ॥
विनव्यो मंत्री दासे आवी, सफल करी तुम वाणी रे ॥ गु० ॥ जेह
कला मंत्रीए कीधी, कुंवरे ते नवी जाणी रे ॥ गु० ॥ को० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ मंत्रीना सेवकोए पोतनपुर नगरमां घेर घेर फरी सर्वे कुकडाओ तेओए एकठा कर्या. तेओने जुदे जुदे गामे मोकली दीधा. ते काममां जरापण वार लागी नाही. ॥ ३ ॥ मंत्रीना सेवकोए आवी कह्युंके आपना हुकम प्रमाणे अमल थइ गयो छे. मंत्रीजीनी आ कला कुंवरना जाणवामां आवी नही. ॥ ४ ॥

मांझी कान रहे लीलाधर, कुकडना स्वर माटे रे ॥ गु० ॥ पण पंखी
स्वर काने न पडे, कोटिक टंका साटे रे ॥ गु० ॥ को० ॥ ५ ॥ पंखी
वचन विना कुंवरने, मंत्री राखे वारी रे ॥ गु० ॥ लीलाधर पण व
गर मुहूरत, न करे गमन विचारी रे ॥ गु० ॥ को० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ हवे लीलाधरतो कुकडानो स्वर सांजळवामाटे कान धरी रह्यो छे. परंतु क्रोड रूपीया खरचे पण ते पंखीनो स्वर काने पडवा पामतो नथी. ॥ ५ ॥ कुंवरनुं मन कदापि ऊंचुं थतुं तोपण कुकडो हजु बोल्यो सांजळ्यो नथी एम कही मंत्री तेने रोकी राखे छे. लीलाधर पण मुहूर्त आव्याशिवाय परदेश गमननो विचार करतो नथी. ॥ ६ ॥

लीलावती पण निज वालिमने, क्षण एक दूर न मूके रे ॥ गु० ॥ स्वा
रथ साधन काज चतुरनर, ते केम अवसर चूके रें ॥ गु० ॥ को० ॥ ७ ॥
एम षट्मास लगी जोलवीने, लीलाधर परखाव्यो रे ॥ गु० ॥ एहवे
ते नट रमतो रमतो, तेणे पोतनपुर आव्यो रे ॥ गु० ॥ को० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ लीलावतीपण पोताना स्वामिनी हजुरमांथी क्षणवारपण दूर जती नथी. जे चतुर मनुष्य होय ते स्वार्थ साधवाना अवसरने केवीरीते चूके? चूकेज नही. ॥ ७ ॥ ए प्रमाणे छ महिना सुधी लीलाधरने जोलवीने रोकी राख्यो. एवा समयमां ते नटराज रमतो रमतो तेज पोतनपुर नगरमां आव्यो. ॥ ८ ॥

सरणाइ ललकारीने नट, ढोले ढमका कीधा रे ॥ गु० ॥ नृप वचने
मंत्री गृह पासे, आवी ॥ आवी उतारा दीधा रे ॥ गु० ॥ को० ॥ ९ ॥
चंदतणे कटके पुर बाहिर, दीधा सरोवर डेरा रे ॥ गु० ॥ कीधां जो
जन खेद उतार्यो, पेहेर्या वेश नवेरा रे ॥ गु० ॥ को० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ नटे आवीने सरणाइने वगाडी, ढोलउपर ढमका दीधा. बाद राजा पासे जतां, राजाओ मंत्रीना घर पासे तेओने उतारो आपवानी आज्ञा करी. ॥ ९ ॥ चंद राजानी सेनाए नगरनी बहार सरोवर उपर पोताना तंबु ताण्या. अनुक्रमे जोजन लइ थाक उतार्यो. वळी नवां वस्त्रो धारण कर्यां. ॥ १० ॥

संध्याये मुजरो करी कुर्कटनो, नट आव्या नृप पासे रे ॥ गु० ॥ दीप
ऊगमग सुजग सजामां, गाया राग प्रकाशे रे ॥ गु० ॥ को० ॥ ११ ॥
पुरपति रीजयो पजणे प्राते, जोशुं खेल तमारो रे ॥ गु० ॥ आज तो
पंथतणाठो थाक्या, जाउं डेरे पधारो रे ॥ गु० ॥ को० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ संध्या समय थयो एटले कुर्कटराज पासे मुजरो करी नाटकीया राजापासे आव्या. त्यां सुंदर राज्यसजामां दीपकनी मनोहर रोशनाई लागी रहीछे, ते समये सुंदर राग रागिणी गाया. ॥ ११ ॥ राजा तेउना संगीतथी राजी थइ बोल्योके काले सवारे तमारा खेल जोइशुं. आजे तो तमे पंथ करी आव्याछो, थाकेलाछो तेथी सुखेथी उतारे जाउं. ॥ १२ ॥

आव्यो नटवर निज उतारे, कह्युं लोके तस आवी रे ॥ गु० ॥ कुर्कट
स्वरना जतन करजो, कहीए ठीए समजावी रे ॥ गु० ॥ को० ॥ १३ ॥
जो एहनो स्वर श्रवणे सुणशे, ते मंत्रीनो जमाइ रे ॥ गु० ॥ तो उठी
परदेश सधाशे, तुमने दोष चढाइ रे ॥ गु० ॥ को० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ पछी नटराय पोताने उतारे आव्यो एटले लोकोए तेनी पासे आवीने कह्युंके, आ कुकडो लगार मात्र बोले नही एम गोठवण करजो. अमे तमने खास कहीए ठीए. ॥ १३ ॥ जो मंत्रीनो जमाइ ए कुकडानो अवाज काने सांभलशे तो तत्काल उठीने ते परदेश सिधावशे अने ते बाबतनो दोष तमारे शिर चढशे. ॥ १४ ॥

सांजल्यो कुक्कडराये काने, लोक वचन मन आणी रे ॥ गु० ॥ निज
निज मंदिर पोहोत्यां सहुजन, एहवे रयणी विहाणी रे ॥गु०॥को०॥१५॥
पामी अवसर जरीने मधुर स्वर, बोल्यो कुक्कड राया रे ॥गु० ॥ पसर्यो
ते स्वर नगर घरोघर, सूता सयल जगाया रे ॥ गु० ॥ को० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ कुर्कटराजे लोकोनां वचनो ध्यान दइने सांजल्यां. त्यार पछी सर्वे लोको पोत पोताने घेर गया. अने रात्री पण वीती गइ. ॥ १५ ॥ परोढीयुं थयुं एटले अवसर जोइने मीठा स्वरोना अवाज कुर्कटराये उपराउपरी करवा मांड्या. जे अवाज नगरमां घेरघेर प्रसरी रह्यो अने सर्वे सुतेला लोको जागी उठ्या.

वागी जालर प्रभु प्रभु प्रासादे, उदयो जगत्नो साखी रे ॥गु०॥ जली
छवीशमी ढालए मोहने, त्रीजी उल्लासनी जाखी रे ॥ गु० ॥ को० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ देव मंदिरोमां जालरो वागवामांडी अने जगत्नो साक्षी सूर्य उदय पाम्यो. त्रीजा उल्लासनी रूडी एवी छवीशमीढाल मोहनविजयजीए कही. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

श्रवणे ते स्वर सांजली, लीलाधर तेणी वार ॥ परदेशे चाल्यो
वही, थइ तुरंग असवार ॥ १ ॥ राख्योपण न रह्यो किमे, मुहूर
तने संकेत ॥ हियडे लीलावती तणे, खरो खटक्यो हेत ॥ २ ॥

अर्थ ॥ कुकडानोस्वर काने सांजलतांज तत्काल घोडा उपर स्वार थइ लीलाधरे परदेश जवा प्रयाण कर्युं. ॥ १ ॥ तेने रोकी राखवाने घणोज प्रयास कर्यो परंतु मुहूर्त्तनो वायदो पुरो थवाथी ते रह्यो नही. लीलावतीना अंतःकरणमां तेनुं हेत बहुज खटक्या करतुं हतुं. ॥ २ ॥

कुर्कट स्वर पियुने थयो, जेम मीठो पियुख ॥ पण मंत्री पुत्री
जणी, खरो हालाहल चूख ॥३॥ मुरछाणी धरणी ढली, प्रीतम
जणे विछोह ॥ क्षणमे पामी चेतना, पमी विरहनी खोह ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ कूकडानो स्वर लीलाधरना अंतःकरणमां अमृत समान लाग्यो परंतु लीलावतीनेतो ते हाला हल जेर समान खरेखरो थई पड्यो. ॥ ३ ॥ पतिना वियोगथी तत्काल मूर्छा आववाथी जमीन उपर ढली पडी. पछी-उपचार करवाथी थोडी वारमां सचेतन थइ परंतु विरह वेदनानी चरेडी अंतःकरणमां पडी ४

राख्यो केणे कुकडो, कर्यो अहितनो नेह ॥ विहि केम सरज्यो
पंखीयो, मित्र विछोहक एह ॥५॥ कोणछे एहवो नगरमां, धीठो
आठे गंठ ॥ नृप तणो जय नवि गण्यो, डुर्जाण जण उल्लंठ ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ अहितनो करनारो एवो आ कूकडोते कोणे राख्यो हशे, हे विधि! मारा पतिनो वियोग करावनार ए पक्षी तें शामाटे उत्पन्न कर्यु, ॥ ५ ॥ आ नगरमां एवो आठे गांठे उद्धत कोण पुरुष छे के जेणे राजाना जयने पण लेखामां गण्यो नही. ते कोइ महा डुर्जन अने उल्लंठ छे. ॥ ६ ॥

लीलावतीए तातने, जाख्यो पति उदंत ॥
आणी आपो कुकमो, तेमुजने धीमंत ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ पछी लीलावतीए पोताना पिताने पतिना गमन संबंधी सर्व वृत्तांत कह्यो अने कह्युंके हे बुद्धि शाली पिता! ते कूकडो मने लावी आपो. ॥ ७ ॥

ढाल २७ मी.

॥ कंकणो मोल लीउं ॥ ए देशी ॥

मंत्री पुत्री कह्या थकी रे, सुरिजन, करवा कुर्कट शोध, पंखी गुण र
सियो ॥ पुरमां सेवक पाठव्या रे ॥ सु० ॥ स्वामी धरमीयोध ॥ पं० ॥
जे सुगुण नरनारी, तेहने मन वसियो ॥ ए आंकणी ॥ १ ॥ जोइ का
ढयो पंखीयो रे, ॥ सु० ॥ नटना पटकुटमांहि ॥ पं० ॥ दासे सचिवने
विनव्युं रे, ॥ सु० ॥ विहंग संबंधी सोछाह ॥ पं० ॥ जे० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ मंत्रीनी पुत्रीना अर्थात् लीलावतीनां वचनथी तेना पिताए ए कूकडानी शोध करवामाटे पोताना सेवकोने नगरमां मोकल्या. (कवि कहेछेके कूकडो गुणनो रसिक होवाथी तेना गुणने जाणनारा स्त्री पुरुषना मनमां ते रमी रह्यो छे.) ॥ १ ॥ मंत्रीना सेवकोए आवीने तेने कह्युंके ए पक्षीनो पत्तो लाग्यो छे. जे नटो अहीं आव्या छे तेओना संगाथमांते छे. एवी रीते पक्षी संबंधी उत्साहथी वात कही.२

तातें ञाल्युं सुताजणी रे, ॥ सु० ॥ ठे कुर्कट नट साथ ॥ पं० ॥ ए पर
देशी प्राहुणा रे, ॥ सु० ॥ नापे आपण हाथ ॥ पं० ॥ जे० ॥ ३ ॥
चाले पुरनर ऊपरे रे, ॥ सु० ॥ पुत्री आपणुं जोर ॥ पं० ॥ स्यो हठ
परदेशी थकी रे, ॥ सु० ॥ वली नट जाति कठोर ॥ पं० ॥ जे० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ मंत्रीए पोतानी पुत्रीने कह्युंके आवेला नटोनी साथे ते कूकडो ठे. तेउं परदेशी होवाथी आपणा परोणा ठे. आपणे मांगीये तोपण आपे नही. ॥ ३ ॥ हे पुत्री! जेटलुं आपणे जोर चलावीए तेटलुं आपणा गामना लोक ऊपर चाली शके. परदेशी साथे हठ करवो नकामोठे. तेमांपण नटनी जाति तो अत्यंत कठोर होय ठे. ॥ ४ ॥

पुत्री नेत्र ञरी कहे रे, ॥ सु० ॥ जेमतेम आपो ए आणी ॥ पं० ॥ कु
कड वेरीने हणुं रे, ॥ सु० ॥ तो मुज जीव्युं प्रमाण ॥ पं० ॥ जे० ॥५॥
ए कारज कीधा विना रे, ॥ सु० ॥ केम जल घुंट ञराय ॥ पं० ॥ पुत्री
प्रतिज्ञा आकरी रे, ॥ सु० ॥ मंत्री रह्यो विलखाय ॥ पं० ॥ जे० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ लीलावती आंखमां आंसु लावी कहेवा लागीके हे पिता गमे तेम करी ते मने लावी आपो. ए मारा वेरी कूकडाने जो हणुं तोज मारूं जीव्युं प्रमाणठे. ॥ ५ ॥ ज्यां सुधी ए काम मारे हाथे थशे नही त्यां सुधी पाणीनो घुंटडो पण हुं पीवानी नथी. आवीरीते पुत्रीनी आकरी प्रतिज्ञा जाणीने मंत्री मनमां खेद करवा लाग्यो. ॥ ६ ॥

तेडाव्यो नटरायने रे, ॥ सु० ॥ मंत्रीए मुकीदास ॥ पं० ॥ वातडीए पर
चावियो रे, ॥ सु० ॥ माग्यो शकुनी तस पास ॥ पं० ॥ जे० ॥ ७ ॥
नट कहे मंत्रीसरु रे, ॥ सु० ॥ पंखी केम देवाय ॥ पं० ॥ एहथी अम
आजीविका रे, ॥ सु० ॥ कुकरू अम महाराय ॥ पं० ॥ जे० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ मंत्रीए पोताना सेवकने मोकली नटरायने पोतानी पासे बोलाव्यो. ते आव्यो एटले मीठी वातो करी तेने ञोलव्यो अने पठी तेनीपासे कूकडानी मांगणी करी. ॥ ७ ॥ नटे कह्युंके हे मंत्रीश्वरजी! ए पक्षी अमाराथी केम अपाय. एना ऊपर तो अमारी आजिविकानो आधार ठे. अने ए तो अमारा महाराजा ठे. ॥ ८ ॥

तुज पुत्री थइ द्वेषणी रे, ॥ सु० ॥ ए अमे पाम्यो ऊपाय ॥ पं० ॥ पण
अम ऊन्रे एहनो रे, ॥ सु० ॥ वाल न वांको थाय ॥ पं० ॥ जे० ॥ ९ ॥
सहुनट सेवक एहना रे, ॥ सु० ॥ पंच सया परिवार ॥ पं० ॥ पुर बा
हिर पंखी तणा रे, ॥ सु० ॥ सात सहस असवार ॥ पं० ॥ जे० ॥१०॥

अर्थ ॥ तमारी पुत्रीने एनो स्वर सांजलतां तेना ऊपर द्वेष थयो ठे ए वात अमारा जाणवामां आवीठे. परंतु ए खात्रीथी मानजो के अमे जीवता ठीए त्यां सुधी एनो वाल पण वांको थवानो नथी. ॥९॥

आ पांचसो नटो परिवार सहित तेना सेवक छे. अने वळी नगर बहार ए पक्षीना रक्षण करनारा सात हजारं योध्धाओ छे. ॥ १० ॥

हुकम करे जो कुकमो रे, ॥ सु० ॥ पाडीए दाणवदंत ॥ पं० ॥ पूछी
सिंहल रायने रे, ॥ सु० ॥ छेडजो कोइ मतिमंत ॥ पं० ॥ जे० ॥ ११ ॥
गिरिशतखंरू करूं अमे रे, ॥ सु० ॥ जेरे एकण मूठ ॥ पं० ॥ छेडे को
ण छे केहनी रे, ॥ सु० ॥ खाधीमाये सूंठ ॥ पं० ॥ जे० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ ए कुर्कटराय जो अमने हुकम करे तो मोटा दैत्यना पण दांत तोडी नांखीए. खात्री करवी होय तो सिंहलरायने पुछीने पछी बुद्धिशाळी होयते एनी छेरू करजो. ॥ ११ ॥ जो ए हुकम आपे तो एक मुठिए पर्वतना पण अमे सो टुकडा करी नांखीए. वळी कोनी माए शेर सूंठ खाधी छे के एनी छेड करे.

पंखी पेखी म जूलशो रे, ॥सु०॥ एहछे अलोलिक कोय ॥ पं० ॥ एम
नट वचने मंत्रवीरे, ॥ सु० ॥ रह्यो अणबोल्यो होय ॥ पं० ॥जे०॥१३॥
लीलावती मन राखवा रे, ॥ सु० ॥ कहे नटने मंत्रीश ॥ पं० ॥ देखा
मी एह कुकमो रे, ॥ सु० ॥ पुरवी पुत्री जगीश ॥ पं० ॥ जे० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ नटराये कह्युंके ए पक्षीछे एम देखी जुलावो खाशो नही. ए तो अलोकिक कोइ जीवछे. एवा नटनां वचनो सांजळी मंत्री चूप थइ गयो. ॥ १३ ॥ पछी मंत्रीए नटने कह्युं के लीलावतीना मननुं समाधान करवा ते पक्षीने मने आपो. पुत्री लीलावतीना मनमां तेने जोवानी होंशछे तेथी तेणीने देखाडी तमने पाछो सोंपीश. ॥ १४ ॥

जो विश्वास आवे नहीं रे, ॥ सु० ॥ तमे राखो मुज पुत्र ॥पं०॥ राखी
घमी एक कुकमो रे, ॥ सु० ॥ पाछो सोपशुं अनुछुत्र ॥ पं० ॥ जे० ॥१५॥
समज्यो नट सुत मंत्रीनो रे, ॥ सु० ॥ लेइ आव्यो निज धाम ॥ पं० ॥
मुक्यो लीलावति संनिधे रे, ॥ सु० ॥ पंखी पिंजर ताम ॥पं०॥जे०॥१६॥

अर्थ ॥ जो विश्वास न आवतो होय तो तेना बदलामां मारा पुत्रने तमे राखो. एक घडीजर कुकडाने राखीने पछी तरत पाछो लावी आपीश ॥ १५ ॥ पछी नटराय मंत्रीने पोताने स्थानके लइने आव्यो अने लीलावतीनी पासे कुर्कटनुं पांजरूं सोप्युं. ॥ १६ ॥

देखी पिंजर हरखी घणुं रे, ॥ सु० ॥ रोष टळ्यो तत्काल ॥पं०॥ त्रीजा
उल्लासनी मोहने रे, ॥ सु० ॥ कही सत्तावीशमी ढाल ॥ पं० ॥ जे० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ पांजरा मध्येना पक्षीने देखतांज लीलावती घणो हर्षपामी अने तेनो रोष तत्काळ शमी गयो. त्रीजा उल्लासनी सतावीशमी ढाळ मोहनविजयजीए कही. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

कहे वचन लीलावत्ती, रे रे पंखीराज ॥ विण अवगुण तें मुज
थकी, वेर वसाव्युं आज ॥ १ ॥ दिसे बाहिर फूटरो, पण करूवो
आलाप ॥ तें मुज कीधो पियु विरह, ते किहां छुटीश पाप ॥ २ ॥

अर्थ ॥ पछी लीलावतीए कह्युं के हे पक्षीराज ! तें मारा दोष विना मारी साथे आजे वेर बांध्युं छे. ॥ १ ॥ तुं बहारथी तो सुंदर लागे छे परंतु तारो स्वर कडवो छे. तें मारा स्वामीनो वियोग कराव्यो, ते पापथी क्यारे छुटीश? ॥ २ ॥

तुं कंचन पिंजर वसे, सदा सुखी बहु जोग ॥ तुं पर वेदन नवि
लहे, दुस्सह कंत वियोग ॥३॥ तुं पंखी विण पण पंखिणी,वनमां
व्याकुल थाय ॥ तो अमे सरजी नारीयुं, पतिविण केम दिन जाय ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ तुं सुवर्णना पांजरामां निरंतर अनेक प्रकारनां सुख जोगवतो वसे छे. तेथी तुं बीजानी वेदनाने जाणी शकतो नथी. परंतु जाणजे के पतिनो वियोग दुःखे सहन करवा योग्य छे ॥ ३ ॥ तुं पक्षी छो तेथी तारा विना तारी पक्षिणी जेम वनमां आकुल व्याकुल थाय तो अमे तो स्त्री जाति छीए. पतिना वियोगे अमारा दिवसो ते केम जाय. ॥ ४ ॥

होशे घणां विछोहिया, तें पूरवजव कोय ॥ तो थयो एणे जव
कुकडो, हृदय विचारी जोय ॥ ५ ॥ अविवेकी तिर्यंच तुं, निपट
निठूर निरमोह ॥ जो तुं बोल्यो न होत तो, होत न कंत विछोह ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ तें परजवमां घणांने वियोग कराव्या हशे तेथी आ जवमां कूकडो थयो, माटे हृदयमां जरा विचार कर ॥ ५ ॥ हे पक्षी तुं बहुज अविवेकी छुं. अत्यंत कठोर छुं अने प्रेम वगरनो छो. जो तुं बोल्यो न होत तो मारा प्राणनाथनो वियोग थात नही ॥ ६ ॥

तें मुजथी नाणी दया, अहो विहंगम जूप ॥
पण मुजने आवी दया, देखी ताहारुं रूप ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ हे पक्षीराज ! तें मारा उपर दया न आणी परंतु तारुं स्वरूप जोतांज मने तारी उपर दया आवी छे. ॥ ७ ॥

॥ ढाल २७ मी. ॥

॥ आसणरा योगी ॥ ए देशी ॥

कडु वचन सुणी वेधालो, कर्यो विण पावस वरसालोरे ॥ वेधक जग
विरला ॥ जाग्यो विरह पड्यो पिंजरमें,थयो मुरछित वचनने मरमेंरे ॥
वे० ॥१॥ उंना मुके सबल निसासा, जवरूपना निरखी तमासारे ॥ वे०॥
लीलावतीए कुकड लीधो, जीडी हृदयथी जाग्रत कीधोरे ॥ वे० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ लीलावतीनां वेधक वचनो कूकडाए सांजलतांज वर्षारुतु विनाज तेनी आंखमांथी अश्रुपात रूपे वरसादनी धारा चाली. (कवि कहे छे के वेधक पुरुषो जगत्मां विरला छे) कुकडाना मनमां विरह व्यथा उत्पन्न थतांज, मर्मनां वचनो सांजलतांज ते मुर्छा खाइ पांजरामां पड्यो ॥ १ ॥ संसारना चमत्कारिक स्वरूपना पोताने वितेला तमासा जोइने कूकडो घणांज उंडा निसासा मुके छे. एवामां लीलावतीए कूकडाने हाथमां लइ हृदयनी साथे अत्यंत हेतथी आश्वासन आपी-तेने जाग्रत कर्यो. ॥२॥

रे पंखी केम एम दुःख पावे, में तो कह्युं तुज जोले भावेरे ॥ वे० ॥
मुजने तो दुःख जे पियु चाल्यो,पण तुजने श्यो दुःख साल्योरे॥वे०॥३॥
ताहरुं तो दुःख देखी नेणे, पडी साहामी लेहेणाथी देणेरे ॥ वे० ॥
में जाण्युं तुं मनावीश मुजने, पड्यो उलटो मनाववो तुजनेरे॥वे०॥४॥

अर्थ ॥ हे पक्षी ! में तो तने जोला अंतःकरणथी आटली वात कही तेमां एटलुं बधुं दुःख केम धारण करे छे? मने तो पतिना वियोगनुं दुःख थयुं छे, परंतु तने एवुं शुं दुःख साल्या करे छे ॥ ३ ॥ मारी आंखमां तारुं दुःख देखवाथी, उलटुं मने तो लेणाथी देवा जेवुं थइ पड्युं छे. हुं तो एम मानती हती के तुं मारा मननुं समाधान करीश, परंतु आतो उलटुं मारे तारा मननुं समाधान करवानो वखत आव्यो. ४

मुजथी घणो तुं विरही दीसे, श्यो दुःख छे कहो सुजगीशेरे ॥ वे० ॥
कह्युं कुकर्मे अक्षर लखी ताजा, हुं हुं चंदोआज्ञापुरी राजारे ॥ वे०॥५॥
में तो कोइनो लीधो न दीधो, पण माये कुर्कट मुज कीधोरे ॥ वे० ॥
विछुडी गुणावली नवल सनेही, कहुं दुःखनी वातकीयुं केहीरे ॥वे०॥६॥

अर्थ ॥ मारा करतां तुं घणोज विरहनी व्यथावालो दिसे छे. तेथी ते बाबतमां तने शुं दुःख छे ते हे वहालो कहे ? ते सांजली कुकडाए शुद्ध अक्षरोथी जणाव्युं के हुं आजानगरीनो चंद नामनो राजा छुं ॥ ५ ॥ में तो कोइनो कांइपण गुह्नो कर्यो नहोतो, परंतु मारी विमाताए मने कुकडो बनावी दीधो छे. अने तेथी निर्मल स्नेह धरनारी मारी गुणावली स्त्रीनो मारे वियोग थयो छे. हुं दुःखनी केटली वात तने कहुं! ॥ ६ ॥

ते मुज खटके हुं तस खटकुं, वली नाटकीया संग मटकुं रे ॥ वे० ॥
किहां पुर किहां घर किहां नरकरणी,किहां राज्य किहां ते घरणीरे॥वे०॥७॥
तुज पति जेह थयो परदेशी, तुजने मलशे सुविशेषीरे ॥ वे० ॥
पण मुज वीछडीया मेला, ते तो केवली जाणे वेलारे ॥ वे० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ ते मारा मनमां याद आव्या करे छे अने हुं तेना मनमां रमी रह्यो छुं. वली अहीं नाटकीयानी साथे रखड्या करुं छुं. अहा ! मारुं शेहेर क्यां ! घर क्यां ! मनुष्यपणानो वैजव क[illegible] राज्य क्यां ! अने मारी स्त्री क्यां ! ॥ ७ ॥ तारो पति जे परदेश गयो छे तेतो तने तारी साथे विशेष समृद्धिवालो थइने मलशे. परंतु अमारा वियोगना मेलाप रूपी अवसरने तो मात्र केवल ज्ञानीज जाणे छे. ॥८॥

मुज दुःख सरिखो न दुःख तुज बाइ, किहां कंचन गिरि किहां राइरे॥वे०॥
घरणी मारी जगमांहे दुःखणी, तेहथी असंख्य गुणी तुं सुखणीरे ॥ वे० ॥९॥
तुं पति विण क्षणमां दुःख पामी, तो मुज घरणीमां शी खामीरे ॥ वे० ॥
जोगवे जे दुःख माहरी राणी, तेह मांहे तुं जाये तणाणीरे ॥ वे० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ मारां दुःख सरखुं तारुं दुःख छेज नही. तेमां तो मेरुपर्वत अने राइना दाणा जेटलो तफावत छे. मारी स्त्रीज जगत्मां दुःखी छे. तेना करतां तुं तो असंख्य गणी सुखी छो ॥ ९ ॥ तारा पतिना वियोगे

तुं एक क्षणवारमां दुःख पामी, परंतु मारी स्त्रीने दुःखमां कांइ खामी छे तो तुं जो. मारी स्त्री मारा वियोगनुं जे दुःख जोगवे छे ते दुःखनी पासे तारुं दुःख तो क्यांइ तणाइ जाय. ॥ १० ॥

कुर्कट वचने लीलावती हरखी,ए तो जोडी मिली बेहु सरखीरे ॥वे०॥
मनमां तमे दुःख चंद म वेहेशो,वेहेली रीद्धि रमणीते लहेशोरे॥वे०॥११॥
मन मान्या तमे माहारे जाइ, विधिनी जोडी एह सगाइरे ॥ वे० ॥
पामो जो तमे नरपद फेरी, तो मलजो मुजने एक वेरीरे ॥ वे० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ कुकडानां वचनो सांजली लीलावतीनुं मन शांत थयुं अने विचारवा लागीके आतो बंने सरखी जोडी मली. ते कुकडाने केहेवा लागीके हे चंदराज ! तमे हवे मनमां दुःख न धारण करो. तमे तमारी रीद्धि अने स्त्री बंने वेहेला संपादन करशो ॥ ११ ॥ तमे मारा मनना मानेला जाइ थया छो. आ सगाइ विधात्राएज करी आपीछे. तमे ज्यारे फरीथी मनुष्यपणुं पामो त्यारे एकवार मने अवस्य मलजो. ॥ १२ ॥

जे अविचार्युं कह्युं होय तमने, ते बक्षजो गुन्हो अमने रे ॥ वे० ॥
रे वीरा तुज आशा फलजो, वली वेहेला आवीने मलजोरे ॥वे०१३॥
मुजने रखे क्षण एक विसारो, में तो सफल कर्यो छे जनमारो रे ॥ वे० ॥
नटने सोंप्यो कुर्कट पाछो, आव्यो गेहे मंत्री सुत आछो रे ॥ वे०॥१४॥

अर्थ ॥ अविचारीपणे जे माराथी तमने केहेवायुं होय ते मारो गुन्हो माफ करशो. हे जाइ तमारी सर्व आशा परिपूर्ण थजो अने वेहेला वेहेला आवी मने मलशोजी ॥ १३ ॥ मने एक क्षणमात्र पण मनमांथी जुलीजता नही. तमारां दर्शनथी मारो जन्म सफल थयो छे. आ प्रमाणे वार्त्तालाप थया पछी लीलावतीए नटराजने कुकडो पाछो सोंप्यो एटले प्रधाननो पुत्र तेने पोताने घेर सहीसलामत आव्यो. १४

हवे नट सुजट घणा मेहुरथी, चाल्या तेह पोतनपुरथीरे ॥ वे० ॥
देश अनेक नगरीयुं अनेका, जोतां रमतां सुविवेकारे ॥ वे० ॥ १५ ॥
वली बहु नृपथकी लडता वाटे, तेह कुर्कट यतनने माटे रे ॥ वे० ॥
ते नट लोक तणे मन जाव्या, एम विमल पुरीए आव्यारे ॥ वे०॥१६॥

अर्थ ॥ हवे नटनुं तथा सुजटनुं मंडल घणां हर्षसहित पोतनपुरथी प्रयाण करी आगल चाल्युं. तेउं अनेक देशो तथा नगरीउं जोतां त्यां विवेक सहित रमतो रमतां वली प्रसंग आवतां,कुर्कट रायना जतन माटे घणां राजाउंनी साथे रस्तामां लडतां लडतां अनुक्रमे लोकोना मनने आनंद पमाडतां थकां एकदा विमल पुरीए आवी पहोंच्या. ॥ १५-१६ ॥

आंबो राख्यो हतो जिहां माये, तिहां डेरा कर्या नट रायेरे ॥ वे० ॥
अठावीशमी त्रीजे उल्लासे, कही ढाल मोहने सुप्रकाशेरे ॥ वे० ॥१७॥

अर्थ ॥ जे स्थले विमाता वीरमतीए आंबो लावीने राख्यो हतो तेज स्थले नटराये तंबु ताण्या. उतारा कर्या. त्रीजा उल्लासनी मोहन विजयजीए सुप्रकाशित अठावीशमी ढाल कही. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

तेणे अवसर कुकडे, दीठा आहीठाण ॥ हरखीने निरखी पुरी, पूरव प्रेम प्रमाण ॥ १ ॥ इहां तो लही प्रेमला, जाडे परणी जेह ॥ ते नगरी एतो खरी, नही लव मात्र संदेह ॥ २ ॥

अर्थ ॥ एवे समये कुकडाए ते नगरीना एंधाण (निशानीउं) जोतांज हर्षवंत थइ पूर्वना प्रेमने स्मरणमां लावी नगरीने जोवा मांडी ॥ १ ॥ जे नगरीमां हुं प्रेमला लछीने जाडे परण्यो तेज आनगरी. एवातमां मने जरापण संदेह लागतो नथी. ॥ २ ॥

हुं एम जे पंखी थयो, एह पुरी परसाद ॥ वली फरी आव्यो इहां, सही तो टले विषाद ॥३॥ किहां आजा किहां विमलपुर, मेलो सुगम न होय ॥ जीवतडा मेलावडो, खरुं कहे सहु कोय ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ हुं आज नगरीना प्रतापथी पक्षी थयो छुं. अने फरीथी ज्यारे अहींआ आववा प्रसंग आव्यो छे त्यारे मने खात्री थाय छे के हवे मारुं दुःख टलशेज ॥ ३ ॥ क्यां आजापुरी नगरी अने क्यां विमलापुरी, अढार सो कोशनुं अंतर ज्यां, त्यां मेलाप थवो ते केवी रीते सुगम होय? परंतु,"जीवतो नर जद्रा पामे". ए कहेवत प्रमाणे जीवता छीए तो मेलाप थशे. ॥ ४ ॥

इहां मुजने आव्या तणी, रहेती होंश असंख ॥ सहीतो तेहीज कारणे, विधि मुज दीधी पंख ॥ ५ ॥ ते उपवनमां नट प्रमुख, रह्या करी आचार ॥ हवे सुणो सहु प्रेमला, लछीनो अधिकार ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ अहींआ मने आववानी असंख्यगणी होंशहती अने तेज कारणने लीधे मने खरुं लागे छे के विधात्राए मने पांखो आपी ॥ ५ ॥ नट विगेरे सर्व मंडले ते उपवनमां पोतानो विश्राम ठाम कर्यो. हवे अहींया प्रेमला लछीनी स्थितिनो अधिकार सांजलशो. ॥ ६ ॥

सहीउंमां बेठी हती, डाबी फरकी नेण ॥
थइ प्रमुदित प्रेमला, वदे सुरंगांवेण ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ प्रेमला लछी पोतानी सखीउंनी साथे बेठी हती तेवामां तेनी डाबी आंख फरकवाथी ते हर्षवंत थइ मीठां वचनो कहे छे. ॥ ७ ॥

॥ ढाल २ए मी ॥

॥ आ छे लालनी ॥ ए देशी ॥

रे सहिउं शिरताज, तनु चेष्टाथी आज, आ छे लाल होवे कंत मेलावडोजी ॥ सोले वरशे उद्धार, देवी वचन अनुसार, आ छे लाल मलतो दिसे ताकडोजी ॥ १ ॥ पण मुज मनमां एह, सहीउं रहे संदेह, ॥ आ० ॥ किहां पिउ किहां आजापुरीजी ॥ नही संदेशो कोय, केम एम मेलो होय, ॥ आ० ॥ खोटी केम होशे सुरीजी ॥ २ ॥

अर्थ ॥ हे मारी वहाली सखीर्ड! आजे मारी डावी आंख फरके छे अने बीजी शरीरनी एवी निशानीर्ड थाय छे के मने मारो स्वामिनाथ मलशे. देवीनां वचनने अनुसारे सोल वरसे हवे मारो उद्धार थशे. तेथी मलवानो संजव पण लागे छे ॥ १ ॥ परंतु हे बेहेनो! मारा मनमां एज संदेह रह्या करे छे के मारो स्वामि क्यां अने आजानगरी क्यां? आज सुधी कांइ पण संदेशो नथी तो एवी रीते मेलाप ते केम थाय? वली देवी पण खोटी होय एम केम बने? ॥ २ ॥

देवी वचन अमोघ, कहे सहु जनना उघ, आ० तास जणाशे पटंतरोजी ॥
म्हारो प्राणाधार, कोइ कोश हजार, आ० केम करी जांजशे आंतरोजी ॥३॥
विरह स्थिति परिपाक, थयो दिसे अर्वाक, आ० आज जरोंसो एहवोजी ॥
एहमां मीन न मेष,आज कल्याण विशेष,आ०सही मुज पियु मल्यो संजवेजी॥४॥

अर्थ ॥ सर्वे मनुष्यो कहे छे के देवीनुं वचन हमेशां सफलज थायछे. तेथी हवे खरी हकीकत शुं छे ते सेहेज जणाइ आवशे. मारो प्राणाधारतो हजार कोशथी पण वधारे दूर छे तो आवडुं मोटुं अंतर ते केवीरीते दूर थशे? ॥ ३ ॥ पेहेलां कांइ वियोगनी स्थितिनो परिपाक (अंत) थयो लागेछे तेथीज मने मारो स्वामि मलशे एवो जरोसो लागे छे. हवे तो मने लागे छे के तेमां कांइ पण मीनमेष नथी. आजे मारुं विशेष कल्याण थवा रूप मारो नाथ जरूर मने मलवानो एवो संजव थाय छे. ॥ ४ ॥

कहे तव सजनीर्ड एम, पामी पूरण प्रेम, आ० ताहरुं कह्युं होज्यो खरुंजी ॥
पीयरनो जे प्रेम, निंबो जाये केम, आ० स्त्रीने वल्लज सासरुंजी ॥ ५ ॥ चंद
जिस्यो प्राणेश, अनोपम सुंदर वेश, आ० सहुने क्षण नवि विसरेजी ॥ वहा
लो मलशे आय, ए नही निष्फल थाय, आ० एम जे नित तप तुं करेजी ॥६॥

अर्थ ॥ प्रेमला लच्छीनां वचनो सांजली संपूर्ण प्रेम सहित सखीर्ड कहेवालागी के हे बेहेन! तमारुं बोलवुं साचुं थजो. माबापना घरनो प्रेम कोइपण रीते वखोडवाजेवो नथी. तोपण स्त्रीजातिने तो सासरानुं घरज बहु वहालुं लागेछे. ॥ ५ ॥ चंदराजाना जेवो अनुपम अने सुंदर स्वरूप वालो प्राणनाथ केवीरीते याद न आव्याकरे अर्थात् सहुकोइ तेने एक क्षणवार पण यादलाव्या विना रहेज नही. जेने माटे तुं निरंतर तपश्चर्या करे छे ते तारो प्राणनाथ तने आवीने मलशेज. ए वात निष्फल थवानीज नथी.॥६॥

हुइ अवधि अनंत, केम वजी मले न कंत, ॥ आ० ॥ काले उंबर पण
फलेजी ॥ होवे करीर पटीर, तीर जिहां तिहांनीर, ॥आ०॥ तेम तुज वि
रह नकां टलेजी ॥ ७ ॥ एहवे तेह विहंग, लेइ रंग सुरंग, ॥ आ० ॥
नट आव्या दरबारमांजी ॥ जेट्यो प्रवर नगरीश, शिव नट दे आ
शीश, ॥ आ० ॥ रविजेम प्रतपो संसारमांजी ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ हवे लांबी मुदत हती तेनो पण अंत आव्योछे. तेथी तारो स्वामिनाथ केम मल्या विनारहे? काल परिपाक थतां उंबरो पण फले छे. केरडांने पण पत्र पुष्प आवेछे अने ज्यां सरोवर होयछे त्यां पाणी आवे छे तो तारो विरह केम नही दूर थाय अर्थात् दूर थशेज. ॥ ७ ॥ एवा अवसरमां उत्तम

रंगवाला ते पक्षीने साथे लईने हर्ष सहित नाटकीयाउं दरबारमां आव्या. नगराधिराजनुं, दर्शन थतांज शिवकुमरे एवो आशीर्वाद आप्यो के हे राजन् आपनो प्रताप जगतमां सूर्यनी जेम तपजो. ॥ ८ ॥

नृप तुज सोरठ देश, विमल पुरी सुविशेष, ॥ आ० ॥ रहेती होंश जोवा तणी जी ॥ पूरव पुण्य अनुसार, दीठो तुज देदार, ॥ आ० ॥ आज फली आशा घणीजी ॥ ए ॥ आज्ञा नगरी एक, दीठी अमे सुविवेक, ॥ आ० ॥ के दीठी विमला पुरीजी ॥ एम कहीवा ढोल, काठ कसी रंगरोल, ॥ आ० ॥ मांमी नटे चातुरी जी ॥ १० ॥

अर्थ ॥ हे राजन्! आपनो सोरठ देश जोवानी अने तेमां पण विमलपुरीतो विशेषपणे जोवानी होंश मनमां घणीज हती, वली पूर्व पुण्यना पसायथी आप नामदारना आजे दर्शन थयां तेथी आजे अमारी अनेक आशा फलीभूत थई. ॥ ए ॥ अमे तो उत्तम विवेकवाली एक आज्ञानगरी दीठी के बीजी आ विमलापुरी दीठी. एवां मनोहर वचनो बोली ढोल वगाड्यो अने रंगभर काठडोवाली अर्थात् सामग्री तैयार करी नटे नाटकनुं काम शरू कर्युं. ॥ १० ॥

कीधी भूमि पवित्र, पुंज कुसुम सुविचित्र, ॥ आ० ॥ ते उपर पिंजर धर्योजी ॥ सुघट घाट विख्यात, जाणीए सुरगिरि जात, ॥ आ० ॥ ए हवो वंश उभो कर्यो जी ॥ ११ ॥ दोरातास समंत, बांध्या खेंची अनंत, ॥ आ० ॥ जाणीए किरण दिणंदनां जी ॥ कीलक राते रंग, धरणी लीण अभंग, ॥ आ० ॥ मानीए कोश अरविंदना जी ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ प्रथमतो भूमिने पवित्र करी तेना उपर चित्र विचित्र सुंदर पुष्पनो ढगलो करी ते उपर पांजराने बिछाव्युं. पछी सुंदर, सारा घाटवालो, जाणे मेरूपर्वतज लावीने खडो कर्यो होय एवो वांस, नाटक करवानी मध्य भूमिमां लावीने उभो कर्यो. ॥ ११ ॥ ते वांसनी साथे अनेक मोटा दोरडाउं मजबुतरीते खेचीने बांध्या, ते जाणे सूर्यनां किरणोज होयनी एवां लागतां हतां. ते दोरडाउं, राता रंगनी भूमिउपर न निकली शके एवी रीते खीलाउं ठोकी ते खीलाउं साथे बांध्यां हतां. ते जाणे कमलना कांडा होय एवा दिसता हता. ॥ १२ ॥

शिवमाला तेणीवार, पेहेरी सवी शणगार, ॥ आ० ॥ वंस तले उभी रही जी ॥ के शमता के खंति, के निरममता भंति, ॥ आ० ॥ एहथी अन्य उपम नहींजी ॥ १३ ॥ नट कन्या नरवेश, सुरीयुं एहनो वेश, ॥ आ० ॥ देखी चमकित हुइ सभा जी ॥ राजा मन संदेह, कुण छे धन्या एह, ॥ आ० ॥ प्रगटी किहांथीए रवि प्रभा जी ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ तत्काल शिवमाला सर्व शृंगार धारण करी वांस नीचे आवीने उभी रही. जाणे साक्षात् शमता, के क्षमा के निर्ममता खडी होय तेवी दिसती हती. हवे एथी वधारेते शी उपमा आपीए अर्थात् बीजी एकपण तेथी वधारे उपमा आपी शकाय तेम नथी. ॥ १३ ॥ शिवमालाए नवो पुरुषनो वेश

धारण करवाथी, वळी देवांगनाओ पण तेणीनीपासे रूपमां कांइ नहीं, एवी लागवाथी, सर्वे सज्जनो आश्चर्य पामीगया. राजाना मनमां तो एवी शंका थई के आवी कन्याते कोनी हशे? साक्षात् सूर्यनी प्रभा क्यांथी प्रगट थइ ॥ १४ ॥

शिवमाला अविलोक, नृप मकरध्वज कोक, ॥ आ० ॥ ताम तेडावी प्रेमला जी ॥ आवी पुलकित अंग, बेठी तात उछंग, ॥ आ० ॥ सकल कला कुल पेसला जी ॥ १५ ॥ हे पुत्री कहे भूप, ए नट सुभट अनुप, ॥ आ० ॥ ए सहु आभापुरी हुता जी ॥ निरखतुं खेल प्रशंस, मां ड्योछे ए वंश, ॥ आ० ॥ इहां चढी खेलशे नट सुता जी ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ शिवमालाने अवलोकन करतांज, मकरध्वज राजाए प्रेमला लछीने तरतज बोलावी. ते आवतांज हर्षथी तेना रोमांच खडा थया. पिताए पोतानी पासे बेसाडी. ते सर्व कलाओमां अत्यंत कुशल थयेली हती. ॥ १५ ॥ राजाए कह्युं के दीकरी! आ नटनुं मंडल अनुपम छे. तओ सर्वे एक वखत आभानगरी गया हता. तेओनो खेल वखाणवा लायक छे. आ जे वांस खडो कर्योछे तेना उपर चढीने आ नटनी बाला अनेक खेलो करी बतावशे. ॥ १६ ॥

विमल पुरी नरनार, आव्या नृप दरबार, ॥ आ० ॥ नट क्रीडा जोवा भणी जी ॥ नव वीश त्रीजे उल्लास, ढाल ए प्रेम प्रकाश, ॥ आ० ॥ मोहने भाखी सोहामणी जी ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ विमलपुरीना मनुष्यो राजाना दरबारमां नटना सर्व खेलो जोवाने आव्या. त्रीजा उल्लासनी ओगणत्रीशमी ढाल मोहन विजयजीए अति मीठी कही. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

शिवमाला वंशे चढी, नागरिक दृग् साथ ॥ बेठी कुब्जासन करी, करुणारुप सनाथ ॥१॥ वाल्यां योगासन सकल, नटबाला सुप्रधान ॥ कीधा नगरी लोकने, केइ सुर चित्र समान ॥ २ ॥

अर्थ ॥ नगरना लोकोनी दृष्टी जेना उपरजछे एवी शिवमाला वांस उपर चढी. सनाथ अने साक्षात् दयारूप एवी ते वांस उपर कुब्जासन करी बेठी ॥ १ ॥ ते उत्तम नट बालाए योगना सर्वे आसनो वांस उपर वाल्यां, जेथी नगरना सर्वे लोकोने देवना चित्र समान तेणीए स्तब्ध करी दीधा. ॥ २ ॥

ढोल ढमकीया भूतले, तेम नट शब्द उच्चार ॥ खेल मोच्य अतिही सरस, कहेतां नावे पार ॥३॥ दोरे दोरे नवलगति, खेले सुता अतीव ॥ योनि चोराशी लक्षमां, जिण विध विचरे जीव ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ जमीन उपर जेम ढोलो जोसभर वागता हता तेम नटोपण जोसभर शब्दोच्चार करता हता. एवीरीते थतां खेलमां बहुज रस जाम्यो. जेनुं वर्णन करतां पार आवे तेम नथी ॥ ३ ॥ स्थंभना दोरा अनेक होवाथी ते दरेकनी उपर शिवमाला नवा नवा खेलो करती हती. जेम चोराशी लक्षयोनिमां जीव गति करे तेवी रीते जुदा जुदा दोर उपर ते गति करती हती. ॥ ४ ॥

खिण एक वंशाग्रे रही, फिरे फेर अनुपात ॥ जाणे केवलीए रच्युं, ए केवली समुद्घात ॥ ५ ॥ वंशतणी रामत रमी, आवी हेठी बाल ॥ उपशमथी कोइ जाणीए, पड्यो प्रथम गुणमाल ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ क्षणवार स्थंजना टोच उपर रही, फरी तरतज चक्र लेवा रूप गमनागमन क्रिया करती हती. जाणे केवलीए केवली समुद्घात करवा मांड्यो होय तेवी रचना करती हती. ॥ ५॥ वांस उपरथी रमत रमीने शिवमाला नीचे उतरी ते जाणे उपशांत मोह नामना ११ मा गुणस्थानकथी पडतो कोइ पेहेले गुणस्थानके आवी जाय तेना जेवुं बन्युं हतुं. ॥ ६ ॥

शिवमाला निज तातथी, आवी नाम्यो अवनीश ॥
रजत हेममणी वस्त्रनो, वूठ्यो घन जेम इश ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ शिवकुंमर नटे शिवमालाने साथे लइ राजेंद्रने नमस्कार कर्यो. ते वखते राजाए तेना उपर सुवर्ण, मणि, रुपुं अने वस्त्रादि अनेक वस्तुउनो मेघनी जेम वरसाद वरसाव्यो. ॥ ७ ॥

॥ ढाल ३० मी ॥

॥ उगो कान कोमामणा ए देशी ॥

दीठीजी एहवे कुकडे, तेहवे प्रेमला लछी रे ॥ परणी धरणी उलखी, नाच्यो तुरंग जेम कछी रे ॥१॥ आज सुरंग वधामणा, आज ते उलट अंगरे ॥ सोले वरसे चंदने, थयो वनिता प्रसंग रे ॥ आ० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ एवा अवसरमां कुकडाए प्रेमला लछीने देखतांज आ मारी परणेली स्त्री छे एम उलखी काढी अने उलखतांज कछी घोडानी जेम नाचवा लाग्यो. आजे उत्तम रंगजर वधामणां छे. आजे, हैयामां हर्ष समातो नथी. सोले वरसे चंद राजाने पोतानी पत्नीनो मेलाप थयो. ॥ १ ॥ २ ॥

कुवे कुवो नवि मले, रह्या अचल स्वजावे रे ॥ पण वीछडीया नरमले, जेह सपद कहावे रे ॥ आ० ॥ ३ ॥ सोले वरसे एहनो, हुउं मीट मेलावो रे ॥ शुं करुं सरज्यो पंखीयो, नहींतो करत वधावो रे ॥ आ० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ एक कुवो बीजा कुवानी साथे बंने स्थावर स्वजावना होवाथी कदापि मली शके नही. परंतु एक बीजाथी वियोग पामेला पुरुषो हाथ पगवाला होवाथी तेमनो मेलाप थवानो संजव छे ॥ ३ ॥ चंद राजा अने प्रेमला लछीनो सोल वर्षे दृष्टि मेलाप थयो. चंद कहे छे के शुं करुं के हुं पक्षी सरजायो छुं. नहीं तो आ वखते तेणीने हर्षनी वधाइ करत. ॥ ४ ॥

कोम दिवाली जीवजो, मायडली मुज केरी रे ॥ न होत जो कीधो कुकमो, क्यां ए मलतो फेरी रे ॥ आ०॥५॥ नटनुं पण हो जो जलुं, जेणे साथे राख्यो रे॥लेइ इहां मुज आवीया,नित नित यश मुज जाख्योरे ॥आ०६॥

अर्थ ॥ चंद राजा विचारे छे के मारी माता वीरमती क्रोड दिवाली सुखी जीवजो, के जेना पसायथी हुं कुकडो न थयो होत तो आ प्रेमला लछीने फरीथी केवी रीते मली शकत ॥ ५ ॥ वली मने साथे

राखनारा आ नटोनुं पण कल्याण थजो के जेओ मने साथे लइने अहीं आव्या एटलुंज नहीं पण जेओ मारां निरंतर यशोगान करे छे. ॥ ६ ॥

दीठुं मुख पुण्यवंतनुं, आज में प्रातनी वेलारे ॥ मुजने हुआ जेहथी,
वीछडीयाना मेलारे ॥ आ०॥७॥ आज दिवस भले उगम्यो,नयणे नारी
दीठी रे ॥ प्रगट्यो अंकुर संयोगनो, विरहारति हवे नीठी रे ॥ आ० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ में पण आजे प्रातःकालमां कोइ पुण्यवंतनुं मुख दीठुं लागे छे, के जेना पसायथी मारा वखतना वियोग थयेलानो मेलाप आजे थयो ॥ ७ ॥ आजनो दिवस भलो रंग रलीयामणो लांबो उग्यो के आजे प्रेमला लछीने दीठी. हवे संयोग थवानो अंकुरो प्रगट थयो. वली विरहनी पीडा हवे नाश पामवानी. ॥ ८ ॥

जो मुज संग्रहे प्रेमला, नट पासेथी लेइ रे ॥ माहरा मनोरथ तो फले,
थाए कारज केइ रे ॥ आ० ॥ ९ ॥ थाइश हवे पंखी टली, फेरीने नर
रुपे रे ॥ शिवनट रायनी पुत्रिका, हरखे एहने जो सोंपे रे ॥ आ० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ जो प्रेमला लछी मने नटनी पासेथी मागी लइ पोतानी पासे राखे तो मारा सर्व मनोरथ फली भूत थाय अने केटलांए कार्यो सिद्ध थाय ॥ ९ ॥ आ शिव नटनी पुत्री शिवमाला जो मने हर्षसहित आ प्रेमला लछीने सोंपे तो हुं आशा राखुं छुं के मारुं पक्षीनुं स्वरुप फरी जइ हुं पुरुष थइ जाउं. ॥१०॥

प्रेमला लछीए एहवे,जोयुं पिंजर सामुं रे ॥ दीठो मनहर कुकडो, नट
करे तास सलामुं रे ॥ आ० ॥११॥ पामी अचरिज मनमां, जोवे निपट
निहाली रे ॥ कुकडनी पण तेहथी, लागी ध्याननी ताली रे ॥ आ० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ एवे अवसरे प्रेमला लछीए पांजरानी सन्मुख जोयुं तो तेमां मनने हरण करनारो कुकडो तेणीए दीठो, जेने नटो वारंवार सलाम करता हता ॥ ११ ॥ हवे प्रेमला लछी पण कुकडाने जोइ आश्चर्य पामतां बहुज बारिकीथी तेने निहालीने जुवे छे. कुकडो पण तेणीनी सामेज ध्याननी ताली लगावी रह्यो छे. ॥ १२ ॥

त्रीजा उल्लासमां बेहुने, थयो नयणनो मेलो रे ॥ पुण्य पसाये संपजे,
पति प्रेमदा संग भेलो रे ॥ आ०॥१३॥ पुण्य पसाये चंदने, मलशे बहु
इह (कम)लारे॥बहुली कीरति वाधशे,शशिथी पण अति विमला रे ॥आ०१४॥

अर्थ ॥ आ त्रीजा उल्लासमां पति पत्नी बंनेनो दृष्टि मेलाप थयो. हवे पुण्यना पसायथीज ते स्त्री भर्त्तारनो परस्पर मेलाप थशे ॥ १३ ॥ कवि कहे छे के हवे चंद राजाने अहींयां तेना पुण्यना पसायथी अनेक प्रकारनी लक्ष्मी संपादन थशे. वली चंद्रमांथी विशेष उज्वल एवी तेनी यशः कीर्त्ति वधशे. ॥१४॥

सुविलासी षट् तर्कना, श्री विजयसेन सूरीश रे॥वाचक कीर्त्ति विजयवरु,
तास शिष्य सुजगीश रे ॥ आ०॥१५॥ तास शिष्य कविशेखरु,श्री मान
विजय बुधेश रे ॥ तस पद सेवक कविवरु,श्री रूपविजय आशेष रे ॥आ०१६॥

अर्थ ॥ हवे कविराज पोतानी गुरु परंपरा वर्णवे छे. छ ए दर्शनना पारगामी एवा श्री विजयसेन सूरीश्वर थया अने तेमना उत्तम कीर्त्तिवंत एवा शिष्य उपाध्याय श्री कीर्त्तिविजयजी थया ॥ १५ ॥ श्री कीर्त्तिविजयजीना शिष्य, कविओने विषे शेखर समान, महा पंडित श्री मानविजयजी थया; अने तेमना चरण कमलना सेवक कविवर श्री रूपविजयजी थया. ॥ १६ ॥

तस पद पंकज मधुकरे,मोहन कहे सुविलास रे॥ ए त्रीशे ढाले करी, रच्यो तृतीय उल्लास रे ॥ आ० ॥१७॥ आगल चंद नरिंदनो, छे मीठो अधिकार रे ॥ वर्णविशुं छे जेहवो, चंद चरित्र मझार रे ॥ आ० ॥१८॥

अर्थ ॥ ते श्री रूपविजयजीनां चरण कमलने विषे भ्रमर समान श्री मोहनविजयजीए त्रीजा उल्लासनी रचना करी, जेमां त्रीश ढाल उत्तमविलासवाली कही ॥ १७ ॥ आगल, उपर चंद राजानो बहु मीठो अधिकार छे. तेनुं वर्णन जेम चंद चरित्रने विषे करेलुं छे तेवीज रीते हुं पण करीश. ॥ १८ ॥

॥ इति श्रीमोहनविजयविरचितेचंदचरित्रे प्राकृतप्रबंधे प्रेमलालछीजीवनरूपा चंदकुर्कटजननात्मिकाशिवमालायाः कुर्कट प्रदानसंज्ञिका प्रेमलामिलनरूपा आभिश्चतसृभिः कलाभिस्समर्थोयं तृतीयोल्लासः ॥

॥ इति श्री चंदराजाना रासनो त्रीजो उल्लास समाप्त. ॥

॥ अथ चतुर्थोल्लास प्रारभ्यते ॥

॥ दोहा ॥

प्रणमुं वीरजीणंद पय, केवल तवक निधान ॥ जस अनुभवथी संपजे, शुद्ध सुधानुष्ठान ॥ १ ॥ योग युगति साष्टांगनी, जेहथी संगति होय ॥ योग मार्गनी अगम गति, समजे विरलो कोय ॥ २ ॥

अर्थ ॥ श्री केवल ज्ञानना निधान एवा श्री वीर परमात्माना चरणोने नमस्कार करुं छुं. जे नमस्कारना अनुभवथी भव्य जीवने शुद्ध अमृत क्रियानी प्राप्ति थाय छे ॥ १ ॥ अष्टांग योगनी समजपण जेना पसायथीज थाय छे. योग मार्गनी समजण बहुज कठिन छे. कोइ विरलाज ते मार्गने समजे छे. ॥ २ ॥

बाह्य क्रिया कष्टात्मिका, भव सुख जननी एम ॥ पण अंतर क्रिया थकी,चिदानंदने प्रेम ॥३॥ बाह्य परिग्रह त्यागथी, निर्मल न थयो कोय ॥ जेम विषधर कंचुकी तजे,निज निर्विष नवि होय ॥४॥

अर्थ ॥ जे जे बाह्य क्रियाओ छे ते सर्वे आत्माने कष्ट आपनारी छे अने मात्र भव संबंधी सुखनेज प्राप्त करावनारी छे. परंतु अंतर क्रिया थकी तो चिदानंद स्वरूपनो प्रेम प्रगट थाय छे ॥ ३ ॥ मात्र बाह्य परिग्रहनो त्याग करवाथी कोइ पण पोताना आत्माने निर्मल करी शकतो नथी. जेम सर्प मात्र कांचळीनो त्याग करवाथी पोते विष वगरनो थइ शकतो नथी तेम. ॥ ४ ॥

रहे चेतन निज भावमां,तेह अलोकिक भेद ॥ उदर भरण हित कष्टते, केवल मिथ्या खेद ॥ ५ ॥ जे श्रुत अक्षर उलवे, करे कुमति मति जोर ॥ ज्ञानी तो तेहने गणे, करीने जिनमत चोर ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ आत्मा जे पोताना स्वभावमांज रमणता करे ते अलोकिक (लोकोत्तर) स्वरूप समजवुं. अने पेट भरवाने माटेज जे कष्ट क्रियाउं करवी ते तो मात्र मिथ्या क्लेश उत्पन्न करवा जेवुं छे ॥ ५ ॥ जे कुमति पोतानी बुद्धिना बलथी श्रुत सिद्धांतनो एक पण अक्षर उलवे तेने ज्ञानी पुरुष तो जिन मतनो चोर गणे छे. ॥ ६ ॥

आण अखंडित जिन तणी, जेह धरे नरनार ॥ थाये तेहने अंजलि, ए भव पारावार ॥ ७ ॥ बाह्य खेल खेली करी, खेले अंतर खेल ॥ तेहने चंद नरिंद जेम, पसरे सुकृत वेल ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ जे स्त्री पुरुषो जिनेश्वर भगवाननी आज्ञाने अखंडपणे धारण करे छे, तेने आ भवरूपी समुद्र अंजलि समान थइ जाय छे ॥ ७ ॥ जेउं बाह्य क्रियाने करतां थकां अंतरक्रियाने पण साथे कर्या करे छे, तेउंने चंद राजानी जेम सुकृत रूपी वेल विस्तार पामी अनुपम फल मले छे. ॥ ८ ॥

चोथो चंद चरित्रनो, निसुणो भवि उल्लास ॥ थयो सकषाय रसालफल, एहनी लही मीठाश ॥ ९ ॥ जेहवो चोथो धर्म छे, जेहवो चोथो ध्यान ॥ तेम चोथा उल्लासमां,छे शिवदाइ ज्ञान ॥ १० ॥

अर्थ ॥ हे भव्य जनो ! चंद राजाना चरित्रनो चोथो उल्लास हवे सांभलो. एम भासे छे के एनी मीठाशनी पासे रसवाला आम्रवृक्षनां फलोनी मीठाश पण कषायली थइ गइ ॥ ९ ॥ जेवो चोथो मोक्ष-पुरुषार्थ-वा भाव धर्म छे,जेवुं चोथुं शुक्ल ध्यान छे.तेवुंज आ चोथा उल्लासमां मोक्षने आपनारुं ज्ञान छे१०

नट नृप दाने हरखीयो, हरख्यो तेम विहंग ॥
हवे आगल श्रोता सुणो, उत्तम कथा प्रसंग ॥ ११ ॥

अर्थ ॥ जेम राजाना दानथी शिवकुमर नट हर्ष पाम्यो, तेमज पक्षी पण हर्ष पाम्यो. हे श्रोताजनो ! हवे उत्तम कथानुं वर्णन ध्यान दइने सांभलो. ॥ ११ ॥

॥ ढाल १ ली ॥

॥ लोहारण जायो दीकरो ॥ लोहारी हो ॥ ए देशी ॥

शिवपुर पतिनी आगले, सोभागी हे ॥ गाये महा आख्यानके, लाल सोभागी हे ॥ तृण भासी परे सांभले, ॥ सो० ॥ पुरवासी देइ कानके ॥ ला० ॥ १ ॥ देखी पिंजर अचरिज धरे, सो०नृपति सुता वली भूपके ॥ ला० ॥ वेहुने हृदय आवी वस्यो, सो० नखहेति अनुपके ला० ॥२॥

अर्थ ॥ त्यार पछी शिव कुमर नटे राजानी पासे सुंदर आख्यान गावाने शरुं कर्युं. जे आख्यानने नगरवासी जनो कान दइने मृगलाउनी जेम सांजले ले ॥ १ ॥ पांजराने देखीने राजा अने राजपुत्रो बंने आश्चर्य पाम्या. ते बंनेना हृदयमां ते अनुपम पक्षी रमी रह्यं. ॥ २ ॥

साहमी थइ विमलापुरी, ॥ सो० ॥ पंखीथी लय लीनके ॥ ला०॥ कहे
सहु नट आव्या जले, ॥सो०॥ निरख्यो जे विहंग प्रवीण के ॥ला०॥३॥
नट पासेथी नरवरे, ॥ सो० ॥ पिंजर लीधो समीपके ॥ ला० ॥ ताम
हृदय प्रेमला तणे, ॥ सो० ॥ प्रगट्यो प्रेम प्रदीपके ॥ ला० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ वली विमलापुरीना सर्व लोकोपण पक्षीने जोवामां लीन थइ गया. तेउं बोलवा लाग्या के आ सर्व नटो जले आव्या के जेथी आवुं प्रवीण पक्षी जोवामां आव्युं ॥ ३ ॥ शिवकुमर नटनी पासेथी राजाए पांजरूं पोतानी पासे जोवा लीधुं एटले प्रेमलाना अंतःकरणमां प्रेमनो प्रदीप प्रगट थयो. ॥ ४ ॥

कुक्कट पण सन्मुख जुवे, ॥ सो० ॥ दृष्टिथी दृष्टि मिलायके ॥ ला० ॥
हेम पिंजर रह्यो जइ पड्यो, ॥ सो० ॥ प्रेमने पिंजर जायके ॥ ला०॥५॥
हृदय सो जाले चंचथी, ॥ सो०॥ विहंगम वारोवारके ॥ ला० ॥ रेहेवा
प्रेमला कारणे, ॥ सो० ॥ जाणीए रचे आगारके ॥ ला० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ कुकटराय पण तेणीना सन्मुख जोवा लाग्या अने अरसपरस दृष्टि मेलाप थयो, एटले सुवर्णना पांजरामां रहेलो जीवडो प्रेमना पांजरामां जइने चोटयो ॥ ५ ॥ प्रेमला लछीना अंतःकरणनी साथे पक्षी वारंवार चांच लगाडतो हतो, एवा हेतुथीके जाणे प्रेमलानी साथे रेहेवाने अंदर निवास करतो होयनी. ॥ ६ ॥

क्षण मांहि प्रीति वशे थइ, ॥ सो० ॥ पंखी फुलावे पंखके ॥ ला० ॥
जाणीए हित महीरूह तणा, ॥सो०॥ उलसित पत्र असंखके॥ला०॥७॥
देखी चेष्टा प्रेमनी, ॥ सो० ॥ प्रेमला थाए सनाथके ॥ ला० ॥ सोंप्युं
सज्जा मांहि गोपवी, ॥ सो० ॥ निज मन पंखीने हाथके ॥ ला० ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ वली क्षणमां प्रीतिने आधीन थवाथी पक्षी पोतानी पांखो फूलावे ले. ते जाणे हेतरूपी पृथ्वी उपरना वृक्षना असंख्य पांदडाउं नवपल्लव थया होयनी ॥ ७ ॥ प्रेमला लछी पण पक्षीनी सर्वे प्रेमनी चेष्टा देखीने पोते सनाथ थइ एम मानवा लागी अने तेणीए सज्जामां गुप्त रीते पोतानुं मन पक्षीने कबजे सोंप्युं. ॥ ७ ॥

नटने पाछो पांजरो, ॥ सो० ॥ नृपे दीधो तामके ॥ ला० ॥ बेसाड्यो
नट रायने, ॥ सो० ॥ निज पासे गुण धामके ॥ ला० ॥ ए ॥ पुछे नृपति
तेहने, ॥ सो० ॥ कुर्कटनो अधिकार के ॥ ला० ॥ कर जोडी नटवर
कहे, ॥ सो० ॥ कहुं निसुणो वसु धारके ॥ ला० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ पछी राजाए नटने ते पांजरूं पाछुं आप्युं, अने शिवकुमर नट जे गुणनुं स्थानकज छे तेने पोतानी पासे बेसाड्यो ॥ ए ॥ राजाए शिवकुमरने कुकडा संबंधी सर्व वृत्तांत पुछतां, ते नटराये बे हाथ जोडी कह्युं के हे राजन्! तेनुं वृत्तांत आ प्रमाणे छे. ॥ १० ॥

इहांथी कोश अढारसे, ॥ सो० ॥ नगरी आभापुरी एकके ॥ ला० ॥
चंद नृपति तिहां नरवरू, ॥ सो०॥ छे गुण तास अनेकके ॥ ला०॥११॥
तास विमाते तेहने, ॥ सो० ॥ राख्यो छे गोपवी गेहके ॥ ला० ॥ अमे
प्रगट निरख्यो नही, ॥ सो० ॥ होंश रही मन एहके ॥ ला० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ विमलापुरीथी अढारसो कोशने अंतरे आभापुरी नामनी एक नगरी छे. त्यां अनेक गुण संयुक्त चंद नामनो नर श्रेष्ठ राजा छे ॥ ११ ॥ तेनी ओरमान माए तेने गुप्त रीते घरमां राख्यो छे. अमे तेने प्रत्यक्ष दीठो नथी. जोके अमने तेने प्रत्यक्ष जोवानी होंश घणीज मननां रही छे. ॥ १२ ॥

करतां राज्य दिठी तिहां, ॥ सो० ॥ वीरमती महारायके ॥ ला० ॥
तिहां जइ अमे नाटक कर्युं, ॥ सो० ॥ तूर सनूर वजायके ॥ला०॥१३॥
तास वधू छे गुणावली, ॥ सो० ॥ तेहनो ए पंखी रूपके ॥ ला० ॥
राणी उपर वट थइ घणे, ॥ सो० ॥ दीधुं दान अनूपके ॥ ला० ॥१४॥

अर्थ ॥ अमे त्यां वीरमती महाराणीने राज्य करती दीठी. तेनी पासे जइ हर्ष सहित वाजिंत्रो वागते अमे नाटक कर्युं ॥ १३ ॥ ते वीरमतीने गुणावली नामनी दीकरानी वहु छे. हे राजन्! तेनुं आ पक्षी छे, आ पक्षीए राणीनी उपरवट थइ अमने अनुपम दान दीधुं छे. ॥ १४ ॥

वीरमती हणती हुती, ॥ सो० ॥ लोके छोडाव्यो एहके ॥ ला० ॥ मुज
पुत्रीने पंखीए, ॥ सो० ॥ समजावी ससनेहके ॥ ला० ॥ १५ ॥ अमे
पण वीरमती कने, ॥ सो० ॥ लीधो ए पंखी पसायके ॥ ला० ॥ सेना
सविछे एहनी, ॥ सो० ॥ अमे मान्यो करी रायके ॥ ला० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ आ पक्षीने वीरमती मारी नांखती हती, परंतु लोकोए तेने छोडाव्यो छे. त्यार बाद आ शिवमाळाने प[...] स्नेह पूर्वक पोतानी हकीकत समजावी ॥ १५ ॥ अमे पण वीरमतीनी पासेथी आ पक्षीने नाटक [...]व्याना इनाम तरीके लीधुं छे; आ सर्व सैन्य तेनुं छे. वळी अमे तेने अमारो राजा छे एम मान्य[...] छे. ॥ १६ ॥

सहु अमे सेवक एहना, ॥ सो० ॥ अहो सोरठ महीपालके ॥ ला० ॥
पेहेली चोथा उल्लासनी, ॥ सो० ॥ मोहने पभणी ढालके ॥ ला० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ अहो सोरठ महीपति! अमे सर्वे तेना सेवक छीए. आ प्रमाणे चोथा उल्लासनी पेहेली ढाल मोहन विजयजी ए कही. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

एह विहंग राजा अही, आज्ञापुरथी स्वाम ॥ घणे हेजे चाल्या
अमे, देश विदेशे ताम ॥ १ ॥ एम करतां वरसे नवे, आव्या
तुम दरबार ॥ संक्षेपे तमने कह्यो, पंखीपति अधिकार ॥ २ ॥

अर्थ ॥ आ पक्षीराजने ग्रहण करी हे राजन्! अमे आज्ञापुरीथी बहु हर्ष सहित प्रयाण कर्युं; अने देश परदेश करवा लाग्या ॥ १ ॥ ए प्रमाणे फरता फरतां नव वरसे तमारा दरबारमां आव्या. आ संक्षेपथी ते पक्षी राजनो वृत्तांत आपने विदीत कर्यो. ॥ २ ॥

मकरध्वज सुप्रसन्न थयो, पाम्यो चंद उदंत ॥ तेम हरखी अति
प्रेमला, नाम सुणीने कंत ॥ ३ ॥ कर्यो घणो विमलेसरे, कुर्कट
उपर प्रेम ॥ पण नृपचंद न उलख्यो, पंखी वेशे एम ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ मकरध्वज राजा चंद राजानो वृत्तांत सांजली बहुज खुशी थयो. तेवीज रीते प्रेमलालछी पण पतिनुं नाम सांजली हर्षवंत थइ ॥ ३ ॥ पछी विमलेश्वरमकरध्वज राजाए कुकडा उपर अत्यंत स्नेह धारण कर्यो; परंतु पक्षी वेशे होवाथी आ चंदराजा छे एम उलखी शकयो नहीं. ॥ ४ ॥

नट नरपतिने विनवे, तुज चरणे महीपाल ॥ रहीये पावसरूतु
इहां, जो अनुमति सुविशाल ॥ ५ ॥ रहो सुखे नृपति कहे,
करशुं गोष्ठि सदैव ॥ तुमथी वली कुर्कट थकी, प्रेम विलुद्धो जीव ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ पछी शिवकुमर नटे राजाने विनंति करीके हे राजन्! आपनी पवित्र आज्ञा होय तो वरसाऋतुमां आपनी छायामांज अमे रहीये ॥ ५ ॥ मकरध्वज राजाए कह्युं के हे शिव कुमर ! तमे सुखेथी रहो. तमारी साथे निरंतर गोष्टी करशुं. कारणके तमारी साथे अने कुकडानी साथे अमारो प्रेम संबंध थयो छे. ॥ ६ ॥

नृप आदेशे नगरमां, रह्या नट लेइ आवास ॥
गीत गान नित प्रति करे, ते नट कुर्कट पास ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ राजानो हुकम लइ नटो नगरमां आवास लइ रह्या. तेउ निरंतर कुर्कट रायनी पासे मुजरो करे छे. ॥ ७ ॥

॥ ढाल २ जी ॥

॥ साहेलडीरे आज भरा हुआ धूंधलो हो लाल ॥ ए देशी ॥

एक दिन प्रेमलाने कहेहो लाल, तात तेडी आसन्न मन मोहना रे ॥
ताहरूं कह्युं हुं न मानतो हो लाल, पण हवे मान्युं मुज मन्न॥म०॥१॥
कर्म करे ते न करे कोइ हो लाल, सुख दुःख कर्म प्रमाण ॥ म० ॥
कर्त्ता कर्म कह्यो खरो हो लाल, धन धन श्री जिन जाण॥म०॥क०॥२॥

अर्थ ॥ मकरध्वज राजा एक दिवस प्रेमला लछीने पोतानी पासे बोलावी कहेवा लाग्यो के हे पुत्री! तारूं बोलवुं हुं साचुं मानतो नहोतो, परंतु हवे मने तारी बोलेली वात साची छे, एवी खात्री थई छे. कर्म जे करे ते बीजुं कोइपण करवाने शक्तिवान नथी. सुखके दुःख सर्वे कर्माधीनछे. जिनेश्वर जगवाने कर्मने कर्त्ता जे कह्योछे ते वात सत्य छे. ते सूर्य समान जिनराजने धन्य छे, धन्य छे. ॥ १ ॥ २ ॥

वछ तुज पति वेगलो हो लाल, मेलोतो लेखने हाथ ॥ म० ॥ कहे
तो अपावुं कुकडो हो लाल, जे छे नटनी साथ ॥ म० ॥ क० ॥ ३ ॥
आला लुंबे एहने हो लाल, थाशे दिवस व्यतीत ॥ म० ॥ जोरन
कोइ दैवथी हो लाल, छे जगगति विपरीत ॥ म० ॥ क० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ हे पुत्री! तारो पति अहींथी घणा दूर छे. तेनो मेलाप थवो ते तो कर्माधीन छे. परंतु तुं कहे तो आ नटोनी साथे जे कुकडो छे ते तने अपावुं. ॥ ३ ॥ ए पक्षीनी साथे आलालुंबो थवाथी तारा दिवसो व्यतीतथशे. विधात्रानी साथे कोईनुं जोर चालतुं नथी. वली हजु दैव प्रतिकुल छे. ॥ ४ ॥

तातने वचने प्रेमला हो लाल, मांड्यो हठ दरबार ॥ म० ॥ आवे जो
ए कुकडो हो लाल, लेखे मुज अवतार ॥ म० ॥ क० ॥ ५ ॥ पियुना
घरनो ए पंखीउं हो लाल, ए मुज जीव समान ॥ म० ॥ राखवो ए
आदर करी हो लाल, पंखी अतिथि प्रधान ॥ म० ॥ क० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ पितानां आवां वचनोथी प्रेमलाए पण आग्रहथी कह्युं के हे पिताजी! जो ए कुकडो मने मले तोज मारो अवतार लेखेछे, नहींतो फोगट समजुं छुं. ॥ ५ ॥ मारा स्वामीना घरनो ए पक्षी छे, तेथी मने ए मारा प्राण समान वहालो छे. ए पक्षी उत्तम अतिथि होवाथी मारे तेने बहु सन्मान पूर्वक राखवो छे.६

ताते सूता वचने जले हो लाल, मुक्यो शिव नट पास ॥ म० ॥ अरधे
वचने नट आवियो हो लाल, प्रणम्यो नट सुविलास ॥ म० ॥ क० ॥ ७ ॥
केम संभार्यो मुज भणीहो लाल, दीजे कारज कोय ॥ म० ॥ भूधव
तव शिवने कहे हो लाल, सादरे सन्मुख जोय ॥ म० ॥ क० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ मकरध्वज राजाए प्रेमलानां मीठा वचनोथी शिव नटरायने तेडवा मोकल्यो. तेपण अरधे वचने आवीने प्रेमपूर्वक राजाने प्रणाम करतो हवो. ॥ ७ ॥ शिवकुमर नटे आवीने कह्युं के हे महाराज! आ सेवकने याद करवा केम तस्दी दीधी, सेवक सरखुं काम फरमावो. राजाए बहु मान पूर्वक तेनी सामुं जोइ कह्युं के ॥ ८ ॥

जे तुम पासे छे पंखीयो हो लाल, प्रेमला लछीनो एह ॥ म० ॥ सास
रियो थाये खरो हो लाल, वात असंभव एह ॥ म० ॥ क० ॥ ए ॥
सोले वरसे चंदनो हो लाल, लह्यो तुमथी उल्लेख ॥ म० ॥ जाणी ए
तिना गेहनो हो लाल, पुत्रीने व्हालो एष ॥ म० ॥ क० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ जे तमारी पासे पक्षी छे ते प्रेमला लक्षीनो खरे खरो सासरीउं थायछे. जो के ए वात कोइक रीते असंभवित लागे छे. ॥ ए ॥ परंतु सोळवरसे चंदराजानो हेवाल तमाराथी अमारा जाणवामां आव्यो अने आ पक्षी चंदराजाना घरनो छे एवुं प्रेमला लक्षीना जाणवामां आववाथी ते तेणीने बहुज वहालो लागे छे. ॥ १० ॥

आपोजो अमने तुमे हो लाल, तो हाये तनुजा प्रसन्न ॥ म० ॥ पाड
तमारो मानशुं हो लाल, छो तुमे पुरुष रतन्न ॥ म० ॥ क० ॥ ११ ॥
एह छे वात घणी भली हो लाल, आपो जो थइ रळियात ॥ म० ॥ तु
मथी कोइ जोरो नथी हो लाल, लाख वाते एक वात ॥ म० ॥क०॥१२॥

अर्थ ॥ जो ते पक्षी तमे अमने आपो तो आ मारी पुत्री बहुज खुशी थाय. तेथी अमे तमारो मोटो उपकार मानशुं. तमे पण पुरुष रत्नछो. ॥ ११ ॥ तमे जो खुशी थइने ए पक्षी अमने आपो तो अमारे तो बहुज सारूं थाय. कांइ अमारूं तमारी उपर जोर नथी. लाख वातनो सार कहीए छीए के आपो तो कृपा. ॥ १२ ॥

निसुणी नट नृपने कहे लाल, ए अम कुर्कटराय ॥ म० ॥ ए तन
मन धन अमतणो हो लाल, में ए केम देवाय ॥ म० ॥ क० ॥ १३ ॥
कहोतो पंखीने जई विनवुं हो लाल, पंखीजो राजी होय ॥ म० ॥ तो
तमने आपुं प्रभु हो लाल, अजर करूं नही कोय ॥ म० ॥ क० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ राजानी वात सांभळी नटराये कह्युंके हे महाराज! ए कुकडो अमारो राजा छे. सारांश के ते अमारूं तन मन अने धन छे तेथी अमाराथी एने केम आपी शकाय? ॥ १३ ॥ परंतु आप आज्ञा करो तो पक्षीने जइने विनंति करूं अने ते जो आववाने राजी होय तो हे महाराज! सुखेथी आपने आपुं. हुं पोते कांइपण आग्रह करीश नही. ॥ १४ ॥

नट आव्यो कुर्कटकने हो लाल, कह्यो सवि भूप विचार ॥ म० ॥ ह
रख्यो पंखी सांभलीहो लाल, वुठ्यो अमी जलधार ॥ म० ॥ क० ॥ १५ ॥
ए पुर ए नृप ए त्रिया हो लाल, एह चतुर नर नार ॥ म० ॥ पुण्य
संयोगे पामीए हो लाल, मेलो एहवो संसार ॥ म० ॥ क० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ पछी नटराय कुर्कटरायनीपासे आव्यो, अने राजाए कहेलो सर्व वृत्तांत तेने कह्यो. ते सांभळी कुकडो बहुज हर्षपाम्यो. तेनी आंखमांथी हर्षामृतनी धारा थइ. ॥ १५ ॥ आ नगर, आ राजा अने आ स्त्री, तेमज नगरनां चतुर स्त्री पुरुषो, ए सर्वे जोतां जो पुण्यनो संयोग होय तोज संसारमां आवो मेलाप थवानो संभव छे. ॥ १६ ॥

आपे जो नट मुज भणी हो लाल, तो होवे रंग रसाल ॥ म० ॥ मो
हने चोथा उल्लासनी हो लाल, वर्णवी बीजी ढाल ॥ म० ॥ क० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ जो आ नटराय मने प्रेमला लक्षीने सोंपे तो बहुज रंगरळियामाणां थाय. चोथा उल्लासनेविषे बीजी ढाल मोहनविजयजीए कही. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

तव शिवपुत्री विनवे, कुर्कट चल चित्त देख ॥ मुजथी निरमोही
थया, स्वामी केण विशेष ॥ १ ॥ चाकरीए चूकी नही, राख्या
करीने प्राण ॥ स्वामी न कर कोइ दिशा, जावे जाण मजाण ॥ २ ॥

अर्थ ॥ कुकडानुं चित्त चलायमान थतुं जोइने शिवमाला तेने विनंति करवा लागी के हे नाथ! एवुं शुं विशेष थयुं के आपे अमारा उपरथी राग तजी दीधो? ॥ १ ॥ हे नाथ! हुं चाकरी करवामां चूकी नथी एटलुंज नहीं पण मारा प्राण करीने राख्या छे. वली जाणे के अजाणे कोइपण बाबतमां खामी-पडवा दीधी नथी. ॥ २ ॥

छोगाला तुम कारणे, डुहव्या घणा नरेश ॥ हुं माथे लेइ फरी,
पिंजर देश विदेश ॥ ३ ॥ एक घडीनी प्रीतडी, पाले उत्तम
लोक ॥ वरस नवनो नेहलो, क्षणमां नकरो फोक ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ हे छोगाला! आपने माटे में घणा नरपतियोने पण डुहव्या छे. वली आपने मारा मस्तक उपर धारण करी देश परदेश हुं फरेली छुं. ॥ ३ ॥ जे उत्तम प्राणी होयछे ते तो एक घडीभर प्रीति थइ होय तेनो पण निर्वाह करे छे तो तमारी अने अमारी तो नव वर्षनी प्रीतिछे. तेने एक क्षणमां केम तोडी नांखोछो ॥ ४ ॥

रे पंखी कहे तुम तणे, वीरमतीनी पास ॥ मांगी लीधा जाणी,
केम हवे करो निरास ॥ ५ ॥ दुध देखाडीने प्रथम, कांइ दे
खाडो डांग ॥ मारी ओलगनो तमे, कयारे वालशो खांग ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ हे पक्षीराज! आपनाज कहेवाथी वीरमतीनी पासेथी आपने मांगी लीधातो हवे मने आप केम निराश करोछो? ॥ ५ ॥ प्रथम आपे अमने दुध देखाडयुं अने हवे अमने डांग बतावोछो, तो बीजुं तो कांइनही परंतु मारी आपना परत्वेनी सेवानो बदलो आ दासीने क्यारे आपशो ॥ ६ ॥

केणे तमने भोलव्या, थया जेह निसनेह ॥
पेहेलां पोतानी करी, द्यो छो कां हवे छेह ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ आपने कोणे भोलवी दीधा के जेथी अमारा उपर आवा स्नेह रहित थइ गया. प्रथमतो पोतानीछो एम कह्युं अने हवे जुदारो शामाटे करोछो. ॥ ७ ॥

॥ ढाल ३ जी ॥

॥ करेलणां घडीदे रे ॥ देशी ॥

बोल्यो कुर्कट राजीयो रे, नटवधू निसुणो वात॥ए सौजन्य गुण ताहरा,
सांभरशे दिनरात ॥ विबुध जननी प्रीतडी रे, खटके खिण खिण
चित्त॥ दिसे जगरी तडी रे, एहमां निश्चल चित्त ॥ १॥ मे तुज एक घडी
तणो, उशिंगण न थवाय॥ आवी शिखामण जे दीये, ते केम विसर्या जाय॥वि०॥२॥

अर्थ ॥ पढी कुर्कटराय बोल्योके हे शिवमाला मारीवात ध्यानमां ल्यो. तमारा सौजन्यता आदिजे गुणोछे ते तो मने रात दिवस सांजर्या करशे. जे डाह्या मनुष्यनी प्रीतिछे ते तो क्षणे क्षणे अंतरमां खटक्या करे छे. मारूं मन तो निश्चलज छे. वली जगत्नी रीतिपण एवीज छे. ॥ १ ॥ तारी एक घडीनी चाकरीनो पण माराथी उपगार भुलाय तेम नथी. जे मारा अंतःकरणमां कोतरायेलछे ते ते केवी रीते भुलाइ जवाशे. ॥ २ ॥

कही देखाडेछे किस्युं, कीधाजे उपगार ॥ ते हुं शुं नथी जाणतो, करीये छियेशेर आहार ॥ वि० ॥३॥ नेह नवल नव वरसनो, त्यजतां दोहिलो होय ॥ पण कोइना हैडा तणी, समजे नहीं गति कोय ॥ वि० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ तें जे उपगारो कर्याछे ते शुं जोइने मने कही बतावेछे. तुं एम जाणेछे के हुं ए कांइ जाणतो नथी. शेर आहार करतो होय ते सहु कोइ जाणे. ॥ ३ ॥ तारो नववरसनो मीठो स्नेह छोडतां घणुंज दुःख लागेछे, परंतु बीजाना अंतःकरणनी वातने अन्य बीजो कोइ केवी रीते जाणी शके ? ॥ ४ ॥

संग सलूणो ताहरो, मूके ते मतिहीण ॥ काज विशेषे छांडता, नवि दुहवाउं प्रवीण ॥ वि० ॥ ५ ॥ एह नगरना रायनी, छे पुत्री गुणवंत ॥ नटकन्ये हुं एहनो, कहुं तुजने हुं कंत ॥ वि० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ तमारी सोबत बहुज उत्तम छे अने जे मूर्ख होय तेज तेने छोडीदे. परंतु कांई काम पडवाथी ते छोडवो पडेछे. तेथी हे चतुरा! तुं दुःख धरीश नहीं ॥ ५ ॥ परंतु हवे तने कहुं हुं के आ नगरना राजानी जे कन्या छे ते बहुज गुणवंत छे. हे शिवमाला! हुं तेनोज पतिछुं. ॥ ६ ॥

छातीपण फाटी पडे, कहेतां धूरथीवात ॥ ए माटे पंखी कर्यो, मुजने जेह विमात ॥ वि० ॥ ७ ॥ प्रभु तहारूं करजो भलुं, मुजने छोडाव्यो जेह ॥ आव्यो इहां विमलापुरी, मेलो कीधो एह ॥ वि० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ ते संबंधी प्रथमथी वात कहेतां तो मारी छातीपण चिराइ जाय तेम छे. आज कारणथी वीरमतीए मने पक्षी बनाव्यो छे. ॥ ७ ॥ तारूं पण प्रभु कल्याण करजो के तें मने तेणीना कबजामांथी छोडावी अहीं विमलपुरी आण्यो अने आ मेलाप कराव्यो ॥ ८ ॥

ललचाणुं मन माहरूं, इहां रेहेवानुं तेण ॥ तुं राजी होयतो रहुं, तुज मुज वचन विसेण ॥ वि० ॥ ए ॥ जो नही सोंपे एहने, तो माहरो श्यो जोर ॥ बकरी कान धणीवसु, तुजथी न थाउं कठोर ॥ वि० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ तेज करणथी अहीं रेहेवाने माटे मारूं मन ललचायुं छे. परंतु एटली सरत छे के तुं जो राजी होतो हुं रहुं. मारा अने तारा विचारमां भिन्नता थवी नजोइए अर्थात् तारूं वचन मारे प्रमाण छे.॥ ए ॥ वली जो तुं मने तेणीने सोंपीश नहीं तो तेमां मारूं जोरनथी. दृष्टांतके बकरीनो कान धणीने आधीनछे. हुं ताराथी कदापि कठोर थवानो नथी. ॥ १० ॥

सुणी वचन पंखी तणां, थइ नटवी दिलगीर ॥ छूट्यो बेहुं नयणां थकी,
दुःख निसुणीने नीर ॥ वि० ॥ ११ ॥ कहे बाला कर जोडीने, रे आजा
धरणीश ॥ आज ए जाणी वातडी, हवे तुम चिंत्युं करीश ॥ वि० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ पक्षीनां वचनो सांजली शिवमाला दिलगीर थइ गइ अने तेना दुःखनी वात सांजलतां तेना बंने नेत्रोमांथी आंसुनी धार चाली ॥ ११ ॥ शिवमाला बेहाथ जोडी कहेवा लागीके हे आजा नगरीना स्वामि! आजे तमारी आ वात जाणी तेथी तमे जे मने कहेशो ते हुं करीश. ॥ १२ ॥

जली थइ मुज चाकरी, लेखे आवी आज ॥ परणी धरणीथी मव्या,
राज्य करो महाराज ॥ वि० ॥ १३ ॥ एहवे पुत्री आग्रहे, पंखी ग्रहण
निमित्त ॥ नटपासे आव्यो वही, जूपति प्रसन्न चित्त ॥ वि० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ हे महाराज! आज सुधी आपनी जे अमे चाकरी करी ते आजे लेखे आवी. कारण के आप आपनी परणेली स्त्रीने मव्या. हवे आप सुखेथी राजजोग जोगवो ॥ १३ ॥ एवा अवसरमां पुत्रीना आग्रहथी मकरध्वज राजा ते पक्षीने लेवाने माटे शिवकुमर नटनी पासे आव्यो. राजा चित्तमां बहुज प्रसन्न हतो. ॥ १४ ॥

दीधो आदर शिव नटे, मकरध्वजने अनंत ॥ जाख्यो जूपे तेहने,
निज पुत्री विरतंत ॥ वि० ॥ १५ ॥ आपो जो ए कुकडो, थाउं मेरू
समान ॥ जाणीश मुज पुत्री जणी, दीधुं जीवित दान ॥ वि० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ शिवकुमर नटे मकरध्वज राजाने बहुज आदर सत्कार कर्यो, एटले राजाए तेने पोतानी पुत्रीनो सर्व वृत्तांत कही संजलाव्यो ॥ १५ ॥ जो तमे मने आ कुकडाने आपीधो तो हुं मेरुपर्वत समान थइ जाउं, वली एम पण जाणीशके तमे मारी पुत्रीने जीवित दान आप्युं. ॥ १६ ॥

मानीश पाड तुमारडो, जिहां लगी तारकमाल ॥
मोहने चोथा उल्लासनी, जाखी ए त्रीजी ढाल ॥ वि० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ वली ज्यां सुधी आ तारा मंडल छे त्यां सुधी हुं तमारो उपकार मानीश. मोहन विजयजी महाराजे चोथा उल्लासनी त्रीजी ढाल कही. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

शिवनट नृपने विनवे, नगणो एह विहंग ॥ अम मन आजानो
धणी, एह छे प्रगट अजंग ॥ १ ॥ देतां मन वेहेतुं नथी, तुमने
नान कहाय ॥ इहां वाघ तेम उहां नदी, तेह बन्यो छे न्याय ॥ २ ॥

अर्थ ॥ हवे शिवकुमर नट कहे छे के हे राजन्! आ पक्षीने तमे पक्षी जाणशो नही. अमारा मनमां तो खात्री छे के ते आजानगरीनो स्वामिज छे ॥ १ ॥ ते पक्षीने आपतां अमारुं मन कबुल करतुं नथी. परंतु आपने ना कहेवाती नथी. अमारे तो एक बाजु ए वाघ अने बीजी बाजुए जरपूर नदी एवो दाखलो बन्यो छे. ॥ २ ॥

शिवमाला नृपने कहे, ए माटे बहु देश ॥ किधा वैरी साहिबा,
करीने कोरी कलेश ॥ ३ ॥ पण में पुत्री तुम तणी, करी सखी
हित आण ॥ तेहथी देतां एहने, न करूं ताणा ताण ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ वली शिवमालाए राजाने कह्युं के ए पक्षीने माटेज अमे अनेक देशना राजाउंनी साथे लडाइ उंकरी वेर बांध्या छे ॥ ३ ॥ परंतु तमारी पुत्रीनी साथे मारे हेत थवाथी में तेने मारी बेहेनपणी करी छे तेथी तमारी पुत्रीने आपतां मने कांइ खेंचताण नथी. ॥ ४ ॥

लेइ जाउं पुर धणी, थाउं क्रोड कल्याण ॥ रूडे यतने राखजो,
ए आज्ञा महिराण ॥ ५ ॥ जाणी विहंग म जूलशो,अहो मोटा
अवनीश ॥ तुम पुत्रीनी एहथी, थाये सयल जगीश ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ हे राजाजी ! आप सुखेथी तेने लइ जाउं. तेनाथी क्रोड कल्याण प्रगट थजो. तमे तेने यतना पूर्वक राखजो. ए आज्ञापुरीना महाराजा छे ॥ ५ ॥ हे महाराजाधिराज ! ते पक्षी छे एम जाणी जुलावो खाशो नही. तमारी पुत्रीनी सर्वे आशा एनाथी फलीभूत थशे. ॥ ६ ॥

ग्रही सपिंजर कूकडो, आव्यो नृप निज धाम ॥
हाथो हाथ सुता भणी, जइ समर्प्यो ताम ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ पांजरा सहित कुकडाने लइने राजा पोताने मेहेल आव्यो अने प्रेमला लक्षीने हाथो हाथ तेणे सोंप्यो. ॥ ७ ॥

॥ ढाल ४ थी ॥

॥ छेडो नांजी ए देशी ॥

॥ धण रंग राति हरि एम कुर्कटने समजावे अति मद माती ॥
नृप पुत्रीए पंजर हुंती, लेइ कुर्कट कर धरीउं ॥ भांख्युं एम मुज सोले
वरसे, तुं हीज मल्यो सासरीउं ॥१॥ सुण पंखी तुंज नगरी केरो,भूपति
मुज वालमिउं ॥ पण में डुमक रतन दृष्टांते, हाथे आव्यो गमिउं ॥ ध० ॥२॥

अर्थ ॥ प्रेमला लक्षीए पांजरामांथी कुकडाने लइ हाथ उपर धारण करी तेने कह्युं के आज सोल वरषे मारा सासरी आमांथी कोइ जो मने मल्युं होय तो तुंज मल्यो छे. रंगमां रसिली अने मदमां मातेली कुर्कटने ए प्रमाणे समजावे छे ॥ १ ॥ हे पक्षी ! तारा नगरनो राजा ते मारो स्वामिनाथ छे. परंतु भिखारीना हाथमां आवेलुं रतन जेम रहे नहीं तेम में तेने गुमाव्यो छे. ॥ २ ॥

तेहने विरहे तनथी बाहिर, निकलीयुं पांसलीउं ॥ तोही पण मुज अवधि
गणतां, हजीअलगण नवि मलिउं ॥ ध० ॥३॥ गयो विछोहो देइ मुजने, पाछी
खबर न लीधी ॥ रे पंखी में ताहरा नृपनी, एवडीशी चोरी कीधी ॥ ध० ॥४॥

अर्थ ॥ तेना वियोगथी मारा शरीरनी सर्वे पांसलीउं शरीर बहार तरेछे. वली मुदत वीत्या छतां पण हजी सुधी ते आवीने मने मल्यो नथी ॥ ३ ॥ मने छेह दइने जे चाल्यो गयो ते पाछी अत्यार सुधी मारी खबर पण तेणे लीधी नही. हे पक्षी ! में ते तारा राजानी एवडी मोटीशी चोरी कीधी हशे? ॥४॥

परणीने कुष्टी जणी सोंपी, एशी इज्जत खाटी ॥ म्हारो जनम कीयो अकीयारथ,केणे ए शिखवी पाटी ॥ ध० ॥ ५ ॥ जो घर नार वेहेवा कायर, कां कर्यों कर मेलावो ॥ परणतां वेंतज केम मुज उपर, आव्यो चित्त अन्नावो ॥ ध०॥६॥

अर्थ ॥ मारी साथे लग्न करीने कोढीआने मने सोंपी. एमांते एणे आबरू शुं वधारी? मात्र मारो जन्मारो अकृतार्थ कर्यो. आवी शिक्षा ते कोणे तेने आपी हशे! ॥ ५ ॥ जो घर संसार चलाववाने कायर हतो तो मारी साथे हस्त मेलाप शामाटे कर्यो? वली परणीने तरतज मारी उपर चित्तनो अन्नावो केम कर्यो? ॥ ६ ॥

रे पंखीमें पियुडा सरखो,नवि निरख्यो निरमोही॥कागलनुं पण मलवु टाल्युं, जे दिन हुंती विछोही ॥ ध० ॥ ७॥ किहां आन्ना किहां नगरी माहारी, मनडुं पण नवि पहोंचे ॥ कंते कीधुं ते न करे वैरी, ऊंडुं नवि आलोचे ॥ ध० ॥ ७॥

अर्थ ॥ हे पक्षी! में मारा नाथ समान कोइ निर्मोही दीठो नही. जे दिवसथी तेणे मारो त्याग कर्यो ते दिवसथी कागलथी मलवानुं पण टली गयुं छे ॥ ७ ॥ क्यां आन्नापुरी अने क्यां मारी विमलापुरी? मन पण दोडीने पहोंची शके नहीं. वधारे शुं कहुं? स्वामिए कर्युं ते वेरीपण न करे. जरा पण ऊंडो विचार कर्यो नही. ॥ ७ ॥

वालेसर इहां आवी न शके, में पण तिहां न जवाय ॥ एम निरधारी नाह विहूणी, मुजने केम दिन जाय ॥ ध०॥ए॥ नही जगमां कोइ प्रन्नुनो वाहालो, जइने तस समजावे ॥ हृदय कठोरस्यां एवा नरनां, करुणा किमपि न आवे ॥१०॥

अर्थ ॥ मारो वहालो अहीं आवी शके नही अने माराथी त्यां जवाय नही. आवी रीते आधार विनानी, नाथ वगरनीना मारा दिवसो केम जाय ? ॥ ए ॥ कोइ पण प्रन्नुनो वाहालो जगत्मां हशे के जइने मारा नाथने समजावे. एवा पुरुषना हृदय ते केवां कठोर हशे के तेने करुणा कोइ पण रीते आवती नथी॥१०

सोले वरसे मन नवि जीनुं, छे तेहवोने तेहवो ॥ सोले सान संजाले सहुको, पण ए कठिन छे केहवो ॥ ध० ॥ ११ ॥ एहने माटे माहरे ताते, मुजने घणी चय चाखी ॥ पण एकांत तणी वातडीयुं, एके नावी आखी ॥ ध० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ सोल वरस थया छतां तेनुं मन जरा पण पलट्युं नथी. ते जेवो छे तेवोज छे. लोकोमां केहेवत छे के सोले वरसे सहु कोइने सान आवे परंतु आतो कोइ जुदी रीतनो कठण छे ॥ ११ ॥ एने माटे मारा पिताए मने बहु बहु रीते कष्ट आप्युं. परंतु मारी अने तेनीवचें एकांतमां जे वातो थइ हती ते मारा बचावमां कांइ पण काम आवी नही. ॥ १२ ॥

करतां नेह जगत्मां सोहिलो,पण दोहिलुं निरवहिवुं ॥ जे निसनेहीथी बांधवुं मनडुं, ते फोगट दुःख सहिवुं ॥ध०॥१३॥ तुं पंखीछे तेहना घरनो, तिणे मुज तनुं रोमांच्युं ॥ पोतानो जाणी तुज आगल, पियुंनु पोथुं वांच्युं ॥ ध० ॥१४॥

अर्थ ॥ जगत्मां स्नेह करवो ते सेहेलो छे परंतु तेने नभाववो ते मुस्केल छे. वली स्नेह विनानानी साथे मनने वलगाडवुं ते मिथ्या दुःख सहन करवा जेवुं छे ॥ १३ ॥ हे पक्षी तुं एना घरनो होवाथीज मारूं शरीर रोमांच थयुं. तने पोतानो जाणीने तारी आगल मारा स्वामिनाथनो वृत्तांत कह्यो. ॥ १४ ॥

तुज दीठे मारा दुःख नाठां,तुज दीठे पियु दीठो ॥ तारा राजा सरखो रखे जो,तुं पण थातो धीठो ॥ ध० ॥१५॥ कुर्कट एम पोतानी कीर्त्ति, निसुणे सामुं निहाली ॥ पण खेचर माटे ते पाछो, नशके उत्तर वाली ॥ ध० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ तने देखवाथीज मारा दुःख नाश पाम्यां. वली तने देखीने हुं एम जाणुं छुं के में मारा स्वामिनाथने दीठा; परंतु एटलुं कहुं छुं के तुं पण तारा राजानी जेम मने विश्वासघाती थतो नही ॥ १५ ॥ आ प्रमाणे कुकडो पोताना गुणानुवाद सांभलतो तेना सन्मुखज जोइ रह्यो छे. परंतु पोते पक्षी होवाथी एक पण उत्तर तेणीने सामो आपी शकतो नथी. ॥ १६ ॥

दंपती मांहो मांहे मलीयां, फली मनोरथ माला ॥
चोथी ढाल चोथे उल्लासे, कही मोहने सुविशाला ॥ ध० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ आ प्रमाणे बंने वर बहु अरस परस मल्यां. तेमनी मनोरथ माला फली फूत थइ. कवि मोहन विजयजी ए चोथा उल्लासने विषे चोथी ढाल अति विशाल पणे कही. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

तव शिवमाला एहवे,आवी प्रेमला पास ॥ लेइ रमाड्यो कुकडो, छांट्यो घणो सुवास ॥ १ ॥ मेवा मुक्या आगले, किधी भक्ति पंडुर ॥ गाइ वाइ रीझव्यो, पंखीने ससनुर ॥ २ ॥

अर्थ ॥ एवा अवसरमां शिवमाला प्रेमला लछीनी पासे आवी. तेणीए कुकडाने हाथमां लइ रमाड्यो, अने तेनी आसपास सुगंधी पदार्थोनो छंटकाव कर्यो ॥ १ ॥ वली पक्षीनी आगल नव नवा मेवा मुकवा पूर्वक प्रशंसवा योग्य तेनी भक्ति करी. पछी गायन गाइ वाजिंत्रो वगाडी पक्षीने आनंद पूर्वक रीझव्यो.२

नट पुत्री कहे प्रेमला, निसुणो माहरी वात ॥ चार मास लगी राखजो, तुमे ए पंखी जात ॥ ३ ॥ जेणे दिन अमे चालशुं, इहांथी नट समवेत ॥ ते दिन लेइश कुकडो, ए मुज तुज संकेत ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ त्यार बाद शिवमालाए प्रेमला लछीने कह्युं के मारी विनंति ए छे के हवे चार मास सुधी आपे आ पक्षीने पोतानी पासे राखवो ॥ ३ ॥ पछी जे दिवसे अमे सर्वे नटो अहींआथी प्रयाण करीए ते दिवसे आ कुकडो आपनी पासेथी लइजशुं. आवो करार मारी अने तमारी वच्चे छे. ॥ ४ ॥

तिहां लगी सुपरे राखजो,नयणां आगल एह ॥ नित प्रते लेइश शुद्धि हुं, आवी एणे गेह ॥ ५ ॥ चिहुं मासे तुम तणी, एह जो पूरे होंश ॥ तो तुम अम झगडो नही, कहुं करी एहना सूंस ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ तेथी चार मास सुधी आप पोतानी नजर पासेज तेने रूडी रीते राखजो. हुं पण निरंतर आ घेरज आवी तेनी खबर लेती रहीश ॥ ५ ॥ जो चार मासनी अवधिमां तमारो मनोरथ एनाथी परिपूर्ण थाय तो एनाज सोगंद खाइने कहुं छुं के पछी अमारी अने तमारी वचे कांइ वांधो पडवानो नथी. ॥६॥

गइ शिवमाला एम कही, निज थानक पुर मांहि ॥
कुर्कट कर धरी प्रेमला, करे वांहिनी ग्रांहि ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ ए प्रमाणे वातचित करी शिवमाला पोताने स्थानके गइ. अहीं प्रेमला लछी कुकडाने हाथमां लइ तत्र छाया हाथनी कर्या करे छे. ॥ ७ ॥

॥ ढाल ५ मी ॥

॥ त्रटीयाणीनी ॥ देशी ॥

कुर्कटना मुख सामुं हो नित नित जुए प्रेमला, ले ऊंन्हा निश्वास ॥
आंसुडा नयणाथी हो वरसावे प्रेम प्रकाशथी,करी करी विरह विखास
॥ कु०॥१॥ कामण गारा प्यारा हो हवे न्यारा मुजथी कां रहो, निपट अटारा होय ॥ सारीसर अनुकारा हो जलधारा वरसे अंबरे,पियु विण वारे कोय २

अर्थ ॥ हवे प्रेमला लछी निरंतर कुकडाना मोढानी सामुं जोइ जोइने ऊंडा निसासा मुके छे. वली प्रेमनो प्रकाश करती तेमज वियोगना दुःखने गाती थकी आंखमांथी आंसुनो वरसाद वरसावे छे. ॥१॥ हे मारा वहाला कामणगारा हवे माराथी न्यारा शामाटे रहो छो? तमे खरेखरा हठीला थाओछो. काम देवना बाणनी जेवी आकाशमांथी मेघ जलनी धारा वरसी रही छे तेनाथी थतां विरहना दुःखने नाथ विना कोण टाली शके तेम छे. ॥ २ ॥

उत्तरवाली कालीहो, असराली आवीने घटा, हृदय विफाली थाय ॥ चपला ए झबकारा हो करवाला कमला पुत्रनी, विरहणीये न सहाय ॥ कु० ॥ ३ ॥
जेम जेम जलधर गाजे हो, तेम पियुको लाजे कां नही,परिहरी प्रमदा दूर ॥
इण टाणे जो विराजे हो मुजने तो निवाजे साहिबो,इण ऋतु नही पंकुर॥कु०॥४॥

अर्थ ॥ उत्तर दिशामांथी आवती अत्यंत काली एवी मेघनी घटाने देखीने मारू अंतःकरण फाटी जाय छे. वली कमला पुत्रनी तलवार जेवी झबकारा मारती विजलीने देखीने आ विरहिणीने न सहन थाय एवी व्यथा थाय छे ॥ ३ ॥ जेम जेम आ वरसाद गर्जना करे छे तेम तेम पोतानी प्रमदाने तजीने दूर गयेलो एवो मारो स्वामिनाथ शुं शरमातो नहीं होय ! आ समये जो मारो नाथ अहीं बिराजतो होय तो मने अनेक रीते तृप्त करी दे. तेथी तेना विना मने आ ऋतु सुंदर लागती नथी. ॥ ४ ॥

ए कीली थइ झिल्ली हो तनु वल्ली चूटे पियु विना, निरखी एकली गेह ॥
ते माटे पंखीराहो तजी क्रीका पीका वारी ए, करी क्रीका नव नेह ॥ कु०॥५॥
शिवमाला जे बाला हो इहां वचन रसालां कही गइ, लह्यां में पंखी तेह ॥
आव्या छो हवे हाथे हो मुज साथे न करो आंतरो, माथे वरसे मेह ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ आ तमाराउं तो जाणे मने घरमां एकली देखीने अर्थात् स्वामि विनानी देखीने जिलडीउंनी जेम मारी शरीररूप वेलने चुंटीज लेछे. ते कारणथी हे पक्षीराज ! शरम छोडीने स्नेह युक्त क्रीडा करीने मारी व्यथाने दूर करो ॥ ५ ॥ शिवमाला नटनी कुंवरी जे अहीं अजीष्ट वचनो कहीने गइ ते सर्वे हे पक्षीराज ! में मारा मनमां धारण करी राख्यां छे. तेथी हवे हाथमां आव्या छो तो मारी साथे आंतरोशुं काम राखो छो ? जुउं तो खरा मारा माथा उपर जे छुःखनो वरसाद पडे छे ते. ॥ ६ ॥

एम कुर्कट नित निसुणे हो न जणावे एके आंकडो,एवडो थयो गंजीर ॥जावी उपर आणी हो एम जाणी ताणी धीरता, धन्य चंद वरुवीर ॥ कु० ॥ ७ ॥
खिणमे पियु करी जाणे हो खिण मांहे जाणे कूकडो, पासे राखे तास ॥ पुण्य तणे संजोगे हो मन जाव्यो आव्यो एहवे, उत्तम आसो मास ॥ कु० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ आ प्रमाणे निरंतर प्रेमला लछीनां वचनो कुकडो सांजले छे, परंतु एक पण अक्षर तेना उच-रमां लखी जणावतो नथी, एवो महागंजीर थयो छे. पोते जवितव्यता उपर दृष्टि राखी धीरज राखीने रह्यो छे. धन्य छे शुरवीर चंद राजाने ॥ ७ ॥ क्षणमां तेने पोतानो स्वामिनाथ गणे छे, वली वेहेम आवे छे तो क्षणमां कुकडो मानी ले छे तो पण पोतानी पासेज राखे छे. एम करतां पुण्यना संयोगे मनने गम-तो एवो उत्तम आश्विन मास बेठो. ॥ ८ ॥

विमला चल फरसेवाहो अति चपला हुइ प्रेमला, संग सखी परिवार ॥ अण चिंत्यो तिहां आव्यो हो परदेशी एक निमित्तिउ, कवि कुल शिर शिणगार ॥ कु०॥९॥ प्रणमी पदकज तेहना हो एम प्रेमला लछी विनवे,अहो पंडित कहो मुज॥ वीछडीउ मुज वाहालो हो इहां किण दिन आवी मले,राजी करीश हुंतुज॥कु०॥१०॥

अर्थ ॥ एवामां श्री विमलाचल तीर्थाधिराजने फरसवाने माटे सखीउंना परिवार सहवर्तमान प्रेमला लछी उद्यक्त थइ. ते समये उचिंतो, एक परदेशी निमित्तीउं कविकुलना शृंगार रूप त्यां आवी पहोंच्यो. ॥ ९ ॥ ते निमित्तीयाना चरण कमलने नमस्कार करी प्रेमला लछी तेने पुछवा लागीके हे पंडितजी मारो स्वामिनाथ जे मने छोडीने चाल्यो गयो छे ते अहींया क्ये दिवसे मने आवीने मलशे. ए वातनो खुलासो खरेखरो करशो तो हुं आपने राजी करीश. ॥ १० ॥

जोशीको मन होंशे हो स्वरधारी जोइने कहे, सुण पुत्री सुविलास ॥ आज तथा के काले हो तुज आजापतिजो मले, तो कहेजे साबाश ॥ कु० ॥ ११ ॥
हुं पण ए तुज कहेवा हो अण तेड्यो आव्यो हुं इहां नाणीश कोइ संदेह ॥ हुं तुज कारण ज्योतिष हो करणाटे जणवाने गयो, आव्यो हुं आजेज गेह॥कु०॥१२॥

अर्थ ॥ जोशीए होंश पूर्वक स्वर साधीने प्रेमला लछीने कह्युं हे सुखमां विलास करनारी बेहेन ! तारो पति जे आजानगरीनो राजा छे ते जो आजे अथवा काले तने आवीने मले तो मने साबाशी आपजे. ॥ ११ ॥ हुं पण अहींआ तारो तेडाव्या विनानो तने आ हकीकत कहेवाने माटेज आव्योछुं तेथी मारा कहेवामां जरापण शंकाधारण करीश नहीं. तारेज माटे ज्योतिष विद्या जणवा सारु हुं कर्णाटक देश गयो हतो ते जणीने आजेज घेर आव्यो छुं. ॥ १२ ॥

में जे निमित्त प्रकास्युं हो तेह खोटुं कहीए नही होये, करमुज व चन प्रमाण ॥ स्वछी प्रेमला लछी हो, निसुणीने हरखी चित्तमां, दीधुं दान विहाण ॥ कु० ॥ १३ ॥ नैमित्तिकने विसर्जो हो अनुमति लेइ तातनी, पिंजर कीधुं संग ॥ थोडीशी सहीउथीहो पुंडरगिरि उपर चढी, प्रेमला परम उमंग ॥ कु० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ में जे जोश जोइने तने वचन कह्यांछे ते रतिमात्र पण असत्य थवानां नथी. मारां वचनने प्रमाण करजे. पछी प्रेमलालछी स्वेछा पूर्वक वर्त्तती ते निमित्तीयानां वचनो सांजली मनमां बहुज हर्ष पामी अने जोशीने तेणे सारीरीते दक्षणा आपी. ॥ १३ ॥ पछी निमित्तीयाने विदाय करीने अने पोताना पितानी आज्ञालइने पांजरूं पोताना हाथमां लीधुं; अने थोडी सखीउंनी साथे पुंडरगिरि उपर प्रेमला लछी अत्यंत उमंगजर युगादिनाथनी सेवा करवामाटे चढी. ॥ १४ ॥

कर उपर लइ धरीउं हो पिंजरथी काढी कूकडो, नृप पुत्री म तिमंत ॥ जेम जेम गिरिवर निरखे हो मन हरखे तेम तेम पंखीयो, लेखे दिवस गणंत ॥ कु० ॥ १५ ॥ देहरो शिवपद शेहरो हो निरखी प्रेमला, जेट्या देव युगादि ॥ सारी अष्ट प्रकारी हो जिन पूजा ल छीए करी, वारी सयल विषाद ॥ कु० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ पांजरामांथी पक्षीने काढीने बुद्धिशाली एवी प्रेमला लछीए पोताना हाथ उपर धारण कर्यो. पक्षीराज जेम जेम गिरिराजने निरखे छे तेम तेम पोताना मनमां बहुज हर्ष पामेछे अने आजनोज दि-वस मारे तो लेखे थयो एम माने छे. ॥ १५ ॥ मोक्षपदना शिखर समान देरासरने जोतांज प्रेमला लछी अतिहर्षवंत थइ. तेणीए श्री युगादि देवना दर्शन कर्या. वली सर्व मनना संताप दूर करीने श्री जिनरा-जनी अष्ट प्रकारी पूजा बहुज जाव पूर्वक करी. ॥ १६ ॥

दीठडुं दरिशण मीठडुं हो पंखीके प्रथम जिणंदनुं, सफल कर्यो अवतार ॥
पांचमी ढाल प्रकाशीहो ए मोहने चोथा उल्लासनी, पुण्य सदा सुखकार॥कु०॥१७॥

अर्थ ॥ वली पक्षीए पण प्रथम जिनेंद्रनुं अत्यंत मीठुं एवुं दर्शन करीने पोतानो अवतार सफल कर्यो. आ प्रमाणे चोथा उल्लासनी पांचमी ढाल कही. कवि मोहन विजयजी कहे छे के पुण्यज सदा सुखने करनार छे. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

सेवी मरूदेवी सुतनुं, वीरस्नुषा बहुजाव ॥ आवी देहरा बाहिरे, कर धरी पंखी राव ॥ १ ॥ प्रति जिन मंदिरमां जइ, जेट्यां बिंब अपार ॥ जक्ति युगति निज शक्ति वश, कर्यो सफल अवतार ॥ २ ॥

अर्थ ॥ मरु देवीना पुत्र श्री ऋषभजिणंदनी सेवा बहु भावपूर्वक कर्या पछी वीरसेन राजा पुत्रनी स्त्री प्रेमला लछी हाथ उपर पक्षीराजने धारण करी देरासरनी बहार आवी. ॥ १ ॥ तेणीए दरेक जिन मंदिरमां जइ अनेक जिनराजनां बिंबोना दर्शन कर्यां. पोतानी शक्ति मुजब विधि पूर्वक भक्ति करी पोतानो अवतार सफल कर्यो. ॥ २ ॥

आवी जिहां राजादनो, लछी तजी खल खंच ॥ पड्युं पत्र लेइ कुकडे,
शोभावी निज चंच ॥ ३ ॥ एम सकल विधि साचव्यो, आवी जिन
गृह द्वार ॥ सूर्यकुंड जोवा भणी, पहोति नारी ते वार ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ पछी प्रेमला लछी पोताना मनमां लेशमात्र खलखंच विनानी ऐवी ज्यां रायणनुं झाडछे त्यां आवी ते स्थले कुकडाए नीचे पडेलु पांदडुं पोतानी चांचमां लइने पोतानी चांचने शोभावी. ॥ ३ ॥ एम एम सर्व विधि विधान करीने जिनराजना मंदिरना द्वार पासे आवी. पछी सूर्यकुंड जोवानेमाटे तत्काल ते तरफ प्रेमला लछी चाली. ॥ ४ ॥

दीठो कुंड सोहामणो, कमल कोश सोहंत ॥ जाणुं स्वर्गशिरि भणी,
काढी दंत हसंत ॥ ५ ॥ पूरण निर्मल जल भर्युं, उंडत्तणथी उंरू ॥
सदा भर्यो ए जाणीए, समता रसनो कुंरू ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ तरतज अति मनोहर एवोकुंड दीठो. तेमां कमलना दांडाउं अत्यंत शोभा युक्त हता. ते जाणे स्वर्गनी लक्ष्मी तरफ दांत काढीने हसता होय एम दिसता हता. ॥ ५ ॥ ते कुंड समुद्रथी पण उंडो एवो संपूर्ण निर्मल जलथी भरेलो हतो. जाणे साक्षात् समता रसनोज कुंरू होयनी एवो देखतो हतो. ॥६॥

तस उपकंठे प्रेमला, रही निहाले नीर ॥
निसुणो भविइहां पंखीउं, कहेवो थयो वडवीर ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ तेना कांठा उपर उभेली प्रेमला लछी ते कुंडनुं निर्मल जल जुवे छे. एवामां हे भव्यजीवो! तमे सांभलो के ते पक्षी राज केवो वडवीर थयो ? ॥ ७ ॥

ढाल ६ ठी.

॥ भमरानी देशी ॥

॥ म्हारारे भाइ कीरका, गुण मानो लाल ॥
कली काची मत तोरू, अतिगुणमानो लाल ॥ ए देशी ॥

कुर्कट देखी कुंरूने मन मान्युं लाल, चिंते चित्त मजार अति
मन मान्युं लाल ॥ सोल वरस वही गया, ॥ म० ॥ किहां स्त्री किहां
घरबार, ॥ अ० ॥ १ ॥ किहां लगी रहीश हुं पंखीयो, ॥ म० ॥
धिग् धिग् ए अवतार ॥ अ० ॥ माता पण वेरण थइ, ॥ म० ॥ सही
संसार असार ॥ अ०॥ २ ॥

अर्थ ॥ सूर्यकुंडने देखतांज कुकडो बहुज खुशी थयो. ते पोताना मनमां विचारवा लाग्यो के आवी स्थितिमां मारां सोलवर्ष तो वीती गया. क्यां मारीस्त्री अने क्यां मारा घरबारछे? ॥ १ ॥ हुं हवे क्यां सुधी पक्षीरूपे रहीश? मारा आ अवतारने धिक्कार होजो. वली मारी माता पण मारी संपूर्ण दुस्मन थइ. खेरखर हवे मने आ संसार बहुज सार विनानो लागे छे. ॥ २ ॥

लेइ नट मुजने फर्या, ॥ म० ॥ पुर पुर देश विदेश ॥ अ० ॥ हजी-
अन आव्यो कर्मनो, ॥ म० ॥ पार किशो लवलेश ॥ अ० ॥ ३ ॥
फीटी नर थयो कुकडो, ॥ म० ॥ अवकर जोवण हार ॥ अ० ॥ शी .
हवे मनुष्यपणा तणी, ॥ म० ॥ धरवी होंश लगार ॥ अ० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ नाटकीयाओ मने साथे लइने देशो देश अने शेहेरे शेहेर फर्या, तो पण हजु मारां कर्मनो लेशमात्र पार आव्यो नही. ॥ ३ ॥ हुं मनुष्य फीटीने निरंतर उकरडाने खोलनारो कुकडो थयो. हवे मारे मनुष्य थवानी लगारपण होंश शीरीते धारण करवी. ॥ ४ ॥

प्रमदा कने पंखी थके, ॥ म० ॥ निशि वासर केम जाय ॥ अ० ॥
देखी फोगट झुरवुं, ॥ म० ॥ चिंत्युं किमपि न थाय ॥ अ० ॥ ५ ॥
एलें यौवन निर्गम्युं, ॥ म० ॥ शो हवे होशे उधारु ॥ अ० ॥ लाग्यो
काने दैवने, ॥ म० ॥ कोइक पूरो चाड ॥ अ० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ वली मारी पत्नीनी पासे पक्षीरूपे रही दिवस अने रात्रि हवे केवी रीते जशे. माटे हवेतो फोकट झुरापो करवानो छे. कारणके धारेलुं कांइ थतुं नथी. ॥ ५ ॥ मारी युवावस्था तो सर्व एले गइ. हवे आ वातनो पण श्यो निवेडो आवशे तेनी खबर पडती नथी. मने लागे छे के मारो कोइ पूरो चाडियो दैवना कानमां मारे माटे भंभेर्या करेछे. ॥ ६ ॥

जीव्युं ए श्या कामनुं, ॥ म० ॥ खोटीए गर्दभ आश ॥ अ० ॥ जो
झंपा भरूं कुंडमां, ॥ म० ॥ तो छूटे दुःख पास ॥ अ० ॥ ७ ॥ के
हनी वधू केहनी पुरी, ॥ म० ॥ केहथी माया मोह ॥ अ० ॥ जोतां
कोइ कोइनुं नही, ॥ म० ॥ केहना योग विछोह ॥ अ० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ हवे आवीरीते जीववुं ते पण शुं कामनुं छे? हवे मनुष्य थवानी आशा ते गर्दभ आशा समानछे. खरीवाततो ए छे के कुंडमां झंपापातकरूं तो मारा दुःखनुं बंधन त्रुटे. ॥ ७ ॥ आ स्त्री कोनी? आ नगरी कोनी? वली कोनी साथे मायाके मोह राखवो? तेमज कोनो संबंध अने कोनो वियोग? खरूं जोतां कोइनुं लागतुं नथी. ॥ ८ ॥

जो कोइ न थयो आपणो, ॥ म० ॥ केहना राग विराग ॥ अ० ॥ सहुं
छे स्वारथनुं सगु, ॥ म० ॥ अहो भवजलधि अताग ॥ अ० ॥ ९ ॥
आलोची एम कुकडे, ॥ म० ॥ कुंडमां झंपादीध ॥ अ० ॥ देखी नारी
विलखी कहे, ॥ म० ॥ भुंडा ए शुं कीध ॥ अ० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ ज्यारे कोइपण मारूं थयुं नही त्यारे मारे कोनी साथे रागके वैराग धारण करवो. मने तो सर्वे स्वार्थयुक्त सगपण संबंध लागेछे. अहो! आ संसार समुद्र ताग न पामी शकाय तेवोछे. ॥ ९ ॥ एवो विचार करीने कुकडाए कुंडमां झंपापात कर्यो. ते देखतांज प्रेमला लछी झांखी पडीगई अने बोलीके हे भूंडा! आ ते तें शुं कर्युं? ॥ १० ॥

हुं शिवमालाने किस्यो, ॥ म० ॥ जइने देइश जवाब ॥ अ० ॥ कर्युं अविचार्युं पंखीये, ॥ म० ॥ थोडादिनने मेलाप ॥ अ० ॥ ११ ॥ मंदिर जइने निज तातने, ॥ म० ॥ वदन देखाडी केम ॥ अ० ॥ तुंज गति ते गति महारी, ॥ म० ॥ प्रेम परीक्षा एम ॥ अ० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ हवे हुं अहींथी जईने शिवमालाने तारे माटे शुं जवाब दइश. अहो! आ पक्षीये थोडा दिवसनोज मेलाप करी घणुंज अविचार्यु कर्यु. ॥ ११ ॥ वली घेर जइने मारा पिताने पण शुं जोइने हुं मोढुं देखाडीश. तेथी हवे जे तारी गति तेज मारी गति समजुं छुं. आवे समयेज प्रेमनी परीक्षा थायछे. ॥१२॥

न करी वात झंपा जरी, ॥ म० ॥ लछीए पण ताम ॥ अ० ॥ पकड्यो पडतो कुकडो, ॥ म० ॥ अइ अइ मोह विराम ॥ अ० ॥ १३ ॥ पंखी रूप थावा तणो, ॥ म० ॥ माये बांध्यो जेह ॥ अ० ॥ लब झब करतां कोकथी, ॥ म० ॥ तूट्यो दोरो तेह ॥ अ० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ प्रेमला लछीए पण तत्काल कांइ पण वार नही लगाडतां तेनी पुंठेज कुंडमां पडतुं मुक्युं अने कुकडाने पडतो पकडी लीधो. अहो अहो! मोहनो विलास चमत्कारिक छे ॥ १३ ॥ चंद राजाने पक्षी बनाववा माटे तेनी विमाताए जे दोरो कोके बांध्यो हतो ते दोरो; कुंडमां पडतुं मुकतां झपा झपीमां त्रुटी गयो. ॥ १४ ॥

प्रगट्यो अण चिंत्यो तिहां, ॥ म० ॥ चंद नरिंद सरूप ॥ अ० ॥ शासन सुरिये उद्धर्यां, ॥ म० ॥ राणी तेम वली भूप ॥ अ० ॥ १५ ॥ आव्या कुंडथी बाहिरे, ॥ म० ॥ लछीए ओलख्यो कंत ॥ अ० ॥ सफल थली आशा फली, ॥ म० ॥ दंपती हरख अनंत ॥ अ० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ तेज वखते त्यां कुंडमां अणचिंतो चंद राजा, राजाने स्वरूपे प्रगट थयो. शासन देवीए ते राजा अने राणी बंनेने कुंडनी बहार काढ्यां ॥ १५ ॥ जेवा कुंडथी बहारथी आव्यां के तरतज प्रेमला लछीए पोताना पतिने ओलखी काढ्यो. ते दंपतीनी सर्वे आशा फली भूत थइ. अने जेनुं वर्णन न करी शकाय तेवो हर्ष त्यां प्रगट थयो. ॥ १६ ॥

मनुजपणुं चंदे लह्युं, ॥ म० ॥ पसरी मंगल माल ॥ अ० ॥ छठी चोथा उल्लासनी, ॥ म० ॥ पभणी मोहने ढाल ॥ अ० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ चंद राजाए मनुष्य पणुं प्राप्त कर्युं. जेथी अत्यंत सुखनी श्रेणि प्रगट थइ चोथा उल्लासने विषे मोहन विजयजी ए छठी ढाल कही. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

तीर्थ निवासी देव गण, हुंता समकित दृष्टि ॥ तेणे चंदनी
उपरे, करी कुसुमनी वृष्टि ॥ १ ॥ वुठी चंदननी छटा, हरख्या
सुर तिरियंच ॥ तिहुअण कल्लोले चढ्यो, तीर्थ प्रभाव उदंत ॥ २ ॥

अर्थ ॥ तीर्थना निवास करनारा सर्वे देवताओ समकितदृष्टि हता. तेमणे चंद राजानी उपर पुष्पनी वृष्टि करी ॥ १ ॥ चंदराजानी उपर बावना चंदनना रसनो देवताओए छंटकाव कर्यो जेनी सुगंधीथी सर्व देवताओ तथा तिर्यंचो जे हाजर हता ते हर्ष पाम्या. त्रण भुवनने विषे तीर्थाधिराजनो महिमा अतिशय वृद्धि पाम्यो. ॥ २ ॥

धन धन सुरज कुंड जल, कलिमल मल हरणार ॥ दीधो चंद
भणी करी, मानवनो अवतार ॥ ३ ॥ प्रीतमने कहे प्रेमला, करी
घुंघट पट लाज ॥ महाराज गिरि राजथी, सिध्यां सघला काज ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ आ पंचम काल–कलियुग मध्येना पापी जीवोना मेलने नाश करनार एवा सूर्य कुंडना जलने अतिशय धन्य वाद घटे छे के जेना प्रभावथी चंद राजाने फरीने मनुष्यनो अवतार प्राप्त थयो ॥ ३ ॥ त्यार पछी प्रेमला लछी घुंघटमां रही मर्यादा पूर्वक चंद राजाने कहेता हवां के हे महाराज आपणा सर्व मनोरथो गिरिराजना पसायथी सिद्ध थया. ॥ ४ ॥

स्नान करी ए कुंडमां, पूजो रुषभ जिणंद ॥ सिंचो भक्ति रसे
करी, समकित तरूनो कंद ॥ ५ ॥ स्नान करीने चंद नृप, पेहेरी
उज्ज्वल धोत ॥ आव्यो आदि जिनालये, जिहां रतन उद्योत ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ आ सूर्य कुंडमां प्रथम स्नान करी, देवाधिदेव श्री रुषभ परमात्मानी आप पूजा करो अने ते प्रमाणे परमात्मानी भक्ति करवा रूप रसनुं सिंचन, सम्यग् दर्शन रूप वृक्षना मूलमां करो ॥ ५ ॥ त्यार पछी चंद राजा सूर्य कुंडना जलथी स्नान करी निर्मल श्वेत वस्त्रो धारण करी ज्यां रत्नोनी कांति प्रकाश करी रही छे एवां श्री आदिनाथना मंदिरमां आव्यो. ॥ ६ ॥

दंपतीये पूजा रची, द्रव्य तणी बहु भेद ॥
प्रारंभे हवे भावनी, पूजा विरमी खेद ॥ ७ ॥

अथ ॥ अनंतर बंने स्त्री भर्त्तारे श्री जिनराजनी अनेक प्रकारथी द्रव्य पूजा करी. तदनंतर परिश्रमने शांत करी भाव पूजानो नीचे मुजब प्रारंभ करता हवा. ॥ ७ ॥

॥ ढाल ७ मी ॥

॥ वण जारारे ॥ ए देशी ॥

जीनरायारे जय तिहुंअण प्रतिपाल, शांति सुधामय चंदलो ॥ जीन-
रायारे भवि जन आशा विश्राम, तुं सुरतरु प्रगट्यो भलो ॥ जी० ॥१॥

॥ जी० ॥ तुज पद पंकज लीन, सकल पुरंदर मधुकरा ॥ जी० ॥
॥ जी० ॥ तुज गुण अनंता अनंत, आणा जगत् सचराचरा ॥ जी० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ हे जिनराज ! तुं त्रण भुवननो पालनार छो, अमृतमय शांतिने प्रसरावनार चंद्रमा छो, वली हे जिनराज ! अन्य जनोनी आशाउंने फलीभूत करावनार कल्प वृक्ष समान तुंज साक्षात् प्रगट थयो छो ॥१॥ हे जिनराज ! सर्वे इंद्रो तमारां चरण कमलने विषे भ्रमरनी जेम लीन थया छे. वली हे नाथ ! आपना अनंतथी पण अनंत गुणो छे. वली आपनी आज्ञाने स्थावर अने जंगम बंने स्वरूप वालुं जगत् अखंड रीते अंगीकार करे छे. ॥ २ ॥

॥ जी० ॥ तुज अभिधान कुलीश, भेदे कर्म महीधरा ॥ जी० ॥
॥ जी० ॥ तुं अनुभव रस सिंधु, देव अवर छिल्लर सरा ॥ जी० ॥ ३ ॥
॥ जी० ॥ तुं केवल जग चक्षु, खजुआ धाता हरि हरा ॥ जी० ॥
॥ जी० ॥ तुज गुण न लख्या जाय, जो मिशी कीजे सागरा ॥ जी० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ हे जिनराज ! आपनां नाम रूप वज्र कर्म रूपी पृथ्वीने विदारण करी नांखे छे. वली हे प्रभु ! तुं आत्माना अनुभव रसनो महासागर छो अने हरि हरादि अन्य देवो छिछरां खाबोचीयां जेवा छे॥३॥ हे जिनराज! तारूं केवल ज्ञान ते त्रण जगत्ना चक्षु रूप सूर्यथी पण अधिक छे. जेनी पासे ब्रह्मा, विष्णु अने शंकर ते आगीया कीडा समान छे. वली हे नाथ ! जो समुद्रनां पाणीने शाही रूप करीए तो पण तेटली रूशनाइथी पण तमारा गुण लखीशकाय नही अर्थात् आपना गुण पार न पामी शकाय तेटला छे. ॥ ४ ॥

॥ जी० ॥ तुं पंचानन रूप, वासी शिव गिरि कंदरा ॥ जी० ॥
॥ जी० ॥ रहे तारे दरबार, थइ अच्युताग्रज किंकरा ॥ जी०॥५॥
॥ जी० ॥ तुं प्रभु गंध गजेंद्र, अन्य सुरासुर सिंधुरा ॥ जी० ॥
(पाठांतर) अन्यते भुंडने सुकरा ॥ जी० ॥
॥ जी० ॥ आदि गरूड तुज जाण, त्रासे कर्मना विषधरा ॥ जी० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ हे जिनराज ! मोक्ष रूप पर्वतनी गुफाने विषे तुं केशरी सिंह समान छो. वली तारी हजुरमां अच्युत देव लोकना इंद्रआदि लइने सर्वे इंद्रो किंकर रूपे छे ॥ ५ ॥ हे जिनराज ! तुं गंध हस्ति समान परमेश्वर छो अने बीजा देव दानवो मात्र हस्ति समान छे (पाठांतरे) बीजाउ भूंड अने सूअर समान छे. वली हे प्रभु ! तुं रूप गरूडनी पासे कर्मरूप सर्पो त्रास पामी आवी शकता नथी. ॥ ६ ॥

॥ जी० ॥ तुजने प्रणमे स्वामी, न नमे दुजे कंधरा ॥ जी० ॥
॥ जी० ॥ तजी तुज सुरतरू छांहि,सेवे कोण कोइ जंखरा ॥जी०
॥७॥जी०॥ उपशमे भव दव ताप,तुज आराधन जलधरा ॥जी०॥
॥ जी० ॥ तुं रोहणाचल श्रृंग, सर्वे सहा तुं वसुंधरा ॥ जी० ॥८॥

अर्थ ॥ हे जिनराज ! तमारा चरणमां जे नमस्कार करे छे ते बीजानी पासे पोतानी डोक नमाववाने

उत्ताज नथी. वली हे प्रजु ! तुं रूप कल्प वृद्दनी गंयाने तजीने एवो कोण मूर्ख ठे के जे ठांखरानी गंयाने सेवे ॥ ७ ॥ हे जिनराज ! तारी सेवना रूप वरसादथी आ संसार रूप दावानलनो ताप शांत थाय ठे. हे नाथ ! तुं रोहणगिरिना शिखर समान गे अर्थात् सर्व गुण रूप रत्नोनी खाण ठे. वली सर्व उपसर्ग परिसह सहन करवाने पृथ्वी समान गे. ॥ ७ ॥

॥ जी० ॥ तुं अष्टापद एक (पाठांतरे) तुं जग श्रेष्टा एक, ताहरी शक्ति

अपरंपरा ॥ जी० ॥ जवोजव ताहरी जक्ति,मुजे देजो जिनेसरा ॥ जी०

॥ ए ॥ जी० ॥ इत्यादिक स्तुति कीध, चंदे मन शुद्धे तिहां ॥ जी० ॥

॥ जी० ॥ फरी फरी चिंते नरिंद, किहां गिरिवर वली हुं किहां ॥ जी० ॥१०॥

अर्थ ॥ हे जिनराज ! कर्मरूप सिंहने पण नाश करवाने अष्टापद समान गे. (पाठांतर) तुं जगत्ने विषे एकज सर्वथी श्रेष्ठ गे. तारी शक्ति पार न पामी शकाय तेवी ठे. हे नाथ ! मारी मात्र एकज विनंति ठे के तारी जक्ति मने जवो जवने विषे होजो ॥ ए ॥ ए प्रमाणे शुद्ध मनथी चंदराजाए प्रजुनी स्तुति करी. वली चंद राजा वारंवार मनमां विचार्या करे ठे के क्यां हुं पामर अने क्यां आ गिरिराज. ॥१०॥

॥ जी० ॥ आव्यो देहरा बहार, चारण ऋषि तिहां वांदिया ॥ जी० ॥

॥ जी० ॥ निसुणी ललित उपदेश,राजा राणी आणंदिया ॥ जी०॥११॥

॥ जी० ॥ शैल प्रदक्षिणा दीध, शिव वरवा फेरा फिर्यो ॥ जी० ॥

॥ जी० ॥ रूपे लेखे कीध, जे मानवपणुं अणुसर्यो ॥ जी० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ पढी दंपती देरासरनी बहार आव्यां एटले चारण मुनिराजनां दर्शन थतां तेमने बंनेए वांद्या. ते चारण मुनिनो मनोहर उपदेश सांजली राजा अने राणी हर्ष पाम्यां ॥११॥ अनंतर गिरिराजनी प्रदक्षिणा दीधी ते जाणे शिव वहुने वरवा फेरा फरता होयनी एवी रीते राजाए मनुष्य जवफरी प्राप्त करी पोतानो अवतार सफल कर्यो. ॥ १२ ॥

॥ जी० ॥ दीधी दासीए दोमि, मकरध्वजने वधामणी ॥ जी० ॥

॥ जी० ॥ विहंग मटी थया चंद, कुंम प्रजावे आफणी ॥ जी० ॥ १३ ॥

॥ जी० ॥ विमल पुरीनो इश, हरख्यो असंजव संजवी ॥ जी० ॥

॥ जी० ॥ दासी पामी दान, जाणीए थइ कमला नवी ॥ जी० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ एवा अवसरमां दासीए दोडीने मकरध्वज राजाने वधामणी आपीके सूर्य कुंडना प्रजावथी पोतानीज मेले पढी ते पक्षीपणुं मटाडी चंदराजा थया ठे ॥ १३ ॥ विमलापुरीनो महाराजा आ असंजवित वातने संजवित जाणीने घणुंज हर्ष पाम्यो. तेणे दासीने बहुज दान आप्युं जेथी दासी ते साक्षात् लक्ष्मी समान थइ गइ. ॥ १४॥

॥ जी० ॥ विस्तरी पुरमां वात, रंज्या नरनारी सहु ॥ जी० ॥

॥ जी०॥ घर घर वेहेचे लोक, धाइ वधाइ बहु बहु ॥ जी० ॥१५॥

॥ जी० ॥ चंद जणी नरनारी, जोवाने उत्सुक थया ॥ जी० ॥

॥ जी० ॥ प्रगट्या नव नव रंग, जब प्रजुजीनी थइ दया ॥ जी० ॥१६॥

अर्थ ॥ कुकडो ते चंदराजा थयो आ वात नगरमां फेलातांज सर्व स्त्री पुरुषोनां मन बहुज खुशी थयां. घेरेघेर लोको दोडी दोडीने वधामणी आपतां साकर प्रमुख वेहेंचतां हतां ॥१५॥ नगरना लोको चंदराजाने जोवाने बहुज उत्सुक थया. अनेक रीते आनंदोत्सव प्रभुनी कृपानो वरसाद वरसतां थइ रह्यो.

॥ जी० ॥ मोहने चोथे उल्लास, ढाल कही ए सातमी ॥ जी० ॥
॥ जी० ॥ आगल चंदनी वात, निसुणो भविक सुधासमी ॥ जी० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ कवि मोहनविजयजीए चोथा उल्लासने विषे सातमी ढाल कही. वली आगल उपर अमृत समान चंदनी कथा छे ते हे भव्य जीवो! सांभलो. ॥ १७ ॥

॥ दोहा॥

मकरध्वज महीथल पति, तेमहीज प्रेमला मात ॥ निसुणी हरख्यां
चित्तमां, प्रगट्यो जे जामात ॥ १ ॥ तेडाव्या मंत्री सकल, कह्युं सकल
विरतंत ॥ सहु कदंब कुसुम परे, थया सहर्ष अनंत ॥ २ ॥

अर्थ ॥ सोरठनो पति मकरध्वज राजा तथा तेनी पटराणी प्रेमलानी माता पोतानो जमाइ प्रगट थत चित्तमां अत्यंत हर्ष पाम्यां ॥ १ ॥ सर्वे मंत्रीउने बोलावी सर्व वृत्तांत कह्यो. ते सांभली कदंब वृक्षनां पुष्पनी जेम सर्वे प्रफुल्लित थयां अर्थात् बहुज हर्ष पाम्यां. ॥ २ ॥

शिव नटवरने नरवरे, तेडाव्यो अति हेत ॥ विहंग मीटी थयो
चद नृप, पूरव पुण्य संकेत ॥३॥ थयो हर्ष मुज प्रमुखने, ते सवि
तुज उपगार ॥ तुंज हूती सघले अमे, लहेणुं होशे निरधार ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ तदनंतर राजाए शिव कुमर नटने बहुज हेतथी तेडावी, पूर्व पुण्यना पसायथी पक्षी मीटीने राजा चंद थया ए सर्व वृत्तांत कह्यो ॥ ३ ॥ हुं विगेरेने जे हर्ष थयो ते सर्वे तमारोज उपगार छे. तमारी परत्वे अमारे सर्वेने निश्चयथी लेणुं छे. ॥ ४ ॥

तेडाव्या आव्या तरत, चंद तणा सामंत ॥ उन्नत स्वामिनी
सुणी, रोम कुप उलसंत ॥ ५ ॥ शणगारी विमलापुरी, पट कुले
बहु रंग ॥ फुली भाद्रवमा तणी, संध्या जाणे अभंग ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ चंद राजाना सामंतोने बोलाववाथी तेउ पण तरत पोताना स्वामिनो अभ्युदय सांभली तेउनी रोमराजी विकस्वर थतां आव्या ॥ ५ ॥ विमलापुरी नगरीने अनेक रंगी वस्त्रोनां तोरण प्रमुखथी शणगारी. जेथी भादरवा मासनी संध्याना रंगनी जेवो सुशोभित देखाव थइ रह्यो. ॥ ६ ॥

मकरध्वज गिरिवर चढ्यो, लइ बहु परिवार ॥
आनंदे नृप चंदथी, मल्या सहु परिवार ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ मकरध्वज राजा पोताना मोटा परिवारने साथे लइ गिरिराज उपर चढ्यो. त्यांजइ आनंद पूर्वक सर्वे परिवार चंद राजानी साथे भेटतो हवो. ॥ ७ ॥

॥ ढाल ७ मी ॥

॥ खंजाती सोहलनी ॥ ए देशी ॥

मकरध्वज महीपाल, चंद संगाथे हो श्रीजिन ज्रेटीयाजी ॥ कीधी
ज्नक्ति अशेष, ज्नव ज्नव केरांहो पातिक पातिक नीठीयाजी ॥ १ ॥
प्रेमला प्रणमी पाय, मात पिताने हो विनये विनवेजी ॥ जे में
परण्यो कंत, ते तुम पुण्ये हो एह पामी हवेजी ॥ २ ॥

अर्थ ॥ मकरध्वज राजा, चंद राजानी साथे श्री जिनराजने ज्रेटता हवा. तदनंतर परमात्मानी सर्व प्रकारनी ज्नक्ति करी तेर्जए अनेक ज्नवोनां पापनो नाश कर्यो ॥ १ ॥ प्रेमला लही पोतानां मातपिताने प्रणाम करी विनयपूर्वक कहेवा लागीके आपना पुण्यना पसायथी मारा स्वामिनाथने में मेलव्या. ॥ २ ॥

ए आज्ना अवनीश, वीर नृपतिनो हो अंगज गुण निलोजी ॥ रवि
कुंड जलने प्रज्नाव, कुर्कट मिटीने हो थयो अवनीतिलोजी ॥ ३ ॥
जोवोए तुम जामात, नयणा निहाली हो सुपरे उलखोजी ॥ सरिखा
सरिखो संसार, पण नही कोइ हो एहना सारिखोजी ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ तेर्ज आज्ना नगरीना राजा ठे अने वीरसेन राजाना गुणवंत पुत्र ठे. सूर्य कुंडना जलना प्रज्नावथी कुकडा मटीने पृथ्वीना तिलक समान पुरुष थया ठे ॥ ३ ॥ आ आपना जमाइराजने नेत्रोथी निहालीने जुर्ज अने उत्तम रीते तेनी उलखाण करो. संसारमां सरखे सरखा अनेक ठे परंतु एमना सरखो तो कोइ पण जगत्मां नथी. ॥ ४ ॥

प्रज्नुए मुज जगमांहि, शशिनी कलाथी हो कीधी उजलीजी ॥ ए
सेव्ये गिरिराज, माहारी एहनी हो आश सवि फलीजी ॥ ५ ॥
पुत्री वचन अवधार, विस्मय पामो हो सोरठनो धणीजी ॥ नयण
सलुणे सेहेज, ज्नरी ज्नरी जोवे हो आज्नापति ज्नणीजी ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ आ जगत्मां परमात्माना पसायथी चंद्रमानी कलाथी पण मने तो उज्ज्वलता प्राप्त थइ. वली गिरिराजनी सेवाथी तो मारी सर्वे आशार्ज फलीज्नूत थइ ॥ ५ ॥ पुत्रीनां वचन मनमां ध्यानमां लेतां मकरध्वज राजा घणोज आश्चर्य पाम्यो. वली पोताना प्रेम ज्नरेलां नेत्रोथी वारंवार आज्नापति चंद राजने निरखवा लाग्यो. ॥ ६ ॥

हरखेशुं मोतीए वधावि, ससरो जमाइ हो आलिंगी मल्याजी ॥ बेहुना
आतम प्रदेश, जाणीए सघलार्ज मांहोमांहि मल्याजी ॥ ७ ॥ चंद
तणा सामंत, लली लली लाग्या हो चरणे बहु दिसेजी ॥ कहे अम
परीक्षा कीध, सही तुमे स्वामि हो एम पंखी मिसेजी ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ चंद राजाने हर्षथी मोतीए वधावीने, सासरो अने जमाइ अरस परस आलिंगन देवा पूर्वक ज्नेट्या, ते वखते बंनेना सर्व आत्म प्रदेशो जाणे एक बीजानी साथे एकत्र थइ गया होय तेम ज्नास्युं ॥७॥

ते पछी चंद राजाना सामंतो अत्यंत प्रेम पूर्वक पोताना राजाना चरणमां नमवा लाग्या अने कह्युं के हे नाथ ! तमे पछी रूपे थइ अमारी खरे खरी परीक्षा करी. ॥ ७ ॥

नट कुल प्रणमी पाय, चंद नरिंदनी हो कीरति उच्चरीजी ॥ वर्त्यो प
रमानंद, दश दिशे वातो हो खिणेकमे विस्तरी जी ॥ ए ॥ वाजते मं
गल तूर, गिरिवरथुंती हो बेहुं नृप उतर्या जी ॥ प्रथमदो कल्पना
इंद्र, निज परिवारे हो जाणीए परवर्या जी ॥ १० ॥

अर्थ ॥ नटनो समुदायपण चंदराजाने प्रणाम करी तेनी कीर्त्ति फेलावता हवा. आ बनावथी परम आनंद वरती रह्यो अने दशे दिशामां आ सर्व वात क्षणवारमां फेलाई गइ. ॥ ए ॥ मंगल वाजिंत्रो वागतां थकां गिरिराज उपरथी बंने राजाउ नीचे उतर्या. ते जाणे पेहेला बे देवलोकनां इंद्रो पोत पोताना परिवारे परवरेला उतर्या होयनी एम लागतुं हतुं. ॥ १० ॥

नावे क्रमता शैल, प्रभु गुण स्तवता हो आव्या तलहटी जी ॥ गज
आरूढ्यो चंद, हय गय रथनी हो हुइ आर्जेटीजी ॥११॥ हयवर चढ्यो
विमलेश, रथ आरूढी हो लछी प्रेमला जी ॥ नर नारीना वृंद, आ
गल हुवा हो थाता स्नेहला जी ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ अतिशुद्ध अध्यवसाये पर्वतथी उतरतां, प्रभुना गुणनी स्तवना करता तलेटीए आव्या. चंदराजा हस्तिउपर आरुढ थया. ते वखते हाथी, घोडा अने रथनी बहुज भीड हती. ॥ ११ ॥ एक सुंदर घोडाउपर मकरध्वज राजा आरुढ थयो. प्रेमला लछी रथमां बेठी. ते वखते स्त्री पुरुषोनां टोले टोलां बहुज स्नेह भरेलां अंतःकरणथी आगल पाछल जोतां चालतां हतां. ॥ १२ ॥

गुहिरा घुरे रे निसाण, एकत्व हुआ ही हरखें नभो मही जी ॥ प
वने पताका अनंत, स्वेद कणवारे हो जन नारही रही जी ॥ १३ ॥
वाजे ताल कंसाल, पग पग आवे हो रंगवधामणा जी ॥ गुडी युं
चढी आकाश, जाणीए नाचे हो वृंद अपछर तणाजी ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ डंका निशान गंभीर नादथी वागता होवाथी आकाशथी ते पृथ्वी सुधी हर्ष छवाइ रह्यो, अर्थात् आकाश पृथ्वी एक रूप थयां. वली ध्वजाउ अनेक होवाथी अने पवनथी फडफडाट करती जन समुदायना परशेवाना टीपाने सुकवती हती. ॥ १३ ॥ मृदंग अने कडतालादि वागते वरघोडो चाल्यो. पगले पगले वधामणीउ हर्षभर आवती हती. नटीयो आकाशमां उंचे नाचती हती ते जाणे अप्सराना वृंद नाचता होय तेवी लागती हती. ॥ १४ ॥

भेरी भुंगल भणकार, तेणे दिक्कन्या हो लहे बधिरत्वता जी ॥
गिरि कंदरा सर्वत्र, अगणित पामीहो शुचि मुखरत्वता जी ॥ १५ ॥
बेहुं शिर सोहे छत्र, चामर जोडी हो दीपे उजली जी ॥ इणे उछवे
पुरमांहि, कीधो पेसारो हो हरखे गल गली जी ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ नेरी अने जुंगलना अवाजथी जाणे दिशि कुमारिकाउं बेहेरी थइ गइ अने पर्वतनी गुफाउं सर्वे, वाजिंत्रोना नादथी पवित्र थइ गइ एम लाग्युं. ॥ १५ ॥ बन्नेना शिर उपर छत्र शोभतुं हतुं अने उज्ज्वल चामरो बंने बाजुए बन्नेने वींझातां हतां. आवी रीतना उत्सव सहित बने जणाउंए हर्षथी गल गला थतां नगरमां प्रवेश कर्यो ॥ १६ ॥

मकरध्वज नृपचंद, निजगृह आव्या हो मनडे गह गही जी ॥
आठमी ढाल रसाल, चोथे उल्लासे हो मोहन विजये कही जी ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ मकरध्वजराजा अने चंदराजा मनमां हर्षथी गह गहता पोताना मेहेले आव्या. एवी रीते चोथा उल्लासमां रसाल आठमी ढाल मोहनविजयजीए कही. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

अर्थी सवि संतोषिया, देइ दान अनंत ॥ अर्थिणीए नवि उंल
ख्या, निज घर आव्या कंत ॥१॥ संतोष्यो शिवकुमरने, देइ धण
कण कोम ॥ खिणमांहि एहवो कर्यो, नृप कोइ नकरे होड ॥ २ ॥

अर्थ ॥ दानना लेनाराउंने अनेक रीतना दान आपी एवातो सर्वेने तृप्त कर्याके तेमनी स्त्रीउं ज्यारे पोताना नाथ घेर आव्या त्यारे उंलखी शकी नही. ॥ १ ॥ वली शिवकुंवर नटने तो क्रोडोगमे धन धान्य एक क्षणवारमां आपी एवो बनाव्योके कोइ राजापण तेनी साथे रीद्धिमां होड करीशके नही. ॥२॥

चंदे निज सामंतने, अधिक वधारा दीध ॥ सेवकता मांहे
थका, मित्र समाणा कीध ॥ ३ ॥ जेहने जे देवुं घटे, दीधुं ते
हने तेम ॥ दाता नर देतां थकां, पाछुं जोवे केम ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ पछी चंदराजाए पोताना सामंतोने विशेष रीते आप्युं ते एटले सुधीके सेवकनी स्थितिमांथी फेरवीने मित्र समान बनावी दीधा. ॥ ३ ॥ जेउंने जे जे प्रमाणे आपवुं उचित हतुं तेउंने ते ते प्रमाणे दान आप्युं. शुं दातार पुरुष दान देवाने तैयार थया पछी आपतां पाछुं वाली जुएछे? ॥ ४ ॥

पहोत्यां सहु निज निज गृहे, करता नवल टकोल ॥ चंद सुजश
प्रगट्यो जगत, शशि ज्युं कलाथी सोल॥५॥कंचुकी पहेरे प्रेमला,
पण भुजयुगन समाय॥ हियमांहि वध्यो हरख, चिहुं दिशि पसर्यो जाय॥६॥

अर्थ ॥ अनेक प्रकारना नवा नवा आनंदना कल्लोलथी उल्लता सर्वे पोतपोताने घेरगया. चंदराजानो यश जगत्मां, चंद्र सोल कलाथी जेम, तेम प्रगट थयो ॥ ५ ॥ अहींआ प्रेमला लछीए कांचली पेहेरवामांडी परंतु हर्षथी ते एटली फुली गइ के बने भुजाउंमा कांचली आवीशकी नही. वली पोताना अंतःकरणमांनो हर्ष एटलो तो वधीगयो के ते बहार निकली चारे दिशामां फेलाइ गयो ॥ ६ ॥

जल गत शफरी जेम करी, आंसुथी भगतात ॥
कहे सुताने हृदयमां, रही हुतीजे वात ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ जलमां रेहेनारी मांछली भिंजाइ होय तेवी मकरध्वज राजानी आंखो आसुथी भिंजातां, पोताना हृदयमां जे वात हती ते प्रेमला लछीने कहेवाने पोते तैयार थयो ॥ ७ ॥

॥ ढाल ए मी ॥

॥ गोकुल गामने गोंदरे ॥ ए देशी ॥

प्रेमला लछी जणी कहे रे, एम मकरध्वज वसुधार ॥ गुणवंती रे ॥
म्हारा अवगुण तुं सुतारे, कोइ नाणीश हृदय मोजार ॥ गु०॥प्रे०॥१॥
सोलवरस तुज उपरे रें, में तो न धर्यो मोह लिगार ॥ गु०॥ निपट अ
जाएयुं में कर्युं रे, ए तो न लह्यो में उंडो विचार ॥ गु० ॥ प्रे० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ मकरध्वजराजाए कह्युं के हे बेटा! प्रेमला लछी तुं गुणवंतीछो तेथी मारा जे जे दोषो तारी परत्वे थयाछे ते तारा हृदयमां कदापि संजारती नही. ॥ १ ॥ सोलवर्ष सुधी तारी उपर में जरापण स्नेह धर्यो नही तेथी मने हवे उंडो विचार करतां एम लागेछे के ते खरेखरी में जूल करी. ॥ २ ॥

कही तुजने विषकन्यका रे, नित कुष्टी वचने एम ॥ गु० ॥ न करत
कह्युं जो मंत्रीतणुं रे, तो बुटत पातिक केम ॥ गु० ॥ प्रे० ॥ ३ ॥
तें मुजने घणुं ए कह्युं रे, छेजी चंद नृपति जरतार ॥ गु० ॥ तो पण
हुं मानतो नहीं रे, अहो डुर्जन वचन विकार ॥ गु० ॥ प्रे० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ में तने ए कोढीआना कहेवाथी निरंतर विषकन्या कही. परंतु जे मंत्रीए कह्युं ते मे न मान्युं होत तो ते मारां डुष्ट कृत्यनां पापथी हुं केवीरीते बुटत. ॥ ३ ॥ तें तो मने घणीवार कह्युं हतुं के चंदराजाछे ते मारो स्वामिछे; परंतु डुर्जनोनां वचनोनो विकार मारा मनमां पटलो तो थयो हतो के ते तारीवात हुं मानतोज नहोतो. ॥ ४ ॥

तुजने परणी जे गयो रे, हवे उंलख्यो रूडे एह ॥ गु० ॥ ए नर किहां
किहां कोढीयो रे, पड्यो अंतर जलधर त्रेह ॥ गु० ॥ प्रे० ॥ ५ ॥ रे
वछे तुज जाग्यनो रे, किणे पाम्यो न जाये पार ॥ गु० ॥ वीछरूीया
जे मेलो थयो रे, करीगणे सफल अवतार ॥ गु० ॥ प्रे० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ तारी साथे जे लग्न करीने जतो रहेलो तेने हवे हुं रूडी रीते उंलखी शक्योछुं. क्यां ए पुरुष अने क्यां आ कोढीउं. बंनेमां फरकतो वरसाद अने जाकल जेटलोछे. ॥ ५ ॥ हे पुत्री! तारां जाग्यनो कोइ पार पामीशके तेम नथी. लांबा वखतथी वियोगी थयेलानो जे फरी मेलाप थयो तेथी तारो अवतार सफल थयो छे. ॥ ६ ॥

तुं हवे कोइ तणुं कह्युं रे, मननाणीश कहुंछुं एह ॥ गु० ॥ हुं थयो
काचो जे काननो रें, कर्युं निपट अजाएयुं तेह ॥ गु० ॥ प्रे० ॥ ७ ॥
कहे पुत्री एम सांजली रे, इहां तातजी नहीं तुम दोष ॥ गु० ॥ कीधां
कर्मन बुटीए रे, कुण आपे कुणथी रोष ॥ गु० ॥ प्रे० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ हुं तने कहुं छुं के हवे तुं कोइनां वचनो मनमां लावीश नही. हुं ज्यारे काचा काननो थयो त्यारेज में खरे खरी जूलकरी. ॥ ७ ॥ ते सांजली प्रेमलालछीए कह्युं के हे पिताजी एमां तमारो कांइ-

पण दोष नथी. जे कर्म कर्यां होय तेनाथी कोइ रीते जोगव्याविना छुटातुं नथी. एवुं जे जाणनार होय ते बीजानी उपर केम रोष करे. ॥ ७ ॥

ए पियु तुम पुण्ये मल्यो रे, हुं तो गुणविहुणी कोण मात्र ॥ गु० ॥
तात कुतात होवे नही रे, सुत होवे पात्र कुपात्र ॥ गु० ॥ प्रे० ॥ ए ॥
जेणे दुर्जन जोलव्या रे, होजो तेहनुं पण कल्याण ॥ गु० ॥ ते विण
कहो केम माहरी रे, जगमांहे होवती जाण ॥ गु० ॥ प्रे० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ आपनांज पुण्यना पसायथी ए मारा स्वामि मल्या. हुं तो गुणविनानी कांइपण हिसाबमां नथी. मावतर कुमावतर थतांज नथी. जो के पुत्र पुत्रीतो पात्र कुपात्र थाय छे. ॥ ए ॥ जे दुर्जनोए तमने जोलव्या तेनुं पण कल्याण थजो. कारणके जो तेम न थयुं होततो मारीपण जगत्मां आवी कीर्त्ति केम फेलात? ॥ १० ॥

पण रखे हवे कह्ये कोइने रे, मुज हुंती न धरशो कुजाव ॥ गु० ॥ पर
खजो मुज पतिने वली रे, हजी इण कांठे छे नाव ॥ गु० ॥ प्रे० ॥ ११ ॥
मकरध्वज कहे वछे रे, ए जाखे घणुं शुं विशेष ॥ गु० ॥ ए नृप चंद
पति ताहरो रे, नथी एहमांहि मीनने मेष ॥ गु० ॥ प्रे० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ परंतु रखे हवे कोइना केहेवाथी मारा उपर अजाव करशो नही. मारा पतिनीपण परीक्षा करजो. कारणके हजु आ कांठे नावछे त्यां सुधी सारुं छे. ॥ ११ ॥ मकरध्वज राजाए कह्युं के हे पुत्री! हवे वधारे शुं कहे छे? आ चंदराजा तारो पतिज छे तेमां जरापण मीन के मेष नथी. ॥ १२ ॥

विमलाथी आजालगी रे, विचमांहे जे जे देश ॥ गु० ॥ आज थकी में
तेहनो रे, सही थाप्यो चंदनरेश ॥ गु० ॥ प्रे० ॥ १३ ॥ तुं जले कुलमां
उपनी रे, थयो माहरो जे एह जामात ॥ गु० ॥ कविमुखे अथवा शा
स्त्रमां रे, घणी रहशे जुग जुग वात ॥ गु० ॥ प्रे० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ विमलापुरीथीते आजापुरी सुधीमां जे जे देशछे ते सर्व देशनो आजथी चंदराजा धणीछे एम में अंगीकार कर्युं छे. ॥ १३ ॥ तुं अमारा कुलमां उत्पन्न थई ते घणुंज उत्तम थयुं के तारे लीधे मारो ए जमाइ थयो. कविना मुखमां अथवा शास्त्रमां आवात जुगे जुग विद्यमान रहेशे. ॥ १४ ॥

दीधो उतारो चंदने रे, नृपे सुंदर मंदिर मांहि ॥ गु० ॥ जोजन यु
गति जली करी रें, बहु वरसे मनने उछाहि ॥ गु० ॥ प्रे० ॥ १५ ॥
पति प्रमदा मन रंगथी रे, बहु विलसे नवल संयोग ॥ गु० ॥ दोगं
दुक सुरनी परे रे, नर जवना माणे जोग ॥ गु० ॥ प्रे० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ पछी चंदराजाने मकरध्वज राजाए सुंदर मेहेलमां निवास कराव्यो; अने घणे वरसे मनना उत्साह पूर्वक अनेक प्रकारनी जुगतिथी नवनवी रसवती वाळां जोजन तैयार कराव्यां. ॥ १५ ॥ बंने स्त्री जर्त्तार नवो संयोग थया पछी मनमां अत्यंत हर्ष पूर्वक सुखविलास जोगवेछे, ते जाणे दोगंदुक देवनी जेम मनुष्य जवमां संसारना जोग जोगवेछे ॥ १६ ॥

चंद समो नवि को थयो रे, एहवो भूतल मांहि भूपाल ॥ गु० ॥ नवमी ए चोथा उल्लासनी रे, कही मोहन विजये ढाल ॥ गु० ॥ प्रे० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ चंदराजा सरखो आ पृथ्वीना तलमां बीजो कोइपण राजा थयो नथी. ए प्रमाणे चोथा उल्लासनी नवमीढाल कवि मोहनविजयजीए कही. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

एक दिन चंद नारंदथी, करे गुह्य विमलेश ॥ कहोजी किण कीधो हतो, एम तुम कुक्कड वेश ॥ १ ॥ केम तुमे इहां आव्या हता, थयो केम इहां विवाह ॥ सांभलवा संबंध ए, छे मुज मन उछाह ॥ २ ॥

अर्थ ॥ एक दिवस चंद राजानी साथे मकरध्वज राजा गुह्य वातो करवा बेठा. विमलापुरीना स्वामिए कह्युं के हे जमाइराज ! आपने कुकडानो वेष कोणे प्राप्त कराव्यो ॥१॥ तमे विमलापुरी केवी रीते आव्या हता. वली अहींआ तमारो विवाह केम थयो. ए सर्व वृत्तांत जाणवानो मारा मनमां बहुज उत्साह छे.२

चंद कहे निसुणो नृपति, मुज विमात दुरवार ॥ वधु संग लेइ अंबरे, लखकार्यो सहकार ॥ ३ ॥ कपटे हुं कोटर रह्यो, भमतो तरू आकाश ॥ चार घडी मांहि इहां, आव्यां अमे अनयास ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ चंदराजाए कह्युं के हे राजन् मारी ओरमान मा दुःखे वारवा योग्य छे. ते पोतानी वहुने साथे लइ आंबाला वृक्ष उपर बेठी अने आम्र वृक्षने आकाशमां उडाड्युं ॥ ३ ॥ हुं ते वखते आम्र वृक्षना कोटर (बखोल)मां संताइ रह्यो. अनुक्रमे ते वृक्ष आकाशमां उडतुं, चार घडी मात्रमां तेनाथी अनायासे अमे अहीं आव्या. ॥ ४ ॥

तुम पुत्री सिंहल सुतन, तणो लगन दिन तेह ॥ मुजने हिंसके भोलव्यो, भाके परणी एह ॥ ५ ॥ शमस्याये समजी खरी, तुम पुत्री तिण वार ॥ अमे त्रिहुं तरूवर चढी, पहोता आभा सार ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ ते दिवसे तमारी पुत्रीनी साथे सिंहलरायना पुत्रना लग्न थवाना हता. ते समये हिंसक मंत्रीए मने भोलव्यो. जेथी तमारी पुत्रीनी साथे में भाकुती परणेतर कर्युं ॥ ५ ॥ तमारी पुत्री अने मारा मेलापना प्रसंगमां में जे जे शमस्याओ करी हती ते सर्वे ते समजी हती. पछी अमे तो त्रणे जणां वृक्ष उपर चढी आभापुरीए पहोंच्या. ॥ ६ ॥

कपट प्रगट थये जननिये, मुजने कर्यो विहंग ॥
गिरि फरसे नर पद लह्युं, थयो अम तुम सुप्रसंग ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ मारूं कपट प्रगट थतांज मारी विमाताए मने पक्षी बनावी दीधो. ते आ गिरिराज फरसनथी हुं मनुष्य थयो अने आपनो तथा मारो रुडो प्रसंग थयो. ॥ ७ ॥

॥ ढाल १० मी ॥

॥ झीणा मारूजीनी कर हलडी ॥ ए देशी ॥

निसुणी वचन नृप चंदनां, मकरध्वज मन मांहि निज अवगुणे विलखाणो होराज ॥ अहो अहो कुष्टीने कहे, निपुण हतो पण हुं इहां तो निपट ठगाणो हो राज ॥ १ ॥ पातिक किहां ए छूटतो, काचे इण सचुआरे हणतो जो ए कन्या हो राज ॥ हो जो सचिव तणुं भलुं, एहने पण उगारी राखी कीरति धन्या हो राज ॥ २ ॥

अर्थ ॥ चंद राजानी हकीकत सांजळीने मकरध्वज राजा पोताना मनमां बहुज झंखवाणो पड्यो अने विचार करी कोढीआने कहेवा लाग्योके अरे रे ! हुं बहुज चतुर हतो परंतु ताराथी हुं अत्यंत ठगायो ॥ १ ॥ जो एवा निर्माल्य पुरावाथी में ए कन्याने मारी नखावी होत तो ए महा पापथी केवी रीते छुटी शकत? परंतु ए प्रधाननुं सारूं थजो के तेणे युक्तिथी पुत्रीनुं संरक्षण कराव्युं अने मारी कीर्त्तिने निष्कलंक रखावी. ॥ २ ॥

कुष्टी दुष्टी छे केहवो, कीधीए विष कन्या हुओ आप निरालो होराज ॥
पुत्री वचन नवि मानतो, थयो ए कपट उघाड़ो आज नरालो हो राज ॥ ३ ॥
पातिक छानुं नवि रहे, आफणीए जेम आवे ढलतुं ढाले पाणी हो राज ॥
आज ए कुष्टी प्रमुखनी,अंतर गतिनी वातो चंद नृपतिथी जाणी हो राज ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ वली ए दुष्ट कोढीओ पण एवो कपटी के मारी पुत्रीने विष कन्या ठरावी पोते अलग थइ छुट्यो. हुं ते वखते तो पुत्रीनुं कह्युं मानतो न हतो परंतु सघलुं कपट संपूर्ण रीते अजवालामां आव्युं. पाप फूट्युं ॥ ३ ॥ पाप प्रगट थया विना रेहेतुंज नथी. जेम पाणी पोतानी मेळेज ढाळमां ढळी पडे छे तेम पाप पोतानी मेळेज प्रगट थइ जाय छे. ए कोढीआ विगेरेनी अंतर्गत कपटनी वातोनी माहितगारी आजेज चंद राजा पासेथी मने थइ. ॥ ४ ॥

भागी मननी भ्रांतमी, चंद हवे चित्त वसियो, चातक जेम जलधारा हो राज ॥ तेड्या कारागारथी, प्रेमला लछी ताते पांचे तेह ठगारा हो राज ॥५॥ कोपी भृकुटी वांकी करी,नृपे सिंहल नृपने त्रटकीने बोलाव्यो हो राज ॥ रे पापी तें मुज थकी, वेर वसाव्युं मसली पेटतें शूल उपाव्युं हो राज॥६॥

अर्थ ॥ मारा मनमां हवे लेश मात्र भ्रांति रही नथी. जेम चातक पक्षीना मनमां वरसाद तेम मारा मनमां चंद राजा वसी रह्यो छे. आ प्रमाणे निश्चय थया पछी मकरध्वजराजाए बंदीखानामांथी ते पांचे ठगाराओने तेडाव्या.॥ ५ ॥ तेओ आव्या एटले मकरध्वज राजाए अत्यंत क्रोध युक्त थइ भृकुटी चडावी सिंहल राजा परत्वे त्रटकीने कह्युं. हे दुष्ट पापी तें मारी साथे जे वेर बांध्युं छे ते पेट चोळीने शुल उत्पन्न करवा जेवुं कर्युं छे. ॥ ६ ॥

कहे रे मुज पुत्री तणो, फोकट कपट करीने केम तें अरथ बिगाड्यो
हो राज ॥ एहवी कुमति तुज ऊपनी, मुजने ते दुहवीने सूतो सिंह
जगाड्यो हो राज ॥ ७ ॥ अयुगत तुज मुख निरखवुं, मुज तनुजा
पीडाए तुजने होवे तमासो हो राज ॥ धिग् तुज माय जे तुज जण्यो,
सहि तो इण दुरमतिथी जीवीश तीन पंचासा हो राज ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ हे पापी ! तें विना कारणे कपट करीने मारी पुत्रीना हितने शामाटे नुकसान कर्युं. तने एवी माठी बुद्धि केम उत्पन्न थइ ? मने जे तें दुःख पमाडयुं ते सूता सिंहने छेडीने जगाडवानुं काम कर्युं छे॥७॥ तारुं मुख जोवुं ते पण अयुक्त छे. कारणके मारी दीकरीने पीडा थाय तेमां तारा मनने तमासा जेवुं लागे. धिकार छे तारी माताने के तने जन्म आप्यो. आवी माठी बुद्धिथी मने खात्री छे के तारुं वेहेलुं मोत आवशे. मात्र दोढसो वर्ष जीवीश. (आटलुं आयुष्य ते कालमां बहुज अल्प समजवुं) ॥ ८ ॥

वधक पुरुषने तेडीया,वध करवा ते पांचे नृपे तेहने आप्या हो राज ॥ बोल्यो
चंद नृपति तेहवे,समय ते केम करी चूके जे करी मोटा थाप्या हो राज॥९॥
अहो राजन् एह उपरे,आपणे शरणे जे आव्या कहो ते केम हणाये होराज॥
भुंडुं जो करीए भुंडा थकी, भुंडानो रूडानो किण विध भेद जणाये होराज ॥ १० ॥

अर्थ ॥ राजाए तत्काल वध करनारा चंडालोने बोलाव्या अने ते पांचेनो वध करवाने तेउने सोंप्या ए समये तरतज चंद राजाए कह्युं. कवि कहे छे के जेने कुदरते मोटा बनाव्या छे ते पोतानी महत्वता बताववानो समय आवे केम तेनो लाभ लीधा विना रही शके? ॥ ९ ॥ चंद राजाए कह्युं हे राजन् आप विचारशोके जेउ आपणे शरणे आव्या तेउने केवी रीते हणी शकाय? जो भुंडानी सामे आपणे शरणे आवेलानुं तेना जेवा थइ तेनुं भुंडुं करीए तो सारा नठारानो भेद केवी रीते जाणी शकाशे? ॥ १० ॥

ए उपगारी आपणा, एहनी तो बलिहारी तुम अम जे हित जोड्यो
हो राज ॥ अवगुण उपर गुण करे, तेहने किण ही प्रस्तावे कोणे नवि
कुवखोड्यो हो राज ॥ ११ ॥ जो एहने उगारशो, तो जगमां तुम
केरो वधशे सुयश घणेरो हो राज ॥ जाणशे तो घणुं ए थयुं, एहवुं
हवे नवि करशे देशे जो मनमां फेरो हो राज ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ आपणे तो हवे एवोज विचार करवो के तेउतो आपणा खरेखरा उपकारी, एटलुंज नहीं पण तेउने धन्यवाद घटे छे के तेउने लीधे आपणो अरसपरस संबंध जोडायो. वली नीति शास्त्रमां पण अवगुण उपर गुण करनार पुरुषने कोइ पण रीते कोइ पण मनुष्ये कवखोडयो नथी ॥ ११ ॥ जो आप ए लोकोने बचावशो तो जगत्मां आपनो बहुज यश गवाशे. ए लोको पण पोताना मनमां विचार करशे तो तेउने माथे थवामां बाकी रही नथी जेथी हवे पछी आवुं काम कदापि करशे नही. ॥ १२ ॥

तुम पुत्री करमे नडी, शुं करे एह बिचारा मुख तो एहनुं जोवो
हो राज ॥ कोढी पण सुत एहनो, ते माटे एह उपर स्वामी सुप्रसन्न

होवो हो राज ॥ १३ ॥ कह्युं न लोपाएुं चंदनुं, जाणीए हाथ मेलावा मांहे नृपे एह दीधा हो राज ॥ चंद कीरति जग विस्तरी, सिंहल आदि पांचे तिहां निरबंधन कीधा हो राज ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ खरेखरूं विचारीए तो तमारी पुत्रीनांज माठां कर्मना उदयथी आ सघलुं बन्युं छे. ए बिचारा शुं करी शके तेम छे? ए रांकातोनुं मोढुं तो जुर्ड केवा निर्माल्य जेवा दीसे छे? वली तेनो दीकरो पण कोढीर्ज छे, माटे तेर्जना उपर दया लावी हे राजन् आप तेर्जना उपर सारी रीते प्रसन्न थार्ज ॥ १३ ॥ चंदराजानां वचनो कोइ पण रीते लोपी शकायां नही अने जाणे हस्त मेलाप वखते राजाए तेर्जने सोंपी दीधा होय अर्थात् चंदराजाने अर्पण कर्या होय तेवी रीते तेर्जने मुक्त कर्या. आ विनाथी चंदराजानी कीर्त्ति जगत्मां बहुज फेलाइ. सिंहल राजा प्रमुख पांचेने केदथी मुक्त कर्या. ॥ १४ ॥

पियुंनुं देखाडवा पारखुं, आवी प्रेमला लछी चंद तणो पद धोयो हो राज ॥ छांट्यो कनकध्वज भणी, ततखिण जोता मांहि तेहना कुष्टने खोयो हो राज ॥ १५ ॥ देवे चंदनी उपरे, वृष्टि करी कुसुमनी जय जय शब्द उचारी हो राज ॥ कनकध्वज प्रणमी कहे, धन्य धन्य वीर नृपतिना सुत जग उपगारी हो राज ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ पोताना स्वामिनी महत्वतानी परीक्षा बतावबा सारूं प्रेमला लछीए तरतज आवीने चंद राजाना चरणनुं प्रक्षालन कर्युं अने ते प्रक्षालन करेला जलनो कोगलो कनकध्वज कोढिआ उपर छांट्यो के जेना प्रभावथी जोत जोतामां तेनो कोढ नाश पाम्यो ॥१५॥ ते वखते देवताए जय जय शब्दनो उच्चार करी चंद राजानी उपर पुष्पनी वृष्टि करी. कनकध्वज कुमारे पण प्रणाम करी कह्युं के हे वीरसिंह राजाना पुत्र, जगत्ना उपकारी तमने धन्य छे धन्य छे. ॥ १६ ॥

दास थया सवि चंदना,पियुथी प्रेमला लछी नित नित रहे रसलीनी हो राज॥ दसमी चोथा उल्लासनी,मोहन विजये भांखी ढाल ए निपट नगीनी हो राज ॥१७॥

अर्थ ॥ ते सर्वे जणा चंद राजाना सेवक थया. प्रेमला लछी पोताना पतिनी साथे निरंतर सुख विलास भोगववा लागी. ए प्रमाणे चोथा उल्लास मध्ये दसमी ढाल मोहनविजयजी महाराजे बहुज सुंदर कही१७

॥ दोहा ॥

सन्मानी सिंहल नृपति, चंदे दीधी शीख ॥ सिंहलपुर पहोता सुखे, देतां चंद आशीष ॥१॥ एहवे समये चंद नृप, निशामध्य सुपवित्त ॥ चिंतवतां ओवी चढी, गुणावली निज चित्त ॥ २ ॥

अर्थ ॥ सिंहल राजाने सन्मान पुर्वक चंद राजाए विदाय कर्या, अने ते सर्वे चंद राजाने आशीरवाद आपीने सिंहलपुरे सुखेथी पहोंच्या ॥ १ ॥ हवे ते समये एक पवित्र रात्रिने विषे चंद राजाने विचार करतां तेना हृदयमां गुणावली चढी आवी. ॥ २ ॥

हुं तो इहां विमलापुरी,सुखे रहुं निरबीह ॥ पण कुणविध जाता
हशे, गुणावलीना दीह ॥ ३ ॥ वीछमतां कुर्कटपणे, कोल कर्योमें
तास ॥ जो हुं मानव पद लहीश, (तो) मलीश प्रथम उल्लास ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ हुं तो अहीं आ विमलापुरीमां निर्जयपणे अत्यंत सुखमां रहुं छुं. परंतु गुणावलीना दिवसो आजापुरीमां केवी रीते जाता हशे ? ॥ ३ ॥ हुं कुकडापणे ज्यारे तेणीनाथी छुटो पडयो हतो त्यारे में तेणीने वचन आप्युं हतुं के ज्यारे हुं मनुष्यपणुं प्राप्त करीश त्यारे तनेज प्रथम आनंद सहित मलवा आवीश. ॥ ४ ॥

एतो हुं जुली गयो, प्रेमला लछी प्रसंग ॥ हवे जो तेहने जइ
मलुं, तो जीवितनो रंग ॥ ५ ॥ चाहे तेहने चाहिये, ज्यां लगी
घटमें प्राण ॥ सयण जणी संजारवो, एह नेह नीसाण ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ ए जे में वचन आप्युं हतुं ते तो प्रेमला लछीनी साथे सुख विलासमां रेहेवाथी हुं जुली गयो, परंतु हवे पण जो हुं तेने जइने मलुं तोज मारा जीवतरने रंग छे ॥ ५ ॥ जे आपणी चाहना राखे तेनी आपणे ज्यां सुधी आपणा शरीरमां प्राण होय त्यां सुधी चाहना राखवी जोइए. वली सज्जनने संजारवा तेज प्रेमनी निशानी छे. ॥ ६ ॥

प्रात थयो उग्यो तपन, लख्यों नरिंदे लेख ॥
गुणावलीनी उपरे, आजा प्रेष्यो प्रेष्य ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ प्रातः काल थयो अने सूर्योदय थयो एटले चंदराजाए गुणावली उपर कागल लख्यो अने कासदने आपी आजापुरी तेने विदाय कर्यो. ॥ ७ ॥

॥ ढाल ११ मी ॥

॥ थारी सुरतनी बलिहारी हो धणरा ढोला ॥ ए देशी ॥

प्रेष्यने कहे नृप चंद हो गुणना लायक, कागल देजो हो हाथ गुणा-
वली जी ॥ तुं तो न करीश कोइने जाण हो ॥ गु० ॥ वीरमतीनी हो
प्रकृति छे आकुली जी ॥ १ ॥ जइ पुछ जे कुशल कल्याण हो ॥
गु० ॥ दे जे दिलासो हो मीठे बोलडेजी ॥ कहे जे रहे जो निश्चिंत
हो ॥ गु० ॥ आपण मलशुं हो वाजते ढोलडेजी ॥ २ ॥

अर्थ ॥ हे खेपीआ ! आ कागल तमे गुणावली राणीने हाथो हाथ आपजो. तमे समजु छो तेथी एटलुंज कहुं छुं के आ वात कोइने जणावशो नही. जो वीरमतीना जाणवामां आ हकीकत आवशे तो तेनो स्वजाव बहु आकलो छे ॥ १ ॥ गुणावलीने तेना क्षेम कुशल पुछजो अने मीठां वचनोथी दि-लासो आपजो वली तेणीने कहेवुं के हवे तमे निश्चिंतपणे रहेजो. आपणे डंके घाव देतां एकठा थइशुं. ॥ २ ॥

करशुं आज्ञापुरी राज्य हो ॥ गु० ॥ दुर्जन रहेशे हो नयणां चोलताजी ॥
सुरज कुंडने प्रज्ञाव हो ॥ गु०॥ नर पद पामी हो करुं हुं कल्लोलताजी ॥ ३ ॥
धरजो तुमें चित्त प्रीति हो ॥ गु० ॥ सासु शीखे हो रखे विसारताजी ॥
अमे तो खिण खिण मामें हो ॥ गु० ॥ तमने रहीए नित संज्ञारताजी ॥४॥

अर्थ ॥ आपणे आज्ञापुरीमां राज्य करशुं ते खात्रीथी मानजो अने ते वखते दुर्जन लोको जोइने आंखो चोलतां बेसी रहेशे. सूर्य कुंडना प्रज्ञावथी हुं मनुष्य पणुं पाम्यो छुं अने कल्लोलमां मारा दिवस अने रात व्यतीत थाय छे ॥ ३ ॥ तमे अमारी उपर अंतः करणथी प्रीति राखजो. वीरमतीनी शिखामण मानी रखे अमने जुलीजता नहीं. अमे तो क्षणे क्षणे निरंतर तमने याद कर्या करीए छीए. ॥ ४ ॥

निरसो फुल गुलाब हो ॥ गु०॥ जनम ज्रूमिनो हो वहालो लागे कांटमोजी ॥
तुम अम मलवा मांहि हो ॥ गु० ॥ आगे न रह्यो हो विचमां आंटमोजी ॥५॥
अमने छे परम आनंद हो ॥ गु० ॥ तुमने हो जो हो प्रीतलमी घणीजी ॥
पण तुम मीठां वयण हो ॥ गु० ॥ होंश रहे छे हो सांज्ञलवातणीजी ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ पोतानी जन्म भूमिनुं कांटानुं काड जेवुं वहालुं लागे छे तेवुं परज्रमिनुं गुलाबनुं फुल लागतुं नथी. अर्थात् तमे बाल्यावस्थामांथी स्नेही हता तोपण कांटा जेवा थयेला छतां तमारा उपर जेवो राग छे तेवो राग प्रेमला लछी गुलाबनां पुष्प जेवी छतां तेना उपर नथी तेथी निरस लागे छे. हवे तमारा अने अमारा मेलापमां ज्ञविष्यमां कोइ पण प्रकारनी आंटी आववानो संज्रव नथी ॥ ५ ॥ अमने अहीं आ परम आनंद छे अने तमारी अमारी उपर घणीज प्रीति होय एम चाहीए छीए. वली तमारा बोल बहुज मीठा छे ते सांज्ञलवाने अमने बहुज होंश रह्या करे छे. ॥ ६ ॥

लेखे गणशुं ते दीह हो ॥ गु० ॥ जिण दिन होशे हो तुम मेलावमोजी ॥
मनमां जे जे वात हो ॥ गु० ॥ न बने लखतां हो कागल सांकमोजी ॥ ७ ॥
कही एम सकल उदंत हो ॥ गु० ॥ प्रेष्य पठायो हो आज्ञापुर ज्रणीजी ॥
ते पण क्रमतो पंथ हो ॥ गु० ॥ ज्रूमि उलंगी हो जोतामांहि घणीजी ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ जे दिवसे तमारो अने अमारो मेलाप थशे तेज दिवसने अमे धन्य मानिशुं. वली अमारा मनमां जे जे वातो तमने कहेवानी छे ते आ नानकडा कागलमां ते केवी रीते लखी शकाय ? ॥ ७ ॥ एम सर्व प्रकारनो कहेवा योग्य वृत्तांत कहीने खेपीआने आज्ञापुरी तरफ रवाने कर्यो. खेपीआए पण रस्तो कापवा मांडयो अने जोताजोतामां बहु भूमिने उलंघी गयो. ॥ ८ ॥

मासे केते गयो प्रेष्य हो ॥ गु० ॥ आव्यो आज्ञाहो नगरने आसनेजी ॥
शोचे चित्त पुर देखी हो ॥ गु० ॥ सहोदर सहितो हो एह कैलासनोजी ॥९॥
आव्यो नगरी मोजार हो ॥ गु० ॥ छानो मलीयो हो मंत्रीने जइजी ॥
वांच्यो नृपनो लेख हो ॥ गु० ॥ धीरज मनमां हो घणीज घणी थइजी ॥१०॥

अर्थ ॥ केटलाएक महीने ते खेपीओ आज्ञापुरीए पहोंच्यो. नगरने देखतांज तेना मनमां विचार थवा लाग्यो के शुं आ नगर ते कैलासपुरीनो सहोदर (जाइ) छे? खरेखर तेमज जासे छे ॥ ए ॥ ते नगरीमां पहोंच्यो एटले तत्काल गुप्त रीते मंत्रीने जइने मल्यो. मंत्रीने राजानो कागल आप्यो जे वांचतांज मंत्रीना मनमां अत्यंत हर्ष थयो अने धीरज आवी. ॥ १० ॥

आव्यो गुणावली पास हो ॥ गु० ॥ कागल आप्यो हो हाथ नरेशनोजी ॥
खोल्यो थइने सहेज हो ॥ गु० ॥ वांचतां हरखी हो नाम प्राणेशनोजी ॥११॥
आणंद अंग न माय हो ॥ गु० ॥ नयणे उमगी हो प्रेम जलद घटाजी ॥
जाणे वधाव्यो लेख हो ॥ गु० ॥ आंसु मिसथी हो मुक्ता फल छटाजी ॥१२॥

अर्थ ॥ ते खेपीआने मंत्रीए गुणावलीनी पासे आण्यो. तेणे गुणावलीना हाथमां चंद राजानो कागल आप्यो. गुणावलीए उतावलथी पत्र फोडीने वाचतां पोताना प्राणनाथनुं नाम वांची ते बहुज हर्ष पामी ॥ ११ ॥ गुणावलीना अंगो अंगमां आनंद समातो नथी. तेणीनी चक्षुओमांथी प्रेमनी जलधारा छुटी. जाणे आंसु रूपी मुक्ता फलो (मोती) थी पत्रने वधावती होय एम जास्युं. ॥ १२ ॥

जाण्यो पिउ नर रूप हो ॥ गु० ॥ तेह हरखनी हो कुण कहीने शकेजी ॥
चिंते गुणावली एम हो ॥ गु० ॥ थइ हुं अगंजी हो हवे प्रीतम थकेजी ॥१३॥
विनवे सवि कासीद हो ॥ गु० ॥ चंदे मुखथी हो वात जे कही हतीजी ॥
कहे राणी सुण तास हो ॥ गु० ॥ वात किहां इहां रखे करतो छतीजी ॥१४॥

अर्थ ॥ पोताना पतिने पुरुष रूपे थयेलो जाणीने तेणीने जे हर्ष थयो तेनुं वर्णन करवाने कोण समर्थ छे? गुणावली मनमां एम विचारवा लागीके हवे मारा स्वामिना पसायथी हुं कोइनाथी गांजी जाउं तेम नथी ॥ १३ ॥ चंदराजाए जे जे हकीकत गुणावलीने कहेवाने कही हती ते सघली खेपीआए गुणावलीने कही. पछी गुणावलीए खेपीआने कह्युं के आ वात तुं अहींआ कोइनी पण पासे प्रगट करतो नही. ॥ १४ ॥

सनमान्यो तेह प्रेष्य हो ॥ गु० ॥ पाछो पठाव्यो हो लेख लखी करीजी ॥
पण नृप चंदनी वात हो ॥ गु० ॥ नगरी मांहे हो घर घर परवरीजी ॥ १५ ॥
कहे जण जण मुख एम हो ॥ गु० ॥ विहंग मटीने हो नर थयो नरवरुजी ॥
पुरनुं पूरण जाग्य हो ॥ गु० ॥ वहेलो आवे हो इहां अलवे सरूजी ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ ते खेपीआनो बहुज आदर सत्कार कर्यो. गुणावलीए तेने पत्र लखी आपी विदाय कर्यो. परंतु चंदराजानी वात नगरमां घेर घेर चरचाइ रही ॥ १५ ॥ दरेक मनुष्य कहेवा लाग्या के आपणो राजा जे पक्षी थयो हतो ते मटी जइने पुरुष थयो छे एम संजलाय छे. हवे जो आपणा नगरनुं संपूर्ण जाग्य होय तो आपणा कृपावंत राजा अहीं वेहेलासर आवे. ॥ १६ ॥

धन धन चंद नरिंद हो ॥ गु० ॥ वासना पसरी हो सुयश सुवासनीजी ॥ एह
अगीआरमी ढाल हो ॥ गु० ॥ मोहने जाखी हो चोथा उल्लासनीजी ॥१७॥

अर्थ ॥ चंद महाराजाने धन्य धन्य छे. एवी उत्तम यशवाळी हवा दशे दिशामां पसरी रही. मोहन विजयजी महाराजे चोथा उल्लासनी आ अगीआरमी ढाल कही. ॥ ११ ॥

॥ दोहा ॥

वीरमतीए एहवी, सण सण लहीते वात ॥ जे छे चंद विम-
लापुरी,लह्यो मानव आकार ॥१॥ रोष चढी चित्त चिंतवे, कोण
एहवो संसार ॥ जे में कीधो कुकडो, दे तस नर अवतार ॥२॥

अर्थ ॥ ते समये चालती वात वीरमतीना जाणवामां एवी रीते आवीके विमलापुरीमां चंदने मनुष्य पणुं प्राप्त थयुं एम संजलाय छे ॥ १ ॥ वीरमतीने गुस्सो चढ्यो अने ते पोताना मनमां विचारवा लागीके एवो ते आ संसारमां कोण छे के जेने में कुकडो बनाव्यो तेने ते मनुष्यनो अवतार आपे. ॥ २ ॥

मन पण इहां आव्या तणुं,राखे छे वली तेह ॥ भूली हुंज खरी
प्रथम, कुशल्यो राख्यो एह ॥ ३ ॥ पाछो पुरुष थया पछी, धरे
हौंश बहु मंद ॥ पापड खाइ पदमशी, हुउं दीसे चंद ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ वली ते अहीं आ आववाने हौंश धरावे छे एम संजलाय छे. हुंज प्रथम भूलीके में एने कुशल (जीवतो) राख्यो ॥ १ ॥ ते मंद बुद्धिवाळो चंद फरी पुरुष थया पछी अनेक प्रकारनी अजिलाषा राखे छे ते जाणे " पापड खाइने पदमशी" थयो होय तेनी जेम करवानी धारणा राखे छे. ॥ ४ ॥

मुज सामो थावा करे, जुउं जग उलटो न्याय ॥ मोटीना लघु
मीनकी,कान करडवा जाय ॥५॥ साहामी विमलपुरी जइ, मोडुं
एहनुं मान ॥ न दउं इहां लगी आववा, तो मुज खरां वखाण ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ जगत्मां अवलो न्याय थवा बेठो छे ते तो जुउं—ए चंद मारी सामो थवा मांगे छे. एतो एना जेवुं समजवुं के—नानी बिलाडी मोटी बिलाडीना कान करडवाने दोडती होय ॥ ५ ॥ अहींथी विमलापुरीए तेनी सामीज जइ, एना अजिमानने नरम पाडुं अने अहीं सुधी तेने आववा न दउं तोज मारूं पराक्रम खरे खरूं समजवुं. ॥ ६ ॥

आज पछी नवि राखवो, रिपुने थइ अबुज ॥
एक कला ए पण अधिक, शिखवी चंद मुज ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ हवे पछी एवी मंद. बुद्धि नज राखवीके शत्रुने कबजामां आव्या पछी जीवतो राखवो. आ एक कला चंदे मने वधारे शिखवी. ॥ ७ ॥

॥ ढाल १२ मी ॥

॥ केशर वरणो हो काढ कसुंबो मारा लाल ॥ ए देशी ॥

पभणे सासु हो वहुने तेडी मारा लाल, निरख तुं चंदे हो करी मुज
ठेडी ॥ मा० ॥ विमलापुरीए हो मनुष्य थयो छे ॥ मा० ॥ अमर्ष एहने
हो हजी न गयो छे ॥ मा० ॥ १ ॥ आववा आज्ञा हो उमंग धरे छे,

॥ मा० ॥ निपट अजाएयुं हो मूढ करे छे ॥ मा०॥ नर थया माटे हो
थयो शुं माटी ॥ मा० ॥ नही जाये खाटी हो राख्ये आंटी ॥ मा० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ वीरमतीए गुणावलीने बोलावीने कह्युं के वहु! तमे ध्यानमां राखजो. चंदे फरी मने छंछेडी छे. ते विमलापुरीमां छे. मनुष्य थयो छे अने हजु तेना मनमांथी अभिमान गयुं नथी ॥ १ ॥ ते वली आभापुरीए आववानी होंश धरावे छे. ए धारणा ए मूर्ख माणस बहुज जूझ जरेली राखे छे. ए पुरुष थयो तेथी शुं ते एम धारे छे के ए शुरवीर मरद थयो, परंतु मारी साथे विरोध राखीने ते कदापि खाटी जावानो (फावी शकवानो) नथी. ॥ २ ॥

खबर तो एहनी हो थइ हशे तुजने ॥ मा० ॥ थइ तुं खोटी हो न कहे
मुजने ॥ मा० ॥ एहने पाछो हो लिख तुं कागल ॥ मा० ॥ न कहीश वातो
हो कोइनी आगल॥ मा०॥३॥ थइश जो मुजथी हो हृदयनी ऊंडी ॥मा० ॥ तो
मुज सरिखी हो न गणीश भूंडी ॥ मा० ॥ मुकी जो होये हो पियु तुज
हुंडी ॥ मा० ॥ नांखजो कहुं छुं हो जिहां जल कुंडी ॥ मा० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ ते संबंधी समाचार तारा तो जाणवामां आव्या हशे? परंतु तुं हवे खोटी थइ (फरी गइ)छो. तुं मारी आगल कांइ पण वात करती नथी. गमे तेम हो पण तुं तेना उपर फरी कागल लख अने आ वात तुं कोइनी आगल करीश नहीं ॥ ३ ॥ वली कहुं छुं के जो तुं पण मारी साथे गूढ हृदयवाली थइ शतो जाण जे के मारी जेवी कोइ भूंडी नथी. तेमज जो तारा पतिए तारा उपर कांइ हुंडी (संदेसो पत्र रूपे) मोकली होय तो तने खास कहुं छुं के तेने तो गटर (जलनी कुंडी) मां फेंकी देजे. ॥ ४ ॥

विमलपुरीए हो जाइश हुंतो ॥ मा० ॥ आभापुरीए हो रहे जे तुं तो
॥ मा० ॥ मंदमतीने हो जइ समजावीश ॥ मा० ॥ तुरतज पाछी हो
इहां हुं आवीश ॥ मा० ॥ ५ ॥ वहु तव भाखे हो वीरमतीने ॥ मा०
कल्पित कहेवुं हो अयुक्त सतीने ॥ मा० ॥ विहंग जे कीधो हो नर
केम थाये ॥ मा० ॥ दीठा विहुणो हो नवि ए मनाये ॥ मा० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ हुं तो हवे विमलापुरीए जइश, वली तने कहुं छुं के तारे तो आभापुरीमांज रेहेवुं. ए मंद बुद्धिवाला चंदने हुं अहींथी जइने शिखामण आपीने तरतज पाछी अहींआ आवीश ॥ ५ ॥ गुणावलीए तरतज ते सांभलीने वीरमतीने कह्युं के हे सासूजी ! आप जेवा सतीने एवी अयुक्त कल्पित वातो कहेवी योग्य नथी. जेने आपेज पक्षी बनाव्यो ते पुरुष केम थइ शके ? जाते दीठा विना ते मनाय तेम नथी. ॥ ६ ॥

नही कोइ अधिको हो तुमथी माडी ॥ मा०॥ ए कोइ पिशुने हो वात
उभाडी ॥ मा० ॥ तमे घर मांहि हो पोषो नवरस ॥ मा० ॥ पण ए
नमले हो त्रीजने तेरस ॥ मा०॥७॥ नट तो तिहां लगी हो केम करी

जाये ॥ मा०॥ तुम विण एह तो हो नर नवि थायें ॥ मा०॥ बाइ कहो
कोइने हो न हुउं कुसोजा ॥ मा०॥ पाणी पेहेलां हो न कहो मोजा ॥मा०८॥

अर्थ ॥ वली हे माताजी ! तमाराथी ते जगत्मां एवो कोण बलीयो छे के एने पुरुष बनावी दे. मने तो कोइ चाडीयाए एवी खोटी वात उरूली होय एम लागे छे. तमे पण घरमां बेठां बेठां नवे रसनुं मन गमती रीते पोषण करो छो, परंतु चंद पुरुष थाय ए वात त्रीजने तेरस एकठा थवा जेवी छे ॥ ७ ॥ वली एम तो विचारो के नट लोको त्यां सुधी केवी रीते जइ शके ? वली मने खात्री छे के तमारी कृपा विना ए पुरुष कदापि थइ शके नही. माटे बाइजी ! एम कोइना केहेवाथी तमे आडा अवला विचार करो नही; (मेला मनवाला थाउं नहीं) एतो पाणी पेहेलां मोजा उतारवा जेवुं बने छे. ॥ ८ ॥

हुं तो तुमथी हो न घणुं काही ॥ मा० ॥ करजो कारज हो चित्त
अवगाही ॥ मा० ॥ सासुडीने हो करीने डावी ॥ मा० ॥ शीघ्र गुणा-
वली हो मंदिर आवी ॥ मा० ॥ ए ॥ वीरमतीए हो वेला साधी ॥
॥ मा० ॥ बहु सुर तेड्या हो मंत्र आराधी ॥ मा० ॥ चंद दुर्चिंतन हो
वात प्रकाशी ॥ मा० ॥ तव सुर भाखे हो क्षणेक विमासी ॥ मा० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ वली हुं कांइ तमाराथी विशेष डहापणवाली नथी. परंतु एटलुं कहुं छुं के जे काम करो ते चित्तमां उंडो विचार करीने करजो. ए प्रमाणे पोतानी सासूने गुणावली अंतरथी उवेखीने उतावलथी पोताना मेहेलमां आवी ॥ ए ॥ हवे वीरमतीए पोतानुं कार्य सिद्ध करवा अवसर जोइने मंत्रनुं आराधन करी अनेक देवोने तेडाव्या. ते देवो आव्या एटले तेउनी पासे चंदनुं बुरुं करवा संबंधी वात प्रगट करी. ते सांभली थोडी वार विचार करी देव बोलवा लाग्या. ॥ १० ॥

बाइ अमथी हो ए नवि होवे ॥ मा० ॥ चंदथी विरूउं हो कोण जे
जोवे ॥ मा० ॥ सूरज कुंडे हो मज्जन कीधो ॥ मा० ॥ थयो नर रूपे
हो पुहवि प्रसिद्धो ॥ मा० ॥ ११ ॥ तुमथी अमथी हो हवे नवि चाले
मा०॥ कहीए ठीए साचे हो चावे चाले ॥ मा० ॥ अमथी अधिका हो
तस रखवाला ॥ मा० ॥ अमे ए वाते हो रहेशुं निराला ॥ मा० ॥१२॥

अर्थ ॥ हे वीरमती ! ए काम अमाराथी हवे बनवानुं नथी. हवे चंदराजानुं बुरू करवाने माटे तेना सामुं पण जोवाने कोण शक्तिवान छे ? तेणे श्री शत्रुंजय उपर सूर्य कुंडमां स्नान कर्यु छे अने तेथी पुरुष रूपे थयो छे एटलुंज नहीं पण पृथ्वीने विषे हवे प्रसिद्ध थयो छे ॥ ११ ॥ हवे तमारूं के अमारूं कांइ पण जोर तेनी उपर चालवानुं नथी. आ वात अमे स्पष्ट रीते साचे साची कहीएछीए. कारण के तेना रक्षण करनारा देवो अमाराथी अधिक बलवाला छे, तेथी ए वातथी हवे अमे तो निराला रेहेशुं. ॥१२॥

कहो तो बीजो हो कारज करीए ॥ मा० ॥ पण ए सामुं हो पगलुं न
भरीए ॥ मा०॥ एवडो सुतथी हो घरो अभावो ॥मा०॥ कहीए आज्ञा
हो आपी मनावो ॥ मा० ॥ १३ ॥ सुरनी वाणी हो निसुणी राणी

मा० ॥ साहामुं बमणी हो रोष नराणी ॥ मा०॥ पुनरपि देवे हो अति
समजावी ॥ मा० ॥ तो पण ममती हो रासे नावी ॥ मा० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ तमे बीजुं जे कांइ काम बतावो ते सुखेथी करीए, परंतु चंदनी सामुं तो एक डगलुं पण जरवाने अमे शक्तिवान नथी. वली अमारी सलाह एवी छे के तमारे पण पोताना पुत्र उपर एवडो अन्याव राखवानीशी जरूर छे ? माटे कहीए छीए के तेने आजानगरीनुं राज्य आपी तेनुं मन मनावो ॥ १३ ॥ देवताउंना कहेलां वचनो सांजलतांज वीरमती तो तेनी सामे उलटी बमणी गुस्से थइ. फरीथी देवताउंए घणी रीते समजाववा मांडी तो पण ते ममतीली होवाथी पोतानो विचार तेणीए फेरवी देवताउंनी शिखा मण मानी नही. ॥ १४ ॥

वचन राणीनां हो मुक्यां वहेतां ॥ मा० ॥ सुरनिज ठामे हो सघला
पहोता ॥ मा० ॥ वीरमतीए हो तेड्यो मंत्री ॥ मा० ॥ विमलपुरीए हो
थइ हुं गंत्री ॥ मा० ॥ १५ ॥ तुं इहां रहे जे हो धरजे शाता ॥ मा० ॥
मंत्री पत्रणे हो निसुणो माता ॥ मा० ॥ एणी वाते हो केम हुं वारू,
॥ मा० ॥ थाजो चिंत्युं हो बाइ तुमारुं ॥ मा० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ देवताउंए राणीनां वचनोनी दरकार नहीं करतां तेनी वातने उवेखीने तेउं सर्वे पोतपोताने स्थानके गया. त्यारबाद वीरमतीए मंत्रीने बोलावीने कह्युं के हुं हवे विमलपुरीजवाने प्रयाण करूं छुं॥१५॥ वीरमतीए मंत्रीने कह्युं के तमारे अहींआ सुख शांतिथी रेहेवुं. पछी मंत्रीए कह्युं के हे माताजी ! जे काम तमे करवा जाउं छो तेमां हुं तमने शुं काम वारी राखुं ? माताजी ! तमारुं धारेलुं पार पडजो. ॥ १६ ॥

मंत्री वचने हो हरखी राणी ॥ मा०॥ सचिवने जाण्यो हो परम प्रमाणी॥मा०
ढाल ए बारमी हो चोथे उल्लासे ॥मा०॥ मोहने जाखी हो प्रेम प्रकाशे॥मा०१७॥

अर्थ ॥ मंत्रीनां वचनो सांजली राणी बहु हर्ष पामी अने आ मंत्री खरे खरो प्रमाणिक छे एम तेनी उपर विश्वास बेठो. चोथा उल्लासमां मोहनविजयजीए बारमी ढाल प्रेम पूर्वक कही. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

चंडा अति पोरस चडी, पुनराकर्षी देव ॥ रस राती काति
ग्रही, मद माती स्वयमेव ॥ १ ॥ वार्युं न करे कोइनुं, कही पण
न शके कोय ॥ वार्यो न रहे हार्यो रहे, आप मती जे होय ॥ २ ॥

अर्थ ॥ जेने अत्यंत पोरस चडी गयो छे एवी क्रोध युक्त वीरमतीए फरीथी देवोनुं आकर्षण कर्युं. पोते मदमां छकी गयेली होवाथी प्रचंड रौद्र रसमां लाल चोल थइ हाथमां तलवार लीधी ॥ १ ॥ कवि कहे छे के जे आप मतिला होय छे ते कोइनुं वारेलुं कबुल करता नथी. वली तेउंने कोइ वारी पण शकता नथी. तेउं एवा होय छे के कोइना वार्या रहे नही पण हार्याज रहे. ॥ २ ॥

सुर परिवारे परवरी, वीरमती सुविलास ॥ विद्याए अंबर पथे,
विचरी रोष प्रकाश ॥ ३ ॥ राणी मनमां चिंतवे, चंदने जीतीश
प्राज्य ॥ पण जोली लेहेती नथी, जे देइश निज राज्य ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ देवताओना परिवार सहित वीरमती विद्याना बलथी आकाश मार्गे अत्यंत रोषने बतावती आगल चाली ॥ ३ ॥ राणी मनमां विचारे छे के हमणां चंदनो पराजय करी जय मेलवीश. परंतु कवि कहे छे के ते मुर्खी जाणती नथीके हमणां मारूं राज्य खोइ बेसीश. ॥ ४ ॥

जेम नवि जाणे रंकिका, तेम त्यांथी सुर एक ॥ आगलथी जइ
विनवे, चंद नणी सुविवेक ॥ ५ ॥ महाराजा तुम उपरे, आवे
अछे विमात ॥ सावधान रेहेजो तमे, कहुं हुं छानी वात ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ जेवी रीते ए वीरमतीना जाणवामां न आवी शके तेवी रीते एक देवता ते परिवारमांथी गुप्त रीते छुटो पडी अगाउथी आवीने चंदराजाने विवेक पूर्वक कहेवा लाग्यो ॥ ५ ॥ हे महाराजा! तमारी उपर तमारी ओरमान माता चडी आवे छे तेथी हवे तमे सावधान थइने रेहेजो. आ हुं तमने गुप्त नेद करूं छुं. ॥ ६ ॥

पुण्य प्रबल छे तुम तणुं, गंजी न शके एह ॥
तो पण रतन तणा यतन, करवा युक्त छे एह ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ जो के तमारूं पुण्य प्रबल छे तेथी ए तमने हरावी शके तेम नथी, तो पण रत्ननुं जतन करवुं ए वात पण व्यवहारमां करवा योग्य छे. ॥ ७ ॥

॥ ढाल १३ मी ॥

॥ आवोरे ओलगाणा ताहरी कांकणीरे कुंवे ॥ ए देशी ॥

सांजली चंद नरेशरू रे, पाम्यो घणुं मनमांहिरे शाता ॥ जाणीजे
इहां आवी साहमी, विमाता ॥ सुरवचने नृप पाखर्या रे, मोटा हय
वर जेहरे ताता ॥ पकमेजे पंखीने खिणमां, उडतारे जाता ॥ १ ॥
चंदे रण रसीयो थइ रे, अंगे पेहेर्यो सन्नाहरे नारी ॥ जगमांहि कोइ
प्रगट्यो, छुजो इश्वरावतारी ॥ बांधी घणे कसणे कसी रे, तनुमध्ये तर
वार रे सारी ॥ कीधीरे जय वरवा राये, अश्वनी असवारी ॥ २ ॥

अर्थ ॥ देवताए कहेली वात सांजलतांज चंदराजाना मनमां अत्यंत हर्ष थयो. तेणे मनमां विचार्युंके आखरे मारी ओरमान माता मारी सामे आवी खरी. तेथी तरतज पोते सारांमां सारां जे अश्वरत्नो के जे उडता पंखीने पण क्षणवारमां पकडी पाडे एवा अश्वोने तैयार कर्या ॥ १ ॥ रण संग्रामनो रसीयो होय तेवीरीते चंदराजाए संरक्षक एवुं नारे बख्तर धारण कर्युं. जाणे जगमां बीजो इश्वर प्रगट थयो एवो देखावा लाग्यो. मजबुत बंधन सहित केड उपर तलवारने लटकती बांधी; अने जय संपादन करवामाटे तरतज तेणे अश्वनी उपर स्वारी करी. ॥ २ ॥

मृगया मिस चडी निसर्यो रे, सामंत सात हजार रे संगे ॥ न धरे
जे पग पाछा कहिए, संगेरे उत्तंगे ॥ आव्यो विमलपुरी थकी रे, उल्लंघी
बहु कोशरे रंगे ॥ निरखेछे वनवाकी आछी, नेत्रने प्रसंगे ॥ ३ ॥

एह्वे आवती अंबरे रे, वरवीरे निज मायरे दीठी ॥ जाणे क्रोधान लनी, चालती अंगीठी ॥ पण मनमांहे चंदने रे, लागी अमीथी अ नंतरे मीठी ॥ आज्ञानी निरधारे धारी, आवती ए चीठी ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ शिकारनुं बहानुं काढी पोताना साते हजार सामंतोने साथे लई ते चडी निकल्यो. सामंतो पण एवा हता के पाछी पानीतो करे नहीं एटलुंज नहीं पण राजानी साथेज संग्राममां होंशथी त्रुटी पडे. विमलापुरीथी प्रयाणकरी रंगजर बहु कोश सुधी जमीनने कापतां चाल्या आवेछे तेवामां एक सुंदर व नमां वगीचो दृष्टिए पड्यो ते जुवे छे. ॥ ३ ॥ एवामां आकाशमार्गे ते शुरवीरे वीरमतीने आवती दीठी. साक्षात् क्रोधरूप अग्निनी सगडी चाली आवती होय तेवी देखाइ. जोके चंदना मनमांतो ते अमृत क करतां पण अत्यंत मीठी लागवामांडी. कारणके तेणे निश्चयथी धार्युंके आज्ञानगरीए आववारूप आ मंत्रणनी ए चीठी आवे छे. ॥ ४ ॥

अक्काए पण आवतो रे, साह्मो चंद नरिंदरे धार्यो ॥ अलगाथी आ काशे रहीने, राणीए वकार्यो ॥ सुसरो पण नथी दिसतो रे, आवतां सामो तुजने वार्यो ॥ अथवा तें हैयाथी सहितो, कुकडो विसार्यो ॥ ५ ॥

मुज हुंते आजापुरी रें, आव्यानी मन होंशरे राखे ॥ पण चूंडा अहि वल्ली कहुं हुं, ऊंटतो न चाखे ॥ जोवे किशुं छोडीश नहीरे, तारो तुं इष्ट संजार रे जाखे ॥ क्षत्रीनी वट मुजने जोउं, केह्वीतुं दाखे ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ वीरमती डोसीए पण सामो आवेछे ते चंदज छे एम धारीने आकाशमां छेटेथीज सख्त व चनो कही चंदने छंछेड्यो. तेणीए कह्युं के अल्या! मारी सामे आवतां तारा सासराए पण तने निवार्यो दिसतो नथी, परंतु तुं पण तारा हैयामांथी कुकडापणानी अवस्था जूली गयो.॥ ५ ॥ हुं छतां तुं आजा- पुरी आववानी तारा मनमां जे होंश राखे छे, पण मुंडा हजु तने एटलीपण खबर पडती नथी के ऊंट कदापि नागर वेलनो चारो पामवाने जाग्यशाळी थताजनथी. तोपण हवेतुं शुं जोइ रह्यो छे, हुं कहुं छुं के तारा इष्ट देवने संजार. वली जोउछुंके संग्राममां तुं क्षत्रियवट पण केवी बतावे छे? ॥ ६ ॥

चंदकहे हवे मातजी रे, न धरो मुजथी रोषरे वारू ॥ मेंतो काइ न बि गाडयुं हजी ए, सांजलो तुमारू ॥ मुजथी एम लडतां थकां रे, लागेछे मनमांहिरे सारू ॥ थाउं जीतो वेहेला एहमां, इष्ट शुं संजारू ॥ ७ ॥

तुमे जेइहां पगला कर्या रे, करशो ते कांइ नवाइ रे जाणुं ॥ माताजी तुमचा गुण जीजे, केटला वखाणुं ॥ तुमे तो जाणोछो चित्तमांरे, सघ ला विश्वनो जार रे ताणुं ॥ गालीए ठकुराइ फोकट, फांट मांहि गाणुं ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ चंदे कह्युं के हे माताजी! हवे मारा उपर तमे रोष राखो नही. जरा सांजलो में हजु सुधी तमारूं कांइपण बगाडयुं नथी. शुं मारी साथे आवीरोते लडतां तमारा मनमां सारूं लागेछे? अने जो तमारा मनमां एमज सारूं लागतुं होय तो तमेपण सुखेथी वेहेलां तैयार थाओ. मारे एमां इष्ट देवने शुं

संजारवाळे? ॥ ७ ॥ तमे जे अहींआ सुधी पगलां कर्यांछे तेथी एम जाणुं छुं के कांइक नवाइ जेवुं करशो. माता! तमारा गुणोनां वखाण ते मारी जीजे केटलां करूं? तमे तमारा मनमां एमज जाणता हशो के आखा जगत्‌नो जार हुंज ताणुं छुं. पण जो एवुं अभिमान होयतो ते वाततो "ढाखी ठकुराइने फांट मांहि गणुं" ते केहेवतना जेवीछे. ॥ ८ ॥

चंद वचन निसुणी करी रे, थइ क्रोधे प्रति अंग रे ताती ॥ नांखी रे सुत साहमी पेहेली, पापणीए काती ॥ लागी चंद सन्नाहमांरे, जाणीए कुसुमनी एकरे पाती ॥ पण उलटीजइ लागी गगने, रंडिकाने छाती॥९॥
सा ततखिण धरणी ढली रे, चंद नरींद समीप रे आवी॥ मुठी ते मोतीडां करीने, थोडीसी वधावी ॥ विष्णु कुमार नमुचिनी रे, जूपे कथा एक वीररे जावी ॥ डुर्जनना निग्रहनी करुणा, चित्तमांहे नावी॥ १०॥

अर्थ ॥ चंदनां वचनो सांजली वीरमतीना अंगोअंगमां क्रोध जरायाथी ते लाल चोळ थइ गइ. तरतज तेणीए चंदनी उपर पेहेलांज तलवार फेंकी परंतु ते तलवार चंदना बख्तर उपर लागी ते जाणे पुष्पनी एक पांखडी लागवा जेवुं थयुं. उलटी ते तलवार त्यांथी उछळीने वीरमती रंडानी छातीमां जइने लागी. ॥ ९ ॥ तलवार वागतांज वीरमती जमीन उपर ढली पडी. फरी तलवार चंदनी पासे आवी एटले तेने चंदे थोडा मोतीए वधावी चंदे विष्णु कुमार अने नमूचिनुं दृष्टांत तरतज मनमां एकवार विचार्युं अने तेथी डुर्जननो निग्रह करवामां करुणा लाववी ते तेना मनमां आव्युं नहीं. ॥ १० ॥

चंदे तव चोटी ग्रहीने, आडुं अवलुं असंख रे जाली॥ लेइने आकाश उंची, डुष्टिका उछाळी ॥ फेरी चक्र तणी परे रे, रजकनां वस्त्र समा नरें वाली ॥ झटकशुं लेइ पटकी शिला, उपरे कराली ॥ ११ ॥ चूर्ण थइ धरणी पडी रे, चसकी न शकी लगार रे रंडा ॥ प्राहुणडी थइ छठी पुहविये, पाधरी प्रचंडा ॥ एम जगमां पापी तणां रे, होवे निपट हवाल रे जुंडा ॥ रोपाए डुर्गतिमां तेहना, निश्चयथीरे झंडा ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ तरतज चंदे तेणीनो चोटलो झालीने आडुं अवलुं सर्वने जोइने ते डुष्टाने उंचे आकाशमां उछाळी; अने चक्रनी जेम तेणीने फेरवी वळी धोबी वस्त्रने वाळीने झीके तेवीरीते तेणीने तरतज बेवडी वाळीने मजबुत शिला उपर पटकी. ॥ ११ ॥ ते रंडाना जमीन उपर चूरेचूरा थइगया. ते जरापण चसकी शकी नही. मरीने तरतज छठी नर्कनी ते चंडिका मेमान थइ. एवीरीते जगत्‌मां जे पापी होयछे तेना खरेखरा जूंडा हवाल थायछे, वळी तेओनी दुर्गति थतां मोटा झंडा त्यांपण बनेछे. ॥ १२ ॥

कीधी चंदनी उपरे रे, देवे कुसुमनी वृष्टिरे रूडी ॥ वातलडी रखे कोइजी मनमां, जाणताए कूडी ॥ जयजय शब्द सघले थयारे, वीरमती जवसिंधुए बुडी ॥ धर्मीना एम वैरी जाए, आफणीए उडी ॥ १३ ॥
साल निवारी जन्मनो रे, आव्यो नगरी मोझार रे राजा ॥ जीतोना

वजडाव्या शुहिरा, गुंजतां जे वाजां ॥ मकरध्वज हरख्यो घणो रे, उत्सव
कीध विशेष रे ताजा ॥ दीधुं निज नगरीनुं अरधुं, राज्यते समाजा ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ तरतज देवोए चंद राजानी उपर पुष्पनी बहुसारी वृष्टि करी. हे श्रोता जनो! ए वात जरा-पण असत्यछे एम मनमां लावता नही. चंद राजाने माटे जय जय शब्दो सर्वत्र प्रसरी रह्या अने वीर-मती भवसागरमां बूडी गइ. एवीरीते धर्मी मनुष्योना वैरीओ पोतानीमेलेज नाश पामी जायछे. ॥ १३ ॥ चंदराजा पोतानुं जन्मनुं साल काढी नांखीने विमलापुरीमां फरीने आव्यो तेवखते नगरने विषे जय मे-ळव्यानी निशानी रूपे जीतना डंका वगडाववा मांड्या. मकरध्वज राजापण बहुज हर्ष पाम्यो अने मोटो महोत्सव तेणे कर्यो. पछी पोतानुं अर्द्धराज्य चंदराजाने बक्षीस कर्युं. ॥ १४ ॥

हरखी लछी प्रेमला रे, रहे निशदिन करजोडी रे पासे ॥ सांसारिक
सुख विलसे पूरां, पुण्यने प्रकाशे ॥ ढाल तेरमी कही रे, हर्ष थयावली
हर्षरे थाशे ॥ भणे मोहन चोथे, चंदने उल्लासे ॥ १५ ॥

अर्थ ॥ आ वृत्तांत जाणी प्रेमला लछी अत्यंत हर्ष पामी. ते पोताना स्वामिनी हजुरमां रात दिवस विनय पूर्वक रहे छे; वली पुण्यना उदयथी सांसारिक उत्तम प्रकारना भोगविलास संपूर्ण रीते भोगवे छे. सर्वना मनमां हर्ष थयो; वली पण विशेषे हर्ष थाशे. एवी रीते चोथा उल्लासने विषे तेरमी ढाल मोहनविजयजीए कही. ॥ १५ ॥

॥ दोहा ॥

आभा आवी कहे विबुध, गुणावलीने छेक ॥ चंदे वीरमती भणी,
पोचाडी परलोक ॥ १ ॥ निज भुवनकरी सुरगयो, सुणीवचन
सुजगीश ॥ हरषित थइ गुणावली, तेडाव्यो मंत्रीश ॥ २ ॥

अर्थ ॥ तरतज एक देवताए आभापुरीए आवीने गुणावलीने समाचार आप्याके चंदराजाए वीरम-तीने परलोक पहोंचाडीछे. ॥ १ ॥ देवताए आपेला उत्तम समाचार सांभळीने गुणावली बहुज हर्ष पामी. अने देवता पोताने भुवने गयो एटले गुणावलीए मंत्रीराजने तेडाव्या. ॥ २ ॥

तस सुरवाणी सविकही, रंज्यो सुमति प्रधान ॥ रे बाइ कीधां
तमे, महारां पावन कान ॥ ३ ॥ खोडी मंजारी परे, कुशुकन क
रती एह ॥ टली थइ भावठगइ, थयुं पवित्र ए गेह ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ मंत्रीने देवताए कहेला समाचार गुणावलीए कह्या. ते सांभली सुमति प्रधान आनंद पाम्यो. तेणे कह्युंके हे महाराणीजी! आपे आ समाचारथी मारां कान पवित्र कर्यां ॥ ३ ॥ लंगडी बिलाडीनी जेम निरंतर आडी आवी ते अपशकुन करती हती. हवे बहु सारूं थयुंके आपणी महापीडा टली अने आ घर पवित्र थयुं. ॥ ४ ॥

वात विस्तरी नगरीए, पडह तणो उद्घोष ॥ वीरमतीनी लही
खबर, सहु पाम्या संतोष ॥ ५ ॥ गयो शल्य नृपचंदनो, निःकं
टक थयो देश ॥ हवे आभाए आवशे, निश्चय चंद नरेश ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ वीरमती मरण पाम्याना समाचारनो ढंढेरो पिटावतांज आजानगरमां ते वात फेलाइ गइ अने ते समाचार सांजलतांज सर्वनां मन संतोष पाम्यां. ॥ ५ ॥ चंदराजानुं साल गयुं अने देश निष्कंटक थयो एवी वात लोकोए करवा मांडी अने हवे निश्चयथी चंदराजा आजापुरीए आवशे एम लोको बोलवा मांड्या. ॥ ६ ॥

प्रजा मलीने पाठव्यो, विमलपुरीए प्रेष्य ॥
वेहला चंद पधारजो, वांचीने ए लेख ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ आजापुरीना सर्वे नागरिकोए एकठा थइ चंदराजानी उपर एक विनंति रूपे आमंत्रण पत्र आजापुरीए पधारवा लख्यो अने खेपीआने पत्र आपी विमलपुरीए मोकल्यो. ॥ ७ ॥

॥ ढाल १४ मी ॥

॥ अजब सुरंगी हो हंजा मारु लोबडी ॥ ए देशी ॥

परम सयाणीहो राणी ताम गुणावली, हेज जराणी हो जोर ॥ सही
य समाणी हो कहुं बु ठे कोइ माहरी मेलवे चित्तनो चोर ॥प०॥ १॥
नवल नगीनो हो रंगनो जीनो साहिबो, सोरठ रह्यो हो लोजाय ॥
अबको चोमासो हो वासो आवी घरे करे, कोइ समजावो होय जाय॥प०॥२॥

अर्थ ॥ एवा अवसरमां अत्यंत डाही अने चतुर एवी गुणावली राणी जेना अंतःकरणमां पोताना प्राणनाथ उपरनो स्नेह अत्यंत जोसथी उठली रह्योछे तेणीए पोतानुं सर्व सखी मंडल एकठुं कर्युं; अने केहेवा लागीके हे बेहेनो तमारामांथी कोइ एवी महारी वहाली बेहेनछे के मारा अंतःकरणना चोरने मेलवी (पकडी) आपे. ॥ १ ॥ नव नवा रसनो रसियो अने नुतन स्नेह रूपरक्त एवो मारो नाथ सोरठ देशमां प्रेमना लोजथी पड्यो रह्यो छे. ते आ वखतनुं चोमासुं पोताने घेर आवीने करे एवी रीते कोइ जइने तेने समजावो तो सारूं. ॥ २ ॥

बेहेनकी साची हो प्रेमला लछी माहरी, मानव कीधो हो कंत ॥
पण एक वाते हो हुइ सोकलकी खरी, जोलव्यो नाह महंत ॥ प०॥३॥
पियुपण दूरे हो रहीने निस्नेही थयो,अगम दोहिलो हो पंथ॥ मनकुं
ए मूक्युं हो तिहां जइ पहोंचे नही, शी इहां शीखुं हो संथ ॥ प० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ ए प्रेमला लछी मारी खरेखर साची बेहेन छे के जेणे मारा पतिने मनुष्य बनाव्यो परंतु एक वाते तो खरेखरी ते मारी शोकज निवडी छे के जेणीए मारा परमपूज्य स्वामिने जोलवीने कबजामां राख्यो छे ॥ ३ ॥ मारा स्वामिनाथ पण माराथी दूर रेहेवाथी स्नेह रहित थइ गया. वली त्यांजवानो रस्तो पण अजाण्यो अने महादुःखे जवा योग्य छे. वली कदाच मनने मोकलवानो प्रयास करूं पण तेनी ए शक्ति एवी नथी के त्यांजइ पहोंचे. माटे हवे मारे शुं रस्तो लेवो ते सुजतुं नथी. ॥ ४ ॥

अधम कहावे हो रहे जो नर घणुं सासरे, एम नवि जाणे हो एह ॥
पेहेली जे परणी हो वहाली घणुं घरणी तो होए,अहो केम दाख्यो हो छेह ॥

प०॥५॥ वल्लंज लागे हो सहीतो जग मांहे नवुं, मूलगु जासे हो मंद ॥
कोइन जोवे हो ऊग्यो पुरो पूनमे, बीजनो चाहे हो चंद ॥ प० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ लोकिकमां पण एवी केहेवत छे के जे पुरुष पोताने सासरे पडयो रहे ते अधम केहेवाय. ए वात तेर्ज जाणता पण नथी. वली जे पेहेली परणेली स्त्री होय ते स्वामिने बहुज वहाली लागवी जोइए तेम छतां मारा नाथ मने केम छेह देता हशे ? ॥ ५ ॥ वली जगत्मां एवी पण रीत छे के नवुं होय ते वधारे वहालुं लागे. अने जुनुं होय ते मध्यम रूपे थइ जाय. जुर्जने पुनमनो चंद्रमा संपूर्ण (पुरे पुरो) ऊगे छे ते वखते कोइ पण तेने जोतुं नथी अने बीजनो चंद्रमा ऊगे छे त्यारे तेने जोवानी सहु चाहना राखे छे. ॥ ६ ॥

प्रेमला प्यारी हो मुजने न्यारी त्रेवडी, दीठो स्यो मुज दोष ॥ साचे
हुं चाली हो पेहेलां सासुने कह्ये, तेणे करी राख्यो हो रोष ॥ प० ॥७॥
किंवातो हुर्ज हो जिणपुर प्रीतम कूकडो, आवतां आवे हो लाज ॥कंत
विहुणी हो फुरी केम दिन नीगमुं, कठिन नरोथी हो वाज ॥ प०॥८॥

अर्थ ॥ मारा स्वामिनाथने प्रेमला उपर प्यार थयो अने मारी साथे जुदाइ थइ तेमां मारो शुं दोष तेना मनमां जास्यो हशे ? मने तो एम अनुमान थाय छे के पेहेलां हुं वीरमतीने कहे चालती हती तें कारणथी मारा उपर मारा स्वामिए रोष राख्यो हशे ॥ ७ ॥ अथवा तो मने एम लागे छे के जे नगरमां हुं कूकडो थयो ते नगरे केम जार्ज एवी रीते अहीं आवतां मारा स्वामिने शरम लागती हशे ? परंतु हे सखियो ! मारा नाथने वियोगे हुं फुर्या करूं छुं; हवे मारा दिवसो केम जशे? कठण हृदयना माणसो पासे जोर चालतुं नथी. ॥ ८ ॥

म्हारी रजनी हो सजनी भीने अंशुके, क्षीण रहे माहारे हो संग ॥
एहवी तो मारी हो विरहनी झाला आकरी, पियुविण पापीडे अनंग ॥
प०॥९॥ नणदीरो वीरो हो आवे शीतलता होए,उषध एहनुं हो एह॥
भाग्य किहांथी हो मननो मेलुडो मले, धिग् एकंगो हो नेह ॥ प० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ हे सखियो ! रात्रिएज मारी खरी बेहेनपणी छे के जे मारी साथे क्षणेक पण भीनां वस्त्र सहित रह्या विना रेहेती नथी. अर्थात् रात्रिए मारां वस्त्र आंसुथी भीनां थइ जाय छे. तेथी तमे जाणशो के पापी अनंगना प्रतापथी मारा पतिविना विरहनी ज्वाला मने एटली बधी आकरी थइ पडी छे ॥ ९ ॥ मारो नणंदनो वीरो आवशे त्यारेज मने शीतलता थशे. मारा विरहाग्निनुं एज औषध छे. परंतु एवुं मारूं भाग्य क्यांथी होय के मननो मेलापी आवीने भेटे. वली धिक्कार छे एकंगी स्नेहने के तेनो मारा उपर जरा पण स्नेह नथी अने हुं तेने माटे फुर्या करूं छुं ॥ १० ॥

फुरतां एहवे हो आव्यो तिहां एक सुवटो,बोल्यो मधुरे हो साद॥केणे
तुज डुहवी हो बाइ केम तुं दयामणी,के केणे कीधो हो वाद॥ प०॥११॥
देवता नामी हो हुं छु पंखी परगडो,कहो कोइ मुजने हो काम ॥ कंत
विदेशी हो राणी कहे दुःख तेनुं, रे खग गुणना हो धाम ॥ प० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ गुणावली ए प्रमाणे झुर्या करती हती एवे समये त्यां आगल एक सूडो (पोपट) आवीने मीठे स्वरे बोल्यो. हे बाइ ! तुं बहुज दया उत्पन्न थाय तेवी लागे छे तने कोणे दुहवी छे अथवा कोइनी साथे तारे कजीयो थयो छे ? ॥ ११ ॥ हुं जो के देखीतो पक्षी छुं परंतु देवताइ पक्षी छुं ते मारा लायक जे कांइ काम होय ते सुखेथी फरमावो. राणीए कह्युं के हे गुणना स्थान पक्षी राज मारो पति विदेश गयेल छे ते संबंधीज मारे दुःख छे. ॥ १२ ॥

माहारो संदेसो हो तिहां पहोचाडे कोइ नही,इहां पण नावे हो तेह ॥
अंतरगतिनी हो ज्ञानी विण जाणे नही,दोहिलो नवलो हो नेह ॥ प०
॥ १३ ॥ कागल आपो हो राणीजी कहे पंखीउं, आपीश हाथो हाथ ॥
कागल नीनो हो लखता काजल आलके, आंसुडाने हो साथ ॥ प० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ जेम मारो संदेशो तेनी पासे कोइ पहोंचाडतुं नथी तेम त्यांथी पण अहींआ कोइ आवतां नथी. मारा अंतरंगना स्वरूपने ज्ञानी विना बीजुं कोण जाणी शके तेम छे ? नवो स्नेह जे थयेलो छे ते छोडवो मुस्केल छे ॥ १३ ॥ पक्षीए कह्युं हे राणीजी ! तमे कागल लखीने मने आपो. हुं ते कागल तमारा पतिने हाथो हाथ आपीश. पछी गुणावलीए कागल लख्यो परंतु आंखोमां आंसु आवते लखेलो होवाथी आंसुनी साथे काजल सर्यु तेवाज आंसुनां टीपां काजलवालां, पत्रमां पड्यां. ॥ १४ ॥

तेहवोज चिटी हो दीधो सुवटा भणी, ते लइ चाल्यो आकाश ॥ देव
प्रभावे हो कागल दीधो चंदने, विमलपुरीए सहास ॥ प० ॥ १५ ॥
कागल लीधो हो मांड्यो चंदे वांचवा,वरणन दीसे हो क्यांहि ॥ जिहां
तिहां दीसे ही टपकां आंसुडा तणां, समज्यो मनडा हो मांहि ॥प०॥ १६ ॥

अर्थ ॥ एवी रीते भीनो थयेलो कागल तरतज वालीने ते सूडाने आप्यो. सूडो पण लइने आकाशमां उड्यो. देव प्रभावथी क्षणेक वारमां विमलापुरीए आव्यो अने चंद राजाने ते कागल हाथोहाथ आप्यो ॥ १५॥ पक्षीए आपेलो कागल लइने चंदे वांचवा मांड्यो परंतु कागल मध्येनो एक पण अक्षर बराबर ते वांची शकयो नही. कागलमां ज्यां देखे त्यां आंसुनां टीपाउं पडेलां हतां. तेथी ते पोताना मनमां खरी वात समजी गयो. ॥ १६ ॥

आंसुने आके हो अक्षर ए न लिखी शकी, माहारे विरहे हो एम ॥
एम रही गेहे हो एकलडी दुःखडुं धरे, जनम नीगमशे हो केम ॥प०
॥१७॥ तिहां हवे जाउं हो थाउं आभानो धणी,राणीनी करवी हो चिंत॥
क्षण क्षण मांही हो हवे तो मुजने सांभरे, बालपणानी हो प्रीत ॥ प० ॥१८॥

अर्थ ॥ मारा वियोगना कारणथी आंसुनी धारा पत्र लखती वखते वेहेती हशे तेथी ते एक पण अक्षर बराबर लखी शकी नथी. आवी रीते घरमां एकली रहीने ते महा दुःखने धारण करी रही छे. हवे एनो जन्मारो केवी रीते जशे ? ॥ १७ ॥ हवे हुं पण त्यां जइ आभापुरीनो स्वामि (राजा) थाउं. हवे गुणावलीनी फिकर मारे राखवी घटे छे. वली मारा मनमां तेणीनी साथे बचपणनी प्रीति होवाथी ते क्षणे क्षणे मने सांभर्यांज करे छे. ॥ १८ ॥

कागल दीठे हो जाणे राणीने मल्यो, चंद धरानो हो पाल ॥ मोहने
भाखी हो चौदमी चोथा उल्लासनी, निपट संयोगी हो ढाल ॥ प० ॥ १९ ॥

अर्थ ॥ पृथ्वीपति चंद राजाए जेवो कागल दीठो तेवो वांचतांज जाणे ते राणीने आपो आप मल्यो होय तेवो तेने भास थयो. एवी रीते चोथा उल्लास मध्ये चौदमी ढाल मोहन विजयजीमहाराजे खरे-खरी संयोगी स्वरूपनी कही. ॥ १९ ॥

॥ दोहा ॥

प्रमदा पत्र आव्या पछी, चंद थयो चल चित्त ॥ उमाह्यो आभा
भणी, जन्म भूमि सुपवित्त ॥१॥ परजणे लछी प्रेमला, पतिने लही
उदास ॥ कहो स्वामी तुम वदननी, केम नविन आभास ॥ २ ॥

अर्थ ॥ गुणावलीनो पत्र आव्या पछी चंद राजानुं चित्त चलायमान थयुं. पोतानी पवित्र जन्मभूमि आभापुरी तरफ मननुं आकर्षण थयुं ॥ १ ॥ तरतज प्रेमलालछीए पोताना पतिने उदास देखीने पुछ्युं के हे स्वामिनाथ ! आपना मुखनी कांति आजे नविन प्रकारनी केम लागे छे? ॥ २ ॥

सहीतो निजपुर सांभर्युं, अथवा प्रथम जे नार ॥ सोरठमीनी
गोठडी, नगमी पियु निरधार ॥३॥ चढी गुणावली चित्तजो, तो इहां
तेडो स्वाम ॥ तास वचन लोपीश नही, थइ रहीश तस पाम ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ मने तो एम भासे छे के आपने पोतानुं नगर सांभरी आव्युं अथवा तो प्रथमनी परणेली गुणावली याद आवी. हे पियुजी आपने निश्चयथी आ सोरठनी प्रियानी गोष्टि नज गमी ॥ ३ ॥ जो आपना अंतःकरणमां गुणावली वसी होय तो तेने हे नाथ ! अहीं तेडावो. तेणीनुं वचन हुं लोपीश नही एटलुंज नहीं पण तेनी तावेदार थइने रहीश. ॥ ४ ॥

सोंप्यो देशज मुज पिता, राज्य तमारे हाथ ॥ मोढे आव्यो
कोलीउं, केम मूको छो नाथ ॥५॥ चंद कहे चंद्राननें, प्रजा अरा-
जक तत्र ॥ ते माटे जावुं अवस्य, आव्युं तिहांथी पत्र ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ मारा पिताए पोताना आखा देशनुं राज्य आपना हाथमां सोंप्युं छे तेथी ते मोढे आवेला को-लीआने तजवानी केम इच्छा राखो छो ॥ ५ ॥ चंद राजाए कह्युं के हे चंद्रमुखी ! त्यां आपणुं राज्य अने प्रजा, राजाविनाना होवाथी मने तेडाववानो पत्र आव्यो छे तेथी मारे अवस्य जवुं जोइए. ॥ ६ ॥

सीमाडा छेड्यां घणां, वीरमतीए जेह ॥
तिहां जइने रे रागिणी, वश करवा छे एह ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ वली हे प्रेमी प्रिया ! वीरमतीए आपणा राज्यनी साथे संबंध राखता सीमाडाना घणां राजा-उने छंछेड्या छे तेथी ते सर्वेने पण वश करवी जरूर छे. ॥ ७ ॥

॥ ढाल १५ मी ॥

॥ राज गोडी पासजी हो दरिशन ताहारो ॥ ए देशी ॥

राज एम प्रेमलाने समजावी, राज पुरगमननी वात जणावी ॥ राज नृप चंद समो नही कोइ ॥ ए आंकणी ॥ राज जइ सुसराने जणाव्युं, राज निज नगरीथी तेडुं जे आव्युं ॥ १ ॥ राज तिहां प्रजा वाटडी जोवे, राज जइ मलीए हुकम जो होवे ॥ राज नगरी किसी नृप पाखे, राज तृण नर पण क्षेत्रने राखे ॥ २ ॥

अर्थ ॥ एवी रीते प्रेमला लछीने पोताना नगरे जवानी वात चंद राजाए विस्तार पूर्वक कही. (कवि कहे छे) अहो चंद राजा समान बीजो कोइ नथी. पछी चंद राजाए पोताना सासरा पासे आवीने कह्युं के आज्ञापुरीथी अत्रे, मने तेडावनानो मारी प्रजानो पत्र आव्यो छे ॥ १ ॥ वली हे राजन्! मारी प्रजा पण मारी राह जोइ बेठी छे. जो आपनो हुकम होय तो हुं त्यां जइने तेओने मलुं; वली राजानी विना नगरीनुं संरक्षण केवी रीते रही शके? एक तणखला जेवो स्वामि होय तोपण ते पोताना क्षेत्रने जालवी शके. ॥ २ ॥

राज सुख लह्यो इहां में जगीशे, राज मुखे कहेतां कारमुं दिसे ॥
राज हुं तो तोल तमारो प्रसिद्धो, राज मुजने तमे मोटो कीधो ॥ ३ ॥
राज तिहां गया विण नवि चाले, राज वली विछडवुं पण साले ॥
राज मनुज थयो इहां रहीने, राज प्रभु पाय चडावुं हुं कहीने ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ वली हे राजन् में आपना प्रतापे अहीं संपूर्ण सुख मेलव्युं; जेनुं वर्णन आपनी हजुरमां करवुं ते ठीक लागतुं नथी. परंतु एटलुं तो प्रत्यक्ष रीते आपे मने मोटो करवामां पोतानुं महत्वपणुं बतावी आप्युं छे ॥ ३ ॥ वली हे राजन्! त्यां गया शिवाय जेम चाले तेम नथी तेमज अहींथी जवुं ते पण साल्याविना रेहेतुं नथी. कारण के अहींआ रेहेतांज हुं मनुष्य थयो. ए आपनो मोटो उपगार मारा उपर छे. ॥ ४ ॥

राज तुम सौजन्य पणाइ, राज नवि विसरे क्षणेक कदाइ ॥ राज अंतर कोइ मत करजो, राज सेवकने चित्तमां धरजो ॥ ५ ॥ राज कागल लखजो संभारी, राज रखे मुकता चित्तथी विसारी ॥ राज मुज अवगुण मत जो जो, राज तमे मोटा छो भारी हो जो ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ वली हे राजन्! आपनी सज्जनता एटली विशाल छे के ते एक क्षणवार पण कदापि विसरी शकाय तेवी नथी. आप मारे माटे लेश मात्र जुदाइ राखशो नही अने आ सेवकने चित्तमां निरंतर संभारी राखशो ॥ ५ ॥ वली हे राजन्! मने निरंतर याद लावी मारी उपर पत्र लखशो परंतु अनेक कामोने लीधे रखे मने पोताना चित्तथी विसारी देता. वली मारी अनेक भूलो आपनी प्रत्ये थइ छे तेथी ते मारा अवगुणने ध्यानमां लेशो नही. आप वडील छो अने तेवी रीते हवे पछी पण मुरवी पणे रहे जो. ॥ ६ ॥

राजचंद तणी सुणी वाणी, राज सुसरानी नयण जराणी ॥ राज राज्या
दिके परचाव्यो, राज तोये आज्ञापति वश नाव्यो ॥७॥ राज मकरध्वज
तव जाखे, राज गज विफर्यो ते कोणराखे ॥ राज बांध्ये कणबीए खेती,
राज कहो चंदजी थाये केती ॥ (पाठांतरे) नथी तुमथी हरकत होती ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ चंदराजानां वचनो सांजलीने तेना सासरानी आंखमां आंसु जराइ गयां. तेणे विचार कर्यो के जमाइराजचंदने आपणुं राज्य देवा प्रमुखनी लालचमां नांख्यो तोपण ते आपणे वश थयानही अर्थात् अत्रे रह्या नही. ॥ ७ ॥ पछी मकरध्वज राजा बोल्याके विफरेला (मदमां आवेला) हाथीने कोण कबजे राखीशके तेमछे. वलीशुं बांध्ये कणबीए अर्थात् खेकुत उपर शिरजोरी करवाथी सारी खेती थइ शके तेमछे. अने कदाच् थाय तोपण हे चंदराय तेमां केटलो लाज्ञ थाय? (बीजो पाठ) हे चंदराय तमारे माटे तो एम छे के अमे तो तमने हरकत करीए तेवा नथी. ॥ ८ ॥

राज जूषण पेहेर्याजे मांगी, राज रहे किण विधे अवधि अलांघी ॥
राज मन मान्योछे सोदो, राज नथी तमथी हरकत होदो ॥ ९ ॥
राज कुरी बुद्धि उपजावी, राज तमे जाशो हाथ छोमावी ॥ राज पण
जो हैमाथी जाउं, राज तो जाणीए सबल कहावो ॥ १० ॥

अर्थ ॥ वली जे आजूषणो मांगीने पेहरवा आणेलां होय ते कामनी मुदते विते केवीरीते राखीश काय? माटे हे चंदराय तमारे माटे तो मन मानमान्यो सोदोछे. नथी तमने हरकत करवी के नथी अधिकारथी तमे ललचाउं तेवा. ॥ ९ ॥ वली तमे जे अहींथी जवा संबंधी विपरित बुद्धि उत्पन्न करी तेथी अमारो हाथ छोडावीने तोजशो परंतु ज्यारे अमारा हैया(अंतः करण)मांथी जाउं त्यारेज अमेतो तमने बलवान मानीए. ॥ १० ॥

राज जे परदेशी कहाया, राज तेहथी खोटी माया ॥ राज रह्याछो
तमे इहां अवशे, राज खरू प्राहुणडे घर न वसे ॥११॥ राज परदेशी
शशकने कोशी, राज एता कोइना हुआ न होसी ॥ राज जोलवे
करी करी वाने, राज तोही चंद नृपति नविमाने ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ वली परदेशीनी साथे जे प्रीति करवी ते तदन खोटी रीतिछे. वली तमेपण अहींआ कवशे रह्याछो, कांइ खुशीथी रह्या नथी. तेथी अमे तो हवे समज्याके कांइ प्राहुणाथी घर वसे नही. ॥ ११ ॥ वली हे चंदराय! परदेशी, ससलो अने कोसवालो ए कोइना थया नथी अने थशे पण नही. एवीरीते चंदराजाने अनेक रीते जोलववनी युक्तिउं करी परंतु चंदराजा कोइरीते रेहेवानी हा पाडता नथी. ॥१२॥

राज चलचित्त निरखी जमाइ, राज करी दीधी ससरे सजाइ ॥ राज
हरख्यो आजानो स्वामी, राज विमलेशनी शीखजे पामी ॥ १३ ॥
राज आव्यो चंदते आप उतारें, राज निज सामंतने उपचारे ॥
राज मुकी जनके स्वछी, राज तेडावी प्रेमला लछी ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ एवीरीते घणी मेहनतकर्या छतां पण पोतानो जमाइ उंचा मनवालो थयो छे अने गयाविना रहेशे नही एम मकरध्वज राजाने लाग्युं त्यारे तरतज तेणे विदायगीरीनी तैयारी करवा मांडी. ए तैयारी देखीने चंदराजा बहुज खुशी थया अने ससराजी हवे रजा आपशे एवो निश्चय थयो. ॥ १३ ॥ पछी चंदराजा पोताने उतारे आव्या अने पोताना सामंतोने सर्व हकीकत जणावी तैयारी करवा कह्युं. अहींआ मकरध्वज राजाए पण शुद्ध अंतःकरणवाली प्रेमला लछीने पण तेडावी ॥ १४ ॥

राज मात तात कहे सुण बेटी, राज अमवहाली तुं गुण पेटी ॥ राज
अमे चंदने घणुं वाह्यो, राज पण आभा नगरी उमाह्यो ॥ १५ ॥
राज ताहरूं मनडुं छे केवुं, राज संगे थावुं के इहां रे हेवुं ॥ राज
लछी कहे महाराया, राज जिहां काया तिहां ए छाया ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ मात पिताए कह्युं के हे बेहेन! तुं तो एक गुणनीज पेटीछे अने अमने बहुज वाहलीछे तेथी तुं अहींज रहेतो सारुं एवी धारणाथी चंदरायने अहीं रेहेवा घणी रीते समजाव्या परंतु तेना मनमां आभानगरीए जवानी पुरी उलट थइ छे. ॥ १५ ॥ हवे तारा मनमां शुं छे ? तारे तेमनी साथे जवानो विचारछे के अहींआ रेहेवुंछे? ते सांभली प्रेमला लछीए कह्युंके हे पूज्यपिता! ज्यां काया होय यांज छाया होय ए न्याये मारे वर्त्तवुंछे. ॥ १६ ॥

राज चूकी तेम नहीं चूकुं, राज हवे अलगो पियु केम मूकुं ॥
राज पंदरमी ढाल सुहासे, राज कही मोहने चोथे उल्लासे ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ वली हे पिताजी! हुं जेम एक वखत चूली हती तेम हवे चूक करवानीज नथी; हवे मारा नाथने कदि अलगो मुकवानीज नथी. एवी रीते मोहन विजयजी महाराजे चोथा उल्लासमां पंदरमी ढाल हर्ष सहित कही. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

पति अनुरागी प्रेमला, जनके लेइ सुसंध ॥ जाएयुं जननीए तदा,
अलिक सुता संबंध ॥ १ ॥ प्रसवे जननी जो कोइ, प्रसवो सुत
निरवाण ॥ पण प्रसवो पुत्री रखे, पीयर विमुखी जाण ॥ २ ॥

अर्थ ॥ त्यारे मात पिताए प्रेमलां लछी अने चंदरायनी वच्चे स्नेह संबंध संपूर्ण जोयो अने पुत्री तेणीना पति उपर संपूर्ण रक्तछे एम माताए जाएयुं एटले तेणीए विचार्युंके पुत्रीनो संबंध खोटोछे अर्थात् पुत्री पराये एटले सासरेज जाय. ॥१॥ जो कोइ माता जन्म आपो तो पुत्रनेज जन्म आपजो पुत्रीने जन्म न आपता. पुत्री तो पोताना पियरथी विमुखीजछे. पोताना घरनुं सारुं चाहे ॥ २ ॥

नवसे दुहिताए शते, तात तणो आवास ॥ पियरनी वेरण होवे,
पहोते प्रीतम पास ॥ ३ ॥ सुतान जाणे दोहिलम, पीयरनी ति
लएक ॥ लुब्ध रहे नित सासरे, अहो प्रगट अविवेक ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ सो दीकरीउं होय तेथी कांइ बापनुं घर उघाडुं रहे नही एटलुंज नहीं पण पतिनी साथे प्रीतिमां जोडातां कोइ प्रसंगे एवुं पण बने के पियरनी वैरी थइ जाय. ॥ ३ ॥ वळी पीअरमां दुःखी अवस्था होय तोपण दीकरी ते तरफ लइ जवानी वृत्तिथी लेशमात्र ध्यान आपती नथी. पोताना सासरी आमांज लुब्धरहे छे. आ केवो प्रत्यक्ष अविवेक छे? ॥ ४ ॥

मात पिताए मनथकी, सुपरे करी विचार ॥ प्रेमलाने संप्रेरुवा,
करी सजाइ सार ॥ ५ ॥ दान सखी वसना भरण, सेज सुवास
आहार ॥ इत्यादिक पुत्रीभणी, सोंप्या करी मनोहार ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ एवी रीते अनेक प्रकारे विचार बतावी प्रेमला लछीनां माता पिताए तेणीने सासरे वोळाववा सारू सर्व प्रकारनी उत्तम तैयारी करवा मांडी. ॥ ५ ॥ उत्तम वाहनो, सुशील सखीउं–दासीउं–सुंदर वस्त्राभरणो, छत्रीपलंगादि, आसनो, उत्तम गंधवाळा पदार्थो, मेवा मीठाइ विगेरे अनेक प्रकारना भातां इत्यादि मनोहर पदार्थो पोतानी पुत्रीने आणामां आप्या. ॥ ६ ॥

चंदराय पण एहवे, चंचल चढी तुखार ॥
मलवा मकरध्वज भणी, आव्यो तिहां दरबार ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ एवा अवसरमां चंदरायपण महातेजस्वी घोडा उपर बेसीने मकरध्वज राजाना दरबारमां तेने मलवा सारू आव्यो. ॥ ७ ॥

॥ ढाल १६ मी ॥

॥ कानुडोतो वेण वजाडे ए देशी ॥

सासु ससरे चंद नृपतिने, लछी सोंपी लाजा ॥ महाराज तमे कुशले
क्षेमे, पोंहचो नगरी आभा ॥ १ ॥ ए अमपुत्री प्रेमला लछी, सोंपी त
मने स्वामी ॥ एहनी लाज तमारे हाथे, कहीए छे शिरनामी ॥ २ ॥

अर्थ ॥ चंदरायना सासु ससराए जेनाथी अत्यंत लाज थयो छे एवी प्रेमला लछी चंदरायने सोंपीने आशीर्वाद आप्यो के तमे कुशळ क्षेमे आभा पुरीए पहोंचजो. ॥ १ ॥ हे राजन्! प्रेमला लछी हवे आपने स्वाधीन करीछे तेथी अमे हवे विनंति करीए छीएके एनी लाज तमारा हाथमां छे. ॥ २ ॥

ए छे लाडकवाइ अलहती, नरही अलगी क्यारे ॥ जो एहमां कोइ चूक
पडे तो, मन नविआणजो त्यारे ॥३॥ मूकतां एहने एम परदेशे, अम म
नडुं नवि चाले ॥ पण पियु संगे जातां आडी, जीभलडी कोण घाले ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ ए लाडकवाइछे एटलुंज नही पण पोतानी मरजी प्रमाणे वर्त्तनारी छे. अमाराथी कदापि अलगी रही नथी. जो कोइ प्रसंगे तेनामां चूक आवीजायतो आपतो दरगुजरज करजो. ॥ ३ ॥ तेने आ प्रमाणे परदेश मोकलतां अमारूं मन कबुल करतुं नथी. परंतु ज्यारे तेणीने पोताना स्वामिनी साथे जवुंछे त्यारे तेमां कोण आडीजीभ चलावे? ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ एवीरीते घणी मेहनतकर्यां छतां पण पोतानो जमाइ ऊंचा मनवालो थयो छे अने गयाविना रहेशे नही एम मकरध्वज राजाने लाग्युं त्यारे तरतज तेणे विदायगीरीनी तैयारी करवा मांडी. ए तैयारी देखीने चंदराजा बहुज खुशी थया अने ससराजी हवे रजा आपशे एवो निश्चय थयो. ॥ १३ ॥ पछी चंदराजा पोताले उतारे आव्या अने पोताना सामंतोने सर्व हकीकत जणावी तैयारी करवा कह्युं. अहींआ मकरध्वज राजाए पण शुद्ध अंतःकरणवाली प्रेमला लछीने पण तेडावी ॥ १४ ॥

राज मात तात कहे सुण बेटी, राज अमवहाली तुं गुण पेटी ॥ राज
अमे चंदने घणुं वाह्यो, राज पण आजा नगरी उमाह्यो ॥ १५ ॥
राज ताहरूं मनडुं छे केवुं, राज संगे थावुं के इहां रे हेवुं ॥ राज
लछी कहे महाराया, राज जिहां काया तिहां ए छाया ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ मात पिताए कह्युं के हे बेहेन! तुं तो एक गुणनीज पेटीछो अने अमने बहुज वाहलीछो तेथी तुं अहींज रहेतो सारुं एवी धारणाथी चंदरायने अहीं रेहेवा घणी रीते समजाव्या परंतु तेना मनमां आजानगरीए जवानी पुरी उलट थइ छे. ॥ १५ ॥ हवे तारा मनमां शुं छे? तारे तेमनी साथे जवानो विचारछे के अहींआ रेहेवुंछे? ते सांभळी प्रेमला लछीए कह्युंके हे पूज्यपिता! ज्यां काया होय त्यांज छाया होय ए न्याये मारे वर्त्तवुंछे. ॥ १६ ॥

राज चूकी तेम नहीं चूकूं, राज हवे अलगो पियु केम मूकुं ॥
राज पंदरमी ढाल सुहासे, राज कही मोहने चोथे उल्लासे ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ वली हे पिताजी! हुं जेम एक वखत चूकी हती तेम हवे चूक करवानीज नथी; हवे मारा नाथने कदि अलगो मुकवानीज नथी. एवी रीते मोहन विजयजी महाराजे चोथा उल्लासमां पंदरमी-ढाल हर्ष सहित कही. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

पति अनुरागी प्रेमला, जनके लेइ सुसंध ॥ जाण्युं जननीए तदा,
अलिक सुता संबंध ॥ १ ॥ प्रसवे जननी जो कोइ, प्रसवो सुत
निरवाण ॥ पण प्रसवो पुत्री रखे, पीयर विमुखी जाण ॥ २ ॥

अर्थ ॥ ज्यारे मात पिताए प्रेमलां लछी अने चंदरायनी वच्चे स्नेह संबंध संपूर्ण जोयो अने पुत्री तेणीना पति उपर संपूर्ण रक्तछे एम माताए जाण्युं एटले तेणीए विचार्युंके पुत्रीनो संबंध खोटोछे अर्थात् पुत्री पराणे एटले सासरेज जाय. ॥१॥ जो कोइ माता जन्म आपो तो पुत्रनेज जन्म आपजो पुत्रीने जन्म न आपता. पुत्री तो पोताना पियरथी विमुखीजछे. पोताना घरनुं सारुं चाहे ॥ २ ॥

नवसे दुहिताए शते, तात तणो आवास ॥ पियरनी वेरण होवे,
पहोते प्रीतम पास ॥ ३ ॥ सुतान जाणे दोहिलम, पीयरनी ति
लएक ॥ लुब्ध रहे नित सासरे, अहो प्रगट अविवेक ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ सो दीकरीउं होय तेथी कांइ बापनुं घर उघाडुं रहे नही एटलुंज नहीं पण पतिनी साथे प्रीतिमां जोडातां कोइ प्रसंगे एवुं पण बने के पियरनी वैरी थइ जाय. ॥ ३ ॥ वली पीअरमां दुःखी अवस्था होय तोपण दीकरी ते तरफ लइ जवानी वृत्तिथी लेशमात्र ध्यान आपती नथी. पोताना सासरी आमांज लुब्धरहे छे. आ केवो प्रत्यक्ष अविवेक छे? ॥ ४ ॥

मात पिताए मनथकी, सुपरे करी विचार ॥ प्रेमलाने संप्रेरुवा,
करी सजाइ सार ॥ ५ ॥ दान सखी वसना भरण, सेज सुवास
आहार ॥ इत्यादिक पुत्रीभणी, सोंप्या करी मनोहार ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ एवी रीते अनेक प्रकारे विचार बतावी प्रेमला लछीनां माता पिताए तेणीने सासरे वोलाववा सारु सर्व प्रकारनी उत्तम तैयारी करवा मांडी. ॥ ५ ॥ उत्तम वाहनो, सुशील सखीउं-दासीउं-सुंदर वस्त्राभरणो, छत्रीपलंगादि, आसनो, उत्तम गंधवाला पदार्थो, मेवा मीठाइ विगेरे अनेक प्रकारना भातां इत्यादि मनोहर पदार्थो पोतानी पुत्रीने आणामां आप्या. ॥ ६ ॥

चंदराय पण एहवे, चंचल चढी तुखार ॥
मलवा मकरध्वज भणी, आव्यो तिहां दरबार ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ एवा अवसरमां चंदरायपण महातेजस्वी घोडा उपर वेसीने मकरध्वज राजाना दरबारमां तेने मलवा सारु आव्यो. ॥ ७ ॥

॥ ढाल १६ मी ॥

॥ कानुडोतो विण वजाडे ए देशी ॥

सासु ससरे चंद नृपतिने, लछी सोंपी लाजा ॥ महाराज तमे कुशले
क्षेमे, पोंहचो नगरी आभा ॥ १ ॥ ए अमपुत्री प्रेमला लछी, सोंपी त
मने स्वामी ॥ एहनी लाज तमारे हाथे, कहीए छे शिरनामी ॥ २ ॥

अर्थ ॥ चंदरायना सासु ससराए जेनाथी अत्यंत लाज थयो छे एवी प्रेमला लछी चंदरायने सोंपीने आशीर्वाद आप्यो के तमे कुशल क्षेमे आभा पुरीए पहोंचजो. ॥ १ ॥ हे राजन्! प्रेमला लछी हवे आपने स्वाधीन करीछे तेथी अमे हवे विनंति करीए छीएके एनी लाज तमारा हाथमां छे. ॥ २ ॥

ए छे लाडकवाइ अलहती, नरही अलगी क्यारे ॥ जो एहमां कोइ चूक
पडे तो, मन नविआणजो त्यारे ॥३॥ मूकतां एहने एम परदेशे, अम म
नडुं नवि चाले ॥ पण पियु संगे जातां आडी, जीभलडी कोण घाले ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ ए लाडकवाइछे एटलुंज नही पण पोतानी मरजी प्रमाणे वर्त्तनारी छे. अमाराथी कदापि अलेगी रही नथी. जो कोइ प्रसंगे तेनामां भूल आवीजायतो आपतो दरगुजरज करजो. ॥ ३ ॥ तेने आ प्रमाणे परदेश मोकलतां अमारुं मन कबुल करतुं नथी. परंतु ज्यारे तेणीने पोताना स्वामिनी साथे जवुंछे त्यारे तेमां कोण आडीजीभ चलावे?॥ ४ ॥

वेहेला मलजो वरू जेम फलजो, रखे जो कहीए विसारो ॥ ए सोरठनुं राज्य तुमारूं, छे निश्चय अवधारो ॥ ५ ॥ माये पुत्री हृदय आलिंगी दे शीखलडी वारु ॥ पीयरनी तो लज्जा बेटी, सासरडे तुज सारू ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ हवे अमारी विनंति एछे के तमे वेहेला वेहेला मलवा पधारजो. वटवृक्षनी जेम तमारी विशालता थजो. अमने रखे विसारता; अने आ सोरठ देशनुं राज्य तमारूंज छे एम, निश्चयथी अवधारजो. ॥ ५ ॥ माताए प्रेमला लछीने पोताना हृदयनी साथे आलिंगन आपी सारी शिखामण आपतां कह्युं के जे दीकरी पोताने सासरे सारू केहेवरावे ते पीयरनी लाज वधारनारी समजवी. ॥ ६ ॥

जालवजे मन शोक सहुनुं, नथी सुसरोने सासु ॥ चालजे मन प्रीतमनां पूंठे, रोष न धरजे फांसू ॥ ७ ॥ जाणुंछुं अमे तुं छे डाही, कोइ विधि नविचूके ॥ सुगुरु सुदेव सुधर्म हैयाथी, भोलपणे मत मूके ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ नथी तारे सासरो के सासु तेथी तेउना मन कांइ साचववानां नथी. परंतु तारी जे जे शोको होय तेउनां मन जालवजे. तारा स्वामिनाथ जे जे आज्ञा करे ते अंतःकरणथी पालजे अने विनाकारणे कोइना उपर गुस्सो करीश नही. ॥ ७ ॥ वली अमे जाणीएछी एके तुं खरेखरी डहापणवालीछे तेथी अवसरे करवा योग्य एवुं कांइपण काम चूकतेवी नथी. परंतु आ एक अमारी खास भलामण छे के कोइपण वखतें सुदेव, सुगुरु अने सुधर्मनी बाबतमां कोइपण फसावनार आवे तो ते वखते भोली थइ भूल करीश नही. ॥ ८ ॥

दान पुण्यनुं शुं तुज कहीए, एहतो तुज छे क्रीडा ॥ कोइ प्राणी मात्र भणीतुं, रखे उपजावती पीडा ॥ए॥ जेम रुडुं जाणे तेम करजे, रहेजे तुं अवरुंधी ॥ दीधी शेठ तणी शिखामण, ते तो झांपा सुधी ॥ १० ॥

अर्थ ॥ वली दान देवारूप पुण्यनां काम माटे तने शिखामण आपवानी नथी. एतो तारी निरंतरनी लीला छे; व्यसनछे. ते साथे कोइ प्राणीमात्रने रखे तुं दुःख आपती. ॥ए॥ टुंकामां एटलुंज कहीए छीएके जेम सारुं लागे तेम करजे अने कोइनी साथे विरोधमां पडीश नही. कारणके अमे गमे तेटली शिखामण आपीए तोपण शिखामण प्रमाणे नहीं चालनारने तो "शेठनी-शिखामण झांपासुधी" ए कहेवत प्रमाणे थाय छे. परंतु तुं तो जेम वंशनी शोभावधे तेम करजे. ॥ १० ॥

एम कही माये प्रेमला लछी, आंसूडे न्हवरावी, पुत्रीए पण विरुरुवा गति, सकल पुरीए जणावी ॥ ११ ॥ सहीउं सुरंगी लघुवय संगी, प्रेमला कंठे लागी ॥ तार स्वर निसुणीने तेहना, सुरनी निद्रा भागी ॥१२॥

अर्थ ॥ ए प्रमाणे शिखामण आपतां प्रेमला लछीने तेणीनी माताए अश्रुपात करतां न्हवरावी दीधी. पुत्रीए पण पोताने वियोगथी थतुं दुःख आखा नगरमां लोकोना जाणवामां आवे तेम फेलावी दीधुं. ॥ ११ ॥ बाल्यावस्थाथी प्रेमना रंगे रंगाइ गयेली उत्तम सखीउं प्रेमला लछीने भेटीपडीने उंचा स्वरथी एवी रीते रुदन करवा लागीके ते स्वर सांभलीने देवताउंनी निद्रापण जती रही (देवोने निद्रा होती नथी परंतु वियोग समयना रुदननी प्रचुरता जणाववामाटे अतिशयोक्ति मूकेलीछे). ॥ १२ ॥

प्रेमलाने वीळरूवा वेला, खेचर रह्या रथ खेंची ॥ तेह समय वर्णवता सुरगुरु, केरी पण मत वेंची ॥१३॥ हली मली सहु कोइना मननी, साथे सुखडी लीधी ॥ सहु नयणथी उदर जरीने, प्रीति सुधारस पीधी॥ १४॥

अर्थ ॥ प्रेमला लछीनो वियोग थती वखते जे करुणारस उछलतो हतो ते जोतां विद्याधरोनां विमानो पण थंजाइ रह्यां. विशेषतो शुं कहीए पण ते समयनुं वर्णन करवाने बृहस्पति बेसे तो तेनी बुद्धिपण घुंचवणमां पडे तेम हतुं. ॥ १३ ॥ सर्वनी साथे हलीमलीने तेउना अंतःकरणनी प्रेमरूप सुखडीनो सर्व कोइए अरस परस स्वादलीधो एटलुंज नहीं परंतु अरस परसनी प्रेममय दृष्टिमेलाप रूप अमृत रसनुं पान सर्वेए तृप्तथतां सुधीकर्युं. ॥ १४ ॥

चंद ललाटे तिलक कंकुनु, करी तंडुल प्रतिजावी ॥ मानुंए निषधाचल उपर, चंद्रकला मली आवी ॥१५॥ पूरव पुण्यना पिंम सरिखुं, नाली केर फल दीधुं ॥ चंदे प्रेमलाए परियाणुं, आजा साहामुं कीधुं ॥ १६ ॥

अर्थ॥पछी चंदराजाना ललाटमां कंकुनुं तिलक करी उपर चोखा चोड्या ते जाणे निषधाचल पर्वत उपर चंद्रकलाऐ देखाव आपवा रूप जास थयो. ॥ १५ ॥ पछी हाथमां श्रीफल आप्युं ते जाणे पूर्वना पुण्यनुं पिंम आप्युं होय तेवो देखावथयो. तेथतांज चंदराय अने प्रेमलालछीये आजापुरी तरफ प्रयाण कर्युं १६

वागी जेरी तबल नफेरी, थयो मकरध्वज संगे ॥ आव्यो विमलपुरीने चउटे, चंद घणे मन रंगे ॥ १७ ॥ करे प्रशंसा पुरजन सघला, गीत युवतीये गाव्यो ॥ प्राहुणडो कोइ चंद सरिखो, नविजाण्यो कोइ आव्यो॥१८॥

अर्थ ॥ ते वखते प्रयाण समयना डंका–ढोल–निशान–जेरी नफेरी आदि वाजिंत्रो वागवा माड्यां. मकरध्वज राजापण साथे वोलाववा गया. एम चालता चालतां विमला पुरीना चौहटामां चंदराजा हर्षजर आव्या. ॥ १७ ॥ ते समये नगरना सर्वे लोको तेनी प्रशंसा करवा लाग्या. सुंदरीउ गीत गावा लागी. लोको बोलवा लाग्याके चंदराजा समान कोइ मेमान अत्यार सुधी विमलापुरीमां आव्या नथी. ॥ १८ ॥

आजा नृपति प्रेमला लछी, जोडी ए चिरंजीवो ॥ वेहेलां एह पधारजो पुरमां, करशुं मंगल दीवो ॥ १९ ॥ चंद नृपति एम अधिक महोत्सव, श्रीसिद्धाचल आव्या ॥ स्वसुरादिक जन व्रजथी पेहेला, श्रीजिनपति गुण जाव्या ॥ २० ॥

अर्थ ॥ चंदराजा अने प्रेमला लछीनी जोडी चिरंकाल रेहेजो एम लोकोए आशीर्वाद आप्यो. वली विनंति करीए छीए आं नगरमां आप वेहला वेहेला पधारजो. तमो पधारतां अमो मंगलदीवो करशुं. ॥ १९ ॥ ए प्रमाणे महा महोत्सव प्रवर्त्तते चंदराजा श्री सिद्धाचल गिरिराज समीपे आव्या अने ससरा प्रमुख सर्वे परिवारथी जुदा पडतां पेहेलां तेमणे श्री जिनराजना गुणोनुं स्तवन कर्युं. ॥ २० ॥

कहे मोहन इहां चोथे उल्लासे, सुललित सोलमी ढाले ॥
मानव जव सुकीयारथ कीधो, श्री श्री चंद नृपाले ॥ २१ ॥

अर्थ ॥ मोहन विजयजी महाराजे आ चोथा उल्लासमां सुललित सोलमी ढाल कही जेमां कह्युंके श्री चंदराजाए पोतानो मनुष्य जव सुकृतार्थ कर्यो. ॥ २१ ॥

॥ दोहा ॥

ज्ञेटी विमलाचल विमल, तलहटीए नृपचंद ॥ आवीने कीधां विदा, स्वसुरादिक सानंद ॥ १ ॥ मकरध्वज विमलापुरी, पोहतो मांगी शीख ॥ चाल्यो चंद नरिंदवर, आजाप्रति सहरीष ॥ २ ॥

अर्थ ॥ पवित्र सिद्धगिरिराजने ज्ञेटीने तलेटीए आवतां चंदराजाए मकरध्वज राजा प्रमुख सर्वने आनंद सहित विदाय कर्या. ॥ १ ॥ मकरध्वज राजा रजा लइने विमलापुरीए आव्या. पछी चंदराजाए हर्ष सहित आजापुरी तरफ प्रयाण कर्युं. ॥ २ ॥

पजणे चंद यश शिवकुंवर, नित करे नाटारंज ॥ प्रतिदिन पं थते अतिक्रमे, वाजत मंगल ज्जंज ॥ (पाठांतर) देखत अवनी अचंज्ज ॥ ३ ॥ जोतां देश विदेश बहु, मेली सैन्य अनंत ॥ प्र तिपुर नृपति अंगजा, पग पगचंद परणंत ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ रस्तामां शिवकुंवर नट चंदराजाना यशोगान करेछे. निरंतर नाटारंज करेछे. दररोज मार्गने मंगल ज्जंजावाजते उलंघेछे अने जगत्ना आश्चर्यकारी पदार्थो अवलोकन करता चाल्या जाय छे. ॥ ३ ॥ अनेकदेशविदेश जोता जोता अने अगणित सैन्य एकठुं करता चाल्या जायछे अने दरेक शेहेरना राजानी पुत्रीने चंदराजा डगले पगले परणता ॥ ४ ॥

आव्यो पोतनपुर वरे, चंद कटक सरतीर ॥ लीलाधर पण तेह जदिन, आव्यो गृहे गुहीर ॥ ५ ॥ पति अनुमति लीलावती, चंदनोतर्यो धीर ॥ संतोष्यो ज्जोजन विधे, ज्जगिनीये वीर ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ पोतनपुर नगरे आव्या; चंदराजानुं सैन्य सरोवरना किनारा उपर उतर्युं. लीलाधर पण तेज दिवसे परदेश गयेलो पोताने घेर आव्यो. ॥ ५ ॥ पतिनी आज्ञालइने वर्तनारी लीलावतीए महा धैर्यवंत चंदराजाने पोतानेघेर आमंत्रण कर्युं; अने ते धर्मनी बेहेने पोताना शुरवीर धर्मबंधुने अनेक प्रकारना ज्जोजनादिकथी संतोष पामवा रूप कार्य कर्युं. ॥ ६ ॥

नृप सासरवासोकरी, आव्यो सैन्य मोझार ॥
अर्द्ध निशाये जे थयो, ते सुणो अधिकार ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ चंदराजाएपण पोतानी धर्म ज्जगिनीने (लीलावतीने) करीयावर रूप मुल्यवान वस्तुउ आपी, पछी पोताना सैन्यमां आव्यो. बाद अर्धरात्रिये जे वृत्तांत बन्युं ते सर्वे अधिकार हे श्रोताजनो! तमे सांज्जलो ॥ ७ ॥

॥ ढाल १७ मी ॥

॥ पुण्य प्रशंसीये ॥ ए देशी ॥

सुरपति सुर समुदायमांरे, एहवे पजणयु वचन्न ॥ जंबु ज्जरतमांहे वसेरे, चंद महीधर धन्य रे ॥ शील सेवो सदा ॥ १ ॥ नरने जास प्रसादेरे,

दुःखन होवे कदा ॥ ए आंकणी ॥ नर सुर जगत् अनेकछे रे, चंद समो नहीं कोय ॥ निज दारा संतोषीछेरे, ए सरीखो कोणहोयरे॥ शील०॥२॥

अर्थ ॥ देवलोकमां इंद्रमहाराजाए देव सत्रामां एवुं कह्युंके जंबुद्दीपना त्ररत क्षेत्रमां आत्रानमां चंदराजा वसे छे तेने धन्य छे. (कवि कहेछेके हे त्रव्यजीवो तमे निरंतर शियल व्रतनुं सेवन करो तेना पसायथी तमने कदापि दुःख प्राप्त थशे नही. ॥ १ ॥ जगत्मां देवो अने मनुष्यो पारवगरनाछे परंतु चंदराजा समान, मात्र पोतानी स्त्रीमांज संतोषी एवो ब्रह्मचर्य पालनार कोइ नथी. ॥ २ ॥

माये विहंग कर्यो हतो रे, पण निज शिल प्रत्नाव ॥ सिद्धाचल फरसे थयो रे, पाछो वली नरराव रे ॥ शील० ॥ ३ ॥ शियल चूकावे जे एहनो रे, ते नही कोइ संसार ॥ मेरु चलेतो एचलेरे, जाणो सहु निरधार रे ॥ शील० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ पोतानी ओरमान माताए पक्षी बनाव्यो हतो परंतु पोताना शियलना प्रत्नावथी सिद्ध गिरिराजनो फरस थतांज पाछो मनुष्य रूप थयो छे. ॥ ३ ॥ आ संसारमां तेना शियलव्रतमां त्नंग करावे तेवो कोइ देखातो नथी. तमे सर्वे खात्रीथी मानजो के जो मेरु पर्वत चलेतोज ते चलायमान थाय. ॥ ४ ॥

एक सुर अण सहतो थको रे, चंदतणी सुप्रशंस ॥ आव्यो शियल चुकाववारे, निशि पोतानपुर अंश रे ॥ शील० ॥ ५ ॥ रजनी मध्यने अवसरे रे, कीधो खेचरी वेश ॥ निरखी त्रित्नुवन मन चले रे, मायारूप विशेष रे ॥ शील० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ ते सत्रामध्येनो एक देव इंद्रनांवचनो रूप चंदराजानी प्रशंसाने नही सहन करवाथी अर्थात् ते वचनो उपर तेने श्रद्धानहीं बेसवाथी, चंदराजाने शियलथी त्रष्ट करवा सारु ते ते रात्रिए पोतनपुर नगरे आव्यो. ॥ ५ ॥ मध्यरात्रिने समये तेणे एक विद्याधरीनो वेश धारणकर्यो; अने महा मोहजनक एवी तो शरीरनी सौंदर्यता रची के ते देखतांज त्रणत्नुवनना पामरजीवोनां मन चली जाय. ॥ ६ ॥

रुदन करे उंचे स्वरे, रही एकांत प्रदेश ॥ निसुणी चंद नरेसरु रे, अचरिज लह्यो सुविशेष रे ॥ शील० ॥ ७ ॥ कुण दुःखणी रणमां रुवे रे, एकली माजम रात ॥ खड्ग लइने एकलो रे, चाल्यो चंद विख्यात रे ॥ शील० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ ते स्थलना एकांत त्नागमां बेसीने तणीए उंचे स्वरे एवुंतो रुदन करवा माड्युं के चंदराजाने ते सांत्नलतांज अत्यंत आश्चर्य उत्पन्न थयुं. ॥ ७ ॥ आवी घोर अंधारी मध्यरात्रिए आ जंगलमां रुवेछे एवी कोण दुखीयारी हशे. मारे तेनो तपास करवो जोइए एवो निश्चयकरी हाथमां खड्ग लइ चंदराजा चाल्यो.

शब्दे शब्दे निकुंजमां रे, आव्यो नारी समीप ॥ दिठी मदन दिपालिका रे, ऊगमग त्नूषण दीप रे ॥ शील० ॥ ए ॥ कहे नरवर वनिता करे रे, केम ए वको आक्रंद ॥ कहे मुजने शंकीश मां रे, टालीश हुं दुःख फंद रे ॥ शील०॥१०॥

अर्थ ॥ क्यांथी शब्द आवेछे एम आवता शब्दनी दिशाने साधतो वननी घटामां ते स्त्रीनी पासे आव्यो. तेनी समीपे आवतां ते स्त्री साक्षात् कामदेवनी महाज्योति रूप दिवाली सदृश अने सुंदर अलंकारोथी वित्नूषित थयेली दीठी. ॥ ए ॥ चंदराजाए कह्युंके हे स्त्री आवीरीते अत्यंत जोरथी रुदन करवानुं शुं कारणछे ? मारीपासे कांइपण शंका नहीं राखतां कहीदे. हुं तारुं दुःख टालीश ॥ १० ॥

एम निसुणी सुर उपदिशे रे, सुणो आजापति वात ॥ हुं हुं खेचर पुत्रिका रे, अकथछे मुज अवदात रे ॥शील०॥११॥ खेद धरे खटपट करेरे, मुजथी अति उरतार ॥ कपटकरी परहरी गयो रे, आज ए वनह मोझार रे ॥शील०॥१२॥

अर्थ ॥ ते सांजळीने देवताए कह्युं के हे आजानगरीना राजा मारी हकीकत ध्यान दइने सांजळो. हुं विद्याधरनी पुत्रीछुं. मारुं वृत्तांत केहेवा योग्यनथी. तोपण ॥ ११ ॥ हकीकत एवीछे के मारो पति मारी उपर बहुज गुस्से थयो छे; अने तेथी मारी साथे बहुज कपटथी वरतेछे. ते आ वनमां मने तजी दइने चाल्यो गयोछे. ॥ १२ ॥

कोइ न करे तेम करी गयो, प्रीतम कपट जंजार ॥ हुं अबला हवे माहरो रे, जाशे केम अवतार रे, ॥ शील० ॥ १३ ॥ मुजकरुणावस्र सांजळीरे, आव्यातमे महाराज ॥ जो तमे मजने संग्रहो रे, तोजगवाधशे लाजरे ॥ शील० ॥

अर्थ ॥ जगत्मां कोइ नकरे तेवुं ए करीने चाल्यो गयो. ते कपटनो जंजारछे. हुं अबला होवाथी हवे मारो अवतार केवीरीते जाशे. ॥ १३ ॥ मारो दयाजनक स्वर सांजळीने तमे अहीं पधार्याछो. तेथी जो हवे आप मने अंगीकार करशो तो जगत्मां आपनी कीर्त्ति बहुज वधशे ॥ १४ ॥

साची निवहो जो क्षत्रियता रे, तो मत केहे जो नाकार ॥ राखो मुजपत्नि करीरे, नकरो विचार लगार रे ॥शील०॥१५॥ पातिक प्रार्थना जंगनु रे, जाणो प्राणा धार ॥ शरण आव्याने उवेखशो रे, बांधोछो जो तरवार रे ॥ शील० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ जो आप क्षत्रियपणानुं अजिमान राखता हो तो मने नाकारो करता नही. मने पोतानी अर्धांगनाकरीने राखो अने ते बाबतमां जरापण बीजो विचार करो नही. ॥ १५ ॥ हे प्राणाधार! कोइनी प्रार्थना जंग कर्यानुं पाप अतिशय छे ते आपजाणोछो माटे जो तरवार बांधता होतो शरणे आवेलीने तजशो नही. ॥ १६ ॥

जननी कोइ शुराजणे रे, तुमजेवा महीपाल ॥
सतरमी चोथा उल्लासनी रे, पजणी मोहने ढाल रे ॥शील० ॥१७॥

अर्थ ॥ तमारा जेवा शुरवीरने हे राजन् कोइकज माता जन्म आपेछे. एवीरीते चोथा उल्लासमां मोहन विजयजीए सतरमी ढाल कही. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

वनिता वचन सुणीकरी, कहे चंद मतिवंत ॥ एवुं म कहे तुं मा तुनी, अयुक्त वचन अनंत ॥ १ ॥ स्त्री जे परनर जोगवे, तेमें केम संग्रहाय ॥ मीठुं पण एठुं थयुं, उत्तम जने नजमाय ॥ २ ॥

अर्थ ॥ ते स्त्रीनां एवां वचनो सांजळीने बुद्धिशाली चंदराजाए कह्युं के हे स्त्री आवा अत्यंत अघटीत वचनो तुं बोल नही. ॥ १ ॥ जे स्त्रीने बीजो पुरुष जोगवेछे ते स्त्रीने हुं केवीरीते अंगीकार करी-शकुं? जोजन गमे तेवुं मीठुं होय पण जो ते एठुं थयुं तो उत्तम मनुष्य ते खाय नही. ॥ २ ॥

बोट्युं अवरनुं आदरे, के बलिभुक् शियाल ॥ मृगपति ते करि वर भखे, आप भरीने फाल ॥ ३ ॥ घेली सुंदर वदनथी, तुच्छ वचन म प्रकाश ॥ कहेतो तुज पति मेलवुं, कोइ करी आयास ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ बीजानुं बोटेलुं तेतो कागडो–कुतरोके शियाल खाय. परंतु केशरीसिंह तो शिकार करीने उत्तम हस्तिनुं भक्षण करेछे. ॥ ३ ॥ हे गांडी! आवा सुंदर मुखथी एवा तुच्छ वचन बोल नहीं. तुं जो हजी कहेतो कोइपण प्रकारे मेहेनत करी तारा स्वामिने मेळवी आपुं. ॥ ४ ॥

जे जगमां अकुलीन नर, ते परस्त्री रत होय ॥ पण उत्तम कुल उपजी, निंदित नकरे कोय ॥५॥ सुणी वचन एम खेचरी, रोष करी कहे एम ॥ जोतुं मुज नहीं आदरे, तोतुं क्षत्रिय केम ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ जगत्मां जे कुलीन पुरुषो केहेवाय छे तेओ परस्त्री लंपट होताज नथी. परंतु जेओ उत्तम कुलमां उत्पन्न थयेला होयछे तेओ कोइपण प्रकारनुं निंदा करवा योग्य काम करताज नथी. ॥ ५ ॥ चंदराजानां एवां वचनो सांभळी खेचरीए गुस्से थइने कह्युं के हे राजा जो तुं मने अंगीकार नहीं करीश तो तुं क्षत्रिय केम केहेवाइश. ॥ ६ ॥

स्त्री हत्यापातिक तने, देइश अहो राजन् ॥
नही तो कहुं तु माहरुं, वचन अनोपम मान ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ हे राजन् हवे छेवटे तने कहुं छुं के तुं जो मने नहीं अंगीकार करतो हुं आत्मघात करीश अने तेथी तने स्त्री हत्यानुं पाप लागशे तेथी मने अंगीकार करवारूप मारूं अनोपम वचन तुं कबुलकर.७

॥ ढाल १७ मी ॥

॥ कंत तमाकु परिहरो ॥ ए देशी ॥

विद्याधरीने नृप कहे, रे सुभगे सुणवात ॥ मोरा लाल ॥ स्त्री वध पातिकथी घणो, शील भंग उतपात ॥ मो० ॥ १ ॥ लूखो ललना विषयनो ॥ ए आंकणी ॥ चंद चंद अनुकार ॥ मो० ॥ जास प्रशंसे सुरवरा, धन एहनो अवतार ॥ मो० ॥ सु० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ विद्याधरीने चंद राजाए कह्युं के हे सुभगे ! मारी वात सांभळ. स्त्री वधना पापथी शियळना भंगनुं पाप अतिशय मोटुं छे. स्त्रीनो विषय लुखोनिर्माल्य छे. कवि कहे छे के चंद राजा चंद्रसमान निर्मळ छे. जेनी इंद्र पण प्रशंसा करे छे तेना अवतारने धन्य छे. ॥ १ ॥ २ ॥

वैदेही रघुपति तणी,अपहरीने दश कंध ॥ मो० ॥ हेमपुरी करथी गमी,जाणे सहु संबंध ॥ मो० ॥ लू० ॥ ३ ॥ पांचाली पद्मोत्तरे, अपहरी यश श्यो लीध ॥ मो० ॥ साहामी अमर कंकापुरी, जटिल विलेपन कीध ॥ मो० ॥ लू० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ रामचंद्रजीनी पत्नी सीतानुं रावणे हरण करवाथी सुवर्ण लंका गुमाववानो समय आव्यो ।

वृत्तांत सर्व कोइ जाणे छे ॥ ३ ॥ द्रौपदीनुं पद्मोत्तर राजाए हरण करीने शुं यश संपादन कर्यो? उलटी अमरकंका नगरी गुमावतां कृष्णे स्त्रीनो वेश धारण करावी छोड्यो. ॥ ४ ॥

अहल्या माटे इंद्रने,शाप्यो गौतमे जाण ॥ मो० ॥ हरि दशशत जगनो थयो, कहे एम प्रगट पुराण ॥ मो० ॥ लू० ॥ ५ ॥ जस्मतो जस्मांगद थयो, तुहिन कन्याने हेत ॥ मो० ॥ एतो जाणे छे सहु, शैविमत संकेत ॥ मो० ॥ लू० ॥६॥

अर्थ ॥ वली पुराणमां पण प्रगट कथा छे के अहल्या साथे इंद्रे व्यभिचार करवाथी गौतम ऋषिए तेने शाप दीधो हतो जेथी इंद्र हजार योनिवालो थयो ॥ ५ ॥ वली हिमाचलनी पुत्री उपर जस्मांगद कामांध थयेलो होवाथी ते जस्म थइ गयो एवी शिवपुराणनी वात सहु कोइ जाणे छे. ॥ ६ ॥

एम परदारा आदर्ये, केणे कीधी लील ॥ मो० ॥ सुखीया ते नर जाणजे, जे कोइ पालशे शील ॥ मो० ॥ लू० ॥ ७ ॥ जवसागर फरवा तणी, परस्त्री बेमी समान ॥ मो० ॥ परणीता परिहारते, छे शिव लब्धि निदान ॥ मो० ॥ लू० ॥८॥

अर्थ ॥ एवी रीते परस्त्रीने अंगीकार करवाथी संसारमां कोण सुखी थयुं छे? सुखीयातो तेज पुरुषो छे के जेओ निरंतर शियलव्रत पाले छे ॥ ७ ॥ जवसमुद्रमां डुबी रेहेवा माटे परस्त्री ते लंगर समान छे, अने परणेलीनी साथे पण ब्रह्मचर्यनुं पालवुं छे ते मोक्ष प्राप्त करवानुं कारण छे. ॥ ८ ॥

परनारी जारी शिला, बुडाड्या नर कोड ॥ मो०॥ जव कूपंकनो तेहथी, पाम्या नही कांइ छोड ॥ मो० ॥ लू० ॥ ९ ॥ पररमणीना प्रसंगथी,लहे दुःख ललित कुमार ॥ मो० ॥ तेहवो मूरख हुं नही, जे रुलवुं संसार ॥ मो० ॥ लू० ॥१०॥

अर्थ ॥ परनारी रूप महाजारी शिलाए आ संसार समुद्रमां क्रोडोनरोने बुडाडेला छे जेओ हजु सुधी तेमांथी छुटकारो मेलववाने शक्तिवान थया नथी ॥ ९ ॥ परस्त्रीनी आसक्तिथी जेवुं दुःख ललित कुमारे प्राप्त कर्युं, तेवुं दुःख संपादन करवा अने संसारमां रुलवा हुं तैयार थाउं एवो हुं मूर्ख नथी. ॥ १० ॥

तुज पातिकथी बीहते, केम कीजे व्रत जंग ॥ मो० ॥ पावक दुःख एक जव तणो,जव जव दुःख अनंग ॥ मो०॥ लू० ॥११॥ तुं मुज बेहेनी धर्मनी, अथवा धर्मनी मात ॥ मो०॥ तुं उत्तम कुलनी सुता,न घटे ए तुज वात ॥ मो०॥लू०॥१२॥

अर्थ ॥ तुं आत्म हत्या करीश ए पापथी बीक धारण करीने हुं मारा व्रतनो जंग केवी रीते करी शकुं? अग्निनुं दुःख एक जव माटे छे अने कामाग्निनुं दुःख जवो जव प्राप्त थाय छे ॥ ११ ॥ तुं मारी धर्मनी बेहेन छो अथवा धर्मनी माता छो. छेवटे कहुंछुं के तुं उत्तम कुलनी पुत्री होवाथी तने आवी वात करवी घटती नथी. ॥ १२ ॥

नृप वचने सुर हरखीयो, विरमी खेचरी रूप ॥ मो० ॥ सुर रूपे परगट थयो, पाम्यो विस्मय जूप ॥ मो०॥लू०॥१३॥ सुर कहे अहो आजा धणी,जेम प्रशंस्यो इंद ॥ मो० ॥ दीठो में तुज तेहवो, सुप्रसन्न मुख अरविंद ॥ मो० ॥ लू० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ चंद्रायनतां आवा वचनोथी देवता हर्ष पाम्यो. ते विद्याधरीनुं रूप फेरवी देव रूपे प्रगट थयो

जेथी राजा अत्यंत आश्चर्य पाम्यो ॥ १३ ॥ देवताए कह्युं के हे आज्ञा नगरीना स्वामी जेवी इंद्र महाराजे तमारी प्रशंसा करी तेवाज कमलना जेवा प्रसन्न मुखवाला तमे शियलवंत छो एवी मने खात्री थइ.१४

जननी धन्य जे तुज जण्यो, पुत्र रत्न शीलवंत ॥ मो० ॥ न छल्यो मुज
माया थकी, धीरज गिरथी अनंत ॥ मो० ॥ लू० ॥ १५ ॥ कुसुम वृष्टि
देवेकरी, नृपना प्रणमी पाय ॥ मो० ॥ सुर पहोतो निज थानके,
हर्ष हृदय न समाय ॥ मो० ॥ लू० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ तमारी माताने धन्य छे जेणे आवा शियलवंत पुत्र रत्नने जन्म आप्यो. तमे मारी रचेली मायाना फंदमां न फस्या तेथी तमारूं धैर्य मेरू पर्वतथी पण घणुं मोटुं छे ॥ १५ ॥ पछी देवताए तेना उपर पुष्पनी वृष्टि करी अने राजाने नमस्कार करी अंतःकरणमां अत्यंत हर्ष धारण करतो देवता पोताने स्थानके पहोंच्यो. ॥ १६ ॥

आव्यो प्रेमला सन्निधे, तत्क्षण चंद भूपाल ॥ मो० ॥
चोथा उल्लासे अढारमी, मोहने पभणी ढाल ॥ मो० ॥ लू० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ चंदराजा पण तरतज प्रेमला लछी पासे आव्या. ए प्रमाणे चोथा उलासमां अढारमी ढाल मोहनविजयजीए कही. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

प्रात हुउं उदयो तपन, चंद भूप कुल भाण ॥ शीख लही मुख
बेहेननी, आज्ञा कर्युं प्रयाण ॥ १ ॥ साध्या पंथे जनपद घणां,
प्रणमाव्या नृप कोडि ॥ परणी तरूणी सात,सेंदेव वधूनी जोडि ॥ २ ॥

अर्थ ॥ प्रातःकाल थयो अने सूर्योदय थतांज पोताना कुलने विषे सूर्य समान एवा चंदराजाए लीलावती बेहेननी रजा लइ आज्ञापुरी तरफ प्रयाण कर्युं ॥ १ ॥ रस्ते जतां अनेक देशोने साधतां क्रोडो राजाने ताबे कर्या. वली देवांगना सदृश एवी सातसो स्त्रीउं साथे पाणि ग्रहण कर्या. ॥ २ ॥

एम अधिके आरूंबरे, वाजते विजय निसाण ॥ दीठा नयणे
अनुक्रमे,आज्ञापुरी अहिठाण ॥३॥ पामी शुद्धि गुणावली,हरख्यो
सुमति प्रधान ॥ पुर अधिकारी प्रमुखथी, भेट्यो शशि राजन ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ एम अत्यंत आडंबर सहित विजयना रूंका वगडावतां अनुक्रमे तेउंनी दृष्टिए आज्ञापुरीनां ऐंधाण प्राप्त थयां ॥ ३ ॥ गुणावली राणीने समाचार मलतांज ते अने सुमति प्रधान अत्यंत हर्ष पाम्यां अने नगरनी प्रजा तथा सर्व अधिकारी मंडलने साथे लइ मोटा आडंबर सहित सामैयुं लइ आवीने चंद रायनी सर्वेए भेट लीधी. ॥ ४ ॥

सनमानी सघली प्रजा, चंदे लह्या आनंद ॥ कुशल प्रश्न पाम्या
सकल, उदित उल्लास अमंद ॥ ५ ॥ घर घर थयां वधामणां,
प्रगट्यो प्रेम अंकूर ॥ थइ फरी आज्ञापुरी, आव्ये चंद सनूर ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ चंदराजाए आनंद सहित सर्व नागरिक जनोनुं सन्मान कर्युं. पछी क्षेम कुशलनां प्रश्नो पुछता अत्यंत आनंदोत्सव प्रगट थयो ॥ ५ ॥ घेरे घेर आनंदनी वधाइओ थइ. प्रेमना अंकुरा अरस परस प्रगट थया, अने चंद राजा आववाथी आजापुरी पण फरीने तेजोमय थइ. ॥ ६ ॥

नरनारी नृप निरखवा, टोले मळ्या अनंत ॥
नृप पुर पेसारो करे, जट्ट बिरूद बोलंत ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ नरनारीना अगणित समुदाय चंद रायने निरखवा गामे गाम एकत्र थया अने चंदराजाए जाट चारणो विरुदावली बोलते नगरने विषे प्रवेश कर्यो. ॥ ७ ॥

॥ ढाल १ए मी ॥

॥ जुंबखडानी देशीमां ॥

पूरमां पेसारो कर्यो रे, जूपे हर्ष अतीव ॥ सुरंगव धामणां ॥ जेम असंख्य प्रदेशथी रे, घट मांही जेम जीव ॥ सु० ॥ १ ॥ मुख आगल रथ सातसें रे, चाले चौटा विचाल ॥ सु० ॥ जिन मत नयसाते तणारे, सात सयां चक्रवाल ॥ सु० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ चंद राजाए हर्षजर आजानगरीमां जेम असंख्य आत्म प्रदेशवालो जीव शरीरमां प्रदेशो सहित प्रवेश करे तेवी रीते प्रवेश करतो हवो ॥ १ ॥ वली सामैयामां चौटा मध्येथी सातसो रथो आगल चालता हता ते जाणे स्याद्वाद मतना सात नयोना प्रकारांतरे थयेला सातसो जेदना जेवा शोजता हता. ॥ २ ॥

हलकया मदजर गजतणा रे,करता अलिझंकार ॥ सु०॥ सुणीये सुयश मृदंगना रे, प्रगट्या मधुर धोंकार ॥ सु० ॥ ३ ॥ चपल तुरंगम कुदतारे,कीरति नदीना तरंग ॥ सु० ॥ पंच रंग नेजा फरहरे रे, जेवा विजयना अंग ॥ सु० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ जेना कुंजस्थलमांथी मदझरी रह्यो छे अने जेनी फरता जमराओ गुंजारव करी रह्या छे एवी हाथीओनी शोजा विशेष छे. वली सुंदर यशनो अवाज करता एवा मधुर स्वरवाला मृदंगोनो नाद पण संजलाय छे ॥ ३ ॥ अत्यंत वेगवाला अश्वो कुदी रह्या छे ते जाणे कीर्त्ति रूपी नदीना मोजा उछलता होय तेवा जासे छे. वली विजयना अंगजूत एवा पंचरंगी वावटाओ गाम गाम फरकी रह्या छे. ॥ ४ ॥

दीपे पायक दल जलुं रे, नौतम ज्योतिष चक्र ॥ सु० ॥ चंद विराजे तेहमां रे, लंछन रहित अवक्र ॥ सु० ॥ ५ ॥ त्रंबालु गुजे घणा रे, जल धर ध्वनि अनुकार ॥ सु० ॥ मंगल तूर जिह्वां रवेरे, वरसे वसु जलधार ॥ सु० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ सुशोजित एवुं पायदल जाणे नवीन ज्योतिष चक्र-मंडल होय तेवुं जासमान थइ रह्युं छे तेमां लंछन वगरनो तथा सरल एवो चंद्रराय चंद्रमानी जेवो बिराजे छे ॥ ५ ॥ मेघना गर्जारवनी जेम नोवतो गडगडी रही छे, तेमज मंगलमय वार्जित्रोनो ध्वनि तमराओना ध्वनि जेवो थइ रह्यो छे. ते साथे लक्ष्मीनो वरसाद वरसे छे ॥ ६ ॥

पग पग प्रणमे पुरजनारे, कहे सहु थइ वाचाल ॥ सु० ॥ जोतां अमे चातुक परें रे, तुम आगमनी वाट ॥ सु० ॥ ७ ॥ आज कृतारथ सहु थयारे, देखी नवल देदार ॥ सु० ॥ तमे स्वामी चिर प्रतपजोरे, प्रजाना प्राणाधार ॥ सु० ॥८॥

अर्थ ॥ नागरिकजनो पगले पगले प्रणाम करतां, सर्वे वाचाल थइ कहेता हवा के हे महाराज ! अमे चातुक पक्षी वरसादनी जेम तेम आपनी राह जोइ बेठा हता ॥ ७ ॥ आपना पधारवाथी आपनुं देदीप्य मान स्वरूप जोइने अमे आजे सर्वे कृतार्थ थया छीए. हे महाराज ! आप दीर्घकाल प्रकृष्ट पणे तपजो–आपनो प्रताप वधजो. आप प्रजाना प्राणाधार छो. ॥ ८ ॥

चंद प्रजा सनमानतो रे, गजस्थित देतो दान ॥ सु० ॥ नाखे मनु पीयुष छटा रे, नगरी प्रते बहु मान ॥ सु० ॥ ९ ॥ जोली टोलीये मली रे, गाय मधुरां गीत ॥ सु० ॥ सुर गायनीउं एहवी रे, न लहे गाननी रीत ॥ सु० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ चंद राजा पण प्रजाने सन्मान आपतां हस्ति उपर बेठा बेठा याचकोने दान वरसावी रह्या छे. ते जाणे नगरमध्ये बहुमान पूर्वक अमृतनो छंटकाव करतो होय तेवुं लागतुं हतुं ॥ ९ ॥ कुमारिकाउं टोला बंध एकत्र मली मधुर गीतो गाय छे. ते एवां तो सरस रीते गाय छे के देवकुमारीउं पण ते गायननी रीति जाणती न होय तेवुं लागे छे. ॥ १० ॥

छत्र सुरद्रु कल्याणनो रे, चामर छत्र लसंत ॥ सु० ॥ आनंद फल अनुमानतो रे, अवनिपति सोहंत ॥ सु० ॥ ११ ॥ मोती वधावे मानुनी रे, जे स्वांते उत्पन्न ॥ सु० ॥ जाणीए पुत्र जनक प्रते रे, आवी मले आसन्न ॥ सु० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ कल्याण रूपी कल्प वृक्ष जेवा छत्र अने चामरो महा तेजस्वी रूपे फरकतां हतां. तेना आनंद रूपी फलोने अवनिपति आस्वादन करतो शोभतो हतो ॥ ११ ॥ सुघड स्त्रीउं स्वाति नक्षत्रना उत्पन्न थयेला मोतीउंथी वधावती हती. ते जाणे पुत्र पितानी पासे जइ तेने भेटतो होय तेवा दिसता हता. १२

एम आडंबरे आवीयो रे, भूपति निज दरबार ॥सु०॥ राज सभाए विराजीयो रे, निषधे जेम दिनकार ॥ सु० ॥ १३ ॥ सामंत सवि कीधा विदारे, आपापणे आवास ॥ सु० ॥ मंत्री प्रमुख विसर्जियारे, सनमानी सुविलास ॥ सु० ॥१४॥

अर्थ ॥ ए प्रमाणे महा आडंबर सहित चंदराय पोताना दरबारमां आवतो हवो. जेम निषध पर्वतमां सूर्य प्रवेश करे तेवी रीते राज सभामां राजा विराजमान थतो हवो ॥ १३ ॥ अनुक्रमें राजाए आनंद सहित सभाने सन्मान आपी सर्वे सामंतोने विदाय कर्या. जेउं पोत पोताना आवासे गया. त्यार बाद मंत्री विगेरे सर्वने विसर्जन करी सभा बरखास्त करी. ॥ १४ ॥

आव्यो निज अंते उरे रे, सतसया परिवार ॥ सु० ॥ प्रणमी नारी गुणावलीरे, प्रमुदित थयो भरतार ॥ सु० ॥ १५ ॥ दीधां युवतीयो भणीरे, मंदिर अतिहि उत्तंग ॥ सु० ॥ भोजन भक्ते गुणावलीरे, पति संतोष्यो सुरंग ॥ सु० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ पछी राजा पोताना अंतःपुरमां आव्यो. सातसे राणीउंने परिवारे परवरेला एवा राजाने गुणावलीए प्रणाम करतांज ते अत्यंत हर्ष पाम्यो ॥ १५ ॥ सर्व राणीउंने अत्यंत सुंदर अने उंचा एवा राज

मेहेलोमां वास स्थान आप्यां. अनुक्रमे गुणावलीए पोताना स्वामिने हर्ष सहित षड्रस युक्त जोजन पानथी संतुष्ट कर्या. ॥ १६ ॥

रंगरली घरे आवीयारे, श्री श्रीचंद जूपाल ॥ सु० ॥
मोहने चोथा उल्लासनीरे, कही र्जगणीशमी ढाल ॥ सु० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ एवी रीते रंगरलीआते श्रीचंद महाराजाए पोताने घेर वास कर्यो. कवि मोहन विजयजीए चोथा उल्लासनी र्जगणीशमी ढाल कही. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

सुंदर वनिता सातसें, थकी चंद लयलीन ॥ बनी प्रीत पयनीर
सम, अथवा जल जेम मीन ॥ १ ॥ न जणावे स्त्री सातसें, शोक
संबंध लगार ॥ थावा नहींदे अरुचिता, निपुण जिहां जरतार ॥ २ ॥

अर्थ ॥ अत्यंत रूपवंत एवी सातसो राणीर्ज साथे राजा प्रेममां मशगुल थतो हवो. तेर्जनी प्रीति दुध अने पाणीनी जेवी अथवा जल अने मीनना जेवी थइ रही ॥ १ ॥ सातसो स्त्रीर्जमांथी कोइ पण अरस परस पोतानी वचे शोक संबंध छे एवुं जरा पण देखाकती न हती. तेमज ज्यां पति चतुर होय त्यां अरुचिजाव पण केम उत्पन्न थवा दे ॥ २ ॥

जोवानी स्त्री सातसो, पण मनथी थइ एक ॥ मली बहु मन
एक मन थयुं, ए कोइ अधिक विवेक ॥ ३ ॥ हसे रमे क्रीडा
करे, पतिथी सहु एक रंग ॥ एक नावे बेठां थकां, मूरख करे कुढंग ॥४॥

अर्थ ॥ दृष्टिए सातसो राणीर्ज पडे, परंतु मनमां तो जाणे एकज होय तेम लागतुं हतुं. अनेक मन एकत्र थइ एक मन थइ गयुं ते कोइ उत्कृष्ट विवेक समजवो ॥ ३ ॥ पतिनी साथे एक रंग सहित सर्वे राणीर्ज हसतां, रमतां, जोग विलास प्रमुख अनेक क्रीडा करे छे. एक नावमां बेठा पछी जे मूर्ख होय तेज एक बीजाथी विरुद्ध वर्त्तन करे. ॥ ४ ॥

चंदे पटराणी करी, गुणावलीने ताम ॥ प्रेमला लछी प्रमुख सवि,
राजी थइ नियाम ॥ ५ ॥ विलसे विविध श्रृंगार रस, चतुरा
संगे चंद ॥ राज काज तेम निर वहे, जन पामे आनंद ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ पछी चंद राजाए गुणावलीने पटराणी करी स्थापी. जेथी प्रेमला लछी विगेरे सर्वे निर्मल अंतःकरण पूर्वक हर्ष पामी ॥ ५ ॥ अनुक्रमे चंद राजा चतुर राणीर्ज साथे श्रृंगार रस युक्त अनेक प्रकारे जोग विलास जोगवे छे. वली राज्य संबंधी काम काज पण तेवी रीते चलावे छे के जेथी प्रजाना मनने संपूर्ण संतोष थाय छे. ॥ ६ ॥

एक दिन चंद गुणावली, करे वचन रस केलि ॥
ते रसनी आगल सुधा, मुकी जे अवहेलि ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ एकदा चंदराजा अने गुणावली राणी वाणी विलास रूप क्रीडा करतां हतां. ते रसनी पासे अमृत पण तजी देवानी इच्छा थाय एवी मजा पडती हती. ॥ ७ ॥

॥ ढाल २० मी ॥

॥ वीजासेण मारुं ॥ ए देशी ॥

प्रितमजी हो, कहे कर जोडी गुणावली ॥ हो साहिबा ॥ निसुणो प्रितम मुज बोल ॥ सेंण मीठां वेण वाला ॥ प्रितम० ॥ काढ्यां कठिन में तुम विना हो साहिबा, वरस गया जे सोल ॥ से० ॥ १ ॥ प्री० ॥ थाजो प्रेमलानुं जलुं ॥ हो साहिबा ॥ रेहे जो अचल गिरिराज ॥ से०॥ प्री० जे तुम दीठां लोयणे हो ॥ सा० ॥ मुज जीवन शिरताज ॥ से० ॥२॥

अर्थ ॥ हवे गुणावली चंद राजाने बेहाथ जोडी प्रणाम करी केहेवा लागीके हे स्वामिनाथ ! मारी विनंति सांजलो. में आपनी विना सोल वरस महा मुंशीबते काढ्यां छे ॥ १ ॥ हे नाथ ! प्रेमला लछीनुं पण जलुं थजो. तेमज हे मारा प्राणना शिरताज ! ते सिद्ध गिरिराज पण अचल रेहेजो के जेना पसायथी में आपने फरीथी नजरे दीठा. ॥ २ ॥

प्री० ॥ हुं जो गइ विमलापुरी हो ॥ सा० ॥ सासूने लगवाड ॥ से० ॥ प्री०॥ तो तुमे परण्या प्रेमला हो ॥ सा०॥ ए मुज मान जो पाड ॥ से० ॥३॥ प्रेमदाजी हो ॥ चंद हसी कहे रे प्रिये हो॥सा०॥लह्यो जे पंखी अवतार ॥से०॥प्रे०॥ लेखे ते गणजो वली हो ॥ सा० ॥ ते पण तुम उपगार ॥ से०॥४॥

अर्थ ॥ वली हे स्वामि ! सासुनी संगाथे हुं जे विमलापुरी गइ अने साथे गुप्त रीते आवी तमे जे प्रेमला लछीने परण्या ते सर्वे तमे मारो उपकार मानजो एम हसीने कह्युं ॥ ३ ॥ पछी चंदराजाए हसीने कह्युं हे प्रेमदा ! में जे पंखीनो अवतार धारण कर्यो ते तमारा उपकारनी गणतरीना लेखामां गणजो.॥४॥

प्री० ॥ जाखे गुणावली हेजथी हो ॥ सा०॥न होत विहंग आकार ॥ से० ॥
प्री० ॥ तो गिरिवर केम फरसता हो ॥ सा० ॥ केम तरता संसार ॥ से०॥५॥
प्री० ॥ अवगुण पण गुण गुण जाणजो हो ॥सा०॥ रखे कोइ धरता रोष ॥ से०
प्री० ॥ उत्तम जन तुम सारिखा हो ॥ सा० ॥ वदे नही पर दोष ॥ से० ॥६॥

अर्थ ॥ गुणावलीए कह्युं हे नाथ ! जो आप पछी न थया होत तो गिरिराजनी फरसना पण तमने क्यांथी थात अने संसार समुद्रने पण केवी रीते तरत ? ॥ ५ ॥ माटे हे नाथ ! अमारा अवगुणने पण गुण तरीके मानजो. लेशमात्र गुस्सो धरता नही. वली तमारा सरखा उत्तम मनुष्यो कदापि बीजानो दोष होय ते मनमां लावेज नही. ॥ ६ ॥

प्री० ॥ हुं थइ मतिनी पातली हो ॥ सा० ॥ करजो गुन्हो बगसीस ॥ से० ॥
प्री० ॥ नयणां न देती सूकवा हो ॥ सा० ॥ आंसु सासू निशदिश ॥ से०॥७॥
प्री० ॥ ए सोहणे मिलती रखे हो ॥ सा०॥ चढती कहिंये रखे चित्त ॥ से०॥
प्री० ॥ एहने जली दीधी सजा हो ॥ सा०॥ हो जो कुशल तुम नित ॥ से० ॥८॥

अर्थ ॥ वली हे प्राणनाथ ! हुं अकलमां मंद थइ तेथी माराथी जे गुह्नो थयो ते माफ करजो. ए

सासुए निरंतर तमे गया पछी एक पण दिवस मारी आंखोना आंसु सुकावां दीधां नथी ॥ ७ ॥ वली हे नाथ ! ए स्वप्नामां पण सामी मली सारी नथी अने हैयामां पण याद आवता हितकारी नथी. तेने तमे जे शिक्षा आपी ते रुडुंज कर्युं छे. तमारुं निरंतर सारुं होजो. ॥ ८ ॥

प्री० ॥ जे दिनथी तमे विछड्या हो ॥ सा० ॥ शिवमालाने साथ ॥ से० ॥
प्री० ॥ ते दिनथी गति माहरी हो ॥ सा०॥ जाणे छे जगनाथ ॥ से० ॥ ए ॥
प्री० ॥ आवुं छुं हुं आजथी हो ॥ सा० ॥ मनुष्यणीने ठेल ॥ से० ॥ प्री० ॥
रखे तमे करीने मानता हो ॥ सा० ॥ कहे ते साकर घोल ॥ से० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ वली हे स्वामि ! जे दिवसथी में आपने शिवमालाने सोंप्या हता ते दिवसथी मारी जे गति हाल हवाल थया छे, तेमात्र त्रिलोकनो नाथज जाणे छे ॥ ए ॥ हे नाथ ! हुं आजथीज हवे मनुष्यनी हारमां आवुं छुं एम मानजो. आ वात हुं तमने जलुं मनाववाने खातर साकरना रसनी जेम मीठी मीठी कहुं छुं एम रखे मानता. ॥ १० ॥

प्री० ॥ चंद कहे रे अंगने हो ॥ सा० ॥ तुं मुज जीवन मूल ॥ से० ॥ प्री० ॥
जाणुं छुं तुं माहरी हो ॥ सा० ॥ छे साची अनुकूल ॥ से० ॥ ११ ॥ प्री० ॥
तुम माटे इहां आवीयो हो ॥ सा० ॥ विमलपुरीथी एम ॥ से० ॥ प्री० ॥
लघु वय संगी जे विछड्या हो ॥ सा० ॥ तेहने न मलीए केम ॥ से० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ चंदराये कह्युं हे प्यारि ! तुं तो मारा जीवतरनुं मूल छो. तुं मारीज छो अने खरेखरी मने सानुकुल छो एम मानुं छुं ॥ ११ ॥ तेथीज हे प्यारि ! विमलापुरीथी तमारे माटेज अहीं आव्यो. जे बाल वयना सोबतीनो वियोग थयो होय तेनो मेलाप करवा मनराजी केम न होय ? ॥ १२ ॥

प्री० ॥ निरवहजो रूडी परे हो ॥ सा० ॥ ए सघलो घर जार ॥ से०॥ प्री० ॥
देशो तमे जमशुं अमे हो ॥ सा० ॥ तुम सम नहीको संसार ॥ से० ॥ १३ ॥
प्री० ॥ नाह वचने रंजी घणुं हो ॥ सा० ॥ वनिता गुणनी गेह ॥ से०॥ प्री०॥
कीधी सजा दरबारमां हो ॥ सा० ॥ चंद नृपे ससनेह ॥ से० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ हे प्यारि ! हवे घरनो सघलो कारजार तमे रूडी रीते चलावजो. अमे तो तमे जे आपशो ते जमशुं. तमारी समान अमारे जगत्मां बीजुं कोइ वहालुं नथी ॥ १३ ॥ स्वामिनां वचनथी गुणनुं साक्षात् गृह एवी गुणावली बहुज हर्ष पामी. त्यार बाद चंद राजाए स्नेह सहित मोटो दरबार जर्यो. ॥ १४ ॥

प्री० ॥ आव्या सचिव महेसरा हो ॥ सा० ॥ तेमज पंडित परिवार ॥ से० ॥
प्री० ॥ हाल हुकम सहु शिर धरे हो ॥सा०॥ साचवे नृप आचार ॥ से०॥१५॥
प्री० ॥ हित आणी सहुनो कह्या हो ॥ सा० ॥ चंदे निज अवदात ॥ से० ॥
प्री० ॥ दे आशिष सहु सजा हो ॥ सा० ॥ धन्य नृप पुण्य विख्यात ॥ से०॥१६॥

अर्थ ॥ ते वखते राज्य सजामां प्रधान विगेरे महान् ऐश्वर्यवाला तथा पंडितो परिवार सहित आव्या. सर्वे राजानो हुकम मस्तके चडावता हता. राजा पण पोतानो विवेक-आचार साचवता हता ॥ १५ ॥ चंद

राजाए सजामां पोतानो सर्व वृत्तांत प्रेम सहित कह्यो. ते सांजळीने सन्य जनो राजाने आशीरवाद देवा लाग्या अने कहेवा लाग्याके आपने धन्य वाद घटे छे. आपनुं पुण्य जग प्रसिद्ध छे. ॥ १३ ॥

प्री० ॥ लोक सकल सुखीया थया हो ॥ सा० ॥ पेखी पुहवी पाल ॥ से० ॥
प्री० ॥ मोहने चोथा उल्लासनी हो ॥ सा० ॥ जाखी वीशमी ढाल ॥ से० ॥ १७॥

अर्थ ॥ पृथ्वी पति चंदरायने तेजस्वी स्वरूपे निहाळीने नगरना सर्वे लोको अत्यंत सुखी थया. एवी रीते मोहन विजयजीए चोथा उल्लासनी वीशमी ढाल कही. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

सात सयां अंते उरी,पति रंजनने काज ॥ दाखे नव नव चातुरी,
हाव जाव करी लाज ॥ १ ॥ गीत कवित्त प्रहेलिका, गाहा
दोधक छंद ॥ निसुणी वनिता वचनथी, चंद लहे सानंद ॥ २ ॥

अर्थ ॥ अंतःपुरनी सातसो राणीउं पोताना स्वामिनाथने रंजन करवा माटे नवा नवा प्रकारना शृंगार रसनी चतुराइ जरेला हाव जाव मर्यादा पूर्वक बतावे छे ॥ १ ॥ जुदी जुदी राणीउंना मुखथी संगीत, कवित्त अक्षर तथा मात्रा मेळना जुदा जुदा गाथा, दोधक विगेरे छंदो सांजळीने चंदराजा आनंद प्राप्त करता हता. ॥ २ ॥

नित नित विलसे विविध सुख, सांसारिक मन रंग ॥ जोग उदय ज्यां
लगी हुवे, त्यां लगी राज्य अजंग ॥ ३ ॥ चंद जणी नवि विसर्यो, नट
वरनो उपगार ॥ संपत्तिमां गुण सांजरे, अहो उत्तम आचार ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ चंदराजा विविध प्रकारना संसारी सुख निरंतर हर्ष सहित जोगवे छे. ज्यां सुधी जोगनो उदय होय त्यां सुधी राज्य अजंगपणे पाळे ॥ ३ ॥ नटराय शिवकुमर चंद राजाना मनमांथी विसर्यो न होतो तेना उपगार तेने याद आवता हता. संपत्ति प्राप्त थतां करेला गुण सांजरे तेज उत्तमनी रीति छे. ॥४॥

निर्गुणी जन गुण नवि गणे, गुणवंत गुणना दास ॥ गुणी तणे कारण
गगन, दिनकर करे प्रकाश ॥ ५ ॥ गाम सीम आपी घणां, कर्यो प्रसन्न
नटेश ॥ चंदे निज जशथी कर्या, उज्वल देश विदेश ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ निर्गुणी मनुष्यो करेला उपकारने संजारताज नथी. अने गुणवंत होय छे तेनो गुणना दास होय छे एवा गुणीने खातरज सूर्य आकाशमां प्रकाश करे छे ॥ ५ ॥ नटराय शिव कुंवरने गाम गरास अनेक प्रकारथी आपीने बहुज प्रसन्न कर्यो. एवी रीते अनेक प्रकारे यशः कीर्त्ति संपादन करी देश विदेशमां उज्वलता मेळवी. ॥ ६ ॥

राजा राज्य प्रजा सुखी, दुःख नहीं लवलेश ॥
नर सुर तिरि सहुको कहे, जय जय चंद नरेश ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ उत्तम न्यायथी राज्य पाळतां राजा अने प्रजा बंने सुखी थया. लेश मात्र दुःख रह्युं नहीं. देव, मनुष्य अने तिर्यंच सुधां सर्वे चंद महारायनो जय जय बोलता हता. ॥ ७ ॥

॥ ढाल २१ मी ॥

॥ आवी धुतारा नंदना रे, ते धूत्युं गोकुल गाम ॥ ए देशी ॥

प्रेमला लछी गुणावली बेहुनो, वधते रंग सदीव ॥ व० ॥ जाणे बे कायाने अलगी, पण जाणे एक जीव ॥ प० ॥ गोठी सलुणी आवी वने तो, जो होवे पूरण जाग्य ॥ जो० ॥ ए आंकणी ॥ प्रीतरूली बेहु नयणां जेवी, अथवा जारंरू अंग ॥ अ० ॥ तेम ए बेहुनुं चित्त वंधाणुं, पूरव लिखित प्रसंग ॥ पू० ॥ गो० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ गुणावली अने प्रेमला लछी बंनेनो प्रेम निरंतर हर्ष पूर्वक वधतो हतो. बंने जणा मात्र शरीर जुदा अने जीव एक एवी रीते रेहेता हता. कवि कहे ठे के ज्यां उत्तम जाग्य होय त्यांज गोष्ट सुंदर बनी आवे ठे ॥ १ ॥ ए बंने जणीर्जनुं अंतःकरण प्रेमथी एवुं तो एक मेक थयुं के जाणे बंने चक्षुर्जना जेवी तथा जारंरू पक्षीना शरीर जेवी तेमनी प्रीति थइ पूर्व कर्मना संयोगथीज आ बनाव बन्यो हतो. २

नृपति पण ए बेहुनी उपर, राखे सरखो जाव ॥ रा० ॥ हुर्ज सुदृष्टिना जामण हुंती, रस गोरसनो जमाव ॥ र० ॥ गो० ॥ ३ ॥ सुरपुरथी सुरकोइ चवीने, उदर दरी उत्पन्न ॥ ऊ० ॥ राणी गुणावलीए शुज दिवसे, प्रसव्यो पुत्र रतन्न ॥ प्र० ॥ जो० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ राजापण बनेना उपर सरखो राग राखतो. एवी रीते उत्तम एवी समान दृष्टिना मेलवणथी प्रीतिरूपी रसना गोरसनो सारो जमाव थयो. ॥ ३ ॥ देव लोकमांथी कोइ देव चवीने गुणावली राणीनी उदर रूपी कुखमां उत्पन्न थयो. राणी गुणावलीए शुजदिवसे पुत्र रत्नने जन्म आप्यो. ॥ ४ ॥

दीधी वधामणी चंद नृपतिने, दासीए परम अनुप ॥ दा० ॥ सुतजन्मे राजाए तेहने, कीधी कमला रूप ॥ की०॥गो०॥५॥ हरख्यो चंद तनुज मुख देखी, जेम दरिद्रीने निधान ॥ जे० ॥ (पाठांतरे) समर्प्या अर्थीने दान ॥ स० ॥ दीधुं नक्षत्र तणे अनुसारे, गुण शेखर अजिधान॥गु०॥गो०॥६॥

अर्थ ॥ पुत्रनो जन्म थतांज चंदराजाने दासीए पुत्र जन्मनी उत्तम अनुपम वधामणी आपी जे सांजलीने राजाए दासीने अलंकारो विगेरे आजुषणो आपी लक्ष्मी सदृश बनावी दीधी. ॥ ५ ॥ जेम दरिद्रीने निधान प्राप्त थतां ते जेवो हर्ष पामे तेम चंदराजा पुत्रनुं मुख देखी हर्ष पाम्यो. पढी याचकोने बहुज दान आप्या. अनंतर नक्षत्रने अनुसारे पुत्रनुं "गुणशेखर" एवुं नाम पाड्युं. ॥ ६ ॥

वाधे पुत्र दिवाकर सरिखो, रुपे रति पति जोरू ॥ रु० ॥ मात पिताना मनोरथ पूरे, सुत सुरतरुनो ठोरू ॥ सु० ॥ गो० ॥ ७ ॥ प्रेमलाए पण प्रसव्यो बालक, तेपण रुप निधान ॥ ते० ॥ मणि शेखर नामे उल्लाप्यो, बेहु सुत प्रेम समान ॥ बे० ॥ गो० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ अनुक्रमे ते पुत्र साक्षात् कामदेव सरखो रूपवंत सूर्यनी जेम दिवसे दिवसे प्रकाशमां वधवा लाग्यो. कल्पवृक्षना ठोडवा समान ते पुत्र माता पिताना मनोरथो परिपूर्ण करवा लाग्यो. ॥ ७ ॥ प्रेमलालछीए पण जाणे रूपनो नंडार होय एवा बालकने जन्म आप्यो. तेनुं नाम मणिशेखर पाड्युं. चंदराजा बंने पुत्रो उपर सरखो प्यार राखे ठे. ॥ ७ ॥

बेहु सुत चंद उछंगे बेसे, खेले खेल विशाल ॥ खे० ॥ मान सरोव
रने उपकंठे, जाणीए युगल मराल ॥ जा० ॥ गो० ॥ ए ॥ रिपुने शल्य
सहोदर बेहु, अथवा निज कुल थंन ॥ अ० ॥ नेला मति श्रुत ज्ञान
तणी परे, करता शास्त्र अन्नंग ॥ क० ॥ गो० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ बंने पुत्रो चंदरायना खोलामां बेसेछे अने विविध प्रकारनी क्रीडा करे ठे. जाणे मान सरोवरना कांठा उपर हंसनुं जोडलुं होय तेवा शोनेछे. ॥ ए ॥ चंदरायना डुस्मनोने तो आबंने पुत्रो शल्य जेवा लागता हता. पोताना कुटुंबना मनुष्योने स्थंनरूप आधारनूत लागता हता. बंधुउ मति ज्ञान अने श्रुतज्ञाननी जेम साथे रहीने अस्खलितपणे शास्त्रनो अन्यास करता हता. ॥ १० ॥

वृद्धिप्रते पाम्याते अनुक्रमे, खेलावे केकाण ॥ खे० ॥ लीलाते जोवे
थिर राखी, रथने अंबरे नाण ॥ र० ॥ गो० ॥ ११ ॥ गज असवारी
करी केवारे, बेहुं रमे वन आराम ॥ बे० ॥ निज आसननी राखे ते
वारे, शंका अति संग्राम ॥ शं० ॥ गो० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ अनुक्रमे वयमां मोटा थता थतां बंने जणाउ अश्व खेलवा लाग्या ते जोवा सारू सूर्यपण जाणे आकाशमां पोताने रथने स्थिर राखी ते लीला जोतो होय एवुं लागतुं हतुं. ॥ ११ ॥ केटलीएकवार हस्ति उपर स्वारी करी बंने बंधुउ वनमां बगीचामां रमत रमेछे ते देखीने देवलोकनो स्वामि इंद्र रखेने आबंने बंधुउ मारू सिंहासन लइले एवी शंका राखे ठे. ॥ १२ ॥

चंद तणो शासन त्रिहुं खंडे, पाम्यो अति विस्तार ॥ पा० ॥ जाणीए
डुजो केशव प्रगट्यो, अतुली बल शिरदार ॥ अ० ॥ गो० ॥ १३ ॥
नृपथी कोइ नरह्यो अनमी, कुणराण कुणराव ॥ कु० ॥ विण उद्यमे ध
रणी वश आवी, केवल शील प्रनाव ॥ के० ॥ गो० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ चंद राजानी आण त्रणे खंडमां विस्तार पूर्वक प्रवर्त्तवा लागी. जाणे बीजो कृष्ण वासुदेव अत्यंत बलवाननो पण शिरदार, उत्पन्न थयो एवुं लागवा मांड्युं ॥ १३ ॥ चंदराजाने कोइ राजा के राणो न नम्यो एवुं रह्युं नही. अर्थात् सर्वे नम्या. उद्यम विना मात्र ब्रह्मचर्यना प्रनावथी अखिल पृथ्वी स्वाधीन थइ. ॥ १४ ॥

नर सुर असुर खेचरने नूचर, लोपी न शके लीह ॥ लो० ॥ पण वि
मलाचलना गुण गातां, न रहे क्षण एक जीह ॥ न० ॥ गो० ॥ १५ ॥
नूपे निज यश पुंज सरिखा, निपजाव्या प्रासाद ॥ नि० ॥ बिंब प्र
तिष्ठा स्पष्ट करावी, मुनिपति पासे उल्लास ॥ मु० ॥ गो० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ मनुष्यो, देवताउं, असुरो, विद्याधरो तेमज सर्व पृथ्वीवर्ती जीवो चंदराजानी आज्ञाने लोपी-शकता न हता तेवो प्रबल प्रभावछतां, विमलगिरि राजना गुण गावामां एक क्षणवारपण जीभ बंध रेहेती न हती. ॥ १५ ॥ राजाए पोताना यशःकीर्त्तिना पूंज समान महाविशाल अने भव्य जिन मंदिरो बंधाव्या तेमां सुविहित आचार्यो पासे अंजन शिलाका पूर्वक जिन बिंबोनी स्थापना हर्ष सहित करावी.१६

जे जे पुण्य तणीछे करणी, तेह करे महीपाल ॥ ते० ॥ मोहन
विजये चोथे उल्लासे, कही एकवीशमी ढाल ॥ क० ॥गो०॥१७॥

अर्थ ॥ अनुक्रमे जे जे पुण्यनां कार्यो हतां ते सर्वे चंदराजाए कर्यां. ए प्रमाणे चोथा उल्लासमध्ये एकवीशमी ढाल मोहनविजयजी महाराजे कही. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

अेहवे कानन पालके, विनव्यो नृपति सकाज ॥ समवसर्या कु
सुमाकरे, मुनिसुव्रत जिनराज ॥१॥ ते निसुणी वन पालको, दीधो
लक्ष्मी पूर ॥ प्रगट्यो हृदये चंदने, अनुभवनो अंकूर ॥ २ ॥

अर्थ ॥ एवा अवसरमां वनपालके आवीने चंद महाराजा जे निरंतर धर्म करणी कार्यो मांज काल निर्गमता हता तेने विनंति करीके हे महाराज ! आपणी कुसुम वाटिकामां श्री मुनिसुव्रत भगवान समोसर्याछे. ॥ १ ॥ ते वधामणी सांभलतांज वन पालकने लक्ष्मीवंत बनावी दीधो. तत्काल चंदरायना हृदयमां (आत्म स्वरूपना) अनुभवनो अंकुरो प्रगट थयो. ॥ २ ॥

शण गार्या गज रथ तुरी, तेम आभा नर नार ॥ सतनुरि अंते
उरी, पुत्रादिक मनोहार ॥ ३ ॥ सामैयु सुंदर सज्युं, गुहिर तूर
निर्घोष ॥ आडंबर नृप परवर्यो, करवा समकित पोष ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ पछी सामैयुं तैयार करवा आज्ञा करतां, हाथीउं, घोडाउं अने रथो तेमज आभा पुरीना नागरिकजनो, कान्ति युक्त सातसो राणीउं अने मनोहर पुत्रो विगेरे सर्व उत्तम सामग्रीवालुं सामैयुं सज्ज कर्युं. डंकानिशान अने वाजींत्रोना चित्ताकर्षक नाद थवा लाग्या. एवी रीते सम्यग् दर्शनने पुष्ट करवा आडंबर सहित राजा समवसरण तरफ चाल्यो. ॥ ३ ॥ ४ ॥

समवसरण निरख्यो नयण, साच्या अभिगम पंच ॥गढ लही शिवपद
दढ कर्यो, चंदे थइ रोमांच ॥ ५ ॥ परपद निसरणी गणी, चढ्यो चंद
सोपान ॥ भेट्यो अति भकते करी, केवल ज्ञान निधान ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ ज्यारे चंदराये समवसरण दीठुं त्यारे तरतज तेणे पांच अभिगम जे राजा ए छत्रादितजनवा प्रमुख करवा जोइए ते साचव्या–तजी दीधा;अने समवसरणना त्रणे गढने निहालतांज चंदरायने रोमांच थयो–रोमराजी हर्षथी विकस्वर थतांज मोक्षपद दढ कर्युं. ॥ ५ ॥ समवसरणना पगथीआने मोक्षपदनी निसरणी मानी चंदराय पगथीए चढ्यो अने केवलज्ञान भंडार श्रीमुनिसुव्रत महाराजने अत्यंत भक्ति पूर्वक भेटतो हवो. ॥ ६ ॥

नरनारी निज निज सजा, शोजावी सानंद ॥
चंदचकोर तृणीपरे, निरखे जिन मुख चंद ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ सर्व पुरुष तथा स्त्रीउं पोतपोतानी सजामां आनंद सहित बेसी सजाने शोजावता हवा. ते समये चकोर समान चंदराय, जिनराजना चंद्र समान मुखनी सन्मुख निरख्या करतो हतो. ॥ ७ ॥

॥ ढाल २२ मी ॥

॥ अरणिक मुनिवर चाल्या गोचरी ॥ ए देशी ॥

ज्ञान रसोली रे नवली परषदा, अद्भुत रस अजिलाषी रे ॥ जविक
थया कृष्णसारतणी परे, प्रजु सन्मुख मुख रागी रे ॥ १ ॥ श्री मुनि
सुव्रत जिन घे देशना, लोका लोक विहारी रे ॥ अध्यातम पट साध
ननी तुरी, जवतरु ठेद कुहारी रे ॥ श्री० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ ज्ञान रसनुं पान करवाने अत्यंत तृषातुर थयेली एवी जव्य आत्माउंनी नवी पर्षदा जे आश्चर्य उत्पन्न करे तेवा रसनीज अजिलाषा राखनारीठे ते सर्वे हरिण जेम चंद्रमा सन्मुख जोया करे ठे तेम जगवंतना मुखनी सन्मुख अत्यंतरा गसहित जोइ रह्या ठे. लोकना स्वरूपना जासक, ज्ञान स्वरूपे सर्व व्यापक, एवा श्रीमुनिसुव्रत जिनराज, जव्य आत्माउंना अध्यात्म स्वरूप रुप वस्त्र उत्पन्न करवाने तुरी समान अने तेउंना जव-संसाररूप वृक्षने ठेदवाने कुहाडा समान देशना आपे ठे ॥ १ ॥ २ ॥

करीए जीव सत्तावन हेतुथी, कहीए कर्मते तेह रे ॥ ज्ञानावरणादि
मूल प्रकृति कही, अठ संख्याए अठेह रे ॥ श्री० ॥ ३ ॥ जूल्यो चे
तन निकेतन स्वजावनो, वैजावे तव आव्यो रे ॥ कर्म वर्गणाने जइ
घरे पड्यो, जडनो अवसर फाव्यो रे ॥ श्री० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ आ संसारी जीव ५ मिथ्यात्व, १२ अविरति, २५ कषाय अने १५ योग एवा सत्तावन कर्मबंधना हेतुथी जे बांधेठे ते कर्म केहेवायठे. ए आत्मासाथे बंधाता कर्मनी मूल प्रकृति आठठे तेनां नाम. १ ज्ञानावरणीय कर्म, २ दर्शनावरणीय कर्म, ३ वेदनीय कर्म, ४ मोहनीय कर्म, ५ आयु कर्म, ६ नाम कर्म, ७ गोत्र कर्म, ८ अंतराय कर्म. ॥ ३ ॥ अनादि कालथी आ जीव पोताना शुद्ध स्वजावनी जूल मांडवाथी विजाव स्वरूपमां अथडायो जेथी कर्मनी वर्गणा रूप घरमां वास करी रह्यो अने तेज कारणथी तेना उपर जड-पुजल फावी शक्यो. ॥ ४ ॥

नविजो रेहेतारे तेहथी अणावर्या, च्यारज आत्म प्रदेश रे ॥ जीवए
लेहे तोरे सघ अजीवता, नही अचरिज लवलेशरे ॥ श्री० ॥ ५ ॥
तेणे ज्ञानादिक गुण गयों विसरी, पसरी अशुद्ध परनाली रे ॥ मिछ
त्तमांहे पाम्यो मगनतां, पंके ज्युं गज मधुपाली रे ॥ श्री० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ जो चार आत्म प्रदेश तेनाथी आवरण पाम्याविना न रही शक्या होत तो आ जीव अवश्य अजीवपणुंज-जडता पामीजात. तेमां लेशमात्र संशय करवानो नथी. ॥ ५ ॥ एवी रीते आ जीव उपर

जडनुं वलवधवाथी पोताना ज्ञानादिक जे गुणो ते तदन विसरी गयो; अने पोते अशुद्ध प्रनालिकामा प्रवर्त्तवा लाग्यो. जेम मदझरता हाथीना मदरूपी कादवमां ज्ञमरानी श्रेणि आनंदपामे तेम आ जीव मिथ्यात्व ज्ञावमां मग्न थइ रह्यो. ॥ ६ ॥

गोलक असंख्या एक वालाग्रमां, गोलके असंख्य निगोद रे ॥ एकेक
निगोदेरे जीव अनंतछे, तिहां निज आदि विनोद रे ॥ श्री० ॥ ७ ॥
ज्ञव ज्रम एहवारे अतिही सूक्ष्म छे, अजिनमती नवि जाणे रे ॥ एम
करतां व्यवहारनी राशिमां, आव्यो कोइक टाणे रे ॥ श्री० ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ ज्ञगवंते कह्युं के हे ज्ञव्यजीवो! एक वालना अत्यंत सूक्ष्म ज्ञागमां असंख्याता गोलाछे, ते मध्येना प्रत्येक गोलामां असंख्य निगोदछे, प्रत्येक निगोदमां अनंताजीवछे. ते दरेक जीवनो आदि निवास त्यांज छे. ॥ ७ ॥ ए आदि निवास रूप अव्यवहार राशिमां ज्ञवज्रमणता एवी मोटीछे के जेनुं स्वरुप बहु सूक्ष्म समज वालुं छे. जिनेश्वर ज्ञगवानना मतने नहीं जाणनारा ए स्वरूपने जाणताज नथी, एवी रीते अव्यवहार राशिमां ज्ञटकतो(ज्ञवितव्यताना योगे) कोइक अवसरे व्यवहार राशिमां आ जीव आव्यो.॥७॥

कर्म विटंब्यो रे ज्ञम्यो ज्ञव चक्रमां, एकेंद्रियादिक कुल पामीरे ॥
एम परिज्रमणा रे काल अनादिनी, करता नरही कोइ खामीरे ॥ श्री०
॥ ए ॥ आरे बेठा रे वारानी परे, लह्यो मानव अवतार रे ॥ हार्यो ते
पण अशुज्ञ सामग्रीए, सेवी विषय विकार रे ॥ श्री० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ एवी रीते कर्मनी विरंबनाथी ज्ञव चक्रमां ज्ञमतां एकेंद्रि प्रमुख चोरासी लाख जीवा योनिमां बहुज ज्ञटक्यो. एवी रीते अनादि कालथी परिज्रमण करतां तेना उपर दुःख पडवामां कोइ प्रकारे खामी रही नही ॥ ए ॥ जेम श्रेणिबंध बेठेला माणसो पोतानो वारो आवे त्यारे पामी शके तेम ज्ञवितव्य ताना योगे मनुष्य अवतार प्राप्त करवानो वारो आव्यो. ते मनुष्य अवतार पण विषय विकार प्रमुख अशुज्ञ सामग्रीना योगथी सेवन करी हारी गयो. ॥ १० ॥

छाक्यो मद्दा मद तेहथकी चढी, मनना हाथमां बाजी रे ॥ साहमी
तेहथी कषायादिक तणी, उन्मत्तता चढी वाजी रे ॥ श्री० ॥ ११ ॥
ममता गणिकारे अणिका अज्ञाननी, लीधो तेणे पण घेरी रे ॥ परवश
प्राणी रे जाणी नवि शके, जे छे ज्ञवनी फेरी रे ॥ श्री० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ अज्ञिमान रूप हस्ति उपर चढतां तेनो छाक वध्यो. एम थतांज सघली बाजी मनना कबजामां गइ. संकल्प वध्यो, कुतर्कनुं प्रबल थयुं तेथी कषायादिकनी उन्मत्तता अश्वना वेगनी जेम उलटी वधती गइ ॥ ११ ॥ एवी रीते अज्ञाननुं प्रबलपणुं वधतां तेना दल मध्येनी सर्वने आकर्षण करनारी ममता वेस्याए आ जीवने तावे करी लीधो. एवी रीते तेनाथी परवश थतां आ जीवने ज्ञव चक्रमां अनंता काल परिज्रमण करवुं पडशे ते वात ते जाणी शकतो नथी. ॥ १२ ॥

आप न जाणे रे आप स्वरूपने, पर परणीतने प्रवाहे रे ॥ कूकर निज

प्रतिरूप लखी जसे, दर्पणना गृह मांहे रे ॥ श्री० ॥ १३ ॥ राच्यो
कुगुरु कुदेव कुधर्मथी, सुगुरू तत्त्वादि उवेखी रे ॥ लोका लोक प्रदेश
विषे थयो, ए चेतन बहु जेखी रे ॥ श्री० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ पर-पुद्गलिक स्वरूपमां आजीव मशगुल थतां तद्रूप प्रवाहमां तणातां जेम कुतरो आरिसामां पोतानुं प्रतिबिंब देखी सामो बीजो कुतरो ठे एम मानी तेना सामो जसे ठे परंतु आ पोतानुं प्रतिबिंब ठे तेम जाणतो नथी, तेवी रीते पोताना स्वरूपने जाणतो नथी ॥ १३ ॥ शुद्ध देव, गुरू, धर्मने तजीदइ, कुदेव, कुगुरू अने कुधर्ममां राची रह्यो. एम थतां लोका लोकना प्रदेशने विषे आ जीवे अनंता जव कर्या. ॥ १४ ॥

तेजस कार्मण नावाए चढयो, रागादिक ते जमावे रे ॥ जीम जवो
दधि हुंती प्राणीउ, जिन मत घाट न पावे रे ॥ श्री० ॥ १५ ॥ निमित्त
प्रयोगे रे अविरति अणुसर्यो, देशविररिति मांहि पेसे रे ॥ व्रत
पोसह पच्चख्खाण पूजादिके, कर्म संजारने खेसे रे ॥ श्री० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ एवी रीते आ संसार समुद्र जे महा जयंकर तथा विशाल ठे तेमां तेजस अने कार्मण रूप नावमां चढतां, राग द्वेषादि पवनोथी समुद्रमां जमावतां आ प्राणी जिनेश्वर जगवानना मत रूप आराने पामतो नथी ॥ १५ ॥ एवी रीते संसारमां अनंता काल सुधी परिभ्रमण करतां, जव परिणतिनो परिपाक थतां, सुदेव, सुगुरूनो संयोग थवा रूप निमित्तना बलथी आ जीव सम्यग् दर्शन पाम्यो; अनुक्रमे अविरतिपणामां रेहेतां सद्गुरुना उपदेशथी देशविरतिपणुं धारण करे एटले व्रत-पच्चख्काण-पोसह-जिनराजनी पूजा प्रमुखथी कर्मनी जाड्यताने खसेडी नाखे-कर्म पातला करी नांखे. ॥ १६ ॥

ढींगलीउथीरें रमती बालिका, जेम निज पति सुख पावे रे ॥ तेम
द्वादश व्रत खेलो खेलतां, अनुक्रमे संयम आवे रे ॥ श्री० ॥ १७ ॥
साधे जो अप्रमत्तपणा थकी, प्राणादि पंच समीरो रे ॥ रेचक पुरक
कुंजक अज्यसे, साष्टांग योग सधीरो रे ॥ श्री० ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ जेम ढींगला ढींगली पणे वर वहुनी रमत रमतां बाल कुमारिका अनुक्रमे पोताना पतिनुं सुख पामे ठे तेम बार व्रत रूप खेलोमां रमणता करतां अनुक्रमे आ जीवने संयम प्राप्त थाय ठे ॥ १७ ॥ अनुक्रमे अप्रमत्त पणे प्राण-अपान-उदान-व्यान-समान ए पांचे वायुने साधतां, रेचक, पुरक अने कुंजक रूप प्राणायामनो अभ्यास करे तो ते धैर्यवंत आत्मा अष्टांग योग सिद्ध करे. ॥ १८ ॥

लागें ताली रे तारा दृष्टिथी, धरे अमृत अनुष्टान रे ॥ आवे चिदानंद गेह स्वजावमां, लहे केवल परधान रे ॥ श्री० ॥ १९ ॥ थइने
अलेशीरे हेतुविना तिहां, एरंम बीज दृष्टांते रे ॥ पामे पंचम गति
अवगाहना, थइ परमातम प्रांते रे ॥ श्री० ॥ २० ॥

अर्थ ॥ एवी रीते तारा दृष्टिथी मांडी आठे दृष्टिए वर्त्ततां अमृत क्रियामां प्रवर्त्ते तो शुद्ध आत्म स्व-

रूपना गृहमां प्रवेश करी प्रधान केवल ज्ञान प्राप्त करे ॥ १९ ॥ पछी अलेशीपणुं प्राप्त थतां, कर्म बंधना हेतुनो अभाव थतां, एरंडना बीजने दृष्टांते, छेवटे परमात्म स्वरूप थइ मोक्षगतिमां सीधुं ऊर्ध्व गमन करी । भागनी पोताना शरीरनी अवगाहनामां स्थिति करे. ॥ २० ॥

एम जाणीने रे धर्म समाचरो, जेह छे अहिंसा मूल रे ॥ शिव सुख
साधन एह विना नथी, राख जो करी अनुकूल ॥ श्री० ॥ २१ ॥ शांति
सुधारस मांहे झील जो, थाजो तत्त्व निदर्शी रे ॥ लेहेजो चिदानंद
नित्यानंदता, कर कंकण शी आदर्शी रे ॥ श्री० ॥ २२ ॥

अर्थ ॥ श्री भगवंत कहे छे के हे भव्य प्राणीओ ! आवी रीते संसारनुं स्वरूप जाणीने धर्म जे अहिंसा मूल छे तेनो आदर करो. ए धर्म विना मोक्ष सुखनुं बीजुं एक पण साधन नथी. माटे अहिंसा धर्मने सानुकुल राखजो. अर्थात् अहिंसामय वृत्ति करजो ॥ २१ ॥ शांतरसरूपी अमृत रसमां स्नान करजो. तत्त्व स्वरूपना ज्ञाता थजो. जेथी चिदानंद स्वरूप जे निरंतर आनंद रूप छे ते प्राप्त करशो. हाथमां कंकण होय तेने जोवा सारु आरिसानी शी जरूर छे. ॥ २२ ॥

अहो भवि प्राणी रे एम जाणी करी, करो अनुभवथी प्रसंग रे ॥
चोथा उल्लासनी ढाल बावीसमी, कहे मोहन मन रंग रे ॥ श्री० ॥ २३ ॥

अर्थ ॥ हे भव्य प्राणीओ ! आ प्रमाणे आतम तत्त्व स्वरूपने जाणीने तेना अनुभवनो प्रसंग साधो.एवी रीते चोथा उल्लासनी बावीसमी ढाल मोहन विजयजीए हर्ष सहित कही. ॥ २३ ॥

॥ दोहा ॥

जिन वाणी अमिरस श्रवण, पात्र भरी भरी चंद ॥ पाइ चिद्
ज्ञानी भणी, कर्यो घणो सानंद ॥ १ ॥ रोम रोम उल्लसित थया,
वाध्यो रंग वैराग ॥ पामी अवसर विनवे, जिनजीने महाभाग ॥ २ ॥

अर्थ ॥ अमृत रस रूप जिनेश्वर भगवाननी वाणी कर्ण रूप पात्रमां चंद राजाए वारंवार भरी भरीने पोताना अंतरात्माने पाइ अने घणोज आनंद उत्पन्न कर्यो ॥ १ ॥ पोताना रोमराय (साडात्रण क्रोड) विकस्वर थया. वैराग्य रंग वध्यो एटले महा भाग्यना स्वामि चंदराये जिनराजने नीचे प्रमाणे विनंति करी.२

विजननीये मुज वश कर्यो, फिर्यो नटोने संग ॥ मकरध्वज धूव
कर चढयो,थयो नर सुगिरि प्रसंग ॥३॥ कपट कर्युं केम हिंसके,
केम सिंहल सुत रोग ॥ पटराणी श्री केम थयो, मुजथी करी संयोग ॥४॥

अर्थ ॥ हे प्रभु ! मारी ओरमान माताए मने पंखी रूपे परवश करी दीधो, नटोनी संगे हुं चोमेर फर्यो, मकरध्वजनी पुत्रीना हाथ उपर चढी उत्तम गिरिराजने भेटतां फरी पुरुष थयो;वली ॥ ३ ॥ हिंसक मंत्रीए मारी साथे कपट आचरण कर्युं, सिंहल रायना पुत्रने रोग थयो, अने मारी गुणावली पटराणी साथे मने फरी मेलाप थयो, ते सर्वेनो– ॥ ४ ॥

एह कथा मुज आसवो, प्रभो त्रिजगदाधार ॥ तुम सम कोण

मिलशे वली, संशयनो हणनार ॥५॥ थया थशे जे थाय छे, जे
जे जगत् स्वभाव ॥ ते प्रभुथी छाना नही, तमे भवसागर नाव ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ जे खुलासो होय ते ते सर्व वृत्तांत हे त्रण जगत्ना आधार रूप प्रभु ! मने शिघ्र जणाववा कृपा करो. आ मारा संशयोने दूर करनार आपनी समान मने बीजो कोण मलनार छे ॥ ५ ॥ आ जगत्ने विषे जे जे वस्तु स्वभाव थया छे, थाय छे अने थशे ते सर्वे हे प्रभु ! आपनाथी प्रछन्न नथी. आप तो संसार समुद्रमां नाव छो. ॥ ६ ॥

एहवी नृपनी विनती, अवधारी अरिहंत ॥
चंदादिकना पूर्व भव, एम उपदेशे अनंत ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ ए प्रमाणे चंदरायनी विनंति श्रीमुनि सुव्रत परमात्माए सांभलीने चंदराय प्रमुखना पूर्व भवनो वृत्तांत विस्तारथी प्रभु प्रकाशवा लाग्या. ॥ ७ ॥

॥ ढाल २३ मी ॥

॥ रहो रहो रहो रहो वालहा ॥ ए देशी ॥

जंबुद्वीपना भरतमां, वैदर्भ देश प्रसिद्ध ॥ लाल रे ॥ वासुगे निज
शिरे जेहने, मणि मानीने लीध ॥ ला० ॥ १ ॥ जयो जयो ज्ञान जि-
णंदनो, विधि हर हरिनो स्यो नाण ॥ ला० ॥ सकल करण गज चर-
णमां, थाये निमग्न परिमाण ॥ ला० ॥ जयो० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ आ जंबुद्वीपना भरत क्षेत्रमां वैदर्भ नामनो प्रसिद्ध देश छे. ते जाणे शेष नागे तेने मणिरूप धारीने पोताना मस्तक उपर धारण कर्यो होय तेवो शोभे छे. श्री जिनराजनुं ज्ञान जयवंतु वर्त्ते छे. ब्रह्मा, विष्णु अने शंकरनुं ज्ञान तेनी पासे शा हिसाबमां छे. जेम हाथीना पगलामां सर्व प्राणी मात्रना पगला समाइ जाय तेम जिनराजना ज्ञानमां बीजा सर्वना ज्ञाननो समावेश थइ जाय छे. ॥ १ ॥ २ ॥

तिहां नगरी तिलकापुरी, मदनभ्रम जिहां भूप ॥ ला० ॥ तस अरि
गिरिदरिए वसे, जेम जल ग्रीष्मे कूप ॥ ला० ॥ ज० ॥ ३ ॥ कमल
माला तस गेहनी, जेहनी स्तुति न कराय ॥ ला० ॥ एहनी देहनी
सौम्यता, मेहनी तरुी ते थाय ॥ ला० ॥ ज० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ ते देशनी तिलकापुरी नामनी राज्यधानीमां मदन भ्रम नामनो राजा राज्य करतो हतो. तेना शत्रुओ ग्रीष्म ऋतुमां कुवाना पाणीनी जेम पर्वतनी गुफामां जइने संताइ रह्या हता ॥ ३ ॥ तेने कमलमाला नामनी पटराणी छे, तेनी प्रशंसा करी न शकाय एवी अद्भुत छे. तेणीना शरीरनी कान्ति वर्षा ऋतुमां प्रकाशती विजलीना सदृश छे. ॥ ४ ॥

तिलक मंजरी तेहनी सुता, सुरतरू मंजरी जेम ॥ ला० ॥ कीधो बाल
पणा थकी, वैष्णव मतथी प्रेम ॥ ला० ॥ ज० ॥ ५ ॥ धर्म अधर्मे

जाणे नहीं, नगणे जक्ष्य अजक्ष्य ॥ ला० ॥ द्वेष वहे जिन धर्मथी,

एह मिथ्यात्व प्रत्यक्ष ॥ ला० ॥ ज० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ तेने तिलकमंजरी नामनी कल्पवृक्षनी मांजर जेवी पुत्री हती. तेणीए बाल्यावस्थाथी वैष्णव मत उपर राग धारण कर्यो हतो ॥ ५ ॥ ते धर्मके अधर्म कांइ पण जाणती न होती; तेम जक्ष्य अजक्ष्यनो विचार पण करती नहोती. जिनधर्म उपर द्वेष राखती हती. आ प्रमाणे तेणीने प्रगट मिथ्यात्व प्रवर्त्ततुं हतुं. ॥ ६ ॥

चंदन विमुखी मक्षिका, थाए मतीने जूल ॥ ला० ॥ तो स्युं कांइ घटी गयुं, चंदन केरुं मूल ॥ ला० ॥ ज० ॥ ७ ॥ किणही तेम कुमतीए, निंद्यो जो जिन धर्म ॥ ला० ॥ जिन मततुं बिगडयुं किस्युं, सामुं ते बांधे कर्म ॥ ला० ॥ ज० ॥८॥

अर्थ ॥ जेम बुद्धिना भ्रम थकी माखी चंदन वृक्षथी विमुख थइ चंदन वृक्षने तजीदे तेथीशुं चंदनना वृक्षनी किंमतमां न्यूनता आय छे ? नथीज थती-तेम कोइ मनुष्य माठी बुद्धिथी जिन धर्मनी निंदा करे तो शुं तेनी निंदाथी जिनधर्मने नुकशान आय छे ? बिलकुल नुकशानी थतीज नथी. उलटां ते माठा कर्मनो बंध करे छे. ॥ ७ ॥ ८ ॥

मद्ये सींची जेम विषलता, नृप पुत्री वधे तेम ॥ ला० ॥ लागे न जिन मत वासना, लसणमें मृग मद जेम ॥ ला० ॥ ज० ॥ ए ॥ पुत्री सुबुद्धि प्रधाननी, रूपमती अजिधान ॥ ला० ॥ साथे कर्यो स्तन पानने, समकित रसनुं पान ॥ ला० ॥ ज० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ जेम विष वेली, मदिराना सिंचनथी तेम मिथ्यात्वना बोध रूप जलथी राजानी पुत्र मिथ्यात्वमां वृद्धि पामी. तेथी लसणमां जेम कस्तूरीनी सुगंध प्रवेश करे नहीं तेम तेणीना अंतःकरणमां जिनमतनी वासना लागी नही ॥ ए ॥ राजाने सुबुद्धि नामनो प्रधान हतो. प्रधानने रूपमती नामनी पुत्री हती. तेणीए स्तनपाननी साथेज समकित रसनुं पान कर्युं हतुं. ॥ १० ॥

कल्पलता पीयूषथी, वाधे तेम वधे तेह ॥ ला० ॥ साध्वी संगतिथी थयो, शास्त्राज्यासनो स्नेह ॥ ला० ॥ ज० ॥ ११ ॥ जीवादिक नवतत्त्वना, धार्या हृदये जेद ॥ ला० ॥ जिन पूजादिकने विषे, न धरे मनमां खेद ॥ ला० ॥ ज० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ जेम कल्पवृक्षनी वेलि अमृत सिंचनथी तेम ते प्रधान पुत्री सम्यग् दर्शनमां वधती हती. तेणीने साधवीओना सत्संगथी शास्त्रना अन्यास उपर प्रेम वध्यो ॥ ११ ॥ जीव-अजीव-पुण्य-पाप-आश्रव-संवर-निर्जरा-बंध-मोक्ष-ए नव तत्त्वना विस्तारथी जाव तेणे हृदयमां धारण कर्या अर्थात् नव तत्त्वनुं विज्ञान थयुं. जेथी जिन पूजा प्रमुख कार्यो खेदविना अत्यंत हर्षथी करवा लागी. ॥ १२ ॥

साधु तथा साध्वी प्रते, जो वहोरावे आहार ॥ ला० ॥ तो मंत्रीनी पुत्रिका, जोजनथी व्यवहार ॥ ला० ॥ ज० ॥१३॥ नृप सुता मंत्री सुता, एक दिन लिखित प्रजाव ॥ ला०॥ बाल क्रीडा करतां थकां,बेहुनो हुउं मिलाव ॥ला०॥ज०१४॥

अर्थ ॥ मंत्रीनी पुत्रीए साधु तथा साध्वीने आहारथी प्रतिलाभ्या शिवाय जोजन ग्रहण करवुं नहीं एवो नियम धारण कर्युं हतुं ॥ १३ ॥ राज पुत्री तथा प्रधान पुत्रीने एक दिवस ज्ञवितव्यताना योगे बाल क्रीडा रमत गमत करता करतां बंनेनी वच्चे स्नेह संबंध थयो. ॥ १४ ॥

अलगी जो एक एकथी, एके क्षण कोइ जाय ॥ ला०॥ तो ते बेहु बाला प्रते, कल्प थइने विहाय ॥ ला० ॥ ज० ॥१५॥ प्रेम वशे तिण पुत्रीए, कीधो रहस्य विचार ॥ ला० ॥ केम करी बनशे आपणे, परणे जिन्न जरतार ॥ ला०॥ज०॥१६॥

अर्थ ॥ ते स्नेह एटलो तो वध्योके जो एक बीजाथी एक क्षण पण विखुटा पडे तो, अरस परस बंनेने एक क्षण पण कल्पना जेवडी मोटी थइ पडे ॥ १५ ॥ प्रेमना गाढ बंधनथी बंने पुत्रीउए एवी रीते गुप्त विचार कर्यो के जो आपणे बंने जुदा जुदा पतिनी साथे परणशुं तो आपणो स्नेह केवी रीते टकीशकशे. १६

एक पीउ आपणे परणवो, ए तुज मुज संकेत ॥ ला० ॥
मोहने ढाल त्रेवीशमी, चोथे उल्लासे सहेत ॥ ला० ॥ ज० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ तेथी राजपुत्रीए कह्युं के आपण बंनेए एक पतिनेज परणवो. आ मारी अने तारी वच्चे गुप्त निश्चय छे. एवी रीते चोथा उल्लासमां त्रेवीसमी ढाल मोहन विजयजीए हेतथी कही. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

एक वर वरवानो कर्यो, बेहुए चित्त दृढाव ॥ वधी सुरंगी गो ठडी, अवे न रह्यो अटकाव ॥ १ ॥ प्रथम न जाणी सचिवनी, पुत्रीए वशनेह ॥ जे शिवमतनी रागिणी, छे नृप पुत्री एह ॥२॥

अर्थ ॥ बंने जणीउए एक वर परणवानो निश्चय कर्या पछी तेउ बंनेनी वच्चे सुरंगी गोष्ठि वधवा मांडी. कोइ वातमां रंचमात्र जुदापणुं रह्युं नही. ॥ १ ॥ प्रधाननी पुत्रीए स्नेहाधीन थवाथी आ राजपुत्री शिवमतनी रागिणी छे एम प्रथमथीज जाणी शकी नही. ॥ २ ॥

रेहेते रेहेते उलखी, आचरणे अत्यंत ॥ पुरी जिनमत द्वेषणी, अवगुण जरी अनंत ॥३॥ पण नाणे कहीये मुखे, सचिव सुता सुविशेष ॥ जाणे फांटो पडे, प्रीतिमांहे लवलेश ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ धीमे धीमे तेना अनेक प्रकारना आ चरणो जोता जोतां आ राजपुत्री जिनमतनी संपूर्ण द्वेषिणी, अनंत अवगुणनी जरेलीछे एम तेणीने जाण्युं. ॥ ३ ॥ एटलुं छतां प्रीतिमां लेशमात्र त्रुट न पडे तेटला सारू प्रधानपुत्री विशेष कालजी राखीने ते वात पोताना मुखमां लावती न हती. ॥ ४ ॥

आवे गुरुणी साधवी, मंत्री पुत्री आगार ॥ रूपमती तव सुजतो, वहोरावे आहार ॥ ५ ॥ विधिपूर्वक करे वंदना, जाउ खि मकी त्यांहि ॥ एम निरखी नृप अंगजा, अणख वहे मन मांहि ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ प्रधानपुत्रीने घेर गुरुणी–साधवीजी ज्यारे वहोरवा आवे त्यारे कल्पे तेवो आहार रूपमती ते

साधवीने वहोरावे. ॥ ५ ॥ रुपमती साधवीजीने विधि पूर्वक वंदना करती हती अने खडकी सुधी वोलाववागइ एम राजपुत्रीए जोतांज तेणीना मनमा इर्ष्या आववा लागी. ॥ ६ ॥

बेसाडी मंत्री सुता, त्रणी नृप बाला ताम ॥
निंदे साध्वीने घणुं, द्विज रागी निकाम ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ पठी द्विज रागिणी तिलक मंजरीए रूपमतीने पोतानी पासे बेसाडीने ते साध्वीनी विनाकारणे निंदा करवा मांडी. ॥ ७ ॥

॥ ढाल २४ मी ॥

॥ ते तरीआ जाइ ते तरीया ॥ ए देशी ॥

मान तुं बेहेनी मुज शिखडली, मत जाणीश कोइ ठगो रे ॥ रूडुं क
कहेतां जो तारा मनमां, भुंडुं लागे तो लागो रे ॥ मा० ॥ १ ॥ एतो
अज्ञा अति निरलज्जा, एहना संगन कीजे रे ॥ एहवी अशुचिने
आपणे मंदिर, पेसवा पण नवि दीजे रे ॥ मा० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ हे बेहेन ! हुं तने जे शिखामण आपुंछुं ते साची मानजे, तेमां कोइपण प्रकारे कपट समजीश नही. हुं तने रूडुं कहुं छुं तारा जलामाटे कहुं छुं तेम छतां तने मातुं लागे तो जले लागो. ॥ १ ॥ ए आरजाओ तो अत्यंत निर्लज्ज होय छे, एनो संग करवो योग्य नथी. एवी अशुचि वालीने आपणा मंदिर–घरमां पेसवापण न देवी जोइए. ॥ २ ॥

बाहिरथी दीसे बगध्यानी, पण मनमां हुवे कपटी रे ॥ धुलीलीए आपणने
एतो, नांखी भुकी चपटी रे ॥ मा० ॥ ३ ॥ हींडे एवी घइ मस मुंकी, नहीं
एहवी धुतारी रे ॥ मांहो मांहे संजेमा लगाडे, जेहवी कलहा गारी रे ॥मा०॥४॥

अर्थ ॥ ए आरजाओ उपरथीतो बगध्यानी होयछे अने अंतरमां बहुज कपटी होय छे. आपणा उपर एक कामण करवानी चपटी भुकी नांखीने आपणने परवश करीनांखे छे. ॥ ३ ॥ एवी काला मनवालीओ गाम गाम जटके छे, एना जेवी कोइ धुतारी समजवी नही. जाणे क्लेशना आगार–घर जेवीओ ते अंदर अंदर गाम गाम कजीया करावे छे. ॥ ४ ॥

ढापा नगारीए ढापा करीने, सघली नारी धुती रे ॥ नगरीनी नारीओ एहथी
रही नथी अबूती रे ॥ मा० ॥ ५ ॥ शाता पुछे लटपट मांडे, नयणां राखे हे
ठीरे ॥ जाणीए जइ केदारे न्हिन्नी, कांकण पेहेरी बेठी ॥ मा० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ ए ढालपा कुटनारीओए सघले ठेकाणे ढोंग धतूरा करीने सघलीस्त्रीओने धुती लीधीछे. आ नगरनी स्त्रीओमांथी कोइपण एनाथी ठगायाविना रही नथी. ॥ ५॥ जे होय तेने "केम शातामां छो" एम पुछे, लटपट करे अने आंखो नींची ढाले, एवुं लागे के जाणे केदारनाथमां जइ मीनीबाइ कंकण पेहेरीने बेठा. जाणे चोला जगत अइ गया. ॥ ६ ॥

गृहवासे नवि उदर जराणुं, त्यारे शिष मुंमाव्युं रे ॥ लालच माटे तुजने एणे, सामुं आवी जणाव्युं रे ॥ मा० ॥ ७ ॥ आपण रूडा कुलनी पुत्री, एहने पगे केम अडीए रे ॥ देखी पेखीने एम सजनी, कूपक मांहि न पमीए रे ॥मा०॥७॥

अर्थ ॥ ज्यारे घरमां बेठा कोइ रीते पेट न जरायुं त्यारे माथुं मुंडाव्युं; पोतानी लालचने माटे उलटां सामा आवीने एणे तने जणावी. ॥ ७ ॥ आपणे तो उत्तम कुलनी पुत्रीउं छीए आपणाथीते एना पगने केम अडाय, जाणी जोइने हे शाणी बेहेन! कुवामां शामाटे पडवुं जोइए? ॥ ७ ॥

एहवी जेली चार मलेतो, नगर वसावे फेरी रे ॥ हाथमां घाली जोली जाजन, जटके शेरी शेरी रे ॥ मा० ॥ ए ॥ मांगी खाये फांद पंपोले, मांड वधारे का यारे ॥ तें जे ऐहने कीधी गुरुणी, करम उदय कोइ आया रे ॥ मा० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ एवी आरजाउं जो चार एकठी थाय तो बीजा नगरने वसाववुं होय तो वसावे. एतो हाथमां जोली पातरां उंचावीने शेरीए शेरीए जटके छे. ॥ ए ॥ एने तो मांगीने खावुं अने पोतानी फांद पंपालवी अने बेठां बेठां शरीरने वधारवुं. तें जे एने गुरुणी बनावी ते तो कोइ पाछलां कर्म तने उदय आव्यां लागे छे. ॥ १० ॥

एकदिन तुं जो नवि वहोरावे, घर घर जूंडुं बोलेरे॥वली तारा साते परियाना, उज्ञी उखेला खोलेरे ॥ मा० ॥ ११ ॥ एहनी छायाए उज्ञी रहुं तो, हुं तो पापे जराउं रे ॥ इहां तो एहने आववा नही घुं, एहनुं कांइ न धराउं रे॥मा०॥१२॥

अर्थ ॥ जो एकज दिवस तुं एने वहोराव नहीं तो तारूं घेर घेर जइने वांकुं बोले एटलुंज नही परंतु तारा साते परियाना उज्ञी उभी उखेला बोले. ॥ ११ ॥ जो हुं तो एनी छायामां उज्ञी रहुं तो पापे ज-राउं. अहींआतो एने आववाज न दउं. हुं कांइ एनी दरकार राखती नथी. ॥ १२ ॥

ए कोइनी न हुइ न होवे, वारूं बुं ते सारूं रे ॥ जेहनी संगति कोइने न गमे, ते संगति नही वारू रे ॥मा०॥१३॥ एम निंदा साध्वीनी निसुणी, बोले मंत्री बेटी रे ॥ रे बेहेनी म्हारी गुरुणीने, निपट कां नांखो उछेटी रे ॥ मा० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ ए आरजा कोइनी थइ नथी अने थतीज नथी. तेटलाज सारूं हुं तने वारूं बुं; शिखामण आपुं बुं. जेनी सोबत कोइने गमे नही तेनी सोबत करवी सारी नथी. ॥ १३ ॥ एवी रीतनी साध्वीनी निंदा सांजलीने मंत्री पुत्री बोलीके हे बेहेन! मारी गुरुणीने आम छेकतुं शामाटे उखेडी नांखेछे! ॥१४॥

सूधा पंचमहाव्रत पाले, चाले निरतिचारे रे ॥ ए तो संवेग सरोवर हंसी, न करे लोज केवारे रे ॥मा०॥ १५ ॥ हुं तो एहना एक अक्षरनी, उशिंगण नवी थाउं रे ॥ ए गुरुणी उपगारनी उपर, हुं बलिहारी जाउं रे ॥ मा० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ ए तो उत्तम पांच महाव्रत पाळे छे अने पोतानो सघलो आचार अतिचार रहित पालतां वर्त्ते छे. ए तो मोक्षाजिलाष रूप सरोवरनी हंसलीछे. कोइ वखत लोज तो करतीज नथी. ॥ १५ ॥ हुं तो एना एक अक्षरना ज्ञान रूप उपकारनो बदलो वाली शकुं तेम नथी. एना उपगार उपर तो हुं बलिहारी जाउं बुं. ॥ १६ ॥

मुजने जो एहना अवगुण जासे, नरकमां ठाम न होवे रे ॥ तुं जे ए
हनुं विरूउं कहे डे, मेलते एहनो धोवे रे ॥ मा० ॥ १७ ॥ गुरूणीए
मारी पशुता टाली, नारी ठले आणी रे ॥ थाजो एहने कल्याण अ
होनिशि, अविचल एहनी वाणी रे ॥ मा० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ जो मने एनामां अवगुण डे एम लागशे तो मने नर्कमां पण ठाम मलवानुं नथी, अर्थात् नर्कथी पण नीची गतिमां जाइश. अने तुं जे एनुं वांकुं बोले डे ते तो तुं एना मेल धोवे डे. ॥ १७ ॥ ए मारी गुरूणीए मारुं पशुपणुं मटाडीने मने स्त्री जातिनी हारमां आणीडे. एनुं हमेशां कल्याण थाजो अने एनो उपदेशपण अविचल रेहेजो. ॥ १० ॥

एहनी चेली हुं जनमजनमनी, डे परमेश्वर साखी रे ॥
ढाल चोवीशमी चोथे उल्लासे, मोहन विजये जाखी रे ॥ मा० ॥ १ए ॥

अर्थ ॥ हुं परमेश्वरनी शाक्षीए कहुं डुं के हुं तो एनी जवोजवनी चेली डुं. एवी रीते चोथा उल्लासमां मोहनविजयजीए चोवीशमी ढाल कही. ॥ १ए ॥

॥ दोहा ॥

प्रणम्या योग्य प्रवर्त्तिनी, पुण्य पात्रडे एह ॥ बाइ एम नविनिं
दीए, एहथी धरीए नेह ॥ १ ॥ जो ए रूषिणी निंदीए, पुण्य
मूल कुमलाय ॥ तटिनी तट तरू मूल जेम, सहेजे विलये जाय ॥ २ ॥

अर्थ ॥ वली हे बेहेन! ए साध्वी नमस्कार करवा योग्यडे. ए पुण्यनुं पात्र डे. एनी आ प्रमाणे निंदा नहीं करतां एना उपर तो पवित्र स्नेह राखवो जोइए ॥ १ ॥ जो ए साध्वीनी निंदा करीए तो जेम नदीना तट उपर उगेला वृक्षो, पुरनी वखते मूलथी उखडीजाय तेम आपणुं पुण्यरूपी मूल कुमलाइ जाय.२

ते दिन एम कही अतिक्रम्यो, गइ नृप पुत्री गेह ॥ बीजे दिन आवी
वली, मंत्री गृह ससनेह ॥ ३ ॥ बेहु सहीउं क्रीडा करी, बेठी मं
दिर बार ॥ प्रोये सुता अमात्यनी, निज मोतीनो हार ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ ते दिवसतो ए प्रमाणे वातो करतां वीती गयो. पडी राजपुत्री पोताने घेर गइ. वली बीजे दिवसे स्नेह सहित राजपुत्री मंत्रीने घेर आवी. ॥ ३ ॥ बंने सखीउं रमत गमत करीने घरना बारणा पासे बेठी. ते वखते मंत्री पुत्री पोतानो मोतीनो हार परोववा बेठी. ॥ ४ ॥

कर्ण जाली बहु मूलनी, मूकी थाली मांहि ॥ बेहु सजनी वातो
करे, क्षण घाले गले बांहि ॥ ५ ॥ आवी साध्वी वहोरवा, थयो
जाम मध्यान ॥ पय प्रणमी मंत्री सुता, पडिलाने पकवान ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ बहु मूल्यवाली काननी जाल हती ते तेवखते थालमां मुकीने बंने बेहेनपणीउं वातो करती हती. क्षणेकमा एक बीजाना गलामां हाथ नांखती हती. ॥ ५ ॥ ज्यारे मध्यान्हनो पहोर थयो त्यारे साध्वी वहोरवा आवी. ते वखते मंत्री पुत्रीए उजा थई नमस्कार करी पकवान साध्वीने वहोराव्युं. ॥६॥

घृत लेवा गृहमां गइ, मोती ऊलि उवेख ॥
साध्वीथी नृप पुत्रीए, करी कुबुद्धि विशेष ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ पछी घी वहोराववा सारु मोतीनी झालने त्यां पडती मुकी, घी लेवा सारु घरमां गइ एटलामां राजपुत्रीए साध्वी परत्वे अत्यंत कुबुद्धि प्रवर्त्तावी. ॥ ७ ॥

॥ ढाल २५ मी ॥

॥ सुण बेहेनी पियुडो परदेशी ॥ ए देशी ॥

मंत्री पुत्री घृत साध्वीने, जावे चढी वहोरावे रे ॥ गुरुणीजी जले गेह पधार्या, ए दिन लेखे आवेरे ॥ मं० ॥ १ ॥ तुम जेवाने मुखे ववराये, वस्तु ते गणीए लेखे रे ॥ जे कोइ जगमां होवे अज्ञानी, ते तुम गुणने उवेखे रे ॥ मं० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ मंत्रीनी पुत्री घी लावीने उत्तम जावना ए चढीने साध्वीने वहोरावती हती. तेणीए कह्युं हे गुरुणीजी आपजले पधार्या. आजनो दिन लेखे थयो. ॥ १ ॥ जे वस्तु तमारा जेवाना मुखथीव पराय ते वस्तु लेखे थइ एम गणुं छुं. जे लोको जगत्मां अज्ञानीछे तेज तमारा गुणोनी अवगणा करे छे. २

एहवे अणखली नृप पुत्री, नयणो मांडी आमी रे ॥ साध्वीनी साडीने पलवट, ऊली लेइ वलगामी रे ॥ मं० ॥ ३ ॥ रूपमतीए त्रली साध्वीए, कपट कला नवि जाणी रे ॥ खमकी लगण पहोंचामी गुरुणी, सचिव सुताहित आणी रे॥मं०॥४॥

अर्थ ॥ एवे समये ते अदेखी देषी राजपुत्रीए पोतानी आंखो वांकी राखीने साध्वीना कपडाना पालवनी साथे मोतीनी झालने वलगाडी दीधी. ॥ ३ ॥ रूपमतीए तेमज साध्वीए राजपुत्रीनुं आ कपट जरखुं कार्य जाण्युं नही. पछी हितनी कामी एवी मंत्रीपुत्री गुरुणीने खडकी सुधी वोलाववा गइ. ॥ ४ ॥

पाछी हारने प्रोववा बेठी, थालमां ऊलि न दीठी रे ॥ एहांसि नकरो नृप कन्ये, हांसि अवरशुं नीठी रे ॥ मं० ॥ ५ ॥ ऊलि बीजी पण ल्यो जोइए तो, शुं करशो एक राखी रे ॥ छेतरशो पण नवि छेतराउं, न गलाये जीवती मांखी रे ॥ मं० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ फरी मंत्री पुत्री हार परोववा बेठी, एटलामां थालमां झालि देखी नही, एटले कह्युं के बेहेन! आवी ते हांसि थाय, शुं बीजी हांसि करवानी नथी? ॥ ५ ॥ एक झाल राखीने शुं करशो. आ बीजी झाल पण जोइए तो सुखेथी ल्यो. तमे छेतरवा धारशो पण हुं छेतराउं तेवी नथी. कांइ जीवती मांखी ते गलाय छे. ॥ ६ ॥

कहे नृप पुत्री सुणतुं बेहेनी, में नथी कीधी हांसि रे ॥ एवी हांसि न करे कोइ, थाये जेहथी विखासी रे ॥मं०॥७॥ ऊलितो तारी गुरुणीए लीधी, न यणे निरखी में तो रे ॥ हसते हसते मारे माथे, चोरी नांखी तें तो रे ॥ मं०॥८॥

अर्थ ॥ पछी राजपुत्रीए कह्युं हे बेहेन! में तारी मस्करी करीज नथी. वली एवी मस्करी करायज

नहीं के जेमांथी विखवाद उन्नो थाय. ॥ ७ ॥ वली तारी गुरुणीएज ए काल उपाडी लीधी तेमें मारी आंखेज दीवुं छे. अने तुं तो हसता हसतामां मारा माथा उपर चोरीनी आल नांखेछे. ॥ ८ ॥

चोरे कोइ पकडाये कोइ, उलटी गति कोइ तारी रे ॥ तारा सम में लीधी होयतो, विनती मान तुं मारी रे ॥ मं० ॥ ए ॥ बोली सचिव सुता निसुणीने, नृप कन्याने निठोली रे ॥ मुज गुरुणीने कलंक तुं देती, रहे वाइ तुं अणबोली रे ॥ मं० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ कोइक चोरी करे अने कोइकना माथा उपर आल चडे, आतो तारी रीतज उलटीछे. हुं तो तारा समखाउंछुं, में तो लीधीज नथी, आ वात साचीज मानजे. ॥ ए ॥ ते सांजलीने मंत्री पुत्रीए, राजकन्याने उपको देतां कह्युंके हे वेहेन! मारी गुरुणीने शामाटे आवुं कलंक आपे छे? तुं बोल्या-विना बेसी रहे. ॥ १० ॥

लेवा देवा पाखे ताहरे, एहथी एवमो शो आंटो रे ॥ अघटित कहेतां तुज जीजमीए, कांइन जांगे कांटो रे ॥ मं० ॥ ११ ॥ नृप पण ए न लहे पण दीधुं, शुं करे कालिने लेइ रे ॥ एणेतो परिहरी ग्रही दिक्षा, मणि माणिकनी पेइरे ॥ मं० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ तारे एनी साथे कांइपण लेवा देवा शिवाय, तुं एना उपर आवमी शामाटे अंटस राखे छे. वली आवुं अघटित बोलतां तारी जीजे कांटो केम जांगतो नथी. ॥ ११ ॥ जे दीधाविना तरखला मात्रने पण लहे नही ते कालि लइने शुं करे, कारण के एणे हीरा माणेकनी पेटीउने पण तजी दइने, दीक्षा ग्रहण करी छे. ॥ १२ ॥

ए व्रत धरणी सूधी करणी, एहनो भ्रम कोइ नाणे रे ॥ योगी वारुव जमता सरखी, रखे एहने करी जाणे रे ॥ मं० ॥ १३ ॥ एहना उपशम जूषण आगल, ए जूषण किण गणती रे ॥ एहवी महासती उनी वातो, कहीए नही अणबनती रे ॥ मं० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ एतो एवा उत्तम व्रतने धारण करनारी छे, एनी करणी मात्र श्रेष्ठ छे. एना उपर कोइने शंकापण आवे नही. एने तुं जोगी अने रखमता ब्राह्मण जेवी रखे जाणती. ॥ १३ ॥ एना उपशम रूपी जूषण पासे आ कालि जूषण शुं गणतरीमां छे. एवी महा सतीउना संबंधमां नहीं बनेली वातो कदापि न केहेवी जोइए. ॥ १४ ॥

धन सामु नवि जोवे थुंकी, पगला मांडे जोय फुंकी रे ॥ नवि दीठी कोइ मतिनी टुंकी, में तुज जेवी अचूकी रे ॥ मं० ॥ १५ ॥ न्यासरिये पण गांठ न राखे, जाये तेवारे चाखे रे ॥ हाथ न काले दीधा पाखे, तो तुं एम कां जाखे रे ॥ मं० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ ए साध्वी धननी सामुं तो थुंकीने पण जोवे नही. जमीन उपर पग पण जमीन जोइने मुके, रखे पग नीचे धननो स्पर्श थाय. में ताराजेवी टुंकी बुद्धिवाली कोइ दीठी नहीं. आ वातमां हुं जूलतीज

नथी. ॥ १५ ॥ वस्त्रने छेडे पण गांठ राखता नथी. खाय पण क्यारे के ज्यारे मांगी लावे त्यारे; दीधा-विना हाथमां पण झाले नही. तो पछी तुं आम शामाटे बोलेछे, ॥ १६ ॥

कहे नृप पुत्री रुपमतीने, जो कह्युं मारुं न माने रे ॥ आपण बेहुं व सतीए एहनी, जइने जोइए छाने रे ॥ मं० ॥ १७ ॥ ए पासे जो झा लि लेउं तो मुज शाबाशी दीजे रे ॥ आपण वात ए साची कीजे, जेम मुजथी तुं पति जे रे ॥ मं० ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ पछी तिलक मंजरीए रुपमतीने कह्युं, हे बेहेन! जो तुं मारुं कह्युं साचुं न मानती हो तो, आपणे बंने तेना उपाश्रये जइ छानी रीते तपास करीए. ॥ १७ ॥ एनी पासेथी जो झालि कढावुं तो मने तुं शाबाशी आपजे. मारे तो जे वात साची छे तेज केहेवानीछे, जेथी तने मारी उपर विश्वास बेसे.॥१८॥

ते बेहु कन्या साध्वी वसती, आवी हसती हसती रे ॥
ढाल पचवीशमी मोहने चाखी, चोथे उल्लासे उलसती रे ॥मं०॥१९॥

अर्थ ॥ ते बंने कन्याउं साध्वीने उपाश्रे हसती हसती आवी. एवी रीते चोथा उल्लासमां मोहन विजयजी ए पचवीशमी ढाल कही. ॥ १९ ॥

॥ दोहा ॥

इर्या पथिकी पडिकमी, साध्वी क्रिया पात्र ॥ आलो ए छे गो चरी, जोजन जाडा मात्र ॥ १ ॥ एहवे ते बेहु कन्यका, आवी वसती मोझार ॥ सचिव सुताए साचव्यो, वंदनादि व्यवहार ॥ २ ॥

अर्थ ॥ ते समये क्रिया पात्र साध्वी वहोरवा सारुजतां लागेली ईर्यापथिकी क्रिया, शरीरने जाडुं आपवा जोजन लेवा जे गोचरी सारु गया हता, ते पडिकमतां हतां. ॥ १ ॥ एटलामां ते बंने कन्याउं उपाश्रय मध्ये आवी. मंत्री पुत्रीए साध्वीजीने वंदना करवा प्रमुख उचित व्यवहार सर्वे कर्यो. ॥ २ ॥

मोहडे देइ मुहपति, साध्वी कहे ते वार ॥ बाहिर बेसो बेहु तमे, करवो छे आहार ॥ ३ ॥ अक्षर जो लेवो होए, तो पडखो घडी एक ॥ आज करंता एषणा, असुर थयुं छे छेक ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ साध्वीजीए पोताना मुखपासे मुहपत्ति राखीने कह्युं के आमारे आहार करवो छे तेथी हमणां तमे बंने बहार बेसो. ॥ ३ ॥ वली जो तमारे अक्षर लेवो होय तो एक घडी सुधी वार खमजो. आज अमने एषणा समिति शोधतां बहुज असुर थयुं छे. ॥ ४ ॥

मंत्री पुत्री ततक्षणे, जइ बेठी एकांत ॥ नृपपुत्री जाए नही, हियडे कपट अनंत ॥ ५ ॥ बाहिर बेहेनी केम गइ, कामछे व सती मांहि ॥ आणी आलयमां फरी, सचिव सुताग्रही बांहि ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ तत्काल प्रधाननी पुत्रीतो एकांतमां छेटे जइ बेठी. परंतु राजपुत्री तेणीना अंतःकरणमां अत्यंत कपट होवाथी ते दूर गइ नही. ॥ ५ ॥ राजपुत्रीए मंत्री पुत्रीपासे आवी कह्युं के हे बेहेन! तुं बहार केम गइ. कामतो उपाश्रयमांज छे एम कही मंत्रीपुत्रीनो हाथ झाली फरी तेणीने उपाश्रयमां लावी. ६

साध्वी मन संशय धरे, ऐम केम बेहु एह ॥
आज तो कोइक वातनो, दीसे छे संदेह ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ आवी हील चाल देखी साध्वी मनमां विचारवा लाग्याके बंने जणीउं आम केम करती हशे. आजे कोइ बाबतनो तेउना मनमां संशय उत्पन्न थयो जणाय छे. ॥ ७ ॥

॥ ढाल २६ मी ॥

॥ कोइ राखेरे सूर सुजट कोइ राखे रे ॥ ए देशी व ॥

बोली नृपनी पुत्रिका रे, अज्जा सुण मुज वाणी रे ॥ कहुं हुं एकांते तुजने रे, राखतुं ताहरुं पाणी रे ॥ १ ॥ कोइ कोइने रे, कुडु कलंक न देशो रे ॥ ए आंकणी ॥ एहवुं तुजने वहोरवुं रे, केम गुरुणीए न्न णाव्युं रे ॥ गोचरी करतां चोरवुं रे, एहवुं उदय केम आव्युं रे ॥ को०॥ २ ॥

अर्थ ॥ एवामां राजपुत्रीए कह्युंके हे आरजा! हुं तमने गुप्तरीते कहुं छुं के हवे तमारी शोन्ना जेम रहे तेम करो तो सारु. (कवि कहेछे के) हे न्नव्य जीवो! कोइना उपर जुठुं आल न मूकशो. ॥ १ ॥ गोचरी वहोरवा जइए ते वखते लाग पडे तो चोरीपण करी लेवी एवुं कइ गुरुणीए तने शिखव्युं हतुं. आजे चोरवानुं मन केम थयुं? ॥ २ ॥

घृतलेवा घरमां गइरे, रुपमती एम न्नोली रे ॥ लीधी झालि तें एहनी रे, ते हवे न्नरता झोली रे ॥ को० ॥ ३ ॥ दीठे नयणे माहरे रे, पण हुं तो नवी चेतीरे ॥ त्यारे जो जानत एवकुं रे, तुजने जवा न देती रे ॥ को० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ जे वखते आ सरल मनवाली रूपमती तमने घी वहोराववा सारु लेवा घरमां गइ ते वखते पातरां झोलीमां घालतां तमे तेनी झालि लइ लीधी छे. ॥ ३ ॥ ते वखते हुं आंखथी जोती हती, परंतु हुं एम नहोती जाणतीके तमे चोरीजशो. जो एवुं जाणती होतती कदापि तमने जवा देत नही. ॥ ४ ॥

नहींतो हुं स्याने कहुं रे, थइने मुखनी फोरी रे ॥ पण तुज चेलीए माहरे रे, माथे चढावी चोरी रे ॥ को० ॥ ५ ॥ बेहेनी न्नूरुं रखे मानती रे, ते माटे हुं न बोली रे ॥ पण हवे घरघर ताहरो रे, देइश परुदो खोली रे ॥ को० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ मारे आटला वाचाल थइने शामाटे तमने केहेवुं जोइए? परंतु हुं शुं करूं तमारी चेलीये झालिनी चोरी मारे माथे नांखी तेथी मारे कहेवुं पडे छे. ॥ ५ ॥ मारी बेहेनने ते वखते खराब लागशे ते कारणथी ते वखते हुं बोली नही, परंतु हवे तो हुं एवातनो पडदो—गुप्तन्नेद घेर घेर तमारो प्रगट करीश.६

साध्वी कहे एम कां कहे रे, रे मुग्धे अणजाण्युं रे ॥ में तो विना आहारथीरें, बीजुं कांइ नथी आण्युं रे ॥ को० ॥ ७ ॥ संशय होयतो सुखे जुउं रे, ए त्रिपणी ए झोली रे ॥ झाली किसी वली हुं क़िसी रे, ए मुज न खपे न्नोली रे ॥ को० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ पछी साध्वीए कह्युं के हे जोळी कन्या! आवुं जाण्याविनानुं केम बोलेछे. में त्यांथी आहार सिवाय बीजुं कांइपण आण्युं नथी. ॥ ७ ॥ जो तारा मनमां शंका होय तो सुखेथी आ तरपणी तथा जोळी तपासो. मोतीनी जालि केवी अने हुं केवी! हे जोळी! ए जालि अमने लेवी खपे नही. ॥ ८ ॥

नृप पुत्री रोषे चढी रे, न कर अज्जे मुज खोटी रे ॥ आप चली सनिधे कहुं रे, मुज वेहेनीनी अकोटी रे ॥ ए ॥ चांफी मांफी जोळी जूए रे, नृप पुत्री सु प्रसिद्धि रे ॥ साफीए वलगाफी जिहां रे, जालितिहांथी लीधी रे ॥को०॥१०॥

अर्थ ॥ पछी राजपुत्री क्रोध चढावीने बोली, हे आरजा! मने जूठी पाफ नहीं. हे बाइ! हुं तने कहुं छुं के हवे चली थइने मारी बेहेननी अकोटी आपीदे. ॥ ए ॥ पछी राजपुत्री खुल्लीरीते तो जोळीने चारे बाजुए आम तेम जोवामांडी. पछी तरतज साडीना पालव उपर ज्यां अकोटी वलगाडी हती त्यांथी तरतज लइ लीधी. ॥ १० ॥

आपी सचिव पुत्री प्रते रे, साध्वी जणी अवहेळी रे ॥ आज पछी तुं एहने रे, वेसीशमां कहुं भेली रे ॥ को० ॥ ११ ॥ रुपमती कहे नृपसुते रे, ए सवी क रणी तारी रे ॥ कहिंये चोरी करे नही रे, चडक गुरुणी मारी रे ॥को०॥१२॥

अर्थ ॥ तरतज सादवीनी अवहेलणा करी, अकोटी मंत्री पुत्रीने आपी; अने कह्युं के आज पछी हवे कोइ पण दिवस तुं एनी साथे बेसीशमां. ॥ ११ ॥ पछी रूपमतीए कह्युं के हे तिलक मंजरी! आ काम ताराजछे. मारी निर्मल अंतःकरणवाली गुरुणी कदापि कोइपण प्रकारनी चोरी करेज नहीं. ॥ १२ ॥

गुरुणीजी एहतुं कह्युं रे, रखे मनमांहि आणो रे ॥ एछे मिथ्यात्वी एहमां रे, रखे मनमांहि आणो रे ॥ को० ॥ १३ ॥ पयप्रणमी गुरुणी तणां रे, रुपमती घहे आवी रे ॥ नृप पुत्री घणीए कला रे, कीधी पण नवि फावी रे ॥ को० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ हे गुरुणीजी! एनुं बोलेलुं आप मनमां जरापण लावशो नही. एतो हड हफती मिथ्यात्वी छे. एनामां साची समजण रति मात्र नथी. ॥ १३ ॥ पछी गुरूणीना चरणमां नमस्कार करी रूपमती पोताने घेर आवी अने राजपुत्रीए अनेक कपटकला करी परंतु ते लेशमात्र तेमां फावीनही. ॥ १४ ॥

हवे आलोचे प्रवर्त्तनी रे, नृप पुत्रीए कर्युं काचुं रे ॥ पण नगरीना लोकने रे, हियफे वसशे साचुं रे ॥ को० ॥ १५ ॥ रोषवशे तिहां साध्वीए रे,लीधो निज गळे फांसो रे ॥ चारित्रिया पण क्रोधथी रे,न विचारे निज वांसो रे ॥ को०॥१६॥

अर्थ ॥ हवे साध्वी मनमां विचारवा लाग्या के राजपुत्रीए मारा माथा उपर जुठुं आल मुक्युं ते वातमां ते फावी तो नही, परंतु नगरीना लोकोना मनमां तो साचुंज लागशे ॥ १५ ॥ पछी साध्वीए तो क्रोधने वश थइ गळामां फांसो घाल्यो. (कवि कहे छे) चारित्र धारण करनारा पण क्रोधने वश थतां परिणामशुं आवशे ते विचारता नथी. ॥ १६ ॥

पाफोसण सुरसुंदरी रे, आवी ततक्षण दोफी रे ॥ फांसो साधवी कंठथीरे, करूणा आणी छोफी रे ॥ को० ॥१७॥ आहार कराव्यो पाडोशणे रे, श्रमणीने समजावी रे ॥ साध्वी पण समजी करी रे, समताने घेर आवी रे ॥ को० ॥१८॥

अर्थ ॥ एवे समये पाडोशमां सुरसुंदरी नामनी एक श्राविका रेहेती हती ते तरत दोडी आवी अने तेणीए करुणायुक्त अंतःकरणथी साध्वीना गलामांथी फांसो काढी नांख्यो ॥ १७ ॥ ते पाडोशण सुर सुंदरीए, साध्वीने बहु बहु रीते समजावीने आहार कराव्यो. साध्वीने पण धीमे धीमे समजण आवतां क्रोध शांत थइ ते समताना घरमां आवी. ॥ १८ ॥

संयम पाले जावथी रे, अनुजव विजव विलासे रे ॥
जाखी ढाल छवीशमी रे, मोहने चोथा उल्लासे रे ॥ को० ॥ १९ ॥

अर्थ ॥ साध्वीए निर्मल जावथी चारित्र आराधन करवा मांड्युं अने अनुजवरूप वैजवनो विलास करती हवी. एवी रीते चोथा उल्लासमां छवीशमी ढाल मोहन विजयजीए कही. ॥ १९ ॥

॥ दोहा ॥

वेहु कन्याने परस्परे, अहनिश वचन संवाद ॥ जिन मत शैवी
मत तणो, चाल्यो जाय विवाद ॥१॥ कोइ कोइना धर्मने, माने
नही लगार ॥ वेहुं ए अवसर साचवे, निज निजना आचार ॥ २ ॥

अर्थ ॥ ते बंने कन्याउने निरंतर वाणी संवाद थतो हतो तेमां जिन मत अने शिवमत संबंधी विवाद चाह्याज करतो हतो ॥ १ ॥ बंने मांथी कोइ पण एक बीजाना धर्म उपर श्रद्धा करती नहती, एटलुंज नहीं पण अवसर आवे दरेक पोतपोताना आचारने साचवती हती. ॥ २ ॥

एहवे नृप वैराटनो, जित शत्रु बलवीर ॥ शुरसेन तेहनो तनुज,
सुरगिरि सम बलधीर ॥३॥ तेणे मंत्री मोकल्यो, जिहां तिलका-
पुर नाह ॥ करवा तिलक मंजरी थकी, शुरसेन विवाह ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ एवा अवसरमां वैराट देशनो महा शुरवीर जित शत्रु नामनो राजा हतो तेने मेरू पर्वत समान महा धैर्यवंत शूरसेन नामनो पुत्र हतोते शूरसेननो विवाह, तिलकापुरीना राजानी पुत्री तिलक मंजरीनी साथे करवा सारु, पोताना मंत्रीने, मदन ब्रमराजानी पासे मोकल्यो. ॥ ३ ॥ ४ ॥

पूछे जनक सुता प्रत्ते, पाणि ग्रहण स्वरूप ॥ हरखित थइ पुत्री
कहे, तातने वचन अनूप ॥५॥ जो मंत्रीनी पुत्रिका, वरए वरे
सुजाण ॥ तो माहरे पण एहवर, वरवो करुं प्रमाण ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ ते आव्यो एटले राजाए पोताना पुत्रीने लग्न संबंधी हकीकत केहेवा बोलावी, राजाए शुरसेन संबंधी वात केहेतांज तिलकमंजरीए पोताना पिताने हर्ष सहित कह्युं के जो रूपमती ए वरने वरवाने कबुल करे तो मारे पण एनी साथे लग्न करवा प्रमाण छे. ॥ ५ ॥ ६ ॥

अमे वेहु बालापण थकी, कीधो छे संकेत ॥
मली वेहु जणीए एकवर, वरवो वधते हेत ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ बाल्यावस्थाथी अमे बंने बेहेनपणीउंए एवो गुप्त रीते निश्चय कर्यो छे के आपण बंने जणी उं ए एकज वरने वरवो जेथी आपणा स्नेहमां पण वृद्धि थाय. ॥ ७ ॥

॥ ढाल २७ मी ॥

॥ कायापुर पाटण रूअडो ॥ ए देशी ॥

आपणा प्रकृत पुरुष प्रते,भाखे मकरध्वज राय रे॥ आव्यो छे सचिव वैराटथी, करीए तस कवण उपाय रे ॥ आ० ॥१॥ माह्‌री ताह्‌री पुत्रीए, मन धर्यों एक भरथार रे ॥ कहे तो बेहुनो एक वरथकी, करीए विवाह निरधार रे ॥आ०॥२॥

अर्थ ॥ ते सांभळी मकरध्वज राजाए पोताना प्रधानने बोलावी कह्युं के वैराटना राजानो प्रधान आव्यो छे, तेनी हकीकत सांभळो अने करवा योग्य कार्य करो ॥ १ ॥ मारी अने तमारी पुत्री, बंने ए एक पतिनी साथे लग्न करवानो निश्चय कर्यो छे तेथी तमारो अभिप्राय होय तो बंनेना एक वरनी साथे लग्न करीए. ॥ २ ॥

नृप भणी ताम मंत्री कहे, तेडो वैराट वकील रे ॥ लगननो दिवस निरधारीए,माह्‌री नथी कोइ ढील रे ॥आ०॥३॥ तेडी वैराटनो मंत्रवी,नृप कहे आणी उछाह रे ॥ मेलव्यो अमे शुरसेनथी, बेहु सुता केरो विवाह रे ॥ आ० ॥४॥

अर्थ ॥ मंत्रीए कह्युं के हे महाराज ! ते वैराटना प्रधानने बोलावो अने लग्नना दिवसनो निरधार करो. मारी ते बाबतमां कोइ पण प्रकारनी ढील नथी ॥ ३ ॥ पछी वैराटना मंत्रीने बोलावी राजाए उत्साह पूर्वक कह्युं के अमे अमारी तथा प्रधानजीनी पुत्री एम बंने कन्याओनो शुरसेननी साथे विवाह संबंध कबुल करीए छीए. ॥ ४ ॥

लग्ननो दिवस निश्चय करी, आवीओ मंत्री वैराट रे ॥ जइ जित शत्रुने विनव्यो, पाणि ग्रहण तणो घाट रे ॥ आ०॥५॥ दोय गोरी तणो वालहो, थाशे कुंवर शुरसेन रे ॥ जान बहुमानहुंती सजी, उजली सागर फेन रे ॥ आ० ॥६॥

अर्थ ॥ पछी लग्ननो दिवस नकी करीने वैराटना मंत्रीए आवीने जित शत्रु राजाने लग्न संबंधी सर्वे हकीकत निवेदन करी ॥ ५ ॥ आपणो कुंवर शुरसेन बे स्त्रीओनो प्राणनाथ थशे एवुं धारी लग्न सारु तैयारी करवा मांडी. समुद्रना उज्वल फीण जेवी भभकादार जाननी सामग्री तैयार करी. ॥ ६ ॥

आवीओ तुरत तिलकापुरी, सुरसेनो वरराज रे ॥ नृप सुता मंत्री पुत्री वरी, मन तणां सिधलां काज रे ॥आ०॥७॥ बेहु सुसरे भली दायजो,देइ गज, वाजी रथ जोय रे ॥ तुरत संप्रेडी लेइ सासरे, नृपति मंत्री सुता दोय रे ॥ आ० ॥८॥

अर्थ ॥ पछी शुरसेन वरराजा जान सहित तिलकापुरीए आव्या. राजपुत्री अने मंत्री पुत्रीनी साथे पाणि ग्रहण कर्युं. पोताना मनना धारेलां कार्य सिद्ध कर्यां ॥ ७ ॥ बंने ससराए, हाथी, घोडा, रथनी जोडी विगेरे जे जे करीआवर कर्यों ते सर्वे सहित राजपुत्री तथा मंत्री पुत्रीने तेमने सासरे वोळाववामां आवी. ॥ ८ ॥.

कंत साथे बेहु आवीओ, नगर वैराट मोझार रे ॥ सासुए सथ वहुरो भणी, सोंप्यो गृह तणो भार रे ॥ आ०॥९॥ विलसे सुख विषयना कंतथी, ते बेहु बाध ते वेश रे ॥ कहीए लोपे नही कुल वधू, सासू ससरानो निर्देश रे ॥ आ०॥१०॥

अर्थ ॥ पोताना स्वामिनाथनी साथे बंने पत्निउ वैराट नगरमां आवी. तेउ सासरामां रेहेतांज थोडा वखतमां सासुए बंने वहुउने गृह संबंधी सर्वे कारजार सोंपी दीधो ॥ ए ॥ पोताना स्वामिनाथनी साथे बंने जणीउ मन गमता जोग विलासनां सुख जोगवे ठे. बंनेनी रूप कान्ति वधती जाय ठे. बंनेमांथी कोइ सासु ससरानी आज्ञा लोपती नथी. ॥ १० ॥

पण बेहु मांहो मांहे होवे, वचन विवाद काइ वार रे ॥ चित्त न मले एक एकनुं,दोहिलो शोक व्यवहार रे ॥ आ०॥११॥ शोकथी शूली रूडी कही,नही इहां मीनने मेष रे ॥ बेहु जो बेहेन सगीउं होवे,तोही पण वहे द्वेषरे॥आ०१२॥

अर्थ ॥ आवां सुख जोगवता ठतां कोइ कोइ वखत अंदर अंदर बंने जणीउने वाद विवाद थतो हतो. शोकना व्यवहारनो संबंध दोहिलो होवाथी एक बीजानुं मन एक बीजानी साथे मलतुं न होतुं ॥ ११ ॥ शोक करतां शूली जली ए वातमां लगार पण मीन-मेष नथी (ज्योतिष जोवानुं नथी) बंने सगी बेहेनो होय अने तेउ पण जो शोक थाय तो द्वेषी थया विना रहे नहीं. ॥ १२ ॥

दोइ कोइ एक वस्तुनो, चित्तमां धरे अजिलाष रे ॥ एहज कारण वैरनुं, ठे बहु शास्त्रनी शाख रे ॥ आ०॥१३॥ शोकनो संबंध दोहिलो,कलह करता दिन जाय रे ॥ बोले मोसाने कोर्से घणुं, रोष हियडे न समाय रे ॥ आ० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ एक वस्तुना बे जणा अजिलाषी थाय तो एवी अजिलाषा बनी रेहेतां वैरनुं कारण उत्पन्न थाय. एवी बहु शास्त्रोनी साक्षी ठे ॥ १३ ॥ शोक संबंध अत्यंत दुःखकारक ठे. तेना दिवसो क्लेश मांज जाय ठे. बंने जणीउ एक बीजा परत्वे जुगं आल अने मेहेणां मारे ठे. हैयामां क्रोध समातो नथी.

जेहने बोय होवे कामिनी,तास फोकट अवतार रे॥इश पण पार्वती जान्हवी, आदरी जमेथ संसार रे ॥ आ० ॥ १५ ॥ सुर नृप प्रेम लुब्ध थको, बेहु जणी राखे समान रे ॥ जालवे चित्त बेहुए तणां,जेम तंबोली निज पान रे॥आ०॥१६॥

अर्थ ॥ जे जे बे स्त्रीउ होय तेनो मनुष्य अवतार नकामो गयो एम समजवुं. शंकर पण पार्वती अने गंगानी साथे परणवाथी संसारमां जटक्या करे ठे ॥ १५ ॥ शुरसेन राजा तो प्रेममां आसक्त बंने पत्निउने सरखी रीते राखे ठे. बंनेनां मन जेम तंबोली पानने साचवे तेम, साचवे ठे. ॥ १६ ॥

चोथे उल्लासें सत्तावीशमी, मोहने वर्णवी ढाल रे ॥
जविक जन चित्त दइ सांजलो, आगल वात रसाल रे ॥ आ० ॥ १७॥

अर्थ ॥ एवी रीते चोथा उल्लासमां मोहन विजयजीए सत्तावीशमी ढाळ कही. हे जव्यजीवो ! तमे ध्यानपुर्वक सांजळ जो. आगळ वात बहुज रसाळ ठे. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

तिलक मंजरीना तातने, रमती किये आखेट ॥ कावर एक पर द्वीपनी,आवी कीधी जेट ॥१॥स्याम शिखा नयणां अरूण,चंचा कनक समान ॥ पांखो विच विच सित असित, वाणी पियूष पान ॥२॥

अर्थ ॥ तिलक मंजरीना पिताने कोइ वाघरी-पारधीए एक पर द्वीपनी रमत करती कावरने लावी भेट करी ॥ १ ॥ ते कावरने काळी शिखा हती. तेनी बंने आंखो राती हती. चांच सुवर्णनी जेवी हती. पांखोनी वचे वचे धोळा अनेक लींसोटा हता. अने तेनी वाणी अमृतपान जेवी हती. ॥ २ ॥

काव्य कथा दोहा भणी, घणी सुरंगी देह ॥ रीझयो भूपति
पंखणी, राखी सोवन गेह ॥ ३ ॥ पुत्रीने रमवा भणी, मुकी पुर
वैराट ॥ तिलक मंजरी हरखी घणुं, देखी पंखणी घाट ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ ते कविता बोलती, वार्त्ता कहेती अने दोहा गाती. तेनुं शरीर सारा रंगवाळुं हतुं तेथी तेना उपर राजा बहु राजी थयो अने तेणीने सुवर्णना पांजरामां राखी ॥ ३ ॥ पोतानी पुत्रीने रमत गमतमां आनंद थवाने माटे राजाए तेने वैराट नगर मोकली. तिलकमंजरीए कावरनी सौंदर्यता देखीने मनमां बहुज हर्ष पामी. ॥ ४ ॥

सदा रमाडे तेहने, पोषे नवल आहार ॥ नापे रूपमती प्रते,
रमवाने कोइ वार ॥५॥ रूपमती मागे यदा,कहे नृप पुत्री एम॥
पीयर हुती पंखणी, तुं न मंगावे केम ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ तिलक मंजरी तेने हमेशां रमाडती हती, नवा नवा खान पानथी पोषण करती हती. परंतु कोइ पण वखत रुपमतीने ते कावर रमत गमत सारू आपती न होती ॥ ५ ॥ ज्यारे कोइ वखत रूपमती ते कावरनी मागणी करती त्यारे तिलक मंजरी कहेतीके पोते पण पोताना पियरथी शामाटे एवी पक्षिणी मंगावीए नहीं. ॥ ६ ॥

माहारे ताते मोकली, ए रमवाने काज ॥
पियरथी मंगावतां, केम तुज आवे लाज ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ मारा पिताए मने रमवा सारु ए कावर मोकली छे. ते प्रमाणे तने पण पोताने पियरथी एवी कावर मंगावतां शुं शरम आवे छे ? ॥ ७ ॥

॥ ढाल २० मी ॥

॥ राग सोरठ सामेरी ॥ धनधन संप्रतिसाचो राजा ए देशी ॥

मंत्री दुहिता अति विलखाणी, सोकलडीने मोसे रे ॥ पण भोली
मनमां नवि जाणे, विणसे जे कारज रोषे रे ॥ १ ॥ जाणे रे नही कोइ
कर्मनी गतिने॥ ए आंकणी ॥ कावर एक मंगाववा कारण,पियर मुकयो
कागलीउं रे ॥ मंत्रीए पुत्रीना अक्षर वांची,शोक संबंध अटकलीउं रे ॥जा०२॥

अर्थ ॥ रूपमती पोतानी शोक तिलकमंजरीना मेहेणांथी झांखी पडी गइ. परंतु सरल मनवाळी ते एम न समजी शकी के रोष करवाथी पोतानुं कार्य बगडे छे. (कवि कहे छे के) कर्मनी गतिने कोइ जाणी शकतुं नथी ॥ १ ॥ रूपमतीए एक कावर मंगाववा माटे पोताने पियर कागल लख्यो. मंत्रीए पोतानी पुत्रीना अक्षरो वांचतांज शोकना द्वेषना कारणथी पत्र आव्याडुं कळी-लीधुं. ॥ २ ॥

वनमां गीरमां पुरमां कावर, जोइ पण नवि लाधी रे ॥ तात विचारें
नहीं मुकुंतो, न रहे सुतानी बाधी रे ॥ जा० ॥ ३ ॥ कोसी पंखणी
एक कर आवी, नीले वरणे रूडी रे ॥ अणजाएयो अलगाथी जाणे,
एह ठे जे सुंदर सूडी रे ॥ जा० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ मंत्रीए वनमां, पर्वतमां तथा शेहेरमां एम ठाम ठाम कावर माटे खोळ कढावी परंतु जोइए तेवी हाथ लागी नही. वळी तेणे विचार्युं के जो नहीं मोकलुं तो पुत्रीनुं पण रहेशे नही ॥ ३ ॥ प्रयास करतां एक कोसी जातनी पक्षिणी लीला रंगवाळी अने मनोहर हाथ लागी अजाण्यो होय, ते छेटेथी एमज जाणे के आतो सुंदर पोपटडी छे. ॥ ४ ॥

कंचन पिंजर मांहे घाली, पुत्रीने पहोंचाडी रे ॥ रूपमतीए पिंजरथी काडी,
खोले लेइ रमाडी रे ॥ जा० ॥ ५ ॥ राखे पिंजर जतन करीने,रक्षक एक तस
राख्यो रे ॥ दासीए तिलक मंजरीने जइने, भेद पंखणीनो भाख्यो रे ॥ जा०॥६॥

अर्थ ॥ सुवर्णना पिंजरमां कोसीने मुकीने ते पांजरूं पुत्रीने पहोंचाडयुं. रूपमतीना हाथमां आवतांज तेणे पोताना खोळामां लइने तेने रमाडवा मांडी ॥ ५ ॥ कोसीने सारी रीते सार संभाळ पूर्वक पांजरामां राखी, तेनुं रक्षण करवा एक माणस राख्यो. आ पक्षिणी संबंधी सघळी वात एक दासीए तिलक मंजरीने कही. ॥ ६ ॥

शोके पियरथी पंखिणी अणावी, निसुणी रोष भराणी रे ॥ पारकी
आंजी देखी न शके, अहो कांइ अकह कहाणी रे ॥ जा० ॥ ७ ॥
कोइ दिन शोक बेहु मळी बेठी, निज निज पंखी वखाणे रे ॥ कोसी
नाणी पण जाणीए आण्यो, वींठी चढावी ठाणे रे ॥ जा० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ पोतानी शोके पियरथी एक पक्षिणी मंगावी ए वात सांभळीने तिलक मंजरी बहु क्रोध युक्त थइ गइ. बीजानी शोभा जे आंखे न देखी शकाय ए पण एक न कही शकाय एवी केहेवत छे ॥ ७ ॥ कोइ एक दिवस बंने शोक्यो एकठी बेसी पोतपोताना पक्षीना वखाण करे छे; कोसी जोके समजण वाळी हती; जाणे ठांणा उपर वींठी चढावीने आण्यो होय तेवुं थयुं. ॥ ८ ॥

एक कहे मारी कावर रूडी, एक कहे मुज कोसी रे ॥ जेम एक
ग्राहक आवे वळगे, पाडोशी बेहु दोशी रे ॥ जा० ॥ ९ ॥ कहे बेउ
जणाउं जोइए केनी, पंखिणी मीठुं बोले रे ॥ वादे चढीउं होड्या
परठी, निज निज पिंजर खोले रे ॥ जा० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ एके कह्युं के मारी कावर सारी छे त्यारे बीजी ए कह्युं के कोसी सारी छे. जेम एक घराक आवतां बंने दोशी वाणीया तेने वळगी पडी पोताना मालना वखाण करे तेना जेवुं थवा मांडयुं ॥ ९ ॥ बंने जणीउंने एवी होड करवा मांडी के जोइए कोनी पक्षिणी वधारे मीठुं बोले छे एवी रीते वाद विवाद करतां सरत करी अने पोत पोताना पांजरां खोल्यां. ॥ १० ॥

काबर जेम बोले नर वाणी, तिलक मंजरी तेम कुदे रे ॥ रूपमती बोलावे कोशी, जेह बे पिंजर जुदे रे ॥ जा० ॥ ११ ॥ बोलावे पण किमही न बोले, नरनी वाणी कोशी रे ॥ रूपमतीए मनमां जाण्युं, ए तो फुटरी फोसी रे ॥ जा० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ जेम जेम काबर मनुष्यनी भाषा बोलवा लागी तेम तेम तिलक मंजरी हर्षथी कुदवा मांमी. अहींआ रूपमतीए पण जुदा पांजरामांहेनी कोशीने बोलाववा मांमी ॥ ११ ॥ रूपमतीए कोशीने मनुष्यनी वाणी बोलवा अनेक प्रयास कर्या पण ते कोइ रीते बोली नही तेथी तेणे मनमां जाण्युं के आतो मात्र रूपाली बे परंतु माल वगरनी बे. ॥ १२ ॥

खीजवे सोकरू रूपमतीने,कांइ हसाडे पमोसी रे ॥ मारी काबर उपर उवारी, नांखु एहवी कोसी रे ॥ जा० ॥१३॥ रूपमती हती घणीए माही,पण पंखीथी रोषी रे ॥ आगल भावी कोइ न समजे, कुण जाणे कुण जोशी रे ॥ जा० ॥१४॥

अर्थ ॥ तिलक मंजरी रूपमतीने खीजववा लागीके आम पाडोशी हसे एवुं शुं काम करे बे ? क्यां काबरने क्यां कोसी ! मारी काबर उपर एवी कोसीने तो उवारी जाउ. अर्थात् तेनी आगल ते कशा लेखामां नथी ॥ १३ ॥ रूपमती घणीज डहापण वाली हती परंतु पंखी उपर तेने गुस्सो चमयो. भावी आगल कोइनी समजण कामनी नथी. पठी कोण ज्ञाताके कोण जोशी ? ॥ १४ ॥

रक्षके कही घणुं ए वारी, वात तुं न कर कुमोसीरे ॥ तो पण रूपमतीए कोसीनी, पांखो नांखी खोसी रे ॥१५॥ जोर न चाल्युं कांइ पंखीनुं, सोल पहोर दुःख पावी रे ॥ पहोती परभव आर्त्तध्याने, स्त्री अवतारे आवी रे ॥ जा० ॥१६॥

अर्थ ॥ कोसीना रखवाले रूपमतीने बहु बहु रीते वारीने कह्युं के आम गुस्सो करी परिणाम खराब आवे एवुं शुं काम करो बो परंतु रूपमतीए ते वात नहीं मानतां कोसीनी पांखो खेंची नाखी ॥ १५ ॥ पक्षीनुं कांइ पण जोर चाल्युं नही. तेणे सोल पहोर सुधी दुःख भोगव्युं अने अंते आर्त्तध्यानमां मरण पामी परभवमां स्त्रीना अवतारमां जन्म थयो. ॥ १६ ॥

गिरि वैताढये गगन वल्लभपुर, पवन वेग नृप धन्य रे ॥ वेगवतीनी राणीनी कूखे, ते कोसी उत्पन्न रे ॥ जा० ॥ १७ ॥ वीरमती तेणे पुत्री प्रसवी, बहु कोडे हुलरावी रे ॥ वीर नृपतिने आभा पुरीए, आनंदे परणावी रे ॥ जा० ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ कोसीनो जीव वैताढ्य पर्वत उपर गगन वल्लभपुर नामना नगरना पवन वेग नामना राजानी वेगवती राणीनी कुखे पुत्री पणे उत्पन्न थयो ॥ १७ ॥ ते पुत्रीनुं नाम वीरमती पाड्युं. तेने बहु रीते लाम लडावी उबेरी अने मोटी थतां आभानगरीना वीरसेन राजानी साथे आनंद भर परणावी. ॥ १८ ॥

अपछर दत्त विद्याउं साधी, कीधुं राज्य सुसाखी रे ॥
अठावीशमी चोथे उल्लासे, मोहने ढाल ए भाखी रे ॥ जा० ॥ १९ ॥

अर्थ ॥ अप्सराए आपेली विद्याओ साधीने तेणीए बहु सारी रीते राज्य कर्युं. एवी रीते मोहन विजयजीए चोथा उल्लासमां अठावीशमी ढाल कही. ॥ १९ ॥

॥ दोहा ॥

रूपमतीनी दासीए, आणी मन उपगार ॥ संजलाव्यो कोसी
जणी, महामंत्र नवकार ॥१॥ कोसी बाहिर परठवी, रूपमती
मन आप ॥ पंखी वध कीधा तणो, मांडयो पश्चाताप ॥ २ ॥

अर्थ ॥ कोसीना मरण समये रूपमतीनी दासीए पोताना मनमां उपकारनी बुद्धिए कोसीने नवकार महामंत्र संजलाव्यो ॥ १ ॥ कोसी मरण पाम्या पछी तेने बहार परठवी दीधी. पछी रूपमतीना मनमां पक्षिणीनो वध करवा संबंधीनो पश्चाताप थवा मांड्यो. ॥ २ ॥

तिलक मंजरी मिथ्यात्वणी, जन्मथी दुष्ट स्वजाव ॥ कोशीक
गति दीठे वध्यो,जिन मत निंदा दाव ॥३॥ रेरे रूपमती निसुण,
एहवो तुज जिन धर्म ॥ मुखे पुकारे छे दया, एहवां करी कुकर्म ॥४॥

अर्थ ॥ तिलक मंजरी जे मिथ्यात्वणी हती अने जेनो जन्मथीज दुष्ट स्वजाव हतो तेणे कोसीना आवा हाल करवामां आव्या ते देखी जिनमतनी निंदा वधारे करवानुं सूज्युं ॥ ३ ॥ हे रूपमती तुं सांजल ! शुं आवो तारो जिनधर्म छे, के आवां कुकर्म करीने मात्र मोढेथीज दयानो पोकार कर्या करे छे.

पंखी वधतां पापणी, केम चाल्या तुज हाथ ॥ हुंतो कहीए नवि
हणुं, एहवा जीव अनाथ ॥५॥ शोक तणे वचने लह्यो, रूपमती
विषवाद ॥ वाध्यो बेहु शोक्यो जणी, निज निज धर्म विवाद ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ हे पापिणी ! आवी रीते पंखीनो नाश करवामां तारा हाथ केवी रीते चाली शकया. हुं तो कदापि एवा अनाथ-निरपराधी जीवनीहिंसा करुंज नहीं ॥ ५ ॥ तिलक मंजरीना आवां सख्त वचनथी रूपमतीने बहुज खेद थयो. बंने शोकयोनीवच्चे पोत पोताना धर्म संबंधी बहुज तकरार वधी पडी. ॥६॥

वारे घणुं ए वालहो, तेम विमणीउं थाय ॥
जेम पावक ज्वाला वधे, जेम जेम घृत सिंचाय ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ बंने राणीओने सुरसेने बहु बहु रीते वारी परंतु बंने जणीओ विशेषे विशेषे विरोधी थइ. जेम अग्निमां घी नाखतां ज्वाला वधे तेना जेवी तेओनी दशा थइ. ॥ ७ ॥

॥ ढाल २९ मी ॥

॥ वापडली रे जीजरुली तुं कां नवि बोले मीठुं ॥ ए देशी ॥

रूपमती घणुं ए पस्तावे, कोशिकने दुःख देइ ॥ पण कीधुं अणकीधुंन होवे,
नान कहावे केइ रे ॥ बापडला रे जीवमला तुं करजे काम विमासी ॥ ए
आंकणी ॥ १ ॥ विहडे जातुं आवतुं विहडे, कर्मए करवत कासी रे ॥ वा० ॥२॥

अर्थ ॥ रूपमतीए कोसीने दुःख दइ मारी नांख्या पछी घणो पस्तावो कर्यो. परंतु जे कर्युं ते अण कर्युं थइ शकतुं नथी. ते वातमां कोइथी कांइ पण कही शकाय नही. (कवि कहे छे) हे रांक जीव ! तुं जे काम करते विचारीने करजे ॥ १ ॥ कर्मनो एवो स्वजाव छे के जेम कासीनुं करवत जतां आवतां मस्तकने कापे तेम कर्म पण जतां आवतां विडंबना करे छे. ॥ २ ॥

रूपमती जे मंत्री पुत्री, पंखी पातिक पुरी ॥ पण छे जिनमतनी आराधक, नही कोइ वाते अधूरी रे ॥ बा० ॥३॥ पूरव देशे आजा नगरी, वीरसेन धृत धरणी ॥ चंद थकी पण अधिकी सुंदर, चंद्रावती तस घरणी रे ॥ बा० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ प्रधान पुत्री रूपमतीए जो के पंखीनो घात करी पूर्ण पाप बांध्युं परंतु ते जिनमतनी आराधक हती, अने ते वातमां कोइ पण रीते अपूर्ण न होती ॥ ३ ॥ पूर्व देशमां आजा नगरीना राजा वीरसेननी चंद्र थकी पण अधिक कान्ति वाळी चंद्रावती नामनी राणीना. ॥ ४ ॥

जोगवी जीवित पूरण रीते, रूपमती कोइ दिवसे ॥ आजाए चंद्रावती उदरे, रूडे रिख्खे निवसे रे ॥ बा० ॥५॥ पूरण मासे अंगज प्रसव्या, चंद नाम तस दीधुं ॥ करो विधे अथवा करो अविधे, न मिटे धर्म जे कीधुं रे ॥ बा० ॥६॥

अर्थ ॥ उदरमां रूपमतीनो जीव पूर्ण आयुष्य जोगवीने कोइक दिवसे शुज मुहूर्त्ते गर्जमां आव्यो ॥ ५ ॥ पूर्णमास थतां चंद्रावतीए पुत्रने जन्म आप्यो तेनुं नाम चंद पाड्युं. कवि कहे छे के विधिपूर्वक के अविधिपूर्वक धर्म जे कर्युं होय ते निष्फल थतुंज नथी. ॥ ६ ॥

हुतो जे कोसी रखवालो, ते थयो सुमति प्रधान ॥ जे पंखीनी करूणा आणी, एतस फल अमलान रे ॥ बा० ॥ ७ ॥ जे पोसाल तणी पाडोसण, सुर सुंदरी हित करणी ॥ तेह थइ नृप चंद एताहरी, प्रथम गुणावली घरणी रे ॥ बा० ॥७॥

अर्थ ॥ जे कोसीनो रखेवाळ हतो, तेनो जीव सुमति प्रधान थयो. मात्र पंखीना उपर दयाना परिणाम होवाथीज तेने आवुं निर्मल फळ प्राप्त थयुं ॥ ७ ॥ जे उपाश्रयनी पाडोसण, साध्वीने हितनी करनारी सुरसुंदरी हती, ते हे चंदराजा ! तमारी प्रथमनी पटराणी गुणावळी थइ. ॥ ७ ॥

राज सुता जे तिलक मंजरी, हुती मिछा पछी ॥ विमल पुरीए जूपति पुत्री. थइ ते प्रमला लछी रे ॥ बा० ॥ए॥ अज्जा जीव थयो कनकध्वज, पूरव रोषे कोढी ॥ कोइ अज्ञानी किमपि न जाणे, कर्म तणी गति पोढी रे ॥ बा०॥१०॥

अर्थ ॥ राजपुत्री तिलक मंजरी जे मिथ्यात्वपछी हती ते विमलापुरीना राजानी प्रेमला लछी नामनी पुत्री थइ ॥ ए ॥ साध्वीनो जीव गुस्सो चढवाने लीधे गले गले फांसो नांखवाथी कोढी कनकध्वज थयो. विचारोके अज्ञानी जीव कर्मनी आवी गहन गति केवी रीते जाणी शके? ॥ १० ॥

धावए कपिला जीव कावरनो,जेणे वढवाम लगामी ॥ नटवर जीव छे शुरसेननो, परण्यो जे बेहु लामी रे ॥ बा० ॥११॥ रूपमतीनी पूर्वे दासी,तेह थइ नट बाला ॥ कर्म प्रवाह जेणे दिस चाख्या, नगणे नदीऊं नाला रे ॥ बा० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ कावरनो जीव ते कपिला धाव पणे उत्पन्न थयो. जेणे वढवारू जमावी. शुरसेननो जीव जे बंने कुंवरीनो स्वामि हतो ते नटवर शिव कुंवर थयो ॥ ११ ॥ रूपमतीनी दासीनो जीव नटनी कुमारी शिव माला थइ. कवि कहे छे–कर्मनो प्रवाह जे दिशाए चाल्यो ते दिशाए चाल्योज. ते नदीओ के नालां कांइ पण हिसावमां गणतो नथी. ॥ १२ ॥

कुष्टीनो हिंसक जे मंत्री, ते कावर रखवालो ॥ पारन आवे पूरव जवनो, जेम गह्लीलीनो गवालो रे ॥ बा०॥१३॥ श्री मुनि सुव्रत जिनजीए जाख्या,एम पूरव जव सहुना ॥ रे आजापति समज समजतुं, कहीए तुज किंबहुना रे ॥बा०॥१४॥

अर्थ ॥ कावरना रक्षकनो जीव, कोढीआ कनकध्वजनो हिंसक मंत्री थयो. जेम घेली स्त्रीना गोटालानो पार आवतो नथी तेम पूर्वे करेलां जवोजवनां कर्मनो पण पार आवतो नथी ॥ १३ ॥ एवी रीते श्री मुनि सुव्रत जिनराजे सर्वेना पूर्व जवनो वृत्तांत कह्यो. पछी कह्युं के हे चंदराजा ! तमे समजो समजो. वधारे हवे तमने शुं बोध आपीए. ॥ १४ ॥

पांखो उखेड्यानो कोसीए, लीधो वैर प्रसिद्धो ॥ इह जव तुंजने वीरमतीए, मंत्रे कुकड कीधो रे ॥ बा० ॥ १५ ॥ कीधुं कर्म जे उदये आवे, तिहां नहीं कोइनो चारो ॥ काढ्यो छे एम सघले जीवे,आप आपणो वारो रे ॥बा०॥१६॥

अर्थ ॥ कोसीनी पांखो परजवमां तमे खेंची काढी हती तेनुं वेर आ जवमां प्रसिद्ध रीते लीधुं, तेज कोसीना जीव वीरमतीए आ जवमां तमने मंत्रथी कुकडो बनावी दीधो हतो ॥ १५ ॥ करेलां कर्म उदयमां आवे तेमां कोइनो उपाय नथी. सर्व जीव पोतपोतानां कर्मने अनुसारे कर्मनां फल वारा प्रमाणे जोगवे छे–ए सार छे. ॥ १६ ॥

पूर्व जवे साध्वीने चोरी, दीधी थइ निःशंकी ॥ प्रेमला लछी तो केहेवाणी, विष कन्याथी कलंकी रे ॥ बा०॥१७॥ पूर्वे जेम कोसीक रक्षकनो,कांइ न रह्यो फाव्यो ॥ गुणावलीनो एणे जव पण, वीरमतीथी न चाल्यो रे ॥ बा० ॥१८॥

अर्थ ॥ पूर्व जवमां साध्वीना उपर निःशंकपणे चोरीनुं कलंक मुकयुं तो आ जवमां प्रेमला लछी विष कन्या तरीके कलंकवाली केहेवाणी ॥ १७ ॥ पूर्व जवमां जेम कोसीना रखेवाळनुं रूपमती पासे कांइ चाल्युं नही. तेम गुणावलीनुं पण आ जवमां वीरमती पासे कांइ चाल्युं नही. ॥ १८ ॥

दासीए कोसी निजामी, पूर्व जवे मन रंगे ॥ इह जव शिव मालाए कुर्कट, दीधो प्रेमला संगे रे ॥ बा० ॥१९॥ चंद नरेशे सुमति निशेषे, हियडा मांहि आण्यो ॥ पूरव जव अधिकारने जाण्यो, श्री जिनजीये वखाण्यो रे ॥ बा०॥२०॥

अर्थ ॥ पूर्व जवमां करुणा सहित दासीए जेम कोसीनी महामंत्र नवकारनुं स्मरण आपी निजामी तेम आ जवमां शिवमालाए प्रेमला लछीना संगमां कुकडाने आपी सारवार करावी ॥ १९ ॥ चंदराजा तथा सुमति प्रधाने श्री मुनि सुव्रत जिनराजजीए पूर्व जवनो जे जे अधिकार वर्णव्यो ते सर्वे पोत पोताना हृदयमां धारण कर्यो. ॥ २० ॥

श्री जिनराज तणा चरणांबुज, प्रणम्या चंद जूपाले ॥
मोहन कहे रस चोथा उल्लासनी, ओगण त्रीशमी ढाले रें ॥ बा० ॥ २१ ॥

अर्थ ॥ चंद राजाए श्री मुनि सुव्रत स्वामिना चरण कमलमां नमस्कार कर्यो. एवी रीते मोहन विजयजीए चोथा उल्लासमां ओगणत्रीसमी ढाल रस युक्त कही. ॥ ११ ॥

॥ दोहा ॥

जिन वाणी निसुणी करी, चंद थयो बहु दक्ष ॥ मिटि भ्रान्ति
नयणे निरखि, पूरव भव प्रत्यक्ष ॥ १ ॥ कर जोडी छोडी कपट,
तोडी माया फंद ॥ दोडी भावेथी नमे, श्री श्री ज्ञान दिणंद ॥ २ ॥

अर्थ ॥ जिनेश्वर भगवाननी वाणी सांभळीने चंद राजा बहु डाह्यो थयो, इहापोह करतां जाति स्मरण ज्ञान थतांज पोतानो पूर्व भव प्रत्यक्ष देखतां शंका टळी गइ ॥ १ ॥ कपट विना–सरळ अंतःकरणथी हाथ जोडी तथा मायानी जाळ त्रोडीने शीघ्रपणे श्री ज्ञान सूर्य रूप जिनराजने भावथी नमस्कार करवा लाग्यो. ॥ २ ॥

तुज जेवो तारक मळ्ये, भव सागरनो पार ॥ जो स्वामि पामुं
नहीं, तो मुज कवण आधार॥३॥कीधो मुज पोता तणो,देखाडी
भव भीति ॥ हवे प्रभु मुजथी पाळवी, पोता वटनी रीति ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ हे जिनराज ! भवरूपी सागरनो पार पमाडनार तमारा जेवा तारक प्राप्त थया पछी जो हुं संसार समुद्रनो पार पामुं नहीं तो पछी मारे कोनो आधार छे ? ॥ ३ ॥ मने संसार संबंधी पडतां दुःखोनुं स्वरूप बतावी भवथी बीतो करी पोतानो बनाव्यो माटे हे प्रभु ! हवे पोतापणानी रीति पण पाळवी पडशे. ॥ ४ ॥

पूरे गज पाछा हठे, साहामा चाले मीन ॥ जल पण पोतावट
गणे, नगणे दीन अदीन ॥५॥ जिन कहे देवाणु प्रिये, मा पडि
बंध करेह ॥ अनुमति लेइ कुटंबनी, चारित्र चित्त धरेह ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ नदीना पूरमां हाथी खसकाइ जाय अने माछला सामे पुरे चाले एवुं बने छे; त्यारे जळ पण पोतापणुं छोडतुं नथी, तो आप जेवाए दीन के तवंगर नहीं जोतां पोता पणुं साचववुं जोइए ॥ ५ ॥ श्री जिनराजे कह्युं के हे देवाणु प्रिय ! चंदराय ! प्रतिबंध करो नहीं. कुटुंबनी संमति लइने चारित्र हृदयमां धारण करजो. ॥ ६ ॥

करी प्रभु चरणे वंदना, आव्यो भूपति गेह ॥
चरण करण गुण उपरे, प्रगट्यो पूरण नेह ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ प्रभुना चरण कमलमां नमस्कार करी राजा जेना हृदयमां चारित्र धर्म उपर संपूर्ण प्रेम उत्पन्न थयो छे एवो, पोताने घेर आव्यो. ॥ ७ ॥

॥ ढाल ३० मी ॥

॥ थिर थिर रे चंदला मकरिश विहाणुं ॥ ए देशी ॥

देवी गुणावली प्रेमला लछी, ए बेहु चंदे तेडी रे ॥ मांडी एकांते वैराग्यनी

वातो, विषय कथा नवि छेडी रे ॥१॥ थिर थिर रे चेतन संयम पंथे,
जूले कां आव्ये बाजी रे॥पति पत्नीनुं मन जो राजी,शुं करशे त्यां काजीरे ॥२॥

अर्थ ॥ चंद राजाए गुणावली देवी तथा प्रेमला लच्छी, ए बंने राणीउंने बोलावीने तेउंनी साथे जोग विलासनी वातो नहीं करता एकांत वैराग्यनी वार्त्ताउं करवा मांडी. (कवि कहे छे) हे चेतन ! संयम मार्गमां स्थिर था. बाजी जे हाथमां आवी छे ते जीतवामां शुं काम जूल करे छे? जो पति पत्नीनुं मन राजी होय छे तो काजी वचमा पडी शुं करी शकेछे. ॥ १ ॥ २ ॥

रे वनिते अमे संयम लेशुं, श्री पुरूषोत्तम पासे रे ॥ तृप्त थयुं मन
राज्य लीलाथी, जिन वाणी विश्वासे रे ॥ थि० ॥ ३ ॥ जीवित अंज-
लिना जल सरखुं, अथवा जलनो परपोटो रे ॥ काया असती माया
जेवी, करवो जरुसो ते खोटो रे ॥ थि० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ हे विनयवंत स्त्रीउं ! हवे अमे पुरुषोत्तम उत्तम एवा श्री मुनि सुव्रत स्वामि पासे चारित्र ग्रहण करशुं. जिनेश्वर जगवाननां वचन उपर श्रद्धा थवाथी हवे राज्य जोगथी अमारुं मन तृप्त थवाथी ते उपर उदासीनता थइ छे ॥ ३ ॥ आयुष्य अंजलिमां राखेला पाणी सरखुं अथवा जलना परपोटा सरखुं छे; वली शरीर व्यभिचारिणी स्त्रीनी प्रीति जेवुं छे. तेनो जरोंसो करवो तेज खोटुं छे. ॥ ४ ॥

मांस रूधिर गाराथी कीधी, खडकी हाड जींतडली रे ॥ नसनी वली-
उं रोमने घासे, छाइ काया कुंपडली रे ॥ थि० ॥ ५ ॥ जोजन
पुरणीए पूरायें, पवनने थंजे थंजी रे ॥ अत्यंगनादिके लीपी तो
पण, अवधे न रहे उजी रे ॥ थि० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ मांस अने लोही रूप गाराथी आ हाड पिंजर रूप जींत उजी करेली-चणेली छे तेमां नस रूप वलीउंनी जोडए त्यां गोठवण करी वाल रूपी घासथी आ कायारूप कुंपडी छाइ छे ॥ ५ ॥ जोजन रूपी पुरणीथी तेने पुरवामां आवे छे अने पवन रूपी थांजलाथी तेने टकावी राखवामां आवे छे तथा स्नान विलेपनादिथी लिपवामां आवे छे तो पण मुदत पुरी थतां टकी शकती नथी. ॥ ६ ॥

कागलने नावडले बेसी, केम उंडे जल तरीए रे ॥ तेम ए काया
केम ठहराये, ए डुस्तर जव दरीए रे ॥ थि० ॥ ७ ॥ मेलो आपण-
डो वार अनंती, हुवो नाव्यो छेहडलो रे ॥ अथिर ए मेलो केम
करी छाजे, गहिली माथे बेहडलो रे ॥ थि० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ कागलनी होडी बनावी तेमां बेसीने उंडा एवा समुद्रने केवीरीते तरी शकीये ? ते जेम तरी शकाय नही तेम आ जवरूपी समुद्र आवी कायामां स्थिर रही केवी रीते तरी शकीये ? ॥ ७॥ आपणो अरस परस मेलाप अनंतीवार थयो छे तेनो कोइ वखत अंत आव्यो नही. तेथी आवा प्रकारना मेलापथी सर्युं ? तेवो मेलाप घेलीना माथा उपरना पाणीना बेडां जेवो छे. ॥ ८ ॥

जे घरणी, धरणी नृपकरणी मणि कणाकोडि कमावे रे ॥ जेह जिहां
होवे तेह तिहां रहे, कोइ किण संग न आवे रे ॥ थि०॥ ए ॥ जगत्

तणी स्थिति क्षणिक देखीने, थयो हुं जववैरागी रे ॥ द्यो अनुमति
तो लेउं दीक्षा, जिन वचने रढ लागी रे ॥ थि० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ स्त्री, पृथ्वी, राज्य जोग विलास, हीरा माणेक अने कोटि गमे इव्य जे जे प्राप्त थायछे ते-ज्यांनुं त्यांज रहे छे, मरण समये कांइपण साथे आवतुं नथी. ॥ ए ॥ जगत्नी रचना आवीरीते क्षणन-श्वर देखवाथी हुं संसारथी वैराग्य पाम्यो छुं. हवे जो तमे मने रजा आपो तो हुं चारित्र धारण करूं. जिनराजनां वचनमां मने गाढ प्रेम थयो छे. ॥ १० ॥

कहेशो तो पण न करो तो पण, मारे संयम लेवो रे ॥ कोइने कह्यो
केम न खाये, मुखे आव्यो जे मेवो रे ॥ थि० ॥ ११ ॥ राणीए वचन
सुणी वालमनां, राखवा घणुं कीधी रे ॥ वार्यो नरह्यो तव करजोमी,
संयम अनुमति दीधी रे ॥ थि० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ तमे रजा आपशो अथवा नहीं आपो तोपण मारे तो संयम लेवो छे. शुं मुखनी पासे आवीने पडेलो मेवो माणस जूख्यो छतां बीजाना ना कहेवाथी न खाय? ॥ ११ ॥ बंने राणीउए पतिनां वचनो सांजली तेने संसारमां रेहेवा बहुज विनंती करी; अनेक रीते वारता छतां कबुल न कर्युं त्यारे बे हाथ जोडी संयम लेवानी अनुमति आपी. ॥ १२ ॥

राज्य आज्ञानगरी नृप चंदे, गुणशेखरने दीधुं रे ॥ मणि शेखरा
दिक अवरसुतोनुं, मनडुं राजी कीधुं रे ॥ थि० ॥ १३ ॥ सातसे राणी
सुमति मंत्रीश्वर, शिवनट सकल सुवेशुं रे ॥ विनवे चंद जणी क
रजोडी, अमे पण संयम लेशुं रे ॥ थि० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ चंदराजाए आज्ञा नगरीनुं राज्य गुणशेखरने आप्युं अने मणिशेखर प्रमुख बीजापण राज्य कुमारोने वाजबी रीते गरास आपीने सर्वना मनेन संतोष पमाड्यो. ॥ १३ ॥ सातसे राणीउ, मंत्रीश्वर सुमति अने शिवकुमार नट तथा शिवमाला विगेरे चंदराजाने विनंति करवा लाग्या के अमे पण आपनी साथे संयम लेशुं. ॥ १४ ॥

हरख्यो चंद करी आडंबर, दीक्षा हित परवरीउ रे ॥ नृप चढते प
रिणामे चढीयो, सिंहवली पाखरीउ रे ॥ थि० ॥ १५ ॥ श्रीमुनिसुव्रत
चरणे आव्यो, प्रजुजीए पण समजाव्यो रे ॥ तेम चंदादिक जाव
चारित्रीये, जाव अधिक मन आव्यो रे ॥ थि० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ पछी चंदराजा महा आरंबर सहित हर्षवंत थइ दीक्षा लेवा तैयार थयो. राजाना चारित्र प-रिणाम उत्तरोत्तर वधवा लाग्या. एक तो सिंह अने वळी तेने पाखर्यो एटले पछी शोजामां कचाश रहे? ॥ १५ ॥ पछी चंदराजा श्रीमुनिसुव्रतस्वामिनीपासे आव्या. तेउने परमात्माए उत्तम बोध आप्यो. जे सांजली चंद प्रमुख जाव चारित्रवंतोना जाव अधिक वधवा लाग्या. ॥ १६ ॥

चंदने धन्य इंद्रादिक जाखे, निरखीने धन्य करणी रे ॥
त्रीशमी ढालए चोथे उल्लासे, कही मोहने जवतरणी रे ॥ शि० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ समवसरणमां इंद्रादि देवो चंदराजाना उत्तम चारित्र परिणाम जोइ तेनी करणीने धन्यवाद देवा लाग्या. एवी रीते आ चोथा उल्लासमां त्रीशमी ढाल मोहन विजयजीए जवथी तरवा रूप कही.१७

॥ दोहा ॥

गुणशेखर मणिशेख रे, निरखीतात वैराग ॥ दीक्षा लेवा अ
वसरे, कृत महोत्सव महाजाग ॥ १ ॥ सहु सुत करजोमी कहे,
अहो प्रभु जगदाधार ॥ शिवसुख अर्थी नृपने, दीजे संयम जार ॥ २ ॥

अर्थ ॥ गुणशेखर तथा मणिशेखरे पितानो अद्भुत वैराग्य देखी दीक्षा लेवाने अवसरे ते महा जाग्यशालीउंए मोटो महोत्सव कर्यो. ॥ १ ॥ चंदराजाना बने पुत्रोए विनंतीपुर्वक कह्युंके हे त्रण जगत्‌ना आधार प्रभु! मोक्ष सुखना अर्थी एवा अमारा पिताने चारित्र आपो. ॥ २ ॥

कांसा पात्रे नीरकण, जेम करी नवि ठहराय ॥ विषय रंगथी नृप ह
दय, किमही नवि जेदाय ॥ ३ ॥ सुतने वचने जगद्गुरु, तेमी चंद
नरेश ॥ उपदिशे सांजल नृपति, दोहिलोछे रूषि वेश ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ जेम कांसना पात्र उपर पाणीनुं टीपुं कोइरीते टकी शकतुं नथी तेवी रीते चंदरायानुं अंतःकरण विषयरूप रंगथी लेशमात्र रंगातुं नथी. ॥ ३ ॥ चंदरायना पुत्रोनी विनंति सांजली, जगद्गुरू श्री जिनराजे चंदरायने पोतानी पासे बोलावी कह्युंके हे राजन्! आ मुनिनो वेश धारण करवो ते महादुष्कर छे.४

परिषह सहवा कठन छे, संयम खांमा धार ॥ करवो दांतेमीणने,
लोहचणा आहार ॥ ५ ॥ ए संयम वेलु कवल, प्रथम थकी
कहुं तुज ॥ व्रतगिरि शिखरथी बहु पड्या, कही दाखुं हुं गुज्झ ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ हे राजा! चारित्रमां परिषह सहन करवा बहुज मुश्किल छे, वली संयम तलवारनी धार जेवुं छे तथा आ चारित्र पालवुं ते मीणना दांते लोढाना चणा चाववा जेवुं छे. ॥ ५ ॥ आ संयम पालवुं ते रेतीना कोलीया खावा जेवुं छे ए वात हुं तने प्रथमथीज कहुं छुं. वली खरेखरो मर्म ए कहुं छुं के आ चारित्ररूपी पर्वतना शिखर उपरथी लथडीने अनेक जनो पडी पायमाल थया छे. ॥ ६ ॥

चंदकहे अहो जगद्गुरु, छे दृढ चित्त मुज देव ॥
करो प्रसाद व्रत गुण रतन, जतन करी स्वयमेव ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ ते सांजली चंदराये विनंति करीके हे जगद्गुरु! मारुं चित्त खरे खरूं दृढ छे. माटे मारा उपर कृपा करी मने व्रत जे महा गुणरुपी रत्नोछे ते आपो, तेनुं हुं यत्न पूर्वक प्रतिपालन करीश. ॥ ७ ॥

॥ ढाल ३१ मी ॥

॥ वीण वजावी कानुडेजी, ए देशी ॥

चंदे जूषण परिहर्यां जी, जाणी जार समान ॥ कीधो वस्त्र उतारतेजी,

अहि कंचुकी अनुमान ॥ १ ॥ अनुनव योगे आदर्युंजी, शुद्ध क्रिया अनुष्ठान ॥ ए आंकणी ॥ लुंचन कीधो केशनोजी, चंदे थइ अनुकुल ॥ नाख्या उखेडी जाणीएजी, ए तो कर्म तरुनां मूल ॥ अ० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ पछी चंदराजाए पोताना शरीर उपर धारण करेलां आनूषणो बोजा समान जाणीने तजी दीधां. जेम सर्प कांचलीने तजी दे तेवीरीते वस्त्रादि आनूषणो उतारतां देखाव थयो. आत्मस्वरूपना अनुनवने योगे शुद्ध क्रिया–अनुष्ठाननो आदर कर्यो. ॥ १ ॥ पछी केशनो लोच चंदराजाए कर्यो तेजाणे सानुकुलताए कर्मरूपी वृक्षनां मूलो उखेडी नांख्या होय तेवुं जणायुं. ॥ २ ॥

ठाव्यो चंदने मस्तके जी, श्री जिनजीये वास ॥ शिववधु वश करवा नणी जी, चूर्ण ए कीध प्रकाश ॥ अ० ॥ ३ ॥ धर्मध्वजने मुहपतिजी, आपे चंदने नाथ ॥ अंतर वैरी जीतवाजी, जाणे खड्ग खेटक ग्रह्युं हाथ ॥ अ० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ अनंतर श्रीजिनराजे चंदराजना मस्तक उपर वासक्षेप कर्यो. तेजाणे शिववधुने वश करवा चूर्ण ठांट्युं होय एवो प्रकाश थयो. ॥ ३ ॥ पछी प्रभुजीए चंदराजाने उंघो तथा मुहपत्ति आप्यां ते अंतरंग शत्रुउने जीतवा हाथमां तलवार तथा ढाल आप्यां होय तेवुं जणायुं. ॥ ४ ॥

श्री चंदराज रूषी थयाजी, मुनि सुव्रत उपदेश ॥ नर सुरे कीधी वंदनाजी, कहे धन धन सकल सुरेश ॥ अ० ॥ ५ ॥ सुमति मंत्रीए नावथीजी, लीधो संयम नार ॥ राज ऋषिनुं मंत्रीपणुंजी, तेणे राखुं करी निरधार ॥ अ०॥६॥

अर्थ ॥ श्री मुनिसुव्रतस्वामिना उपदेशे श्री चंदराय राजर्षि थया. मनुष्य अने देवता सर्वेए वंदना करी. देवोना स्वामि सर्व इंद्रोए धन्यवाद आप्यो. ॥ ५ ॥ सुमति मंत्रीए पण नावपूर्वक चारित्र अंगीकार कर्युं. तेउए संयम लीधाथी राजर्षि चंदरायनुं मंत्रीपणुं निश्चय पूर्वक साचव्युं. ॥ ६ ॥

दीक्षा लीधी शिव नटेजी, नटगति परही मेल॥लोक वंशना अग्रनोजी, सही मांड्यो डुर्घट खेल ॥ अ० ॥ ७ ॥ गुणावली वली प्रेमलाजी, शिवमाला मनु हार ॥ बीजी पण वली राणीएजी, तिहां लीधो संयम नार ॥ अ० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ शिवकुंवर नटे पण नटपणुं तजीने दीक्षालीधी. चौदराज लोकरूपी वांसना अग्रनागने प्राप्तकरवाने अति डुर्घट एवो खेल शरुकर्यो. ॥ ७ ॥ राणी गुणावली तथा प्रेमलालछी अने सुंदर नटवी शिवमाला त[illegible] बीजी पण राणीउए चारित्रधर्म अंगीकार कर्यो. ॥ ८ ॥

आन[illegible]रथी स्वामिएजी, विधिथी कीध विहार ॥ चंद महाऋषी परवर्याजी, लेइ आपणो परिवार ॥ अ० ॥ ९ ॥ गुणशेखरादि संप्रेरुवाजी, आव्याज्यां लगी सीम ॥ श्री जिनराज तणा मुखेजी, घणे अंगीकर्यां व्रतनीम ॥अ०॥१०॥

अर्थ ॥ पछी चंदराजर्षि पोताना परिवारनी साथे परवरेला आनापुरीथी विधिपूर्वक विहार करवाने तैयार थया. ॥ ९ ॥ गुणशेखर प्रमुख राज्यमंडल ज्यां सुधी राज्यनो सीमाडो हतो त्यां सुधी वोलाववाने आव्या. ते वखते श्री जिनराजना मुखथी अनेक लोकोए व्रतनियम अंगीकार कर्या. ॥ १० ॥

रायऋषिने करीवंदनाजी, गुण शेखरादिक ताम ॥ करजोमीने विनवेजी, सहु निज निज लेइ नाम ॥ अ० ॥ ११ ॥ माया उतारी संचर्याजी, राज्य तज्युं तृण जेम ॥ पण अमचा मनडा थकीजी, तमे वीसरशो केम ॥ अ० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ पछी गुणशेखर प्रमुख सर्व समुदाये राजर्षिने वंदना करी; अने दरेकजण पोतपोताना नामपूर्वक बेहाथजोडी विनंति करवा लाग्या. ॥ ११ ॥ अमारा उपरथी राग तजीदइ आपे विहार कर्यो एटलुंज नहीं पण राज्यनेपण तणखलानी जेम तजी दीधुं परंतु अमारा मनमांथी तमे विसरावाना नथी.१२

आवजो वेहेला वंदाववाजी, रखे मुकोजी विसार ॥ अंगतणा मलनी परे जी, तमे परिहरी मांड्यो विहार ॥ अ० ॥ १३ ॥ धर्माशिष देइ कहेजी, राजऋषि तेणी वार ॥ धर्मोद्यम करजो सहुजी, ए अथिर जाणी संसार ॥ अ० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ अमारी विनंति ए छे के अमने फरी दर्शननो लाभ आपवा पधारजो. अमने मनमांथी विसारी देता नही. आपे तो शरीरना मेलने तजी देवानी जेम सर्वने तजी दई विहार शरु कर्यो छे. ॥१३॥ पछी राजर्षि सर्वने धर्मलाभरूप आशिर्वाद दई बोल्याके तमे सर्वे आ संसारने क्षणभंगुर जाणीने धर्मने विषे उद्यम करजो. ॥ १४ ॥

मात पितासुत केहनाजी, केहना राज्य भंडार ॥ म धरशो प्रतिबंध कोइथीजी, नित पालजो कुल आचार ॥ अ० ॥ १५ ॥ चंद मुनिनी शिखथीजी, पुत्रादिक परिवार ॥ आंसु वमता आवीयाजी, एम आभानगरी मझार ॥ अ० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ कोना मावाप--कोना पुत्र अने कोना राज्य भंडार छे. सर्वे अनित्य होवाथी कोइनीसाथे प्रतिबंध गाढ स्नेहबंधन करशो नही. निरंतर कुलाचारमां वर्तजो. ॥ १५ ॥ एवीरीते चंदराजर्षिए आपेली शिखामण ग्रहण करीने पुत्रादि गुणशेखर विगेरे सर्व परिवार आंसु पडता आभानगरीमां आव्या. ॥१६॥

चंद महामुनि जगजयोजी, उपशम धरी सुविशाल ॥
मोहने चोथा उल्लासनीजी, कही एकत्रीशमी ढाल ॥ अ० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ अनुक्रमे चंद राजर्षि विशाल उपशम रसने धारण करता जगत्मां जयवंता प्रवर्त्या. एवीरीते चोथा उल्लासमां एकत्रीशमी ढाल मोहन विजयजीए कही. ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

महाऋषी श्रीचंदवर, विरमी सकल संताप ॥ स्थविर समीपे अभ्यसे, चारित्र क्रिया कलाप ॥ १ ॥ सुमतिऋषि शिवकुंवर ऋषि, करे शास्त्र सु प्रसंग ॥ राज ऋषिना विनयमां, नित प्रते रहे अभंग ॥ २ ॥

अर्थ ॥ तदनंतर महर्षि चंदराये सर्व संतापने शांतकरी चारित्र क्रिया विधिनो स्थविर मुनिपासे अभ्यास करवा मांड्यो. ॥ १ ॥ सुमतिऋषि अने शिवकुंवर ऋषिएपण शास्त्रनो अभ्यास करवा मांड्यो. तेउना राजर्षिना विनयमां निरंतर अभंगपणे प्रवर्त्तवा लाग्या. ॥ २ ॥

गुणावली आदे सकल, साधवीनो परिवार ॥ विन येप्रवर्तणीनी कने, शिखे मुनि आचार ॥ ३ ॥ एम सहुए पठनादिके, रहे सदा लय लीन ॥ चढते परिणामे करी, तप जप क्रिया नवीन ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ गुणावली प्रमुख सर्व साध्वीनो परिवार विनय पूर्वक ज्ञानवंत वृद्ध साध्वीउं पासे मुनिनो आचार शिखवा लाग्यां. ॥ ३ ॥ एवीरीते सर्वेजणां निरंतर शास्त्राभ्यासमां लयलीन थयां, अने परिणामनी चढती धाराए नवीन तप-जप-क्रियामां प्रवर्त्तवा लाग्यां. ॥ ४ ॥

संयम सिंहपरे ग्रह्यो, पाले थइने सिंह ॥ कहींए कोइ लोपे नही, श्री जिन आणा लीह ॥ ५ ॥ श्रुत सागर तरतां थकां, लेखे थयो प्रयत्न ॥ करतले आवीने चढयुं, अध्यातमनुं रत्न ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ केशरीसिंहनी जेम संयम ग्रहण करीने, तेवीजरीते चारित्रने पालता हता अने कोइपण श्री जिनराजनी आज्ञारूपी मर्यादाने जरापण उलंघता न हता. ॥ ५ ॥ श्रुतसिद्धांतरूपी समुद्रने तरतां थकां करेलो प्रयत्न सफल थयो. एवी रीते के हथेलीना तलीआमां अध्यात्मरूपी रत्न आवीने प्राप्त थयुं. ॥६॥

परनिंदा तेम आप्प थुइ, स्वप्रघोष हठ वाद ॥
एह निवारीने रमे, गुणठाणे अप्रमाद ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ पारकी निंदा तेमज पोतानीस्तुति, वली पोतानी वडाइ तथा हठ सहित वादविवाद ए सर्वेनो त्याग करीने अप्रमत्त नामना सातमा गुण ठाणे रमतो करवा लाग्या. ॥ ७ ॥

॥ ढाल ३१ मी ॥

॥ वाघाना जावननी देशी ॥

श्रीचंदराय ऋषी शुभ संयम, निरतिचारे पालेहे ॥ ससनेहा जविजन, परमनाण खप कीजीए ॥ ए आंकणी ॥ ए षट्कायमें दयापरिणामे, निज निज रूप निहालेहे ॥ स० ॥ १ ॥ पुद्गल दले खुंत्या चेतनने, मूल गुणे ग्रही आणे रे ॥ स० ॥ जेद विज्ञान थकी समता गुण, निज हेतुआ करी जाणे हे ॥ स० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ श्री चंदराजर्षि उत्तम प्रकारनुं संयम निरतिचारपणे पाले छे. वली छ कायनेविषे दयापरिणाममां वर्त्ततां दरेकने पोत पोताना स्वरूपथी जुवे छे. हे धार्मिक स्नेहवंत जव्यजनो परमज्ञान-केवलज्ञाननो खप-मनोरथ करो. ॥ १ ॥ पुद्गलना गाढ संबंधवाला दलमां खुची गयेला आत्माने मूल चारित्र गुणोवडे ग्रहण करीने बहार लावेछे अने जेद विज्ञान-जमथी चेतन जिन्नछे एवुं प्रकृष्ट ज्ञान थवाथी समता प्रमुख गुणने पोताना हेतरूवी करी जाणे छे. ॥ २ ॥

आठे प्रवचन माता केरा, खेला मांहि खेले हे ॥ स० ॥ खंतितणे खड्गे करी सहज, मोह महामद ठेले हे ॥ स० ॥ ३ ॥ अंतर संवे

गनी तटिनीए, परमानंद घनझीले हे ॥ स० ॥ काया रथने सुविधे आण्यो, योग पंथने चीले हे ॥ स० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ आठ प्रवचनरूपी माताना खोलामां निरंतर रमत गमत करे छे अने क्षमारूपी तलवार हाथमां लइने सेहेज स्वभावे महामदरूपी मोहनो पराजय करे छे. ॥ ३ ॥ अंतरंग संवेगरूपी नदीमां परमानंदना समूहरूप आत्माने नवरावेछे. एवी रीते कायारूपी रथने ज्ञान, दर्शन, चारित्र योगरूपी पंथना चीलामां उत्तम विधिपूर्वक आण्या छे. ॥ ४ ॥

जैन विवेक शैलिथी लीधी, अनुभव रसनी कुंपी हे ॥ स० ॥ सुभग संतोषतणा मंदिरमां, क्षायिक भावने सुंपीहे ॥ स० ॥ ५ ॥ पंच मेरू समपंच महाव्रत, अतुल बले उपाडे हे ॥ स० ॥ पंच करण पंचानननी परे, लावे संवर वाडे हे ॥ स० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ जैन धर्मना विवेक रूपी पर्वतमांथी अनुभवरूपी रसनी कुपी प्राप्तकरी अने सौभाग्यवंत संतोषरूपी मंदिरमां क्षायिक भावने ते सुप्रत करी. ॥ ५ ॥ पांच मेरू समान पांच महाव्रतने अतुल्य बलवडे करी उपाडे छे. अने पांच करणने सिंहनी जेम संवर रूपी वाडमां लावे छे. ॥ ६ ॥

परिषहथी आतम गुण पुष्टि, मुक्तिनी प्राप्ति विचारे हे ॥ स० ॥ जेम जेम तापादिक सहनथी कंचन, भूषणपणुं निरधारे हे ॥ स० ॥ ७ ॥ जेम जेम शांति रसे हृदयमें, आत्म प्रदेशने भेदे हे ॥ स० ॥ तेम तेम ताम्रता त्यजी चिद्रूपा, परम मंगलता वेदे हे ॥ स० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ बावीस परिषह सहन करवाथी आत्म गुणनी पुष्टि तथा मुक्तिनी प्राप्ति थाय एम विचारे छे कारण के सुवर्ण जेम ताप प्रमुखथी विशेष शुद्ध थाय तेम आत्मा पण कष्टो सम्यक् प्रकारे सहन करवाथी निर्मल थाय छे ॥ ७ ॥ जेम जेम हृदयमां शांत रस व्यापवाथी आत्म प्रदेशो भिंजाय तेम तेम त्रांबु स्वरूप चिद्रूप-आत्मानुं पलटाइ सुवर्ण रूपी परम-प्रकृष्ट शुद्ध स्वरूप आत्मा अनुभवे छे. ॥ ८ ॥

ज्ञानादिक गुणे नित्यानंदे, आनंदता विधि जाणे हे ॥ स० ॥ परमानंद तणी चासणीउं, करी करी सुभग प्रमाणे हे ॥ स० ॥ ९ ॥ क्षपक श्रेणि तणी रूषि राये, रमवा मांझी बाजी हे ॥ स० ॥ मोह जोहनी अभंग जे सेना, ते पण नाठी लाजी हे ॥ स० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ ज्ञानादिक गुणोथी नित्य आनंदमां वर्त्ततां आनंद स्वरूपनी विधि जाणे छे अने तेवी परमानंदनी चासणी बनावी शुद्धात्म रूपी सुवर्णनी परीक्षा करे छे ॥ ९ ॥ तदनंतर राजर्षिए क्षपक श्रेणिरूप रमवानी बाजी मांडी. अने तेम करतां मोहरूपी योद्धाउनी अभंग सेना हतीते लजवाइने नासी गइ. १०

कर्म प्रदेश घन घाती संकुच्या, परम प्रदेशे उल्लसियो हे ॥स०॥ जाणी प्रभाते रवि जेम आगम, दर्श निशातम खसियो हे ॥ स० ॥ ११ ॥

एकादस चिकण गुण गणुं, लंघ्यो लाघव योगे हे ॥ स० ॥ इहां
चढता प्राणी केइ पडीया, नडीया मिथ्या जोगे हे ॥ स० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ पछी घन घाती जे चार कर्म तेना दलीयां संकोच पाम्यां, जेथी निर्मल आत्म प्रदेशनो उल्लास वधवा मांडयो. ते जेम प्रजात समये सूर्यनो उदय थतां रात्रिनो प्रसरेलो अंधकार खसी जाय तेम थयुं ॥ ११ ॥ अगीआरसुं उपशांत मोह नामनुं चिकणुं गुणगणुं तेतो मात्र लाघव योगथी उलंघी गया. आ गुणगणे चडेला प्राणीउं कइक पडी गया अने मिथ्या जोगमां फसाइ गया छे. ॥ १२ ॥

द्वादश गुण गणे स्थिति मात्रा, अनित्य दशा गुण जाव्या हे ॥ स०॥
राजऋषि तेरमे गुण स्थानक, शैलेशीए आव्या हे ॥ स० ॥ १३ ॥
घाती कर्म तणा आवरणा, जे थइ गया परमाणु हे ॥ स० ॥ कार्य
तजी पामी कारणता, धन्य एह गुणगणुं हे ॥ स० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ बारमा गुणस्थानके अनित्यता गुण रूप जावना जावतां अंतर्मुहूर्त्त मात्र स्थिति करी राजर्षि तेरमा गुणस्थानक-सयोगी केवली पणाने प्राप्त करता हवा ॥ १३ ॥ घाती कर्मना जे आवरण हतां ते संपूर्ण नाश पामी गयां. जेथी तेउनामां कार्यनी शक्ति जेहती ते मटीजतां मात्र कारणता रही. आ गुणगणाने धन्य छे. ॥ १४ ॥

उदयो केवल नाण दिवाकर, यथाख्यात गुण प्रगट्यो हे ॥ स० ॥
लोकाकाश प्रकाश थयो तव, आतम प्रबल दल उलट्यो रे ॥ स०॥१५॥
संसारी प्राणीना दीठा, गत्यादिक गुण जारी हे ॥ स० ॥ जाणी कर्म
तणी विचित्रता, सघली भ्रान्ति निवारी हे ॥ स० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ आ गुणगणे केवल ज्ञानरूपी सूर्यनो उदय थयो; वली यथाख्यात चारित्र रूपी गुण प्रगट थयो. ज्यारे लोककाशने विषे रहेला समस्त पदार्थोनो प्रकाश थयो त्यारे आत्मानुं प्रबल सैन्य उछलवा मांड्युं ॥ १५ ॥ केवल ज्ञानना प्रजावथी संसारना सर्व प्राणी मात्रना गति प्रमुख जावनुं जाणपणुं थयुं. जेथी कर्मनी अत्यंत विचित्रता जाणी, सर्व भ्रान्ति मात्रनुं निवारण कर्युं. ॥ १६ ॥

दीठी समकित दृष्टि देवे, घाती कर्मनी क्षपणा रे ॥ स० ॥ केवल
ज्ञान उदय अनुमानी, कीधी कर्मनी रचना हे ॥ स० ॥ १७ ॥ चंद
केवली कमलासन बेसी, अद्भुत देशना दीधी हे ॥ स० ॥ जविके
विषय तृषा उपशमवा, अति आदरथी पीधी हे ॥ स० ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ ते समये समकित दृष्टि देवताए घाति कर्मनो नाश जाणी, अनुमानथी केवलज्ञाननो उदय जाणी लीधो, पछी पोताने योग्य कार्यनी रचना करी ॥ १७ ॥ तदनंतर देवे रचेला कमलासन उपर केवली चंद राजर्षिए बेसीने अद्भुत देशना आपी. अनेक जव्यजीवोए विषयाजिलाष रूप तृषाने शांत करवा ते देशना रूपी जलनुं अत्यंत आदर पूर्वक पान कर्युं. ॥ १८ ॥

जंगम तीरथ अति सुखकारी, श्रीचंद केवल नाणी हे ॥ स० ॥ ढाल
बत्रीसमी चोथे उल्लासे, मोहन विजये वखाणी हे ॥ स० ॥ १९ ॥

अर्थ ॥ अत्यंत सुखना करनारा, केवल ज्ञानी श्रीचंद राजर्षि जंगम तीर्थ होता हवा. एवी रीते चोथा उल्लासमां बत्रीशमी ढाल मोहन विजयजीए कही. ॥ १९ ॥

॥ दोहा ॥

श्री श्री चंद केवल लही, भूतल करिय विहार ॥ प्रतिबोधे भवि
जन भणी, आणी मन उपगार ॥ १ ॥ देखे केवल दर्शने,
लोकाकार स्वरूप ॥ तेम प्ररूपे भविकने, मैत्री भाव अनूप ॥ २ ॥

अर्थ ॥ श्रीचंदराजर्षिए केवल ज्ञान प्राप्त करी पृथ्वी उपर विहार करी भव्यजनोउपर उपगार करवा सारू प्रतिबोध-उपदेश आपता हवा ॥ १ ॥ केवल दर्शनथी चौद राज लोकनुं यथार्थ स्वरूप देखीने तेज प्रमाणे भव्य जीवोने प्ररूपणा करता हवा. तेवीज रीते अनुपम मैत्री भावनो पण उपदेश करता हवा. ॥ २ ॥

बालादिक नरने हिते, दिये तेहवा उपदेश ॥ अगम अगोचर
भावना, भेद कहे सुविशेष ॥ ३ ॥ आव्या अनुक्रमे विहरता,
पावन सोरठ देश ॥ फरस्यो विमलाचल विमल, भावी भाव विशेष ॥४॥

अर्थ ॥ बाल प्रमुख-उत्तम, मध्यम, कनिष्टने योग्यता प्रमाणे उपदेश आपता हता. वली अगम अने अगोचर भावना विविध प्रकारना भेद विशेष रीते कहेता हता ॥ ३ ॥ अनुक्रमे विहार करतां करतां पवित्र सोरठ देशमां पधारी अत्यंत निर्मल भाव प्रगट थयेलो होवाथी पवित्र विमलाचल गिरिराजने फरसता हवा. ॥ ४ ॥

ए गिरि उपर मुनि थया, सिद्ध अनंतानंत ॥ तीर्थ ए संभार
ते, छूटे कर्म दुरंत ॥ ५ ॥ श्री चंद पंचम नाण धर, परम धरम
दातार ॥ मास तणी संलेषणा, कीधी ए व्यवहार ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ ए गिरिराज उपर अनंतानंत मुनियो सिद्ध थया. ए तीर्थाधिराजनुं स्मरण करतां दुःखेः अंत आवे एवां कर्म पण छुटी जाय छे ॥ ५ ॥ परम धर्मना दातार, पंचम ज्ञानना धारक श्रीचंद राजर्षिए एक मासनी संलेषणा करी उत्कृष्ट व्यवहार साचव्यो. ॥ ६ ॥

भोगवी पूरण आउखुं, आयन त्रीस हजार ॥
तेहमां वर्ष सहस्र एक, पाल्यो संयम भार ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ त्रीस हजार वर्षनुं संपूर्ण आयुष्य चंद राजर्षिए भोगव्युं, तेमां एक हजार वर्ष सुधी चारित्र पर्याय पाल्यो. ॥ ७ ॥

॥ ढाल ३२ मी ॥

॥ राग धन्याश्री ॥

श्री चंद केवली योग निरूंधी, पंचम स्वर स्थिति जाणेजी ॥ शेष कर्म तजी चढया अजोगी, चौदसमे गुण ठाणेजी ॥ १ ॥ अनंतवीर्य, अखेद, अतींद्रिय, अक्षयता ए चारेजी ॥ जेहमां लीली थइने उरध, करी गति श्री चंद प्यारेजी ॥ २ ॥

अर्थ ॥ श्रीचंद केवली सर्व कर्मनो नाश करी, सर्व योगनुं रूंधन करी ज्यां मात्र पांच ह्रस्वाक्षर जेटलुं काल मान छे एवा चौदमा अयोगी गुण स्थानके चढ्या ॥ १ ॥ अनंत वीर्य १ अखेद पणुं, २ अतींद्रिय पणुं३, अने अक्षयता ४ ए चारे मय थइने वहाला चंद राजर्षिए उर्ध्व गमन कर्युं.॥ २ ॥

सवठ सिद्धथी बारह जोयणे, इशिप्प न्नारा पुठवीजी ॥ तिहां जोयण चोवीसमे न्नागे, अवगाहना संन्नववीजी ॥ ३ ॥ ए लोकाग्र अलोक छे आगल, इहां छे सकल अदेही जी ॥ ज्योति ज्योति मांहे जइ मिलीया, श्री चंद सिद्ध सनेही जी ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ सर्वार्थ सिद्ध नामना पांचमा अनुत्तर विमानथी बार योजन उपर इषत् प्राग्न्नारा नामनी पृथ्वी जे सिद्ध शिला नामे पीसतालीस लाख योजननी छे त्यां एक योजनना चोवीसमा न्नागे अवगाहना करी रह्या ॥ ३ ॥ ए न्नाग लोकनो अग्रन्नाग सहुथी उंचामां उंचो छे तेनी उपर अलोक छे. लोकाग्रमां सर्व अदेही-सिद्ध छे. ज्योतिमां ज्योति मले तेवी रीते सिद्धमां श्रीचंद मली गया. ॥ ४ ॥

सादि अपर्यवसितता पामी, न्नव न्नमणा सवि त्रुटी जी ॥ पाम्युं पूर्ण निरंजननुं पद, लीला सहजे अखुटी जी ॥ ५ ॥ सुमति साधु शिव साधु गुणावली, प्रेमला लछी साहुणी जी ॥ लही केवल शिव संपद पाम्या, प्रसरी कीर्त्ति प्रगुणी जी ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ सादि अपर्यवसितता एटले मोक्ष पाम्या ते आदि अने हवे पछी त्यांथी पडवानुं नथी तेथी अनंत एवी सादि अनंत स्थिति प्राप्त करी. संसारमां जन्म मरणथी छुटया. पूर्ण निरंजन पद प्राप्त कर्युं. अने संसारी लीलानो अन्नाव थतां सहज आतम स्वरूपनी लीला अखुट पणे प्राप्त थइ ॥ ५ ॥ सुमति साधु, शिव साधु, गुणावली अने प्रेमला लछी साध्वीओ केवल ज्ञान पामी मोक्ष पद पाम्यां. तेओनी कीर्त्ति जगमां बहुज प्रसरी. ॥ ६ ॥

शिव मालादिक अवर साहुणीओ, सवठसिद्धे पहोती जी ॥ महा विदेह मांहे अवतरीने, लहेशे ते पण मुक्ति जी ॥ ७ ॥ एहवा शियल तणे अधिकारे, चंद तणा गुण गायाजी ॥ इणि परे जे पाले ब्रह्मचर्यव्रत, ते लहे सुख सवायां जी ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ शिवमाला प्रमुख बीजी साध्वीर्ड अनुत्तर विमान वासी देवगति पाम्यां. त्यांथी चवी मह विदेहमां अवतरीने मुक्ति प्राप्त करशे ॥ ७ ॥ एवी रीते शियल व्रतना अधिकारने विषे चंद राजाना गुणनी स्तवना करी. ए प्रमाणे जे जे जीवो ब्रह्मचर्य व्रत पालशे तेर्ड बीजा करतां सवायां सुख मेलवशे.८

नव वाडे करी शील जे राखे, जे विमलाचल फरसेजी ॥ ते नर
चंद समोवड थइने, शांति सुधा आकर्षे जी ॥ ए ॥ श्री श्री चंद
तणा गुण गाइ, रसना पावन कीधी जी ॥ शीलव्रत दृढ करवा
कारण, नविने शिक्षा दीधी जी ॥ १० ॥

अर्थ ॥ नववाड करीने जे ब्रह्मचर्य व्रत पाले तथा जे सिद्ध गिरिराजने फरसे ते प्राणी चंद राजानी जेवो थइ शांत रस रूपी अमृतनुं आकर्षण करे. अजरामर थाय ॥ ए ॥ ए प्रमाणे चंद राजाना गुण गाइने आ जिव्हा पवित्र करी तेमज नव्य जीवोने पोतानुं शियल व्रत दृढ करवा माटे हितशिक्षा आपी.

कोइ सुकविए चरित्र सुणीने, मुज हांसि मत करजो जी ॥ होय अ-
घटित पद जो एहमां, ते सज्जन उद्धरजो जी ॥ ११ ॥ नही परि-
चय संयोजन गतिमां, मुज कवि हाथे त्रीका जी ॥ मारा मनथी में
तो कीधी, जेहवी बालक क्रीडा जी ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ कोइ पण उत्तम कवि आ चरित्र सांजलीने, कृपा करी मारी हांसि करशो नही. परंतु जो तेमां कोइ अघटित पद केहेवायां होय तो तेनो सुधारीने वांचवा पुर्वक उद्धार करजो ॥ ११ ॥ उत्तम कविमां होय तेवी मारामां, वाक्य रचना, पदलालित्यता, अर्थ गौरवता आदि लाववानी शक्ति नथी. मारी कविता ते सारा कविनी दृष्टिमां हांसि जेवी छे. तो पण जेम बालक क्रीडा करे तेवी रीते मारा मनथी में आ रचना करी छे. ॥ १२ ॥

जे में मोटाना गुण गाया, एहज लाभ मुज मोटो जी ॥ निंदे जो
कोइ मुज कविताइ, तो पण नथी कांइ तोटो जी ॥ १३ ॥ पामे संपद
पावन थाये, चरित्रनो सांजलनारो जी ॥ न होये केम तो शुचि
कहेणारो, सुगुण हारद अवधारो जी ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ में जे कांइ कर्युं छे ते मात्र उत्तम पुरुषना गुणनी स्तवना करी छे अने तेज लाभ मने मोटो थयो छे, एटलुं छतां जो कोइ मारी कवितानी निंदा करशे तो तेमां मने कांइ नुकशान नथी ॥ १३ ॥ जो आ चरित्रनो सांजलनारो संपत्ति पामे अने पवित्र थाय तो पछी आ चरित्रनो केहेनारो केम पवित्र न थाय अथवा संपत्ति न पामे ? आ वात-हार्दने गुणवंत पुरूषो मनमां अवधारजो. ॥ १४ ॥

काचा पाका महा ऋषिना गुण, गाता कहो कोण लाजे जी ॥ वांकी
तो पण घउंनी पूपा, लागी भूख ते भांजे जी ॥ १५ ॥ तप गछना
यक गुण गण लायक, विजयसेन सुरींदा जी ॥ प्रति बोध्यो जेणे
दिल्लीनो पति, अकबरशाह भूमींदाजी ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ महर्षिना गुणो काची रीते के पाकी रीते गावामां कोने लज्जा आवे ? कोइने आवे नही. गमे तेवी वांकी घउंनी रोटली होय परंतु भूख लागी होय तो ते खाधाथी भूख मटाके छे ॥ १५ ॥ अनेक गुणोना समूहथी युक्त अने तप गछना नायक-आचार्य श्री विजयसेन सूरि थया. जेणे चक्रवर्त्ति समान दिल्लीना पति अकब्बर बादशाहने प्रति बोध पमाड्यो. ॥ १६ ॥

तास चरण शत पत्र सुमधुकर, कीर्त्ति विजय उवझाया जी ॥ तास
शिष्य कवि कुल मुख मंडन, मानविजय कवि रायाजी ॥ १७ ॥
तस पद सेवक मति श्रुत सागर, लब्धि प्रतिष्ट कहाया जी ॥ पंडित
रूप विजय गुण गिरूआ, दिन दिन सुयश सवायाजी ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ तेमनां चरण कमलने विषे उत्तम भ्रमर समान श्री कीर्त्ति विजय उपाध्याय थया. तेमना शिष्य, कवि कुलना मुखना शृंगार रूप श्रीमानविजय कवि राय थया ॥ १७ ॥ तेमना चरणना उपासक, मति ज्ञान अने श्रुतज्ञानना सागर तथा लब्धिए करी प्रतिष्ठित अने गुणमां गरिष्ठ एवा पंडित श्रीरूप विजयजी थया. जेमनो उत्तम यश दिवसे दिवसे सवायो थयो. ॥ १८ ॥

तेहना बालक मोहन विजये, अठोतरसो ढाले जी ॥ गायो चंद च-
रित्र सुरंगो, चरित्र वचन परनाले जी ॥ १९ ॥ कीधो चोथो उल्लास
संपूरण, गुण वसु संयम (१९८३) वर्षे जी ॥ पोस मास सित पंचमी
दिवसे, तरणिज वारें हर्षे जी ॥ २० ॥

अर्थ ॥ तेमना शिष्य मोहन विजयजीए एकसोने आठ ढाले करी, पूर्वना चरित्रने अनुसारे आ चंद राजानुं उत्तम चरित्र गायुं ॥ १९ ॥ आ चोथो उल्लास हर्ष सहित संवत १९८३ ना पोस सुदी ५ अने रविवारना रोज संपूर्ण थयो. ॥ २० ॥

राज नगर चोमासुं करीने,गायो चंद चरित्र जी ॥ श्रवण देइ श्रोतासांभलशे,
थाशे तेह पवित्रजी ॥ २१ ॥ जे कोइ जणशे गणशे सुणशे, तस घर मंगल
माला जी ॥ दिन दिन वधती वधती थाशे, निर्मल कीर्त्ति विशाला जी ॥२२॥

अर्थ ॥ राजनगर (अमदावाद) मां चातुर्मास करीने चंद राजानुं चरित्र वर्णव्युं. जे श्रोता ध्यान पूर्वक सांभलशे ते पवित्र थशे ॥ २१ ॥ जे कोइ आ चरित्र जणशे गणशे तथा सांभलशे तेने घेर मंगल माला थशे. अने तेनी कीर्त्ति दिवस दिवसे वधती वधती निर्मल अने विस्तीर्ण थशे. ॥ २२ ॥

अधिकुं उछुं जे कहे वाणुं, मिछा डुक्कड तेह जी ॥
ध्रुव जेम अचल हो जो धरणि तल, चंद तणा गुण एहजी ॥ २३ ॥

अर्थ ॥ आ चरित्रमां माराथी जे कांइ न्यूनाधिक कहेवायुं होय ते संबंधी हुं मिछामि डुक्कड मागुं छुं; अने चंद राजाना गुणनुं आ चरित्र पृथ्वी उपर ध्रुवना तारानी जेम अचल रेहेजो एम इछुं छुं. ॥२३॥

॥ कलस ॥

एचरित्र सागर हुंती निरखी, यत्न सुर गिरि आचर्यो, चंद नृप संबंध शशि जेम, अतिही प्रजाकर उद्धर्यो ॥ श्री विजय क्षेम सुरींद राज्ये, करी परम गुरू वंदना, कवि रूप सेवक मोहन विजये, वर्णव्या गुण चंदना ॥ १ ॥

अर्थ ॥ पूर्वना चरित्ररूप महा सागरमांथी यत्न रूपी मेरू पर्वत वडे मंथन करी, चंद राजाना आ चरित्र रूपी अत्यंत प्रकाश कर, चंदने प्राप्त कर्यो. श्री विजय क्षमा सूरिना शासनमां परम कृपावंत गुरू श्री रूपविजयजीने वंदना करी मोहन विजयजीए चंद रायना गुणनुं वर्णन कर्युं. ॥ १ ॥

इति श्री मोहन विजय विरचिते चंदचरित्रे प्राकृत प्रबंधे चंद प्रकटन १, वीरमती वध २, आज्ञा गमन ३, संयम ग्रहण ४, शिव पद प्राप्ति ५ रूपाभिः पंचभिः कलाभिः समर्थितोऽयं चतुर्थोल्लासः संपूर्णः ॥

आ रासमां प्रथम उल्लासमां ढाल एकवीश गाथा ५१४, द्वितीय उल्लासमां ढाल त्रेवीस, गाथा ५०५, तृतीय उल्लासमां ढाल एकत्रीस, गाथा ७५२ अने चतुर्थ उल्लासमां ढाल तेत्रीस गाथा ०२७, सर्व मली उल्लास चारमां ढाल एकसो आठ, गाथा २६७९ छे.

॥ श्री चंदराजानो रास भाषांतर सहित ॥

॥ समाप्त ॥